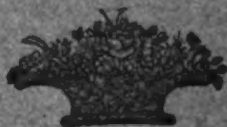
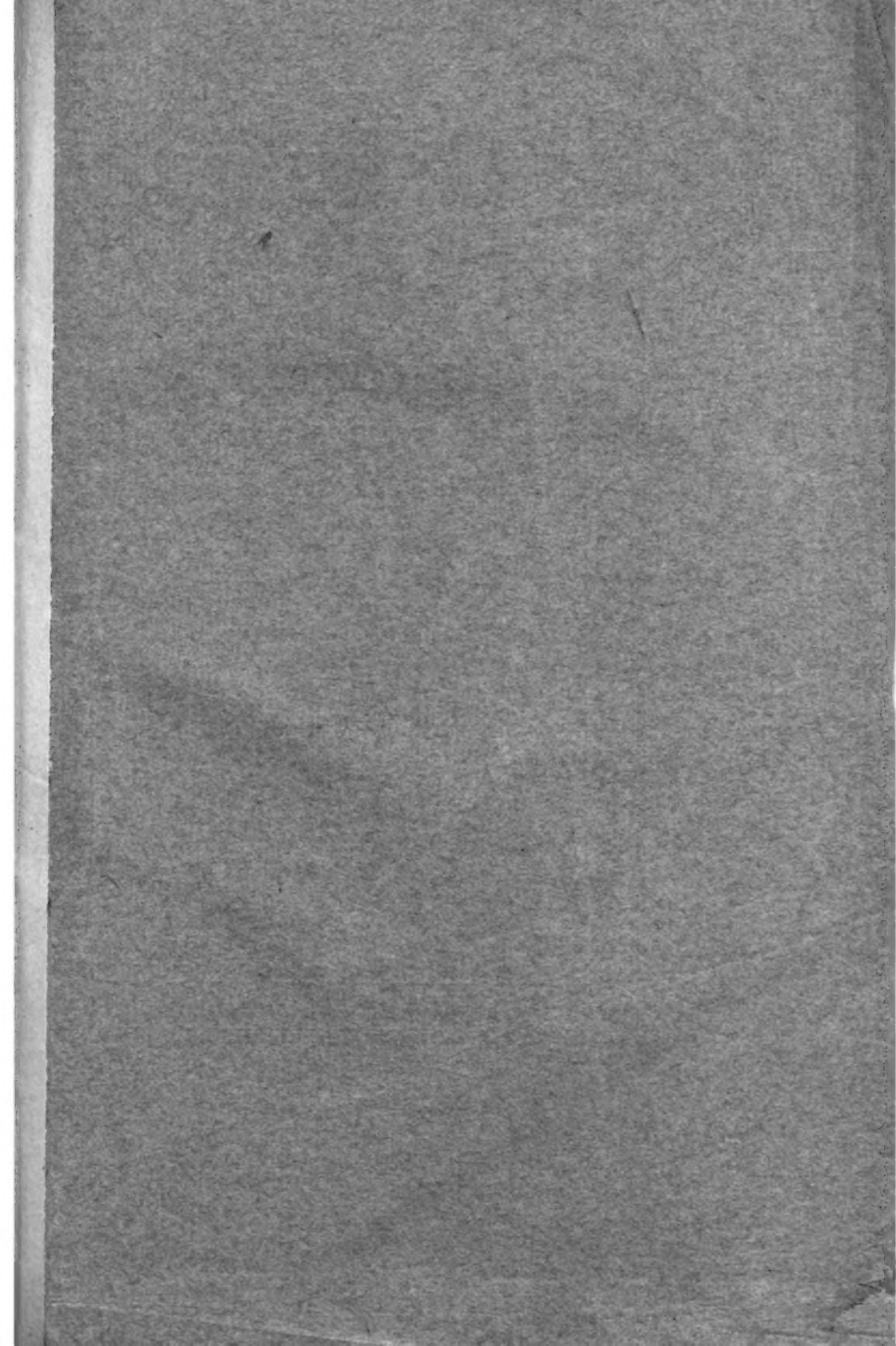

EX CODICIBUS
VATICANIS

- Severi patriarchae antiocheni reliquiae Commentariorum in
 . Lucam p. 408-457. Rursusque p. 470-473.
 Severi eiusdem ex commentario in Act. apost. cap. II. de
 pentecoste p. 457-470.
 Origenis fragmenta in Lucam p. 474-482.
 Eulogii patriarchae alex. fragmentum p. 483.
 Dionysii (patriarchae alex.) fragmentum p. 484.
 Cypriani de paenitentia fragmentum graecum p. 485-487.
 Eutychii patriarchae c̄politani fragmentum p. 488-493.
 Eulogii patriarchae alex. fragmentum aliud p. 493-494.
 Apollinaris fragmenta commentariorum in Lucam p. 495-499.
 Athanasii archiepiscopi corinthii fragmentum p. 499-500.
 Arsenii monachi, adversus tentatorem nomicum p. 553-557.
 Ephraemii patr. antioch. fragmentum ex eius apologia pro
 synodo chalced. et pro epistola S. Leonis PP. p. 558-559.
 Gregorii patr. antioch. sermo dogmaticus de verbis *hic est fi-*
lius meus dilectus in quo mihi complacui p. 560-570.
 Iohannis euboici sermo in ss. Infantes ab Herode occisos
 p. 570-576.
 Hesychii hierosolymitani sermo in occursum Domini p. 577-585.
 Timothei hierosol. sermo in Simeonem iustum p. 585-595.
 Eusebii archiepiscopi alexandrini sermo de secundo Christi
 adventu p. 595-600.
 Origenis fragmentum in Leviticum p. 600.
 Iobii monachi fragmenta ex opere de incarnatione p. 601-604.
 Additamenta et emendationes p. 614.
 Index generalis tomorum decem p. 615-624.

IMPRIMATUR

Fr. Dom. Buttaoni O. P. S. P. A. Mag.

A. Piatti Patriarch. Antioch. Vicesg.

5682680

Praeponitur Editoris praefatio, in qua breviter de hoc et aliis voluminis argumentis agitur p. V-VIII.

Commentariorum in Canticum Salomonis collectio ex diversis Patribus, cura Procopii gazaei. Sunt autem patres hi: Anonymus, Apollinaris, Cyrillus alex., Didymus, Eusebius caes., Gregorius nyssenus, Isidorus, Nilus, Origenes, Philo carpathius, Procopius gazaeus, Theodoretus, Theophilus, p. 257-430. Additur Carpi fragmentum p. 430.

Scholia vetera gr. in Lucam et Iohannem ex codice saeculi decimi p. 431-512.

Herennii philosophi Commentarius nobilis ad Aristotelis metaphysica. In praefatione refellitur ab Editore duplex Fabricii error circa hunc Herennium, nempe quod dictus fuerit *Philo pro philosophus*, et quod creditus sub Hadriano imp. vixisse; p. 513-593. (Hic Herennius dicitur *philosophus*, non *Philo*, etiam in codice mediolanensi.)

Gregorii Phrantzae Chronicon minus, cum praevia notitia. Sunt Chronici paginae 103.

T O M U S X.

Praefatio editoris de novis Cyrilli aliorumque Patrum scriptis p. V-XXXII.

S. Cyrilli patriarchae alexandrini Commentarius in Lucae evangelium, ex codice Bibliothecae vaticanae p. 1-407. Rursusque ex alio codice p. 501-546. Tertio ex catena vat. in prophetas p. 605-607. Quarto ex alia catena p. 608-613. (Alia denique fragmenta eiusdem Commentarii habes in tomo IX. Scriptorum vet. p. 741.) Item eiusdem Cyrilli fragmenta homiliarum p. 546-553.

- Iulii Valerii res gestae Alexandri macedonis translatae ex Aesopo graeco cum adnot. lib. III. p. 59-239.
- Index rerum notabiliorum apud Iul. Valerium p. 240-246.
- Interpretes veteres Virgilii ex palimpsesto veronensi cum adnot. p. 247-311.
- Interpretum praedictorum catalogus, itemque scriptorum apud illos memoratorum p. 312-315.
- Cynthii cenetensis pars Commentarii in Virgilii Aeneidem p. 321-394.
- Index Auctorum a Cynthio laudatorum p. 395-396.
- Dynamidiorum, sive Medicinalium, libri duo p. 397-463.
- Historiae romanae fragmentum p. 464-474.
- Bonifacii archiepiscopi et martyris Ars grammatica p. 475-548.
- Glossae antiquae p. 549-587.
- Excerpta ex Physiologo p. 588-596.

T O M U S VIII.

- Lexicon vetus latinitatis ex membranis Bibliothecae vaticanae nunc primum erutum; opus per ordinem litterarum digestum, quibus singulis praeponuntur Auctoris prologi; novitate et numero vocabulorum abundans. Praeit Editoris praefatio, in qua breviter de re tota disseritur; sequitur index permultorum Auctorum in Lexico laudatorum. Sunt voluminis paginae 654.

T O M U S IX.

- Procopii gazaei rhetoris Commentarius ingens in Salomonis proverbia p. 1-256.

S. Aldhelmi de septenario , et de re grammatica ac metrica
p. 501-599

Papyri tres aegyptiacae graecae p. 601-604.

T O M U S VI.

Praefatio brevis de tomi argumento p. V-VIII.

Procopii gazaei christiani rhetoris Eclogarum exegeticarum in
Genesim epitome usque ad cap. XVIII. p. 1-347; opus
egregium ex antiquis patribus sumptum , cum lectioni-
bus variis hexaplaribus. (Pag. 295. v. 6. pro *Συρία* lege
Σηρία (Seres) ut est apud Hudsonum in notis criticis
ad Iosephi antiquitates lib. I. 6 ; et confer S. Hierony-
mum de loc. hebr. ed. Veron. T. III. p. 267. n. b.)

Eiusdem fortasse Procopii pars commentarii in Canticum Sa-
lomonis p. 348-378.

Scholia vetera graeca in Matthaeum et Marcum ex codice
saeculi X. p. 379-500.

Glossarium vetus latinum ex membranis Bibliothecae vatica-
nae p. 501-551.

Placidi glossae valde auctae et emendatae p. 553-574.

Index Auctorum in vetere lexico laudatorum p. 575.

Excerpta ex Glossario vetere p. 576-600.

T O M U S VII.

Praefatio de diversis multisque , quae volumen constituunt ,
scriptis p. V-XII.

Tabula itinerum seu expeditionum Alexandri.

Itinerarium Alexandri macedonis cum adnotationibus p. 1-55.

Index rerum praecipuarum Itinerarii p. 56-58.

T O M U S V.

Praeit tabula in qua notis tyronianis scribitur fragmentum ex tractatu de virtutibus.

Praefatio, in qua more solito materia voluminis declaratur p. V-LIV. Pag. XIV-XXI. index auctorum qui apud Virgilium grammaticum memorantur. Pag. XXV-XXXII. index latinitatis eiusdem grammatici. Alia Probi grammatici vocabula p. XL-XLI. Pag. LIII-LII. index auctorum ab Aldhelmo memoratorum p. LIII-LIV.

Virgilii Maronis grammatici de octo partibus orationis ad Iulium Germanum diaconum epistolae octo p. 1-95.

Eiusdem Grammatici Epitomae quindecim p. 96-149.

Excerpta quaedam ex Grammaticis priscis p. 150-152.

Probi ars grammatica, ex antiquissimo codice vaticano p. 153-328. (Namque ego Probum in hoc Grammatico anonymo vaticano, me agnoscere in praefatione dixeram; quam rem invicto testimonio nuper comprobavit codex vindobonensis, olim bobiensis, in quo idem opus cum Probi nomine repertum est.)

Abbonis floriacensis quaestiones grammaticales p. 329-349.

Papyri duae aegyptiacae graecae cum praevia notitia et interpretatione p. 350-361.

Papyrus latina ravennatensis p. 362-363.

S. Serapionis epistola gr. lat. p. 364-366.

Carmina vetera Christianorum ex codicibus vaticanis; nempe S. Paulini nolani, Victorini, Aldhelmi, S. Benedicti Crispi, Hibernici exulis, varia aevi carolini, Iohannis Erigenae, Hincmari, alia anonyma, et elegiacon de Amphitryone et Alcinena p. 367-478.

Hisperica famina, latinitatis inusitatae opus p. 479-500.

T O M U S IV.

- Praefatio, in qua de auctoribus agitur, quorum opera vel fragmenta in volumine exhibentur p. V-XII. Additur Mercurii monachi breve scriptum de pulsibus p. XIII-XIV.
- Oribasii Collectionis medicae libri inediti XLIV. XLV. XLVIII. XLIX. L. p. 1-194. (P. 276-278. ponitur supplementum libri XLIV.) Sequuntur alia Oribasii fragmenta p. 194-198.
- Rufi medici fragmentum p. 198-200.
- Index medicorum in praedictis libris laudatorum p. 200-201.
- Procopii gazaei rhetoris epistolae quatuor supra centum p. 202-274.
- Eiusdem fragmentum antirrheticum adversus Procli theologiam p. 274-275.
- Notitia librorum XXIV. et XXV. Oribasii p. 279.
- Isaei oratio de hereditate Cleonymi graec. lat. p. 280-305.
- Themistii oratio de praefectura suscepta gr. lat. cum adnot. p. 306-353. Accedit eiusdem theoria quaedam p. 354-355.
- Porphyrii philosophi tractatus ad Marcellam coniugem gr. lat. cum adnot. p. 356-401.
- Philonis indaei de cophini festo gr. lat. p. 402-407.
- Eiusdem de honorandis parentibus gr. lat. 408-429.
- Eiusdem quaestiones septem de Cherubim gr. lat. p. 430-441.
- Papyrus aegyptiaca graece scripta cum notitia et interpretatione p. 442-447.
- Aristidis oratio qua contradicitur orationi Demosthenis de immunitate gr. lat. p. 448-521.
- Eiusdem Aristidis fragmentum p. 521-522.
- Atticismorum numerus quidam p. 523-528.

Mythographus primus vaticanus in libros tres distributus
p. 1-82.

Mythographus secundus p. 83-160. **Eiusdem Supplementum**
p. 365-374.

Mythographus tertius p. 161-277. **Eiusdem Supplementum**
p. 375-379.

Phaedri (ut creditur) fabulae novae XXXII, vaticani codi-
cis ope integriores editae, cum idonea notitia, et cum
Nicolai Perotti epistola p. 278-307.

Phaedri fragmentum vaticanum cum notitia codicum p. 307-314.

Boethii opusculum novum de Rhetoricae cognitione, cum
praevia codicis notitia p. 315-326.

Eiusdem opusculum item novum de locorum rhetoricorum
distinctione p. 327-331.

Commentarius vetus ad Boethii carmen p. 331-345.

Franconis ex opere de quadratura circuli specimen p. 346-348.

Cassiodorii Supplementum libri de artibus liberalibus p.
349-357.

Epigrammata antiqua p. 358-364.

Mythographi secundi et tertii supplementa p. 365-379.

Martini braecarensis de origine idolorum p. 379-384. (de hoc
opusculo in praef. p. XVII.)

Geographus antiquus ex codice Monasterii cavensis, cum
praevia notitia p. 385-409.

Provinciarum demonstratio ex antiquo codice p. 410-415.

Gargilii Martialis medicina ex pomis, cum praevia notitia
p. 416-426.

Placidi grammatici Glossae (quarum plurimae emendationes
et additamenta dantur in tomo VI.) p. 427-503.

Metrorii Maximini (ut inscribitur) fragmentum grammaticale
p. 504-511.

- pro Milone (cum Laelii oratorio fragmento) p. 90.
pro Sextio p. 122.
in Vatinius p. 168.
in Clodium et Curionem p. 194.
de aere alieno Milonis p. 216.
de rege alexandrino p. 230.
pro Archia p. 237.
pro Sylla (cum C. Gracchi oratorio fragmento)
p. 249.
Scholia antiqua ad quartam Catilinariam p. 269.
pro Marcello p. 271.
pro Ligario p. 273.
pro Deiotaro p. 274.
Partes orationis pro Scauro cum antiquis scholiis p. 278.
Partes orationis pro Tullio p. 328.
Fragmentum orationis pro Milone p. 362.
pro Fonteio p. 364.
pro Rabirio p. 370.
Index historicus p. 373.
Indices latinitatis et palaeographiae p. 385.
Orationum in C. Verrem partes cum varietatibus , ex anti-
quissimo palimpsesto vaticano p. 390.

T O M U S III.

- Praefatio in qua 1. de novis Mythographis vaticanis agitur.
2. De Iuvenalis et Persii fragmentis antiquissimis , cuius
prioris specimen quoque proponitur in tabula palaeogra-
phica tomo praefixa p. V-XX.
Index Auctorum a Mythographis laudatorum p. XXI-XXIII.
Index Fabularum p. XXIV-XXXII.

- Monitum de prima operis lacuna p. LXXXVI-LXXXVIII.
 Palimpsesti de rep. specimen palaeographicum.
 Ciceronis librorum sex de rep. reliquiae ex palimpsesto bibliothecae vaticanae, additis ordinatisque quae extabant antea fragmentis, cum amplis adnotationibus criticis, exegeticis, et historicis, et cum librorum singulorum argumentis p. 1-365.
 Procli fragmentum de animarum conversatione p. 366-368.
 Indices historici et orthographici Ciceronis de rep. 369-384.
 Gargilii Martialis fragmentum ex palimpsesto neapolitano, cum praevia notitia p. 387-413.
 Sallustii historiarum fragmentum ex membranis vaticanis, cum idonea notitia, et tabulis tribus, et corruptarum editionum comparatione p. 414-425.
 Archimedis fragmentum, cum notitia p. 426-430.

T O M U S II.

- Continet hoc volumen partes omnes Ciceronis (excepto opere de rep.) quae nuper detectae divulgataeque fuerunt, cum antiquo copioso interprete ad has aliasque aliquot Ciceronis orationes, et cum editoris adnotationibus, nec non verrinarum invectionum novo contextu ex palimpsesto vaticano. Est autem descriptio voluminis haec.
- Specimen scripturae orationum in C. Verrem p. II.
 Praefatio editoris p. V-XV.
 Specimen scripturae antiqui Interpretis p. XVI.
 Commentarius antiquus ad orationem pro Flacco p. 3.
 cum senatui gratias egit p. 38.
 cum populo gratias egit p. 41.
 pro Plancio p. 47.

I N D E X
OPERUM ET FRAGMENTORUM
QUAE DECEM TOMIS COMPREHENDUNTUR
CLASSICORUM AUCTORUM

EX VATICANIS CODICIBUS EDITORUM.

T O M U S I.

Praeit libro graphica tabula personarum in dialogis Ciceronis de republica disputantium. Sequitur epistola ad Leonem XII. P. M.

Praefatio, in qua de nova classicorum Auctorum sylloge, et de primi voluminis argumento, cum inserto Procli fragmento commentarii ad Platonis librum X. de rep. ubi de Eris redivivi fabula p. IX-XVIII. Et quidem Procli alia fragmenta inedita in adnotationibus editoris dispersa sunt, praesertim p. 366-368.

Praefatio ad primam editionem Ciceronis de rep., in quo copiose de hoc opere, eiusque inventionem, et de tota palimpsestorum ratione disputatur p. XIX-LXIX.

Prosopographia dialogorum de rep. p. LXIX-LXXVIII.

Testimonia vetera operis tulliani de rep. p. LXXIX-LXXXVI.

(Verba autem quoniam sumus ab ipsa calce eius interpellatione revocati, quae sunt in testimonio Senecae, connectenda esse cum Cic. lib. III. cap. V, ubi locus hiat in *cati*, rectissime vidit nuperus Ciceronis in Gallia editor Clericus.)

Pag. 5. v. 15. alius codex addit: ὥστε τὸ πρωτότοκον, περὶ τῆς οἰκονομίας εἰρησθαι νόμιζε· κατὰ γὰρ τὴν θιότητα, μονογενής. P. 17. v. 5. a fin. in alio codice sic: ἐνταῦθα οὖν πρώτως τοῦ ἀληθῶς πατρὸς φανερώτερον μνημονεύει, καὶ παραγυμνοὶ τὴν ἑαυτοῦ θιότητα ἐπειδὴ γὰρ κ. τ. λ. P. 20. v. 2. in alio codice continuatur sic: καὶ ὁ μὲν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς παραγγέλλων ἔλεγε τῷ λαῷ, εὐδύναι τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς τὸν θιόν Ἰσραὴλ· ὁ δὲ Ἰωάννης, εὐθιῆς ποιῶν τὰς τρίβους ὑμῶν· τοῦτο δὲ ἔστι τὸ εὐθιῆαν εἶναι τὴν ψυχὴν τὸ κατὰ φύσιν νοερόν αὐτῆς ὡς ἐκτίσθη δεικνύειν· ἐκτίσθη δὲ καλὴ καὶ λίαν εὐθής· ἔταν δὲ ἐκκλίνῃ καὶ ἐν διαστροφῇ τοῦ κατὰ φύσιν γίνηται, τοῦτο κακία καὶ διαστροφὴ ψυχῆς λέγεται· οὐκοῦν οὐκ ἔστι δυσχερεῖς πρᾶγμα· εἰάν γὰρ μίνωμεν ὡς γεγόναμεν, ἐν τῇ ἀρετῇ ἴσμεν. P. 51. v. 17. corr. καθ' ἡμᾶς. P. 44. v. 8. ἀξιάχαστον. P. 47. v. 8. κακῶς. P. 50. v. 8. εὐφημῶν. P. 57. v. 19. οἰκονομικῶς δὲ φησι. v. ult. εἰς μαρτυρίαν αὐτοῖς, τοῦτίστιν ὅτι ἐθραπεύθης. P. 76. v. 9. παντελῶς. v. penult. πεπραχῶς ὁ Δαβὶδ. P. 79. marg. v. 21. corr. 12. P. 83. v. 20. κίχληται. P. 92. v. 2. ἀπηρητημένος. P. 102. v. 16. ἐκ τοῦ. P. 103. v. 14. ποῦ ἔν. P. 104. v. 21. εἰσιλεύσεται. P. 110. v. 6. ὀκλαζοῦσι. P. 152. v. 6. συμβαῖνον. P. 147. v. 19. ἀδόκιμον. P. 150. v. 24. εἶρηκα. P. 161. v. 10. ἡ τοῖς. P. 165. v. 17. ἀπερσσω. P. 171. v. ult. μιμητὴν. P. 175. v. 10. κρουσμάτων. v. 13. θύραν. P. 179. v. 16. ἐπὶ ἄλλω. P. 202. v. 4. ὁμολογήσης. P. 216. v. ult. κόσμευ. P. 215. v. 22. περὶ ἡμᾶς. P. 225. v. 16. οἰκίτης. P. 240. v. 22. ἐκμορφ. P. 255. v. 18. τοῦ θιού. P. 262. v. 4. ταπεινοφρ. P. 265. v. 5. καὶ θι. P. 288. v. ult. ἐλπίδα δεδιψ. P. 293. v. 12. κατισκισμένον. P. 307. v. 24. θορυβ. P. 319. v. 3. περιεστηκόσιν. P. 226. v. 6. παρακαλοῦντες. P. 350. v. 8. ἐκ ταπ. P. 346. v. penult. εὐφ. P. 368. v. 21. ἀπαγγ. P. 375. v. 8. ἀποναρκησόμεν. Ibid. not. confer cum ed. Cyril. T. VI. p. 365. P. 386. v. 14. alius codex addit: ἰδωμεν δὲ καὶ τῆς προσευχῆς τὸν τρόπον. P. 398. v. 24. δισπότην. P. 434. v. 8. ἕως. P. 441. v. 3. γνώμης. v. 12. κατατιτάσματος ῥαγίντος. P. 458. v. 10. ἐπιτέλει. v. 23. πεινηκ. P. 499. v. 4. ἐμνήσθη. P. 518. v. 5. a fin. ἐξαρχῆς. P. 526. v. 5. ἀνεπιστήμονες. P. 536. v. 6. a fin. ἐπιθυμ. P. 537. v. 7. αὐτοῦς. P. 550. v. 4. ἀλλα. P. 551. v. 19. λαλησάτο. P. 552. v. ult. ἀπιστηθῇ. Interpunctio quoque alicubi varianda videbatur, praesertim quod adinet ad interrogandi signum.

Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ προγραφὴ τῆς τοῦ κυρίου αἰτίας, πρακτι- XXIII. 38.
 κῆς καὶ φυσικῆς καὶ θεολογικῆς φιλοσοφίας, οὕτω βασιλεία τῶν P. 79. b.
 σταυρωθέντα σαρκῶς καὶ κύριον ἔδειξεν ῥωμαῖστί γάρ καὶ ἑλ-
 ληνιστί καὶ ἰβραῖστί, φησὶν, ἀναγεγράφθαι τῷ λόγῳ νοῦ δι-
 ἀμὲν τοῦ ῥωμαῖστί τὴν πρακτικὴν, ὡς τῆς Ῥωμαίων βα-
 σιλείας κατὰ τὸν Δανιὴλ ὁρισθείσης ἀνδρικωτέρας τῶν ἐπὶ γῆς
 βασιλείων πρακτικῆς δὲ ἰδίαν, εἰπὲρ τι ἄλλο ἢ ἀνδρία διὰ δὲ
 τοῦ ἑλληνιστί, τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὡς μᾶλλον τοῦ ἑλλήνων ἔθ-
 νους, παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τῇ φυσικῇ σχολάσαντος φι-
 λοσοφίας διὰ δὲ τοῦ ἰβραῖστί τὴν θεολογικὴν μυσαγωγίαν, ὡς
 τοῦ ἔθνους τούτου προῦκλως ἀνέκαθεν τῷ θεῷ διὰ τοὺς πα-
 τέρας ἀνατιθέντος.

Δύο τῶν μαθητῶν βαδίζοντες εἰς κώμην Ἑρμακοῦν λεγόμενῃν, XXIV. 13.
 πρὸς ἀλλήλους ὡς οὐ ζῶντα προσδοκῶντες ἴτι τὸν Χριστόν, ἀλλ' P. 82. a.
 ὡς ἀνηρμήνου ἀνιῶμενοι, ὠμίλουν λέγοντες τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν
 δὲ τῶν ὁμιλεῖν αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς προσελθὼν συν-
 επορεύετο αὐτοῖς, μὴ γνωσκόμενος ὑπ' αὐτῶν ἔκρατοῦντο γάρ
 οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ ἐπιγινῶσαι αὐτόν καὶ φησὶν πρὸς
 αὐτοὺς τί ποτέ ἐστι ὁ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦν-
 τες σκυθρωποὶ; ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ἑξ' αὐτῶν ᾧ ὄνομα Κλεόπας,
 εἶπε· σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐξῆς· ἔπειτα τὴν φή-
 μην τῆς ἀναστάσεως τὴν διὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν διὰ Πέ-
 τρου λέγουσαι μὲν οὐ πιστεύουσαι δὲ· λέγοντες γάρ, καὶ γυναῖ-
 κες ἐξέτευσαν ἡμᾶς τὸ σῶμα μὴ εὐροῦσαι, οὐχ' ἠγοῦντο πρὸς τὸ
 λεγόμενον ἀληθεύειν, οὐδὲ εὐαγγελισμόν ἀληθείας, ἀλλ' ὡς τα-
 ραχῆς τινὸς καὶ ἐκτάσεως, αἴτιον ὑπέλαβον εἶναι καὶ τὴν τοῦ
 Πέτρου μαρτυρίαν τὰ ὁθόνια μόνον ἐπὶ τοῦ μνημῆσος ἰωρακό-
 τος, οὐ περὶ εἶναι περὶ τὴν ἀνάστασιν ἐνόμιζον, ὅτι μὴ αὐ-
 τὸν εἶδον θλεγειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ χεῖσαι τὸ ἀνεστακέναι αὐτόν
 ἐτεκμαίρειτο· ἰστίον δὲ ὅτι οὗτοι τῶν ὁ ὑπάρχον, καὶ ὁ μετὰ
 Κλεόπα ὁ Σίμων ἔν, οὐχ' ὁ Πέτρος, οὐδὲ ὁ ἀπὸ Κανᾶ, ἀλλ'
 ἑτερος τῶν ἐβδόμηκοντα.

ἄλλο γάρ ἐστι ψυχῆς σωτηρία, καὶ ἄλλο τέλος σωματικόν· οὐκ ὑπαιτὶ θεὸς θανάριον, ἀλλὰ πίστιν· ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Ἄλλως τόδε· ἐγένετο ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα θεοῦ· ὕψιρον δὲ διὰ τὴν παρακοὴν, ἀντὶ λαβεῖν εἰκόνα χοϊκὴν· ὥσπερ δὲ τὸ νόμισμα, εἰκόνα ἔχει τοῦ βασιλευόντος τῶν ἐθνῶν· οὕτως ὁ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ κοσμοκράτορος τὴν εἰκόνα φορεῖ· ἔν παραινεί ὁ σωτὴρ ἀποδιδόναι, καὶ ἀποτίθεσθαι καὶ φορεῖν, τὴν ἐξ ἀρχῆς γενομένην εἰκόνα κατ' ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ· καὶ τοῦτο δηλοῖ· τὸ ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ· αἰτεῖ δὲ παρ' ἡμῶν, οὐχ' ὅτι χρεῖαν ἔχει τινός, ἀλλ' ἵνα ἡμῖν ἀντιχαρίσῃται τὰ αὐτοῦ· ἐκείνα δὲ δεῖ ἀποδιδόναι Καίσαρι, τὰ μὲν τὴν εὐσέβειαν παραβλάπτουσα.

XXI. 29.

P. 71. a.

Εἰπὼν τὴν παράβολὴν τῆς συκῆς, εὐθείως ἐπάγει· γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· τὸ δὲ τοιοῦτο διδάσκει, ὅτι οὐπω πρὸς τὸ ἔσχατον τέλος ἔκει τὰ πράγματα, τοῦτων γενομένων, ἀλλ' ὁδεύει πρὸς τὸ τέλος ἔδη, καθάπερ ἐπὶ τὸν καρπὸν ὁδεύει ἡ συκὴ τοὺς κλάδους ἀσάλυνομένη, καὶ τὰ φύλλα ἐκγύσσει· οὕτω γὰρ δὴ καὶ ἡ τοῦ κυρίου παρουσία καταργουσα πάλιν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, παρασκευάζει τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ· εἴτα φησὶν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὲν παρὲλθε γενεὰ αὕτῃ, ἕως ἂν πάντα γένηται· γενεὰν δὲ φησι, οὐ τοὺς τότε ἄνθρωπος ἀλλὰ τοὺς ὁμοίους τῷ τρόπῳ· ἐν δὲ τῷ λέγειν, ὅτι ἀδύνατον τοὺς λόγους παρελθεῖν, καὶ τὴν τῶν στοιχείων συντίλειαν προαγορεύει ἔδρα· ἀδύνατον γὰρ, φησιν, τοὺς λόγους μου παρελθεῖν, καὶ τοὶ καὶ τῶν στοιχείων παρερχομένων· ἐγὼ μὲν γὰρ ἀληθεύων, ὅτι ἔξει ἡμέρα, καὶ ταῦτα γενήσεται, καὶ οὐκ ἔχωρεῖ μὲν γενέσθαι ἢ λέγων· προσέχετε δὲ, φησιν, μὴ βαρεθῶσιν ὑμῶν οἱ τῆς διανοίας ὀφθαλμοί· μερίμνα γὰρ βιωστικὴ καὶ κοραιπάλῃ καὶ μέση ἐξορίζει τὴν σύνεσιν, καὶ τὴν εἰς θεὸν πίσιν, καὶ φόβον ἀμαυροῖ· χρεῖα οὖν ἀγρυπνίας τοιαύτης καὶ προσεσχέτε, ἵνα μὴ ἐφνιδίως ἐπέλθῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὥσπερ παγίς πρὸς ὕμνας μὴδὲν ὠρελεθύντας ἐκ τοῦ προκακοῖναι.

στόλους λαλεῖ, καὶ τοὺς τῶν ἀποστόλων διαδόχους τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ποιμένας καὶ διδασκάλους, τοὺς ἐν προφητεῖαις καὶ διδασκαλίαις, ταῖς διὰ τοῦ πνεύματος θωρηαῖς κίκοσμεναις· πρὸ-
 λήγει τοίνυν τὰ μέλλοντα καταλλαβίσθαι τὴν τῶν ἰουδαίων γε-
 νεαν κακὰ, διὰ τὴν ἀκόρετον αὐτῶν μαιφρονίαν· μέλλει γὰρ ἐκ-
 ζητεῖσθαι τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυθὲν ἀπὸ κα-
 ταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης· Ζαχαρίαν δὲ οἶδε ἀκό-
 λουθον ἔστι ἐνναεῖν τὸν τοῦ προδρόμου πατέρα ὃν ἐξ ἀγράφου
 παραδόσεως ἱστέρεται τοὺς ἰουδαίους ἀνελθεῖν μεταξὺ τοῦ ναοῦ
 καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, διὰ τὸ προφητεύειν αὐτόν, μέλλον δὲ
 ἀποδείκνυναι τὴν θιοτόκον παρθένον, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς τεχνη-
 σόμενον θιόν καὶ σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν οἷα δὲ τινὰ βασιλεῖα
 καὶ κύριον ἐπὶ τὸ ἔθνος ἀποσταλέσθαι αὐτῶν· καὶ αὐτὴν τὴν
 ἁγίαν παρθένον μετὰ τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου σύλληψιν, τοῦ το-
 που τῶν παρθένων τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ὄντος μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ
 τοῦ θυσιαστηρίου μὴ ἀποστῆσαι· καθὰ δὲ γεγραμμένην ἀλλ' ἔτι
 παρθένον γινώσκειν αὐτὴν, καὶ σαγχωρεῖν κατὰ τὸν συνῆδη το-
 που ἱστᾶσθαι· διὰ γοῦν ταῦτα τοὺς ἀκούοντας εἰς ὀργὴν ἡμ-
 πισεῖν, καὶ ἐπ' αὐτόν· ὀπλίσαι τὰς χεῖρας, διεθότας τὸν ἐκ τῆς
 αὐτοῦ προφητείας προδοκώμενον βασιλεῖα, φόβῳ τοῦ μὴ γενέσθαι
 βασιλεῖ ὑποχείριοι μέλλοντι καταδυναστεύειν αὐτῶν· τὸν οὖν ταῦ-
 τα μαρτυροῦντα περὶ τοῦ λόκου διαχειρίζονται, πρὸς αὐτῷ τὸ
 θυσιαστηρίῳ τὸν ἱερεῖα ἱερουργήσαντα.

Ὡς ἀνθρώπων προσίασι κοινῶν τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χρι-
 στῷ, καὶ ζητοῦσαι λόγους παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτόν
 τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος· προσειδόκεισαν γὰρ ὅτι
 πάντως ἀκούσονται λέγοντος ὅτι οὐκ ἔστι φόβος δοῦναι Καί-
 σαρι· τί οὖν φησὶν πρὸς αὐτοὺς, ὁ τὰς καρδίας εἰδὼς τῶν ἀν-
 θρώπων, κατανόησας αὐτῶν τὴν πανουργίαν, ἐπιθεῖλατί μοι τὸ
 θηνάριον, ἔφη· τίνας ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπον·
 Καίσαρος· τοῖσι φησὶν, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι,
 καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· δύο χαρακτῆρες εἰσὶ, καὶ δύο εἰκό-
 ναι, ἡ μὲν ὁρατὴ, ἡ δὲ ἀόρατος· διείστικε γὰρ τὰ πράγματα

XX. 22.
P. 67. a.

σαντες οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, βλασφημίας ἐγγλήματι περιβάλλουσιν· ἤρξαντο γὰρ διαλογίζεσθαι ἐν ἑαυτοῖς, τίς ἐστιν οὗτος λέγοντες, ὅς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀρτεῖναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός; ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τετολμήκασιν, διαδείκνυσιν εὐθὺς ὅτι Θεός ἐστι· ᾧ γὰρ φησιν διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίας ὑμῶν; τίς γὰρ τοὺς ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας λογισμὸς καθορᾷ, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός; οὐκοῦν ὁ εἰδὼς καρδίας καὶ νεφροῦς ὡς Θεός· οὗτος ἀφίησι καὶ ἁμαρτίας ὡς Θεός· εἴτε ἐπειδὴ ἐν μὲν τῷ εἰπεῖν ἀφίονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σε, τόπος ἐσθ' ἕτε ἐστὶν ἀπιστίας εὐάπορμος, ἀρτεμένας γὰρ ἁμαρτίας ἄνθρωπος οὐχ ὁρᾷ τῷ τοῦ σώματος ὀφθαλμῷ, τὸ δὲ ἀποβαλεῖν τὴν νόσον καὶ ἀναστάντα περιπατεῖν τὸν πόρτεον, ἀποδείξειν ἔχει σαφῆ τῆς Θεοκρεποῦς ἰσχύος, ἐπάγει· ἐγερθεὶς ἄρον τὸ κλινίδιον σου, καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκον σου, ὁ δὲ καὶ πέπρακται· δίδεικται τοίνυν δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀφίησιν ἁμαρτίας· καὶ αὐτὸς μὲν ὡς ἰανθρῶπῆσας Θεός ἀφίησιν ἁμαρτίας· ἑλαβόμεν δὲ καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ τὴν οὕτω ἀξιοθαύμαστον χάριν (1)· ἔφη γὰρ ποτε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀρτεῖνται αὐτῶν· ἂν τινων κρατῆτε, πεκράτηνται.

XI. 47. Οἱ μὲν τῶν Ἰουδαίων πατέρες, ἀπέκτειναν τοὺς προφῆτας· οἱ
P. 47. b. δὲ τούτων υἱοὶ, ὁμολογοῦντες ὅτι προφῆται γεγονάσιν, περιήρ-
μοσαν αὐτῶν τοὺς τάφους, τιμὴν ἀπονέμοντες τὴν τοῖς ἁγίοις
πρίπουσαν· οὐκοῦν αὐτοὶ μὲν προφῆτας εἶναι πιστεύσαντες καὶ
ἄνδρας ἁγίους, κριταὶ γεγονάσιν τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς· δι'
ᾧ γὰρ τιμῇ ἠγνώκασιν τοὺς ἀνηρημένους, διὰ τούτων αὐτῶν κατ-
ηγοροῦσιν ὡς ἡσιβηκότων· ἀλλ' εἰ τῶν ἰδίων πατέρων καταψη-
φισάμενοι, δι' αὐτῶν ἰσῶν ἐμελλον πλημμελημάτων ἀλίσκισθαι·
φησὶ γὰρ πρὸς αὐτούς ὁ σωτὴρ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία· ἀποστείλω εἰς
αὐτοὺς προφῆτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖσι,
καὶ ἐκδιώξουσιν, καὶ τὰ ἐξῆς καὶ προφῆτας μὲν ὥδε τοὺς ἀπο-

(1) En paenitentiae sacramentum a Christo institutum.

Μόνος ὁ Χριστός, ὡς διδάσκαλος καὶ σοφίας ὢν τοῦ πατρὸς V. 18.
 διδάσκει· οἱ γὰρ ἄλλοι πάντες ἐξ αὐτοῦ διχόμενοι διδάσκουσιν P. 19. a.
 ἦν δέ, φησιν, καὶ δυνάμεις κυρίῳ ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸ ἰᾶσθαι πάν-
 τας, τούτῳ οὐκ ἀνθρώπιναν εἶχεν ἰσχὺν εἰς τὸ ἰᾶσθαι, ἀλ-
 λά θεῖαν τινά, καὶ ἁμαχόν· οἱ μὲν ἄλλοι ἅγιοι, ποτὲ μὲν λαυ-
 βάνουσι τὸ δύνασθαι ποιεῖν ἰάσεις, ποτὲ δὲ οὐ· Ἰησοῦς δὲ ὡς
 θεός, καὶ δυνάμεις ὢν τοῦ πατρὸς, αἰεὶ πάντας ἐξαιρέουσιν· εἴ-
 τα ἐκευαριζόμεντο πλήθους τῶν γραμματίων φησὶν καὶ χαρισαίων
 συνειλεγμένῃ, ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνῃς ἄνθρωπον, ὃς ἦν
 παράλυτος· καὶ μὴ δυνηθέντες διὰ τῆς πόλεως εἰσελθεῖν, ἀνεκό-
 μισαν ἐπὶ τὸ δῶμα, ὡς ξένῳ καὶ κενῷ ἐπιχειρῆσαι πράγματι· ἀνα-
 σπάσαντες γὰρ τὸν κέραμον, μετεκίνησαν τὴν ἀποκειμένην ὕλην·
 καὶ ὁμοῦ τούτων γενομένων, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐμνηστεύει, καὶ οἱ
 παρόντες ἐσιώπων, τὴν ἐκβασιν βεβλόμενοι θεωρῆσαι, καὶ ἰδεῖν
 τί λαλεῖ καὶ τί ποιεῖ· ἀναπορώσαντες τοίνυν τὸ δωμάτιον, χα-
 λῶσι τὸν κράβαττον, καὶ φέρουσι μέσον τὸν παραλελυμένον· τί
 οὖν ὁ κύριος; ἰδὼν τὴν πίσιν αὐτῶν οὐ τὴν παραλελυμένου,
 ἀλλὰ τῶν κομισάντων· ἐνέστι γὰρ καὶ ἄλλον δι' ἄλλων πείσκειν
 θεραπεύεσθαι· ἢ καὶ αὐτὸν τὸν παράλυτον πιστεύσαντα ἰάσατο·
 εἶποι δ' ἂν τις ὑπαιθρον εἶναι τὸν τόπον, εἰς ὃν διὰ τῶν κε-
 ράμων κατεβίβασαν τὴν κλίνην τοῦ παραλύτου, μεθὲν παντελῶς
 τῆς στέγης ἀνατρέσαντες· εἰπὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ σωτὴρ, ἄν-
 θρωπε ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, κοινῶς τῇ ἀνθρωπότητι
 τοῦτο λέγει· ἔμελλον γὰρ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν ἰαδύναι τῶν
 ψυχικῶν παθημάτων τὰς ἁμαρτίας ὥς πρῶτον ἐπλημελίου ἀφίε-
 σαι· ἢ τοῦτο φησὶν, ἰδεὶ μὲ πρὸ τοῦ σώματος ἰάσασθαι σου
 τὴν ψυχὴν, ἐπεὶ εἴαν μὴ τοῦτο γενήται ἐπὶ πλείον ἁμαρτάνεις
 λαβὼν ἰσχὺν εἰς τὸ περιπατεῖν· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐζήτησας τοῦτο,
 ἀλλ' ἐγὼ ὡς θεός, ὁρῶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, ἐξ ὧν καὶ ἡ νό-
 σος σοι συμβέβηκε· καλῶς οὖν ὁ σωτὴρ τὰς τοῦ νοσεῖν ἀφορμὰς,
 καὶ οἶον τοῦ πάθους τὴν ῥίζαν, τούτῳ τὴν ἁμαρτίαν δι' ἣν καὶ
 τὸ πάθος προαποκίρειν ἐπαγγέλλεται· ἐξαίρεθείσης γὰρ ταύτης,
 ἰδεὶ πάντως αὐτῇ συναναίρεσθαι τὴν νόσον· εἴτα φησιν ὅτι ἀκού-

ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ. (1)

Cap. IV.

v. 18.

Cod.

p. 17. a.

Επιστήσει τῇ τοῦ Σίμωνος οἰκίᾳ ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὕρισκει πυρετῶσαν τὴν αὐτοῦ πενθεράν· καὶ ἐπιστὰς ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν· μήποτε οὖν ἐν μὲν τῷ, ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· εἰρημένῳ ὑπὸ Ματθαίου καὶ Μάρκου, οὐδενός περὶ ζῆου ἐμφαίνεται τοῦτον πυρετὸν ἐνεργοῦντος· ἐν δὲ τῷ, ἐπιστὰς ἐπὶ αὐτῇ ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν εἰρημένῳ ὑπὸ Λουκᾶ, οὐκ οἶδα εἰ μὴ ἀναγκασθῆσόμεθα τὸ ἐπιτιμῶμενον ζῆον εἰπεῖν μὴ χωροῦν τὴν τοῦ ἐπιτιμῶντος ἐνέργειαν· ἔψυχον γὰρ καὶ μὴ αἰσθανόμενον ἐπιτιμίας, ἐπιτιμᾶσθαι οὐκ εὐλογον λέγειν· οὐδὲν δὲ θαυμαστόν εἶναι τινὰς κακῶτικὰς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος δυνάμεις, καὶ οὐ πάντως κατηγορήσωμεν τῆς ψυχῆς τῶν πασχόντων ὥς· ἐκ τούτων βλαπτομένης· οὐδὲ γὰρ ἐπεὶ ἔπαυσε τὸν Ἰώβ ἔλκει ποτὴρ, λαβὼν ὁ δαίμονος τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ διὰ τοῦ σώματος πειράσαι αὐτόν, περὶ τοῦτο κατηγορητός· ὁ Ἰώβ, ἀθλήσας καὶ γενναίως ὑπομείνας τὴν πληγὴν· μόνον εἴη λήγισθαι, εἰ ποτε κατὰ σωματικούς πειραζόμεθα πόνης, τὸ ἀλλὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἄψαυτε· ὥς καὶ ὁ κύριος ἐπιτιμῶν ἰᾶται τοὺς ἔχοντας, ἐπιτίθησι δὲ καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ ἑκάστῳ τῶν νοσοῦντων, καὶ ἀπέλλαττεν αὐτοὺς τοῦ νοσήματος, δεικνύς ὅτι τῆς τοῦ λόγου δυνάμειος τὴν ἐνέργειαν πεφόρηκεν ἡ ἁγία σὰρξ, ἣν ἰδίαν ἐποίησατο, θειοπρεπῆ δύναμιν ἐμφυτεύσας αὐτῇ. Οὐκ εἶα δὲ λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι σὺ εἰ ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἴδει ἐξ ἀκαθάρτου γλώσσης· λαλῆσθαι τὸ θεῖον μυστήριον· ὥστε καὶ λέγωσι τῶν ἀληθῶν τι, ἐπαινείτω μηδεὶς· οὐ γὰρ διὰ σκότους τὸ φῶς γνωσκειται.

(1) Sequentia item in quadam ad Lucam catena vaticana invenimus.

Καὶ ποία τις ἦν ἡ ἀρχαία βουλή καὶ ἀληθινὴ καὶ τιθαυμα-
σμένη, αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ υἱὸς εἰπὼν· οὕτω γὰρ ἠγάπησεν
ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενὴ ἔδω-
κεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν
αἰώνιον· δίδωκε γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἰδίον υἱόν,
ὃς δι' ἡμᾶς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη θάνατον, ἀνεβίβη δὲ καὶ ἐγ-
γερταὶ πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἴσμεν οἱ ἐν αὐτῷ παλινορ-
μήσαντες εἰς ζωὴν, καὶ τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν ἀλογήσαντες.

Δράσον οἶμαι λίγων τὴν ζωοποιὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος δύ- p. 98. b.
αμιν, καὶ τὴν τοῦ θανάτου λυτικὴν ἐνέργειαν, ὡς Θεοῦ καὶ ζωῆς.

Ἀντὶ τοῦ ἐντρεπίσθαιτε πρὸς παραδοχὴν ὧν ἂν βούλοιστο νο- p. 111. a.
μοθετεῖν ὁ Χριστὸς· ἀποστήσατε τὰς καρδίας τῆς τοῦ νόμου
σχιᾶς, καταλήξατε τῶν τύπων, παύσασθε τοῦ φρονεῖν τὰ δι-
στραμμένα. (1)

Εὐθεία μὲν ἅπασα λεία τε καὶ εὐχερὴς ἡ πρὸς γε ἀγαθόν
ἀποτίρουσα τρίβος· διστραμμένη γε μὴν ἡ ἐτίρα, τοῦτίστιν ἡ
εἰς φαυλότητα κατασύρουσα τοὺς δι' αὐτῆς ἐρχομένους.

Διοικεῖ γὰρ οὕτω τὸ Θεῖον τὸ καθ' ἡμᾶς οὐχ ὁρώμενον, οὐ p. 114. b.
κτύπῳ κατασημαῖνον τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ἥρμα τι καὶ ἡσυχῇ·
οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς προσέκει πληροῦν ὁ τι ἂν ἐθίλωμεν
ἀγαθόν, ἵνα καὶ πλήρη κομιζώμεθα τὸν μισθόν.

Ἐπλανᾶτο μὲν γὰρ ἡ ὑπ' οὐρανὸν τῇ χτίσει παρὰ τὸν χτί- p. 131. a.
στην λατρεύουσα, καὶ τῷ τῆς ἀμαθείας κατεμελαινέτο σκότῳ,
καὶ νῦν οἷα τις ταῖς ἀπάντων διανοίαις ἐμπίπτουσα, τὸν φύσει
τι καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν ὁρᾷ οὐκ ἀφίει· ἀνίτειλεν δὲ τοῖς ἐξ
Ἰσραὴλ φωτὸς καὶ ἡλίου δίκην ὁ τῶν ὅλων κύριος.

Ἐλεος καὶ δικαιοσύνη Χριστός· ἠλεήθημεν γὰρ δι' αὐτοῦ, καὶ p. 133. b.
δεδικαιώμεθα τοὺς τῆς φαυλότητος ῥύπης ἀπονεψάμενοι διὰ πί-
στεως ὑψηλονότι τῆς εἰς αὐτόν.

(1) Recole p. 19, et en tertium testimonium, et mox quartum.

(2) Confer ibidem.

Ἐξος γάρ τῃ Διοπνεύστῃ γραφῇ διαφόροις ὀνόμασι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἀποκαλεῖν, καὶ ὡς ἀπὸ γε τῶν κατὰ καιροὺς δρωμένων ἴσθ' ὅτι προσεπινοεῖν τὰς κλήσεις, τοῦτο τετέρηται ἐκ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Θεὸς γάρ ἐστιν ἀληθινός· ἐπιδείξειεν ἂν τὸ ταχίως σκύλευσον, ὁξέως προνόμιευσον.

p. 78. b. Ἀρχὴ γάρ αὐτοῦ γέγονεν ὁ σαυρός δι' οὗ βεβασίλευεν τῆς ὑπ' οὐρανὸν (1)· εἰπερ ἴσιν ἀληθές ὅτι γέγονεν ὑπήκοος τῷ πατρὶ μέχρι θανάτου διὰ σταυροῦ.

p. 82. a. Ἐπιτήρησον ἀγαπητὲ καὶ σῦνεις, ὅτι οὐκ εἰς τὰς τῶν ἱνῶν συνεθείας ἐξέβησαν οἱ ἡγιασμένοι διὰ τῆς πίστεως, ἀλλ' εἰς τὰς αὐτῶν μᾶλλον εἰσῆλθον οἱ κεκλημένοι· κριοφαγοῦσιν μὲν οἱ θῆρες, λύκος τὶ καὶ λέων, ἄρκος τὶ καὶ πάρδαλις· ποάφαγα δὲ εἰσι τὰ τῶν ζώων ἡμερα, ἱριφοὶ τὶ καὶ ἄρνες καὶ μόσχοι· ἀλλ' οἱ θῆρες δὲ φρσιν τοῖς ἡμέροις συνβοσκήθονται, καὶ τὰς αὐτῶν ἰδονται τροφάς· οὐκοῦν οὐ τὰ ἡμερα πρὸς τὰς τῶν ἀγρίων ἐκβέβηκε συνεθείας, ἰκεῖνα δὲ μᾶλλον εἰς τὰς τούτων, ὡς ἔφην, μεταστροφείτηκε· μετίστρεσαν γοῦν ἐξ ἀγρίου φρονήματος εἰς τὴν ἀγίοις πρέπσαν ἡμερότητα· μεταβέβηκηνται διὰ Χριστοῦ καὶ γεγόνασιν ἄρνες οἱ λύκοι· αὐτὸς γάρ ἦν ὁ ἐξῆμερῶν αὐτοῦς· καὶ συνείρων, ὡς ἔφην, τοὺς δύο λαοὺς εἰς φρόνημα τὸ Θεοφιλές· τοῦτο πάλας καὶ ὁ ἱερογράφης Μωϋσῆς ἀναπεφώνηκε λέγων· εὐγράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὅτι μεγαλωσύνη κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν.

p. 82. b. Θαλάσσης γάρ δίκην ἐκκίχεται πανταχοῦ τὸ σωτήριο κήρυγμα, καὶ πανσθενεστάτην ἔχει τὴν ἐμβολήν· καὶ τοῦτο πάλιν ἡμῖν διεσάφει λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ προφήτου φωνῆς· καὶ κυλισθήσεται ὡς ὑδὼρ κρίμα, καὶ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος.

p. 96. b. Εἴτα ποία τις ἐστὶν ἡ ἀρχαία βουλή καὶ ἀληθινὴ καὶ τεθαυμασμένη, σαφηνεῖ λέγων ὁ Θεὸς ἡμῖν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· τοῦτο οἶμαι ἴσιν τὸ μέγα καὶ ἐξάισιον θαῦμα, καὶ τῆς ἀνωτάτω βουλῆς τὸ εἰς ἡμᾶς σωτήριο ἀποτέλεσμα.

(1) Confer nostrum p. 569; et en rursus testimonium.

ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ. (1)

Ηθίτσσαν γάρ τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, τὸν ἐξ αὐτοῦ πεφηνότα Cod.
p. 63. b.
κατὰ φύσιν υἱόν, εἴτα γινόμενον κατ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς, πολυτρό-
πως περιυβρίσαντες, καὶ τοὶ καλοῦντα πρὸς τὴν διὰ πίστεως
χάριν, καὶ ἀποπειραίνειν ἐθέλοντα τὴν τοῖς πατράσιν αὐτῶν δο-
θεῖσαν ἐπαγγελίαν.

Καὶ τοὶ πῶς οὐχ ἄπασιν ἑναργεῖς, ὅτι παιδίον ἀρτιθαλὲς, p. 75. a.
καὶ οὐκ ἔχον ἀπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἡλικίας τὸ δύνασθαι τι
νοεῖν, ἀνικάνως ἔχει πρὸς διάκρισιν πονηροῦ τε καὶ ἀγαθοῦ
πράγματος; οἶδεν γὰρ ὅλως οὐδέν· ἀλλ' ἐν γὰρ τῷ πάντων σω-
τῆρι Χριστῷ θαῦμα μέγα καὶ ἐξαισίον ἦν· ἥσθιεν μὲν γὰρ, ὡς
βρέφος ἦν ἔτι, βούτυρον τε καὶ μέλι (2)· ἐπειδὴ δὲ θεὸς ὢν ἀπορ-
ρήτως σισαρχωμένος μόνον ἤρκει τὸ ἀγαθόν· καὶ πονηρίας τῆς
ἀνθρωποκριποῦς ἐλεύθερος ἦν· ἴδιον δὲ καὶ τοῦτο τῆς ἀνωτά-
τω πασῶν οὐσίας· τὸ γὰρ φύσει καὶ ἀραρότως καὶ ἀμεταπτώ-
τως πρίποι ἂν αὐτῇ καὶ μόνη ἰδικῶς· οὐδεὶς γὰρ ἀγαθός, εἰ
μὴ εἷς ὁ Θεός, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος φωνήν.

Ἄρα μὲν ἐγεννήθη Χριστός, καὶ ἡ τοῦ διαβόλου δύναμις ἰσχύ- p. 76. a.
λεύετο· ἡθρησκειύετο μὲν ἐν Δαμασκῷ, καὶ πλείστους εἶχεν ἐκεῖ
τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τοῦ τόκου τῆς ἀγίας
παρθένου καὶ ἡ τῆς ἐκείνης τυραννίδος ἰσχύς συνεθραύετο· ἰσα-
γνεύοντο οὖν πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας οἱ ἐξ ἰσθῶν.

(1) Ex antiqua vaticana Patrum catena in Isaiam et Ezechielem.

(2) Confer nostrum p. 8. Quum autem in catena diserte di-
catur hic locus ex Cyrilli commentario in Lucam sumptus, cate-
na quidem commentario a nobis edito dat testimonium.

ἡμᾶς ἐντρεπούσας, εἰ γὰρ δέον, τοῦ ἁσώτου τῷ πατρὶ προδραμόντας, καὶ ἐξομολογουμένους οὕτω τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα λήψασθαι· τὸ ἔμπαλιν ὁ Θεὸς μὴ δὲ εὐγνωμόνησθαι, μὴ δὲ αἰτηθεὶς φιλοτιμεῖται· ἢ οὖν τῆς παραβολῆς, καὶ τῶν θεόντων διήγησις, τοῦ πλῆθους τῆς ἡμῶν κακίας, καὶ τῆς ἀφάρτου τοῦ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας Πλεγχὸς ἐστὶ, καὶ ὑπόμνησις.

p. 411. IV. Οὐ γὰρ κατὰ τὴν κοινὴν καὶ συνήθη τῶν ὅλων δεμουργίαν, λόγῳ καὶ τὴν ἐμπίεσαν φύσιν ἀνέπλασεν· ἀλλ' ἐπερ εἰς οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐνίσχιστο, οὐκ ἐπ' ἀγγέλων, οὐκ ἐπ' ἑλλης τινὸς φύσεως, τοῦτο ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπίστη σωτηρία· ἀντὶ δεσποτέρου γὰρ δοῦλος χρηματίσας, εἰκότως καὶ καταλιπεῖν τὰ ἐννευήκοντα ἐννία λέγει πρόβατα, τὴν εἰς ἄλλο παραδοξότερον καὶ θαυμασιώτερον εἶδος δεμουργίας ἀναχώρησιν τε καὶ μετέθεσιν, καὶ τὴν τῆς συνηθείας καινοτομίαν τῆς παραβολῆς αἰνιγματιζούσας· καὶ ὥς οὐ κατ' ὃν τρόπον τὸ πᾶν ἐξ ἀρχῆς συνετέλεστο, ἀλλὰ καινοπρεπῆ τε, καὶ ὑπὲρ πάντα λόγον τὸν ἐμπίερον ἀνακαινισμόν ἐξεργάσατο.

p. 422. V. Τὰ σύμβολα τῆς νιότητος ἀνακτᾶται πάλιν παρὰ τοῦ ἁγαθοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ὁ ταύτης ἐκπεσὼν ἄνθρωπος, ζολὴν λαμπράν, καὶ τὴν ἐν τῇ δακτυλίῳ σφραγίδα, καὶ τὸν τυθίντα μόσχον σιτευτὸν· ἅπερ ἅπαντα τῆς κατ' ἡμᾶς νιοθεσίας εἰσὶ προμηνύματα· τί γὰρ ἂν εἴη σφραγίς, ἢ δακτύλιος ἀλλ' ἢ τοῦ πνεύματος τὰ δῶρα, καὶ χάρις, καὶ εἰς νιοθεσίαν ἀνάκλησις; εἰπερ τοῦ δακτύλου ὁ δακτύλιος φόρεμα· δάκτυλον δὲ λέγισθαι τὸ πνεῦμα μαρτυρεῖ (1), τὸ, εἰ δὲ ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐβάλλω τὰ δαιμόνια.

(1) Respicit Iobius ad S. Cyrillum nostrum p. 180.

τοῖς οὐρανοῖς, εἰ καὶ μικροῖς ὑπέκειντο πλημμυρίμασιν, ἀγαπῶσι πολὺ· τὸ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ἡμῶν πλῆθος μυρίοις βρύοντες ἔλκεσι, καὶ ὡς εἰκὸς πολλὰ καὶ τῷ βαπτίσματι, καὶ ὡς ἄλλοις χρηστότητι Θεῆα συγχωρεθίντες, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀδικούντες, καὶ τῶν παρὰ Θεοῦ πάντων ἀγαθῶν ὑπὲρ τοὺς ἀγαθοῦς ἀπολαύοντες, μικρὰ τῆς ἀνεχομένης, καὶ μεγάλα δωρημένης Θεῆας ἀγάπης φροντίζομεν· ὁ μὲν γὰρ Ἰωβ ἄμειπτος ὢν, ὡς καὶ ἄλλοι κατ' ἐκεῖνον μυρίοι, ὑπεργάπα τὸν Θεόν, μὴ μετρῶν πρὸς τὰ αὐτῷ πεπραγμένα τὸν ἔρωτα· Ἰουδας δὲ κλίπτῃς ὢν, καὶ ρικιφύου τοῦ τρόπου, καὶ οὐ μόνον τὸ πᾶν ἀφείδεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρεῖναι ἐξουσίαν εἰληφώς, φονεὺς τοῦ εὐεργέτου καὶ προσδότης ἐγένετο· καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι λίαν ἀγαπώμενοί καὶ ἀκούοντες τοῦ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἀρεῖναι βυληθέντος, λέγοντος, οὐκ ἔλθον εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ, εἰδῶκον, καὶ ἀπιστρέψοντο· οἱ δὲ Ἰθνηκοὶ ἀκούοντες τὸ, οὐκ ἔσθι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι κυνάριοις, προσέτριχον· καὶ συντόμως οἱ δίκαιοι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδεύοντες, καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ παραβαλλόμενοι, ὅμως παρήμεναν, πλείον καὶ πλείον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἐχόμενοι· οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ, καὶ εὐθηνοῦντες, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν γραφὴν κατέχοντες πλούτου, τῷ εὐεργετοῦντι Θεῷ οὐκ εὐγνωμονοῦσιν· εἰ οὖν μὴ κατὰ τὸν λεχθέντα σκοπὸν τοῦτο νοήσομεν, τί ποιήσομεν τῇ τάναντία λεγούσῃ παραβολῇ; ἐν ᾗ ὁ τὰ μυρία τάλαντα συγχωρεθὴς, μικρὰ τῆς τοῦ συγχωρήσαντος ἀγάπης φροντίσας, κατὰ τοῦ συνδούλου ἱμάνη· δι' οὗ μίσῃ καὶ τὸν δεσπότην ὕβρισιν, εἰ γὰρ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τὸ τὰ τῶν θεούλων εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχισθαι, παρ' οὗ καὶ τὸ, ἐφ' ὅσον ἐποίησατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἱμοὶ ἐποίησατε τὸ αὐτὸ νοήσεις καὶ περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου καὶ τοῦ σώφρονος τῶν δύο ἀδελφῶν· οὐχ ὡς τούτου πάντως οὕτω πρεσβύτης, ἀλλ' ὡς τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθείας οὕτω ταῦτα καθ' ὑπόθεσιν ἀπαιτούσης, καὶ μονονουχί τῆς γραφῆς τὸ ρίγιθαι τῆς εἰς ἡμᾶς φιλοτιμίας τοῦ Θεοῦ διὰ τούτων ἰπιδεικνυσούσης, καὶ

τὸν νόμον καὶ μνηστισμόν ἀναγόντων τοῦ λόγου, καὶ πρὸς θυ-
σίαν ἐπιτηδείων, εἴτε τῶν ἀκαθάρτων τίως καὶ ἁθύτων, καὶ
τῆς ἰθνηκῆς μερίδος· καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς, εἰ καὶ τὴν φάτνην
ὁ αἰρετικὸς αὐτῷ ὀνειδίσαι, δι' ἧς ἄλογος ὦν ἐτράφη ὑπὸ τοῦ
λόγου.

p. 90. II. Ὅτι τὸ βάπτισμα τῆς υἰοθεσίας ἡ ρίζα, τῷ πνεύματι δια-
φερόντος ἀποκικλήρωται, καὶ γὰρ μετὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος ἀρ-
χῆς τε καὶ ρίζας τὸ πνεῦμα σωματικῶς ἡμῖν ἐν εἵδει περιστε-
ρᾶς ἐπεδήμησεν, καὶ τῷ καθαρισμῷ τὸ καθαροποιὸν συμπροίρ-
χεται, καὶ ὡσπερ Χριστῷ τὸν σωματικὸν ἐορτάζομεν τόκον,
θεοφανείας ἐντροφῶντες ἡμέραν, τοῦ υἱοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθέντος,
καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφέντος· οὕτω καὶ τὴν τῶν φω-
τῶν, ἔχουν τοῦ φωτισματος ἡμέραν θεοφανείας προσχερίᾳ τι-
μῶντες, οὐκ ἐλαττον, καὶ αὐτῷ σωματοειδῶς ἐπιφανέντι συν-
ἐπιτελοῦμεν τῷ πνεύματι· διὸ καὶ τοῖς νεοβαπτίστοις πρὸς γνῶ-
σιν, καὶ πίσωσιν τῆς τοῦ κατήραντος καὶ τελειώσαντος πνεύ-
ματος ἀξίας, ἀρράβων ἰδίδοτε τῆς πίστεως τοῦ πνεύματος τὰ
χαρίσματα, τὸ τῆς υἰοθεσίας ὄντως ἐνέχυρον· ὅτι γὰρ ἔτι υἱοὶ,
φησὶν, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν· καὶ ὁ σωτὴρ· εἰ μὴ τις γεννηθῇ δι' ὕδατος καὶ
πνεύματος· καὶ ὑμεῖς δὲ βαπτισθῆσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ
πυρί· καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τούτῳ γενώσχομεν, ὅτι ἐν
αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν ἐκ τοῦ πνεύματος οὐ ἰδῶσιν
ἡμῖν· καὶ ὁ Παῦλος ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώ-
σεως· καὶ πολλὰ τοιαῦτα.

p. 139. III. Ἐν τοῖς πλείοσι τὸ ὀφείλον γίνεσθαι διδάσκει, οὐ τὸ
πάντως οὕτως γινόμενον· οἷόν ἐστι καὶ πρὸ παρόν· εἶπε γὰρ τοῦτο
κατὰ τὸ εἶδος, ὡς τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ ἀκολουθοῦ τοῦτο ἀπαι-
τοῦντος· εἰ καὶ τοῦναντίον ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐσ-
τὶν εὐρεῖν· οἱ μὲν γὰρ δίκαιοι πάντες διὰ τῆς ἀρετῆς, εἰ καὶ
τε προήμαρτον ὡς ἄνθρωποι, καθαρισθέντες καὶ τὸ χρεῖος πο-
λυπλάσιως ὡς ὁ Ζακχαῖος ἀπεθόντες, καὶ εἰτε μυρίους ἰδρώτων
μισθοὺς ὀφειλόμενοι, ἔσαι γὰρ φησὶν ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν

ΙΟΒΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΑ ΤΙ Ο ΥΙΟΣ ΕΣΑΡΚΩΘΗ ΚΑΙ ΟΥΧ
Ο ΠΑΤΗΡ Η ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ· (1)

Ι. **Σ**ὺν αὐτῇ τῇ ρίζῃ καὶ τῇ θριμλίῳ τῆς οἰκονομίας πρόεισι Cod. p. 47.
καὶ μηνύεται ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ υἱὸς καὶ λόγος ἐσαρκώθη· μό-
νον οὐχὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογουμί-
νου τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ μὴ ἰὼντος πλανᾶσθαι περὶ τὸ ζήτη-
μα, ἀλλὰ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας φέροντος· αὐτὴ
γοῦν ἡ φάνη κήρυκος μεγαλοφωνότερον, οἷα τροφὸς ὑποδείξα-
μένη σπαργανωθέντα τὸν λόγον, ἡ ποτὲ τῶν ἀλόγων τῶν τῷ
νόμῳ καθαρῶν, καὶ ἀκαθάρτων βεῶν, καὶ ὄνων δεξαμένη, καὶ
τροφὸς· οἷς ἐκλούται τὰ δύο τοῦ κόσμου διχοτομήματα, διὰ
μὲν τῶν βεῶν, ὁ τῷ τοῦ νόμου ζυγῷ ὑποτεθεὶς Ἰσραὴλ, καὶ
ἐργάτης εἶναι τῶν ἐντολῶν ἐπιταχθεὶς· διὰ δὲ τῶν ὄνων, ἡ τῶν
ἐθνῶν πληθὺς, ἡ νομικῶν μὲν ἐλευθέρᾳ ζυγῶν, ὑπόστρωμα δὲ
καὶ καθίδρα δαιμονίων τυγχάνουσα· καὶ Ἀμβραχὸς τὰ τῆς οἰ-
κονομίας προλέγων, ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθεῖς, φησὶν· τῇ γὰρ
τοῦ λόγου μεσιτεία συνάπτεται ἔθνος ἑκάτερον, καὶ τοῦ φραγ-
μοῦ τὸ μεσότοιχον λύεται· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστιν ἔλ-
λην καὶ Ἰουδαῖος, οὐ περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· καὶ μάρτυς τῶν
εἰρημένων, ὁ τε μέγας Γρηγόριος λέγων· τὴν φάντην προσκύνη-
σον, δι' ἣν ἄλογος ὢν ἐτρέφης ὑπὸ τοῦ λόγου· καὶ γινώθι ὡς
βοῦς τὸν κτεσάμενον, Ἡσαΐας διακελεύεται σοι· καὶ ὡς ὄνος τὴν
φάντην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἴτε τῶν καθαρῶν τις εἴ, καὶ ὑπὸ

(1) Erat haec prima quaestio operis inscripti οἰκονομική, *de incarnatione*, a Iobio scripti, quod deperditum opus copiose de-
scribit Photius cod. CCXXII. Sequentia quoque fragmenta ex eo-
dem opere sumpta videntur.

δαμόθεν ἔχει βοήθειαν, εἰ μὴ εἰς θεὸν τὸν ἐλεῦντα τοὺς πένητας· διὰ τοῦτο καὶ ταχὺ εἰσακαύει αὐτῶν ὁ κύριος· τοῦτο δὲ ὁ προσφύτης εἰδὼς ὅτι ταχὺ εἰσακαύει τῶν πενήτων ὁ κύριος, ἔλεγεν· τοὺς πεπεδημένους αὐτῷ εὖ ἐξουδικώσῃ· εἰ ἔχῃς, ὅς ῥ' ἔρται, ἀλλ' ὅ τι παραμυθαίμενος τοὺς πένητας· εἰ καὶ ἄρται εὖ ἔχῃς, λόγοις αὐτὸν θεράπειυσεν, παρακάλεσεν, συλλυπήθητι, εὐχὰς αὐτῷ παράσχευ, ἵνα καὶ παρὰ σοῦ εὖχ' εὖρη, παρ' ἄλλου εὖρη· ὁ ποιῶν ταῦτα, πλείον τῶν διδόντων ἐκέρδησεν τὸν μισθὸν· μεγάλη γὰρ τῆς ἐλεημοσύνης ἡ εὐεργεσία, εὐδὲν γὰρ ἄλλο κατόρθωμα ἐξισχύει ἐξαλείψαι ἁμαρτίας· εὐδειμία ἀρετὴ ἐξισούται αὐτῇ· εὐδέ ποτε εὖν αὐτὴν μετερχόμεθα ἀγαπητοί; ἵνα ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ὁμιγόμενος εἰς Λευτικόν.

Καί γε τοὺς περὶ λίπρας νόμους ὑπολαμβάνω εἶδη τινὰ τῆς ψυχῆς διαγράφειν διάφορα· τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀπορήσῃ ὀρέων, ὅτι πᾶ μὲν ἡ λίπρα πείσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀκαθαρτον ἐγγενομένη χρωτὶ ζῶντι, πᾶ δὲ πάσης ἀκαθαρσίας ἀπολύει ὅλον λιπρὸν γεγονότα; τότε γὰρ ἀκαθαρτος εἶναι λογίζεται τις, ὅτι χρεὺς ζῶν μετὰ τὸ ὁλόλιπρον εὐρίσκειται ἐν αὐτῷ, μαινοντὸς τοῦ ζῶντος χρωτὸς τὴν ἐξ ὅλων λίπραν, αἰμῶντον εἶναι λεγομένην· ἡγοῦμαι γὰρ τὴν λίπραν ἀντὶ ἀλόγων λαμβάνεσθαι τῆς ψυχῆς παθημάτων· τὸν δὲ ζῶντα χρωτὶ, αὐτὴ τῆς λογικῆς καταστάσεως· δοκεῖ οὖν μοι μυστήριον περιέχειν ὁ λόγος· ἐν γὰρ τῇ τῶν βριφῶν ἡλικίᾳ ἀνέγκλητός ἐστιν ἡ ψυχὴ, τῆς ἀλογίας ἀπολυούσης αὐτὴν παντός ψόγου· ἰάν δὲ ὁφθῇ χρεὺς ζῶν ἐν αὐτῇ, ὃ ἐστὶν ἰάν ἀρχαὶ τοῦ λόγου ἐποφύωσι, τότε ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας ὑφίσταται, ἕως ἐπικρατέσαντος τοῦ χρωτὸς τοῦ ζῶντος, τοῦτο ἐστὶ τοῦ λόγου ἀυξάνοντος καὶ τελειουμένου, ὁ λόγος γίνηται ὁ χρεὺς ζῶν, καὶ τέλειον ἡ λίπρα ἐξαφανισθῇ.

τοῖς μαρτυρίαις ; αὐτῷ Θεῷ οἶδως , καθὼς εἶπεν αὐτός , ὅτι ὅς ἐάν πείσῃ ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων , ἐμοὶ ἐποίησεν ὅσοι δὲ ἐδίωξαν τοὺς πένητας , τὸν κύριον ἐδίωξαν .

Διὰ τοῦτο γήσει αὐτοὺς ἐξ εὐνύμων , καὶ καθὼς ἐκῆναι ἐδίωξαν τοὺς πένητας , τὸν αὐτὸν τρόπον διώξει αὐτοὺς , λέγων· περεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ εἰ κατηραμέναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἐπείνασα γάρ , καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα , καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· γυμνὸς , καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἡσθόνησα καὶ οὐκ ἐπισκέψασθέ με· ξένος ἦμην , καὶ οὐ συνηγάγετέ με· ἐν φυλακῇ , καὶ οὐκ ἦλθατε πρὸς με· ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ εἰ κατηραμέναι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τί μοι φησὶν προφασίζεσθε ; ἔκλεψα ὑμῖν τὴν ἀφορμὴν , εὐδὲ μίαν ἔχετε ἀπολογίαν· ἐάν γὰρ εἶπεν ἐπείνασα , καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν , εἶχες ἀντιπεῖν μοι , ἄρτεν οὐκ ἔχω· ἄρτεν οὐκ εἶχες ; ἐπισκέψασθε τοὺς ἁσθενεῖς καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ· οὐκ ἠδύνου συνσενάξαι ; οὐκ ἠδύνου τῷ ἐλπιζομένῳ συλλυπεῖσθαι ; εἴτα εὐδὲν παρέχεις τῷ πένητι , καὶ μὴ κατάπλησσε αὐτὸν τῇ γλώσσει σου· κακεῖνῳ μὴ θώσῃς καιρὸν στενάξαι κατὰ σοῦ· καὶ γὰρ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν τάχῃ εἰσακούει ὁ κύριος , καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς περισσῶς πεισῶσιν ὑπερηφανείαν· οὐχ' οὕτως εἰσακούει τῶν δικαίων ὁ κύριος , ὅσον τῶν πενήτων· ἐπειδὴ ὁ πένης εὐδὲνα ἔχει τὸν ἀντιλαμβανόμενον αὐτῷ· διὰ γὰρ τὴν πτωχείαν αὐτοῦ , πάντες βδελύσσονται· ἀμέλει πλειστάκις καὶ εἰ ἴδιοι γενεῖς μισοῦσιν τοὺς πένητας , εἰ φίλοι παραβλέπονται , εἰ γείτονες ἐπιγελῶσιν· πάντες δὲν ἐκρεμιμένους , πάντες δὲν ἀβοήθητους , οὐ

σκαλεν· πάντες γὰρ αὐτοῖς δικάζονται ἐν τῷ φοβερῷ ἡρι-
κρίῳ, τέκνα μετὰ γυνέων, γυναῖκες μετὰ παιδίων, καὶ
ἐκάστου τὰ ἔργα φανερά γίνετοί.

Διὰ τοῦτο ὁ εὐλογημένος Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ἰδὼν τὰ
πάντα τοῖς πᾶσι παρήγγειλεν λέγων· τὰ τέκνα ὑπακούετε
τοῖς γενεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ, εἰ γονεῖς μὴ παροργίζετε τὰ
τέκνα ὑμῶν· εἰ δούλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, καὶ εἰ
δεσπόται τὴν ἰσότητά φυλάξατε ἐπὶ τοῖς δούλοις ὑμῶν, ἵνα
πάντες ἀκαταντίτως παραστῶμεν τῷ φοβερῷ καὶ φρικτῷ βή-
ματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· φρίξωμεν τὴν ἡμέ-
ραν ἐκείνην, ἐν ᾗ μελλεῖ χωρίζειν ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα
ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν,
τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εἰωνύμων· τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τῆς δό-
ξης, θεῦτε εἰ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε
τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου·
ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐπο-
τίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ
περιβάλετέ με· ἡσθένησα, καὶ ἐπισκέψασθε, καὶ ἦλθατε
πρὸς με· θεῦτε εἰ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, ἀπελευ-
άσατε, ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ εὐράνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν
τὰ ἀφθάρτα, ἀντὶ τῶν προσκαιρίων τὰ αἰώνια· ἵματίον με
περιβάλετε, ἐγὼ δὲ περιτίθω ὑμῖν δόξαν αἰῶνιον· ἄρτον
μοι ἐδώκατε, ἐγὼ δὲ παραδείσου τρυφὴν ὑμῖν ὠρεῦμαι· ἐν
ἐκκλησίαις καὶ μαρτυρίοις ἐκαρποφερέσατε, ἐγὼ δὲ ὑμᾶς
τῶν ἁγίων συμμετόχους ποιήσω· ψυχρὸν ὕδατός με ἐπίτι-
σατε, ἐγὼ δὲ εἰς παράδεισον εἰσαγάγω· θεῦτε εἰ εὐλογη-
μένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην
ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· εἴτα ὑπακούων, τί
ἀναμένεις; τί ἐκδέχη· δοῦναι τὰ σὰ· τοῖς χρίζουσιν, καὶ

Καὶ προσέχετε ἀδελφοί μου τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ φοικτὴν, τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανή· εἰ γὰρ ἄγγελος οἱ μηδὲν ἡμαρτηκότες τρέμουσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ποταπὸς τρόμος λήψεται τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ καὶ φοικτῇ; τότε ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ἐθόντων· καὶ μὴ τις νομίσῃ οἷς ἐν ἐκστάσει εἶναι τὴν κρίσιν ἐκείνην· πολλοὺς γὰρ οἶδα λέγοντας, ὅτι ὥσπερ ἐν ὕπνῳ ὑπάρχων κολάζεται, οὕτως εἶναι ἐστὶν ἡ κρίσις ἐκείνη· μὴ πλανᾷσθε, ὡ ἄνθρωποι· ὁ γὰρ ἐν ὕπνῳ κολαζόμενος, τὸ μὲν σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τὴν κλίβην ἀναπαύονται· ἐπεὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, οὐκ ἔστιν ἀλλαγῆναι τὸ σῶμα καὶ ἀλλαγῆναι τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ παρίστανται τῷ κυρίῳ ὁμοῦ ἐν φοβερῷ κριτηρίῳ, ἔπειτα αἱ βίβλοι τῶν πράξεων ἀνεωγμέναι, ὁ δικαστὴς ἀπροσωπόληπτος, κριτήριον ὁπαραβάλλασκεν· ἀπὸ πολλῆς δόξης πάντας ἐπ' ὀνόματος καλέσει εἰς τὴν δίκην, πάντες γυμνοὶ παραστησόμεθα· οὐκ ἔστιν ῥητορικὴ ἔξις νικῶσα τὸ δίκαιον, οὐκ ἔστιν συνηγῶρων χρεία· πάντες γὰρ τὰ ἴδια φορτία βαστάζουσιν· ἐκεῖ γήρας οὐ πιεῖται; ὑπερηφανεία οὐ φαίνεται, εὐγένεια σωματίων οὐ ζητεῖται, ἐκεῖ κάλλος προσώπου οὐ δυσωπεῖ τὸν κριτὴν· ἐκεῖ ἀξίωμα παρθενείας μετὰ ἐλεημοσύνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν δυσωπεῖ τὸν κριτὴν, τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα· ἐκεῖ μέγας καὶ μικρὸς ἴσον κρίνονται· πολλάκις εἰς τὴν δίκην ἐκείνην κατακρίνουσιν τέκνα γενεῖς· ἐὰν γὰρ τις γεννήσῃ τέκνα, καὶ τὴν ἰσότητά ἐπ' ἀμφοτέραις μὴ φυλάξει, ἀλλὰ τὸν μὲν ἵνα πλουτήσῃ, τὸν δὲ ἕτερον ἀπωλέσῃ, ἢ τὸν ἕνα ἀγαπήσῃ, τὸν δὲ ἕτερον μισήσῃ, τότε δώσει ἀπολογίαν· πολλάκις δὲ δεῦλος πρὸς δεσπότην ἵσταται, καὶ δεύλη πρὸς δεσποίνην, καὶ μαθηταὶ πρὸς διδά-

γὰρ εἰ νεκροὶ ἐκ τῶν μνημείων ὡς ἐξ ὕπνου, καθὼς εἶπεν ὁ εὐλογημένος Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὅτι σαλπείσει, καὶ εἰ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥηπὶ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.

Καὶ συνάγουσιν ἄγγελοι τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῶν περάτων τῆς εἰκουμένης ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ κλαυθμῶνος· σεισθήσεται δὲ ἡ κοιλὰς ἐκείνη, καὶ ἀποκαλυφθήσονται τὰ κριτήρια· ποταμοὶ πυρὸς γέμοντες σκώληκας ἀκαιμήτους, ἄγγελοι πικροὶ ἀνελεήμονες· καὶ ἐκάστου τὰ ἔργα παρίστανται περὶ κύκλῳ ἐλέγχοντα τὸν ἁμαρτωλόν· ἀλλαγήσονται τείνου εἰ οὐρανοὶ, καὶ ἡ γῆ καινὴ γενήσεται· καὶ ἡ θόξα αὐτῶν παύσεται, ὁ πλεῖστος, τὰ πάντα ἐκλείπει ὡς καπνὸς, ὅποτε καὶ εἰ ἀστέρες ὡς φύλλα πρὸς τὸν οὐρανόν· καὶ οὐδοὶ οὐδενὶ παρίσται, οὐ πατήρ τέκνῳ, οὐ μήτηρ θυγατρὶ, οὐ δεῦλος δεσπότη, οὐ πλεῖστος τῷ συναΐξαντι αὐτόν, οὐ χρυσὸς, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἱματισμὸς πολυτελὴς, οὐκ εἰκίαι χρυσόφοροι, οὐ κτήματα, ἀλλὰ γυμνά τὰ ἔργα ἐκάστου, εἴτε καλὰ εἴτε πονηρά· καὶ ἀνείχονται εἰ οὐρανοὶ, καὶ ἰδεὺν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ θόξης, κατερχόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ Σιών ἀκατάληπτος· καὶ τεθήσονται δώδεκα θρόνοι τῶν δώδεκα ἀποστόλων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· καὶ ἰδεὺν αὐτὸς ὡς ἀστραπὴ φαίνουσα ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἐκ τῆς ἀπειλῆς αὐτοῦ, εἰ οὐρανοὶ ἐλίσσονται, ἡ γῆ σεισθήσεται, πᾶσα ἡ κτίσις κλονεῖται, ποταμοὶ πυρὸς ὑπεδέξαντες τοὺς ἁμαρτωλοὺς, σκώληκες κεχρηστές ὡς δράκοντες διψῶντες τὰ τῶν ἁμαρτωλῶν πιεῖν αἵματα, ἀκαταπάνστοις κολάζοντες· τὸ σκότος ἐκείνο φέγγος εἶναι ἔχει.

ἴδείτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ με εἶναι ; ἓνα πατέρα κέκτημαι ὑμᾶς ἐχρησάμεν. Ἀλλ' ἐνταῦθα τὸν λόγον πληρώσαντες, τῇ μουσικῇ τραπέζῃ σχολάσωμεν, δι' ἧς κόσμος ἐστήρικται, καὶ οἰκουμένη συνέστηκεν, καὶ βασιλεία φυλάττεται, καὶ ἐκκλησία πληθύνεται, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ θόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ.

Μετά τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ τῶν μαθητῶν ἀτενιζόντων εἰς τὸν οὐρανόν, ἄγγελος κυρίου ὤφθη αὐτοῖς λέγων· τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν ; εὔτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, εὔτος πάλιν ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐδιδάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ δεῦρο ἀπαγγελῶ σοι, ἀγαπᾷς, πεταπὴ ἔσαι ἢ παρυσία ἢ δευτέρα ἢ φοβερά καὶ φρικτὴ, ἢ ἐλέγχουσα πᾶσαν πνεύν· φανήσεται δὲ τὸ σημεῖόν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ᾧ ἐσταύρωσαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, βασταζόμενον ὑπὸ ἁγίων ἀγγέλων, ἐκλάμπαν ὡς ἀστραπὴ, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ Μιχαὴλ σαλπίζων καὶ ἐξυπνίζων τοὺς κοιμηθέντας ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἀναστήσονται

γεν ὀδυνηθήσῃ, καὶ εὐθὺς τῆς ὀδύνης ἀπαλλαγίση· ὅτε δὲ ὀδυνηθήῃ ἡ παρθένος δόξασα ἀπολωλέκιναι τὸν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀπολυμένων ἐληλυθότα, ὡς ἤκουες ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, καὶ ἐγένετο μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ὅρα πόσῃν ὀδύνῃ ἡ παρθένος μετέσχεν· καὶ ἐγένετο μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὗρεν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καθήμενον καὶ ἐρωτῶντα αὐτοὺς, καὶ ἀκούμεντα αὐτῶν· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, τέκνον· τί ἐποίησας ἡμῖν; καὶ γὰρ ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητεῦμέν σε· ἴδε πεῦ ἐπληροῦτο τοῦ Συμεῶνος ἡ προφητεία πρὸς τὴν παρθένον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· τέκνον τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητεῦμέν σε· διὰ τί μὴ συγκατήλθεις ἡμῖν ὡς καὶ ἀνῆλθεις; τί ἐκαθέσθης ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων; τί ἐρωτᾷς καὶ διδάσκεις, οὕπῳ γράμματα μεμαθηκῶς; τί σοφιστεύεις; τί βασκανίαν κατὰ σαυτοῦ ἐγείρεις; τί ἀτεκνωθῆναί με θέλεις; ἴδε, πεπυρακτωμένοις ὀφθαλμοῖς σε περιβλέπουνται· ἴδε, τοὺς ὀδόντας αὐτῶν τρίζουσιν κατὰ σοῦ, ὡς θῆρες κατὰ ἀρνίου κινούμενοι· τέκνον τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ γὰρ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητεῦμέν σε.

Ὁ δὲ κύριος ἀνακαλύπτων αὐταῖς λοιπὸν τὴν κρυπτόμενην τῆς θεότητος ἀξίαν ἐν τῇ πτωχικῇ τῆς ἐνανθρωπήσεως, πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίνεται λέγων· τί ἔτι ἐζητεῖτέ με; πεῦ δὲ καὶ ἐζητεῖτέ με; ἐν τῷ οὐρανῷ οὐκ ἀνῆλθετε· εἰς τὸ κῆτος τοῦ Ἰωνᾶ οὐ κατηκήσατε· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ οἴδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου θεῷ εἶναί με; οὐκ ἤκούσατε τοῦ Συμεῶνος τὴν προφητείαν; οὐχὶ κύριον καὶ θεὸν ὡμολόγησεν; καὶ ὑμεῖς ὡς παῖδιν ζητεῖτέ με; οὐκ

Ἰησοῦν, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐρτῆς αὐτῶν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ πληρωσάντων αὐτῶν τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ἀπέμεινεν τὸ παιδίον Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ, ἦλθον ἡμέρας ὀδόν, καὶ ἀνιζήσουσιν αὐτὸν ἐν ταῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ εὗροντες αὐτὸν, ἐπερεύθησαν εἰς Ἱερουσαλήμ ζητοῦντες αὐτόν· ἰδε πεῦ πληροῦται τὸ τοῦ Συμεῶνος πρὸς τὴν παρθένον, καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ἡ τῆς ὀδύνης καὶ τῆς ζητήσεως, καθ' ἣν ἐξήτει τοὺς πλανηθέντας δῆλον καὶ τοὺς ἀπολωλότας· εἰ γὰρ καὶ παρθένος καὶ μήτηρ, ἀλλ' ὁμῶς ἐκυφόρησεν καὶ ἐσπαργάνωσεν, μαστὲν αὐτῇ ἔδωκεν, καὶ φροντίσιν ἐξεθρέψατο ὡς μήτηρ πρὸς υἱὸν καὶ τέκνον, ἐξ ὧν καὶ ἔδοξεν αὐτὸν ἀπολελωκέναι, ζητοῦσα ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐν ὀδύνῃ καρδίας ἔκραζεν λέγουσα, εἰμι τῆς συμφορᾶς, ὅτε τὴν εὐπορίαν προσεδόκησα, τότε τὴν ζημίαν κατενόησα· τίς ὁ συλήσας μου τὸ κειμήλιόν; οὐκέτι εὐλογημένη ἐν γυναιξὶν ἁέκω, οὐκέτι ἱροῦσιν αἱ λέγουσαι, μακάρία ἡ κοιλία ἡ βασάσασά σε· ἐμαρτύρηται ὅτι ἐξ ἐμοῦ ἐχωρίσθη· τίς ἀπυσυλήσας με; ἡ Ἐλισάβετ χαῖρει, καὶ γὰρ συγκόπτομαι· ἐκείνη τὸν στρατιώτην ἔχει, καὶ γὰρ τὸν βασιλέα ἐζημιῶμαι· ὁ δεῦλος φυλάττεται, καὶ ὁ δεσπότης οὐ φαίνεται· πεῦ τοῦ Γαβριὴλ ὁ ἀσπασμός; πεῦ τῶν μάγων ἡ προσκύνησις; πεῦ τῶν πεινένων τὰ σκιρτήματα; ὅτε βασιλεύειν προσεδόκησα, τότε πτωχεία κατέσχεν με.

Ταύτην τὴν ὀδύνην οἷς ῥομφαίαν διστομον ψυχῆς ὁ Συμεὼν τὸ μέλλον προεμήνυεν πρὸς τὴν παρθένον λέγων· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· οὐκ εἶπεν κρατήσῃ ῥομφαία, ἢ κυριεύσῃ ῥομφαία, τούτεστιν πρὸς ἐλί-

παρθένης ἄχρι τῆς δεύρο ἀθάνατος, τοῦ κατοικήσαντος ἀνα-
ληψίμης αὐτὴν χωρίαις μεταναστεύσαντος· τί οὖν βούλεται
λέγειν ὁ Συμεὼν πρὸς θάνατον; καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυ-
χὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολ-
λῶν καρδιῶν διαλογισμοί· ῥομφαίαν ἐνταῦθα ψυχοδιάβατον
ὁ Συμεὼν τὴν ἐδύνην τῆς παρθένου διελάλησεν, καὶ καθ' ἣν
ἤμελλεν ὀδυᾶσθαι, ὥς δοκῶσα ἀπολελωμέναι τὸν ἐρ-
χόμενον ζητῆσαι τοὺς ἀπολελωμένους· ὅτι δὲ ὀδύνη κρατη-
θεῖσα τὸ τῆς παρθενικῆς γαστρός δοξασα ἀπολελωμέναι τὸν
ἐαυτῆς υἱόν, ἤκουες ἀρτίως τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λευκᾶ λέ-
γοντος· καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα ὁ Ἰησοῦς· τί ἐστίν
καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα ὁ Ἰησοῦς; νόημα ἐν τῷ νόη-
ματι πρόβαίνει, καὶ ζήτημα ζητήματι διακρίνεται· καὶ ὅτε
ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα· τίς οὗτος; ὁ Θεὸς λόγος, ὁ μονογε-
νὴς τοῦ Θεοῦ υἱός, ὁ προκείμες, ὁ πάλαι τῆς ὀπτασίας
χρονωπειτής, εὐ χρόνιον ὑπερογενής· καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν
δώδεκα ὁ Ἰησοῦς· κατὰ τὴν τῆς παρθένου γέννησιν, δωδε-
καετῆς ἀριθμεῖται χρόνος· ἐκ τοῦ κατὰ μέρος γὰρ προέκο-
πτεν τῇ ἡλικίᾳ τῇ σωματικῇ· εὐχ ὑφ' ἐνὸς ἡδυνήθη, ἵνα
μὴ φαντασία ᾖ ἢ ἀλήθεια τῆς εἰκονομίας· ἐν τούτῳ κατὰ
μέρος προέκοπτεν τῇ ἀνθρωπίνῃ τῆς ἐνανθρωπήσεως τὰ μέ-
τρια φυλάσσων· ἐξ ὧν ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ αὐτοῦ λέγων,
τὸ δὲ παιδίον Ἰησοῦς προέκοπτεν ἐν πνεύματι καὶ σοφίᾳ,
καὶ χάρις Θεοῦ ᾗ ἐπ' αὐτῷ· ἐρᾶς τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὴν
ἀπέκρισιν; εὐχ εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς λόγος προέκοπτεν, ἵνα μὴ
ὑλὰς αὐτῷ καὶ ταραχὰς παράσχη; ἀλλὰ προέκοπτεν κατὰ
τὴν μεσιτείαν τῆς εἰκονομίας.

Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει· καὶ ὅτε ἐγένε-
το ἐτῶν δώδεκα ὁ Ἰησοῦς, ἀντίπαλον εἰ γενεῖς τὸ παιδίον

καλύψει, πᾶν ὃ τι εὖν θαγγέρευσεν περὶ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν παρθένον λέγων, ἰδοὺ εὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ· εἰς πτώσιν τῶν ἀπίστων, εἰς ἀνάστασιν τῶν πιστῶν· εἰς πτώσιν τῆς συναγωγῆς, εἰς ἀνάστασιν τῆς ἐκκλησίας· εἰς πτώσιν τῶν δαιμόνων, εἰς ἀνάστασιν τῶν ἁγίων· ἀνίσταται ὁ Ματθίας, ἐπιπτειν ὁ Ἰούδας· εἰς ἀνάστασιν τοῦ ἐκ δεξιῶν ληστῆ, εἰς πτώσιν τοῦ ἐξ εὐωνύμων· ὅτι ὁ μὲν εὐσεβεῖ, ὁ δὲ ἐβλάσφημε· εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημείων ἀντιλεγόμενον· ἀληθὴς ὁ λόγος· εἰς σημείων γὰρ ἀντιλεγόμενον ὁ κύριος ἡμῶν ἐγένετο κατὰ τὸν τῆς παρθένου τέκον· ἐπειὴ μέγα σημείων τὸ παρθένον τεκεῖν, καὶ μῆναι πάλιν παρθένον· ὅτι δὲ σημείων ἡ παρθένος, ἄκουε Ἡσαΐου ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν τεύχει λέγοντος πρὸς Ἀχαζ· αἰτησάμενος σεαυτῷ σημείων εἰς βάθος καὶ εἰς ὕψος· καὶ εἶπεν Ἀχαζ, εὐκ αἰτήσω, εὐδ' εὐ μὴ πειράσω· διέτι δώσει ἡμῖν κύριος αὐτὸς σημείων· ποῖον τοῦτο; ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει.

Περὶ τούτου τοῦ παρθενογενεὺς δεσποτικῷ σημείου τοῦ μέλλοντος ὑπὸ πολλῶν ἀντιλέγεσθαι φιλονεικῶ γλώσση ὁ Συμεὼν τὸ μέλλον προεμήνυσεν πρὸς τὴν παρθένον λέγων· ἰδοὺ εὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημείων ἀντιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὥπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί· ἐνθεν τινὲς ἔδεξαν τὴν τοῦ κυρίου μητέρα ξίφει θανάτῳ μαρτυρικὸν ἀπενέγκασθαι τέλος, διὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Συμεῶνα, καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ἔχει δὲ εὐχ' εὕτως· ῥομφαία γὰρ χαλκίαν σῶμα διαιρεῖ, εὐ ψυχὴν διχοτομεῖ· ἐξ ὧν καὶ ἡ

τοῦ Ἀβραάμ· ἐν τούτοις ὁ Συμεὼν τὸν νηπιόφανῃ κύριον
 ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἀγκάλαις κατέχων, τὸν μὲν Ἰωσήφ εὐλό-
 γησεν, τὴν δὲ προφητείαν εἰς τὸν κύριον μετερῶμηνσεν,
 λέγων πρὸς τὴν παρθένον· τί βλέπεις τὸ παιδίον τοῦτο παρ-
 θένε, τὸ σὸν καὶ μὴ σὸν; μεμένηκας γὰρ ὡς ἥς τὸ πρό-
 τερον· τί μαζὸν αὐτῷ συχνῶς προσάγεις, εὐθαλέστερον ἔχειν
 ἐθέλεις τέκνον; σὺ δέεται τροφῇ; αὐτὸς τοῦ μάννα ὡς
 χρηγὸς; τί ἀπαλαῖς παλάμαις κατασεῖεις, τὸ νήπιον πρὸς
 ὕπνον κατευνάσαι θέλεις; σὺ νυσάζει, σὺ καθεύδει, κα-
 τὰ τὸ κρυπτόμενον τῆς θεότητος χωρίον· περὶ αὐτοῦ γάρ
 ῥησιν ὁ προφήτης· σὺ νυσάζει, σὺ δὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων
 τὸν Ἰσραὴλ· τί βλέπεις τὸ παιδίον τοῦτο, παρθένε; τῇ κρυ-
 πτομένῃ τῆς θεότητος δυνάμει οὐρανὸν ὡσεὶ δέριον ἐξε-
 τεινεν, γῆν δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἐκρέμασεν, ὕδωρ ὑπόβαθρον τῷ
 κόσμῳ ἐθεμελίωσεν· τοῦτο τὸ παιδίον διάφορε παρθένε ἦλιν
 ἡμισχεῖ, σελήνην ζευγελατεῖ, ἀνέμων θεσσαυρεδότης, πάν-
 των τῶν ὄντων δεσπότης τὸ παιδίον τοῦτο παρθένε· σὺ δὲ
 τεισυτοδύναμον ἀκούσασα τὸ παιδίον τοῦτο, μὴ βιωτικὴν
 ἀλλὰ πνευματικὴν εὐφροσύνην προσδέχου· ἰδοὺ γὰρ οὗτος
 γένοιται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ,
 καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· καὶ σοὶ δὲ αὐτῆς τὴν ψυ-
 χὴν διελύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολ-
 λῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

Ταῦτα ὁ Συμεὼν ὀρθῶς πρὸς τὴν παρθένον τῇ ἀπο-
 καλύψει τοῦ ἁγίου πνεύματος περὶ τοῦ νηπιόφαντος Ἰησοῦ·
 ἰδοὺ οὗτος γένοιται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ· καὶ διὰ τί εἰς πτώσιν; καὶ διὰ τί εἰς ἀνάστα-
 σιν; ἀληθῆς γὰρ ὁ περὶ τοῦ κυρίου λόγος· ὁ Συμεὼν γὰρ
 σὺ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπο-

μόνον διενσήθη ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ παρθένος εἰσπαγίῃ τὸ παιδίον Ἰησοῦν εἰς τὸ ἱερὸν, τοῦ παιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ ἡθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ· εὐθέως τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸν χρησμένον παρέσχηκε, καὶ διήγειρεν τὸν Συμεῶνα λέγων· ἐξεγείρου πρεσβύτεα, τί καθεύδεις; ἔφθασεν ὁ χρησμός, βάδιζε Σάττον· ἦλθεν ὁ ἀπολύων σε, τίνασσαι τὰ κενόταφια, εὐτρέπιζε τὸν τάφον, διάθου τὰ ἐν τῷ εἴκῳ· ἔφθασεν ὁ ἀπολύων σε, ἦλθεν ὁ Ἐμμανουήλ· ὁξέως εἰς τὸ ἱερὸν διάβηθι, ἐν τῷ ἱερῷ τὰ ἱερὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ τόκῳ προσήτευσον· ἔνθεν ὁ Συμεὼν ἀνακαινισθεὶς τῷ ὀξυτάτῳ τῆς ἐπιθυμίας πτερῷ, ὡς ὑπὸ τοῦ πνεύματος κυφίζόμενος, πρέλαβεν τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν παρθένον εἰς τὸ ἱερὸν· τὸ δὲ βασταζόμενον παιδίον αὐτὸν πρέλαβεν· πῶς γὰρ εἶχεν πρελαβεῖν, ἢ ποῦ εἶχεν πρελαβεῖν τὸν πανταχοῦ παρόντα; τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν παρθένον πρέλαβεν ὁ Συμεὼν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πρελαβὼν ἴστη πωλησίον τῶν θυρῶν περιμένων τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ ὁ Συμεὼν καταστάς εὐχα μὲν πολλὰς μητέρας μετὰ τῶν ἰδίων νηπίων εἰσιεύσας εἰς τὸ ἱερὸν τὴν θυσίαν τῶν καθαρσίων ἐκτελέσαι, μεθ' ὧν ἀνὰ μέσον ἦν καὶ ἡ τὸν ἀεικνώητην τέκον βαστάζουσα· ὁ δὲ Συμεὼν ὧδε κἀκέῃσε τὰς ὄψεις περιφέρων, ὡς εὐχα πολλὰς μητέρας ἐν τῇ ἰδιωτικῇ τῆς ἀνθρωπότητος σχήματι, μένην δὲ τὴν παρθένον ἀπείρῳ θεῷ περιτειχισθεῖσαν, καταδραμὼν ὁ Συμεὼν, ἐχώρησεν τὰς λοιπὰς μητέρας κράζων ἐπὶ πάντων· ὅτε μει τόπον, κατὰσχῶ τὸν πεδεμένον, ἴδω τὸν προεδέντα με· τί παιδίσκαι τυγχάνουσαι τῇ ἐλευθέρᾳ συναμιλλᾷσθε; τί τὰ παιδιά ὑμῶν τῷ θυσιαστηρὶ προσφέρετε; ὧδε ἀποστράφητε· προσενέγκατε τῷ παιδὶ τῷ ἀρχαιτέρῳ

οὗ αἰσθηταῖς ἀγκάλαις περιπτύσσεται τὴν αἰώνιον ζωὴν τὸν
 κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ὁ γοῦν δίκαιος Συμεὼν, πρὸ
 τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐπιθυμήσας τὸν κύριον ἰδεῖν, ἐν τῇ
 ἐνανθρωπήσει καὶ ἶδεν καὶ κατενόησεν καὶ ἐνηγκαλίσατο·
 καὶ τῆς τοῦ σώματος φύλακῆς παρεκάλεσεν ἀνεστῆναι, δευ-
 λικῶι σχήματι πρὸς τὸν νηπιόφανῃ τῶν πάντων δεσπέτην κρά-
 ζων· οὕς ἀρτίως ἤκουες· νῦν ἀπελύεις τὸν δευλὸν σου θέ-
 σποτα κατὰ τὸ ῥῆμα σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι ἶδεν εἰ ὀφθαλ-
 μί μου τὸ σωτήριόν σου· ἶδεν, ἀπολυθῶ, μὴ ὧδε κρα-
 τηθῶ· ἐν εἰρήνῃ ἀπολυθῶ, μὴ ἐν ἐδύνῃ κρατηθῶ· ἶδεν,
 ἀπολυθῶ, ἶδεν τὴν δεξάν σου, ἀγγέλων χρείαν, ἀρχαγ-
 γέλων δεξολογίαν, τὴν κτίσιν σκιρτῶσαν, τὰ ἐπευρέννια καὶ
 τὰ ἐπίγεια μίαν διάβασιν ἔχοντα· νῦν ἀπολυθῶ, μὴ ὧδε
 κρατηθῶ· μὴ ἶδω τῶν ἐμεφύλων Ἰουδαίων τὴν κατὰ σοῦ
 τόλμαν, μὴ ἶδω ζέφανεσ ἀκαύνεινσεν πλεκόμενσεν, μὴ ἶδω
 δευλὸν σε ῥαπίζοντα, μὴ ἶδω λόγχην προσαγεμένην σοι·
 μὴ ἶδω ἥλιον σκοτιζόμενσεν· νῦν ἀπελύεις τὸν δευλόν σου
 θέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμα σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι ἶδεν εἰ ὀφθαλ-
 μί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ὑπέκτισας κατὰ πρόσωπον
 πάντων τῶν λαῶν.

Τί οὖν ὁ εὐαγγελιστής; ἤκουες αὐτοῦ ἀρτίως λέγοντος·
 ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ ὃ ὄνομα Συμεὼν· καὶ ἦν ὁ ἄν-
 θρωπος εὖτε δίκαιος, παράκλησιν ἔχων ἐν Ἰσραὴλ, καὶ
 πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἂν
 ἶδῃ τὸν Χριστόν κυρίον· καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ
 ἱερόν· τί ἐστίν καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν·
 ἤκουε συνετῶς τοῦ Συμεὼν εἰκαδὲ καθεζομένου, καὶ κατ'
 ἑαυτὸν προσευχομένου τὸν χρησμένον εἰς ἔκβασιν ἐλθεῖν,

τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος Μωϋσῆς· δίκαιος ἐν πολεμικῇ ὡν· ἐναν-
τίον τῶν ἐχθρῶν πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθραίνοντων σῶματι
διαφυγεῖν, ὡς ἡλίου καὶ σελήνης παρακατέσχευ ὄρον, καὶ
μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· δι-
καιος πολυῦθεν ἄδικον γένος ἐκκλῖναι δέλων, εὐρανοδρόμον
τίτρουρον ἄρμα πρὸς ἐπίβασιν ἄσχυλον δέχεται, πείθων
τεὺς συνεργᾶν ἐθέλοντας, ὡς εὐ μένον τοῖς ἐπιγείαις, ἀλλὰ
καὶ τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος
Ἡλίας· δίκαιος ἐν βραχεῖ σώματος ἡλικία γιγαντιαῖον Γε-
λιάδ· χαλκέν ὄρος ἐν χειμάρρῳ λίθῳ κατέσρεψεν, πείθων
τεὺς συνεργᾶν ἐθέλοντας, ὅτι εὐ πολυσαρκία σώματος, ἀλλ'
εὐτονία πίστεως τὸ νῆκος ἐργάζεται, καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ
λόγῳ ὁ δίκαιος Δαβὶδ· δίκαιος ἐν φαραωνίοις χρενικεῖς ἄρ-
μασιν συγχλειόμενος βύδιον κόλπον ὡς χλοοφόρον ἀνατεμένον
πεδίον καὶ ὁ παθεῖν προσεδόκησεν, τὸν καταδιώκοντα πά-
σχοντα κατενόησεν, καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος
Μωϋσῆς.

Ὅπως δὲ ὁ χρόνος ἡμᾶς μὴ ἐπιλείψῃ, πάντων τῶν ἀγίων
τὰς ἀρετὰς ἀπεμνημονεύοντας, φέρε τελευταῖον δίκαιον τῷ
λόγῳ κατίδωμεν· καὶ τίς ὁ τελευταῖος δίκαιος; ἐν τῷ κα-
τὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ, τοῦνομα Συμεὼν· αὗτος πρῶτος καὶ
τελευταῖος· τελευταῖος τοῦ νέμου, πρῶτος τῆς χάριτος· ἱε-
ραῖος τὴν θρησκείαν, χριστιανὸς τὴν εὐχαριστίαν· νεμικὸς
τῇ ἀναγνώσει, ἄγγελος τῇ γνώσει· Συμεὼν ὁ ὀρθίως ἡμῖν
παραναγνωσθεῖς, ὁ ἐκ τῆς φαρισαϊκῆς βλασφημίας, ὡς ῥέ-
ον ἐξ ἁκανθῶν ἀναλεχθεῖς, καὶ πρῶτος τῇ εὐθείᾳ τῆς
χαριτοδοσίας γνωρισθεῖς· Συμεὼν ὁ ἐπὶ τεσσῦτον δικαιοσύ-
νης ἐλάσας ὡς ἐν αὐτῷ τῷ σώματι θεῖον χρησμένον δέξα-
σθαι, μὴ παρελθεῖν τὴν παρούσαν πρόσκαιρον ζωὴν, τοῖς

νυκτὶ διαδεχόμενον, καὶ ἡλικιαῖς ἀκτίσει διπλάσιον εὐμ-
σκέμενον, καὶ τῷ παρόντι αἰῶνι ὡς πρόσκαιρον εὐρισκόμε-
νον· οὕτως δικαίαις διὰ πάντος· πῶς ἄρα οὕτως; τὸ ἐπέκεινα
τῶν οὐρανῶν ἀνελκόμενον, καὶ τῷ δεσποτικῷ θρόνῳ παρ-
ιστάμενον, ὅπερ ὁ δίκαιος Ἀβραὰμ ἐννοήσας, τοὺς ἐαυ-
τεῦ προσδέχεται· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ τῆς κα-
ταθήκης παραπέμπει χωρίῳ· διὰ τοῦτο κέκραγεν ὁ κρᾶζων·
οὕτως δικαίαις διὰ πάντες, ὄνομα δὲ ἀσιβῶν σβέννυται· εὐ-
δὲν τεῦ δικαίου αἰὲν ζωότερον, ἐν λογικαῖς ἐμφυχον ἀγαλ-
μα κατὰ τὸ φάσκον θεῶν ῥητόν· δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα
ζῶσιν, καὶ ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ ἐλπίς αὐτῶν
παρὰ τῷ ἱψίσῳ· εὐδὲν τεῦ δικαίου γλυκύτερον, φαίνεται πα-
ραβαλλομένου, κατὰ τὴν λέγουσαν γραφὴν, δίκαιος ὡς φεί-
νιξ ἀνθήσει, διὰ τὸ αἰὲν γλυκὺ τῆς πίστεως· καὶ ὡσεὶ κέ-
δρος ἡ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται, διὰ τὸ αἰὲν σιπτόν
τῆς θεογνωσίας· εὐδὲν τεῦ δικαίου ἐν πειρασμοῖς θεοπρο-
στατεύον, κατὰ τὸ φάσκον θεῶν ῥητόν· πελλαὶ αἱ θλίψεις
τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ κύριος·
δίκαιοι ἐν ἀσιβεῖ γενεᾷ κρατούμενοι, σὺν αὐτῷ τῷ σώματι
μετάρσιος γίνεται, ἐν ἀξιαγάστῳ διαίτῃ κατεικίζόμενοι.

Καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος Ἐνώχ· δίκαιος ἐν
παντεξαλείπτῳ κόσμῳ κατακλυσμεῦ, ναυαγίου ξένως θεο-
κατόχῳ πηδαλίῳ διακυβερνώμενος, καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λό-
γῳ ὁ δίκαιος Νῶς· δίκαιοι θεοβρόχῳ κατακλυσμῷ πυριφλό-
γιστοι ἐν ἀνιμένη πόλει ὑπὸ ἀγγέλων ἐπηγῶν διασώζονται,
καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος Λὼτ· δίκαιοι ἐν σκάν-
ματι διαβολικῆς μαγίας ἀήττητος ἀθλητῆς, καὶ μαρτυρεῖ
μου τῷ λόγῳ ὁ δίκαιος Ἰωσήφ· δίκαιοι ἐν αὐτοκρατορικῇ δια-
πράξει βασιλικὸν σκῆπτρον ἡμεισόμενοι, καὶ μαρτυρεῖ μου

τὰ γινόμενα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ; εἴτα ἐρωτηθέντες ,
 ποῖα ; ἐπήγαγον , τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου , ὅς ἐγένε-
 το ἀνὴρ προφήτης , καὶ τὰ ἐξῆς· εὐκοῦν ὡς περὶ προφήτου
 μὲν εἶχεν καὶ λυτρουμένου τὸν Ἰσραὴλ· διὰ δὲ τὸ πάθος
 καὶ ταύτην ἐμβάλλειν περὶ αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν , ὅτι λυ-
 τρουται τὸν Ἰσραὴλ ἐκινδύνευσεν· τοῦτο δὲ εὐ μάτην ἐγί-
 νητο , ἀλλ' ὥστε δεῖξαι ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ , σοφώτε-
 ρον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· τὸ γὰρ τοῦ σταυροῦ πάθος , εἰ
 πάντες ἐσινιάσθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν , εὐ μόνον εἰ ἀπλῶς
 μαθηταί , ἀλλὰ καὶ εἰ ἐκλεκτοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τοῦ-
 το πᾶσαν τὴν εἰκουμένην ἐστύριζεν , ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 κυρίῳ ἡμῶν· δι' εὖ καὶ μεθ' εὖ τῷ πατρὶ ἡ δόξα , σὺν
 ἁγίῳ πνεύματι , νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς σὺμπαντας αἰῶ-
 νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΤΙΜΟΘΕΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΣΥΜΕΩΝΑ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ
 ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΝΥΝ ΑΠΟΛΥΕΙΣ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ
 ΣΟΥ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΜΑΡΙΑΝ
 ΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ.

Μένος ἐν ἀνθρώποις τέλειος ἄνθρωπος , ὁ τῆς δικαιοσύ-
 νης περὶ πολλοὺς τιθέμενος κτήμα· αἰεὶ φῶς ἦν τοῖς δι-
 καιοπράγουσιν , τὸ τῆς δικαιοσύνης κτήμα· κατὰ τὸ φάσκεν
 Σεῖν ῥητὸν , φῶς δικαίους διὰ παντὸς ποῖεν φῶς ; εὐ τὸ

Cod.
P. 72. a.

να τὸ ναυάγιον· εἰς τῷ πολέμῳ κεινανῆς, εὐκ εὐλαβεῖσθαι θάνατον· ἀλλὰ τὸ μὲν γλῶττης ὑπῆρχεν, τὸ δὲ καρδίας ἀμάρτημα· διὰ τοῦτο μὲν Πέτρος πεσὼν ἀνέστη, καὶ χειραγωγὸς ἑτέρων πεπτωκότων ἐγένετο· ὁ δὲ ἀπὸ βάθους πρὸς βάθρον ἐδηγηθεὶς, ἔρριψεν τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ σχαινίον λαβὼν ἀπήγξατο.

Σημεῖον ἀντιλεγόμενον ὁ σταυρὸς· τῶν γὰρ ἰουδαίων σταυρουμένων, ἀνεχώρει ὁ ἥλιος· καὶ συναγωγὴ ἐσυνεστάνει, καὶ ἡ γῆ ἐσαλεύετο· ὁ λαὸς ἐβόα σάωσον αὐτόν, ἀλλ' αἱ πέτραι μὴ φέρουσαι τὸν ὄγκον τῆς βλασφημίας ἐρρήγυνοντο· εἰ πρεσβύτεροι καὶ εἰ γραμματεῖς ἔλεγον· ἐμνήσθημεν ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρεται· ὁ δὲ ἐκατόνταρχος ἐβία, ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος· ὁλλὰ καὶ μέχρι νῦν ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, ἴσθουσιν δὲ μωρία, ἡμῖν δὲ τοῖς κλητοῖς Χριστοῦ, Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διειλίσσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοὶ· ῥομφαία ἡ διχένεια λέγεται, ἐπειδὴ καθάπερ ἡ ῥομφαία σχίζει καὶ μερίζει τὰ σώματα, οὕτως καὶ τὰς ψυχὰς πρὸς ἀμφιβολήν ἡ διχένεια· εἰ γὰρ καὶ παρθένος ἦν, ἀλλὰ γυνὴ· εἰ καὶ Θεοτόκος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡμετέρου θυράματος· ῥομφαία τείνουν αὐτῆς τὴν ψυχὴν διέβαινεν, ὅπως ἀποκαλυφθῶσιν, ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοὶ, εἰ περὶ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους διάφοροι, ποτὲ μὲν αὐτὸν προφήτην, ποτὲ δὲ λυτρωτὴν τοῦ Ἰσραὴλ εὐχ' ὑπογράφοντες, πολλὴν καὶ ἐπὶ ταύταις ἀμφιβολίαν διὰ τὸν σάλον τὸν ἐκ τοῦ πάθους ὑπεμείναντες· ὥς τε τοὺς περὶ Κλεόπαν μαθητὰς περιόντας, καὶ πρὸς αὐτὸν λέγειν· σὺ μόνος παρισκῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσ

δέξαν' λαοῦ σου Ἰσραὴλ· κοινὰ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἔθνεσιν τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀμέμιστα· μὴ τοίνυν φθονεῖτω ὁ Ἰουδαῖος, μήτε στενεχωρεῖσθω ὁ φαρισαῖος, μήτε πειραζέτω ὁ γραμματεὺς· μὴ εὐλαβεῖσθαι περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ Ἰερώνης· μὴ δειλιάτω περὶ τῆς ἱεροσύνης Ἄννας καὶ Καϊάφας· ὁ ἐλθὼν πᾶσι δίδωσι, παρ' οὐδενὸς λαμβάνει· ἀφθόνηος φιλοτιμεῖται, χωρὶς μέτρου χαρίζεται.

Ἀλλὰ Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἀκούσαντες τὰ παρὰ τοῦ Συμεῶνος λαληθέντα, ἐθαύμασαν πῶς ὁ Χριστὸς ἀνέχεται υἱὸς ἀνθρώπου γενέσθαι· ἐθαύμασεν ἡ Μαρία πῶς γαστήρ γυναικὸς ἐχώρησε Θεόν, πῶς ἡ δούλη τὸν ἐλευθερῶντα τὴν κτίσιν ἐγέννησεν· καὶ φησὶν, οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· εἰς πτώσιν τῶν ἐπιμενόντων τῇ ἀπιστίᾳ, εἰς ἀνάστασιν τῶν ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν μετατιθεμένων· λίθος ἦν ὁ Χριστὸς εἰς οἰκοδομὴν κείμενος, ἀλλὰ προσέκοπτον οἱ τυφλοὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥεμβόμενοι· οὐ τοίνυν αὐτῷ τὴν πτώσιν τῶν πεπτωκότων, ἀλλὰ τὴν ἀνάστασιν λογίζεσθαι χρὴ· εἰ μὲν γὰρ ἔπιπτον μόνον, εὐχὴ δὲ καὶ αἰέσαντο, δικαίως αὐτῶν τῆς πίστεως ὑποπτεύεις αἰτίαν· εἰ δὲ τῶν ἐκ ῥαθυμίας πιπτόντων οἱ βουληθέντες ᾠρίστανται, τὸ πτώμα τοῦ ῥαθυμοῦντος γίνεται, τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀνάστασις· οὐκ ἔπεσον Ἰούδας ἅμα καὶ Πέτρος; ὁ μὲν ὡς εἰπὼν, τί μοι θέλετε δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν· ὁ δὲ ὡς εἰπὼν, τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ δώσω· ἔχον γὰρ αὐτὸν εἰδέναι· ὅτι θνητὸς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἀθανασίας οὐ δίδωσι· καὶ πάλιν ἰὰν δέῃ με σὺν σοὶ ἀπαθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι· ἐξὲν εἰπεῖν, ἰὰν με ἰσχύσης, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι· ἰὰν ἀσφαλίσῃ με, ὁ ἀσθενὴς οὐ δίδω-

ὅν δίκαιος· ἡ δίκαιεσύνη δὲ τὴν ἱεροσύνην ὑπὸ τοῦς πόδας
ἔκτεται· οὐκ ἔν λευίτης, ἀλλ' εὐλαβῆς· ὁ δὲ γε εὐλαβὴς
ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ χρίσμα ἔχει.

Καὶ βασιάζων τὸ βρέφος ἔφη, νῦν ἀπολύεις τὸν δεῦ-
λόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· νῦν ἀπο-
λύεις, ἦλθεν γὰρ ὁ καιρὸς τῆς ἀφέσεως· ἀπῆντησεν τῶν
αἰχμαλώτων ἡ λύτρωσις, τῶν χρεῶν ἡ συγχώρησις· ἐγεν-
νήθη βασιλεὺς, τοὺς ἐν φυλακαῖς ἐλευθερῶν, τοὺς ἐν δε-
σμῶν ἀπαλλάττων, τοὺς ἐν θανάτῳ εἰς ζωὴν ἀνακαλεύ-
μενος, κουφίζων τὸν φέρων τῆς γῆς· νῦν ἀπολύεις τὸν δεῦ-
λόν σου δέσποτα· πῶς οἶδας; ὁρῶ τὸν δεσπότην, φησὶν,
σχῆμα δούλου περικείμενον· οὐκ ἂν δεσπότης ὢν, δούλου
μερῶν ἐφόρεσεν, εἰ μὴ τὸν δεῦλον ἐνδύσαι τοῦ δεσπέτου
τὴν μορφήν ἐλογίσαστο· οὐκ ἂν τὴν τάξιν ἐνῆλλαξεν, εὐδ'
εὖ φιλὸς ὢν ἐταπεινώθη, εἰ μὴ τὸ ταπεινὸν εἰς ὕψος ἀνα-
γάγειν ἠβουλήθη· ἀλλὰ πῶς αὐτὸν ἀπολύεις; κατὰ τὸ ῥῆ-
μά σου ἐν εἰρήνῃ· εἰ γὰρ ῥήματι τὴν κτίσιν παρήγαγες,
ῥήματι πάντως ἐλευθερῶς τὸν τῆς κτίσεως ἄρχοντα· ἐν εἰ-
ρήνῃ ποῖα; τῇ τοῦ σταυροῦ· ἐκείνη γὰρ ἡ μάχαιρα, τοῦ τυ-
ράννου τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν, καὶ εἰρήνην τοῖς μετὰ Χρι-
στοῦ στρατευόμενοις ἰδωκεν· ὅτι ἶδον εἰ ὀφθαλμοί μου τὸ
σωτήριόν σου ὃ ἠτείμασας· ἶδον ἃ πολλοὶ ἐπεθύμησαν ἰδεῖν,
καὶ εἰς ἶδον, Θεὸν ἐν σαρκί, ἦλκεν ἐν νεφέλῃ φωτίζοντα·
ἶδον εἰ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου· ταῦτ' ἔστιν ἶδον
σου τὴν ἐνσάρκωσιν δι' ἧς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ὤ-
κωμήσας· εὐ γὰρ ἶδον γυμνὴν δεικνύουσα, ἐπειδὴ τὸν Θεὸν
καθὼς ἔστιν εὐσία εὐδεῖς ἀνθρώπων ὁψεται· ὅτι ἶδον εἰ
ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτείμασας κατὰ πρέσ-
βειον πάντων τῶν λαῶν· ὥς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων, καὶ

ἀκοὴ Θεοῦ ὥς ἐπρέπουσαν τῇ πολιτείᾳ τὴν προσηγορίαν , ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος οἰκονομίας ἐκτῆσατο· ἔπει γὰρ ἀκοὴ Θεοῦ , ἐκεῖ πάντως ὑπακοὴ νόμου , τήρησις ἐντολῶν , ἀγαθὸν βίον ὁρόμενος , σκοπὸς σωτηρίας εἰς τέλος προερχόμενος· ἐν εἷς ὁ ἀληθινὸς χαρακτηρίζεται ἄνθρωπος , περὶ οὗ ταῦτά κατὰ λόγον ἐπήγαγεν.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ· τοῦτο δίκαιος σκοπὸς , μὴ ζητεῖν τὸ ἑαυτοῦ , ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου καὶ τῶν πολλῶν· τῆς κοινῆς σωτηρίας , μὴ τῆς ἰδίας ἀπολαύσεως γίνεσθαι· καὶ πνεῦμα , φησὶν , ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ· ὄχημα ὑπῆρχεν δεσποτικὸν ὁ Συμεὼν , θρόνος Θεοῦ , καὶ διὰ τοῦτο μετὰ χειρᾶς τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων ἐδέξατο· καὶ ἦν αὐτῷ κεχηματισμένον μὴ ἰδεῖν θάνατον , πρὶν ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίῳ· εὐκτεῖν ὁ χρηματισμὸς , ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν μεταβῆναι , ἀπὸ φωτὸς ὁδεῦσαι πρὸς φῶς , ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μεταπηδῆσαι· μὴ παλαιωθῆναι ἀλλὰ ἀνακαινισθῆναι , ἐν τῷ καιρῷ τῆς συντελείας τὴν ἀνανέωσιν δεξασθαι· οὗτος ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· ἡ πηγὴ τὸν διψῶντα πρὸς τὴν πηγὴν ἀπήγαγεν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ παιῆσαι αὐτῷ κατὰ τὸ ἠθισμένον περὶ αὐτοῦ , καὶ αὐτοὶ ἐδέξατο αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ· ἔφερεν ἐν ταῖς χερσὶν τὸν ἐν τῇ χειρὶ τὴν εἰκουμένην καὶ τὴν ἀείκητον ἔχοντα , τὸν μετρίσαντα τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ , καὶ τὸν κύρανόν σπιθαμῇ , καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί· καὶ πῶς ὁ Συμεὼν θυσίαν τὴν αὐτῷ μὴ προσήκουσαν ἀνήνεγκεν ; εὐδὲ γὰρ ἦν ἱερεὺς , σὺ γὰρ τοῦτο εἴρηται· εὐδὲ λευίτης , εὐδὲ νεωκόρος· ἐπειδὴ μόνῃ τῇ φυλῇ τοῦ Δαυὶ τὸ λειτουργικὸν κεκλήρωται· εἰκ ἦν ἱερεὺς , ἦν

τοῦ προσφέροντες, ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο νεοσσὺς περιστέρων, καὶ σείδαλιν προσέταττεν· ὁ Λευκάς δὲ τὴν τοῦ πλευτῶντος ἀφῆκεν προσφοράν, πτωχοῦ γὰρ ἐμνημόνευσεν τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκουσίως πτωχεύσαντος· εὐκ ἦν αὐτῷ, φησὶν, κατάλυμα, πόθεν ἄμνον ἐκέκτητο; ἐπὶ φατνῆς σπαργανωθεὶς, πόθεν προσέφερε πρόβατον; μᾶλλον δὲ εἰς ἔχρηζεν ἄμνου, αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀληθινὸν πρόβατον· αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κόσμου ἔθηκεν· διὰ τοῦτο τί μὲν ὁ νόμος προσέταττεν ἐξηγόρευσεν, τί δὲ ὁ Χριστὸς εἰκονομεῖ ἐσήμανε.

Εἶτα ἐξῆς· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος φησὶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὃ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τῷ Ἰσραὴλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου· πολὺς ὁ τοῦ Συμεὼν πλεῖτος, ποινέλα τοῦ στρατηγοῦ τὰ ὅπλα· γέμει καρπῶν τὸ φυτὸν, γέμει βοτρίων ἢ ἀμπέλους· εὐ μόνον ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Συμεὼν ὀνομάζετο· πρὸς ταύταις δίκαιος, ἀλλὰ καὶ εὐλαβὴς, ἀλλὰ καὶ παράκλησιν ἐζητεῖ τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ χρηματισθεὶς ὑπῆρχεν μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου· ἰδοὺ ἄνθρωπος, ποῦ; ἐν Ἱερουσαλὴμ· ἐκπλήξιν ἡ λέξις ἔχει, γέμει τὸ ῥῆμα θαύματος· ἐν Ἱερουσαλὴμ ἄνθρωπος περὶ ἧς Σοφονίας ὁ προφήτης τὸν Θεὸν αὐτὸν εἰσήγαγεν λέγοντα, ἐξερευνήσω τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ λύχνου, καὶ εὐ μὴ εὗρω· καὶ λύχνον γρήζει τὸ φῶς; εὐ φησὶν· ἀλλὰ λύχνον καλεῖ τὸν νόμον· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ ὃ ὄνομα Συμεὼν· καὶ τίς ἡ ἐρμηνεία τοῦ δηλωθέντος ὀνόματος;

γὰρ ἕνεκα περιτέμνεται Χριστός, ὑπὲρ ἡμῶν καὶ βαπτίζεται, ἐφ' ἡμῖν τελεῖται τὰ τοῦ νόμου καθάρσια· ἐὰν δακρύσῃ, τὴν φύσιν ἐκπλύνει· ἐὰν ῥαπισθῇ, τὴν ἡμετέραν αἰχμαλωσίαν ἐλευθερεῖ· ἐὰν βαστάσῃ τὸν σταυρὸν, ἡμᾶς κουφίζει, τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμαρτίας· ἐὰν ἐμπτυσθῇ, τὸν Ἀδὰμ ἀπαλλάττει τοῦ τῆς κατάρας ἐμπτύματος.

Ὅτε ἐπλήσθησαν φησὶν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱερουσόλυμα, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανύσῃεν μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται· ταῦτα ὁ νόμος ἔχει· ὁ Χριστὸς οὖν, καθὰ ἔφημεν, ὡς νομοθέτης τὸν ἑαυτοῦ νόμον ὑπὲρ νόμου ἐπλήρωσεν· οὐδὲ γὰρ ἥνοιξεν, ἀλλὰ κεκλεισμένην τὴν πύλιν τῆς παρθένου κατέλειπεν· οὐκ ἐσύλησεν τὴν σφραγίδα τῆς φύσεως· οὐκ ἐξημίωσεν τὴν τεκῶσαν, ἀκέραιον γὰρ αὐτῇ τὰ σχῆμα τῆς παρθενίας κατέλειπεν· εἰ δὲ ἀπιστεῖς, παρὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ μάθανε· καὶ ἀπέστρεψέν με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτερικῆς τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολὰς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη· καὶ εἶπεν κύριος πρὸς με· ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται καὶ οὐδεὶς εὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται κεκλεισμένη· πᾶν ἄρσεν διανύσῃεν μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται· οὕτως δὲ εὐ μόνον ἅγιος, ὅσον τείνον ὑπερέχει τῷ ἁγιασμῷ, τισσῶτον καὶ τῷ τέκῳ πλεονεκτεῖ, καὶ τοῦ νόμου τὴν ἐντολὴν ἀναβέβηκεν· πλὴν δὲ ὁμῶς τοῦ δεῦναι θυσίαν κατὰ τὰ εἰρηρένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζευγὸς τρυγόνων, ἢ δύο νεσσῶς περισσεῶν· ἀτελεῖ τὸν νόμον ὁ Λευκᾶς; οὐκ ἀγνοίᾳ κατηγήθει, σοφίᾳ δὲ ὁδηγηθεῖς, ἐξέθετο· ὁ μὲν νόμος ἔλεγεν ἄρνεν καὶ νεσσόν· οὐκ ἐπηρεῶντος δὲ

ζεταί· καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτὸς παρέχων τοῦ πνεύματος ,
τὴν δουλείαν ὁμῶς εὐ παραιτεῖται τοῦ γράμματος· οὐκ ἀδε-
τεῖ Μωϋσεία , ἵνα κατὰ καιρὸν μάρτυς ἀξιόπιστος γένηται.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐ-
τῶν , κατὰ τὸν νόμον Μωϋσείως· αὐτῶν τίνων ; Ἰωσήφ μὲν
γὰρ οὔτε πατὴρ ἦν , οὔτε ὑπεύθυνος καθαρίων , ἀλλ' οὔ-
τε Μαρία , οὔτε τὸ βρέφος τῶν καθαρσιῶν ἐδέετο· λέ-
γεται γὰρ οὕτως· γυνὴ τίς ἐὰν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ ἄρ-
σεν , ἑπτὰ ἡμέρας ἀκάθαρτος ἔσται· ἀλλ' ἡ Μαρία οὐκ
ἐσπερματίσθη , οὐκ οὖν καθαρσιῶν οὐκ ἐδέετο· γυνὴ ἢ τις
ἐὰν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ ἄρσεν , ἑπτὰ ἡμέρας ἀκάθα-
τος ἔσται· διὰ τί ; ἐπειδὴ Ἀδὰμ δευτέρου εἰς τὸν βίον ἤγα-
γεν· ἐὰν δὲ τέκῃ θήλυ , δις ἑπτὰ ἀκάθαρτος ἔσται· τί-
νος χάριν ἐνταῦθα τὰς ἡμέρας διπλασίονας ἔταξεν ; ἐπι-
δὴ Εὐὰ πόλιν ἀπὸ τῆς Εὐας τίττεται , τὸ σαδρὸν σκεῦος ,
τὸ ἀσθενὲς ἀγγεῖον , τὸ συντετριμμένον κεράμιον , ἡ χειρα-
γωγὸς τῆς παρακοῆς , ἡ τοῦ δράκοντος σύμβουλος· ἀλλ'
ὅσπερ ἤκουσας γυναῖκός τὰ ἐγκλήματα , δεῦρο καὶ τὸ ἐξ
αὐτῆς κατόρθωμα μάνθανε· γυνὴ παρθεναία τῷ βίῳ εἰσ-
ήγαγεν , ἐχώρησεν ἐν τῇ γαστρὶ τὸν Θεὸν ὃν ἡ κτίσις χω-
ρῆσαι οὐ δύναται· ἔτεκεν ἐν σαρκὶ τοῦτον , ὅς τις ἡμῶν
τὸ γένος ἀνέπλασεν· πρώτη τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν ὑπεδέ-
ξατο , πρώτη τοῦ κηρύγματος τῆς ἀναστάσεως ἤρξατο· πρῶ-
τη τὴν χαρὰν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν· γυνὴ ἢ τις φη-
σὶν σπερματισθῇ· ἡ Θεοτόκος δὲ γυνὴ μὲν ἦν , τὰ γυν-
αικῶν δὲ οὐ πέπονθεν· σπέρμα γὰρ ἀνδρὸς ἢ γαστήρ οὐκ
ἐδέξατο , οὐκ εἶδεν ἄροτρον ὁ τῆς Μαρίας ἀγρός , ὁ παρ-
θενικός ἀμπελὼν οὐχ ὑπέμεινεν διελλάν , ὥστε οὐχ' ὑπὲρ
αὐτῆς ἡ προσφορά , ὑπὲρ ὅλου τοῦ γένους ἐγένετο· ἡμῶν

ΗΣΤΧΙΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ,
ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΑΠΑΝΤΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Η μὲν ἑορτὴ λέγεται καθαρσίῳν , τὴν σὺν ἅν τις ἀμάρ- Cod.
p. 93. b.
 ται , ἑορτῶν εἰπὼν ἑορτήν , σαββάτων σάββατον , ἁγίων ἁ-
 γίᾳ προσαγορεύσας· ὅλον γὰρ ἀνακεφαλαιῶται τῆς σαρ-
 κώσεως τοῦ Χριστοῦ μυστήριον , ὅλον διαγράφεται τῆς τοῦ
 μονογενοῦς κυρίου· ἐν ᾗ βρέφος ὁ Χριστὸς ἰβαστάχθη , καὶ
 θεὸς ὡμολογήθη , καὶ ἐν ἀγκάλαις προσπνέχθη ὡς ἐπὶ θρό-
 νου ὁ τῆς ἡμετέρας φύσεως ποιητὴς καθήμενος· καὶ ζεύ-
 γος τρυγόνων λογικῶν τῷ Συμεὼν καὶ Ἄννα προσέφερεν·
 αὐταῖς δὲ εἰ δοκεῖ ταῖς εὐαγγελικαῖς παρεμβάλομεν λέξε-
 σι , θεῷ γὰρ ἐκεῖ παρεμβολὴν ἐψόμεθα· οὕτω τείνου ἡμῖν
 τῆς ἑορτῆς ὁ Λευκᾶς τὴν ἱστορίαν ἐξέθετο· καὶ ὅτε ἐπλή-
 σθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον
 Μωϋσέως , ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱερουσόλυμα παραστῆσαι τῷ
 κυρίῳ , καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου , ὅτι πᾶν ὄρσεν
 διανοῖγον μήτραν , ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται· καὶ τοῦ δεῦ-
 ναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου , ζεύγος τρυ-
 γόνων ἢ δύο νεσσούς· περιστερῶν· ἔχτην τὸν δουλεύσαντα
 δι' ἡμᾶς προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν καθόρσια , τὸν αἵματός ἐι-
 κείν μὴ φεισάμενος ζεύγους τρυγόνων μὴ φείσασθαι· ἰδοὺ
 τείνου κατὰ τὸν νόμον , ὑπὲρ νόμον ὡς νεμεδέτης ἰργά-

ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς ὁ μέγας βασιλεὺς, ἡ ὑπὲρ περ-
 φύραν βασιλοκίην καὶ βύσσαν, δεξαμένη τὰ τῶν μακαρίων
 νηπίων αἵματα, πρῶτον μὲν ἡγιασθῆς ἐν τοῖς ὅροις σου
 τεχθέντος, καὶ οὐκ ἐν ταῖς ὁρίαις σου, ἀλλ' ἐν σοὶ αὐ-
 τῇ τὸν ἐλθόντα ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, ἐκ παρθενικῶν λα-
 γόνων προσελθόντα πρώτη δεξαμένη τὸν πρωτότοκον πάσης
 τῆς κτίσεως, καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων· καὶ δεύτερον
 ἁγιασμένῃ ἐδέξω τὰ αἵματα τῶν ἁμώμων καὶ μακαρίων παί-
 δων· αὐτοὶ γὰρ εἰσὶν ἀληθῶς ἁμώμιοι ὥν τινων ὡς ἀρνίων
 ἀκάρων τὸ αἷμα ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς ἐσχύθη· ὧ μα-
 καρίων ἁμώμων τῶν τὸν νόμον κυρίου μὴ ἀναγνωσάντων,
 καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν περευθέντων· ὧ νεο-
 σῶν λογικῶν σοφῶν τρυγόνων καὶ ἀκεραίων περιστερῶν, τῶν
 εὐχὴ νομικῶς προσενηχθέντων τῷ Θεῷ, ἀλλὰ χάριτι Χρι-
 στοῦ, ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἁμωμήτου τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐκ-
 χυθέντος· ὧ μεσχαρίων προφητικῶς ἐκ τῶν δεσμῶν ὧν ἔμελ-
 λον πράττειν ἀνεθέντων, καὶ ἐν ἀγαλλιάσει σκιρτούντων·
 μεθ' ὧν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, μερίδα καὶ κληρὸν δώ-
 σει ἡμῖν· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ προσκύνσεις καὶ με-
 γαλοπρέπεια, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶ-
 νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

τοδῶς προεφήτευσεν, θρῆνες γάρ φησιν καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς καὶ πένθος, Ῥαχήλ κλαίονσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν καὶ μὴ μιᾶς μόνον τῷ ὀνόματι τούτῳ τὰ τέκνα κατεσφάγησαν, οὐχὶ ἀλλὰ πολλαὶ Ῥαχήλ ἐκαλεῦντο, ἀλλ' ἐπειδὴ μήτηρ τῶν μητέρων ἦν ἡ τοῦ Ἰακώβ Ῥαχήλ, διὰ τοῦτο ὁ προφήτης τὸ ὄνομα τῆς πάλαι Ῥαχήλ διὰ τὸ μέλλον θῆρος τῶν νηπίων, καὶ τὴν περὶ τούτων θλίψιν, πόρρωθεν ἀνήγγειλεν κοπετῶν τοίνυν καὶ στεναγμῶν πλήρης ἡ ἔννοια· τίς γάρ μὴ θρηνήσειεν μετὰ τῶν μητέρων ἐκείνων; ἢ τίς σπλάγχνα εἰκτερμῶν οὐκ ἐκτίσαστο ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀδίκῳ πληγῇ; ἢ τίς τοῦ ψελλισμοῦ τῶν μακαρίων ἐκείνων ἐνδυμύμενος εὐ πληρωθήσεται δακρύων; ὁρῶντα γάρ τᾶ ξίφη κατ' αὐτῶν αἰσυντιζόμενα, καὶ ὡς ὑπὸ θηρίων ἀγρίων ἐκ τῶν κόλπων τῶν μητέρων ἀποσπώμενα πρὸς αὐτοὺς ἀπεφθέγγοντο καὶ ἔλεγον· ὄφεις με ἄνθρωπε, πῶς με ἀπάγεις; εὐ γνωρίζω σε· οὐκ εἶδα τίς εἶ· οὐκ εἶ σὺ εὔτε πατήρ μου, εὔτε ἀδελφός, εὔτε μητράδελφος, εὐ πατράδελφος, καὶ οὐκ ἔγνωσαν εὐπῶς, οὐδὲ διὰ τί ἐκ τῆς γῆς ἐπαίρεται ἡ ζωὴ αὐτῶν· ὡς παρανομία τοῦ βυθίου δράκοντες, τὰς σάρκας τῶν ἀναιτίων παιδῶν βεβρωκότες, καὶ μὴ ἐμπλησθέντες· ἔτι γάρ καὶ τῆς παιδοκτονίας ἀνηλεῶς γενομένης, δειλία καὶ ἀπενεία· ἔτι ζητῶν ἦν τὸν τεχθέντα βασιλέα· καὶ οὐκ ἐπαύσατο στένων καὶ τρέμων, ἕως εὖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀφαιρέσθαι ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐκεῖ μὲν οὖν ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίαις στηλιτεύων τὴν τῶν Ἰουδαίων ἄνοιαν, τῇ Ἱερουσαλὴμ ἔφη· Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας· ἐγὼ δὲ φημὶ τῇ ἁγίᾳ Βηθλεὲμ, οὐχὶ στηλιτεύων ἀλλὰ δεξάζων· Βηθλεὲμ Βηθλεὲμ

σαράζοντα δύς· ἀλλ' ὡς παρὼν ἐκεῖ, οὕτως ταῦτά μοι κατὰ νοῦν πάρεισιν, καὶ ὡς θεωρῶν εἰμὶ τὸν ἔχθιστον βασιλέα Ἡρώδην τῷ θυμῷ ζέοντα, τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ παραμυθευμένους αὐτὸν, τοὺς φονεῖς τὰ δάκρυα τῶν πατέρων μὴ ἐλεεῦντας, τὰ νήπια μὴ εἰκτείροντας· ἀλλὰ τῶν μὲν τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνοντας, τῶν δὲ ταῖς μητράσιν κατεχουσῶν, καὶ μὴ βουλεμένων ἀφιέναι ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῶν ταῖς μαχαίραις ἀναλίσκοντάς αὐτῶν τὰ νήπια· ἄλλα δὲ κατεμέλιζον αὐτὰ ἔμπροσθεν τοῖς γεννήσασιν, καὶ ἕτεροι κρατοῦντες τοῖς ποσὶ ἐν ταῖς πέτραις ἐξεδάφιζον, καὶ οὕτως τῶν κροτάφων αὐτῶν τῇ γῇ σκορπιζομένων, ταῖς ἐλεεναῖς μητράσιν σὺκ ἦν παράκλησις· πῶς γὰρ καὶ παραμυθίαν εἶχον ἔχειν ἐν ἑαυταῖς ὁρῶσαι ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν τὸν ἄωρον θάνατον; τὰ ἱμάτια αὐταῖς τοῖς αἵματιν καταβαφέντα σῆθι διανείας, τὰ σέρνα τῷ πόνῳ τῶν γαλακτορρίων τρυχώμενα, ταῖς θηλαῖς τὰ ἱμάτια αὐταῖς καταβρέχευσαι· καὶ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν διετείς παῖδας ἐθρήνουν, καὶ ἄλλαι ἐνισυσιαίους, καὶ ἄλλαι καιροῦ καὶ ἡμίσεως, καὶ λοιπὸν κατωτέρω· ἀπὸ διετοῦς γὰρ ἦν τὸ πρόσαγμα τοῦ θαλαίου καὶ παρανόμου Ἡρώδου, καὶ ὅσοι ἐγεννήθησαν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ ἐναγεῦς ἐκείνου προστάγματος.

Ὡ ἐνείας δακρύων πεπληρωμένης· ὡ μακαρίων παιδῶν μηδὲν ἡδονηκότων, καὶ ὡς πολεμίων βαρβάρων κατασφαζομένων· ὡ αἱμάτων ἀδίκως ἐπὶ τῆς γῆς ἐκχεομένων, καὶ ὥσπερ ὄμβρων ἐν αὐτῇ πιανθέντων· ὡ δρεπάνης ὀλεθρίου πρὸ καιροῦ τοῦ θέρους ἐν ἀκμῇ τοῦ χειρὸς τὰς ἀρούρας αἰχμαλωτισάσης· ὡ μητέρων θρήνος καὶ σεναγμὸς καὶ ὀδυρμὸς πελὺς, ἐν ᾧ σὺκ ἦν παράκλησις σὺδεμία· τούτων γὰρ πασῶν τῶν μητέρων, εἰς μιᾶς ὀδυρμὸν προσήτης αἰνιγμα-

τοῦτον διέφευγον, καὶ εἰς ἄλλον περιέπιπτον· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ χρήματα πειρῶνται διδόναι πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀποδιδυρῶμεναι ταῦτα ἔλεγεν· ὀρκίζω σε κατὰ τοῦ νόμου Μωϋσείως, κτῆσαι σπλάγχνα εἰκτιρμῶν, ὅτι καὶ σὲ μήτηρ ἐγέννησεν· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας ἔχεις· οὐκ ἔστιν μοι ἄλλη ἐλπίς ἢ ὑπόσασις, ἢ μένον τὸ νήπιον τοῦτο· λάβε ὀλκὴν χρυσοῦ καὶ φῦσαι μου τοῦ παιδός.

Τῶν δὲ μὴ ἀνεχομένων, ἀλλ' ὥσπερ ἱεράων ἀνήλεως ἵπταμένων κατὰ νεοτῶν περιστρώων ἢ τρυγόνων, ἢ ὥσπερ λύκων ἄρνας διαρπαζόντων, ἢ ὥσπερ λεόντων ἀπαλὰ μοσχάρια ἐκ μασθῶν μητέρων διαρπαζόντων καὶ μὴ φειδομένων, ἀνάγκη τὰς μητέρας περιπλέκειν, ἅμα χειρῶν τὰς ὀλένας αὐτῶν τοῖς αὐχέσι τῶν νηπίων, καὶ κατερκίζειν τοὺς ἀνόμευς ἐκείνους στρατιώτας· ὀρκίζω σε ἄνθρωπε, εἰς τὸν αὐξήσαντα σὲ ἐκ βρέφους ἄνδρα τέλειον· ἀπέκτεινεν δὴ ἐμὲ πρῶτον, καὶ τότε τὸ νήπιον ἐν ταῖς ἀγνάλας μου· ἐχθρὸς τῆς δικαιοσύνης ἐκείνος τῷ ζήλῳ καὶ θυλίᾳ ὑπερμεδύσας, σκοπευτὰς κατώπισθεν ἀποστέλλων, παρήγγειλλεν ἄρα μή τι χρήματα λαβόντες τινὲ ἐφείσαντο· μὴ οἱ γενεῖς τοῦ γεννηθέντος βασιλέως δώροις ἐκμειλίζαντες τοὺς ἐμοὺς στρατιώτας, καὶ πρὸς ἀνταρσίαν ἐμοὶ αἰρεθίσουσιν· οἱ δὲ ἀποστελλόμενοι τὰ αὐτὰ παρενόχλουν τοῖς φονευταῖς ἐκείνοις· καὶ ἐκείνοι ταῦτα ἀκούοντες ὑπὲρ περισσοῦ τῷ ζήλῳ κατεμέδυσαν· καὶ νῦν εἰ καὶ οὐκ ἤμην περιῶν, ἐστὶν γὰρ ἀπὸ τότε ἔτη ἦδη τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑπτακόσια, ἀπὸ μὲν τῆς παρουσίας Χριστοῦ ἔτη ἑπτακόσια τεσσαράκοντα, τέσσαρα (1), ἀπὸ δὲ τῆς παιδοκτονίας ἔτη ἑπτακόσια τες-

(1) Hic docet auctor se vixisse medio saeculo Christi octavo.

λεύς ; εἰ παντὸς τοῦ κόσμου τοὺς παῖδας ἀποκτείνεις , τοῦ τεχθέντος βασιλέως ἢ βασιλεία τέλος εἶναι ἔχει· ὡς τῆς ἀνείας· ὡς παραδίκου βασιλέως ἀνήλεως κρίσις· ὡς παρανομία βασιλέως· παρ' οὗ ἐμελλον ἀδικούμενοι κρίσιν δινάειν λαμβάνειν , τυραννιζόμενοι ποῦ ἀπελευθύνονται ;

Ὡς Βρεθλιέμ ἁγία , ὅτι οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ τεχθέντος βασιλέως ἡγιάσθης , ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἀδίκως ἐκχεπέντων παίδων , διπλαῦν τὸν ἁγιασμὸν ἐκμίσῳ κατανοῶ γὰρ τὸν Ἡρώδη , τὰ στρατεύματα ἀπεστέλλοντα , τοὺς στρατοπαιδάρχας μηχανωμένους μὴ πως πόποτε παῖς ἀποκρυβῇ αὐτοὺς , τὰς μητέρας ἐκδεχόμενας θεωρῆσαι τῶν νηπίων τὸν ἔχθιστον θάνατον , πύλας τῶν πόλεων ἀπεκλειόμενας , τὰς κόμας ὑπὸ τῶν στρατευμάτων καλουμένας· τὰς δὲ ἐξόδους τῶν πλατειῶν φρουρουμένας , τοὺς στρατιώτας ξιφῆρεις ὥσπερ κύνας λυττῶντας καὶ περιτρέχοντας , ἰδιώτας ἐναπαλειότους γενομένους , καὶ ἐκάστους αὐτῶν ἐπερωτῶμένους περὶ τῶν τόπων ὅπου ἦσαν , τίς καὶ ποῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παῖδα ἐγέννησε , τοὺς γονεῖς ἀπογραφόμενους , μὴ πως ἄρρην ἀποκρυβῇ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῶν· ἐξῆλθον γὰρ ὥσπερ αἰτὸς ἐπὶ βορρᾶν πτώματος , ὅπως τε μὴ ἀποκρυβῇ ἐξ ὀφθαλμῶν ἄρρην· καὶ εἰ μὲν πατέρες τὸν φόβον τοῦ βασιλέως δεδιότες , ὥσπερ ἐξ αἵνου ἐκ παντὸς τρόμου μεμεθυμένοι , εἰς ἡδυσσάν τὸ τί διαπράσσονται· αἱ δὲ μητέρες λαβοῦσαι ἐκάστη τὸ ἴδιον νήπιον , τὸν θυμὸν τοῦ παρανόμου βασιλέως ἀποδράσαι ἔσπευδον· καὶ πολλαὶ μὲν ἐξ αὐτῶν , ὥσπερ στρουθίαν ἀπὸ ἐνὸς παιδὸς ἐν ταῖς ἀγκάλαις κατέχουσαι , ἄλλαι δὲ καὶ ἀπὸ δύο , ὥσπερ ἀρνία ἀπεθρῶνεντα καὶ κλαυθμυρίζοντα , βαστάζουσαι ἀποτρέχειν ἔσπευδον· καὶ ὁρῶσαι τὰ ξίφη ἀπασφράπτοντα ,

ράνουμεν Ἡρώδην μεμνηνότεν καὶ σκυθρωπὸν, ἐπὶ τοῦ ἀδίκου αὐτοῦ θρόνου καθιζόμενον, καὶ πλείονος ξίφους τὴν τοῦτου καρδίαν ἱκονήμενην, καὶ πρὸς ἀνταρσίαν εὐ-ρεπιζόμενον τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ κυρίου τῶν κυριευόντων, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσιν, καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς· ἡ διαβολὴ γὰρ τῶν παρανόμων ἰουδαίων, καὶ ὁ θυμὸς τοῦ ἐχθίστου καὶ ἀπεστάτου Ἡρώδου, εὖ μένον τὴν Βηθλεὲμ ἀλλὰ καὶ τὴν Ἱερουσαλημ ἐμὸχλευσεν· ὅτι εὖν ὁ δειλαῖος ἐκείνος ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν ὁσφῶν μάγων, ὑλγυγιά καὶ ἀλλοικεῖται, ταραττεται τῇ μορφῇ, καὶ τῇ καρδίᾳ δειλιά· ῥητερνεῖ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ φρατριάζει μετὰ τῶν φαρισαίων· νόμον ἀναγινώσκεισθαι ἐπιτρέπει, καὶ προφήτας ἐρμηνεύεισθαι προσάττει· ἄφρων καὶ κακῶργε καὶ ῥαδιουργε· εἰ νόμος καὶ προφῆται τὸν γεννηθέντα βασιλέα ἀνωθεν ἔρχεσθαι προεκήρυξαν, σὺ τί μάτην ταραττή; ταραττή μὲν, οὐκ ἰσχύει· δὲ ταραττή, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸν συντριβήσεις· οὐκ ἤκουσας ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ψαλμῶν, ὅτι μάτην ταρασσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν; καὶ τί τοῦτου ματαιώτερον· ὅτι διώκεις τὸν ἀκατάληπτον; ἄνομι καὶ παράφρων εἰ καὶ τοὺς παῖδας ἐκκόψεις; τὸν βασιλέα εὖ καταλήψῃ· εἰ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἐν Βηθλεὲμ βασιλέα ἀθάνατον γεννᾶσθαι χρηματίζουσιν, σὺ τοὺς ἀνευθύνους παῖδας τί ἀνελείς; καὶ ἡ μὲν σὴ διάνοια προεγράφεται διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου λέγοντες, φωνὴ ἐν· Ραμᾶ ἠκούσθη, θρῆνες καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πέλους, Ῥαχήλ κλαίευσεν τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ εὖν ἤθελεν παραιληθῆναι, ὅτι εὖν εἰσιν· μὴ εἰάν ἀποκτείνῃ τοὺς παῖδας ὁ βασιλεὺς στρατόπεδον εὖν ἔξει· ἡ ἐν τῇ παρανόμῳ σου καρδίᾳ λογίζεις, ὅτι πάντως ἐκ τῶν ἀποκτεινομένων παίδων εἷς ἐστὶν ὁ βασι-

570 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ.

καὶ φιλοπόλεμον διάβωλον ἐξ ὑμῶν ἀπελάσειεν· αὐτὸς ταῖς ἐκκλησίαις ἑαυτοῦ τὴν γαλήνην βραβεύσειεν· αὐτὸς τὴν ἱερὰν ταύτην ἀγέλην τηρήσειεν· αὐτὸς τὸν ἀγελάρχην φυλάξειεν· αὐτὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόχριστον ἡμῶν βασιλεῖα φρουρήσειεν· αὐτὸς συναθροίσειεν εἰς τὰς ἑαυτοῦ μάνδρας τὰ πλανώμενα πρόβατα, ἵνα γένηται μία ποιμήν, ἐν παιμίν· αὐτῇ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΘΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΝΗΠΙΑ ΤΑ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ
ΑΝΑΙΡΕΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΑΧΗΛ.

Cod.
p. 21. b.

Πάλιν ὁ τάλας ἐγὼ τὸν νεῦν ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ ἐκπετάσαι βούλεμαι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπὶ Ἡρώδου τοῦ παιδοκτόνου παρανόμως ἐκτελέσθοντα τῇ ἐννοίᾳ τῆς Θεωρίας στηλιτεύσομαι δόγματα· φόβου γὰρ καὶ δακρύων ἡ τριάντη ἔρευνα γέμει· οὐκ ἡμετέρῳ φόβῳ, ἀλλὰ τῶν τότε μετέρων, τῶν μακαρίων ἐκείνων παίδων, ὧν ὁ Ἡρώδης ζητῶν τὸν γεννηθέντα βασιλεῖα, τοὺς μηδὲν ἡδικοχότας παῖδας, ἄσφοδρος ἀδίκως θρεπάσθῃ ἐξεθέρησεν· τούτο γὰρ μευ τὸν νεῦν προετρέψατο, καὶ οὕτως ἐν ὀφθαλμοῖς ἀρτίως ὁρῶ τὸν πα-

νικῶν, καὶ σοφὸς ἐν ἀπάταις, καὶ πεικίλος ἐν ἐπιβου-
 λαῖς, καὶ πλούσιος ἐν ταῖς κακῇς μηχανήμασι· παρε-
 σκεύασεν τινὰς ἐν προσχήματι τῆς εὐσεβείας στρατεύε-
 σθαι, καὶ τῆς πίστεως τὴν ζήτησιν κατὰ τῆς πίστεως
 ὥπλησεν, καὶ πᾶσι ταῖς εὐσεβέσιν ἄκαιρον φιλονεικίας ἐνέ-
 βαλε πόλεμον, καὶ τῆς ἐκκλησίας τὰ μέλη κατ' ἀλλήλων
 ἐστράτευσεν· εἴτα γελᾷ πλατὺν γέλωτα, βλέπων τοὺς τρι-
 δομένους αὐτῷ ταῖς βουλαῖς τρεπομένους παρ' αὐτοῦ, καὶ
 τέρποντας αὐτὸν εἰς κατ' ἀλλήλων ἐργάζονται, καὶ εὐθὺς
 μετὰ τὴν πείραν τῶν κακῶν· τρέφει τρῖνον κατὰ τῆς
 πεντηκῆς κεφαλῆς· τοῦτο δὴ τὸ σοφόν, καὶ τὴν εὐφροσύνην
 αὐτοῦ μεταβάλεμεν εἰς ἐθύνην καὶ κένθρον ἀπαρηγόρητον·
 καὶ ποθήσωμεν τὴν εἰρήνην, ἣν ἐκεῖνος μισεῖ· καταλείπω-
 μεν τὸ ζυγιστάτειν καὶ σταθμίζειν τὰς λέξεις τοῦ δόγ-
 ματος· παυσώμεθα τοῦ θέλει εἶναι τῶν διδασκάλων διδά-
 σκαλοι· μισήσωμεν τὸ λεγομαχεῖν ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόν-
 των· πιστεύσωμεν ὡς οἱ πατέρες παρέδωκαν· οὐκ ἐσμέν
 τῶν πατέρων σοφώτεροι· οὐκ ἐσμέν τῶν διδασκάλων ἡμῶν
 ἀριβέστεροι· οὐκ ἐσμέν τῶν ποιμένων ποιμένες, ἀλλὰ πρό-
 βατα· εὐ ποιμαίνει τὰ πρόβατα τοὺς ποιμένας, ἀλλ' εἰ ποι-
 μένες τὰ πρόβατα· ἐν εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐκ
 ἐν μάχῃ· ὡς ἐκλήθημεν, ἐμμένωμεν· φρίξωμεν τὴν μυστι-
 κὴν τράπεζαν ἐν ἣ τῶν οὐρανίων μυστηρίων μεταλαμβάνομεν·
 μὴ γινώμεθα καθ' ἑαυτῶν ἐμοτράπεζαι, ἀλλήλων ἐπίβου-
 λοι· μὴ ἐνταῦθα κοινωνοί, καὶ ἔξω φιλονεικοί· μὴ ἐνταῦ-
 θα ἐμέπιστοι, καὶ ἔξω ἐτερόφιλοι, ἵνα μὴ εἴπῃ καὶ περὶ
 ἡμῶν ὁ κύριος· υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα καὶ ἔθρεψα ἐν
 τῆς ἐμῆς σαρκὸς, αὐτοὶ δὲ με ἰδέτησαν· αὐτοὶ δὲ ὁ κῶν
 ὢλων σωτὴρ, ὁ τῆς εἰρήνης δημιουργός, τὸν φιλοτάραχον

τεχνολογούμεν πάλιν πίσιν; ἐγέννηθη, ἐκ ἐγεννήθη· ἔπαθεν, ἐκ ἔπαθεν· ἀνέστη, ἐκ ἀνέστη· τί δυναζόμεθα τῷ λυτρωτῇ; τί λογιζόμεθα τὸν εὐεργέτην; ἅπαρ ὡς ἔτελεσεν παρεγένετο, καὶ πέπονθεν, καὶ ἀνέστη, καὶ παραγίνεται κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ παραγίνεται καὶ θά καὶ ἡθὴ παρεγένετο μετὰ τῆς ἡμετέρας μερῆς· εὐ γὰρ ἀπιδύσας ταύτην τὴν τρεῦτον ἠγάπησεν, ἐκ ἀπερρίψεν ταύτην τὴν τρεῦτον ἐφίλησεν, ἐκ κατέλειπεν ἐν τῷ μνήματι τὴν σάρκα αὐτοῦ· τὴν δὲ φιλάνθρωπίαν ἡύωσεν ἐαυτῷ καθ' ὑπόστασιν· ἀλλ' εὐτως παραγίνεται πάλιν κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ἵνα ἴδῃ Ἰουδαῖοι τίνα πέπρακεν τοῖς κυριακτένοις, ἵνα θεάσονται Ἰουδαῖοι πρίαν κεφαλὴν ταῖς ἀκανθαῖς ἐξεφανώσαν, ἵνα ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ δικασικοῦ θρόνου καθήμενον, καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ μετὰ φόβου καὶ τρόμου παριστάμενα, καὶ εἰπώσιν, ἡμεῖς τοῦτον ἐκ ἐσαυρίσαμεν, ἀλλὰ τίνα Ἰησοῦν ναζωρεὺν βηθ-εσμήτην κατεκρίναμεν, ὑπεδείξα αὐταῖς τὴν πλευράν, καὶ ἴδωσιν, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, καὶ προσκυνήσωσιν καὶ μὴ δίστασιν·

Τί τίνων τὰ πιστεύει ἀφέντες τεχνολογούμεν τὴν πίστιν; τί πληροῦμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κεινοῦ θυσιανοῦ; λογιζόμεθα γὰρ ὁ διάβολος ὁ κεινὸς τῆς ἀνθρωπότητος λυμῶν, ὅτι γαλήνης ἐν ἡμῶν πολιτευομένης, τὰ τῆς εὐσεβείας ἀνδεῖ, τῆς δὲ πίστεως λαμπρότης εὐζωΐα κρατεῖ, πολιτείας δὲ θεοφιλεῖς κατερδυνέντης, μακαριότητος δὲ μεσαλεύσης, φίλοι τοῦ ὁμοεργεῖ καλίσταται πρὸς τὸν ποθεύμενον ἀνατρέχμεν, ἵνα μὴ ἀνέλθωμεν ὅθεν ἐκεῖνος κατέπεσεν, ὁρᾷτε τί πεποίηκεν, καὶ πῶς πανεύργως καὶ δολερῶς καθ' ἡμῶν ἐραφώθησε πύλεμον, ὁ μηχανορῶφος τῶν

νήν, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· πολλὰς ὁ πατήρ υἱὸν ἀποκαλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ τῇ φωνῇ καθάπερ χειρὶ κρατεῖ τὸν μονογενῆ, διὰ τοὺς λέγοντας ἐν χρόνῳ γεγενῆσθαι τὸν ἄχρονον, διὰ τοὺς συναριθμοῦντας τῇ κτίσει τὸν ἐργάτην τῆς κτίσεως, διὰ τοὺς δουλαγογῶντας τὸν ἐλευθερωτὴν, διὰ τοὺς ἀναπλάττοντας ἄλλον καὶ ἄλλον υἱόν· διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐπιμαρτύρεται, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε· ἰὰν εἴπῃ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί, αὐτοῦ ἀκούετε· ἰὰν εἴπῃ, ὁ ἑώρακός ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, αὐτοῦ ἀκούετε ὡς ἐπαληθεύοντος τῆς πράγμασιν· ἰὰν εἴπῃ, ὁ πέμψας με πατήρ, μείζων μου ἐστὶν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς συγκαταβάσεως αὐτοῦ, τὴν φωνὴν προσαρμέσατε· ἰὰν εἴπῃ, τοῦτο ἐστὶν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κείμενον εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν, βλέπετε τὸ σῶμα τὸ δεικνύμενον παρ' αὐτοῦ· βλέπετε τὸ ληφθὲν ἐξ ὑμῶν, καὶ γινόμενον αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν συντριβόμενον· ἰὰν εἴπῃ, τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου, τοῦ λαλοῦντος ὑμῖν αἷμα νομίσατε, μὴ ἄλλου τινὸς παρ' αὐτόν· ἰὰν εἴπῃ περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς λύπης τὸ πάθος προσάψατε.

Ταῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς διδιδάσκει· ταῦτα παρὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πεπαιδευμένα· ταῦτα παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατηχήμεθα· ταῦτα παρὰ τῶν ἁγίων γραφῶν διηγόρευται· ταῦτα παρὰ τῶν ὁσίων πατέρων κεκήρυκται· ἃ τείνουσιν παρειλήφαμεν, ταῦτα φυλάξωμεν· ἃ μεμαθήκαμεν, ταῦτα κρατήσωμεν· τί μαχόμεθα πρὸς ἀλλήλους εἰσῇ; τί πολεμοῦμεν ἀλλήλους εἰ προστεταγμένοι καὶ τοὺς μισοῦντας φιλεῖν; τί τὸ πεισεῖν ἀφέντες, τεχ-

τῶν ὡς ἀρούραις ἐγγειωροῦντα κέρεν αὐτεσχίδιον ἀγεύ-
γητον, τὴν θάλασσαν μαινεμένην καὶ μιμουμένην τὰς τῶν
ἐρίων κέρυφας ἐξομαλίζοντα τῇ φωνῇ, τὸ πέλαγος ὡς
ἔδαφος πεζεύοντα, τοῖς δαίμοσιν ὡς ἀνδραπόδοις διεποτι-
κῶς ἐπιτάττοντα, τῇ θεότητι αὐτοῦ ταῦτα προσάφατε· μὴ
ἄλλου τινὸς τὰ ὑψηλὰ τῶν πραγμάτων, ἄλλου δὲ τινος
τὰ ταπεινὰ τῶν γινομένων νομίσητε, ἀλλὰ ἐνὸς καὶ τοῦ
αὐτοῦ, καὶ ταῦτα λογίσασθαι αὐτοῦ γὰρ τὰ θεῖα
πάντα, αὐτοῦ τὰ ἀνθρώπινα πάντα, αὐτοῦ τὰ δημιουρ-
γήματα, αὐτοῦ τὰ παθήματα· εἰς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἐσ-
τὶν υἱὸς ἐμοῦ, τὰ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος ἐργαζόμενος ἔρ-
γα, καὶ τὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς εἰκειούμενος ἅπαντα· εὐ-
τὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα· εὐτὸς
ἐστὶν ἄμπελος καὶ θύρα τῶν τέως πλαναμένων προβάτων·
ἄμπελος ἡ ἐν οὐρανῷς ἔχουσα τὴν ῥίζαν, ἐπὶ γῆς δὲ τὰ
κλήματα· ἄμπελος κλαδευομένη τὸ σῶμα, ἀλλ' εὐ ξηραι-
νομένη τὴν ῥίζαν· ἄμπελος μετὰ τρίτην ἡμέραν τοῦ κλα-
δεῦσθαι, βλαστάνουσα τὸν βότρυν τῆς ἀναστάσεως· εὐ-
τὸς ἐστὶν ἡ θύρα, δι' αὐτοῦ γὰρ ὁ πιστεύων εἰσέρχεται
πρὸς με· εὐτὸς ἐστὶν μεσίτης ἐμὸς καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ,
συνάπτει γὰρ με τοὺς περικεντυκτάς ἐν αὐτῇ· εὐτὸς ἐσ-
τὶν ὁ υἱὸς μου καὶ ἀμνός, εὐτὸς ἱερεὺς καὶ ἱερεῖον, ὁ αὐ-
τὸς προσφέρων καὶ προσφερόμενος, ὁ αὐτὸς θυσία γενέμε-
νος, καὶ αὐτὸς τὴν θυσίαν δεχόμενος.

Ταῦτα μὲν εὖν μετὰ τὸ βάπτισμα παρὰ τὸν Ἰορδάνην
περὶ τοῦ μονογενεῦς ἐμαρτύρησεν ὁ πατὴρ· ὅτε δὲ βλέπόν-
των τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς, ἐν τῷ ὄρει μετεμερφώθη, καὶ
τὸ πρόσωπον μαρμαρυγᾶς ἀφῆκεν ἀπεκρυπτύσας τὰς τοῦ
ἡλίου μαρμαρυγὰς, καὶ τότε πάλιν τὴν αὐτὴν ἀφῆκε φω-

καίρες· ὁ αὐτὸς ὁμοούσιος ἐμοὶ τῇ Θεότητι, καὶ ὁμοούσιος ὑμῖν τῇ ἀνθρωπότητι κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας.

Μὴ ζητήσητε τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπάτωρ γὰρ κάτω· μὴ ζητήσητε τῆς Θεότητος αὐτοῦ μητέρα ἐν ταῖς οὐρανοῖς, ἀμήτωρ γὰρ ἄνω· μὴ μερίσσητε τὴν Θεότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, μὴ γέννησθε τῶν ἀμερίστων κακὰ καὶ μερίσαι· μὴ διέλγητε τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Θεότητος αὐτοῦ, ἀδιαίρετος γὰρ αὕτη καὶ ἀσύγχυτος μετὰ τὴν ἔνωσιν· μὴ χωρίσσητε τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ γνωρίσατε τὰ ἐν αὐτῷ· μὴ ποιήσητε δύο πρόσωπα τὰ ἐν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ· μὴ χειροτενήσητε δύο μονογενεῖς τὸν ἕνα μονογενῆ· μὴ στήσσητε ἀνὰ μέρος τὸν ἑμὸν υἱόν, καὶ ἀνὰ μέρος τὸ ληφθὲν παρ' αὐτοῦ· μὴ τολμήσητε διελεῖν τὴν ἀσύγχυτον ἔνωσιν, τὴν διαιρεθῆναι ἀδύνατον· μήτε Θεὸν γυμνόν, οὔτε ἄνθρωπον ψιλόν ὑπεπτεύσσητε τὸν ἐνανθρωπήσαντα κύριον· ἀλλὰ Θεὸν ἅμα καὶ ἄνθρωπον πισεύσατε τὸν αὐτόν· αἰεὶ μὲν ὄντα, καὶ πρῶντα Θεὸν, οὐκ αἰεὶ δὲ καὶ ἄνθρωπον· ἐξ ἐκείνου δὲ γενομένου καὶ ἄνθρωπον καὶ ὄντα, ἐξ ὑπὲρ θελήσας ἐπελάβετο τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ· καὶ ἴδῃτε τοῦτον τὸν ἑμὸν υἱὸν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ καθεύδοντα, ἢ βαδίζοντα, ἢ κοπιῶντα, ἢ μαστιζόμενον, ἢ σταυρούμενον ἐκυσίως, ἢ ταῖς ἡλαις κατεχόμενον ἀπὸ γνώμης, ἢ νεκρούμενον ἰδίῳ θελήματι, ἢ φρουρούμενον ὡς νεκρὸν ἐν μνήματι, τῇ σαρκὶ αὐτοῦ ταῦτα προσενείματε.

Καὶ πάλιν, εἰ ἴδῃτε τοῦτον τὸν ἑμὸν υἱόν, λέπρα ἀποξέοντα ῥήματι, πύρωσιν ὀμμάτων πληρῇ θεραπέοντα, τὴν φύσιν ἀναπλάττοντα νεύματι, ἐκ πέντε ἄρτων πενταμοσχιλίουσιν κεραινύοντα, καὶ ταῖς παλάμαις τῶν μαθη-

Θεικῇ μητρὶ διατρώμενος ἀμολύντως· ἦν γὰρ κτίσας εὐκ
 ἐμελύνθη, ταύτην εὐδὲ κατοικήσας ἐχρᾶνθη· οὗτός ἐστιν
 ὁ προελθὼν ἐκ τῆς μακαρίας γαστρὸς, ὡς ἐκ παστάδος
 ἀνυμφεύτου νυμφίος παῖδρός· ὁ τιμήσας τῇ γεννήσει τὴν
 γέννησιν τῶν γηγενῶν, καὶ σφραγίσας τῷ τόκῳ τὴν παρ-
 θενίαν τῆς τεκνώσεως αὐτόν· ὁ διὰ τῶν τῆς παρθενίας πυ-
 λῶν εἰσελθὼν εἰς τὸν κόσμον, ᾔθεν εὐκ ἀπέστη, ποτὶ καὶ
 τῶν τῆς ἀγνείας πυλῶν εὐ συντρίψας τὰ κλείδρα· ὁ παρὰ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ βασταχθεὶς, καὶ φέρων τὰ σύμπαντα·
 ὁ δεσθεὶς γάλακτος ὡς βρέφος, καὶ τρέφων πᾶσαν τὴν κτί-
 σιν, ὥς αὐτῆς τροφεὺς· ὁ σπαργάναις παιδικαῖς περιβλη-
 θεὶς ὡς παιδίον, καὶ λῦον ὡς θεὸς τῶν ἀμαρτημάτων τὰ
 σπάργαντα· ὁ ἐπὶ φάτνης ἀναπιστὼν, καὶ παρὰ τοῦ ἀσέρος
 ὑποδυχθεὶς ὡς τῶν ἀστέρων δημιουργός· ὁ παρὰ τοῦ Ἡρώ-
 δου πολεμιθεὶς· καὶ παρὰ Συμεῶνος τοῦ προφῆτου καὶ ἱε-
 ρεὺς κύριος· προσαγορευθεὶς· ὁ κατελθὼν εἰς Αἴγυπτον καὶ
 σείσας τὰ χειροποίητα τῆς Αἰγύπτου, καὶ πληρώσας τὴν
 ἐμὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν, ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλισα τὸν
 υἱόν μου· ὁ προκόψας τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ, ἀλλ' εὐ τῇ
 θεῖᾳ οὐσίᾳ· πεῦ γὰρ εἶχεν προκόψαι ὁ πανταχῶ παρὼν·
 ὁ παρὰ τοῦ βαπτιστοῦ βαπτισθεὶς, καὶ φωτίσας τὴν κτί-
 σιν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα,
 εὐκ ἔστιν ἄλλος ὁ ἐμὸς υἱός, καὶ ἄλλος ὁ τῆς Μαρίας
 υἱός· οὐκ ἔστιν ἄλλος ὁ ἐν τῇ σπηλαίῳ καταβληθεὶς, καὶ
 ἄλλος ὁ παρὰ τῶν μάγων προσκυνηθεὶς· εὐκ ἔστιν ἄλλος
 ὁ βαπτισθεὶς, καὶ ἄλλος ὁ μὴ βαπτισθεὶς· ἀλλ' οὗτός
 ἐστιν ὁ υἱός μου, οὗτος ὁ εἷς ὁ νοούμενος καὶ βλεπόμενος·
 εἷς ὁ ἀόρατος καὶ ἐρώμενος παρ' ὑμῶν· ὁ αἰδώς καὶ πρόσ-

διζόντων, καὶ πάλιν κατὰ νῶτον συναπτεμένην ἀλείψει· αὐ-
 τος ἐνέθηκεν ταῖς λαγόσιν τῆς γῆς τῶν καρπῶν τὰς γο-
 νὰς, πρόσταγμα καθάπερ σπέρμα καταβαλὼν, καὶ ταῖς
 μυρίαις φυτοῖς καὶ ταῖς ἄνθεσιν ἐστεφάνωσεν ταύτης τὰ
 πρόσωπόν· εὗτος μεταξύ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὴν
 λεπτὴν ψάμμον μεθόριον ἐποίησεν, ὥνπερ ἡ θαλάσσα βλέπου-
 σα, μένει τῶν ἑαυτῆς ὄρων ἐντός, εὐ τολμῶσά παρελθεῖν,
 εὕτε πλεονεκτῆσαι τὴν ὁμοῖον γῆν· αὗτος ἐτεκτόνατο τῶν
 ὥρων τὰς τροπὰς, καὶ τῶν καιρῶν τὰς ἐναλλαγὰς, καὶ τῶν
 χρόνων τὰς ἀλείψεις διαδοχὰς· εὗτος συνεστήσατο τὴν ὁρω-
 μένην καὶ τὴν ἀόρατον κτίσιν, εὐ χρόνου συνεργεῖ δεη-
 θεῖς, εὐ πόνῳ καὶ καμάτῳ δουλωθεῖς, ἀλλὰ θελήσας μόν-
 ον, καὶ πάντα ῥαδίως παραγαγὼν· ἐνένευσε γάρ, καὶ τὸ
 νεῦμα ταῖς εὖσιν εὐσία γέγνηται· ἐνεδυμήθη μόνον, καὶ
 τὸ ἐνδύμημα πρᾶγμα γεγόμενον ἴσατο· ἐκάλεσε τὰ μὴ ὄν-
 τα ὡς ὄντα, καὶ πάντα καθάπερ πρεῦρετῶτα καὶ δεῦ-
 λα πρὸς τὴν δεσποτικὴν κλήσιν μετὰ τρόμου συνέδραμεν·
 εὗτός ἐστιν πρὸς ὃν κεινολογούμενός εἶπεν· ποιήσωμεν ἄν-
 θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· εὗτός ἐστιν
 ὁ σὺν ἐμοὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον
 γεγόμενος ἄνθρωπος· γεγόμενος ἄνθρωπος, εὐ τραπεῖς εἰς
 ἄνθρωπον· γεγόμενος ἄνθρωπος, εὐ μεταβληθεῖς εἰς ὃ γέ-
 γουεν· γεγόμενος ἄνθρωπος, τῷ λαβεῖν τὴν τῆς ἀνθρωπότη-
 τος ἀπαρχὴν, εὐ τῷ ἀπεβαλεῖν τὴν τῆς θεότητος ἀσρα-
 πὴν· γεγόμενος ἄνθρωπος, καὶ μέινας θεός.

Οὗτός ἐστιν ὁ τῶν ἐμῶν κόλπων μὴ χωρισθεῖς, καὶ
 τῆς Μαρίας τοὺς κόλπους καταλαβὼν· ὁ καὶ ἐν ἐμοὶ μέ-
 νων ἀχωρίστως, καὶ ἐν ἐκείνῃ γεγόμενος ἀπεριγράπτως· ὁ
 καὶ ἐν ταῖς οὐρανῶς ὑπάρχων ἀδιαιρέτως, καὶ ἐν τῇ παρ-

σαβαώθ· εὐ λέγουσιν ἅγιες, ἁγιώτερες, ἁγιώτατες, εὐ κατασκευάζουσιν ὑποβεβηκυῖαν, καὶ μικρὸν ἀναβεβηκυῖαν, καὶ πάλιν ὑπερτέραν βαθμίδα θεότητος· εὐ τέμνουσιν τὴν μίαν οὐσίαν εἰς ἀνέσους ἀρχάς· εὐ δογματίζουσιν ἅ μὴ βλέπειν ὕμνουσιν, εὐ πολυπραγμονεῦσιν· ὃν σέβουσιν προσκυνεῦσιν εὐ λογιζετεῦσιν τὴν τῆς τριάδος ταυτότητα· ἴσῃν ἡμεῖς καὶ τῷ υἱῷ μου τὴν ὑμνωδίαν προσφέρουσιν, καὶ βίον ἔχουσι τὸν ἀπερίεργον ὕμνον· καὶ ζωὴν κέκτηνται τὴν ἀπράγμονα μελωδίαν· εἰ οὐρανοὶ διηγεῖνται δόξαν Θεοῦ τοῦ πεποικότες αὐτοὺς, εὐκ ἱρευνῶσιν τὴν οὐσίαν τοῦ πνεύματος· εἰ οὐρανοὶ διηγεῖνται τὴν δόξαν αὐτοῦ, φαινόμενοι, οὐ φθιγγόμενοι· εἰ προφῆται τὸν ἀκατάληπτον καταλαβεῖν εὐ δυνήνται· καὶ γὰρ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις ἀτενεῖ πρὸς τὴν τούτου κατάληψιν· νοῦς εὐκ ἰσχύει χωρῆσαι τὸν ἀχώρητον· λόγος οὐ δύναται τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν περιλαβεῖν· πίστις μόνη κρατεῖ τὸν ἀκράτητον· πίστις μόνη κατανεῖ τὸν ἀδέατον· πίστις μόνη πλησιάζει τῇ ἀπροσπελάστῳ ὁπρὸν ἐγχωρεῖ, καὶ ὅσον ἐνδέχεται.

Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα· οὗτός ἐστιν συνεργός ἡμῶς, ἀλλ' εὐχ ὑπουργός· οὗτος ἐπημύργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· οὗτος τοῦ στερεώματος τὸν κύκλον ἐπὶ τὰ ἄνω κυρτώσας, ἐπὶ τὰ κάτω λεάνας ἐξήπλωσεν· οὗτος τὴν ὀρωμένην ἔψιν τοῖς ἀστροῖς ὡς ὀφθαλμοῖς κατεπείχιλεν· οὗτος ἐποίησεν τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας ἡγεμόνα καὶ στρατηγόν· οὗτος παρέλευξεν τῇ νυκτερινῇ ζόφῳ τῆς σελήνης τὴν αἴγλην ἀποδιώκουσαν τῆς νυκτὸς τὴν κατήφειαν· οὗτος ἐξέχευεν τοῦ αἵματος τὴν ἀπαλὴν φύσιν εἰσπνευσμένην εὐκόλως παρὰ τῶν ἐμπολιτευομένων αὐτῷ, καὶ περισχιζομένην εὐμαρῶς τοῖς προσώποις τῶν βα-

Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα· οὗτός ἐστιν ὁ σὺν ἐμᾷ πέμψας τὸ πνεῦμα τὸ ὅγιον ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ πάλιν ὅπερ ἔπειψεν, ὑποδεξάμενος πνεῦμα· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐξ ἐμοῦ γεννηθεὶς· γεννηθεὶς, ἐκτεθειθεὶς· γεννηθεὶς, ἐκ χειροτονηθεὶς, υἱὸς γεννηθεὶς ἐξ ἐμοῦ μόνου· μονογενὴς ἢ μονογενῶς· οἷς εἶδα μόνος ἐγὼ, καὶ ὡς αὐτὸς μόνος ἐπίσταται· οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ἐμῆς τελειότητος τελείος χαρακτήρ· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ἐμὴν θεότητα χαρακτῆρίζων ἐν ἑαυτῷ· οὗτός ἐστιν ὁ τὴν ἐμὴν ὑπόστασιν ἐξεικονίζων σαφῶς· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς, οὐκ ἄλλότριος· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς· γνήσιος, οὐκ ἐπίστακτος· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς, ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας ἀσυνμάτως, ἀρεύστως, ἀχρόνως ἐκλάμπας, οὐκ ἐξ ἑτέρας ὑπεστάσεως ἀνακύψας· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς φύσει ἐν χάριτι· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς, συναϊδίος μοι, ἐν νεώτερος, ἐν δεύτερος, οὐχ ὕστερον προσγιγόμενος· υἱὸς ἐστὶν ἐμὸς, ἐμοῦσιός μοι, οἷα ἀλλοεῦστες· ἐμοῦσιός μοι ὡς φῶς ἐκ φωτός, ὡς ζωὴ ἐκ ζωῆς, ὡς πηγὴ ἐκ πηγῆς, ὡς ἀλήθεια ἐξ ἀληθείας, ὡς δύναμις ἐκ θυνάμεως, ὡς θεὸς ἐκ θεοῦ· ἐγὼ ἐγέννησα, οὗτος γεγέννηται· ἐμοῦ δὲ καὶ τούτου, μέσον οὐδέν· ἐγὼ ἐγέννησα ὡς ἔπρεπεν μοι γεννῆσαι πεφυκότι θεῷ· οὗτος γεγέννηται ὡς ἔπρεπεν αὐτῷ γεννηθῆναι θεῷ λόγῳ τυγχάνοντι ἀνθρώπινον τὸ τῆς γεννήσεως ὄνομα, ἀλλὰ μυσικὸν τὸ ὑπερχρόνιον γέννημα· χρόνος οὐκ εἶδεν τῆς ἐμῆς γεννήσεως τὸ μυστήριον· οὐκ γὰρ ἦν ἄγγελος ταύτην οὐκ ἴσασιν, ὕστερον γὰρ αὐτῆς γεγονάσιν.

Τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ τὰ πελυόμματα καὶ πολυπρόσωπα ταῖς πτέρυξιν ὡς χερσὶν τὰ ἑαυτῶν πρόσωπα καλύπτουσα, ἀπαύστως βοᾷ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, κύριος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΥΙΟΣ ΜΟΥ
Ο ΑΓΑΠΗΤΟΣ ΕΝ ΩΙ ΕΥΔΟΚΗΣΑ. (1)

Cod.
p. 61. b.

Ο μὲν φιλόστοργος εὗτος πατήρ, διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς
στοργὴν, ἔπεμψέν μοι τοῦ λόγου τὸ σύνθεμα, καὶ τὴν
γεγενημένην δι' ἐμὲ παρ' ὑμῶν εἰς αὐτὸν εὐφημίαν ἡμεί-
ψατο τῇ παρούσῃ δημηγορίᾳ, κέρδος εἰκέειν ἡγούμενος τῶν
αὐτοῦ τέκνων τὸ ὄφελος· ἐγὼ δὲ χαίρων ἐδεξάμην τὴν προ-
τροπὴν, καὶ θαρρῶν πάλιν ἐν ὑμῖν ἀφίειμι τὴν φωνήν,
καὶ πρόθυμος εἰμὶ τῶν προτέρων λόγων ἀποδεῦναι τὴν συν-
τάξιν ἣν βούλεσθε· ὑπέδειξα γὰρ ὑμῖν τῇ προτέρᾳ κυρια-
κῇ τὸν Χριστὸν μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ προσερχόμενον τῇ
βαπτίσματι· εἶτα τὸν βαπτιστὴν ἐπιγνόντα τὸν προσελθόν-
τα δεσπότην, καὶ παραιτούμενον δεῦναι τὸ βάπτισμα τῷ
διδωκότι τὸ βάπτισμα, ὕστερον δὲ τὴν διακονίαν τῆς εἰ-
κονομίας πληρώσαντα διὰ τὸ τοῦ σωτῆρος ἐπίταγμα· ὑπέ-
γραψα τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
οὐρανέθεν ἐπιβοῶντα, εὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν
ᾧ εὐδόκησα· καὶ μέχρι ταύτης τῆς μαρτυρίας παραγενόμε-
νος, κατέβην ἀπὸ τοῦ βήματος, τῆς ὥρας ἐκκοψάσης τοῦ
λόγου τὸν δρόμον· βούλομαι εὖν σήμερον ἀναλαβεῖν ὅπερ τό-
τε διὰ τὴν σενεχωρίαν ἠναγκάσθην καταλιπεῖν, καὶ θέλω
συνάψαι τῷ λόγῳ τὴν ἄλυσιν, ἵνα ταύτην κρατήσαντες,
ἀνέλθῃτε δι' αὐτῆς πρὸς τὸν ταύτην χαλκεύσαντα.

(1) Sermonis huius latinam quoque perveterem interpre-
tationem in codicibus vidi.

πρόδηλον ὅτι ποδῶν ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τῆς ἡμε-
 τέρας φύσεως· ὥστε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐνεργείας
 βοᾷ τὴν τῆς σαρκὸς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μέτρων
 φυλακὴν, καὶ τὴν τοιαύτην πορείαν πάντες σω-
 ματικὴν τε καὶ αἰσθητὴν λέγουσι· τὸ ἐπὶ τῆς
 θαλάσσης πεζεύειν, τοῦτο τῆς Θεότητος ὑπῆρ-
 χε διὰ σαρκὸς ἀνθρωπίνης ἐνεργούσης· εἰ μὲν
 οὖν γυμνῇ τῇ σαρκὶ τὴν ἐνέργειαν ἐλέγομεν γί-
 νεσθαι τοῦ γεγονότος, ἄπορος ἦν ὁ λογισμὸς·
 καθάπερ καὶ εἰ μόνῃ τῇ Θεότητι βαδίζειν ἀνε-
 τίθεμεν πορείαν ὑποτίθεμενοι, καὶ πεζεύειν ὁμο-
 λογοῦντες· νῦν δὲ σεσαρκωμένον θεὸν λόγον ἐνηρ-
 γηκέναί τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ὁμολογοῦντες,
 τὸ μὲν ἀκόλουθον φαμέν πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς
 γεγενῆσθαι φύσιν· τὰ δὲ διὰ τὴν τῆς Θεότητος
 ὑπερφυᾷ φύσιν· ὥστε καὶ ἐνταῦθα δύο ἐνεργείας·
 οὐκ ἐπειδὴ δὲ εἶχε τὸ θεοπρεπὲς μηνύοντος τοῦ
 Θεοῦ λόγου τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἢ ἐνέρ-
 γεια, παρὰ τοῦτο τολμητέον εἰπεῖν ὡς ἡ σὰρξ
 οὐκ ἀνελλιπὴς ἦν ἐν τοῖς οἰκείοις ἰδιώμασιν,
 ἀλλ' ἐλλιπὴς τε καὶ ἀτελής ὑπῆρχε· ταυτὸν δὲ
 εἰπεῖν χειρόν ἢ ἀνούσιον παντελῶς.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

ΕΞΗΣ ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ ΑΠΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ
ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ. (1)

Cod.
p. 328. b.

Εἰπὲ δὲ ἡμῖν ὦ τᾶν, πάσης ἀντιπαθείας ἀκε-
ραίας φυλάττων τὴν διάνοιαν, ἣν ποτε καιρὸς
ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὅτε ὁ σῶσάρκωμένος λό-
γος θεὸς ὢν, οὐκ εἶχε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐμψυχον
σάρκα τελείαν; ἢ ἐπειδὴ ἐπέzeugεν ἐπάνω τῶν
κυμάτων τῆς θαλάσσης, οὐκ ἐφύλαττον οἱ πό-
δες τὸ ἰδίωμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; ἀλλ' ὦ
βέλτιστε, ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὰ ὑπὲρ φύ-
σιν ἔπραττε Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐκ ἀνηρη-
μένης ἢ ἀφανισθείσης τῆς ἀνθρωπίνης ἰδίας αὐ-
τοῦ σαρκὸς, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἐνεργείας ἢ ἰδέα
πείσῃται τὴν σάρκα ἐπὶ τῆς οἰκείας μεμενηκέ-
ναι φύσεως ὁμολογήσῃ· τὸ γὰρ πεζεύειν καὶ
ποσὶ βαδίζειν, εἰ μὴ κατὰ φαντασίαν ἐγένετο,

(1) Ephraemius saeculo sexto patriarcha antiochenus, vir apprimè catholicus, libros complures scripsit, quorum plerique, inquit Photius cod. 228, pro ecclesiasticis pugnant dogmatibus, et pro concilio chalcedonensi contra omnem haereticorum reprehensionem. Horum librorum tres legebat Photius; ex quibus duos loc. cit. late describit, de tertio silet; ad quem ipsum fortasse pertinet nostrum fragmentum ex codice vaticano sumptum.

οὔντας, πλησίον ὅθεν οὕτω τὸν νομικὸν ἐκπιέ-
ζει, καὶ κατάγχει τῇ τῆς παραβολῆς δυνάμει·
ὥς καὶ ἄκοντα ἀνομολογῆσαι ἀτελῇ μὲν εἶναι,
καὶ ἀτελέσιν εἰρῆσθαι τὸν, μισεῖν τὸν ἐχθρόν,
ἀγαπᾶν δὲ τὸν πλησίον, κελευόντα νόμον· τελει-
ότατον δὲ καὶ τελειοποιὸν, ὃν αὐτὸς δεσμοθε-
τεῖ· ἀγαπᾶν πάντως ἀπλῶς διδάσκων, καὶ μη-
δένα, ἔνθα χρὴ εὐεργετεῖν, ὡς ἐχθρόν ὁρᾶν· πάν-
τα δὲ ἄνθρωπον πλησίον ἡγεῖσθαι τὸν εὐεργε-
σίας δέμενον, καὶν τε ἐθνικὸς ἦ, καὶν τε ἰου-
δαῖος· τούτῳ γοῦν τῷ τρόπῳ, καὶ τὸν τε ἱερέα,
καὶ τὸν λευίτην τοὺς μὴ εὖ ποιήσαντας τὸν ὑπὸ
τῶν ληστῶν τετραυματισμένον ἀποδείκνυσιν, οὐ
πλησίον ὄντας, ἀλλ' ἄλλοτρίους μᾶλλον, καὶ
φονεῖς καὶ ἐχθροὺς· παντὶ γὰρ τῷ ἐν τινι πόνῳ,
ἢ κινδύνῳ, ἢ φόνῳ βοηθεῖν δυναμένῳ, καὶ μὴ
βοηθὸν παρέχοντι χεῖρα, τὸ τοῦ φόνου αἷτιον
ἐπιγράφεται· καὶ οὐδεὶς ὅς οὐ τοὺς τοιούτους
ἐσχάτως μέμφεται· καὶ μὲν τοι τῷ λόγῳ τού-
τῳ, καὶ τὸν ἐθνικὸν σαμαρείτην φιλανθρωπότε-
ρον τοῦ ἱερέως καὶ λευίτου, ἐπὶ τὸν ἐξ Ἱερου-
σαλὴμ καταβαίνοντα ἰουδαῖον πείθει καὶ τὸν νο-
μικὸν ἀνομολογῆσαι, μᾶλλον δὲ πλησίον· καὶ
μηδένα διαιρεῖν, ἀπλῶς δὲ πάντα εὐεργετεῖν,
καὶ ἀγαπᾶν τὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν φύσιν τελοῦντα·
οὕτω γάρ, φησι, ποιεῖ καὶ σώζει.

ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου κελεύοντα νόμον, διχῇ τὴν φύσιν διαιρῶν, ἐχθρὸν μὲν ἑαυτοῦ, πάντα ἄνθρωπον ἡγεῖται ἀλλοιθῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ἦν νόμος αὐτοῖς ἐχθρωδῶς πρὸς πάντας τοὺς ἐξ ἐθνῶν διαχειῖσθαι, οὐ μίσει τῷ πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ πλειστάκις αὐτοὺς ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἔθνη οἰκειώσεως εἰς τὴν ἐκείνων εἰδωλολατρείαν ἐκκλίνειν· Ἰουδαίους δὲ πλησίον ἑαυτοῦ ἡγεῖτο, καὶ οὐδὲ τούτους πάντας, ἀλλ' εἴ τινες ἂν εὐριθεῖεν αὐτῷ τὴν ἀρετὴν ἐφάμιλλοι· οἰηματίας δέ τις ὢν, καὶ δοκῶν πάντων τῇ ἀρετῇ ὑπερέχειν, οὐδένα ἡξίου πλησίον αὐτοῦ ἢ εἶναι ἢ λέγεσθαι· ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὴν αὐτοῦ, καὶ τῶν τὰ Ἰσα αὐτῷ νοσοῦντων ἀγνωσίαν ἐπανορθῶν, ὀνόματι κοινῷ τῷ ἄνθρωπός τις, οὐ τόνδε ἢ τόνδε, ἀλλὰ πάντα τὸν ἀνθρωπίνης μετέχοντα φύσεως πλησίον δεῖν καλεῖσθαι διδάσκει· καὶ ἐχθρὸν μὴ δ' ὄντιναοῦν εἰδέναι θεσμοθετεῖ, τὸν μὲν λέγοντα νόμον ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου, ὡς ἀτελῇ παριῶν· τὸν δὲ ἑαυτοῦ συνεισφέρων, ὃν καὶ ἀλλαχοῦ τίθει λέγων· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· δῆλον γὰρ ὅτι τοὺς τοιούτους πάντας ἐχθροὺς ἡγοῦντο Ἰουδαῖοι· τοὺς δὲ τάναντία ποι-

Θρωπε, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός, οὐ φίλος, οὐ συγγεινής, οὐ γείτων, οὐκ ἀγχιστεύων, οὐδέ τις τῶν ἐν τῇ πόλει ἕτερος; φεῦ τῆς οἰήσεως, καὶ τῆς ἀλαζονείας· οὕτως ἐαυτὸν ὑπέρτερον τῆς ἀνθρωπίνης ἡγεῖται φύσεως· διὸ καὶ ὁ σωτὴρ οὕτως ἰδὼν ἀνοηταίνοντα, καὶ τῶν ἐν φύσει ὑπομιμνήσκει πλησιαζόντων, καὶ τῶν ἐν προαιρέσει, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ παραβολῇ δηλωθησομένων, ἵνα πατέρα μὲν κοινὸν τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀδὰμ ἐπιγνῶ, ἐξ οὗ πάντες ἄνθρωποι ἀλλήλων ἀδελφοί, καὶ πλησίον, διὰ τὴν ἐν ἐκείνῳ κοινωνίαν, καλεῖσθαι ἄξιοι· εἴτα καὶ τοὺς κατὰ προαίρεσιν ἀλλήλους εὐεργετεῖν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων εὐεργετεῖσθαι ἐθέλοντας, ἀδελφούς καὶ πλησίον καλέσειεν, οἳ καὶ τοῦ πλησίον εἰσὶ πλησιαίτεροι, ἐπεὶ περ οὐ φύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ προαιρέσει τὸν πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι πλησιασμόν. Ἄνθρωπος τις κατέβαινεν ὄρα παραβόλῃν, καὶ τὴν τοῦ νομικοῦ ἐσφαλμένην διάνοιαν διορθουμένην, καὶ τὴν ἐξ Ἀδὰμ ἕως Χριστοῦ κατάστασιν ὑπαινιττιζομένην, καὶ ἡμῶν ἕκαστον διδάσκουσαν, ὅπως ὅταν ἐξ ὕψους πολίτειας ἐναρέτου εἰς βάθος ἀνομιῶν ἐαυτοὺς κατενέγκωμεν ὑπὸ ληστῶν τιτρωσκόμεθα νοητῶν, καὶ εἰ μὴ θᾶπτον ἀνανήψαντες ἐκεῖθεν ἀνακληθῶμεν, τῷ τῆς ψυχῆς αἰωνίῳ καθυποβαλλόμεθα θανάτῳ· καὶ τὸν μὲν νομικὸν οὕτως διορθοῦται, αὐτὸς γὰρ κατὰ τὸν

πλησίον ἀγαπᾶν παρὰ τοῦ νόμου δεδιδασμένος, οὐδαμῶς πειράζειν δίκαιος ἂν εἴη· οὔτε γὰρ ἂν πειράσειέ τις ἑαυτὸν, οὔτε ἐν λόγῳ παγιδεῦσαι, καὶ θανάτῳ παραδοῦναι ζητήσει· πῶς οὖν σεαυτὸν διὰ τῶν κατὰ τοῦ πλησίον βρόχων καταπνίγων οὐκ αἰσθάνη; οὐδ' ἐννοεῖς ὅτι τοῖς πονηροῖς γείτοσιν ἐπταπλασίονα εἰς τὸν κόλπον τὰ δεινὰ ἀποδίδονται; ἀλλὰ Χριστὸς τῇ οἰκείᾳ μακροθυμίᾳ, καὶ ἀνεξικακίᾳ χρώμενος, ὁρθῶς μὲν οὐ πράττειν, οὐδὲ διανοεῖσθαι, ὁρθῶς δὲ ἀποκριθῆναι φησὶν, ἴσως καὶ τοὺς ἑαυτῆς λόγους ἐπαισχυθεῖς παλινωδίαν ἀπὸ τῆς ἐν πλάνῃ ματαιότητος ἄσειεν· οὕτω φησὶ ποίει, καὶ ζήσῃ· οὕτω πάντα τὸν ἐν κινδύνῳ, τὸν ἐν ἀνάγκῃ, τὸν ἐν περιστάσει σεαυτοῦ πλησίον ἔχει· ὁ δὲ μήτε ἐξ αὐτῆς τῆς ἐν νόμῳ ἐντολῆς, μήτε ἐκ τῆς τοῦ σωτῆρος προτροπῆς ὠφεληθεῖς, μὴ δὲ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνοιδότου ἀπειλεγχθεῖς, οἷα δέ τις ὄφεις πονηρὸς μικρὰ τῇ διὰ νόμου πληγῇ τὴν κάραν ἀλγήσας τὴν ἰοβόλον γλῶτταν κινεῖ, καὶ τὴν θανατῆφόρον πᾶσαν εἰς τοῦμφανὲς ἀποδυμνοῖ κακίαν· θέλων γάρ, φησι, δικαιοῦν ἑαυτὸν, τοῦτέστιν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἅπαντας νομίζων δίκαιον, καὶ μηδένα μηδαμῶς ἑαυτῷ ἴσον, ἢ καὶ πλησίον αὐτοῦ τυγχάνειν· ὦ δεινῆς ὑπερηφανίας· καὶ τίς μου ἐστὶ πλησίον φησὶ; καὶ μεθ' ἑτέρα, ἄρα οὐ πατήρ σοι ἐστὶν ἄν-

ἔμελλεν αἵρεσις ἀνακύπτειν, ἡ λέγουσα ὅτι φάντασμα ἦν τὸ σῶμα, καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατήλθεν, οὐ γὰρ ἂν ἔλαβε τοῦ φθαρτοῦ σώματος σάρκα ἡ ἄφθαρτος φύσις, οὐδ' ἂν κατεδέξατο ρύπον ἢ μολυσμὸν ἢ σπῆλον, ἵνα πιστώσῃται ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὅτι τοῦτο ἐγένετο ὃ ἴσμεν, μένων ὃ ἦν, διὰ τοῦτο συνεχώρησε τῇ σαρκὶ πάσχειν τὰ ἴδια· καὶ ἔδειξε διωλῆν τὴν ἐνέργειαν, πάσχων μὲν ὡς ἄνθρωπος, ἐνεργῶν δὲ ὡς θεὸς ὁ αὐτός· οὐ γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, εἰ καὶ ἄλλως καὶ ἄλλως.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΣΤΗΝ ΝΟΜΙΚΟΝ.

Luc. X. 25.

Ἴδε βρόχον ἀντὶ βρόχου, ὦ νομικὲ, καὶ παγίδα ἀνθ' ἧς ἔστησας παγίδος· ἴδε πῶς ἐμπέπτωκας εἰς ὃν ὥρυξας βόθρον κατὰ Χριστοῦ· ὅθεν ὁ σὸς σε νόμος ἀντὶ Χριστοῦ ἐξελεγχέτω, πότερον ὡς Θεῷ, ἢ ὡς ψιλῷ ἀνθρώπῳ τὰ τῆς πείρας ἐφήπλωσαν ἄθεσμα δίκτυα; εἰ μὲν τὸ πρῶτον, μεματαίωσαι, θεὸς γὰρ πειραστῶν δικτύοις οὐδαμῶς ζῶσκειται· μᾶλλον δὲ καὶ ἀγαπᾷ ὅφειλεις ἐξ ὅλης διανοίας, καὶ ψυχῆς, καὶ ἰσχύος· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, ὁ ὡς σεαυτὸν τὸν

Cod.
p. 288.

Θείου βήματος τοὺς ἐπικουροῦντας αὐτῷ, ὅταν αἰτιάσῃται τῶν ἀκρωμένων τὸ ῥάθυμον, καὶ εὐάφορμον εἶπῃ διὰ τοῦτο τὸν ὄκνον; κατακριθήσεται γὰρ μᾶλλον, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς· ὁ γὰρ τοι τὸ τάλαντον λαβὼν παρὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, κατέχωσε μὲν εἰς γῆν αὐτὸ, καὶ ἀπολυπλασίαστον ἔχων, προσεκόμιζε λέγων· κύριε, ἴδε ἔχεις τὸ σὸν ἄρ' οὖν ἐπηνέχθαι καὶ γέρων ἡξίωται, ἢ κατεδικάσθαι μᾶλλον ὡς ὀκνηρὸς; ἴδει σε γὰρ φησι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς στραπεζίταις· καὶ γὰρ ἐλθὼν ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ· οὐκοῦν ὡς τραπεζίταις ὑμῖν ἐπιστήμοσι τὸ δειπωτικὸν ἀργύριον ἐξοδιάζω ἐγὼ· ὑμεῖς δὲ λαβόντες, ἀπόθισθε εἰς νοῦν τὸ δοθὲν, καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἑαυτῶν καρδίας κρύψατε· εὖ εἰδότες, ὅτι τὰ εἰς γῆν πεμπόμενα τῶν σπερμάτων, ἐλχωννύμενα μὲν ταῖς βώλοις, καρποφορεῖ· τὰ δὲ ἀκατάχωστα διαρπάζεται· ἐρεῖ καὶ ὑμῖν ὁ χρήσας τὰ τάλαντα.

Frsg. IV.
p. 299. b.

Πλὴν ἐσπούδασεν ὁ κύριος, μήτε διόλου φανερώσαι τὴν ἑαυτοῦ Θεότητα, μήτε εἰς τὸ παντελὲς ἀποκρύψαι· τὸ μὲν διὰ τοὺς τότε, τὸ δὲ διὰ τοὺς μετὰ ταῦτα· ὥστε δεῖξαι καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τρανὰς τὰς ἐνεργείας· ἵνα μήτε ἡ Θεία δύναμις ἀμβλυνηθῇ, μήτε ἡ ἀνθρώπινη φύσις ἡπιστηθῇ· ἐπειδὴ γὰρ

ται, καὶ τὴν Σαμαρειτῶν μεμυσταγωγῆκε πό-
λιν· εἰδὼς δὲ Χριστὸς, ὅτι πολλοὶ πιστεύουσιν
ἐπ' αὐτὸν, τοῖς ἁγίοις ἔφασκε μαθηταῖς· ἐγὼ
βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· τρέ-
φει γὰρ ὥσπερ τὴν ἡμερωτάτην φύσιν, τῶν ἀπο-
λωλότων ἢ σωτηρία· ὁ μὲν οὖν Γνήσιος οἰκέτης,
ἀναβήσομαι γὰρ αὖθις ἐπὶ τὸν τοῦ λόγου σκο-
πὸν, τὸν τῆς ἐπεικειας ἀνεδήσατο στέφανον· εἰς-
κεκόμισται γὰρ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἰδίου δεσπό-
του· ὁ δὲ γε λαβὼν τὸ τάλαντον, εἴτα γεγο-
νὼς ὀκνηρὸς, προσεργασάμενος δὲ παντελῶς
οὐδὲν, κατακρύψας δὲ μᾶλλον εἰς γῆν αὐτό,
ταῖς ἐσχάταις περιπέπτωκε δίκαις· φύγωμεν τοί-
νυν τὴν μίμησιν, ἀποπεμφώμεθα τῆς ἑαυτῶν
διανοίας τὸν ἀκερδῆ καὶ ἐπάρατον ὄκνον, τὸν
ἐπ' ἀγαθοῖς δηλονότι σπουδάσμασι· μὴ εἰς ἀρ-
γίαν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Χριστοῦ κατα-
χώσωμεν χάριν· φησὶ πού διὰ φωνῆς Ἡσαΐου,
ὁ τῶν ὅλων θεὸς· ἱερεὺς λαλήσατο εἰς τὴν καρ-
δίαν Ἱερουσαλήμ· τί δὲ, εἰ ὁ μὲν διδάσκων, τοὺς
ὠφελεῖν εἰωθότας ἐξυφαίνοι λόγους τοῖς ἀκρω-
μένοις, οἱ δὲ οὐκ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἀποτί-
θενται τὴν μυσταγωγίαν, ἀλλ' ἐπικροτήσαντες
μόνον, καὶ γυμνοῖς ἐπαίνοις ἀμειψάμενοι τὸν
μυσταγωγὸν, ἄγευστοι τῶν ἱερῶν ἀπομέγουσι
διδασμάτων; ἄρα ὀκνηῆσαι προσήκει τὸν μυστα-
γωγὸν; εἴτα, ποίους εὐρήσει λόγους ἐπὶ τοῦ

μάτων· ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν περὶ τοῦ οἰκοδεσπότου, προσεργασάμενος δὲ καὶ ἕτερα πέντε, τί προσέρχεται λέγων; κύριε, πέντε τάλαντά μοι ἔδωκας, ἴδε ἐποίησα ἄλλα πέντε· ὁρᾷς ὅσον ἐστὶ τῆς φιλοπονίας τὸ καύχημα; καὶ τί πρὸς αὐτὸν ἔφη Χριστὸς; εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου· τί τούτου τὸ μεῖζον εἰς δύναμιν; τί τὸ αἰρετώτερον εἰς εὐημερίαν; ἔπαινοι παρὰ Χριστοῦ, καὶ ψῆφος δεσποτικὴ στεφανοῦσα τὸν φιλεργήσαντα, πιστὸν ὀνομάζει τὸν καρποφορήσαντα νοητῶς· μὴ γὰρ τῷ δεσπότῃ τὸ κέρδος προσήνεγκε; μὴ γὰρ χρήζει τινὸς ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν; αὐτός ἐστι τὸ πάντων πληρῶμα, καὶ ὡς ὁ πάνσοφος Ἰωάννης φησὶν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, πάντες ἡμεῖς ἐλάβομεν· ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς ἑαυτοὺς κερδάνωμεν, προσωφελῶμεν δὲ καὶ ἑτέρους, τότε χαίρει Χριστὸς· πλουτοῦτον ἡγεῖται, τὴν ἡμῶν εὐδοκίμησιν· καὶ τὸ ἔτι μεῖζον, ἐρῶ τροφὴν ὥσπερ ποιεῖται τὸ πρᾶγμα· ὅτι δὲ ἐστιν ἀληθὲς ὃ φημι, πάλιν ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν μαθήσῃ γραμμάτων· νενουδέτηκε μὲν γὰρ τὴν ἐκ Σαμαρείας γυναῖκα· εἶτα λεγούσης ἐκείνης, ὅτε ἔλθῃ Μεσίας, ἀπαγγελεῖ ἡμῖν πάντα, ἑαυτὸν ἐμφανῆ κατέστησε, λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι· καὶ τὸ μὲν γύναιον, δρόμῳ συντείνει-

Τοιοῦτος καὶ ὁ νῦν πλούσιος, τῇ Γαστρὶ ἑαυ-
 τοῦ ἐπικεκυφώς, λαιμὸν ἀντὶ λογισμοῦ κεκτη-
 μένος, ἀλλ' οὐ κατ' εἰκόνα τοῦ μόνου ἀγαθοῦ
 ζῶν· διὸ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῖς τῆς σαρκὸς δε-
 ξιοῦται βρώμασι, καὶ τὴν ἐπακολουθοῦσαν αὐ-
 τοῖς μυσαρὰν ἡδονὴν, ἐπιτάττει τῇ ψυχῇ· εὐ-
 φήμως γὰρ ὁ κύριος διὰ τοῦ εὐφραίνου, τὰ ὑπο-
 γάστρια πάθη ἠδήλωσε, τὰ τῇ πλησμονῇ παρ-
 εσόμενα· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ κόρῳ τὰ ἀφροδί-
 σια· καὶ μὴν ἔδει ἐσθίειν, ὥστε ζῆν· οὐ μὴν ζῆν,
 ὥστε ἐσθίειν· κατὰ τοὺς θεοποιοῦντας τὴν γασ-
 στέρα καὶ λείγοντας, φάγωμεν καὶ πίνωμεν, αὔ-
 ριον γὰρ ἀποθνήσκομεν· δέον τοῦναντίον λέγειν·
 ἐπεὶ αὔριον ἀποθνήσκομεν, μὴ φάγωμεν μὴ δὲ
 πίνωμεν.

Frag. II.
P. 174. b.

Διανέμει καὶ νῦν ὁ σωτὴρ τάλαντα τοῖς
 ἰδίοις οἰκέταις, κατὰ γε τὴν ἐν εὐαγγελίοις πα-
 ραβολὴν· οὐκοῦν ἀπλώσατε τὰς καρδίας, καὶ
 ὑποδέξασθε χαίροντες· δόκιμοι γενέσθε τραπέ-
 ζῖται· ἐμπορεύσασθε τὸ δοθὲν, ἐπιστημόνως·
 πολυπλασιάσατε ταῖς ἐπιεικείαις· μέγα καὶ ἀ-
 γιοπρεπὲς τὸ καύχημα, καὶ τοὺς τῆς γνησιότη-
 τος ἐπαίνους προξενεῖ· καὶ τί τοῦτο λέγω, τὸ
 ἔτι μεῖζον ἀφείς; οὐρανοῦ πολίτην ἐργάζεται,
 εἰς βασιλείαν ἀναφέρει, αὐτῷ συνδοξάζεσθαι
 ποιεῖ τῷ πάντων ἡμῶν σωτῇρι Χριστῷ· ἴδωμεν
 δὲ τοῦτο, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐαγγελικῶν γραμ-

Frag. III.
P. 257. a.

τῆς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀπόλεχται γεγόνασιν οἱ μακάριοι μαθηταὶ· καὶ φωστῆρες ἦσαν οἰκουμενικοὶ, λόγον ζωῆς ἐπίσχοντες· καὶ τό γε παράδοξον· εὐγλωττίαν μὲν γὰρ ἔχουσι λαμπράν, οἱ τῶν ἐλλήνων σοφοὶ, καὶ εὐστομοῦσιν ἄλαν· οἱ δέ γε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μαθηταὶ, ἄνθρωποι γεγόνασιν χειροτέχναι, καὶ θαλασσοῦργοι, καὶ ἰχθυοθῆραι, οὐ κόμπων ἔχοντες λόγων, οὐ λέξεων εὐπορίαν δεδοκιμασμένων· ἀλλ' ἰδιῶται μὲν τῷ λόγῳ, πλούσιοι δὲ τῇ γνώσει· καὶ σείσγεται μὲν τὰ ἐλλήνων γράμματα, καὶ ἡ τῶν λέξεων εὐκομπία· κατακρατεῖ δὲ τῆς ὑπ' οὐρανὸν, τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων ἡ δύναμις· τούτων διαμέμνηται θεὸς καὶ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου, λέγων περὶ τοῦ πάντων ἐχθροῦ, φημί δὴ τοῦ σατανᾶ· οὐαὶ, ὁ πλεθύνων αὐτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς· ὅτι ἐξαίφνης ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες αὐτὸν, καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπίβουλοί σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐταῖς· ἅπαντας μὲν τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους οὐκ ὄντας αὐτοῦ, συνήγαγεν ὁ σατανᾶς, καὶ ἰδίους ἀπέφηνε προσκυνητάς, καταβαρύνων αὐτοῦ τὸν κλοιὸν· ἀλλ' ἐξένηψαν οἱ διαρπάζοντες αὐτοῦ τὰ σκεύη· ἐθήρευσεν γὰρ τῆς ἀποστολικῆς μυσταγωγίας τὸ δίκτυον ὅσπαντας τοὺς πεπλανημένους, καὶ προσηκείμισαν τῷ Θεῷ τὴν ὑπ' οὐρανόν.

ρὰν, ἑναντίι κυρίου· καὶ ἐπιθήσετέ ἐπὶ τὸ θέμα, λίβανον καὶ ἄλας· καὶ ἔσονται εἰς ἄρτους, εἰς ἀνάμνησιν προκείμενα τῷ κυρίῳ· ἄρτος μὲν γὰρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν, καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ, τίς ἂν ἕτερος εἴη παρὰ τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν; κατὰ μίμησιν δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν, ἄρτοι κέκληνται καὶ οἱ μακάριοι μαθηταὶ· μέτοχοι γὰρ γεγονότες τοῦ τρέφοντος ἡμᾶς εἰς ζωὴν αἰώνιον, τρέφουσι καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην· ὥσπερ δὲ φῶς ὑπάρχων τὸ ἀληθινὸν ὁ σωτὴρ, φῶς ὠνόμασε καὶ τοὺς μαθητάς· ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου, οὕτως καὶ αὐτὸς ὢν ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ἐχαρίσατο τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τὸ ἐν τάξει νοεῖσθαι τῶν ἄρτων· καὶ μοι βλέπε τοῦ νόμου τὸ εὐτεχνές, ἐπιθήσετε γὰρ φησιν ἐπὶ τοὺς ἄρτους λίβανον καὶ ἄλας· καὶ ὁ μὲν λίβανος εὐωδίας ἐστὶ σύμβολον· οἱ δὲ ἄλας, συνέσεως καὶ φρενῶν· ἐνυπῆρχον δὲ ἄκρως ἀμφοτέρω τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· εὐώδης γὰρ ἦν ὁ βίος αὐτοῖς· καὶ Γούν ἔφασκον, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ θεῷ· ἤσαν δὲ πρὸς τούτῳ, καὶ πανσύνετοι· ἀκούω δὲ καὶ τοῦ προφήτου Δαβὶδ ψάλλοντός τε καὶ λέγοντός περὶ αὐτῶν, ἐκεῖ Βενιαμὴν ἐν ἐκστάσει ἄρχοντες Ἰούδα ἡγεμόνες αὐτῶν, ἄρχοντες Ζαβουλῶν, ἄρχοντες Νεφθαλὶμ· σχεδὸν γὰρ ἐξ ἀπάσης φυλῆς

XXIV. μένου, ποθοῦμενος ἔρχεται, καὶ ζητοῦσι καὶ προσδοκῶσιν ἐμφανίζεται καὶ ἀποκαλύπτεται.

v. 41.
p. 612.

Ἵνα δὲ πρὸς τούτοις ἔτι μείζονως αὐτοὺς πιστώσῃται, ἤτησέ τι τῶν ἐδωδύμων, καὶ λαβὼν ἔφαγεν αὐτῶν ὁρώντων· τοῦτο γὰρ δι' οὐδὲν ἕτερον ἔπραξεν, ἢ ἵνα δείξῃ σαφῶς, ὡς αὐτός ἐστιν ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν· ὁ καὶ πρὸ τούτου, καὶ παρὰ πάντα τὸν καιρὸν τῆς οἰκονομίας συνεσθίων, καὶ συμπίνων αὐτοῖς, καὶ συναναστρέφόμενος ἀνθρωπίνως, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν· σῶμα γὰρ τὸ ἀνθρώπινον δέοιτο ἂν τῆς τοιαύτης τροφῆς, πνεῦμα δὲ οὐκέτι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚ ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ. (1)

Frag. I.
Cod.
p. 94. a.

Τούτους προανετύπου μὲν ὁ νόμος, προεκήρυξαν δὲ καὶ προφηταί· γέγραπται γοῦν ἐν μωσαϊκῇ βιβλίῳ· καὶ λήψεσθε σεμίδαλιν, καὶ ποιήσετε αὐτήν, δώδεκα ἄρτους· καὶ ἐπιθήσεται αὐτοῖς, δύο θέματα, ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθα-

(1) In eodem Nicetae codice quinque etiam inerant S. Cyrilli fragmenta ex homiliis sumpta, quorum primum pertinere ad homiliam eiusdem editam eis τὴν ὑπαπαντὴν competeri, ideoque omisi. Secundum videtur mihi ex illis Cyrilli sermonibus de electione Apostolorum, quos Anonymus apud nos p. 513. commemorabat. Itaque iam prope me paenitet, quod commentarium Cyrilli ad Lucam per homilias digestum suspicatus sim. Sunt enim hae homiliae distinctae reapse a commentario, quoniam sub *homiliarum* titulo ipsae laudantur; commentarius autem dicitur *ἐρμηνεία*.

καίαν τὴν προφητείαν εἰς τὴν πίστιν ἀνθρώποις κκιν. προεισάγοντες· ἔν' ὥσπερ θησαυρὸς βασιλέως ἐν καιρῷ προβληθεῖν τὰ προειρημένα ἐξ ἀποκρύφου τῆς πρότερον ἀσαφείας, εἰς τοῦμφανές διὰ τῆς σαφηνείας ἀποκαλυπτόμενα· οὕτω δὲ προῦποκινήσας αὐτοὺς διὰ τῶν νομικῶν, καὶ προφητικῶν Γραμμάτων, μετὰ ταῦτα ἐμφανέστερον ἤδη καθίστησιν ἑαυτὸν· ἀξιώσασιν οὖν ἐλθεῖν εἰς τὴν κώμην, ὅτε λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλογήσας, καὶ κλάσας ἐπεδίδου· ἐκρατοῦντο γὰρ φησὶν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ γινῶναι αὐτὸν, ἕως οὗ δηλονότι ὁ λόγος εἰσέλθη, κινῶν τὴν καρδίαν εἰς τὴν πίστιν· ἔπειτα οὕτω καιρίαν τὴν ὄψιν ἐπὶ τῇ ἀκοῇ παραστήσῃ, τὸ προᾠκουσθὲν καὶ πτωθὲν ἐμφανές καθιστὰς· οὐ μὲν συμπαραμένει γε αὐτοῖς, καὶ αὐτὸς γὰρ φησιν ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν· οὐκ ἔστι γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὰ τοῦ κυρίου τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἷα τὰ πρότερον, ὅτι καὶ αὐτοῖς ἀνακαινώσεως ἔδει, καὶ δευτέρας ζωῆς τῆς κατὰ Χριστὸν, ἵνα καινοὶ καινῷ συνῶσιν, καὶ ἄφθαρτοὶ πλησιάζωσιν ἀφθάρτῳ· διὸ καὶ τὴν Μαρίαν ἐκώλυσεν ἐφάψασθαι αὐτοῦ, καθὰ φησιν Ἰωάννης, ἕως ἂν ἀπειλθὼν ἀφίκηται· ἤδη τοίνυν πολλαχόθεν τοῦ λόγου τῆς ἀναστάσεως παραθέοντες τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοῦ πόθου πρὸς τὴν ὄψιν ἐγηγε-

XXIII. ἀναγκαίως δέ πως ἔχει λόγον τὸ καὶ αὐτὸν τὸν σωτῆρα ἐπικομίσασθαι τὸν σταυρὸν, ὃ καὶ δηλοῖ ἕτερος εὐαγγελιστῆς; εἴρηται γὰρ περὶ αὐτοῦ διὰ φωνῆς Ἰησαίου, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ· ἀρχὴ γὰρ αὐτοῦ γέγονεν ὁ σταυρὸς, δι' οὗ βεβασίλευκε τῆς ὑπ' οὐρανὸν· εἵπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι γέγονεν ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνόματα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται, καὶ τὸ ἐξῆς.

XXIV. 27.
p. 608.

Ἀναγκαίαν ἐν τούτοις δείκνυσιν ὁ κύριος τὴν τοῦ νόμου πρόοδον, καὶ τὴν τῶν προφητῶν λειτουργίαν, πίστιν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ πράγματι προεισαγόντων, ἵν' ἐπιστάσης τῆς ἀναστάσεως οἱ θορυβούμενοι τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἀναμνησθῶσι τῆς πάλαι προῤῥήσεως, καὶ εἰς τὸ πιστεύειν ἐπιστρέφοιντο· διὸ παράγει μάρτυρα Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας, τὸ ἐπικεκρυμμένον ἐρμηνεύων, καὶ τὰ τοῖς ἀναξίοις ἀσαφῇ σαφηνίζων τοῖς ἀξίοις, ἀρχαίαν τε καὶ πάτριον τὴν πίστιν αὐτοῖς ἐντιθεὶς ἐξ ὧν κατεῖχον γραμμάτων ἱερῶν· οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ θεοῦ μάταιον, ἀλλὰ τάξις ἀπάντων καὶ χρεία τῶν καδέκαστον· ἐν τάξει προαπειστέλλοντο δοῦλοι, καὶ προωκονόμουν τῇ τοῦ δεσπότου παρουσίᾳ, ἀνα-

Πρέπει ἂν εἰπεῖν τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο, ἐξέ- XXII.
v. 64.
p. 569.
σῆ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλέον
σφόδρα, λέγει κύριος· ὁ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ κύ-
ριος, ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ τεχνίτης, ὁ
βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυ-
ριευόντων, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν ἀτιμάζεται.

Ἴνα δὲ φορτικωτέραν αὐτοῖς ἐργάσῃται τὴν v. 69.
p. 570.
ἐπὶ τῷ μὴ θέλειν πιστεῦσαι δίκην, ἐναργῆ τὴν
αὐτοῦ καθίστησι δόξαν εἰπὼν, ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσ-
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν
τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ· ἐμέ φησι τὸν ἐν εἵδει
τῷ κατ' ὑμᾶς γεγονότα, υἱὸν φύσει τοῦ Θεοῦ
ὄντα, ἐν οὐδενὶ λόγῳ πεποίησθε· ἐπεὶ οὖν εἰς
τοῦτο ἀμαθίας κατὰ βεβηκότες, τὸ αὐτοῦ τε καὶ
τὸ ἐμὸν οὐκ ἴστε μυστήριον, καὶ τοι νομομα-
θεῖς ὄντες, ἀναλκαίως ἐκεῖνο φημί, ὅτι τῆς κατ'
ἐμοῦ δυσσεβείας βραχὺς ὑμῖν ἐδόθη καιρὸς ὁ
μέχρι τοῦ σταυροῦ· μετὰ γὰρ τοῦτο εὐθὺς εἰς
τὴν ἐμαυτοῦ παλινδρομήσω τιμὴν, καὶ σύνεδρος
ἔσομαι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ μετὰ σαρκὸς· ἀρπά-
ζουσι δὲ τὴν φωνὴν εἰς πρόφασιν δυσφημίας οἱ
φαρισαῖοι, καὶ φασὶν· σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

Ἐπέκρινε φησὶ γενέσθαι τὸ αἵτημα αὐτῶν, XXIII. 24.
p. 578.
καὶ νίκην νενικήκασιν ὀλέθρου μητέρα· καὶ ἄγε-
ται μὲν ὁ σωτὴρ ἐπὶ τὸ πάθος, κατὰ μέσσην δὲ
ἴσως τὴν ὁδὸν ὑπαντήσαντες τὸν Κυρηναῖον κατ-
εσχήκασιν, καὶ μετέθηκαν ἐπ' αὐτῷ τὸ ξύλον·

xx. τὲ μὲν ἀκριβῶς, ποτὲ δὲ συντόμως ἀπαγγέλλοντος.

v. 36.
p. 518.

Οὐκοῦν ἐσόμεθα μὲν ἑαυτῶν ἀμείνους ἀποδυσάμενοι τὴν φθορὰν, καὶ πνευματικὸν ἔχοντες σῶμα, τοῦτέστιν εἰς μόνα βλέπων τὰ τοῦ πνεύματος καὶ νοῦς δὲ ὁ κατὰβιβάζων εἰς φανλότητα οὐκ ἔσται τῆνικάδε· συνέχοντος ἡμᾶς εἰς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα τοῦ δημιουργοῦ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους.

xxii. 1.

Φασὲκ ὁ τῆς ἑορτῆς ὠνομάζετο καιρὸς, δηλοῖ δὲ διάβασιν· ὥσπερ οὖν τῆς Αἰγυπτίων δουλείας ὁ Ἰσραὴλ ἀπελλάττετο, εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας ἐρχόμενος γῆν, διὰ θαλάσσης μέσης βαδίζων ἀβρόχῳ ποδὶ, οὕτω καὶ ἡμᾶς δεῖ καθάπερ τινα θάλατταν διαπεραιοῦσθαι νεανικῶς, τὸν εἰκαῖον τοῦ παρόντος βίου περισπασμὸν διαβαίνομέν γε μὴν ἐκ φιλοσαρκίας εἰς ἐγκράτειαν, ἐξ ἀγνοσίας τῆς πάλαι εἰς θεογνωσίαν τὴν ἀληθῆ, ἐκ θανάτου εἰς ἀφθαρσίαν.

v. 31.
p. 530.

Διορθωσάμενός δὲ αὐτοὺς ὁ Χριστὸς δι' ὧν ἐπετίμησε τῷ τῆς φιλοδοξίας πάθει, καὶ ἑαυτὸν εἰς ὑπόδειγμα δίδωκεν, προστίθῃσι καὶ ταῦτα, μετριοφρονεῖν παιδεύων ἡμᾶς καὶ μηδὲν ἑαυτοὺς ἡγεῖσθαι, εἰ μὴ ὑπ' αὐτοῦ στηριζόμεθα, ἀφορῶντας εἰς τὸ τῆς διανοίας ἡμῶν εὐόλισθον.

ὁ λίθος τῇ γωνίᾳ τῇ παρ' αὐτοῦ γεγεννημένη, κκ. συντριβὴ δὲ καὶ ὄλεθρος τοῖς ἔξωθεν μεμενηκόσι τῆς νοσητῆς ταύτης καὶ πνευματικῆς συνδρομῆς· σκανδαλισθέντες γὰρ ἰουδαῖοι ἐπὶ Χριστῷ, καὶ προσπταίσαντες αὐτῷ συνέτριβησαν· οὐ γὰρ ἤθελον ἀκοῦσαι τῆς Ἡσαΐου φωνῆς λεγούσης· κύριον αὐτὸν ἀγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σοι φόβος, καὶ οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι συναντήσεῖτε αὐτῷ, οὐδὲ πέτρας πτώματι· λίθος μὲν οὖν προσκόμματος τοῖς ἀπίστοις ἐθνικοῖς ὁ Χριστός, πέτρα δὲ σκανδάλου τοῖς ἰουδαίοις, τοῖς δὲ πιστοῖς ἡμῖν λίθος τοῦ θεμελίου, τῆς ἐκκλησίας πᾶσαν τὴν κρηπίδα συνέχων· καὶ πέτρα διὰ τὸ στερρὸν καὶ ἄπτωτον τῆς ὁμολογίας, ἥ προσαραττόμεναι αἱ τρικυμῖαι τῶν αἱρέσεων εἰς ἀφρόν διαλύονται· ὁ μὲν τοι Ματθαῖος καὶ τὸ λειπόμενον τῆς προφητείας εἰπὼν, τὸ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ τὰ ἐξῆς· εἶτα εἰπὼν, διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς, τότε ἐπήγαγεν· καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται, καὶ τὰ ἐξῆς· ἔστι τοίνυν τὰ μὲν τοῦ Ματθαίου ἀκρίβεια ἀπαγγελίας, τὰ δὲ τοῦ Λουκᾶ συντομία· καὶ παρὰ πᾶσι δὲ τοῖς εὐαγγελισταῖς εὕρισκόμεν τὴν τοιαύτην οἰκονομίαν, ἐκάστου αὐτῶν πο-

ΧΙΧ. ἐδήλωσε, καὶ εἴ τι τοιοῦτον οἱ δὲ ἠγόραζον· κολλυβισταὶ δὲ εἰσὶν οἱ τραπεζῖται· κόλλυβος γὰρ ὁ ὀβολὸς, καὶ κολλυβίζω λέγεται τὸ καταλάσσω (ὡς ἡ συνήθεια κατὰλλάσσει τὰ ὀνόματα[•])· εἰσῆλθιν οὖν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ παρρησίας ὡς δεσπότης, καὶ τὴν ἐκβολὴν τῶν ῥηθέντων ἐποιήσατο, τὴν τε κατὰ πάντων ἐξουσίαν ὡς Θεός, ἣν εἶχε, παραγυμνῶν, καὶ τῇ ἀναμαρτήσῃ τεθαρρήκως, καὶ τοῦτο μὲν τῆς εὐχοσμίας τοῦ οἰκείου ναοῦ φροντίζων, τοῦτο δὲ προδηλῶν τὴν ἐκβολὴν τῶν δι' αἵματος θυσιῶν, ἅμα δὲ καὶ παιδεύων ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας παρρησιάζεσθαι.

XX. 17.
p. 512.

Λίθον ἑαυτὸν καλεῖ, καὶ οἰκοδόμους τοὺς τῶν Ἰουδαίων διδασκάλους· καὶ Ἰεζικιὴλ φησὶν, οἰκοδομοῦντες τὸν τοῖχον, καὶ ἀλείφοντες ἀναρτύτως· ἀπειδοχιμάσθη δὲ καὶ τοι λίθος ὧν ἐκλεκτὸς ὁ σωτὴρ παρὰ τῶν ὀφειλόντων ὠφελεῖν διὰ πάσης ὠφελείας, δηλονότι τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν· ἀλλὰ γέγονεν εἰς κεφαλὴν γωνίας· γωνία δὲ παρεικάζει τὸ ἱερὸν Γράμμα τὴν σύνοδον, ἥ τοι συνάφειαν εἰς ὁμοψυχίαν τε καὶ ὁμοπιστίαν τῶν δύο λαῶν τοῦ Ἰσραὴλ τε καὶ τοῦ ἐξ ἐθνῶν· ἐκτίσε γὰρ ὁ σωτὴρ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάσσων τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι πρὸς τὸν πατέρα· οὐκοῦν σωτήριος μὲν

• Haec sunt
in marg.

μελῶς ζησάντων· πλὴν μετέστη ἐπὶ τὸ ἡμέρον, xix.
 γέγονε γὰρ ὑπὸ Χριστῷ τῷ πάντα διδάσκοντι·
 ἕτερος δὲ εὐαγγελιστῆς, καὶ παῖδας ἔφη βαῖτα
 φοινίκων ἀναΐνοντας προῖτρέχειν αὐτοῦ, καὶ ὁ-
 μοῦ τοῖς μαθηταῖς δοξολογεῖν· ἵνα καὶ δι' αὐ-
 τῶν τὸν νέον καὶ ἐξ ἐθνῶν λαὸν, ὥσπερ ἐν πί-
 νακι γεγραμμένον ἴδωμεν· γέγραπτα· γὰρ, καὶ
 λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν κύριον.

Χρησίμως τοῦτο ποιεῖ, ἐμφανῆ καθιστὰς τοῖς v. 45.
p. 504.
 Ἰουδαίοις τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, ἵνα πιστεύσωσιν,
 ὅτι υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ· ὡς γὰρ ἐξουσίαν ἔχων
 τοῦ ναοῦ, ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ· καὶ δὴ καὶ ὠνόμα-
 ζε πατέρα ἰδίον τὸν θεόν· ὡς ἄλλος φησὶν εὐαγ-
 γελιστῆς, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου
 οἶκον ἐμπορίου· διὰ δὲ τοῦ ἐκβάλλειν τὰ πρὸς
 τὴν θυσίαν ἐπιτήδεια ζῶα, δείκνυσιν ὅτι· καιρὸς
 λοιπὸν παύσασθαι τὴν νομικὴν λατρείαν, καὶ
 τὴν σκιάν καταλῆξαι τῇ τῆς ἀληθείας παρου-
 σίᾳ· τὸ δὲ καὶ φραγέλιον ἐκ σχοινίων ποιῆσαι,
 δηλοῖ ὅτι οἱ τὴν νομικὴν τιμῶντες λατρείαν με-
 τὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἀνάδειξιν, ἅτε πνεῦμα
 δουλείας ἔχοντες, καὶ τὸ ἐλευθεροῦσθαι παρ-
 αιτούμενοι, ὑπὸ μάστιγας ἴσονται δουλοπρε-
 πεῖς· ὅρα τὴν καταφρόνησιν αὐτῶν· ἐν τῷ ναῷ
 γὰρ ἐκαπήλευον, καὶ οἱ μὲν ἐπώλουν τὰ πρὸς
 θυσίαν ἐπιτήδεια τοῖς χρήζουσι, πρόβατα λέ-
 γω, καὶ βόας, καὶ περιστερὰς, ὡς ὁ Ἰωάννης

ΧΙΧ. νείαν, ἀκαθαρσίαν, καὶ τὰ ἐξῆς· ἔμελλε δὲ, φησὶν, ὁ Χριστὸς διὰ τῆς συκομωρίας διέρχεται τὴν γὰρ νομικὴν ὁδεύσας πολιτείαν ὃ ἔστι συκῇ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο, ὃ ἔστι τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον· καὶ πᾶς ὃς αἶρει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ Χριστοῦ πολιτείᾳ, σώζεται, συνετῶς τὸν νόμον ἐργαζόμενος, ὃς ἔστι συκῇ μὴ ποιοῦσα σύκα ἀλλὰ μῶρα· μωρία γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις φαίνεται ἡ κεκρυμμένη τοῖς πιστοῖς ἐργασία, ἐν περιτομῇ κακίας, καὶ ἀργία φαύλης πράξεως, μὴ μὲν τοιαῖσθητῶς ἀκροβυστίαν περιτεμόντων, καὶ τηρούντων τὸ σάββατον· ἔγνω τοίνυν αὐτὸν ἔτοιμον εἰς ὑπακοὴν, καὶ θερμὸν εἰς πίστιν, καὶ εὐμετάβλητον ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν· διὸ καὶ καλεῖ, καὶ ἄπεισι κερδήσων αὐτὸν· ὁ δὲ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων· χαίρων οὐ μόνον ὅτι εἶδεν αὐτὸν ὡς ἐζήτει, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκλήθη παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὑπεδέξατο αὐτὸν, ὡς οὐκ ἂν ποτε προσεδόκησεν.

γ. 25.
p. 498.

Ἀγεται ὁ πῶλος, δύο μαθητῶν ἀπεσταλμένων παρὰ Χριστοῦ· ὑπηρετοῦσι γὰρ πρὸς τοῦτο αὐτῷ δύο τάγματα, τροφῆται καὶ ἀπόστολοι δι' ὧν σαληνεύεται εἰς πίστιν τὰ ἔθνη, ὧν ἔστι τύπος ὁ πῶλος· ἄγεται δὲ ἀπὸ τινος κώμης, ἵνα καὶ διὰ τούτων τὴν ἄδικον τῶν ἐθνῶν καταδείξῃ φρένα, οὐκ ἐννόμως ἀλλ' ἀγρίως, καὶ ἀτη-

Θεοῦ ἐπὶ γῆς ὄντες· καλὴ τοίνυν ἡ ἔντευξις· XVIII.
προσδέχεται γὰρ ἡμῶν τὰς λιτὰς ὁ Χριστὸς·
ἀποπληρώσει δὲ τὰ αἰτήματα.

Ἐξιστι γὰρ αὐτοῖς, εἰ μὴ εἰσάπαν ἔλοιντο v. 26.
p. 473.
τὸ τῶν ὅλων ὄντων ἀπολισθεῖν, ἐτέρως εὐδοχι-
μεῖν, ποιῆσαι φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ,
ἵνα ὅταν ἐκλίπωσι, δέξωνται αὐτὸν εἰς τὰς αἰω-
νίους σκηνάς.

Ὅποια δὲ τῷ Ζακχαίῳ γέγονεν ἡ τῆς ἐπι- XIX. 3.
p. 485.
στροφῆς ὁδός; ἐπεθύμησεν ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν·
ἐβλάστησε γὰρ ἐν αὐτῷ σπέρμα σωτηρίας· τε-
θέαται τοῦτο Χριστὸς τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλ-
μοῖς· ἀναβλέψας οὖν εἶδεν αὐτὸν καὶ τοῖς τῆς
ἀνθρωπότητος· καὶ ἐπειδὴ σκοπὸς ἦν αὐτῷ, πάν-
τας ἀνθρώπους σωθῆναι, προτείνει τὴν ἡμερό-
τητα· καὶ παραθαρρύνων αὐτὸν λέγει, σπεύσας
κατάβηθι· ἐζήτει γὰρ αὐτὸν θεάσασθαι, καὶ
ἐκώλυεν αὐτὸν ὁ ὄχλος, οὐ τοσοῦτον ὁ τῶν ἀν-
θρώπων, ὅσον ὁ τῶν ἀμαρτημάτων· ἦν δὲ καὶ
μικρὸς τὴν ἡλικίαν οὐ μόνον τὴν σωματικὴν, ἀλ-
λὰ καὶ τὴν πνευματικὴν· καὶ οὐκ ἄλλως ἠδυνή-
θη ἰδεῖν αὐτὸν, εἰ μὴ ὑψώθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
ἀνέβη ἐπὶ τὴν συκομωραίαν, δι' ἧς ἔμελλε διελ-
θεῖν ὁ Χριστὸς· ἔχει δὲ αἵνιγμα ὁ λόγος· οὐκ
ἄλλως γὰρ δύναται τις ἰδεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ
πιστεῦσαι εἰς αὐτὸν, εἰ μὴ ἐπὶ τὴν συκομωραίαν
ἀρθῇ, μωράνας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορ-

XIII. Χριστὸν ἐνδημεῖν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἵνα μὴ ταῖς Θεοσημεΐαις, καὶ ταῖς ὑπὲρ νόμον μυσταγωγίαις πρὸς τὴν αὐτοῦ πίστιν σαληνεύσῃ πολλοὺς· ἐπειδὴ δὲ θεὸς ὢν οὐκ ἡγνόμενος τοὺς αὐτῶν διαλογισμοὺς, ὑποπαντᾷ πρῶτος τε, καὶ ἐπεσχιασμένως ὡς ἔθος αὐτῷ· εἶπατε γὰρ φησὶ τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ.

XIV. 14.
p. 393.

Τὸ πᾶς ὁ ὕψων αὐτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται, οὐ πάντως κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτελεῖται συνήθειαν· μόνως δὲ τῆς Θείας ἡρτηται ψήφου· ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ τῆς σωτηρίου ταπεινοφροσύνης τὸ παράγγελμα· καλὸν δὲ καὶ πρὸς τοὺς καλοῦντας ἐπιφέρει τὸ δίδαγμα, μέγαν· εἰσάγων τὸν καρπὸν τῆς τῶν πενήτων δεξιώσεως.

v. 26.
p. 454.

Τίς ἡ αἰτία τῆς τοιαύτης νῦν διδασκαλίας; ἐπειδὴ οἱ κληθέντες εἰς τὸν γάμον ἀπὸ μιᾶς παρητήσαντο, ὁ μὲν τὸν ἀγρὸν προφασισάμενος τὸν νεώκτητον, ὁ δὲ ἄλλό τι τῶν βιωτικῶν, ἀναγκαίως ἡμᾶς διδάσκει, ὅτι τοῦ θεοῦ καλοῦντος πρὸς ἑαυτὸν, τῶν εἰς σάρκα καὶ περὶ αὐτὴν ἐπιθιμιῶν καταφρονητὰς εἶναι προσήκει.

XVII. 34.
p. 467.

Νύκτα καλεῖ τὸν τῆς κρίσεως καιρὸν, διὰ τὸ ἀσυμφανὲς καὶ ἀπροσδόκητον τῆς αὐτοῦ παρουσίας.

XVIII. 8.
p. 471.

Καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν τινὲς ὡς οἰκέται γνήσιοι ἐν ἐδραιότητι πίστεως διατηρηθήσονται παρὰ

πωδέστατον τοῖς τὸ Θεῖον κηρύττουσιν εὐαγγέ- XII.
 λιον· οὕτω καὶ δι' ἐνὸς τῶν προφητῶν φησὶ πρὸς
 τοὺς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτους ὁ θεὸς τὴν ἐπ' ἀν-
 οδὸν προαναφωνῶν, καὶ πρὸς ταύτην εὐτρεψί-
 ζισθαι προτρέπων· σκόπευσον ὁδὸν, κράτησον
 ὁσφύος, ἄνδρσαι τῇ ἰσχύϊ σου σφόδρα· ὡς γὰρ
 αὐτίκα μάλα πρὸς Ἰουδαίαν βαδιουμένους, κρα-
 τεῖν ὁσφύος κελεύει· τοῦτέστιν ἐτοίμως καὶ ἐπι-
 τηδεῖως ἔχειν πρὸς τοὺς τῆς ὁδοιπορίας πόνους,
 καὶ παντὸς πόνου κατανδρίζεσθαι, ἀμάχω τῇ
 προθυμίᾳ χρωμένους.

Πολλοὶ συνελεύσονται τοῖς ἁγίοις, αὐτοὶ δὲ XIII. 29.
p. 376.
 ἐξωσθήσονται· καὶ τὴν πρώτην ἐσχηκότες τάξιν,
 τὴν δευτέραν ἔξουσι τότε, προτεταγμένων ἐτέ-
 ρων, ὃ καὶ γέγονε· προτετίμηνται γὰρ τὰ ἔθνη
 τῆς Ἰουδαίων ἀγέλης· ἔσονται οἱ ἐξ ἐθνῶν πι-
 στοὶ πρῶτοι, οἱ δοκοῦντες ἔσχατοι νῦν, ὡς ἔ-
 σχᾶτοί τὸν θεὸν ἐπιγινόντες· ἔσονται δὲ τότε πρῶ-
 τοι διὰ τὴν εἰλικρινῆ πίστιν αὐτῶν· οἱ δὲ ἄπι-
 στοὶ Ἰουδαῖοι, οἱ δοκοῦσι μὲν πρῶτοι νῦν, ὡς
 πρῶτοι τὸν θεὸν ἐπιγινόντες, υἱὸς γὰρ φησι πρω-
 τότοκός μου Ἰσραὴλ, ἔσονται τότε ἔσχατοὶ διὰ
 τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν· νοεῖται δὲ ὁ λόγος καὶ πε-
 ρὶ τῶν πιστῶν τῶν δοκούντων μὲν εἶναι ἐσχάτων
 ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἱσομένων δὲ πρώτων ἐν τῷ
 μέλλοντι αἰῶνι, καὶ αὖθις ἐναλλάξ.

Οὐκ ἤθελον ὑπὸ βασκανίας οἱ φαρισαῖοι τὸν v. 31.
p. 377.

xii. ἡμῶν ἐπιβουλῆς ὁ τῆς σαρκὸς θάνατος· θεοῦ δὲ
 κολάζοντος, οὐ μέχρι μόνης σαρκὸς ἢ ζημία,
 ἀλλὰ καὶ αὐτὴ συμπάσχει ταῖς αἰχμαῖς ἢ ἀθά-
 νατος ψυχὴ· εἰς πνευματικὴν οὖν εὐανδρίαν ἀ-
 λείφει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν· οὐ γὰρ πρέπει
 ἂν ἅπασιν ὁ λόγος οὗτος, ἀλλὰ τοῖς ἐξ ὅλης
 καρδίας ἀγαπῶσιν αὐτὸν, οἳ δύναιντ' ἂν λέ-
 γειν· τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι-
 στοῦ, θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς; οἱ
 γὰρ μὴ τοιοῦτοι, εὐπαρακόμιστοι λίαν εἰσὶν,
 καὶ πρὸς ἀποστασίαν ἑτοιμοί.

v. 32.
p. 341.

Μικρὸν ποιμνιον τοὺς ἀγίους ὀνομάζει· ἐπει-
 δὴ παράκειται μικρότης ἐν κόσμῳ τοῖς ἐκουσίως
 ἀκτήμοσι καὶ ἀχρημάτοις· τούτοις γὰρ εὐδό-
 κησεν ὁ πατὴρ δοῦναι τὴν βασιλείαν· ὅθεν εὐ-
 θὺς ἐπειπὼν ἐδίδαξεν· πωλήσατε τὰ ὑπάρχον-
 τα, καὶ δότε ἐλεημοσύνην, καὶ τὰ ἐξῆς ἢ μι-
 κρὸν ποιμνιον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ πλήθους
 τῶν ἀπίστων· ἢ καὶ διὰ τὴν ἐκούσιον ταπεινώ-
 σιν τοῦ τοιούτου ποιμνίου· ὃ κελεύει μὴ φοβεῖ-
 σθαι τὴν ἔνδειαν τῆς σωματικῆς χρείας· εἰ γὰρ
 τὴν οὕτω μεγάλην καὶ ἐξαίρετον δίδωσιν ἀπό-
 λαυσιν, ἢ τοὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δώ-
 σει πάντως καὶ τὰ τῇ σαρκὶ ἀναγκαῖα, καὶ
 ζωαρχῇ.

v. 35.
p. 344.

Ἐστῶσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι· ὁ-
 δοιπορικὸν γὰρ τὸ σχῆμα, καὶ ὅτι μάλιστα προε-

νοῦσι, κατὰ τὸ ζητήσουσί με κακοί, καὶ οὐχ εὐ-
 ρήσουσιν· εἴπερ δὲ ἦν ἐφικτὸν μὴ ἂν ἐθελῆσαι
 τὸν Ἰησοῦν παθεῖν κατὰ σάρκα τὸν ἐπὶ σταυροῦ
 θάνατον, οὐδ' ἂν τοῦτο τοῖς ἰουδαίοις τὸ ση-
 μεῖον ἐδόθη· ἐπεὶ δὲ ἀπαραίτητον ἦν τὸ ἐπὶ σω-
 τηρίᾳ τῆς ὑπ' οὐρανὸν πάθος, δίδεται αὐτοῖς
 εἰς κατὰκριμα· ὅτι δὲ πάμμεγα σημεῖον ἐστὶ τῆς
 θεοπρεποῦς δυνάμεώς τε, καὶ ἐξουσίας τοῦ ἰναν-
 θρωπήσαντος λόγου τὸ καταργῆσαι τὸν θάνα-
 τον διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως, ἀρκέ-
 σει οἶμαι τοῖς ἐπιεικέσιν εἰς πληροφορίαν τὸ
 πολλοῖς ἀναπεισθῆναι χρήμασιν τοὺς Πιλάτου
 στρατιώτας, οἱ τὸν δεσποτικὸν τάφον ἐτήρουν,
 ἵν' εἴπωσιν, ὅτι ἡμῶν κοιμωμένων ἐκλάπη νυ-
 κτὸς· οὐδὲ τούτῳ οὖν τῷ σημείῳ πεπιστεύκασιν
 ἰουδαῖοι· διὸ καὶ μάλα εἰκότως ἔφη περὶ αὐ-
 τῶν, ὅτι βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ
 κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Προστεθείκασι δὲ ταῖς κατ' αὐτοῦ δυσσεβεί-
 αῖς, καὶ τὰς κατὰ τῶν θείων αὐτοῦ μαθητῶν
 μισαιφονίας· προφήτας γὰρ καὶ ἀποστόλους τού-
 τους καλεῖ, καὶ τοὺς τούτων διαδόχους, καὶ
 τοὺς κατὰ καιρὸν ποιμένας, καὶ διδασκάλους
 τῆς ἐκκλησίας, ἐν προφητείαις, καὶ τοῖς ἄλ-
 λοις χαρίσμασι τοῦ πνεύματος λάμψαντας.

Δείκνυσιν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις μέχρι σώμα-
 τος ἐστὶν ἡ τιμωρία, καὶ πέρας αὐτῆς τῆς καθ'

ῥ. 47.
p. 328.

XII. 4.
p. 329.

κ. μηδενὸς εἰδότος τὸν υἱὸν, εἰ μὴ τοῦ πατρὸς, οἱ αἵρετικοὶ τετολμήκασι λέγειν, ὅτι ἐλάττων ἐστὶν αὐτοῦ, ὡς ἀκριβῶς εἰδότες αὐτὸν; ὃν γὰρ μόνος οἶδεν ὁ πατήρ, ὑπὲρ πάντα νοῦν ἐστὶ καὶ λόγον, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ ὁ ὑπὸ μόνου γνωσκόμενος τοῦ ἰδίου υἱοῦ· μόνη γὰρ οἶδεν ἑαυτὴν ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος τριάς· ἀποκαλύπτει δὲ ἡμῖν ὁ υἱὸς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὡς φησὶ Παῦλος· ἡμῖν γὰρ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

XI. 5.
p. 302.

Διδάξας τίνα δεῖ τρόπον προσεύχεσθαι, λοιπὸν διδάσκει μὴ ἀψικόρως, μηδὲ ῥαθύμως τοῦτο δρᾶν· μηδὲ ἀνακόπτειν τὰς ἱκετείας, ὡς μὴ ἀκουσθέντας ἐκ πρώτης ἢ δευτέρας εὐχῆς· δείκνυσιν οὖν ἐν τύπῳ παρὰβολῆς, ὡς τὸ μικρόψυχον, καὶ ῥάθυμον ἐν προσευχῇ ἐπιζήμιον· ἐπωφελεῖς δὲ λίαν, ἢ ἐν τούτοις ὑπομονὴ· ζητεῖτε δὲ λέγων, πονεῖν ἐπιτάττει· πόνῳ γὰρ αἰέτως εὐρίσκεται τὸ ζητούμενον· ὁ κρούων δὲ τῇ χειρὶ προσαράσσει τὴν θύραν, ἵνα τὴν ὀχλησιν τῶν κρουσμάτων οὐκ ἐνεγκὼν ὁ τῆς ἐστίας δεσπότης ἀνοίξῃ καὶ οὐχ ἔκων· ἐμφρόνως οὖν καὶ εὐτόνως εὐχεσθαι χρὴ· καὶ ἀναβολὴ τις τῶν αἰτημάτων γένηται, μὴ ναρκᾶν, μηδὲ ἀφίστασθαι· οἶδε γὰρ αὐτὸς ὁ διδούς τὸν ταῖς φιλοτιμίαις πρέποντα καιρόν.

v. 29.
p. 316.

Ἐκ πονηρίας ἡ αἵτησις· διὸ οὐδὲ ἐπιτυχά-

αὐτὸν κατενεχθῆναι πρὸς Γῆν, ἐκ δόξης εἰς ἀτι-
 μίαν, ἐξ ἰσχύος εἰς ἀσθένειαν· πρὸ μὲν γὰρ τῆς
 οἰκονομίας τοῦ σωτῆρός κατεκράτησε τῆς ὑπ' οὐ-
 ρανὸν, προσκυνηθεὶς σχεδὸν παρὰ πάντων· τότε
 δὲ πέπτωκεν ὡς ἀστραπὴ, ὁ πάντας ἔχων προσ-
 κυνητὰς τοὺς πεπλανημένους, καὶ ὑπὸ πόδας τέ-
 θηται τῶν προσκυνούντων αὐτὸν· τοῦτο γὰρ μη-
 νύει πρὸς, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν
 ἐπάνω ὄφειων καὶ σκορπίων· τοὺς δαίμονας, ὄ-
 φεις καὶ σκορπίους καλῶν.

Ἰδού, φασιν οἱ διεσπαραμμένοι τὸν νοῦν, χά-
 ριν ὁμολογεῖ τῷ πατρὶ· πῶς οὖν οὐκ ἐλάττων v. 21.
p. 276.
 αὐτοῦ; καὶ τί τὸ κωλύον, ὦ βελτίστοι, φαίη τις
 ἄν, τὸ ὁμοούσιον υἱὸν ἀποδέχεσθαι, καὶ ἐπαι-
 νεῖν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, σώζοντα δι' αὐτοῦ τὴν
 ὑπ' οὐρανὸν; εἰ δὲ νομίζεις διὰ τὴν ἐξομολόγη-
 σιν ἐλάττονα εἶναι, ἄκουσον τῶν ἐξῆς· κύριον
 οὐρανοῦ καὶ γῆς τὸν ἑαυτοῦ καλεῖ πατέρα· ὁ
 υἱὸς δὲ τοῦ τῶν ὅλων κρατοῦντος θεοῦ, πάντως
 που σὺν αὐτῷ δεσπόζει τῶν ὅλων, καὶ ἐπάνω
 πάντων ἐστὶν ὡς θεὸς ἐκ θεοῦ, καὶ τὴν κατὰ
 πᾶν ὁτιοῦν ἰσότητά πρὸς αὐτὸν ἔχων οὐσιωδῶς.

Οὐδεὶς γὰρ γινώσκει τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν v. 22.
p. 278.
 ἀδιδάκτως, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς· οὐδὲ τὸν ὁμοού-
 σιον αὐτῷ υἱὸν εἶδε τίς, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· ὅσοι
 δὲ δι' ἀποκαλύψεως ἔγνωσαν τὸν θεόν, οὗτοι
 οὐ τί ἐστὶν ἔγνωσαν, ἀλλ' ὅτι ἐστὶν· πῶς οὖν

κ. ἔδειξεν ἐπὶ Παύλου, τὸν γὰρ παντὸς λύκου ἀπηνέστερον τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, προβάτου πεποίηκεν ἡμερώτερον.

v. 4.
p. 269.

Οὐδὲ τὴν περὶ τοῦ σώματος ἔχειν φροντίδα ἐπιτρέψει, μὴ ὅτι περὶ τὰ ἔξω τοῦ σώματος ἀσχολεῖσθαι, ὅπου μὴ δὲ ἐφοδίων φροντίσαι, μηδὲ ἐπικομίσασθαι τι τῶν οὐκ ἤδη περικειμένων τῷ σώματι, οἷον ὑποδήματα· ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ πᾶσαν τίθεις τὴν φροντίδα· ἀλλ' οὐδὲ τῆς σπουδῆς παρελχυσμὸν τινα παρῆκε προσδέξασθαι, μὴ δὲ ἄχρι τοῦ τῶν συντυγχανόντων ἀσπασμοῦ συγχωρήσας ἀφέλκεσθαι· ὃ καὶ πάλαι ὑπὸ Ἑλισσαίου ἐλέγγοτο τῷ ἀποσταλέντι, εὐθείᾳ ὁρμῇ ἐπὶ τὸ ἔργον χωρεῖν, καὶ μηδὲ εὐλογοῦντα ἀντευλογεῖν· ζημία γὰρ τῆς σπουδῆς ἢ πρὸς ἑτέρους ἀπόνευσις· μηδὲ τοῦτο φησὶν ἐμπόδιον τοῦ κηρύγματος γένηται, ὁμιλίας ἐν μέσῳ παρεμπιπτούσης, καὶ βραδύτητος προφάσει φιλίας· μηδὲ μία οὖν διαβολικὴ κακουργία ὑμᾶς ἀποσπάσῃ.

v. 17.
p. 273.

Ἴνα γὰρ μὴ νομίζοιεντο οἵκοθεν ἥκειν πρὸς τὸ κήρυγμα, ἐμαρτύρει ἡ δοθεῖσα αὐτοῖς τοῦ πνεύματος χάρις· ἐπαγομένης γὰρ τῷ λόγῳ τῆς θεοσημείας, οὐδεὶς ἂν ἴσχυσεν κατ' αὐτῶν συκοφαντίας τρόπος· ἔχαιρον ὡς ἀξιοθύντες θαυματουργεῖν, καὶ ὑποτάσσειν τὰ δαιμόνια.

v. 18.

Τὸ ὡς ἀστραπὴν πεσεῖν δηλοῖ τὸ ἐξ ὕψους

λούθησαν αὐτῷ, οὓς μιμεῖσθαι χρὴ τοὺς ἀκο- IX.
λουθοῦντας Χριστῷ.

Τούτου ὁ τύπος καὶ ἐν τοῖς Μωϋσείως προε- X. 1.
γράφειτο λόγοις· ἐβδομήκοντα μὲν γὰρ ἐπε- p. 266.
λέξατο, καὶ αὐτὸς Θεοῦ προστάττοντος· ἐπη-
φίει δὲ τοῖς ἐξειλεῖμένοις τὸ πνεῦμα θεός· καὶ
καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, τοὺς τε δώδεκα μαθη-
τάς, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐβδομήκοντα; διὰ τῆς τοῦ
νόμου σκιᾶς σημαινόμενους εὐρήσομεν· γέγρα-
πται γὰρ ἐν τῇ ἐξόδῳ περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ·
ἦλθον φησὶν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐρμηνεύεται δὲ
ἀνάβασις, ἥ τοι αὕξησις, καὶ ἦσαν ἐκεῖ δώδε-
κα ὑδάτων πηγαὶ, καὶ ἐβδομήκοντα στελέχη
φοινίκων· ἀναβαίνοντες γὰρ εἰς τελειώτεραν σκύε-
σιν * καὶ αὕξησιν πνευματικὴν, εὐρίσκομεν τοὺς * Ita cod.
δώδεκα ἀγίους ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἀναδειχ-
θέντας ὑπὸ Χριστοῦ ἐβδομήκοντα· ἀρρυσόμεθα
γὰρ ὡς ἐκ πηγῶν ἁγίων τῶν τοῦ σωτῆρος μα-
θητῶν παντὸς ἀγαθοῦ εἶδῃσιν· θαυμάζομεν δὲ
καὶ τοὺς ἐβδομήκοντα, καὶ οἷον εἰ φοίνικας εἶναι
φαμὲν· εὐκάρδιον γὰρ τὸ φυτὸν, εὐκαρπὸν τε,
καὶ εὐρρίζον, καὶ αἰεὶ τοῖς ὕδασιν ἐντεθῆλός.

Προλέγει τοὺς διωγμούς, ἵνα ἐνέγκωσι τὴν v. 3.
πεῖραν· καὶ πῶς ἂν περιγένοίτο πρόβατον λύ- p. 268.
κου; ἐγὼ φησὶ συνέσομαι, καὶ συνασπιῶ, μετὰ-
βάλλων τοὺς λύκους εἰς πρόβατα· οὐδὲν γάρ
μοι τῷ θελήματι ἀνθέστηκεν· καὶ τοῦτο ἡ πεῖρα

ΙΧ. πεκες, καὶ τὰ πείνῃα φωλεοὺς, καὶ κατὰδύσεις
ἔχουσιν ἐν ἡμῖν, πῶς ἔλθῃ Χριστὸς; ποῦ δὲ
ἀναπαύσεται; τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

v. 59.
p. 263.

Ἀξιοζήλωτον μὲν οὗτος τὴν ὑπόσχεσιν ἐνε-
δείξατο, καὶ ἐπαινουμένην τὸ δὲ ζητεῖν ἀπο-
τάξασθαι τοῖς οἰκείοις, μεμερισμένην ἔχειν ἐν-
δείκνυται τὴν διάνοιαν· τὸ γὰρ ἐθέλειν ὅλως
προανακοινοῦσθαι τοῖς μὴ ἀποδιζομένοις, οὐ
βεβηκότος ἐστὶ λοῖσμου· διὸ καὶ φησὶ πρὸς αὐ-
τὸν· οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ τὰ
ἐξῆς· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀροτριῶν ὅταν ὀκνήσῃ πρὸς
τὸ λείπον, οὐκ ὀψέται τοὺς καρποὺς πληθύνον-
τας, οὕτως καὶ ὁ ἐλόμενος μὲν ἀκολουθεῖν τῷ
Χριστῷ, οὐκ ἀποτασσόμενος δὲ τοῖς κοσμικοῖς
πράγμασι, καὶ τοῖς κατὰ σάρκα οἰκείοις, μαλί-
στα τοῖς μὴ τὸν σκοπὸν ἀποδεχομένοις αὐτοῦ,
οὐδαμῶς οὗτος κατορθώσει τὴν ἀγαθὴν εὐτολ-
μίαν, οὐδὲ εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν· ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐπιβάλλει μὲν ἀρότρω
τὴν χεῖρα, διὸ πρόθυμος ἐστὶν ἀκολουθεῖν· ὀπί-
σω δὲ βλέπει, διότι ἀναβολῆς πρόφασιν ποιεῖ-
ται τὴν πρὸς τοὺς οἰκείους διάλεξιν καὶ συμ-
βουλὴν· ἀλλ' οὐδαμῶς τοιούτους εὐρήσομεν ὄν-
τας τοὺς ἀγίους ἀποστόλους· ἅμα γὰρ τῷ ἀκοῦ-
σαι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, δεῦτε ὀπίσω μου,
ἀφέντες τὸ πλοῖον, καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἡκο-

ται, καὶ τὸν πατέρα μου· πῶς οὐχ ἔωλον παν- ΙΧ.
τελῶς τὸ ἀλλήλοις φιλονεικεῖν, καὶ πρωτείων
ἐρᾶν; διατρανοῖ δὲ ἐπὶ πλεον τὸν ἐπὶ τούτῳ τῷ
λόγῳ σκοπὸν, καὶ φησὶν· τὸν μικρότερον ἐν πᾶ-
σι διὰ ταπεινοφροσύνην, τοῦτον εἶναι μέγαν· διό-
τι γέγραπται, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπει-
νωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Δικαίως τοῦτον ἀπεπέμψατο· ἐχρὴν γὰρ αὐ- γ. 58.
τὸν λαβεῖν τὸν ἑαυτοῦ σταυρὸν, ἥγουν ἀποτά- p. 261.
ξασθαι τοῖς ματαίοις τοῦ βίου τούτου περισπα-
σμοῖς· ἡ γὰρ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ θεοῦ
ἐστὶ· τοιοῦτον ὄντα τὸν ἄνθρωπον ἐλέγχει πλα-
γίως, οὐκ ὀνειδίζων μᾶλλον, ἀλλ' ἐπανορθῶν·
διὰ τοῦτο φησὶν, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι,
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν
κλίνει· καὶ ἡ μὲν ἀπλουστέρα διάνοια αὕτη· ἔοι-
κε δὲ κατὰ τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν ἀλώπεκας,
καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τὰς πανούργους καὶ
δολερὰς τῶν δαιμόνων ἀγέλας ἀποκαλεῖν· οὕ-
τω γὰρ πολλαχοῦ τῆς θείας Γραφῆς κέκληνται·
πιάσατε ἡμῖν ἀλώπεκας μικροὺς ἀφανίζοντας
ἀμπιλωνας· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τὸν Ἑρῶδην
ἀλώπεκα προσεῖπε· καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ γῇ κα-
ταβληθέντων σπερμάτων φησὶ, ὅτι τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτὰ, περὶ τῶν πονηρῶν
πνευμάτων λέγων· ὅτε τοίνυν αἱ τοιαῦται ἀλώ-

ΙΧ. γραφόμενον; ἦσαν μὲν γὰρ ἐκ τῆς τῶν ἰουδαίων ἀγέλης, οὐ ῥάθυμοι δὲ οὐδὲ τῶν Μωϋσείως γραμμάτων ἀνεπιστήμενες· καὶ γοῦν διὰ τοῦτο ἀπόλεκτοι γεγónασι παρὰ Χριστοῦ· ἀλλ' ὡς ὁ μακάριος φησὶ Παῦλος, πώρωςις ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄχρι τῆς σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καθαρθεῖται· χρὴ τοιγαροῦν προσιόντας τῷ Χριστῷ λέγειν, ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου.

τ. 46. Οὐ πάντας οἶμαι τοὺς μακαρίους μαθητὰς τὴν τοιαύτην ἐσχηκέναι νόσον· ἀπίθανον γὰρ ἅπαντας κοινὴν, καὶ μίαν εὐθὺς εἰσδέξασθαι νόσον· ἐνὸς δὲ ὡς οἶμαι παθόντος αὐτὴν, ἵνα μὴ τίνα διαβολὴν κατὰ τινος τῶν συμμαθητῶν ὁ σωφώτατος εὐαγγελιστὴς ἐξυφαίνων εὐρεθῇ, ἀδιορίστως ἀποφαίνεῖται λέγων, ὅτι εἰσῆλθε διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν· τὸ δὲ οὕτω διαλογίζεσθαι ἐπιθυμοῦντος ἦν τοῦ προεστάναι τῶν ἄλλων· ἀλλ' ὁ καρδιογνώστης ἔγνω τε τὸ πάθος, καὶ ἰάσατο.

ν. 48.
ρ. 256.

Ὅτε τοίνυν τοῖς τιμῶσιν ἁγίους εἷς τε καὶ ὁμοιος ὁ μισθός, καὶ μὴ μικρὸν εἴη τίς τυχόν, καὶ τῶν ἐν προὔχοντι μέτρῳ τε καὶ δόξῃ· ὁ δεχόμενος γὰρ, φησὶ, τὸ παιδίον τοῦτο, ἐμὲ δέχε-

ἀνήνεγκε μὲν τοὺς κορυφαίους αὐτῶν εἰς τὸ ὄρος, ΙΧ.
καὶ μεταμορφωθείς ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν δόξαν,
μεθ' ἧς κατὰ καιροῦς ἐπιλάμψει· κατελθὼν δὲ
ἐκ τοῦ ὄρους, πονηροῦ καὶ ἀπηνουῦς πνεύματος
ἠλευθέρωσε τινὰ· ἀλλ' ἔδει πάντως αὐτὸν τὸ
σωτήριον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομεῖναι πάθος, καὶ τῆς
ἰουδαίων ἀνασχέσθαι σκαιότητος· οὐ γέγονότος,
οὐδὲν ἀπεικὸς ἐννοεῖν ἐν θορύβοις ἔσεσθαι τοὺς
μαθητὰς, καὶ τοιαῦτα που καθ' ἑαυτοὺς ἐννοεῖν
τε, καὶ λέγειν· ὁ τοσοῦτος ἐν δόξῃ, ὁ νεκροὺς
ἀναστήσας ἐν ἐξουσίᾳ θεοπρεπεῖ, ὁ θαλάσσαις
ἐτιμιμῶν καὶ πνεύμασιν, ὁ λόγῳ συντρίβων τὸν
σαῖταν, πῶς ἤλω νυνὶ, καὶ τοῖς τῶν φονόντων
ἐμπέπτωκε βρόχοις; ἄρ' οὖν ἡπατήμεθα, θεὸν
εἶναι νομίζοντες αὐτὸν; Ἴν' οὖν εἰδεῖεν τὸ πάν-
τως ἐσόμενον, ἀπόθετον ὥσπερ εἰς νοῦν ποιεῖ-
σθαι κελεύει τὸ μυστήριον· θέσθε γὰρ ὑμεῖς,
φησὶν, εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν· τὸ δὲ ὑμεῖς ἐν
τούτοις διαστέλλοντός ἐστιν ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐ-
τοῦς· ἤθελε γὰρ εἰδέναι αὐτοὺς τὸ συμβησόμε-
νον, οὐ μὴν καὶ λαλεῖν ἑτέροις· τοὺς τε γὰρ
ἀγγελαίους λαθεῖν ἔδει, ὅτι πείσεται καὶ αὐ-
τοὺς πεπληροφορημένους, ὅτι ἀναβιώη πατήσας
τὸν θάνατον, διαφυγεῖν ἐτοίμως τὰ ἐκ τοῦ σκαν-
δαλίζεσθαι βλάβη.

Πῶς ἡγνόουν οἱ μαθηταὶ τὸ Χριστοῦ μυστή-
ριον, πλεισťaχοῦ διὰ τῆς τοῦ νόμου σκιαῆς πρα-

τ. 45.
p. 255.

ΙΧ. της ἕνεκα τῆς αἰτίας αὐτοῦ κατὰ βοᾶ ὁ Χριστὸς, γενεὰν ἄπιστον καὶ διεστραμμένην αὐτόν τε, καὶ τοὺς ὁμολώμονας αὐτοῦ ἀποκαλῶν· ὁ γὰρ ἄπιστος, καὶ διεστραμμένος πάντως, κατ' οὐδένα τρόπον ὀρθοποδεῖν εἰδὼς· τοῖς οὕτω γνώμης ἔχουσιν ἀνοσιώτατα, οὐκ ἀξιοῖ συνεῖναι Χριστὸς· καὶ εἰ χρεὶ τι τῶν ἀνθρωπίνων εἰπεῖν, ὀλιγωρεῖ καὶ ἀκηδία, ἕως τίνος λέγων ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; ὁ γὰρ λέγων ἀσθενῇ πρὸς τὴν κατὰ τῶν πνευμάτων ἐνέργειαν, τοὺς παρ' αὐτοῦ λαβόντας τὴν χάριν αὐτῆς μᾶλλον κατηγορεῖ τῆς χάριτος, οὐ τῶν λαβόντων αὐτὴν· αὐτοῦ γοῦν ἀνοσίως κατηγορήσεν ὁ εἰπὼν περὶ τῶν μαθητῶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸ ἐκβαλεῖν.

γ. 42.
p. 253.

Ἵνα δὲ μή τις οἴηται καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἀτονῆσαι πρὸς τὴν θαυματουργίαν, ἐπετίμησε τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι, καὶ παραχρῆμα ἐφυγαδεύετο· καὶ ἀπὲδωκεν αὐτὸν φησὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν ἔτι τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος· ἐπειδὴ δὲ ἀπείσασατο τὴν πλεονεξίαν, γέγονε πάλιν τοῦ ἰδίου πατρὸς τῇ Χριστοῦ δυνάμει, ὅς καὶ τοῖς ἰδίοις ἀποστόλοις δέδωκεν ἐξουσίαν τὰς θεοσημείας κατορθοῦν, καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτιμᾶν πνεύμασι.

γ. 44.

Ποῖα τίς ἢ παρασκευάσασα πρόφασις τὸν Χριστὸν ταῦτα νῦν εἰπεῖν πρὸς τοὺς μαθητάς;

Θεῖα λεγόντων, ὅτι Μωϋσέως μᾶλλον ἀκούειν, ἢ αὐτοὺς προστέταχεν, ἐπεισημήνατο ὁ εὐαγγελιστῆς λέγων· ὅτι ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὐρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος· αὐτοῦ τοιγαροῦν προστέταχεν ἀκούειν· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς τέλος νόμου καὶ προφητῶν· διὸ καὶ πρὸς Ἰουδαίους ἔλεγεν, εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν· πίπτουσι δὲ οἱ μαθηταὶ ὑπὸ δείματος ἀκράτου· ἵνα πάλιν καὶ διὰ τούτου μάθωμεν, ὡς ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἐπὶ γῆς ἢ τοῦ σωτῆρος διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως πέφηνε μείσκει· εἰ μὴ γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τίς ἂν ἤνεγκεν ἄνωθεν προσλαλοῦντα τῷ θεῷ, καὶ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ δόξαν, καὶ οὐδενὶ τάχα τῶν γηγενῶν φορητὴν, ἐκφαίνοντα; φῶς γὰρ οἰκεῖν αὐτὸν ἀπρόσιτον, καὶ ὁ θεσπέσιος φησὶ Παῦλος.

Οὐκ ἀμώμητον οὗτος τὴν πρόσοδον ἐποίησα-
το; κατεβόησε γὰρ τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων μα-
θητῶν, ὡς μὴ ἰσχυσάντων ἐπιτιμῆσαι τῷ δαι-
μονίῳ· ἔδει γὰρ τιμῶντα μᾶλλον τὸν Ἰησοῦν τὴν
παρ' αὐτοῦ αἰτεῖν ἐπικουρίαν· διὸ φησὶν ὁ Χρι-
στὸς, ὃ γενεὰ ἄπιστος· διὰ τὴν σὴν λέγων ἀπι-
στίαν οὐκ ἐνήργηκεν ἡ χάρις· ὅτι γὰρ χρὴ με-
τὰ πίστεως καὶ Χριστῷ προσιέναι, καὶ τοῖς παρ'
αὐτοῦ τὴν τοῦ δύνασθαι θαυματουργεῖν χάριν
λαβοῦσιν, αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξε, πανταχοῦ τὴν
πίστιν αἰτῶν παρὰ τῶν προσιόντων αὐτῷ· ταύ-

τ. 40.
p. 252.

ix. ὅψιν εὐχλειστέραν, κατὰ τὸ, σπείρεται ἐν ἀτιμία, ἐλείρεται ἐν δόξῃ, παρὰ τοῦ θείου Παύλου καλῶς εἰρημένον· νῦν μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο σὰρξ ἐστὶ γυμνή, οὐ δόξῃ τινὶ κατακίχρωσμένη, οὐ λαμπρότητι φυσικῇ κατηγλαῖσμένη, ψιλὴν δὲ καὶ μόνην τὴν ἐκ φύσεως ἀδοξίαν τε ὁμοῦ καὶ ἀσθένειαν ἔχουσα· κατὰ δὲ τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν ἐξαλλαγὴ τις ἔσται θεοπρεπῆς, καὶ δόξης οὐ σχήματος μεταβολή· θείας γὰρ δόξης ἐπιβλήμασι περιαστράψει λοιπὸν ἐκλάμψουσι γὰρ οἱ δίκαιοι καθάπερ ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνὴν· ἐκείνης οὖν τῆς μελλούσης δόξης ὑπόδειγμα παρεδήλου ἢ παραδειχθεῖσα τοῖς μαθηταῖς μεταμόρφωσις· καὶ σωματικῶς ἐπεδείκνυτο πρὸς τὸ καὶ τοῖς θνητοῖς αὐτῶν εἰς θείαν ὑποπτεῖν ὀφθαλμοῖς, εἰ καὶ τὴν ὑπερβολὴν οὐκ ἤνελχαν τῆς λαμπρότητος.

γ. 35.
p. 250.

Πέπραχται τι καὶ ἕτερον χρήσιμον εἰς βεβαίωσιν τῆς ἐπ' αὐτῷ πίστεως τοῖς τε μαθηταῖς καὶ πᾶσιν ἡμῖν· ἐκ νεφέλης γὰρ ἄνωθεν ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς κατεπέμφθη φωνὴ λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε· καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὐρέθη, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἐστὼς μόνος· Μωϋσέως δὲ καὶ προφητῶν μᾶλλον, αὐτοῦ ἀκούειν ἐπιτάττει· ἵνα δὲ μὴ συκοφαντῇται παρὰ τινων ἡ ἀλή-

χάριοι μαθηταὶ βραχύ πως ἀπονούσάζουσι, τῇ ΙΧ. προσευχῇ σχολάζοντες τοῦ Χριστοῦ· εἶτα δια-
γρηγορήσαντες, θεωροῦσι τὴν οὕτω παράδοξον
καὶ σεωπτὴν μεταβολὴν· οἰηθεῖς δὲ ἴσως ὁ Τι-
σπέσιος Πέτρος, ὅτι τάχα ἔνεστιν ὁ καιρὸς τῆς
βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἀποδέχεται μὲν τὰς ἐν τῷ
ὄρει διατριβάς· σκηνὰς δὲ τρεῖς δεῖν γενέσθαι
φησὶ· ἀλλ' οὐκ ἤδει, φησὶν, ὁ λέγει· οὐ γὰρ ἦν
καιρὸς τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ τοῦ λα-
βεῖν τοὺς ἀγίους τῆς ἐπηγγελημένης ἐλπίδος τὴν
μέθεξιν· οὗσης οὖν ἐν ἀρχαῖς ἔτι τῆς οἰκono-
μίας, πῶς ἦν εἰκὸς κατὰλῃσαι τὸν Χριστὸν τῆς
εἰς τὸν κόσμον ἀγάπης, ἀπεφοιτήσαντα τοῦ πα-
θεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ; σέσωκε γὰρ τὴν ὑπ' οὐρανὸν,
καὶ αὐτὸν ὑπομείνας τὸν κατὰ σάρκα θάνατον,
καὶ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως κατάργησας
αὐτὸν· οὐκ ἤδει τοιγαροῦν ὁ Πέτρος, ὅπερ ἔφη.

Ἐπειδὴ ἤκουον, ὅτι δεῖ ἀναστῆναι τὴν ἡμε- v. 29.
p. 244.
τέραν σάρκα, ποίῳ δὲ σχήματι ἄδηλον ἦν, ἵνα
δῶ δεῖγμα τῆς μεταβολῆς αὐτὸς ἑαυτοῦ τὴν
σάρκα μετέβαλεν, ἵνα ἡμῖν τὴν ἐλπίδα βεβαιώ-
σῃ· μεταμορφοῦται τοιγαροῦν ἔμπροσθεν αὐτῶν·
πεπράχθαι δὲ φαμέν τὴν μεταμόρφωσιν αὐτοῦ,
οὐχὶ δὴ που τὸ σχῆμα τὸ ἀνθρώπινον ἀποβα-
λόντος τοῦ σώματος, ἀλλὰ δόξης τινὸς φωτει-
δοῦς περιστελλούσης αὐτὸ, καὶ τὸν ἀτιμότατον
τῆς σαρκὸς χαρακτῆρα μεταχρῶννύσης ὥσπερ εἰς

ΙΧ. καὶ αὐτὸς ὀφθήσεται καθ' ὃν καιρὸν ἐπιλάμψει τοῖς ἐπὶ γῆς· ἥξει γὰρ ἐν δόξῃ, καὶ τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς, καὶ οὐκ ἐν σμικροπρεπείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς· ταῦτα ὑποσχόμενος ἄνεισιν εἰς τὸ ὄρος, τρεῖς αὐτῶν τοὺς ἀπολέκτους ἔχων· εἴτα μεταπλάττεται πρὸς ἐξαίρετόν τινα καὶ θεωρεπῇ λαμπρότητα, ὥστε καὶ ἱμαῖσμον αὐτοῦ τῇ τοῦ φωτὸς προσβολῇ διαλάμψαι, καὶ ὅσον ἀπαστράψαι δοκεῖν· εἴτα Μωϋσῆς, καὶ Ἰλίας περιεστήκότες τὸν Ἰησοῦν προσελάλουν ἀλλήλοις τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν, φησὶν, ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦτέστι τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ σωτήριον πάθος· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς, ὅτι ὁ διὰ Μωϋσέως νόμος καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν ὁ λόγος, τὸ Χριστοῦ μυστήριον προανέδειξαν· ὁ μὲν ἐν τύποις, καὶ σκιαῖς· οἱ δὲ πολυτρόπως προηγορευκότες, ὡς καὶ ὀφθήσεται κατὰ καιροῦς ἐν εἵδει τῷ καθ' ἡμᾶς, καὶ τῆς πάντων ἕνεκεν σωτηρίας οὐ παραιτήσεται τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον· οὐκοῦν ἡ Μωϋσέως καὶ Ἡλιοῦ παράστας, καὶ τὸ προσλαλεῖν ἀλλήλοις αὐτοὺς, οἰκονομία τις ἦν, εὖ μάλα δεικνύσα, δορυφορούμενον μὲν ὑπὸ νόμου καὶ προφητῶν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς καὶ νόμου καὶ προφητῶν δεσπότην, προδειχθέντα δὲ παρ' αὐτῶν, δι' ὧν ἀλλήλοις συνωδὰ προεκήρυστον· ἀλλ' οἱ μὲν μα-

πάντας ἤκειν ἐπὶ τὸ βούλεισθαι τοῖς αὐτοῦ κα- VIII.
ταπεΐσθαι λόγοις.

Ἐνταῦθα μοι βλέπε μετὰ πίστεως ὀλιγοπι- V. 24.
στίαν, πιστεύουσι μὲν γὰρ, ὅτι σῶσαι δύναται P. 204.
ὡς δὲ ὀλιγόπιστοι λέγουσιν, ὅτι ἀπολλύμεθα·
οὐ γὰρ ἐνῆν ἀπολέσθαι ποτὲ συνόντος αὐτοῖς
τοῦ πάντα ἰσχύοντος.

Ὡς γὰρ ἐτέρων ἤδη προαπεσταλμένων, οἱ V. 31.
καταληφθέντες τὸ χρῆμα ἐπεφρίκεισαν. P. 211.

Τί ἂν γένοίτο ἴσον εἰς εὐθυμίας δύναμιν, εἰ IX. 26.
ἐπαισχύνεται τις ὁ κριτῆς ὡς ἐποφείλων τὸν P. 240.
τῆς εὐπειθείας μισθόν, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγά-
πης τὰ γέρα; φόβον δὲ ἐνθεῖναι βούλεται, λέ-
γων ἐλεύσεσθαι μετὰ δόξης τῆς πατρικῆς καὶ
ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων δορυφορούμενον.

Οὕπω τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἰσχυρότας τοὺς V. 27.
μαθητὰς, εἰκὸς ἦν ἀνθρωπίναις ἀσθενείαις περι-
πεσεῖν, καὶ τι τοιοῦτον περὶ αὐτοῦ ἐννενοηκό-
τας εἰπεῖν πῶς ἀρνήσεται τις ἑαυτὸν; ἢ πῶς
ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εὐρήσει πάλιν αὐ-
τὴν; τί δὲ τοῖς τοῦτο παθοῦσι τὸ ἰσοστατοῦν
ἔσται γέρας; ἵνα τοίνυν τῶν τοιούτων αὐτοὺς
ἀπαστήσῃ λογισμῶν, καὶ οἷον μεταχαλκεύσῃ
πρὸς εὐανδρίαν, τῆς ἐσομένης αὐτῆς εὐκλείας
ἐπιθυμίαν ἐντέκων φησὶν· λέγω δὲ ὑμῖν, εἰσὶ τι-
νες τῶν ᾧδε ἐσθηκότων, καὶ τὰ ἐξῆς βασιλείαν
δὲ θεοῦ αὐτὴν τὴν θεάν λέγει τῆς δόξης, ἐν ᾗ

VII. μὴ δικαιοσύνην ἔχόντων, κατὰ γε τὴν τῆς ζωῆς ἀστειότητά φημι, ἀλλ' ἐν μείζοσι Γεννητῶν γυναικὸς διὰ Χριστόν.

γ. 32.
p. 181.

Ἰησοῦν γὰρ οἱ προφῆται τὰ ἐσόμενα προαναφωνοῦντες σκυθρωπὰ, καὶ πρὸς Θρῆνον διεγερτικὰ· εἶτα μετ' ἐκείνους ἐλήλυθεν ὁ Χριστὸς, καὶ οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ δίκην ἐξήχουντες τὸ τῆς βασιλείας κήρυγμα, καὶ τὴν χάριν τῆς μετανοίας· ἀλλ' οἱ σκληροκάρδιοι ἰουδαῖοι οὐ μόνον οὐκ ἐκόψαντο ἐπὶ τοῖς προτέροις, ἀλλ' οὐδὲ ὥρχήσαντο ἐπὶ τοῖς δευτέροις, μηδὲν ἔργον ἀρετῆς διαπραξάμενοι.

VIII. 20.
p. 202.

Ὁ διὰ τῆς Μωϋσείως νομοθεσίας εἰπὼν τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, ἡμῖν δὲ ἐπιτάξας καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν, ἄρα αὐτὸς ὠλιγώρει τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς, καὶ ἀπωθεῖται τὴν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀγάπην; οὐδαμῶς· τί οὖν ἄρα διδάξαι βούλεται; εἰς ὕψος αἶρει μέγα τὴν εἰς ἀνθρώπους ἀγάπην, οἷπερ ἂν ἐθέλοιεν τοῖς αὐτοῦ πείθεσθαι νόμοις· καὶ τὰς ἀνωτάτω τιμὰς ὀφείλειν ἡμῖν βούλεται, ὥς μητράσι καὶ ἀδελφοῖς· εἰ γὰρ μητέρα καὶ ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶναι φησὶ τοὺς ἀκούοντάς τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ποιῶντας αὐτὸν, πῶς οὐχ ἅπασιν ἐνεργές, ὥς ἐκκεκριμένην, καὶ ἀξιόληπτον χαρίζεται τὴν ἀγάπην τοῖς ἐπομένοις αὐτῷ; οὕτω γὰρ ἦν πείσαι

αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· οἱ οὐκ· VII.
ἐξ αἱμάτων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· καὶ ὁ
Παῦλος· ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς
τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις αὐ-
τῶν κράζον, ἄββα ὁ πατήρ· ὅτε γὰρ ἀνεβίω Χρι-
στὸς σκυλεύσας τὸν ἄδην, τότε τοῖς πιστεύουσα-
σιν εἰς αὐτὸν τὸ τῆς υἱοθεσίας δέδωκε πνεῦμα,
καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς·
ἐνεφύσησε γὰρ αὐτοῖς λέγων, λάβετε πνεῦμα
ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται
αὐτοῖς· καὶ τὰ ἐξῆς· ἐπειδὴ γὰρ ὅλως γεγόνα-
σι θείας κοινωνοὶ φύσεως, τὸ δεσποτικὸν καὶ
κατέξουσίαζον τῶν ὅλων πλουτήσαντες πνεῦμα,
ταύτη τοι καὶ Θεοπρεπὲς ἀξίωμα περιτέθεικεν
αὐτοῖς, τὸ ἀφίεναι φημὶ τὰς ἁμαρτίας ὧν ἂν
βούλωνται, κρατεῖν δὲ καὶ τὰς ἑτέρων· ὅτι δὲ
πρὸ τῆς ἀναφοιτήσεως οὐκ ἦν ἐν ἀνθρώποις τῆς
υἱοθεσίας τὸ πνεῦμα, ὁ πάνσοφος εὐαγγελιστῆς
Ἰωάννης δηλοῖ λέγων· οὐδέπω γὰρ ἦν πνεῦμα
ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη· δόξαν,
τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν
ἀνοδὸν λέγων· ἐκεῖ γὰρ ἀναφοιτήσας ὁ μονογε-
νὴς τοῦ Θεοῦ λόγος ἔπεμψεν ἡμῖν ἀνθ' ἑαυτοῦ
τὸν παράκλητον, καὶ ἐν ἡμῖν ἐστι δι' αὐτοῦ·
καὶ τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξεν, εἰπὼν· ἐὰν μὴ ἀπέλ-
θω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς·
λοιπὸν οὖν καὶ ἐλάττους ὦμεν τῶν τὴν ἐν νό-

VII. σιλικούς; μὴ λαμπρὸς ἦν κατὰ τὸ φαινόμενον; οὐχὶ τρίχυνον ἱμάτιον ἐφόρει; οὐκ αὐτοσχέδιον εἶχε τροφήν; μή τι τοιοῦτον προειρέψατο ὑμᾶς ἐκεῖ ἀπελθεῖν; εἰ δὲ ὡς εἰς προφήτην χρησίμως ἐξήλθετε, γαὶ λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου· ὁ μὲν γὰρ προφήτης προλέγει μόνον, οὗτος δὲ οὐ μόνον ἤξοντα προμεμήνυκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπέδειξεν εἰσὼν· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἄγγελον δὲ τὸν Ἰωάννην καλεῖ, οὐχ ὅτι ἦν ἄγγελος, ἄνθρωπος γὰρ ἦν τὴν φύσιν, ἀλλ' ὅτι ἀγγέλου ἔργον ἐποίησεν, ἀγγέλλων τοῦ Χριστοῦ τὴν παρουσίαν· εἶτα τὸ περισσότερον προφήτου παρατιθέμενος, τὸ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου ἔμπροσθέν σου, διηγεῖται· μείζων γὰρ προφήτου ὁ μαρτυρούμενος ὑπὸ Θεοῦ, ὅτι ἄγγελος αὐτοῦ ὢν ἀποστέλλεται πρὸ προσώπου τοῦ Χριστοῦ κατασκευάσων τὴν ἐδὸν αὐτοῦ· μαρτυρία γὰρ μεγάλη περὶ Ἰωάννου, καὶ περισσότερον προφήτου· ὅτι προφητευομένου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσεσθαι, καὶ οὗτος συμπροεφητεύθη αὐτῷ, ὡς προειλευσόμενος αὐτοῦ ὁ ἄγγελος.

v. 28.
p. 179.

Ὁ μὲν γὰρ μακάριος Ἰωάννης ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ὅσοι πρὸ αὐτοῦ γεγονάσιν γεννητός ἐστι γυναικὸς· οἱ δὲ τὴν πίστιν προσηκάμενοι, οὐκέτι γεννητοὶ Γυναικῶν, ἀλλ' υἱοὶ Θεοῦ χρηματίζουσιν· ὅσοι γὰρ φησὶν ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν

τρυφήσουσιν ἀγαθοῖς, νοήτοῖς δὲ δηλονότι καὶ VI. πνευματικοῖς.

Ἴνα μὴ τυφλοὶ τυφλῶν εἶεν ὁδητοὶ· οὐ γὰρ v. 39.
p. 166. οἱ ἐν σκότῳ τῆς ἀγνώσεως ἐνισχημένοι, τοὺς τὰ ὅμοια νοσοῦντας, εἰς τὴν τῆς ἀλήθειας ἐπίγνωσιν ὁδηγήσειεν· εἰ γὰρ τοῦτο βουληθεῖεν, εἰς τὸν βόθρον τῶν παθῶν ἀμφοτέροι ἐγκυλισθήσονται· εἴτα τὸ φιλόκομπον πάθος τῆς ἀλαζονείας τῶν πολλῶν ἀναιρῶν, ἵνα μὴ τὴν τῶν διδασκόντων φιλονεικοῖεν ὑπερβαίνειν τιμὴν, ἐπήγαγεν· οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· εἰ γὰρ γένοιτο, φησὶν, εἰς τοῦτο προελθεῖν τινὰς, ὥστε καὶ ἰσάμιλλον τοῖς παιδεύουσι κατακτήσασθαι ἀρετὴν, εἰς τὸ τῶν διδασκόντων στήσονται μέτρον, κακείνων ἔσονται μιμηταί.

Δεῖ γὰρ διὰ τῆς καθ' ἡμέραν ἀσκήσεως βε- v. 46.
p. 169.βαιοῦν ἑαυτοὺς τοῖς τοῦ κυρίου παραγγέλμασιν, ἵνα μὴ καθάπερ βιαίων ὑδάτων προσβαλοῦσα ἡδονὴ, σαθρὰ τὰ ἐν ἡμῖν δόγματα διασκεδάσῃ· ἀλλ' ἐνευδοκιμήσῃ τοῖς ἐναντίοις πράγμασιν, ἀκατάλυτος οὖσα ἡ ἀρετὴ· καὶ μὴ τῷ πτώματι περιφανεῖς, ἀλλὰ τῇ νίκῃ γενώμεθα· περιφανὲς γὰρ καὶ τὸ πτώμα τῶν μεγάλα δεδιδαγμένων, ὅταν μεγάλων ἀποπίπτωσιν.

Μὴ σχῆμα ἔχει περίβλεπτον; μὴ βασιλικὸν VII. 25.
p. 178. ἀξίωμα; μὴ βασιλικὰς εἶχεν ἐντολάς; καὶ Γράμματα, καὶ δόγματα, καὶ νόμους ἐπεφέρετο βα-

- VI. ὁ πρόσκειται ἐν τῷ Ματθαίῳ, δηλοῦν ὅτι καθά-
 πέρ τινος τροφῆς καὶ ποτοῦ, μεταποιεῖσθαι δεῖ
 τῶν εἰς εὐσέβειαν σπουδασμάτων· τοῦτο γὰρ ἡ
 δικαιοσύνη δηλοῖ· χορτασθήσονται γὰρ, τοῖς δο-
 θεσομένοις νοητοῖς τε καὶ πνευματικοῖς ἀγαθοῖς
 ἐντροφῶντες· ἀλλ' ἔδει πάντως τοῖς οὕτω πτω-
 χεύουσι, καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἐπακολουθεῖ-
 σαι σπάνιν, καὶ μόλις αὐτοὺς εὐπορῆσαι τροφῆς.
- v. 24. Καί τοι πάλιν ἐν τῷ Ματθαίῳ φησὶ, μακά-
 ριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην
 ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται· ἐνταῦθα δὲ τοὺς πει-
 νῶντας ἀπλῶς, μακαρίους ἔσεσθαι φησὶ· ἐπειδὴ
 δὲ χρὴ ταῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημέναις ἐκδόσεσιν
 ἐπομένην ἀποφῆναι καὶ τὴν ἐν τούτοις διάνοιαν,
 πάλιν ἐκεῖνο φαρμέν· ἐμακάρισεν ὁ σωτὴρ τοὺς
 τὴν ἐθελούσιον ἀγαπῶντας πτωχείαν, ὑπὲρ γε
 τοῦ καλῶς καὶ ἀπερισπάστως τὸν ἀποστολικὸν
 διανῦσαι δρόμον· τῷ γὰρ μὴ ἔχειν χρυσίον ἢ
 ἀργύριον ἐν ταῖς ζώναις, ἢ δύο χιτῶνας, ἔπε-
 ται πάντως πλείστης ὅσης αὐτοὺς ἀνασχέσθαι
 σκληραγωγίας· φορτικὸν δὲ τοῦτο τοῖς ἐν πένῳ
 καὶ διωγμοῖς ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως ὁ
 καρδίας εἰδῶς, μικροψυχεῖν οὐκ ἔα πρὸς τὰ ἐκ
 τῆς πτωχείας συμβαίνοντα· τοὺς γὰρ νῦν πει-
 νῶντας τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ἕνεκα, χορτα-
 θήσεσθαι φησὶ, τούτέστι τοῖς δοθησομένοις ἐν-

„ τος εὐαγγελιστοῦ, ἔνθα ὁ Χριστὸς λαβὼν vi.
 „ τὸ βιβλίον Ἡσαίου τοῦ προφήτου ἀνέγνω· εὐ-
 „ ρήσεις γὰρ ἐκεῖ ἐρμηνείαν θαυμαστὴν τοῦ ἁ-
 „ γίου Κυρίλλου (*), ἣν ποιεῖται εἰς τὸ κηρύ-
 „ ξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτὸν ὡσαύτως καὶ ἐν
 „ λδ' κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ τούτου εὐαγγελι-
 „ στοῦ· ἰστέον δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸν τύπον τῶν
 „ δώδεκα βοῶν, τῶν βαστάζόντων τὴν ὑπὸ Σο-
 „ λομῶντος κατ'ασκευασθεῖσαν θάλασσαν ὁ τῶν
 „ ἀποστόλων ὀρίζεται ἀριθμὸς· καὶ γὰρ ἀνά
 „ τρεῖς ἐκ τεσσάρων μερῶν ταύτην βαστάζοντες
 „ τὴν τῆς ἁγίας τριάδος κήρυκα, καὶ τὴν δι'
 „ αὐτῶν τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἐκπομπὴν εἰς
 „ τὰ τέσσαρα τῆς Γῆς πέρατα· καὶ γὰρ καὶ διὰ
 „ τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἡ νοητὴ τοῦ βαπτίσμα-
 „ τος θάλασσα, ἡ ἀποκαθαίρουσα τὸν κόσμον
 „ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ἐκ τοῦ νοητοῦ συστάσκει
 „ Σολομῶντος, εἰκονίζεται. „

Πάλιν ἀπροσδιορίστως οἱ πεινῶντες μέγα v. 21.
 μὲν οὖν τὸ πεινῆν καὶ διψῆν τὴν δικαιοσύνην, p. 157.

(*) Idcirco rursus hunc anonymi interpretis tractum con-
 servavimus, quia Cyrilli operi praesenti dat testimonium. Et
 quidem ex illis verbis ζητησὸν τοὺς λόγους, quaere vel inspi-
 ce sermones etc. videtur fortasse Cyrillus commentationes suas
 ad Lucam fecisse per homilias ad populum, cuiusmodi sunt
 illae in Hieremiam, et illae Chrysostomi. Huius vero rei alia
 quoque, sed raro, apparent indicia in his commentariis,
 quos nos e Nicetae plerumque catena detraximus.

ν. δύναμιν· αὐτὸς δὲ παραγγέλλει μηδενὶ εἰπεῖν, ἵνα μάθωσιν οἱ τὴν τῶν ἱαμάτων χάριν ἐκ θεοῦ δεχόμενοι, μὴ τὰς παρὰ τῶν θεραπευομένων εὐφημίας αἰτεῖν· μήτε μὴν τοὺς παρὰ τινῶν ἐπαίρους, ἵνα μὴν εἰς ὑπεροψίαν ἐκπέσοιεν, τὸ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον πάθος.

γ. 31.
p. 143.

Δι' ἣν δὲ αἰτίαν ἐπιλαμβάνονται οἱ φαρισαῖοι τοῦ σωτῆρος ἀμαρτωλοῖς συνεσθίουτος; ὅτι νόμος ἦν διαστέλλειν ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου, τοὔτέστιν ἡγιασμένον μὴ συναναμίγνυσθαι βεβήλοις· τοῦτον ἐκδικουῦντες δῆθεν τὸν νόμον ἐνεκάλουν· τὸ δὲ ἦν φθόνος κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ φιλοσχωμμοσύνη· δείκνυσιν οὖν αὐτοῖς, ὅτι οὐχ ὡς κριτῆς πάρεστι νῦν, ἀλλ' ὡς ἱατρὸς· καὶ ποιεῖ τὸ ἐπιβάλλον τῇ ἱατρικῇ συνὼν τοῖς ἰάσεως δεομένοις· ἐπειδὴ δὲ τοῦ πρώτου τὸν λόγον ἐδέξαντο, καὶ ἕτερον προστίθεασιν αἰτιώμενοι τὸ μὴ νηστεύειν τοὺς μαθητὰς, ἐντεῦθεν βουλόμενοι πορίσασθαι λαβὴν κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἀκούουσι πάλιν, νυμφὼν ἐστὶ νῦν, καιρὸς κλήσεως, καιρὸς διδασκαλίας· ἀνατρέφονται οἱ παῖδες, Γαλουχοῦνται οἱ κεκλημένοι, οὐκ ἔχει καιρὸν ἡ νηστεία.

vi.
p. 153.

“ Ζήτησον τοὺς λόγους τῆς δωδεκαρίθμου
,, τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς ἐν τῷ ιθ' κεφαλαίῳ
,, τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου, καὶ περὶ
,, τὰ μέσα τοῦ ἐβδόμου κεφαλαίου τοῦ παρόν-

πτωχοὶ μηδὲν ἔχοντες, μὴ νόμον, μὴ προφήτας· IV.
 ἢ καὶ πᾶσι τοῖς μὴ πλοῦτον ἔχουσι πνευματι-
 κόν, αὐτὸς αἰχμαλώτους ὄντας ἐρρύσατο, τὸν
 ἀποστάτην τύραννον καθελὼν· αὐτὸς ἐνήστραψε
 τὸ νοητὸν καὶ οὐράνιον φῶς τοῖς ἐσκοτισμένοις
 τὴν καρδίαν· ἐγὼ γάρ φησι φῶς εἰς τὸν κόσμον
 ἐλήλυθα· αὐτὸς ἀπέλυσε τῶν τῆς ἁμαρτίας δε-
 σμῶν, τοὺς τεθραυσμένην ἔχοντας τὴν καρδίαν,
 ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν αὐτὸς ὑπέδειξε ζωὴν, καὶ
 τὴν δικαίαν ἠπέλυσεν κρίσιν· ἐνιαυτὸν γὰρ δε-
 κτὸν, τὴν προτέραν αὐτοῦ οἶμαι λείεσθαι παρ-
 ουσίαν, ἡμέραν δὲ ἀνταποδόσεως τὴν τῆς κρί-
 σεως ἡμέραν.

Post recitatum Cyrilli locum, quem nos ex- V. 4.
hibuimus in libro nostro pag. 54. θαυμάσωμεν
etc. anonymus quidam interpres novum Cyrilli
commentario dat testimonium sic: “ θαυμαστήν
 „ τινὰ θεωρίαν λέγει Ὁριγένης εἰς τὸ προφη-
 „ τικὸν ῥητὸν τοῦ θεοῦ Ἰερεμίου, ὅπερ ἄνωθεν
 „ ἐξηγήσατο ὁ ἅγιος Κυρίλλος, τὸ, ἰδοὺ ἐγὼ
 „ ἀποστέλω ἀλιεῖς πολλοὺς, λέγει κύριος, καὶ
 „ ἀλιεύσουσιν αὐτούς· καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστε-
 „ λῶ θηρευτὰς πολλοὺς καὶ θηρεύσουσιν αὐ-
 „ τούς. „

Ἦρκει μὲν γὰρ, καὶ σιωπῶντος τοῦ λεπροῦ, P. 138.
 αὐτὴ τοῦ πράγματος ἡ φύσις ἀπαγγεῖλαι πᾶ-
 σι τοῖς εἰδόσιν αὐτὸν τὴν τοῦ θεραπεύσαντος

ΙV. γονῶς, μεθ' ἡμῶν κέχρισται τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, τοῦ πνεύματος αὐτῷ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἐπιφοιτήσαντος ἐν εἵδει περιστερᾶς· πάλαι μὲν γὰρ συμβολικῶς ἐχρίοντο βασιλεῖς τε καὶ ἱερεῖς, ἀγιασμοῦ τινὰ μετοχὴν ἐκ τούτου κερδαίνοντες· ὁ δὲ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας, τῷ νοητῷ τῆς ἀγαλλιάσεως ἐλαίῳ, καὶ αὐτῇ τῇ τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσει ἐχρίσθη· τοῦτο ἡμῖν λαμβάνων, οὐχ ἑαυτῷ· καὶ γὰρ ἀποπτάντος τοῦ πνεύματος, καὶ μὴ καταδείναντος ἐν ἡμῖν διὰ τὸ εἶναι ἡμᾶς σάρκα, πένθους ἦν πλήρης ἡ γῆ, ἅτε μετουσίας ἐστερημένη Θεοῦ.

p. 117. Ἐκήρυξε δὲ καὶ αἰχμαλώτοις ἄφεισιν, ἣν καὶ ἐνήργησε, δῆσας τὸν ἰσχυρὸν τὸν τυραννικῶς καταδυναστεύσαντα τοῦ γένους ἡμῶν σαττανᾶν, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσας ἡμᾶς.

v. 21.
p. 119. Οὐδὲν τῶν περὶ αὐτοῦ γεγραμμένων ὁρθῶς νοοῦντες ἰουδαῖοι, ἔθος εἶχον λέγειν τὰς ἐπ' αὐτῷ προφητείας πέρας λαβεῖν ἐπὶ τισι τῶν παρ' αὐτοῖς ἐνδόξως βεβασιλευκότων, ἢ τῶν ἀγίων προφητῶν· ἵνα οὖν μὴ λέγωσί τι πάλιν τοιοῦτον περὶ τῆς εἰρημένης προφητείας, ἀναγκαίως φησὶ· ὅτι σήμερον αὕτη ἡ γραφὴ πεπλήρωται ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν· ἑαυτὸν ἐναργῶς δεικνὺς ἐν τούτοις τὸν διὰ τῆς προφητείας προηγορευμένον· αὐτὸς γὰρ εὐηγγελίσατο τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, οἳ ἦσαν

αμιν, οὔτε ὅτι δύναμαι, ἵνα μὴ γνοῦς ἐκεῖνος IV.
ὅτι Θεός ἐστιν, ὃ μόνῳ τὰ τοιαῦτα δυνατὰ,
ἀποστῇ ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅρα δὲ πῶς κακούργως πειράται διὰ τῆς v. 10.
χρήσεως τῶν γραφῶν καθελεῖν τὴν δόξαν τοῦ
κυρίου, ὡς δεομένου ἀγγελικῆς βοηθείας· ὡς
μέλλοντος προκόπτειν, εἰ μὴ ἄγγελοι αὐτῷ βοη-
θεῖεν· οὐ γὰρ περὶ τοῦ Χριστοῦ εἴρηται ἡ χρῆ-
σις τοῦ ψαλμοῦ, οὐδὲ γὰρ δεῖται ἀγγέλων δε-
σπότης· τὸ δὲ πτερύγιον οἰκοδόμημα ἦν ὑψηλὸν
ἄγαν, παρωκοδομημένον τῇ πλευρᾷ τοῦ ἱεροῦ.

Σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ, ὡς τὸ τῆς κενώ- v. 18.
p. 115.
σεως ὑφειμένον, καὶ ὑποβεβηκός· καὶ αὐτὸ τὸ
Χριστὸς ὄνομά τε, καὶ πρᾶγμα δι' ἡμᾶς κατ-
εδέξατο· τὸ γὰρ πνεῦμα φησὶν, ὅπερ ἐστὶ φυ-
σικῶς ἐν ἐμοὶ διὰ τὸ ταυτὸν τῆς οὐσίας καὶ
τῆς Θεότητος, τοῦτο ἐπ' ἐμὲ παραγέγονεν καὶ
ἐξωθεν ὥσπερ καὶ ἐν Ἰορδάνῃ ἐν εἵδει περιστε-
ρᾶς ἐπεφοίτησεν, οὐχ ὡς μὴ ὑπάρχον ἐν ἐμοὶ·
ἀλλ' οὐ εἵνεκεν ἔχρισέ με· τίνας δὲ εἵνεκεν χρι-
σθῆναι προεῖλετο; ἡμῶν τῶν ἐρήμων γενομένων
τοῦ πνεύματος διὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἀπόφα-
σιν, τὸ οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμα μου ἐν τοῖς
ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκα.

Ταῦτα ὁ ἐνανθρωπήσας τοῦ θεοῦ λόγος φη- p. 116.
σὶ· θεὸς γὰρ ὢν ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ τοῦ
πατρὸς, καὶ δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος ἀτρέπτως γε-

III. „ ἐρμηνεία οὐκ ἐπεμνήσθη (*)· οἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ
 „ ὅτι περιττῶς ὧδε κεῖται· εἰ γὰρ ἐνεκλείσθῃ
 „ ὁ Ἰωάννης, πῶς ἐβάπτιζεν; οὐ γὰρ ἴσμεν αὐ-
 „ τὸν ἐγκλεισθέντα καὶ ἀπολυθέντα, καὶ αὐθις
 „ ἐγκλεισθέντα καὶ τελειωθέντα. „

γ. 22.
 ρ. 90.

Εἰ ἐν καιρῷ τοῦ βαπτίσματος τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον δέχεται, τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων
 εἴη ἂν καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων· οὐ γάρ τοι
 καθὸ θεός ἐστιν ἀγιάζεται, τὸ πνεῦμα λαβὼν,
 αὐτὸς γὰρ ὁ ἀγιάζων ἐστίν· ἀλλὰ καθὸ πέφυ-
 κεν ἄνθρωπος, οἰκονομικῶς οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον,
 ἀλλ' ἡμῖν αὐτὸ δεχόμενος, ὡς ἐν ἀπαρχῇ Χρι-
 στῷ ἐπιφοιτῆσαν ἡμῖν.

IV. 4.

Ἀποσεύεται δὲ μᾶλλον ὡς περιττὸν λέγων,
 οὐχ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, τοῦτ-
 ἐστὶν ἐὰν ὁ θεὸς δύναμιν δῷ τῷ ἀνθρώπῳ, δύε-
 αται μὴ φαγεῖν, καὶ ζῇν ὡς Μωϋσῆς καὶ Ἠ-
 λίας, οἱ ῥήματι Θεοῦ ἔζησαν ἄσιτοι τεσσαρά-
 κοντα ἡμέρας· εἰ οὖν δυνατόν δίχα ἄρτου ζῇν,
 ἵνα τί ποιῶ τὸν λίθον ἄρτον; οὔτε οὖν λέγει
 οὐ δύναμαι, ἵνα μὴ ἀρνήσῃ τε τὴν ἑαυτοῦ δύν-

(*) Haec anonymi cuiusdam interpretis verba idcirco re-
 tuli, quia reapse Cyrillum commentarios scripsisse in Lu-
 cam, testantur. Ad rem quod attinet, Calmeti adnotationem
 adscribam. Hoc nonnisi multo post contigit, uti ceteri evan-
 gelistae narrant. Visum autem est Lucae hęc omnia descri-
 bere, quae ad Iohannem spectant, antequam ad reliqua
 gradum faciat.

πότητος ἔθεσί τε καὶ νόμοις τὸ κρατεῖν ἐδίδου κ.
καὶ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς· οὕτω καὶ ἐν σοφίᾳ
προκόπτειν ἂν λέγοιτο, οὐ προσθήκην σοφίας
δεχόμενος, καθὼ νοεῖται Θεὸς, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ
λόγου τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ συνεκτείνοντος
κατὰ βραχὺ τὴν σοφίας ἔκφανσιν.

Ποῦ ποτὲ προκόψει τὸ πλῆρες; οὐκοῦν οὐ p. 72.
καθὼ λόγος ἐστὶ καὶ Θεὸς προκόπτειν εἴρηται,
ἀλλ' ὅτι μειζόνως αἰεὶ θαυμαζόμενος, χαριέ-
στερος τοῖς ὀρώσι διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐδεί-
κνυτο· προκοπούσης, ὡς ἐστὶ μᾶλλον εἰπεῖν
ἀληθέστερον, τῆς τῶν θαυμαζόντων ἕξεως, ἥ-
περ αὐτοῦ τοῦ τελείου πρὸς χάριν ὡς Θεοῦ.

Ἄλλ' ὥσπερ τινος ἀνταναφωνοῦντος καὶ λέ- III. 4.
γοντος, πῶς ἐτοιμάσομεν τὴν ὁδὸν κυρίου, ἢ
πῶς εὐθείας αὐτοῦ, τὰς τρίβους ποιήσομεν;
πολλὰ γάρ ἐστι τὰ μεταξὺ παρεμποδῶν τοῖς
εὖ βιοῦν ἐθέλουσιν, ὁ μισόκαλος σατανᾶς, τῶν
πονηρῶν πνευμάτων ἢ ἀνοσία πληθὺς, αὐτὸς τῆς
ἀμαρτίας ὁ νόμος ὁ ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρ-
κὸς ἀνθοπλιζόμενος ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν τοῦ νοῦ
ρόπαῖς· περὶ δὲ πρὸς τούτοις ἑτέρα πάθη,
τῆς τοῦ ἀνθρώπου διανοίας κατακρατεῖ· τί οὖν
ἄρα δράσομεν, τοσαύτης δυσχερείας κειμένης;
πρὸς ταῦτα τῆς προφητείας ὁ λόγος ὑπαντᾷ
λέγων· πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται κ. τ. λ.

“ Ὁ μακάριος Κύριλλος τοῦ Ἡρώδου ἐν τῇ v. 19.
p. 88.

Π. ἡ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· διέδρα δὴ οὖν τὴν ἐκ νόμου καταβολὴν ἡ ἀγία παρθέ-
τος, σπερματισθεῖσα μὲν οὐδαμῶς, ἐνέργεια δὲ
τῇ διὰ πνεύματος τὸ Θεῖον ἡμῖν ἀποκυήσασα
βρέφος.

γ. 35.
ρ. 66.

Ῥομφαίαν δηλοῦσθαι φαμέν ὡς ἐν εἵδει μα-
χαίρας τὸν πειρασμὸν, ἡ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τὸ
ἐκ τῆς ἰουδαίων ἀπονοίας ἐπενηνεγμένον τῷ Χρι-
στῷ· μονονουχὶ γὰρ ὡς ἐν εἵδει μαχαίρας ἡ ἀ-
γία παρθέτος κατεσφάζετο, τὸν ἐξ αὐτῆς τεχ-
θέντα κατὰ σάρκα στυαρούμενον ὁρῶσα, καὶ ἀμ-
φιγνοοῦσα εἴ γε καὶ θανάτου κρατήσει θανα-
τωθεῖς.

γ. 49

Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ
εἶναι με; ᾔδει μὲν γὰρ ἡ μήτηρ αὐτοῦ μὴ τέκ-
νον εἶναι αὐτὸν τοῦ Ἰωσήφ· ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπο-
ψίαν τῶν ἰουδαίων τοῦτο φησὶ· καὶ ἐπειδὴ εἴ-
πεν, ὅτι ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι ἐζητοῦ-
μεν σε, ὁ σωτὴρ πρὸς τοῦτο λέγει.

γ. 52.
ρ. 68.

Οὐκ ἔστι τῶν ἐνδεχομένων εἰς ἰδίαν φύσιν
ὑποστῆναι τί τοιοῦτον τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὶ φύν-
τα λόγον· ἀλλ' ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, τότε
λέγεται ὑπομεῖναι καὶ τὰ ἀνθρώπινα· ἡδύνατο
μὲν γὰρ ὡς Θεὸς ὢν λόγος εἰς μέτρον ἀνδρὸς
τελείου, καὶ ἐκ μήτρας αὐτῆς τὴν ἰδίαν εὐθὺς
ἀναβιβάσαι σάρκα· ἀλλ' ἦν οὐ μακρὰν τερατο-
ποιίας τὸ δρώμενον· διὰ τοῦτο τοῖς τῆς ἀνθρω-

πατρὶ τὴν ἐχθροποιὸν ἁμαρτίαν ἐκ μέσου τιθεὶς ἱμᾶ καὶ δικαίων ἐν πίστει, καὶ καλῶν ἐγγύς, τοὺς ὄντας μακρὰν καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, κτίσας τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξας ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι πρὸς τὸν πατέρα· εὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ, συνεῖραι τε τοῖς ἄνω τὰ κάτω, καὶ ἀγέλην ἀποφῆναι μίαν τοὺς τε ἐν οὐρανῷ, καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς· γέγονεν οὖν ἡμῖν εἰρήνη τε καὶ εὐδοκία Χριστός.

Ἰόντος τοίνυν τοῦ νόμου κατὰ γυναικὸς ἀ- ν. 22.
πάσης τικτούσης ἄρσεν ἢ θῆλυ, καὶ γενικωτά-
την ἡμῖν ποιουμένου τὴν κατάρρησιν, ὑπεξαί-
ρεται τῆς δυσφημίας ἡ ἁγία παρθένος, ἥς ἐκ-
φύναι φαμέν τὸ κατὰ σάρκα Χριστὸν· θέα γὰρ,
εἴ σοι δοκεῖ, τοῦ νόμου τὸ ἀκριβές· γυνὴ γάρ
φησι καὶ οὐ πᾶσα τυχὸν ἀδιακρίτως, ἀλλ' ἥ-
τις ἂν σπερματισθῇ καὶ τέκῃ ἄρσεν, ἀκάθαρ-
τος ἔστω· ἐνταῦθα δὲ ἐκ πνεύματος ἁγίου τὸ
θεῖον συνέστη σῶμα, π्लाστουρούμενον ἀρρή-
τως, ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ, καὶ τῶν τῆς φύσεως
νόμων ὀλίγα πεφροντικὸς· ἥκιστα γὰρ σπερμα-
τικῆς ἐδεῖτο καταβολῆς, ὁ τῶν ἁγίων πρωτό-
τοκος, ἡ ἀπαρχὴ λαχόντων τὴν ἐκ Θεοῦ διὰ
πνεύματος ἀναγέννησιν· περὶ ὧν εἴρηται σαφῶς,
οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς

II. καλύψας αὐτοῖς χαρὰ σημαίνει σαφῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλανώμενον ἦλθε πρόβατον ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς· ποιμένας γὰρ οὐδὲν οὕτως εὐφραίνειν οἶδεν, ὡς ἡ τοῦ ἀπολωλὸτος βοσκήματος εὗρεσις· ὥστε οὐκ ἦν ἐτέρου τινὸς εὐρεῖν, ἢ τοῦ ἀρχιποιέμενος Χριστοῦ· εἴτα ἐπειδὴ Βηθλεὲμ οἶκος ἄρτου ἐρμηνεύεται, ποῦ ἔμελλον οἱ ποιμένες μετὰ τὸ κήρυγμα τῆς εἰρήνης ἐπείσθαι, ἢ ἐπὶ τὸν πνευματικὸν οἶκον τοῦ οὐρανοῦ ἄρτου, τοῦτο ἐστὶ τὴν ἐκκλησίαν; ἐν ἣ μυστικῶς καθεκάστην ἱερουργεῖται ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ἄρτος, καὶ ζωὴν δίδους τῷ κόσμῳ.

v. 9.
p. 50.

Ἔστι νοεῖν ὡς ἀρχάγγελος ἦν, ὁ τοῖς ποιμέσι τὴν χαρὰν εὐαγγελισάμενος· ἅμα τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ καλῶν ἐπὶ τὰ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων εὐαγγέλια· καὶ τέως μονώτατος αὐτοῖς διελέγετο, μὴ ὑποπιπτούσης ταῖς αὐτῶν ὄψεισι τῆς ὑπ' αὐτὸν στρατιᾶς, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀόρατον.

v. 13.
p. 51.

Ἄγγελοι μὲν εἰρηνεύουσι πρὸς θεὸν, καὶ εἰσὶν ἐν ἰδραιότητι κατὰ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, κατ' οὐδένα τρόπον τὸ αὐτῷ δοκοῦν παραβαίοντες· ἡμεῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ θελήμασι τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας ἀνταναστήσαντες, πολεμίων ἐν τάξει γεγόναμεν αὐτῷ· λέλυται δὲ τοῦτο διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ἡ εἰρήνη ἡμῶν· συνηψὲ γὰρ ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ θεῷ καὶ

γάρ τι καὶ τοιοῦτον εἶδος ἐν ταῖς σημασίαις π. τοῦ πρωτότοκου· καὶ γὰρ καὶ πρῶτον ἔστιν ὅτε τὸν μόνον ἡ Γραφή καλεῖ· ὡς τὸ, ἐγὼ εἰμι θεὸς πρῶτος, καὶ μετ' ἐμοῦ οὐκ ἔστιν ἕτερος· ἵνα οὖν δείξῃ, ὅτι οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐγέννησεν ἡ παρθένος, ἐπήγαγεν τὸν πρωτότοκον· οὐ γὰρ ἔσχεν ἄλλον μείνασα παρθένος, ἀλλὰ τὸν τοῦ πατρὸς· περὶ οὗ καὶ Θεός, καὶ πατὴρ διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ βοᾷ· καὶ γὰρ πρωτότοκον θήσομαι αὐτὸν· καὶ ὁ Παῦλος· ὅταν δὲ εἰσαλάτῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· εἰσβέβηκε δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ μέρος αὐτῆς χρηματίσας διὰ τὴν σάρκωσιν· καί τοι γὰρ μονογενὴς ὑπάρχων θεϊκῶς, ἐπειδὴ γέγονεν ἡμῶν ἀδελφός, ταύτῃ τοι καὶ ὠνομάσθῃ πρωτότοκος, ἵνα ὡς ἀπαρχὴ τῆς τῶν ἀνθρώπων υἱοθεσίας γεγωνῶς, καὶ ἡμᾶς υἱοὺς Θεοῦ γενέσθαι παρασκευάσῃ.

Ποιμέσι δὲ πρῶτον ἀποκαλύπτεται τὸ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ὑμνούμενον μυστήριον, οἳ τινες τύπον ἐπειῖχον τῶν τὰς ἐκκλησίας μελλόντων ποιμαίνειν· αὐτοὺς γὰρ ἔδει καὶ πρώτους ἀκούειν τὸ ἐπὶ γῆν εἰρήνην, διότι καὶ οἱ πνευματικοὶ ποιμένες ἔμελλον τὴν εἰρήνην ἐπιφωνεῖν παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας πληρώματι· ἔτι δὲ τὸ τῶν ποιμένων πρόσωπον, καὶ ἡ γενομένη διὰ τῆς ἀπο-

v. 8.
p. 48.

Ι. Χριστῷ μὴ πειθαρχήσαντες ἐξαπιστάλησαν κε-
νοὶ, μηδὲν ἐπιφερόμενοι, μήτε πίστιν, μήτε Γνω-
σιν, μήτε ἐλπίδα ἀγαθῶν· ἀλλ' ἐκπεπτώκασιν
καὶ τῆς ἐπιγείου Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς μελλού-
σης ζωῆς.

II. 5.
P. 45.

Ἐπὶ μόνοις τοῖς μνήστροις ἡ σύλληψις, καὶ
παράδοξος ἡ Γέννησις τοῦ Ἑμμανουὴλ, καὶ τοῖς
τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως οὐκ ἀκολουθοῦσα νό-
μοις· οὐ γὰρ τέτοκεν ἡ ἀγία παρθένος ἀνθρω-
πίνου σπέρματος λαβοῦσα καταβολὴν· καὶ τίς
ὁ τοῦδε λόγος; ἡ πάντων ἀπαρχὴ Χριστὸς, ὁ
δεύτερος Ἀδὰμ κατὰ τὰς γραφὰς, Γεννητὸς γέ-
γονε πνεύματος· ἵνα καὶ εἰς ἡμᾶς παραπέμψῃ
τὴν χάριν· ἐμέλλομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀπὸ
ἀνθρώπων ἔτι χρηματίζειν τέκνα θεοῦ δὲ μάλ-
λον, τὴν διὰ τοῦ πνεύματος Γέννησιν ἐν πρώτῳ
λαχόντες Χριστῷ· ἵνα γένηται αὐτὸς πρωτεύων
ἐν πᾶσι, καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος· πρὸς
δὲ τοὺς λέγοντας, ὅτι εἰ σαρκὶ γεγέννηται ἡ
παρθένος, διέφθαρται· εἰ δὲ οὐ διέφθαρται,
κατὰ φαντασίαν γεγέννηται, φαμέν· ὁ προφήτης
λέγει, ὅτι εἰσῆλθε, καὶ ἐξῆλθε, καὶ μένει ἡ
πύλη κλεισμένη· καὶ εἰ ἀσυγχύτως ὁ λόγος
σὰρξ ἐγένετο, ἀσπόρως πάντως συλληφθεὶς,
ἀφθόρως γεγέννηται.

V. 7.
P. 46.

Πρωτότοκον λέγει νῦν, οὐ τὸν πρῶτον ἐν ἀ-
δελφοῖς, ἀλλὰ τὸν καὶ πρῶτον καὶ μόνον ἔστι

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΣ ΕΞΗΓΗΣΕΩΣ

ΕΣ ΑΛΛΟΥ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΥ.

Luc. cap. I.

Αἰνίττεται ὁ βραχίων τὸν ἐξ αὐτῆς φύνῃτα λόγον· ὑπερηφάνους δὲ λέγει τοὺς πονηροὺς δαίμονας μετὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν πεισόντας δι' ἑωαρσιν, καὶ τοὺς ἐλλήνων σοφοὺς τὴν δοκοῦσαν τοῦ κηρύγματος μωρίαν μὴ προσδεξαμένους, καὶ ἰουδαίους πιστεῦσαι μὴ βουληθέντας· οἳ τινες διεσχορπίσθησαν διανοηθέντες περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· δυνάστας δὲ τοὺς γραμματεῖς, καὶ φαρισαίους φησὶ τοὺς τὰς πρῶτοκαθεδρίας μετὰδιώκοντας· ταῦτα γὰρ πάντα ἠκολούθησε τῇ προφητείᾳ· ὕψωσε δὲ τοὺς ταπεινώσαντας ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν κραταιὰν τοῦ Θεοῦ χεῖρα, ἥ τοι τοὺς ἐθνικοὺς καὶ πεινῶντας μὲν, τὸ γενὸς τῶν ἀνθρώπων ἅπαν λέγει· ἐλίμωττον γὰρ, πλὴν ἰουδαίων μόνων πεπλουτηκότων τῇ νομοθεσίᾳ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῶν προφητῶν ταῖς ἐπαγγελίαις· οἳ τῷ ἀξιώματι ἑωαρθέντες, καὶ

I.
v. 51.
Cod.
p. 28.

μεγον; Ἀποκρίσις. Ὁ ἀπόστολος τὴν ἄκραν ἔνωσιν θείων δηλῶσαι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν ἀναλαβέσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἁμαρτίας φησὶν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν διὰ τὴν ἄκραν ἔνωσιν τοῦτο εἶπεν· ἡμεῖς δὲ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγενῆσθαι αὐτὸν καταλαμβάνομεν· τὸ γὰρ ἐκ παρθένου γεννηθῆναι, τὸ θεὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον, δείκνυσι· καὶ ἔδει κατὰ τὸν τῆς ἀγίας γραφῆς κανόνα μὴ ἐκκλίνειν δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ἀλλὰ στοιχεῖν τοῖς γεγραμμένοις, καὶ μηδὲν πλέον περιεργάζεσθαι· ὅμως ἵνα μὴ δόξωμεν ἀποκρίσεως ἀποροῦντες σιγᾶν, ἐροῦμεν ὅτι τοῦ κρείττονος ἐκνικήσαντος, ἄλλο εἶναι σῶμα τὸ ἐκείνου θεοειδέστερον, ὅπερ ἐν μὲν τῇ πληρώσει καθ' ἡμᾶς ἦν, ἐν δὲ τῇ κενώσει ὑπὲρ ἡμᾶς· δηλοῖ δὲ καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως ἡ μακαρία τριάς παρὰ τῷ Ἀβραάμ ἐσθίουσα, καὶ πλήρωσιν δεχομένη, καὶ μὴ κενουμένη· ὁμοίως καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ σωτὴρ ἡμῶν πλήρωσιν δεχόμενος, κενώσεως μὴ ὑπαρχούσης, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐνοικούσης θείας φύσεως τῆς πληρώσεως ἐκδαπανωμένης· ταῦτα μὲν ἡμεῖς κατὰ τὴν ἡμετέραν τῆς γνώσεως ἀσθένειαν· αὐτὸς δὲ ὁ σαρκωθεὶς ἐπίσταται τοὺς οἰκείους τρόπους τῆς πληρώσεως καὶ τῆς κενώσεως· καθὼς οἶδε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀπορρήτου τῶν δύο φύσεων μίξεως τε καὶ κράσεως ἐν ἐνὶ προσώπῳ.

ἅπερ οἱ περὶ Κλεόπαν διηγουμένους εὖρον καταμόνας, καὶ λέγοντας, ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ κύριος, καὶ ὤφθη Σίμωνι· περὶ οὗ Λουκᾶς οὐκ ἐμνήσθη, ποῦ ἢ πῶς ἢ πότε ὤφθη· ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἡμέραις, τὰ κατὰ τὴν Γαλιλαίαν πέρασται, περὶ ὧν ἐμνήσθη μὲν ὁ Ματθαῖος, Λουκᾶς δὲ οὐκ ἐμνήσθη, οὔτε μὴν περὶ τῶν ἐν τῷ μετὰξὺ γενομένων, δι' ἧς δὴ ποτε εἰνῶσκον αἰτίας.

Apollinaris alia quaedam fragmenta in Lucam habes a me edita in tomo primo Scriptorum veterum primae editionis p. 179. sqq. Item Eulogii fragmentum aliud in tomo septimo eiusdem Collectionis Script. vet. p. 177

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ (*)

ἐκ τῆς τετραβίβλου Ζώτου Ἰακωβίτου.

LUC. XXIV. 43.

Ζητοῦμεν εἰ ἡ πλήρωσις τῶν βρωμάτων ἐπὶ Cod.
p. 613. Χριστοῦ ἐκέκτητο καὶ κένωσιν· εἰ οὖν λέγετε κεκτῆσθαι κένωσιν, Νεστωριανοὶ ἐστέ, φιλὸν ἄνθρωπον ὑποτιθέμενοι τὸν Χριστὸν· εἰ δὲ ἐρεῖτε μὴ κεκτῆσθαι κένωσιν, πῶς ἂν νοηθεῖν ἄνθρωπον προσλαβέσθαι πληρούμενον, καὶ μὴ κενού-

(*) Athanasium hunc scribit in serie episcoporum Corinthi Lequinius Or. ch. T. II. p. 163, eiusque scriptum quoddam commemorat. Vivebat desinente saeculo X.

ἐπιφέρει δὲ τὸ, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ ἐξῆς, κατὰ τὸν Ματθαῖον, τὸ τῆς κρίσεως ἀπειλῶν, καὶ δηλῶν ὅτι ὄψονται αὐτὸν ὡς Θεὸν ἐν τῇ οὐρανίῳ δόξῃ φαινόμενον· ἀλλ' ὅμως ἀκούσαντες οὐκ ἔπληξαν, οὐδὲ ἐφυλάξαντο, ἀλλὰ βλασφημίαν εἶπον εἶναι τὸν λόγον· οὕτως οὐκ εἰς ὠφέλειαν τοῖς ἀνηκόοις αἱ τῶν μυστηρίων ἀποκαλύψεις, ἀλλ' εἰς κατάκρισιν.

XXIV. 4.
p. 314. a.

Ὡστε εἰ εἷς μὲν ἄγγελος παρὰ Ματθαίῳ καὶ Μάρκῳ μνημονεύεται, δύο δὲ παρὰ Λουκᾶ καὶ Ἰωάννῃ, δεῖ μὲν τὴν ἀκρίβειαν μᾶλλον ἐπιτρέψαι τῷ ἡΓαπημένῳ μαθητῇ καὶ τῷ ἀκριβῶς παρεκολουθηκότῃ Λουκᾶ· οὐ μὲν οἶεσθαι οὐδὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις μέγά τι παροφθῆναι, ἀλλὰ συμφωνηθῆναι τὴν ἀγγελικὴν ἐπιφάνειαν, εἴτε δι' ἐνὸς εἴτε διὰ δύο ἀγγέλων· οὐ γὰρ σπουδῆς ἄξια τὰ τοιαῦτα πρὸς διόρθωσιν παρὰ τῷ πνεύματι, ὅσα ἂν βραχύ τι τῆς ἀκριβείας ἐνδέη· μηδὲν ἐλαττοῦντα τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ συνέχον, οὐ χάριν ἢ ἱστορίαν.

v. 52.
p. 316. a.

Τούτέστιν ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἣ ἄφαντος ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο ὁ Ἰησοῦς, ὑπέστρεψαν μὴ μελλήσαντες· οὐκ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ εὗρον τοὺς ἑνδεκα συνηθροισμένους, καὶ ἀπήγγειλαν τὰ κατὰ τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὅτε καὶ ἀνελήφθη· τὰ οὖν ἐν ταῖς μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων γεγόμενα, παρῆκεν ὁ Λουκᾶς·

αὐτὸν λατρείαν ἀπαραποίητον διαμένειν· ὅθεν θαυμάσαντες τὸ ἄληπτον τοῦ λόγου, ἀπῆλθον.

Ὅτι μὲν τοι γενήσεται ἡ ἀνάστασις, καὶ οὐκ ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα, τοῦτο ἐξ ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ συνίστησι, καὶ οὐκ ἐκ φυσιολογίας.

v. 27.
p. 265. a.

Ὁ σωτὴρ παρεγγυᾷ, μὴ κατὰ τὰς ἐν ἀνθρώποις ἡγεμονίας ἀξιοῦν ἔχειν καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διδασκαλίαν· ἀλλ' ἐν ὑποτεταγμένη χώρᾳ τετάχθαι, τὴν τῶν ἄλλων καλλίῳ λειτουργίαν πληροῦντας, τὴν ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ· ὅτι μὴ δὲ ἀληθὲς διδάσκαλος ἀνθρώπων μηδεὶς, ἀλλ' εἷς ἐξ οὐρανοῦ· κέρδος τοίνυν ἡγεῖσθαι προστάττει, τὴν τῶν ἐλαττόνων ὠφέλειαν· καὶ τούτου γε ἕνεκα, καὶ δουλεύειν ἀξιοῦν· εἰ γὰρ καὶ μὴ παρὰ τῶν ὠφελουμένων ἀποδοθήσεται μισθὸς τοῖς ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ τὴν ὠφέλειαν ἐπιτάξαντος· ὃς καὶ ἐνὸς ὠφελείας ἕνεκα, τὴν μεγίστην ἐπαγγέλλεται τῷ Ἱερεμίᾳ τιμὴν· ἐὰν ἐξαγάγῃς λέγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, στόμα μου ἔσῃ.

XXII. 25.
p. 283. a.

Λέγει δὲ ὁ σωτὴρ τὴν ὁμοίωσιν τῶν τοιούτων διδασκάλων τὴν πρὸς ἑαυτὸν, ἐπαγαγὼν· τίς γὰρ μείζων κ. τ. λ.

v. 27.
p. 283. b.

Ἐλεγχος ἦν τοῦτο, ὅτι οὐ παντελῶς διαλέ- ληθεν αὐτοὺς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν ἐκ τῶν σημείων ἐπίγνωσιν· πόθεν γὰρ τὸ λέγειν τοῦτον μόνον Χριστὸν, ὅπερ ἐφ' ἐτέρων οὐκ εἰρήκασιν;

v. 70.

τοῦτο ἐμπόδιον εἶναι τῷ λειτουργῷ· καὶ καθ' ἅπαξ ἡ τῶν πνευματικῶν προτίμησις, οὐκ ἀλλότρια δείκνυσι τὰ σαρκικά, ὡς ἐπιχειροῦσιν οἱ Μανιχαίου μαθηταὶ, μάτην τοῦ θεοῦ τὴν κτίσιν ἀθετοῦντες, καὶ ἀπαλλοτριοῦντες τοῦ ποιητοῦ τὰ ποιήματα· ἀδιάφορον δὲ τὸ λέγειν ἕνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος, ὡς ὁ Μᾶτθαῖος φησὶν· ἢ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ὡς ὁ Μάρκος· ἢ ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὡς ὁ Λουκᾶς· τό τε γὰρ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, δύναμις ἔστι τοῦ εὐαγγελίου, καὶ τῆς βασιλείας· τό τε εὐαγγέλιον, εἰς ὄνομα ἀνήρτηται τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ γνωρίζεται καὶ παραγίνεται.

ΧΙΧ. 15.
p. 256. a.

Χρὴ μὲν τοι εἰδέναι, ὡς ἑτέρα μὲν ταύτης τῆς παραβολῆς ἡ δύναμις, ἑτέρα δὲ τῆς παρὰ τῷ Μᾶτθαίῳ· ὥστε καὶ ἑτέρα ἂν εἴη παρὰ ταύτην ἐκείνη· αὕτη μὲν γὰρ Ἰσα λέγει τὰ δοθέντα, ἄνισα δὲ τὰ ἀνισα μὲν τὰ δοθέντα φησὶν, ἴσῃν δὲ τὴν ἀμοιβήν.

XX. 25.
p. 264. b.

Ἐπισυνάψας δὲ καὶ τὰ περὶ θεοῦ, οὐδὲ τοῦ δοκεῖν κολακεύειν ἄρχοντα, κατέλιπεν αὐτοῖς συκοφαντίαν, ἐπεὶ δοκεῖ δουλεία τίς εἶναι ἀνθρώπου καὶ οὐ θεοῦ, τὸ φόρους διδόναι· οὐδὲν δὲ πονηρὸν εἶναι φησὶν ὁ σωτὴρ, τὸ τὰ βασιλέως χρήματα, βασιλεῖ δίδοσθαι· τὰ δὲ θεοῦ δικαιώματα, θεῷ φυλάττεσθαι καὶ τὴν πρὸς

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Τὸ δὲ ἀποστέλω εἰπὼν, τὸ θεῖκόν ἔδειξε· θεοῦ XI. 49.
p. 164. a.
 γὰρ τὸ ἀποστέλλειν προφήτας, τοῦ δυναμένου
 τὸ πνεῦμα διδόναι τῆς προφητείας· ὑμεῖς οὖν
 φησὶ τοὺς μὲν ἀποκτενεῖτε, τοὺς δὲ διώξετε.

Τάχα δὲ κατὰ τὴν κοινωνίαν, οὐ κατὰ τὴν XVIII. 29.
p. 250. a.
 κτῆσιν ἐστὶν ἢ τῶν πολυπλασιόνων ἀπόλαυσις,
 ὅτι δὴ προστέθεικεν ὁ σωτὴρ τὰ τῶν ἀδελφῶν
 ἅπαντα τοῖς ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου στρατευομέ-
 νοις, οὕτω καὶ οἰκίας πολλὰς, καὶ ἀδελφοὺς
 καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς ὑπάρξειν
 ἔλεγέ τοῖς τὰ ἴδια κάταλιποῦσιν· ὅτι ἡ ἀγάπη
 πᾶσαν αὐτοῖς ἐπλήρωσεν οἰκειότητα καὶ πᾶσαν
 χρείαν· προστέθεικε δὲ ὁ Λουκᾶς, καὶ περὶ συν-
 αικὸς, οὐχ' ὡς ἐτέρως ἀπαλλοτριουῖσθαι δέον
 τοῦ γένους, πλὴν ὅσον ἐν προτίμῃσει τοῦ καλ-
 λίουτος, καὶ πρὸς τὸ ἀνεμπόδιστον τῆς εὐαγγε-
 λικῆς διακονίας· οὐδὲ μὴν τὴν οἴκου καὶ χρημά-
 των ἀπόστασιν, ὡς ἀλλοτρίων ὄντων, Χριστὸς
 ἀποδέχεται· ἀλλ' ὥστε μὴ περὶ ταῦτα σχολά-
 ζειν τὸν ἀνακεῖσθαι μέλλοντα τῇ τοῦ εὐαγγε-
 λίου λειτουργίᾳ· οὕτως τοίνυν οὐδὲ τὸν ἀπὸ συν-
 αικὸς καὶ γάμου χωρισμὸν, ὡς ἀπὸ τινος πο-
 νηροῦ νομιστέον ἐπαινεῖσθαι, ἀλλ' ὥστε μὴ δὲ

δέξωνται· εἰ δὲ μηδὲ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἢ τοι τῆς πλεονεξίας εὖ ποιεῖν θελήσαμεν, πῶς ἂν πιστευθεῖν, ὅτε εἰ προσῆσαν ἡμῖν ἐξ οἰκείων κόπων χρήματα, τούτοις ἂν τοὺς ἐνδεεῖς ἠλεήσαμεν; εἰ γὰρ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἂ χωρὶς κόπων πλεονεκτικῶς ἐκτῆσάμεθα οὐ μετέδώκαμεν, ἂ καὶ οἰκεῖα δοκεῖ εἶναι, καὶ πόνων ἰδίων καρπὸς, πῶς ἂν τινι τούτων μεταδοῦναι πιστευθεῖν;

v. 21.
p. 450.

Τοῦ αὐτοῦ. Ὅτι καὶ διὰ τῶν κυνῶν τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ πλουσίου ἀπηνείας ἐλέγχει ἢ παραβολὴ· οἱ μὲν γὰρ κύνες οἰκτεῖροντες αὐτοῦ τὴν πολλὴν ταλαιπωρίαν, ὅπερ ἐδύνατο ποιεῖν ἔπραττον περιλείχοντες, καὶ οἷον ἀποσμήχοντες αὐτοῦ τὸ ἔλκος ταῖς Γλώσσαις· ὁ δὲ τῶν κυνῶν περὶ τὸν ὁμόφυλον ἀπηνέστερος, καὶ δι' αὐτῶν ἠλέγχετο τῶν κυνῶν· διὰ τοῦτο κακεῖνον τὸ πῦρ ἀδυσωπήτως μετέρχεται.

κυριακῆς, ἥ τις καὶ πρώτη τῆς ἐπιούσης ἐβδομάδος ἐδείκνυτο, ὁ κύριος ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ δράγματος προσήνεγκε τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὑπὲρ σωτηρίας ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου φυράματος.

Ex alio codice.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΖΕΥΓΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΓΩΝΩΝ.

Πολλῶν ὄντων ζώων, ἃ ἐν τῇ τῶν καθαρῶν II. 24.
cod. p. 58. ἐτάχθη μερίδι, διὰ τί πέντε μόνα ἐθυσιάζοντο τοῖς παλαιοῖς, τράγος, καὶ κριὸς, καὶ βοῦς, τρυγῶν, καὶ περιστερὰ; ἐπειδὴ βούλεται ἡμᾶς ὁ λόγος τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν τὸν ἴσον ὑποβαλλομένας ἀριθμὸν καθαρὰς προσάγειν θεῷ.

Τοῦ αὐτοῦ. Δέχεται καὶ ταῦτα διὰ τῶν πενήτων ὁ θεὸς, ἅν μόνον τοῦ λοιποῦ φυλαξώμεθα μὴ ἀμαρτάνειν· καλὸν γὰρ καὶ διὰ τῶν τῆς πλεονεξίας χρημάτων φίλους κτᾶσθαι τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πενομένους, πλουσίους δὲ κατὰ θεὸν ἵνα ὅταν ἐκλίπωμεν μηδὲν ἔχοντες ζωτικὸν δικαίωμα, δι' ὧν αὐτοὺς εὖ ἐποίησαμεν, εἰς τὰς ἑαυτῶν ἡμᾶς σκηνὰς οἱ ἡλεημένοι ὑπα-

XVI. 9.
p. 432.

τῶν ἐλαιῶν, οὕτως καὶ ἡμεῖς μετὰ τὸ μεῖτα λαβεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος, εὐχαριστοῦμεν, καὶ ἔξιμεν ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἐπανερχόμενοι· οὐκοῦν μετὰ τὴν τῶν ἁγίων μεταλήψιν, ἐν τῇ πέμπτῃ τῇ μεγάλῃ μεταλαμβάνειν οἴνου καὶ ἐλαίου τοὺς ἐν ταῖς προτέραις τρισὶν ἡμέραις μὴ μετείληφότες, οὐ καλὸν διὰ τὸν εἰπόντα, ἀπάρτι οὐ μὴ πῶς ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως αὐτὸς πῶς μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου, τοῦτο ἐστὶν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ ἁγίᾳ· ὅθεν καὶ τοῖς κανόσιν εἴρηται, μὴ λύειν ταύτην, καὶ τὰς προτέρας ἀπολλύειν· τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ τρίτον δεῖπνον, τὸ ἐν τῇ Σιών ἐπιτελεσθὲν· ὥστε μετὰ τὸ μυστικὸν πάσχα, τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου γεγόμενον ἐν τῇ Σιών, ἐναρχομένης τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης, τὸ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων ἐπὶ τὴν αὔριον, ἥ τις ἦν παρασκευὴ, περαιουμένης τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐπιτελεσθὲν, οὐκέτι πάσχα· τὰ νομικὰ γὰρ πεπλήρωται, διὸ καὶ κατακρίνονται· ἀλλ' οὔτε ἡ τοῦ δράγματος προσαγωγή, ἣν ἐπετέλουν ἐν τῇ ἑξκαιδεκάτῃ, τοῦτο προσφέροντες ὑπὲρ σωτηρίας ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου φυράματος, κατὰ τὴν τοῦ νόμου φωνὴν, ἔτι χώραν ἔχει ἀφ' ἧς ἑξκαιδεκάτης, καὶ ἡ τῶν ἐβδομάδων ἀπαρίθμησις ἐγένετο, τὴν πεντήκοστὴν ἐπιφέρονσα· ταύτης γὰρ ἐναρχομένης τῆς ἑξκαιδεκάτης τῆς καὶ

βάνουσι μεταδίδωσι· καὶ μία μένει, καὶ μετὰ τὴν μεΐάδοσιν οὐκ ἐλαττωμένη, οὐδὲ ἀλλοιούμενη πρὸς τὰ μετέχοντα, καὶ ἢ τῷ ἀριθμῷ πλείονα, ἢ ὡς καὶ μία φωνὴ ὑπὸ τινος προαχθεῖσα, καὶ εἰς ἀέρα χεθεῖσα· καὶ ἐν τῷ ταύτην προεμένῳ, πᾶσα μένει· καὶ ἐν τῷ ἀέρι γενομένη, πᾶσα ταῖς ἀκοαῖς πάντων ἐναπειτέθη, οὐδενὸς πλέον ἢ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου τῶν ἀκουσάντων εἰσδεχομένου, ἀλλὰ ὅλη ἐστὶν ἀδιαίρετος καὶ ὁλόκληρος παρὰ πᾶσι, καὶ μύριοι τὸν ἀριθμὸν ἢ πλείους ὧσιν οἱ ἀκούσαντες· καὶ τοι σῶμα ὑπάρχουσα, οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστι φωνή, ἢ πεπληγμένος ἀήρ· μηδεὶς οὖν ἀμφιβολίαν ἐχέτω τὸ ἄφθαρτον μετὰ τὴν μουσικὴν ἱερουργίαν, καὶ τὴν ἀΓίαν ἀνάστασιν, καὶ ἀθάνατον, καὶ ἅγιον, καὶ ζωοποιὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου, τοῖς ἀντιτύποις ἐντιθέμενον, διὰ τῶν ἱερουργιῶν, ἔλαττον τῶν προειρημένων παραδειγμάτων τὰς οἰκείας ἐναπομόρῃνυσθαι δυνάμεις, ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλοις εὕρισκεσθαι· ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ κυριακῷ σώματι κατοικεῖ πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος τοῦ λόγου καὶ θεοῦ σωματικῶς, ὅπερ ἐστὶν οὐσιωδῶς· ἡ κλάσις γε μὴν τοῦ ἁγίου τοῦ τιμίου, τὴν σφαγὴν δῆλοϊ· διὸ καὶ πάσχα ἐπιθυμητὸν ἐκλήθη, ὡς σωτηρίας καὶ ἀφθαρσίας καὶ γνώσεως τελείας πρόξενον· καὶ ὥσπερ τότε μετὰ τὸ φαγεῖν ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος

μικὸν τοῦτο γὰρ καὶ αὐτοὶ ἤδεσαν, καὶ περιτ-
τὴ ἢ πρὸρρησις· μετὰ γὰρ τὴν τρίτην καὶ τὴν
τετράδα, τὰς μέσας ὑπερβάς ὁ κύριος, εἶπε με-
τὰ δύο ἡμέρας, τοὔτέστι τὴν τρίτην καὶ τὴν τε-
τράδα· καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ ἐν Βηθανίᾳ δει-
πῶ, ἐν ᾧ καὶ τὰ τῆς διαθήκης μεθ' ἧν ὑπερ-
βάς ὁ Ἰωάννης τὰ τοῦ τρίτου δείπνου τοῦ ἐν
Σιὼν τοῦ καὶ μυστικοῦ, ἐπὶ τὸν τόπον τῆς πα-
ραδόσεως ἔρχεται· τρίτον δὲ δεῖπνον, τοῦτο τὸ
μυστικὸν· περὶ οὗ φησὶ παρὰ τῷ Λουκᾷ, ἐπιθυ-
μία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πᾶσχα φαγεῖν μεθ'
ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν· ἄρα οὖν πρὸ τοῦ πα-
θεῖν, πᾶσχα ἔφαγε, μυστικὸν δηλονότι· πᾶσχα
γὰρ ἄνευ πάθους, οὐκ ἂν κληθεῖν· μυστικῶς
οὖν ἑαυτὸν ἔθυσεν, ὅτε ταῖς οἰκείαις χερσὶ με-
τὰ τὸ δειπνῆσαι λαβὼν τὸν ἄρτον, εὐχαριστή-
σας, ἀνέδειξε καὶ ἔκλασεν· ἐκμίξας ἑαυτὸν τῷ
ἀντιτύπῳ· ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον ἐκ τοῦ γεν-
νήματος τῆς ἀμπέλου κεράσας καὶ εὐχαριστή-
σας, καὶ ἀναδείξας τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, εἶπε·
λάβετε φάγετε, καὶ λάβετε πίνετε· τοῦτο ἐστὶ
τὸ σῶμα μου· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου· ὅλον
οὖν ἅπας τὸ ἅγιον σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα
τοῦ κυρίου δέχεται, καὶ εἰ μέρος τούτων δέξη-
ται· μερίζεται· γὰρ ἀμερίστως ἐν ἅπασιν, διὰ τὴν
ἑμμιξιν· καθὼς καὶ σφραγὶς μία, πάντα τὰ ἐκ-
τυπώματ᾽ αὐτῆς καὶ μορφώματ᾽ τοῖς μέταλαμ-

τέραν, καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀμνοῦ τοῦ ἀληθι-
 νοῦ· τὸ γὰρ ἐλθεῖν αὐτοῦ τὴν ὥραν ἵνα μετα-
 βῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τί ἕτερον δηλοῖ, ἢ
 τὸ ἐκλεγῆναι τὸν κύριον, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνον,
 ὅπερ ἀμνὸς ὀνομάζεται, διὰ τὸ δύνασθαι τὸ πά-
 θος δέξασθαι; καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ ἐκλεγέν,
 ἐτέρας γινέται ζωῆς, κατὰ τὸ, ἐγὼ ἐξελεξάμην
 ὑμᾶς· διὸ οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου· διὸ καὶ ἡ
 ἡμέρα, ἀφ' ἧς τοῦτο γέγονε, πάσχα καλεῖται
 καὶ ἐνταφιασμὸς, κατὰ τὴν αὐτοῦ φωνὴν· ἵνα
 οὖν τὸν νόμον πληρώσῃ τὸν λέγοντα, τῇ δεκά-
 τη τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου λαμβάνειν τὸ πρόβα-
 τον, τηρεῖν δὲ ἕως τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης, ὡς
 ἱερεὺς καὶ ἱερεῖον ἑαυτὸν ἐκλέγεται, καὶ διε-
 τηρήθη εἰς πέντηκον ἡμέραν, εἴτα θύεται μυ-
 στικῶς τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐναρχομένης· ἐν
 τούτῳ τοίνυν τῷ δείπνῳ τῆς πρώτης ἡμέρας τῷ
 ἐν Βηθανίᾳ, ἡ ἐκλογὴ γέγονε· καὶ ἀπὸ τούτου
 ἡ διατήρησις· καὶ οἱ μαθηταὶ φασὶ· ποῦ θέ-
 λεις ἐτοιμάσομεν; καὶ τὸ ψωμίον ἐμβάψας, δί-
 δωσι τῷ προδότῃ, καὶ εἰσῆλθεν ἀπὸ τότε εἰς
 αὐτὸν ὁ σατανᾶς ὅτι ἐστίν, ἡ ἐπιθυμία τοῦ
 παραδοῦναι τὸν κύριον· καὶ ἐξῆλθεν εὐθέως τοῦ-
 το πράξων, καὶ τοι τοῦ κυρίου προνοητικῶς ἐν
 τῷ δείπνῳ, τούτῳ εἰπόντος· εἰς ἐξ ὑμῶν παρα-
 δώσει με· καὶ ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας, τὸ πάσχα
 γίνεται τὸ μυστικὸν καὶ ἐπιθυμητὸν, οὐ τὸ νο-

ΕΥΤΥΧΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ (*)

Luc. XXII. 14.

Cod.
p. 279. b.

Τριά γε μὴν δεῖπνα τὸν κύριον, κατὰ τὸν τοῦ πάσχα καιρὸν πεποιηκότα εὐρίσκομεν, τὰ καὶ τοῖς τόποις διάφορα· ἐν μὲν ἐν Γεθσημανῇ, ὃ καὶ τὸν νιπτήρα περιέχει κατὰ τὴν τοῦ σαββάτου ἡμέραν τῆς κυριακῆς, ἥ τοι τῆς πρώτης ἐναρχομένης ἡμέρας· διὸ καὶ ἡμεῖς τηνικαῦτα ποιῶμεν τὰ προφωτίσματα· ἕτερον δὲ ἐν Βηθανίᾳ, ὅπερ ἔχει τὴν δευτέραν τῆς ἐβδομάδος ἡμέραν ἐναρχομένην, καὶ τὴν πρώτην περαιουμένην· καὶ δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸ πάσχα· διὸ ἐπάγει Ματθαῖος· τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων ἡρώτων οἱ μαθηταὶ, ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομέν σοι τὸ πάσχα; πρώτην τῶν ἁζύμων ἴσως, τὴν κυριακὴν καλῶν· ὡς πρώτην τῆς ἐβδομάδος, ἐν ἣ τὰ ἁζυμα ἐπέτελεῖτο, ἣν Ἰωάννης πάσχα καλεῖ, ἕκτην πρὸ τοῦ πάσχα τιθεῖς· πρὸ ἕξ γάρ φησιν ἡμερῶν τοῦ πάσχα, ἦλθεν Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν· ἕκτη γὰρ πρὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐστὶν ἡ πρώτη· ἥς τὸ δεῖπνον εἶχεν ἐναρχομένην τὴν δευ-

(*) Eutychii huius (patriarchae scilicet c̄politani, saeculo sexto clari) alia duo insignia fragmenta edidimus Script. vet. T. IX. p. 623-625, quo loco v. i. scribendum erat δραγματος pro δράματος.

πολιτεία, Ναβουθαὶ ὁ Ἰσραηλίτης ὑπὸ τῆς κατ-
ηραμένης Ἰεζάβελ συκοφαντούμενος, καὶ ὑπὸ
τῶν ψευδομαρτύρων καταμαρτυρόμενος, ἔπειτα
οὕτως κατ'αλευόμενος, καὶ Ἀνανίας ἅμα Σαφεί-
ρη διὰ τοῦ πρωτίστου τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τῷ
νοσφισμῷ τῶν χρημάτων ἐλεγχόμενος, καὶ διὰ
τῆς ἐπιτιμήσεως τῆς παρ' αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα
παραδιδούς· ἴσοι δ' ἂν νομισθεῖεν τῷ τοιούτῳ,
Ναβουχοδονόσορ τὲ καὶ Δανιήλ· ὁ μὲν σὺν θη-
ρίοις διαίτῳμενος, ὁ δὲ θηρίοις εἰς δίαιταν πα-
ραδιδόμενος· ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἀκόλουθον ἂν
εἴη τῷ τὰ τοιαῦτα φανταζομένῳ, τάχα που καὶ
Χριστῷ παραβαλεῖν εἰς ὁμοιότητα τὸν ληστήν
τὸν συνεσταυρωμένον· ὁμοία γὰρ ἀμφοτέρων ἡ
καταδίκη, σώματος ἀνασκολωτισμὸς ἐν τῷ ξύ-
λῳ· ἀλλὰ ἀκούσῃ θατέρου τοῦ συνεσταυρωμέ-
νου λέγοντος, καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ
ὧν ἐπράξαμεν, ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν
ἄτοπον ἐπραξε· πῶς γὰρ; ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίη-
σεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ·
καὶ τίς ὁμοιότης τῷ ληστῇ καὶ τῷ θριαμβεύον-
τι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας; ποῦ δὲ ἀλλή-
λοις παραπλήσιοι;

μένοις πάθεισιν ὑποβεβλημένοι, πῇ μὲν ἐν κτημάτων τὲ καὶ χρημάτων καὶ αὐτῆς βασιλείας ἀφαιρέσει, πῇ δὲ ἐν παίδων τοσούτων ἀποβολαῖς· τὸ μὲν, διὰ τῆς τῶν δωματίων κατασκαφῆς· τὸ δὲ, διὰ τῆς τῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπαγωγῆς· καὶ ὁ μὲν κοπρίας καλινδούμενος, ὁ δὲ ἐν μύλωνι βιοτεύειν ἀναγκαζόμενος· ἀλλὰ ἀκούετω τῆς ἑκατέρου μαρτυρίας· τῷ μὲν γὰρ Ἰὼβ λέγεται· οἷε δέ με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος, περὶ δὲ τούτου καὶ οὐκ ἤκουσε Σεδεκίας καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, τοὺς λόγους τοῦ κυρίου; ἔσονται δὲ παραπλήσιοι κατὰ τὴν τοῦ τοιούτου κρίσιν ἐν Θεοσεβείᾳ, Φαραὼ τε κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καταποντιζόμενος, καὶ Παῦλος πρὸς τῷ ναυαγῆται τρίτον, ἔτι καὶ ἐν τῷ βυθῷ νυχθήμερον διανηχόμενος; ἔχων ἅμα καὶ ταῖς ἐκείναις δεκαπλήγοις μάστιξιν ἀντιπαραβαλεῖν καὶ τοὺς κατὰ Θεὸν κινδύνους, εἴτε ἐκ γένους, εἴτε ἐκ ληστῶν, εἴτε ἐξ ἐθνῶν, καὶ ὅσα τούτοις προσκατηρίθμυται· ἀλλὰ τοῦ μὲν Φαραὼ εἰς ἄκρον ἐσκληρύνετο πρὸς Θεὸν ἡ καρδία, καὶ πρὸς τὰς οὐρανόθεν ἀπαυθιζομένου μάστιγας· τοῦ δὲ Παύλου, ἀχώριστος ἡ καρδία τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἂν θλίψεις, ἢ στενοχωρίαι, ἢ Γυμνότητες καὶ κίνδυνοι, ἢ λιμοὶ καὶ μάχαιραι συνεχεῖς ὧσιν ἐπιικείμεναι· ἔσονται ὅμοιοι κατὰ γὰρ τοῦτον ἐν

ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ. (*)

Luc. XXIII. 40.

Μηδεὶς δὲ οἰέσθω, ὅτι ἐὰν ἀσεβὴς πάθῃ ἃ ^{Cod. p. 303. b.} πάσχει ὁ εὐσεβὴς, ὅμοιος γίνεται τῷ εὐσεβεῖ· τί γὰρ ἂν ἔχει λέγειν ὁ τοιοῦτος, εἰ θεάσοιτό ποτε κατὰ ταυτὸν ἐν τινι τῶν κοσμικῶν τούτων δικαστηρίων μάρτυρά τε καὶ λωποδύτην, ἢ τινὰ τῶν ληστρικῶν βίον ἐπανηρημένων, βασανιζόμενον, καὶ ταῖς αὐταῖς ἀμφοτέρους κολάσειν ὑποβεβλημένους, ἄρα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν αἰκιῶν, ὁμοιότητά τινα συνυπάρχειν ἑκατέρῳ καὶ τῶν πολιτειῶν εἴποι; ἢ τοῦ ἡθους ἀμφοῖν διαφορὰν, δι' αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐπιδείκνυσθαι διαφορᾶς; ὁ μὲν γὰρ ἵνα εἴπῃ τὸ ἀληθές, ὅπερ κρύπτει παρ' ἑαυτῷ, βασανίζεται· ὁ δὲ μάρτυς, ἵνα ταύτην ἀρνήσῃται τὴν ἀλήθειαν· καὶ ὁ μὲν ἵνα ὅπως ἐστὶν ὁμολογήσῃ, ἀναγκάζεται· ὁ δὲ ἵνα ὅπως οὐκ ἐστὶν, ἀναφθέγξασθαι μόνον ἐκβιασθῇ· ἐπεὶ, κατὰ γε τὸν οὕτως ἀγνώμονα καὶ εὐεξαπάτητον δικαστὴν, τῆς παραπλησίας εἶναι κριθήσονται πολιτείας Ἰώβ τε καὶ Σεδεκίας, ὥς οὐ πάντῃ παρηλλαγ-

(*) Videtur hic Cyprianus antiochenus, de quo Cavaeus scribit simul cum illo πᾶν carthaginiensi.

Cod.
p. 206. b.

Νῦν δὲ τοῦναντίον ποιοῦμεν ἡμεῖς· ὃν γὰρ ὁ
Χριστὸς ἀγαθὸς ὢν ἐπὶ τὰ ὄρη πλανώμενον ἐπι-
ζητεῖ, καὶ ἀποφεύγοντα προσκαλεῖται, καὶ εὐ-
ρεθέντα μόλις ἐπὶ τῶν ὤμων αἶρει, τοῦτον προσ-
ιόντα, θρασέως ἀπολακτίζομεν· ἀλλὰ μὴ οὕτω
κακῶς περὶ ἐαυτῶν βουλευώμεθα, μὴ δὲ εἰς αὐ-
τοὺς ὠθῶμεν τὸ ξίφος· οἱ μὲν γὰρ ἀδικεῖν τινὰς
ἢ τοῦναντίον εὐεργετεῖν ἐπιχειροῦντες, ἐκείνους
μὲν οὐ πάντως ἔδρασαν ὅπερ ἠθέλησαν, ἐαυτοῖς
δὲ κακίαν ἢ ἀγαθότητα συνοικίσαντες, ἢ θείων
ἀρετῶν, ἢ ἀτιθάσσων παθῶν ἑκπλεοὶ ἔσονται·
καὶ οὗτοι μὲν ἀγγέλων ἀγαθῶν ὁπαδοὶ καὶ ξυν-
οδοιπόροι, καὶ ἐνθάδε καὶ ἐκεῖ, ξὺν πάσῃ εἰ-
ρήνῃ καὶ ἐλευθερίᾳ πάντων κακῶν, εἰς τὸν αἰὲν
ὄντα αἰῶνα τὰς μακαριωτάτας ἀποκληρώσονται
λήξεις, καὶ μετὰ Θεοῦ αἰὲν ἔσονται τὸ πάντων
ἀγαθὸν μέγιστον· οὗτοι δὲ ἀποπεισοῦνται τῆς
θείας ἅμα καὶ τῆς ἐαυτῶν εἰρήνης, καὶ ἐνθάδε
καὶ μετὰ θάνατον ἅμα τοῖς παλαμναίοις ἔσονται
δαίμοσι· μὴ οὖν ἀποπεμπώμεθα τοὺς ἐπιστρέφον-
τας, ἀλλ' ἀσμένως δεχώμεθα, καὶ τοῖς ἀπλανέ-
σιν ἐναριθμῶμεν, καὶ τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληρῶμεν.

(*) Ex eodem vat. codice sumimus hoc Dionysii (alexan-
drini ut opinamur) fragmentum, quod detractum videtur ex
eius operibus de paenitentia, quorum tria commemorat Hier-
onymus de script. eccl. cap. LXIX.

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΠΑΠΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΣΙΜΩΝ ΙΩΝΑ ΑΓΑΠΙΑΣ ΜΕ.

Ὅτι ἐρωτῶν ὁ κύριος τῷ Πέτρῳ Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; οὐκ αὐτὸς ὁ πάντα εἰδὼς, θέλων μαθεῖν ἐπηρώτα, ἀλλ' ἐπεὶ ἔμελλεν αὐτῷ τὸ ποίμνιον καταπιστεύειν, ἵνα δείξῃ ὅσῃν ἔχει πρόνοιαν τοῦ ποιμνίου, τοῦτο ποιεῖ· ὁ γὰρ τὸν φίλτρῳ πολλῷ πρὸς τὸν δεσπότην ἀναπτόμενον ἐφιστῶν τῷ ποιμνίῳ, τὴν ὅσῃν περὶ τὰ πρόβατα διάθεσιν παρίστησιν ἀναμφιβόλως· διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τρίτον ἐρωτᾷ, τὴν πολλὴν περὶ τὰ λογικὰ πρόβατα ἐπιμέλειαν ἐνδεικνύμενος· ἅμα δὲ βαθμόν τινα τῶν ποιμενομένων διέξεισιν· ἀρνία πρότερον βόσκειν ἐγκυλιούμενος· εἴτα προβάτια, ἃ πρόβατα ὄντα, διὰ τινὰ πταίσματα κατασμικρυνθέντα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τελειότητος, εἰς προβάτια ἀνθυπέστρεψεν· καὶ λοιπὸν τὸ τρίτον τὰ τέλεια ἐπιφέρει πρόβατα· ἀρνίοις γοῦν εἰκάζονται οἱ ἔτι γάλακτος καὶ στοιχειώδους διδασκαλίας δεόμενοι· προβατίοις δὲ οἱ διὰ τινὰ παραπτώματα κατασμικρυνθέντες τῆς τελειότητος· προβάτοις δὲ οἱ εἰς τὸ τέλειον ἀναβεβηκότες καὶ τῆς πίστεως καὶ τῶν πράξεων· καὶ σκοπεῖ ὅπως προτάττει τὰ ἀτελῆ τῶν τελείων· προηλούμενος γὰρ τῷ δεσπότηι σκοπὸς ἢ τῶν ἁμαρτωλῶν σωτηρία, οὐ γὰρ ἦλθον, φησὶ, καλεῖσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

λόγου καὶ ἀριθμοῦ, παῖδες ἦσαν καὶ γυναῖ-
κες· ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν πᾶσα σὰρξ, χόρ-
τος· εἰ μὴ τις ὑποκάτω ποιήσῃ τὴν σάρκα, καὶ
ὑποτάξῃ τὸ φρόνημά αὐτῆς τῷ πνεύματι· ὅπερ
ἔστιν ἢ ἐπὶ χόρτου ἀνάκλισις, οὐκ ἂν δύναίτο
ὧν εὐλογεῖ ὁ Ἰησοῦς ἄρτων μεταλαβεῖν· ἔπει-
δὲ ὁ μὲν Μάρκος συμπόσια τούτους ἀνακλιθῆ-
ναι λέγει, καὶ πρασιάς ἀνὰ ἑκατὸν καὶ πεντή-
κοντα, ὁ δὲ Λουκᾶς κλίσιας ὡσεὶ ἐπὶ πεντήκον-
τα, οἶμαι δηλοῦσθαι ταῖς μὲν κλισίαις καὶ ταῖς
πρασιαῖς, τάγματ' ἀποκρίματα καὶ τροφὰς ὁμοίως
τῶν δεομένων τῆς ἀπὸ Ἰησοῦ τροφῆς· τοῖς ἀριθ-
μοῖς δὲ ἤτοι ἐν τάγματι εἶναι τῶν ἑκατὸν, τοὺς
ἀναπαυσομένους, ἐν ταῖς ἀπὸ Ἰησοῦ τροφαῖς,
ἱεροῦ ἀριθμοῦ καὶ τῷ Θεῷ διὰ τὴν μονάδα
ἀνακειμένου· ἢ ἐν τάγματι τῶν πεντήκοντα, ἀ-
ριθμῷ περιέχοντι τὴν ἄφεισιν, κατὰ τὸ μυστή-
ριον τοῦ ἰωβηλαίου, γινομένου διὰ πεντηκον-
ταετίας, καὶ τὴν κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ἑορτὴν·
ὥσπερ δὲ Θρόνοι δώδεκα κρίνοντες τὰς ἰβ' φυ-
λὰς τοῦ Ἰσραὴλ, οὕτω καὶ κόφιοι δώδεκα, τρέ-
φοντες ἑκάστην φυλὴν.

τῶς κειμένων, ἢ τάχα καὶ τὸν φθάσαντα εἰς αὐ-
τοὺς περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ λόγον· ὅσον μὲν οὖν
οἱ ἄρτοι οὐκ ἐφέροντο ὑπὸ τῶν μαθητῶν, οὐκ
ἠὔξανον, οὐδὲ ἐδύναντο τρέφειν πλείονας· ὅτε
δὲ λαβὼν αὐτοὺς ὁ Χριστὸς εὐλόγησε τῷ λόγῳ
καὶ τῇ εὐλογίᾳ πληθύνων αὐτοὺς, εἶτα μερίζων
καὶ κλῶν, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, τότε διήρκεσαν
ὥς φαγεῖν πάντας καὶ κορεσθῆναι· καί τινες μὴ
χωρῆσαι φαγεῖν, ἐπερίσσευσε γὰρ τοῖς ὄχλοις
ποσαῦτα, ἃ κατὰ μὲν τοὺς ὄχλους οὐκ ἦν· κα-
τὰ δὲ τοὺς δυναμένους μαθητὰς ἄραι τὸ περισ-
σεῦον τῶν κλασμάτων, καὶ ἀποθέσθαι εἰς κο-
φίνους ἰσαρίθμους ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ,
οὐχ ἡμιτελεῖς ἀλλὰ πλήρεις τῶν κλασμάτων
τοῦ ζῶντος ἄρτου· ἦσαν δὲ οἱ ἐσθιόντες, συγ-
γενεῖς τῷ πέντε ἀριθμῷ, μέχρι τῶν αἰσθήσεων
φθάσαντες, καὶ διὰ τοῦτο πεντακισχίλιοι καὶ
οὐ παῖδες, οὐδὲ γυναῖκες, ἀλλ' ἄνδρες· εἰσὶ
γὰρ καὶ ἐν αἰσθηταῖς οἶμαι τροφαῖς διαφοραὶ,
ὥς τινὰς μὲν αὐτῶν εἶναι τῶν καταφαγησάντων
τὰ τοῦ νηπίου· τινὰς δὲ τῶν νηπίων ἔτι καὶ σαρ-
κίνων ἐν Χριστῷ· εἰ δὲ πάντας ἐκ τῶν ἄρτων
ἔφαγον, εἴποις ἂν ὅτι πολλῶν φαγόντων, ἢ τοι
κατ' ἀξίαν καὶ δύναμιν μετειληφόντων, οἱ μὲν
ἀριθμῶν ἄξιοι, ἀνάλογον τοῖς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν
ἀριθμῶν ἀριθμηθεῖσιν εἶναι εἰκοσαέτεσιν Ἰσραη-
λίταις, ἄνδρες ἦσαν· οἱ δὲ μὴ ἄξιοι τηλικούτου

σουσι ταύτας ἐν κώμαις μᾶλλον, ἢ παρ' ἐμοὶ·
 ἐγὼ δὲ ὑμῖν ἀποφαίνομαι, ὅτι οὐ μὲν ὑπο-
 λαμβάνετε χρήζειν αὐτοὺς, οὐ χρήζουσι οὐδὲ
 χρεῖαν ἔχουσι τοῦ ἀπελθεῖν· οὐ δὲ νομίζετε αὐ-
 τοὺς μὴ ἔχειν χρεῖαν, τοὔτέστιν ἐμοῦ, ὥς μὴ
 δυναμένου αὐτοὺς τρέφειν, τούτου παρὰ τὴν ὑ-
 μετέραν προσδοκίαν ἔχουσι χρεῖαν· ἐπεὶ οὖν
 παιδεύσας ὑμᾶς, ἱκανοὺς πεποίηκα πρὸς τὸ δι-
 δόναι τοῖς δεομένοις λογικὴν τροφήν, ὑμεῖς αὐ-
 τοῖς δότε φαγεῖν· ἔχετε γὰρ δύναμιν, ἀπ' ἐμοῦ
 λαβόντες, τοῦ δοῦναι τοῖς ὄχλοις φαγεῖν· ἢ τι-
 νι εἰ ἦτε ἐπιστήσαντες, κατενοήσατε ἂν ὅτι πολ-
 λῷ πλεῖον ἐγὼ δύναμαι αὐτοὺς θρέψαι· καὶ οὐκ
 εἰρήκειτε ἂν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους· οἱ δὲ μα-
 θηταὶ μὴ ἀρνούμενοι μὲν τὸ δύνασθαι διδόναι
 ἄρτους, πολλῷ δὲ ὀλιγωτέρους αὐτοὺς νομίζον-
 τες εἶναι, καὶ οὐχ' ἱκανοὺς τρέφειν τοὺς ἀκο-
 λουθήσαντας τῷ Ἰησοῦ, οὐδὲ θεωροῦντες ὅτι ἕκα-
 στον ἄρτον λόγον * ὁ Ἰησοῦς λαβὼν, εἰς ὅσον
 βούλεται ἐκτείνει, ποιῶν αὐτὸν διαρκῇ πᾶσιν,
 ὅσους ἐὰν θρέψαι θέλῃ, φασὶν· οὐκ ἔχομεν εἰ
 μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας· πέντε μὲν
 ἴσως αἰνισσόμενοι ἄρτους, εἶναι τοὺς αἰσθητοὺς
 τῶν γραφῶν λόγους, καὶ διὰ τοῦτο ἰσαριθμούς
 ταῖς πέντε αἰσθήσεσι· δύο δὲ ἰχθύας, ἢ τοι τὸν
 προφορικὸν καὶ τὸν ἐνδιάθετον λόγον· ὥς περὶ
 ὄψον τυγχάνοντας τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς αἰσθη-

* ita cod.

ρίου μεταλαμβάνη, ἀσθενὴς ἢ ἄρρωστος γίνηται, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἱν' οὕτως εἴπω χαροῦσθαι, ὑπὸ τῆς τοῦ ἁγίου δυνάμεως, κοιμώμενος· ὁψίας δὲ γενομένης, τοῦτέστιν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἐστὶν εὐκαιρως εἰπεῖν τὸ ἐσχάτη ὥρα ἐστὶν, ἐν τῇ Ἰωάννου ἐπιστολῇ κείμενον, ὁρῶντας τὴν τοῦ Θεοῦ νόμου καὶ λόγου ἐρημίαν ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ μηδέπω νοοῦντες ὃ ἔμελλε ποιεῖν ὁ λόγος, φασὶν αὐτῷ τὸ ἢ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· οἷονεὶ παρελήλυθε τὸ εὐκαιρον νόμου καὶ προφητῶν· τάχα δὲ τοῦτο ἔλεγον, καὶ διὰ τὸ τὸν Ἰωάννην ἀποκεκεφαλίσθαι, καὶ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας, οἳ ἦσαν μέχρι Ἰωάννου, πεπαῦσθαι· παρῆλθεν οὖν φησιν ἢ ὥρα, καὶ οὐ πάρεστί τροφή· τῷ τὸν καιρὸν αὐτῆς μηκέτι ἐνεστήκεναι, ἵνα οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκολουθήσαντές σοι, νόμῳ καὶ προφήταις δουλεύσωσι· καὶ ἔτι φασὶν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἕκαστος κατὰ δύναμιν ὠνήσῃται ἑαυτῷ, εἰ μὴ δύναται ἀπὸ τῶν πόλεων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν κωμῶν καὶ ἀτιμοτέρων χωρίων, βρώματα· καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι ἔφασκον, ἀποΓινώσκοντες τοῖς ὄχλοις εὐρεθήσθαι, μετὰ τὸ καταλελύσθαι τὸ Γράμμα τοῦ νόμου, καὶ πεπαῦσθαι προφητείας, παραδόξους καὶ καινὰς τροφὰς· ὁ δὲ Ἰησοῦς, ὑμεῖς μὲν φησιν ὑπολαμβάνετε, ὅτι ἐὰν ἀπέλθωσιν ἀπ' ἐμοῦ ὁ πολὺς ὄχλος, χρήζοντες τροφῶν, εὐρή-

διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀδυναμίαν, πρὸς τὸ ὁτιω-
 τοῦν ἀμαρτάνειν ἔχοντες, καὶ μὴ ὅλοι ὧσιν εἴ-
 δους τινὸς ἀμαρτίας ὡς οἱ ἄρρώστοι, ἀσθενεῖς
 εἰσι μόνον· οἱ δὲ ὅλη ψυχῇ, ἀντὶ τοῦ θεοῦ ἀλα-
 πᾶν, ἀλαπῶντες ἀργύρια, ἢ δοξάρια, ἢ γύναια,
 οὗτοι πλέον ἀσθενείας πεπόνθασιν, καὶ εἰσὶν ἄρ-
 ρῶστοι· κοιμῶντες δὲ οἱ δέον προσέχειν καὶ ἐ-
 γρηγορέναι τῇ ψυχῇ, τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦντες,
 ἀπὸ δὲ πολλῆς ἀπρσεξίας νυστάζοντες τὴν προ-
 αίρεσιν, καὶ ὑπνώττοντες τοῖς λογισμοῖς, οἳ τι-
 νες ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μιαίνουσι· οὗτοι δὲ
 διὰ τὸ κοιμᾶν ἐν κεναῖς εἰσὶ φαντασίαις, καὶ
 παραβαλλομέναις ἐνυπνίοις, ταῖς περὶ τῶν πραγ-
 μάτων· τὰ μὲν ὕπαρ καὶ ἀληθῆ, οὐκ ἀποδεχό-
 μενοι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐν ταῖς κεναῖς φαντασίαις,
 ἀπαΐώμενοι· περὶ ὧν καὶ ἐν τῷ Ἡσαΐα λέγεται
 τὸ, ὃν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν, ὡς ὁ πίνων,
 καὶ ἐξαναστὰς ἐτι διψᾷ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ κε-
 νὸν ἠλπισεν, οὕτως ἔσται ὁ πλοῦτος πάντων τῶν
 ἐθνῶν, ὅσοι ἐπεστράτευσαν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ· με-
 τὰ ταῦτα τήρησον, ὅτι μέλλων τοὺς τῆς εὐλο-
 γίας ἄρτους διδόναι τοῖς μαθηταῖς, ἵνα παρα-
 θῶσι τοῖς ὄχλοις, ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους·
 ἵνα ὑψιάναντες, τῶν τῆς εὐλογίας μετὰλάβωσιν
 ἄρτων· οὐ γὰρ δύνανται οἱ ἐτι ἄρρώστοι χωρῆ-
 σαι τοὺς τῆς Ἰησοῦ εὐλογίας ἄρτους· ἀλλὰ καὶ
 τις ὡς ἔτυχε τοῦ ἄρτου κυρίου καὶ τοῦ ποτη-

ὄχλον τὸ φῶς τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, εἶδεν αὐ-
τὸν· καὶ ἰδὼν τοῦ ἐλεεῖσθαι ἄξιους, διὰ τὸ ἐν
τριοῖς δέ τισιν εἶναι, πέπονθεν ὁ ἀπαθὴς ἐπ' αὐ-
τοῖς· τί δὲ πέπονθεν, ἢ ἐσπλαγχνίσθη; καὶ οὐκ
ἔστι ἡ χρηστότης αὐτοῦ ἐν τῷ ἐσπλαγχνίσθαι,
ἀλλὰ γὰρ, ἴν' οὕτω εἴπω, κινήθεις κατ' αὐτὴν,
ἐθεράπευσε τοὺς ἁρρώστους αὐτῶν, ἔχοντας ποι-
κίλα καὶ παντοδαπὰ ἀπὸ τῆς κακίας ἁρρώστη-
μαῖα, τοὺς φιλαργύρους, τοὺς φιλοδόξους, τοὺς
φιλόπαιδας, καὶ εἴ τις ἐστὶν φιλόφυλος· οὐ πᾶν
δὲ ἁμάρτημα νομιστέον εἶναι ἁρρώστιαν, ἀλλ'
ὁ που ἐναπέσκηψεν ὅλη τῇ ψυχῇ· οὕτω γὰρ ἐσ-
τιν ἰδεῖν τοὺς μὲν φιλαργύρους, ὅλους τετα-
μενους ἐπὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὴν τούτου φρου-
ρὰν καὶ συναγωγὴν· τοὺς δὲ φιλοδόξους, ἐπὶ
τὸ δοξάριον· κεχήνασι γὰρ ἐπὶ τὸν ἀπὸ τῶν πολ-
λῶν καὶ χυδαιοτέρων ἔπαινον· καὶ τὸ ἀνάλογον
ἐπὶ τῶν λοιπῶν· περὶ δὲ τῆς διαφορᾶς τούτων,
ἄξιον ἀπὸ τῆς γραφῆς παραμαθήσασθαι· φησὶ
δὴ ὁ ἀπόστολος κορινθίοις, ποικίλα ἔχουσι ἁ-
μαρτήματα, γράφων· πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς
καὶ ἁρρώστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοὶ· ἄκουε γὰρ
ἐν τούτοις τοῦ καὶ συνδέσμου συμπλέκοντος, καὶ
συμπεπλεγμένον ποιουντος ἐκ διαφόρων ἁμαρτη-
μάτων· καθὼ οἱ μὲν εἰσὶν ἀσθενεῖς· ἕτεροι δὲ
ἁρρώστοι πλέον ἢ ἀσθενεῖς· καὶ ἄλλοι παρ' ἁμ-
φοτέρους, οἱ κοιμώμενοι· οἱ μὲν γὰρ ὀλισθηρῶς

τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ποῦ ἡμῶν τὰ δάκρυα;
 ποῦ ὁ κλαυθμὸς; ἵνα καὶ παρὰ τοὺς πόδας Ἰη-
 σοῦ ἐλθεῖν δυνηθῶμεν· ἐπ' αὐτὸν γὰρ οὐπω δυν-
 άμεθα φθάσαι τὴν κεφαλὴν· ἀγαπητὸν δὲ με-
 τὰ τὰ ἁμαρτήματα, φέρειν μετανοίας εὐωδίαν·
 ἵνα τίς δυνηθῇ ἢ δευτέρα εἶναι, ἢ τοὺς πόδας
 ἀλείφουσα, ἀλλὰ μὴ τὴν κεφαλὴν, τοὔτέστιν ἢ
 μὴ ἀπτομένη τῶν τελεωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων,
 ἀλλὰ τῶν ἄκρων καὶ τελευταίων.

VIII. 45.
p. 130. b.

Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ αὐτοῦ ἤψαντο καὶ ἐψη-
 λάφησαν αὐτὸν· ἢ δὲ αἰμόρρους, οὐκ αὐτοῦ, οὐ
 γὰρ ἐτόλμα, ἀλλὰ τοῦ κρασπέδου δι' εὐλά-
 βειαν.

v. 48.

Μάστιξ γὰρ ἦν ἡ αἰμόρροια· οὕτως ἐρεῖς
 καὶ τὰ ἄλλα πάθη τὰ σωματικά, μάστιγας εἶ-
 ναι Θεοῦ, διὰ τῶν τοιούτων τοὺς ἀξιόους τῆς
 ἑαυτοῦ παιδείας μαστίζοντος· μαστιγοῖ δὲ πά-
 σαν υἱὸν ὃν παραδέχεται· διὸ ἔλεγε τῷ παραλυ-
 τικῷ, καὶ αὐτὸν μάστιγος ἀπολύσας, ἴδε ὑγιὲς
 γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι
 γένηται· καὶ ἡ ἀνταῦθα δὲ ἦν ἐκ τῆς ἐπαφῆς ἔλαβεν
 ἡ γυνὴ θεραπείαν, ταύτην δὲ διὰ τοῦ λόγου
 ἐβεβαίωσεν ὁ σωτὴρ· εἰπὼν, πορεύου εἰς εἰρή-
 νην· καὶ ἴσθι ὑγιὲς ἀπὸ τῆς μάστιγος· καὶ ὑ-
 γίανε πρῶτον τῇ πίστει τὴν ψυχὴν, εἴτα δὴ καὶ
 τὸ σῶμα.

IX. 12.
p. 135. a.

Κατὰ δὲ ἀναγωγὴν, ἐπιχίας ἐπὶ τὸν ἔξω

δάτων· ἔστι δὲ ἡ Γένησαρέτ, χώρα τῆς μερίδος τοῦ χαναναίου, ἐν ᾗ ἐποιχόμενος τὰ πρὸς Θάλασσαν ὁ κύριος, εὔρε τοὺς περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἐπανεκαλέσατο αὐτοὺς μετὰ τὴν ἄγραν τῶν ἰχθύων, ὄντας τὸ πρότερον Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ μαθητάς.

Τὸ δὲ τὸ σῶμα κεκαλύφθαι, δηλοῖ ὅτι χρὴ V. 14.
p. 86. a. ἑαυτὸν καταδικάζειν τῇ σιωπῇ· μέχρις ἂν ὑποστρέψας καθάρισιν ἑαυτὸν· οὐκ ἄκαιρον δὲ χρήσασθαι τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἐνόχους ἁμαρτίαις, καὶ περὶ τῶν θείων διδάσκειν προειρημένους.

Δένδρον ἀγαθὸν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· δένδρον πανηρὸν, ὁ διάβολος καὶ οἱ τούτου ὑπηρεται· ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοὺς τούτου καρποὺς ἐπιδείκνυται, οὓς ἀπαριθμεῖται ὁ ἀποστόλος· ὁ δὲ δύναμιν ἀντικειμένην ἔχων, τῆς ἀτιμίας τὰ πάθη, ἀκάνθας καὶ τριβόλους καρποφορεῖ. VI. 43.
p. 111. b.

Ἡ μὲν οὖν τελειοτέρα ψυχὴ, καλῶς λατρεύσασα τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, παρρησίαν ἔχει ἐπ' αὐτὴν ἐλθεῖν τὴν κεφαλὴν· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς· ὥστε καταχέαι μύρον αὐτῆς, καὶ εὐωδίαν τῇ δόξῃ τοῦ Θεοῦ περιποιῆσαι· δοξάζεται γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τῆς εὐωδίας τοῦ βίου τῶν δικαίων· ἡ δὲ ἀτελεστέρα γυνὴ καὶ ψυχὴ, περὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ ταπεινότερα στρέφεται, ἥς ἐγγὺς ἐσμέν ἡμεῖς· οὐδὲ γὰρ μετενοήσαμεν ἀπὸ VII. 44.
p. 121. a.

IV. 40.
Cod.
P. 81. b.

Περὶ δυσμὰς δὲ τούτους προσῆλθον, ἥ τοι μεθ' ἡμέραν· αἰσχυνόμενοι, ἥ τοὺς φαρισαίους φοβούμενοι, ἥ καὶ περὶ ἕτερα ἀσχολούμενοι· ἥ τάχα νομίζοντες, μὴ ἐξεῖναι θεραπεύειν ἐν σαββάτῳ· ἐπεσεμήνατο γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν σαββάτῳ· διὰ τοῦτο περὶ δύσιν ἡλίου τοὺς κακῶς ἔχοντάς προσέφερον οἱ προσήκοντες, ὁ δὲ αὐτοὺς ἐθεράπευσεν.

V. 1.
P. 82. a.

Ὁ δὲ εἰστήκει παρὰ τὴν λίμνην Γενησαρέτ· ἥ καὶ κατὰ Ματθαῖον καὶ Μάρκον, περιεπάτει παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ δόξαιεν μὲν ἐναντία λέγειν οἱ εὐαγγελισταί, πλὴν ὁ ἐπιχειρῶν ἀπὸ τῆς Γραφῆς, τοιαῦτα δύναται εἰς τὸν τόπον τοῦτον λέγειν· εἰ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κοσμοποιίας ὁ Θεὸς, συστήματα δὲ τῶν ὑδάτων εἰσὶ καὶ οἱ ποταμοὶ, κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον καὶ οὗτοι εἰσὶ θάλασσαι· ὥσπερ καὶ ἡ γλυκυτάτη καὶ ποτιμωτάτη Γενησαρέτ λίμνη, ἥ νῦν καλουμένη τιβεριὰς θάλασσα ἐν τοῖς εὐαγγελίοις μάλιστ'· ἐπεὶ καὶ αὕτη σύστημα ἐστὶν ὑ-

(1) Plura deinceps ex Origenis scriptis daturus, nunc scholiorum eius in Lucam gustum brevem exhibeo.

ἀξίους κρίνεσθαι ἀθεραπεύτους δὲ καὶ ἀπροσῆ-
τεύτους ἐκχεῖσθαι τοῖς διαρπάζουσι καὶ κατα-
δουλουμένοις· εἴτα τίθῃσι τιμωρίαν, ἣν αἰεὶ δε-
δοικότες ἦσαν μεθ' ὑπερβολῆς· αὕτη γὰρ ἅπα-
σαν αὐτῶν τὴν ἀνατροπὴν τῆς πολιτείας ἐδήλου·
ἐπήγαγε γὰρ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν
ἐρημος.

*Hactenus vaticana edidimus Severi in Lucam graeca fragmenta. Ceteroqui plurima fuerunt Severi scripta, quae orthodoxi Graeci ob monophysitae hominis odium repulsa-
verunt (confer Justinian. novell. XLII. 1.); ideoque ple-
raque omnia in originali certe sermone desiderantur. Ea
tamen Syri certatim et Arabes, monophysiticae sectae ad-
seclae, in suas linguas olim converterunt; ideoque in orien-
talibus utriusque sermonis codicibus vaticanis multa super-
sunt, quae apud Graecos frustra quaeras. Quin adeo ex
codicibus syriacis vatt. 141. et 142. cognoscimus, Iacobum
nominatim edessenum itemque Paulum Callinici episcopum
Severi homilias in syriacam linguam e graeca transtulisse.
Quamquam vero ipsa continua opera graece desunt, per-
multa tamen fragmenta; in catenis praesertim, conservata
sunt.*

ἔχουσα τῆς δικαιοσύνης, πρὸς τοὺς ἐν σκότει νοητῷ καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, αὐτομολήσαντα, καὶ ὅλαις ἀκτῖσιν ἄνω μένοντα, καὶ ὅλον ἐπὶ τῆς παρόντα, καὶ μηδαμοῦ τὸ πληρὺς ἀφέντα, μήτε μὲν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημία μερισμὸν ἢ περιγραφὴν ὑπομείναντα· τὸ δὲ πῶς, οὔτε φράζειν ὁ λόγος δυνήσεται· πάσης γὰρ κτιστῆς φύσεως ὑπερβαίνει κατάληψιν· ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ νοῦς τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων· ἡ δὲ σύνταξις, αὕτη· εἰπὼν γὰρ διὰ σπλάγχνα Θεοῦ, ἐπήγαγεν· ἐν οἷς σπλάγχνοις ἐπισκέψατο ἡμᾶς, ὁ ἐξ ὕψους καὶ ἐξ οὐρανοῦ ἀνατείλας ἡμῖν ἡλίου δικαιοσύνης, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ θεὸς ἡμῶν, περὶ οὗ φησὶν ὁ προφήτης· ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· ἐπισκέψατο δὲ ἵνα ἐπιλάμψῃ τοῖς ἐν σκότει καθημένοις τῆς ἀγνοσίας, καὶ τοῖς ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ θανάτου, τῇ ἁμαρτίᾳ· ἡ τις εἰκόνα ἔχει θανάτου, ὅτι ὥσπερ ὁ αἰσθητὸς θάνατος χωρισμὸν ἔχει ψυχῆς, οὕτως ἡ ἁμαρτία χωρισμὸν πνεύματος ἁγίου· καὶ ἵνα διὰ τοῦ ἐπιφάναι τῷ φωτὶ τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως, κατευθύνη τὰ τοῦ βίου ἡμῶν διαβήματα· καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρίστην ζωὴν καὶ πολιτείαν, ἡ τις ἐστὶν ὁδὸς εἰρήνης· ὡς ἡ ἁμαρτία, ἔχθρα εἰς Θεόν.

ΧΠΙ. 34.
p. 199. b.

Τοῦτο κακῶν ἦν τὸ ἔσχατον, χαλεπώτερον
κολάσεως ἀπάσης, τὸ μηκέτι μὴ δὲ παιδείας

ἐξ αὐτῆς τῆς παρθενικῆς νηδύος, καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας οὐσίας, λαβόντα τὴν σάρκα καὶ τὸν ἀνθρώπινον φύραμα, καὶ εὐλογήσαντα τὴν βλάβειν τῆς ἡμετέρας γεννήσεως· εἰ μὴ γὰρ διὰ πάντων δι' ὧν ἡμεῖς, χωρὶς ἁμαρτίας καὶ ἀνθρωπίνης σπορᾶς συλληφθεὶς κατὰ σάρκα, καὶ ἐνναμηνιαῖον χρόνον κυοφορηθεὶς, οὐκ ἂν ἐξηφάνισε τὸ ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, τὴν κατὰ τῆς Εὐας ἀπόφασιν.

Εὐχαριστεῖ τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ σωτῆρος, ἔλεον I. 68.
P. 13. a. λέγων θεοῦ, καὶ ἐπίσκεψιν, καὶ ἀνατολὴν φωτὸς ἐξ ὕψους γενομένην, ἵνα οἱ ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας φωτισθῶσιν· οἱ ὑπ' ἐξουσίαν θανάτου κείμενοι, ὑπ' ἐξουσίαν ζωῆς γένωνται· οἱ πολέμῳ νοητῷ κατεχόμενοι, τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης εὕρωσι, τὸν Χριστὸν φημί, ὃς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὃς προηγουμένως ἐπὶ τῷ φωτίσαι ἦλθε τὸν Ἰσραὴλ, διὰ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐπαγγελίαν· οὐ δεξαμένων δὲ ἐκείνων· ἐπιφανεστέραν πολὺ τὴν τοῦ φωτὸς ἐπίλαμψιν ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐποιήσατο· οὐ γὰρ ἐξ ἀκρωρείας καθὰ καὶ πρότερον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ φωνή τις ἦν νομοθετοῦσα, καὶ πυρὸς ὄψις ἐξιστῶσα, καὶ θείας δόξης φαντασίαν ὑποφαίνουσα, καὶ ταύτην γνόφῳ συγκαλυπτομένην, ἀλλ' ἐξ ὕψους τοῦ ἀνωτάτω, καὶ οὐ πέρα μηδὲν ἐστὶν ἐννοεῖν, ἀνατολὴ πλατεῖα καὶ περιφανεστάτη τὸν ἥλιον

γ. 20. Πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῇ. Τὴν τῆς ἀναστάσεως φησὶ θεὸς δὲ εἶπεν ὁ λέγων, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου· πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου, εἰπὲ τῷ Ἰουδαίῳ· εἰ ἐν πρόσωπον ἐστὶ, καὶ ἐν θεϊκόν ἐστὶν ὄνομα, καὶ αὐτὸς λαλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, διὰ τί μὴ εἶπε πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν;

γ. 22. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται. - Ἄνδρας Ἰσραηλίτας αὐτοὺς καλεῖ διὰ τοὺς προπάτορας προτρεψόμενος αὐτοῖς τούτων μεμνησθαι τὴν πίστιν.

Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ

ΑΛΛΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Ι. 31.
Ρ. 8. β.

Ἐπειδὴ σοι κυρίου παρουσίαν εὐηγγελισάμεν, μὴ ταραχθῇς· μὴ δ' αὐτοσχεδίως ἔσεσθαι νομίσης τὸν τόκον, καὶ ὡς ἀστραπῆς πάροδον τὴν σὴν Γαστέρα διαδραμεῖν, κατὰ τοὺς λήρους τῶν δοκητῶν· σύλληψις γὰρ ἀκολούθως ἔσται καὶ ἄσπορος κυοφορία, καὶ τοκετὸς τὴν γὰρ ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ γέννησιν διορθώσων ἦλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδου· διὸ εἶπεν ὁ ἄγγελος, ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ ἵνα δείξῃ τὸν κυρίου.

οὐ λέγεται ὄραμα, ἀλλ' ὄρασις· ἄλλως βλέπει τίς ὄρασιν, ὡς φησὶν ὁ ὄρων βάδιζε· ἄλλως δὲ ὁ τῇ ὄψει θεωρῶν τὸ θεωρημα· ἄλλως ὅς τὸ ἐνύπνιον τῇ φαντασίᾳ παιδεύεται· ἔστι δὲ τὸ μὲν πρῶτον, προφητεία· τὸ δὲ δεύτερον, ὄραμα· τὸ δὲ τρίτον, ἐνύπνια· οἱ πρεσβύτεροι ἐνύπνια ἔβλεπον, ἐπειδὴ τὸ γῆρας ἄτονον πρὸς ὑψηρεσίαν· εἰ καὶ μὴ δύναται οὖν διακονεῖσθαι, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετὴν μὴ ὑβριζέσθω· τὸ δὲ καὶ θυγατέρας προφητεύειν εἰπεῖν, δηλοῦντος ἐστὶ τὸ τῆς χάριτος ἀμφιλαφές· ἐξεχεῖτο δὲ ἡ χάρις τοῖς μὲν δι' ὀνείρων, τοῖς δὲ καὶ ἔμφανως· καὶ γὰρ δι' ὀνείρων εἶδον οἱ προφηταί, καὶ ἀποκαλύψεις ἐδέξαντο.

Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ν. 19. σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πυρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. - Καὶ τὰ ἐπὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ γενησόμενα προδιδάσκει σαφῶς· καὶ τὰ δι' αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις συμβαίνοντα διὰ τοῦ Ῥωμαίων πολέμου· αἵματος μὲν ὑπὸ τούτων πλείστου ἐκχεομένου κατὰ τὴν Ἰουδαίαν· καπνοῦ δὲ ἐγγινομένου τῶν πόλεων καὶ τῶν κωμῶν ἐμπιπραμένων, δίκην τιννύντων τῶν Ἰουδαίων τῆς εἰς Χριστὸν παροινίας, ἣν οὐδ' αὐτὸς ὁ ἥλιος ἀνασχόμενος, τὸν ἴδιον ὀφθαλμὸν τὴν φωτιστικὴν δύναμιν συνέστελλεν, καὶ ἡ σελήνη εἰς ἐρύθημα τὴν ἀργυροειδῆ μετέβαλεν ἐαυτῆς εἰδέαν.

οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον· ἐκεῖ μία παιδίσκη, καὶ δειλία πολλή· ὥδε πληθος ἄπειρον, καὶ φωνὴ εὐπαρρησίαστος· διὰ τί; οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν· ἐπῆρε, φησὶ, τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ ἐπαρρησιάσατο· ἀλλ' ἀπεφθέγγετο, πρὸς οἷς ἐλάλησεν ἐν Γλώσση· ἀπεφθέγγετο τῇ διδασκαλίᾳ.

v. 16. Ἀλλὰ τοῦτό ἐστὶ τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ. - Τὰς ἀπορίας ἄλλο οὐ λύει, ἢ μαρτυρία προφητικὴ· ὅταν οὖν ἀνακύπτῃ τί τῶν ἀπόρων ζητημάτων, μὴ καταφύγῃς ἐπὶ τοὺς λογισμοὺς· ἐνθυμήσεις γὰρ λογισμῶν καὶ ἀνατρέπονται καὶ συνίστανται, θεοῦ δὲ φωνὴν τίς λύει; λογισμὸς λύεται, γραφὴ οὐ λύεται.

v. 17. Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου. - Οὐκ εἶπεν ἐκχεῶ τὸ πνεῦμά μου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πνεύματος· οὐ τὸ πνεῦμα ἐκχεῖται, ἀλλ' ἡ δωρεὰ τοῦ πνεύματος.

Καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν καὶ οἱ νεανίσκοι. - Ὅρα πῶς διάφορος ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀποκάλυψις· ὁ μὲν προφητεύει, ἔχων τοῦ πνεύματος τὴν χάριν· ἄλλος ἀτονῶν πρὸς τὸ ὑπηρετήσασθαι τοιοῦτῳ πράγματι, λαμβάνει τὸ τῶν ὁράσεων· ὡς εἶδεν ἔκτῃ ὥρᾳ τὴν εἰκόνα ὁ Πέτρος, ὡς ὁ Κορνήλιος ἐννάτῃ ὥρᾳ εἶδε τὸν ἄγγελον· τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ,

σαῦται Γλῶσσαι ἐφάνησαν τότε, ὅσαι ἦσαν καὶ τῶν ἐθνῶν ἀπαρχαί· εὐρίσκειται γὰρ ἕκαστος καὶ διαφόροις Γλώσσαις λαλῶν· ἐπειδὴ καὶ διὰ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλον παριέναι, ὡς λέγει Παῦλος· εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάντων ὑμῶν Γλώσσαις λαλῶν.

Ἐξίσταντο δὲ πάντες. - Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐλά- v. 13.
λουν, ἀλλὰ τίνα θαυμαστὰ ἔλεγον· εἰκότως τοί-
νυν ἠπόρουν, οὐδέποτε γὰρ γέγονέ τι τοιοῦτον·
ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι Γλεύκους με-
μεστῶμένοι εἰσίν. - Ὅρα τὴν κακίαν καὶ ἀπὸ τοῦ
χρόνου καὶ τῆς ὥρας ἐλεγχομένην· ἐν τῇ πεν-
τηκοστῇ, πόθεν γλεῦκος; γλεῦκος γὰρ λέγεται
ὁ νέος οἶνος· εἴτα μέθη διαφόρους γλώσσας δί-
δωσιν, ἥ καὶ τὴν οὔσαν ἀφανίζει; ὅρα δὲ τί
κατασκευάζει Θεὸς· εἰ μὴ ὑπενοήθη ἡ χλεύη,
παρητοῦντο οἱ Ἰουδαῖοι εἰσελθεῖν καὶ ἀκοῦσαι·
συνεχώρησεν ὁ θεὸς, ἵνα ἡ χλεύη πολλοὺς συν-
αγάγῃ.

Ἐπήρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ. - Τοῦτέστι μετὰ v. 14.
πολλῆς τῆς παρρησίας, ἵνα μάθωσι τοῦ πνεύ-
ματος τὴν χάριν· ὅτι δὲ οὐ μεθύουσιν, εὐθέως
ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐδήλωσεν, ὅτι οὐκ ἐξεστήκασιν
καθάπερ οἱ μάντεις.

Καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς. - Πρὸ τοῦ δέξα-
σθαι τὰς γλώσσας ὁ Πέτρος, ὑπὸ μιᾶς παιδί-
σκης οἰκτρᾶς ἐρωτώμενος, ἐφοβήθη καὶ λέγει,

οὐ τὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ, οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς ἀπὸ τοῦ καθόλου τοὺς πολλοὺς σημαίνουσα.

Τὸ ἀπὸ παντὸς ἔθνους, ἴσον δύναται τῷ ἀπὸ πολλῶν· μᾶλλον τὸ βιαιότερον ἐπιχειρήσει λέγων, τὸ ἀπὸ παντὸς ἔθνους δηλοῦν, τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ὄντων· οἷον λόγου χάριν, ἔστωσαν τὰ πάντα ἔθνη, ὅ· ἀπὸ τούτων τῶν ὅ, τινὰ ἔθνη ἐτύγχανεν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ· ὡς τὸ ἀπὸ παντὸς ἔθνους μὴ καθάπαξ εἰρῆσθαι, ἀλλὰ τοῦ ὄντος ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ· ἐὰν δὲ ἔθνη εἴκοσι ὑποθώμεθα ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ εἶναι, μὴ νομιζέτω τις ἐξ ὁλοκλήρου τὰ εἴκοσι ἔθνη εἶναι ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τινὰς ἀνθρώπους· συμφώνως τούτοις ἐστὶ νοῆσαι καὶ τὴν τροφητείαν τοῦ Ἰωὴλ τὴν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λέγουσαν· ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, τὴν παρεσκευασμένην δηλαδὴ δέξασθαι τὸ πνεῦμα.

v. 8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ἣ ἐγεννήθημεν; - Δίκα πέντε Γλωσσῶν τέως ἔλαβον χάρισμα, ὅσον πρὸς τοὺς παρόντας· τίς γὰρ ἦν χρεία περσικῆς γλώττης, μὴ παρόντων Περσῶν; ἀλλ' ὥσπερ ἐν πολέμοις πᾶσα μηχανὴ κατ'ασκευάζεται, καὶ πᾶσα μαγανεία, ἕκαστον δὲ τούτων ἐνεργεῖ πρὸς τὴν χρείαν καὶ τὴν ἀνάγκην τὴν καταλαβοῦσαν, οὕτω το-

νος ἔνεκεν πρὸ τῶν ἄλλων χαρισμάτων τὸ τῶν γλωσσῶν ἔλαβον οἱ ἀπόστολοι; ἐπειδὴ πανταχοῦ διέρχεσθαι ἤμελλον· καὶ ὥσπερ ἐν τῷ καιρῷ τῆς πυργοποιΐας ἡ μία γλῶττα εἰς πολλάς διετέμνετο, οὕτω τότε αἱ πολλαὶ Γλῶσσαι, εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἦσαν· καὶ ὁ αὐτὸς καὶ τῇ Περσῶν καὶ τῇ Ῥωμαίων καὶ τῇ Ἰνδῶν, καὶ ἑτέραις πολλαῖς διελέγετο γλώσσαις, τοῦ πνεύματος ἐνηχοῦντος αὐτῷ· καὶ τὸ χάρισμα, ἐκαλεῖτο χάρισμα γλωττῶν· ἐπειδὴ πολλαῖς ἀθρόον ἠδύναντο λαλεῖν φωναῖς, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι· οὐκ εἶπε δὲ φθέγγεσθαι, ἀλλὰ ἀποφθέγγεσθαι, οὐ γὰρ ἐξ ἑαυτῶν ἐφθέγγοντο, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἀπεφθέγγοντο δὲ προφητεύοντες, ἤγουν· συνιέντες καὶ λέγοντες τὰ διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν ἐπὶ Χριστῷ μαρτύρια.

Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰου- v. 5.
δαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς, ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. - Τὸ κατοικεῖν, εὐλαβείας ἦν σημεῖον· ἀπὸ τοσούτων ἐθνῶν πατρίδας ἀφέντες καὶ οἰκίας καὶ συγγενεῖς, ἐκεῖ οἰκεῖν· τὸ δὲ ἀπὸ παντὸς ἔθνους, ἀντὶ τοῦ ἀπὸ πολλῶν ἐθνῶν· τὸ γὰρ παντὸς, ἐπὶ πολλῶν ἐκλαμβάνει· ἡ γραφὴ ὑπερβολικῶς χρωμένη· οὕτως εἴρηται καὶ τὸ ἐκχεῖν ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· καὶ οἱ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν.

δὲ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μὴ ἐν τῇ κεφαλῇ· τὸ οὖν τὰς Γλώσσας ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φανῆναι, δείκνυσι χειροτονίας σχῆμα· ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς γὰρ τίθεται ἡ χειροτονία, καθὼς καὶ ἕως νῦν ἐκράτησε τὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ γὰρ ἀόρατος ἐστὶν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοίτησις, ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ἀρχιερέως τὸ εὐαγγέλιον· καὶ ὅταν ἐπιτεθῇ, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἰδεῖν, ἢ γλῶσσαν πυρὸς διὰ τὸν λέγοντα, πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ εἶπε δὲ ἡδράσθη ἢ κατήντησεν, ἀλλ' ἐκάθισεν ἐπάνω, ἵνα δείξῃ ὅτι πᾶς ἀνὴρ δεχόμενος λειτουργίαν, θρόνος ἐστὶ θεοῦ.

- ν. 4. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου.
 - Οὐχ ἀπλῶς ἔλαβον τὴν χάριν, ἀλλ' ἐπλήσθησαν· ὅρα δέ μοι πῶς οὐκ ἀλγεῖ ἐκεῖνος ὁ μὴ αἰρεθεὶς ὡς ὁ Ματθίας· ἅπαντες γὰρ φησι ἐπλήσθησαν πνεύματος ἁγίου· ἐκάθισε μὲν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἐπληρώθη ὁ ἄνθρωπος ὅλος.

Καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις Γλώσσαις. - Ἡ τοῦ θεοῦ χάρις ὠκονόμησεν ἀπ' ἀρχῆς τοῖς ἀποστόλοις ἔμπρακτον εἶναι τὸν λόγον· τίς γὰρ χρεία ἦν κηρύκων, τῶν ἀκουόντων οὐκ ὄντων; ἐπεὶ οὖν ἐχρὴν τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἐθνῶν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων τάξιν λαβεῖν, ἐπάγει ὁ συγγραφεύς.

Καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις Γλώσσαις. - Τί-

καὶ ἐφώτιζε τοὺς πιστεύοντας, καὶ ἀνήλισε τοὺς ἀντιλέγοντας· τοιαύτην εἶχε γλῶσσαν πυρὸς Παῦλος, ἥ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ τὸν ἀνθύπατον ἐφώτισε, καὶ Ἐλύμαν τὸν μάγον ἐτύφλωσε· τῇ αὐτῇ δυνάμει καὶ τοῦτον φωτίσας, καὶ κεῖνον τυφλώσας· ἡ πυρίνη γλῶσσα σημαίνει τὸν εὐκίνητον καὶ διάπυρον λόγον· κατὰ τὸ, ἄργυρος πεπυρομένος γλῶσσα δικαίου.

Ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν. - Τοῦτο ἐστὶν παρέμεινεν, ἐπανεπαύσατο· ἦν γὰρ ἰδεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν πῦρ· οὐ καῖον, ἀλλ' ἀγιάζον καὶ καταλάμπων· διὰ τί δὲ τὰς γλώσσας οὐκ ἐπὶ τοῦ στόματος ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς; οὐκ εἰς τὴν γλῶσσαν, τοῦτέστιν εἰς τὸ τῆς φύσεως ὄργανον ἐδόθη τὸ πνεῦμα, ἵνα μὴ νομισθῶσιν ἐκ τῶν ἰδίων λαγόνων καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου στόματός προφέρειν ἅ μὴ εἶχον· ἀλλ' ὥσπερ εἰς οὐρανὸν τὰ ὕδατα λαμβανόμενα τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καταλαμβάνουσι, καὶ ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων ἐπὶ τὰς φάραγγας καταφέρονται, οὕτως τὴν κορυφὴν ὡς ὄρος καταλαμβάνουσα ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐπεχορήγησε λοιπὸν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῷ ἐγκεφάλῳ, εἶτα τῷ στόματι καὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ ὅλον δι' ὅλου τὸν ἄνθρωπον ἐπλήρωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς· διὰ τί δὲ πάλιν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν; ἐπειδὴ οἱ ἀπόστολοι ἐχειροτονοῦντο τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι· χειροτονία

νειτο· οὐκ ἐφάνησαν εὐθέως γλῶσσαι, ἀλλὰ πῦρ
 πολὺ, εἴτα ὥσπερ κατεΐμένετο τὸ πῦρ, καὶ διε-
 μερίζετο εἰς Γλώσσας· οὐχ' ἡ φύσις δὲ τοῦ πνεύ-
 ματος ἐμερίζετο· ἀλλ' ἦν τὸ μὲν μερίζον, τὸ
 πνεῦμα· τὸ δὲ μεριζόμενον, ἡ δωρεὰ τοῦ πνεύ-
 ματος· τὸ γὰρ πνεῦμα οὐ διαιρεῖται, ἀλλὰ δια-
 ρεῖ· οὐκ εἶπε δὲ πυρὸς, ἀλλ' ὡσεὶ πυρὸς· οὐ
 γὰρ ἦν πῦρ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πῦρ ἐνομίζε-
 το ἢ ἐφαίνετο· καὶ ἡ μὲν πνοή, πρὸδρομος εἰς
 φόβον τοὺς ἀποστόλους ἐγείρουσα· τὸ δὲ πῦρ,
 ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφάνεια· καὶ ἵνα μὴ
 εἰς ὕβριν ἐκλάβοις τὴν ἁγίαν τριάδα πυρὸς ὅ-
 ψει φανεῖσαν, λέγει Μωϋσῆς· καὶ ἦν τὸ εἶδος
 τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, ὡς πῦρ καιό-
 μενον· καὶ ἐκεῖ ὡς πῦρ, ἀλλ' οὐχὶ πῦρ· διὰ τί
 δὲ πυρὸς; διὰ τί δὲ γλῶσσαι; ἐπειδὴ κηρύγμα-
 τος ἦν χρεία, διὰ τοῦτο τὸ πνεῦμα δίδοται ἐν
 εἵδει γλωσσῶν, ὑπὲρ τοῦ τὸ κήρυγμα ἀνθῆσαι
 τῆς ἀποστολικῆς ἢ διδασκαλίας· καὶ ἃ ἔλει-
 πε τῇ φύσει τῶν ἀλιέων διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν,
 ταῦτα δοθῆναι δι' αὐτῶν· ἵνα παρ' αὐτῶν λαλού-
 μενα διαφόροις γλώσσαις καὶ ὑπερβολὴν δω-
 ρεᾶς ἔχοντα, φωτίζῃ τοὺς ἀκούοντας· ἔδει δὲ
 καὶ πυρὸς ἔχειν δύναμιν, εἰς τὸ ἀναλῶσαι πᾶ-
 σαν τὴν ἐν κόσμῳ ὑλομανοῦσαν ἁμαρτίαν· καὶ
 ὥσπερ τὸ πῦρ ἔχει τὴν φωτιστικὴν καὶ καυστι-
 κὴν δύναμιν, οὕτως ὁ λόγος τῶν ἀποστόλων

ρος ἦν φόβος, προκαταρτίζων τὴν ψυχὴν τῶν ἀποστόλων, ὥστε μὴ ἐκλελυμένους αὐτοὺς ὄντας δέξασθαι τοῦ πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν, ἀλλὰ τῷ φόβῳ τονωθέντας καὶ παρασκευασθέντας πρὸς τὸ ξένον καὶ παράδοξον, οὕτως ἀξίους γενέσθαι τῆς ἐπιφοιτήσεως· ὥπερ γὰρ τὸ διαλελυμένον καὶ ῥάθυμον τῶν οἰκετῶν ἀπαγγέλλας τίς τοῦ δεσπότης παρουσίαν σφίγξει, ὥστε ἕκαστον τὸ σχῆμα τῆς ῥαθυμίας ἀποθέμενον συντεῖναι καὶ ὄψιν καὶ σχῆμα πρὸς τὴν τοῦ δεσπότης ἐπιδημίαν, οὕτως προέλαβεν ἡ πνοὴ ἡ βία καὶ συνετάραξε τὸν οἶκον καὶ ἐπλήρωσεν ἡχου, ἵνα πρὸς τὸν φόβον ἀνανεωθέντες, ἄξιοι γέγονται τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοιτήσεως· ἐξ οὐρανοῦ μὲν, ἵνα παραστήσῃ ὡς οὐρανόθεν θεϊκῶς ἡ κάθοδος τοῦ πνεύματος γέγονε· πνοῆς δὲ ὥπερ φερομένης βιαίας, ὅτι τοὺς ὑποδεχομένους τῆς υἱοθεσίας τὴν χάριν, βιαστὰς ἤμελλεν ἀποτελεῖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι. - Τὸν οἶκον ἐπλήρου, ἵνα ἡ δωρεὰ δεδομένη δειχθῇ μὴ μερικῶς τισὶν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ τῆς ἐκκλησίας πληρώματι· ἡ οἰκία γὰρ, τοῦ κόσμου σύμβολον ἦν.

Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός. - Οὐκ εἶπε μεριζόμεναι, ἀλλὰ διαμεριζόμεναι· πρόσεχε τὸν τρόπον, πῶς ἐγέ-

τ. 3.

σε τὸ δρᾶγμα τῶν σταχύων, ἵνα προεῖρμηνεύσῃ
τὰ δράγματα τῶν ψυχῶν, τῶν ἐκ διαφόρων μὲν
χωρῶν λαμβανομένων, εἰς μίαν δὲ ἀπαρχὴν στα-
χύων τῷ Θεῷ προσαγομένων.

- v. 2. Ἦσαν πάντες ὁμοθυμαδὸν πάντες, τίνες; οἱ
ἀπόστολοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς μαθηταί. Καὶ ἐγένε-
το ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερο-
μένης πνοῆς βιαίας. - Καλῶς τὸ ἐξ οὐρανοῦ,
ἐπειδὴ καὶ τότε ἡ πρώτη φωνὴ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ
ὄρει, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο· καὶ τότε ἦλθεν
εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ὡς μαρτυρεῖ Μωϋσῆς λέ-
γων· ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀκουστὴ ἐγένετο ἡ φωνὴ
αὐτοῦ, καὶ ἔδειξέ σοι τὸ πῦρ αὐτοῦ τὸ μέγα·
οὕτω καὶ νῦν πρῶτον ἔρρηξε φωνὴν, καὶ τότε
πῦρ ἐφάνη· ἄφνω οὖν, διὰ τὸ ξένον τῆς διδα-
σκαλίας· ἐξ οὐρανοῦ δὲ, διὰ τὸ ὑπερκόσμιον
τοῦ παραγενομένου· ἦχος δὲ, διὰ τὸ ὑπερεξη-
χεῖσθαι εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὴν εὐαγ-
γελικὴν σάλπιγγα· ἡ δὲ πνοὴ διὰ τοῦτο βιαία,
ἵνα σώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Σινᾶ ὄρους· ὅτε γὰρ
ἐπεφαίνετο ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὄρει, ἐγένετο σκότος
καὶ Ἰνόφος καὶ θύελλα· ὥσπερ οὖν τότε τὸν νό-
μον ἐδορυφόρει τὰ φόβητρα ταῦτα, οὕτως ἔδει
τοὺς νόμους τοῦ ἁγίου πνεύματος δορυφορηθῆ-
ναι τῷ φόβῳ, ἵνα ἀξίους ἐαυτοὺς παραστήσωσιν
οἱ νομοθετούμενοι τῷ νομοθέτῃ· οὐκ ἦν γὰρ ἡ
βιαία πνοὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ δορυφό-

γῆς Αἰγύπτου, εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσὴν, κατ-
άβηθι ἀγιάσον τὸν λαὸν σήμερον καὶ αὔριον τῇ
νεομηνίᾳ αὐτῷ λαλεῖ, καὶ τῇ τρίτῃ φησὶ φανή-
σεται κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος Σινὰ· ἔδει οὖν καθ’
ἣν ἡμέραν ἐδόθη ὁ παλαιὸς νόμος, κατ’ αὐτὴν
δοθῆναι καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν· ὥσπερ
γὰρ ὁ σωτὴρ μέλλων ἐπιτελεῖν τὸ ἅγιον πά-
θος, οὐκ ἠνέσχετο ἄλλῳ καιρῷ ἑαυτὸν ἐκδοῦ-
ναι τῷ πάθει, ἀλλὰ καθ’ ὃν ἐθύετο τὸ πρό-
βατον, ἵνα αὐτῷ τῷ τύπῳ συνάψῃ τὴν ἀλήθειαν,
οὕτω καὶ ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοίτησις
οὐκ ἠνέσχετο ἄλλῳ καιρῷ δοθῆναι, ἢ καθ’ ὃν
καιρὸν ἐδόθη νόμος, ἵνα δειχθῇ ὅτι τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον καὶ τότε ἐνομοθέτησε, καὶ νῦν νομο-
θετεῖ· ἐδόθη μὲν οὖν νόμος ἐν τῇ παλαιᾷ κατὰ
τὴν ἡμέραν τῆς πεντήκοστῆς· μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τοῦτο ἦν
αὐτοῖς τῆς ἐορτῆς σύμβολον, ἀπαρχὴ τῶν νέων
καρπῶν καὶ δρᾶγμα τῶν νέων στήχυων προσεφέ-
ριτο τῷ Θεῷ· ἦν δὲ καὶ κεῖνο σύμβολον ταύτης
τῆς ἐορτῆς· ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκο-
στῆς τῶν νέων καρπῶν δρᾶγμα συνήγετο, καὶ
ὑπὸ μίαν ὄψιν συνήγετο διηρημένα· ἔμελλε δὲ
κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν
ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκ διαφόρων ἐθνῶν εἰς ἓν δρᾶγ-
μα εὐσεβείας συνέρχισθαι, καὶ διὰ τοῦ ἀποστό-
λικοῦ λόγου τῷ Θεῷ προσάγισθαι· προετύπω-

ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνορθώθημεν ἐν δὲ πυρίναις γλώσσαις τοῦ πνεύματος ἐπιφανέντος ἡμῖν, Γόνυ κάμπτομεν, τὴν θεάν οὐ φέροντες, καὶ δηλοῦντες ὅτι διὰ τοῦ πνεύματος τὴν ἐν τριάδι τελείαν προσκύνησιν μεμαθήκαμεν· πνεῦμα γὰρ ὁ θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοίτησις γέγονε, διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν· ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην ἐδόθη νόμος· ἐχρῆν οὖν καθ' ἣν ἡμέραν ἐδόθη νόμος διὰ πλακῶν, κατ' αὐτὴν δοθῆναι τὴν νομοθεσίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐκ ἐν πλαξίν, ἀλλ' ἐν καρδίᾳ γραφομένην· τῇ ἡμέρᾳ δὲ τῆς πεντηκοστῆς ὁ λαὸς ἐδέξατο νόμον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ· τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ γὰρ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ κατὰ σελήνην ἀριθμουμένου, ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτε τὸ ἄζυμον ἐπέτέλεσαι καὶ τὸ τοῦ πάσχα μυστήριον· ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ψήφισον τὸ τοῦ μηνὸς ἀναπλήρωμα, τοῦτ' ἐστὶν ἡμέρας ιζ' τοῦ δευτέρου μηνὸς, ἡμέρας λ' εἴτα ἡ τρίτη τοῦ μηνὸς τοῦ τρίτου, ἡ πεντηκοστή, τῇ ἐορτῇ τῶν ἀζύμων τοῦ πάσχα· ἀπὸ οὖν τῆς ιδ' ἕως τῆς τρίτης τοῦ τρίτου μηνὸς, γίνονται ἡμέραι πεντήκοντα· διὰ τοῦτο λέγει· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τρίτῳ μηνὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ

τὴν ἀνομίαν, ψυγείας τῆς ἀγάπης τῶν πολλῶν ἢ θύρα κέκλεισται, τὰ παῖδιά μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ὅτε οὐ τοσοῦτον διὰ τὸ εἶναι φίλος λαμβάνει τις ἄρτον, ὅσον διὰ τοῦ αἰτεῖν τρεῖς ἄρτους ἀναίδειαν.

P. 440. v. ult. alius codex habet longe melius sic.

Σεβήρου, ἐκ τῆς πρὸς Ἀρχέλαον ἀναγνώστην ἐπιστολῆς. Τῆς δὲ πεύσεως ἐκείνης, ἣν προῦτεινας, εἴ γε ἐκ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς κ. τ. λ.

P. 441. v. 12. Al. cod. recte καταπιτάσματος ῥαγίντος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ.

Act. apost. cap. II.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεν- τ. 1.
τηκοστῆς. - Παθὼν Χριστὸς ὁ Θεὸς σαρκὶ τὸ
ἐκούσιον πάθος, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, συνανέ-
στῆσεν ἑαυτῷ τοὺς τῇ ἀμαρτίᾳ νενεκρωμένους ἡ-
μῶν, καὶ τὸ τοῦ διαβόλου κράτος κατέλυσε διὰ
τοῦτο μέχρι τῆς πεντηκοστῆς εἰς γῆν οὐ κλινό-
μεθα προσευχόμενοι, κατὰ τῶν ἰχθρῶν ἡμῶν
ψάλλοντες αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔωesson,

χαρισμάτων διαλαμβάνει, μὴ διδομένων ἐπίσης· αὕτη δὲ περὶ διαφόρων διδομένων ἐπίσης· ἡ κατασφαγὴ δὲ αὕτη τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κόλασιν τῶν ἰουδαίων παραδηλοῖ, ἢ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου πανωλεθρίαν αὐτῶν.

XX. 36.
p. 518.

Μετὰ τὸ ἀποβαλεῖν γὰρ τὸν Ἀδὰμ τὴν τῆς ἀθανασίας χάριν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ βοήθεια ἐδόθη διὰ τῆς παιδοποιίας, φυλάττουσα τῷ γένει τὴν διαδοχὴν, ἢ τις βοήθεια παρὰ τοῦ πάντα προειδότος Θεοῦ κατεβέβλητο, ἥδη καὶ ἀπ' ἀρχῆς ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

Edit. 425. v. 4. a sine post voc. δύναμιν alius codex addit.

Δώδεκα κοφίνους ἐποίησε περισσεῦσαι, ἵνα Ἰούδας βαστάσῃ, καὶ εἰς μνήμην αἰὲ τοῦ σημείου ἐρχόμενος, Γινῶ ὅτι θεός ἐστίν ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐ δύναται ἄκοντα αὐτὸν παραδοῦναι.

P. 431. v. 6. post voc. συαναπαύεσθαι alius codex addit.

Ἀναπαύσεως γὰρ ἐνδειξίς ἡ ἐπὶ τῆς κοίτης ἀνάκλισις· πολλοὶ γάρ, φησιν, ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ· τάχα δὲ καὶ προφητεία ἐστὶ περὶ τῆς συντελείας, ὅτε διὰ τὸ πληθυνθῆναι

σέως νόμον λατρεία, καὶ τὰ προφητικά, καὶ θεόπνευστα λόγια τὰ προαγορεύοντα τὴν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος παρουσίαν. Διὰ τί περὶ τριῶν δούλων εἰπὼν τοὺς ἄλλους ἀφῆκε; διότι εὐχερές ἐστιν ἐκ τούτων καὶ περὶ ἐκείνων μαθεῖν· ὅσοι γὰρ ἐπραγματεύσαντο, ἀναλόγως τῷ κέρδει λήφονται τὰς τιμὰς· ὅσοι δὲ ἀργὸν, καὶ ἄχρηστον ἔσχον τὸ χάρισμα τὰ ὅμοια τῷ δηλωθέντι πείσονται· τοῦ δὲ Ματθαίου οὐ μνᾶς, ἀλλὰ τάλαντα λέγοντος, μὴ νομίσης διαφωνίαν εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ διάφορον διήγησιν· τὸ γὰρ τάλαντον μνᾶς ἔχει ἑξήκοντα· τὰ οὖν παρὰ τῷ Ματθαίῳ ὀκτὼ τάλαντα πληροῦσι μνᾶς τετρακοσίας ὀγδοήκοντα ἅς ὁ Λουκᾶς παραδραμῶν, καὶ ταχύτερον τὸν λόγον ποιούμενός τὰς δέκα μνᾶς εἴρηκεν· ἀμφοτέρων γὰρ μία ἐστὶν ἡ τῆς παραβολῆς ἀναγραφὴ· προσέθηκε δὲ Ματθαῖος ὅτι καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τὸν ὀδόντων· καὶ ὅρα πρᾶγμα φοβερόν· κολάζεται γὰρ οὐχ ὅτι ἐπραξε κακὰ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐπραξεν ἀγαθὰ· ἔκκλινον γὰρ φησὶν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· πλὴν δοκεῖ ἡ παρὰ τῷ Ματθαίῳ παραβολὴ ἑτέρα παρὰ ταύτην εἶναι, εἰ καὶ τὰ πολλὰ ἔοικεν· ἐν ταύτῃ γὰρ αἱ δόσεις μὲν ἴσαι, τὰ κέρδη δὲ ἄνισα, καὶ αἱ τιμαὶ ἡγουν ἐκείνη μὲν περὶ διαφόρων διδασκαλικῶν

νω ῥηθέντων ἢ τοῦ προστάγματός δύναμις, θέλει σε στραφῆναι, καὶ τῆς παλαιωθείσης ἐν ἀμαρτίαις ἐπιλαθέσθαι ζωῆς καὶ παιδικὴν τινα, καὶ νεαρὰν, ἔξιν διὰ τῶν τῆς δικαιοσύνης καινῶν ἔργων, καὶ ὥσπερ ἀμαθῆ καὶ ἐλευθέραν κακίας ἀναλαβεῖν· βασκανία γὰρ ἦν, καὶ ζηλοτυπία, καὶ κενῆς δόξης ἕως τὸ ὑποκείμενον πάθος, ὃ θεραπεύειν ἠβούλετο· διὰ τοῦτο παιδίον ἤγαγεν εἰς μέσον σφόδρα τὴν ἡλικίαν βραχὺ, μήτε ὕβρει δακνόμενον, μήτε ἐπαίνοις, ἢ δόξῃ φουσσώμενον.

XIX. 17.
p. 493.

Ὡσανεὶ ἔλεγεν· σὺ τὰς δὲ πέντε αἰσθήσεις τὰς τε κατὰ τὸν ἔξω, καὶ τὰς κατὰ τὸν νοούμενον ἄνθρωπον πολίσας τῇ εὐνομίᾳ τῶν πνευματικῶν ἐντολῶν κινεῖσθαι τε, καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ποιήσας· πόλεως γὰρ ἴδιον τὸ εὐνομεῖσθαι· τῆς ἀρμοδίας ἀπόλαυε τιμῆς, ὥς δέκα πόλεων ἄρξας, καὶ δέκα πόλεων σχῶν ἐξουσίαν, τοῦτέστι τιμὴν καὶ ἀξίωμα.

v. 26.
p. 496.

Τοῖς γὰρ κατακούσας προθύμως τῶν αὐτοῦ λόγων, τοῖς μαθηταῖς λέγω, καὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκόσι, καὶ κατέχουσιν ἐν τῇ διανοίᾳ τὸν τῆς διδασκαλίας θεμέλιον, καὶ ἐδόθη, καὶ ἐπερισεύθη τὰ τῆς θείας γνώσεως κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ πνεύματος· Ἰουδαίων δὲ μὴ κατασχόντων τὸν αὐτοῦ λόγον, καὶ ὃ ἐδόκουν ἔχειν, ἀφῆρέθη· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἢ κατὰ τὸν Μωϋ-

χρήμασιν; ὁ μὴ ἀκούων τοῦ κυρίου λέγοντος, μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς;

Δοκεῖ μοι τῶν ἄλλων αὐτοὺς προκεκρίσθαι IX. 28.
p. 244. διὰ τὸ ἔχειν ὀξυτέραν τὴν διάνοιαν, καὶ τῷ ὕψει τῆς θεότητος συναναβαίνειν τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκουσίως ταπεινωθέντος, καὶ ἐν ταυτότητι μέιναντος τῆς ὑπερτάτης δόξης τε καὶ λαμπρότητος. Πέτρος μὲν γὰρ ὁμολογήσας αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐναργῶς ἐμακαρίσθη, ὡς ὑπὸ τοῦ οὐρανίου πατρὸς τὴν τοιαύτην ἀποκαλυφθεὶς γινῶσιν· Ἰωάννης, καὶ Ἰάκωβος, ὡς ὁ Μάρκος φησὶν, ἀδελφοὶ τὸ πνεῦμα μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα ὑπάρχοντες, βοανηργές, ὁ ἐστὶν υἱοὶ βροντῆς παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπονομάζονται, ταύτης τυχόντες τῆς προσηγορίας διὰ τὸ μεγαλοφώνως βροντῆσαι τὴν θεολογίαν ἐκείνην τὴν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐπιπνοίας κατενεχθεῖσαν, τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ τὰ ἐξῆς· πρόδηλον γὰρ ὡς καὶ Ἰάκωβος τὴν αὐτὴν χάριν ἐπλεύτει τῷ ἀδελφῷ κατὰ τὴν ἀψευδῆ μαρτυρίαν τοῦ κοινῶς αὐτοὺς μιᾷ προσηγορίᾳ τιμήσαντος.

Τί οὖν; ὡς πρόβατα ἡμᾶς εἶναι βούλεται v. 47.
p. 257. βληχώμενα, καὶ ἀβασανίστως τοῖς περὶ τῆς βασιλείας τίθεσθαι λόγοις; οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ματθαῖον, σαφηνίζεται γὰρ ἐκ τῶν ἐκεί-

νόμον ἀρχιερεὺς, ἔλαβεν ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς κατὰ τὸν νόμον γυναῖκα τὴν Ἑλισάβετ θυγατέρα Ἀμιναδάβ· ὁ δὲ Ἀμιναδάβ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς κατήγετο· καὶ ἵνα μή τις ἕτερον Ἀμιναδάβ ὑπολάβῃ, εἰπὼν θυγαῖτέρα Ἀμιναδάβ, ἐπήγαγεν ἀδελφὴν Ναασσών· καὶ ὅρα μοι τὴν οἰκονομίαν τοῦ πνεύματος, καὶ ταύτην τοῦ Ζαχαρίου γυναῖκα οἰκονομήσαντος Ἑλισάβετ προσαγορεύεσθαι, πρὸς ἐκείνην ἡμᾶς τὴν Ἑλισάβετ ἀνάΓουσας, ἣν Ἀαρὼν ἠγάγετο, καὶ δι' ἧς ὑπῆρχεν ἡ συνάφεια τῶν δύο φυλῶν, καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος ἐναργῶς βοῶσαν, ὡς ἐξ ἐκείνης μοι τῆς Ἑλισάβετ ἡ πρὸς τὴν παρθένον συνάφεια· καὶ ὁ Λουκᾶς γοῦν τὸ ἀκριβὲς τῶν εἰρημένων παριστᾶς φησὶ περὶ Ζαχαρίου λέγων· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγαῖτέρων Ἀαρὼν· καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ.

IV. 18.
P. 117.

Τοῖς γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν πτωχεύουσιν ἐκήρυξε λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

VI. 24.
P. 159.

Οὐ πάντων τῶν ἐν εὐπορίᾳ ὁ λόγος καθάπτεται· μόνον δὲ τῶν ἐπὶ τοῖς χρήμασι τὸ πᾶν τεθεικότων, καὶ προστήκότων αὐτοῖς τῇ διανοίᾳ· σαφέστερον γοῦν δηλοῖ τὴν τοῦ σωτῆρος διάνοιαν ὁ Μάρκος εἰπὼν, πῶς δύσκολον τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν· τίς δὲ ἐστὶν ὁ πεποιθὼς ἐπὶ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Ex alio codice.

Τὸ Ἑλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, πληρὴς ἐστὶ μυστηρίου θεοπρεποῦς, ὅπερ οἶμαι μηδὲ τὴν παρθένον ἠγνοῦναι, ἅτε πνεύματος ἁγίου μετέχουσαν διὰ τοῦτο καὶ προθύμως ὑπήκουσε, καὶ πρὸς τὴν Ἑλισάβετ ἠπεύγει· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ βασιλεὺς ἦν τῶν βασιλευόντων, ἅτε δὴ Θεὸς, ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ἀρχιερεὺς ἐχρημάτισεν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, ἑαυτὸν προσενεγκὼν θυσίαν τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου καθάραιον· κατανοήσατε γάρ, φησιν, ὁ Παῦλος, τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν· προωκοδόμηθη τοῦτο ἄνωθεν συναφθῆναι τὸ γένος τῆς βασιλικῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς, ἐξ ἧς ὑπῆρχεν ἡ παναγία παρθένος, καὶ τὸ τῆς ἱερατικῆς τοῦ Λευὶ φυλῆς, ἐξ ἧς ὑπῆρχεν ἡ Ἑλισάβετ, ἵνα ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀμφοτέρων τὸ κατὰ σάρκα κατάγῃται· γέγραπται γάρ ἐν τῇ ἐξόδῳ πρὶν τεθῆναι τὴν ἐντολὴν τὴν ἐξ ἐτέρας φυλῆς λαμβάνειν γυναῖκα κωλύουσαν, ὡς Ἀαρὼν ὁ πρῶτος κατὰ τὸν

I. 36.
 cod. p. 18.

XXIV. ἄπειρ ἰχθύος καταβαπτισθείση, διὰ τῆς ἀφρά-
 στου σαρκώσεως (1) ἐνώσας ἑαυτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ
 λόγος, τὸ νοερὸν (2) καὶ ἀπρόσιτον πῦρ, ὥσπερ
 ὁπλὴν αὐτὴν καὶ διάπυρον ἀπετέλεσεν, ἀπαλλά-
 ξας τῆς τῶν παθῶν διαχύσεως· καὶ ταύτην τὴν
 οἰκονομίαν οὕτως ἡδέως ἐπλήρωσεν, ὥς καὶ οἰ-
 κεῖον βρῶμα ποιήσασθαι· σωτηρία γὰρ ἀνθρώ-
 πων, βρῶμα Θεοῦ· καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐναργῶς
 ἀπέδειξε· τῶν γὰρ μαθητῶν ἐν καιρῷ τινὶ προ-
 τρεπομένων αὐτὸν φαγεῖν, ἥνίκα τῇ σαμαρείτι-
 δι διαλεχθεὶς τὴν διὰ τῆς πίστεως σωτηρίαν
 ἐκείνης εἰργάσατο, ἔλεγεν· ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φα-
 γεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε· καὶ ἐμὸν βρῶμα ἐσ-
 τίν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με
 πατρὸς, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον· συνέφα-
 γε δὲ τῷ ὁπτῷ ἰχθύϊ καὶ τὸ κηρίον τοῦ μέλι-
 τος, δηλῶν ὥς οἱ πυρωθέντες διὰ τῆς θείας ἐναν-
 θρωπήσεως, καὶ μετασχόντες αὐτοῦ τῆς θεότη-
 τος, ὥς μέλι μὲν μετ' ἐπιθυμίας τὰς ἐντολὰς
 αὐτοῦ παραδέχονται, κηρῷ δὲ ὥσπερ τοὺς νό-
 μους ἐναπογράφονται.

(1) Alius codex κινώσεως. (2) Al. cod. νοητόν.

ἥλιος τὰς τῆς ἀναστάσεως ἀκτῖνας ἀνέτειλεν· ὁ ΧΧΙΙΙ.
 γὰρ ἐκουσίως σαρκωθείς καὶ γενόμενος ἄνθρω-
 πος, ἐκουσίως τὰ ὑπὲρ ἡμῶν κατέδεξάτο πάθη·
 καὶ πέπονθε σαρκί, κατὰ τὰς Γράφας, κατὰ μη-
 δὲν τῆς θεϊκῆς ἀπαθείας τραπεῖς, ἀλλὰ μεί-
 νας ἐν οἷς ἦν καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ἐν πάθεισιν,
 ὁ αὐτὸς, καὶ ἐν τῇ τριημέρῳ ταφῇ καὶ τῇ εἰς
 ᾄδου καταβάσει, κατέλυσε μὲν τὴν ἐν τοῖς τά-
 φοις φθορὰν, συνέτριψε δὲ πύλας χαλκᾶς, καὶ
 μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασε τῶν ὑποχθονίων·
 καὶ ἀνέστη θεοπρεπῶς· ἡ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ, τῆς
 ἐν τῷ τάφῳ παντέλως οὐκ ἐπειράθη διαλύσεως·
 ἔν' ὁδὸς καὶ θύρα γένηται τῆς τῶν ἡμετέρων
 σωμάτων ἀφθαρσίας, τοὔτέστιν ἀπαθείας καὶ
 ἀθανασίας, καὶ τῆς ἐκ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνα-
 στάσεως ἀπεράντου ζωῆς.

Καὶ τὸ φαγεῖν δὲ καὶ πιεῖν, δι' οὐδὲν ἕτε- Cap. XXIV.
 ρον ἔπραξεν, ἥ ἵνα δείξῃ σαφῶς, ὡς αὐτὸς ὁ v. 43.
 ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ὁ καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ P. 319. a.
 παρὰ πάντα τὸν καιρὸν τῆς οἰκονομίας, συν-
 εσθίων καὶ συμπίνων αὐτοῖς, καὶ συναναστρέ-
 φόμενος ἀνθρώποις, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φω-
 νήν· ἔχει δὲ καὶ θεωρίαν ἀνηγμένην τινὰ, τὸ
 φαγεῖν αὐτὸν μέρος ἰχθύος ὀπτιοῦ, ὅπερ τὸ πέ-
 ρας τῆς οἰκονομίας δηλοῖ· πέρας δὲ τῆς οἰκονο-
 μίας, ἡ ἐμὴ σωτηρία· τῇ γὰρ τῶν ἀνθρώπων φύ-
 σει, τῇ ὑγρότητι τοῦ ἀσώτου βίου λαοῦ κατ-

κχιη. δὲ Θεὸς λόγος, αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν, ἐκατέρω τὴν ἄκραν ἔνωσιν καὶ καθ' ὑπόστασιν ἥνωτο, πλήρης ὢν, καὶ μηδαμοῦ διαιρούμενος, ὡς ἀσώματος, καὶ ἀπερίγραπτος, καὶ πληροῦν πάντα δυνάμενος· καὶ διὰ μὲν τῆς πρὸς τὸ σῶμα ἐνώσεως, καταργῶν τὴν φθορὰν καὶ τοὺς ἐν τάφοις ζωοποιῶν· πολλὰ γὰρ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, καθά φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν· διὰ δὲ τῆς πρὸς τὴν ψυχὴν ἀνοίγων τὸν παράδεισον, καὶ συνεισάγων ἑαυτῷ τὸν ληστὴν ὡς ὑπέσχετο, λέγων· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· προσέθηκε δὲ τὸ μετ' ἐμοῦ, καὶ μάλα εἰκότως· εἰ γὰρ ὁ πρῶτος Ἀδὰμ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐξώριστο τῆς ἐν παραδείσῳ διατρίβῃς, οὐκ ἦν θέμις ἐτέρῳ τυχεῖν τῆς ἐκεῖσε τρυφῆς, πρὶν ὁ δεύτερος Ἀδὰμ ἐπιστῇ, καὶ λύσει τὴν ἐξορίαν ἐκείνην· οὕτως οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἥνωμένος τῇ ψυχῇ καθ' ὑπόστασιν, καὶ μὴ δὲ τὸ σῶμα καταλιπὼν ἔρημον τῆς οἰκείας ἐνώσεως, ἀνέωξε τῷ ληστῇ τὸν παράδεισον· καὶ τοῖς ἐν ᾄδου χωρίοις ἐπεπεφοίτηκεν, εἰπὼν τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλτε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύφθητε· καὶ πάντα τελείως καὶ ἰατρικῶς ἐπισκεψάμενος, καὶ πάλιν εἰς ταυτὸν ἀγαγὼν ἅπερ ἐκουσίως διέζευξεν, εἰς ἐξ ἀμφοῖν ἡμῖν Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, τελείως ἐχουσῶν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ὁ τῆς δικαιοσύνης

σχύλων τὸ κράτιστον ἔργῳ δηλῶν ὅπερ ἔλεγεν, κχιιι. ὡς δέσας τὸν ἰσχυρὸν, τὰ σκεύη αὐτοῦ τῆς οἰκίας διήρπασεν.

Ταύτην γε μὴν τὴν φωνὴν ὁ ἀπόστολος, ἰσχυράν κραυγὴν ἀπεκάλεσε, μεθ' ἧς ἰκετεύσας ἔδάκρυσεν, ἡμῖν χρήσας τὰ δάκρυα, καθάπερ καὶ τὴν φωνὴν ἰσχυρά γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡ ἰσχυσασα διὰ τοσούτου χρόνου πρὸς ἡμᾶς ἐπικλῖναι τὴν ἀκοὴν τοῦ πατρὸς, ἣν ἀπέστρεψεν ἡ παράβασις τῷ Ἀδὰμ· πῶς γὰρ ἔμελλεν ἰσχυρᾶς κραυγῆς χρῆζειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δεόμενος ὁ υἱὸς, τελώγου καὶ πόρνης στεναζόντων καὶ δακρυόντων ἡσυχῇ ἀκουομένων;

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν διεξοδικῶς εἴρηται· εἰ δὲ τις συστεῖλαι βούλοιτο, ὧδε ἂν ἐρεῖ· εἰ κατὰ τοὺς τῶν αἱρέσεων λήρους ἔκπνευσιν εἵποισμεν τοῦ Χριστοῦ, μὴ τῆς ψυχῆς εἶναι διάζευξιν, ἀλλὰ τῆς θεότητος χωρισμὸν, οὐ τὸν ἡμέτερον ἀλλ' ἴδιον ἀπέθανε θάνατον· καὶ μάτην ἡμεῖς ἐπὶ τῷ πάθει τοῦ σωτῆρος μεγαλᾶυχούμεθα, εἰ ξένῳ τινὶ καὶ οὐ τῷ ἡμετέρῳ θανάτῳ νενίκηκε τὸν διάβολον· ἀλλ' εὐδηλον, ὅτι δι' ὧν κατέπαλαίσθημεν, διὰ τούτων ἀνακεκλήμεθα· οὔτε γὰρ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐγκατελείφθη εἰς τὸν ᾗδην, οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν, ὡς ὁ προφήτης φησὶν, ἀλλ' ἐχωρίζετο μὲν ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, βουλήσει τοῦ ταῦτα οἰκονομοῦντος· ὁ

ΙΧΙΙΙ. τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα ὑπερβάντος, πρὸς δὲ τὰς μελλούσας ἀναπτρωθέντος ἐλπίδας, καὶ κράζαντος τὴν ἐξαίσιον καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐκείνην φωνὴν, μνήσθητί μου κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου· ὁ τῶν ἡμετέρων διανοιῶν ἐξεταστὴς ἀκριβὴς, τῆς πίστεως αὐτοῦ θαυμάσας τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ ὑψηλὸν, ἐκ τῶν αὐτίκα μάλα ἐσομένων πρὸς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων αὐτὸν ἐβεβαίωσεν, εἰπὼν· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, φησὶν, οἱ πιστεύοντες εἰς ἐμὲ, σημείων καὶ διδασκαλίας ἀπήλαυσαν· καὶ διὰ τούτων, τὸν περὶ τῆς βασιλείας λόγον ἐδέξαντο· οὗτος δὲ μηδὲν ἀκούσας τῶν ἐμῶν ἢ θεασάμενος, εἰ μὴ τὸν ἀτιμότητον θάνατον τοῦ σταυροῦ, τὸ Γενναῖον ἐκεῖνο ῥῆμα ἐφθέγγετο, τὸ μνήσθητί μου κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου· τί οὖν; ἐχέτω τέως τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τρυφὴν, τῆς οἰκείας ἐνέχυρον πίστεως· τεύξεται γὰρ καὶ τῆς βασιλείας εἰς ὕστερον· ἐν ᾗ γενέσθαι αὐτοῦ μνήμην ἡξίωσε, καὶ ὥσπερ νικηφόρος τίς εἰσελαύνων εἰς πόλιν, τὰ λαμπρὰ τῶν λαφύρων ἐπικομίζεται, περιφανεστέραν διὰ τούτου τὴν νίκην ποιῶν, καὶ ἀνακηρύττων τὸ τρόπον· οὕτω καὶ ὁ κύριος εἰσελαύνων εἰς τὴν ἀρχαίαν τοῦ ἀνθρώπου πατρίδα, τὸν παράδεισον λέγω, τὸν ληστὴν, ἐπιφέρετο πανοπλίας ἀπάσης σιμνότερον λάφυρον, καὶ τῶν τοῦ διαβόλου

γὰρ ἐργάζεσθαι τὸν παράδεισον· ἡ δὲ ἐργασία κχιιι. τοῦ παραδείσου, βάνουσός τις οὐκ ἦν· ἀλλ' εἶχε λογικὴν εὐφροσύνην ἀναμεμιγμένην, καὶ ἐννοιῶν θείων ἀπόλαυσιν· σιωπῶ γὰρ τὴν ἀρπαγὴν ἣν ἡρπάγη Παῦλος ἐκεῖσε, ἐπεὶ αὐτὸς εἶπεν, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς σώματος, οὐκ οἶδα· ὥστε ὁ ληστὴς τοῦ μὲν παραδείσου τετύχηκε, καὶ ἀψευδὴς ὁ εἰπὼν σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· τὰ δὲ ἐν ἐλπίσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀγαθὰ, μετὰ τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαίων οὐκ ἐχομίσατο, ὥσπερ οὖν δὲ οἱ ἄλλοι, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν· ὅτι γὰρ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐν ἐπαγγελίαις ἡμῖν ἀποκείμενα, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἡ βασιλεία, πολλαχόθεν μὲν ἐστὶ συνιδεῖν, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ῥημάτων ἐκείνων· ἐν οἷς φησὶ, διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν· ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου· ἔχομεν πρὸς τῇ ἐπηγγελμένῃ βασιλείᾳ καὶ τὸν παράδεισον, ὅς τις χωρίον ἐστὶ πνευματικῆς ἀναπαύσεως· θαυμάσαι γοῦν ἐστὶ τοῦ κυρίου τὰς πανσόφους οἰκονομίας, ὧν μετρίας τινὰς ἐμφάσεις δεδέγμεθα, τὸν ἐπ' αὐταῖς τελείως εἰπεῖν λόγον οὐκ ἔχοντες· τοῦ γὰρ ληστοῦ τοιαύτην πίστιν ἐπιδειξαμένου, καὶ τοῦ μὲν ἄλλους τῶν ἡλῶν καταφρονήσαντος· προα-
πεπερόνητο γὰρ τῷ ξύλῳ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ

κχιιι. ὑποστίζοντας ἀναγκώσκειν, ἀμὴν λέγω σοι σήμερον· εἴθ' οὕτως ἐπιφέρειν, τὸ μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· ὡς εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον δοκεῖν ἀφορᾶν τὴν ὑπόσχεσιν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὗτοι· τὸ δὲ ἀληθὲς τῆς ἐξηγήσεως, τοῦτό ἐστι· τὰ ἐπηγγελμένα ἡμῖν ἀγαθὰ, βασιλεία ἐστὶν οὐρανῶν, οὐχὶ τοῦ παραδείσου τρυφή· κηρύσσων γὰρ ὁ κύριος ἔλεγε· μετανοεῖτε ὅτι ἡγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὐχ' ἡ εἰς τὸν παράδεισον εἰσόδος ἢ ἐπάνοδος· καὶ ἐν τῷ προσεύχεσθαι δὲ λέγειν προσέταξεν, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· οὐχ' ἡ τοῦ παραδείσου διατριβή· ἀλλ' ἴσως ἔρεϊ τις· ὡς ταυτὸν εἶσιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ὁ παράδεισος, δύο προσηγοριῶν οὐσῶν περὶ ἓν πρᾶγμα τὸ ὑποκείμενον· ἀλλ' ἡ τῶν ἱερῶν γραμμάτων διδασκαλία, δείκνυσιν ὡς οὐ ταυτὸν εἶσιν, ἀλλ' ἑκατέρου πολὺ τὸ διάφορον· τὰ μὲν γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἡτοιμασμένα τοῖς ἀγαπῶσι τὸν κύριον ἀλᾶθὰ, οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, καθὰ καὶ ὁ Θεσπέσιος ἔγραψε Παῦλος· τὸν δὲ παράδεισον, καὶ ὀφθαλμὸς εἶδεν ὁ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ οὖς ἤκουσεν· ἤκουε γὰρ ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ, φαγῇ· εἰ καὶ τοῦ ἐνὸς ξύλου τὴν μὲν θέαν εἶχε, τὴν δὲ βρώσιν οὐκ ἐπετέτραπτο· καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· προσειτάττετο

ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χω- κχιιι.
ρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι· καὶ τινες λέγουσιν ὡς ὁ
ἀπόστολος ἐν οἷς ἀπηριθμήσατο, οὐ συνηρίθμη-
σε καὶ τὸν ληστὴν, ἀλλ' ἀπεσιώπησεν αὐτὸν, ὡς
τῶν ἐπηγγελμένων ἤδη τυχόντα· καὶ διὰ τοῦτο
οὐκ εἶπεν ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως, πάντες οἱ
μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐχομίσαν-
το τὰς ἐπαγγελίας· ἀλλ' εἶπε, καὶ οὗτοι πάν-
τες· πρὸς τοὺς ἀπηριθμημένους δεικτικῶς ἀνα-
φέρον τὸν λόγον, οἷς ὁ ληστὴς οὐ συνηριθμεῖ-
το· ἕτεροι δὲ ἔφασαν μηδέπω τὸν ληστὴν τετυ-
χηκέναι τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ διατριβῆς, ἀλλὰ
διὰ τὸ ἄπρωτον καὶ ἀμετάθετον τῆς ὑποσχέ-
σεως, εἶρηκέναι τὸν κύριον, τὸ σήμερον μετ' ἐμοῦ
ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· ὁ οὐρα-
νὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ
μὴ παρέλθωσιν· ἔστι γὰρ καὶ τοιοῦτον εἶδος,
φησὶν, ἐν τοῖς τοῦ κυρίου ῥήμασιν· ἐν οἷς περὶ
τῶν ἔσεσθαι μελλόντων ὡς ἤδη γεγενημένων διέ-
ξουσιν· ὡς ἐνθα λέγεται, ἢ ἂν ἡμέρα φάγετε
ἀπὸ τοῦ ξύλου, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· καὶ πάλιν· ὁ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· καὶ αὖθις·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται· ἀλλὰ μεταβέβηκεν
ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν· ἄλλοι δὲ πρὸς
ἐννοιαν τὸ ῥητὸν ἐκβιάζονται· λέγουσι γὰρ δεῖν

XXIII. θανάτου πείραν, ἵνα τοῦτον ὑποστὰς σαρκί, δεί-
ξω νεκρόν τε καὶ ἄπρακτον· ὅταν δέ μου καὶ
τὸ σῶμα τῷ τοῦ μνήματος λίθῳ καὶ ταῖς σφρα-
γῖσι κατασφαλίσῃσθε, τότε γνώσεσθε διὰ τῆς
ἐμῆς ἀναστάσεως, ὡς καὶ δυνάμενος ἀπὸ τοῦ
σταυροῦ καταβῆναι, διὰ τῆς τριημέρου ταφῆς
τὸ γένος ἀναστῆσαι τῶν ἀνθρώπων ἀνέμενον· διὸ
δοξάζομέν σε τὸν πάντα σοφία διὰ τὴν ἡμετέ-
ραν σωτηρίαν οἰκονομήσαντα.

v. 40.
p. 304. a.

Καὶ πρότερον μὲν πολλὰς αὐπνους διατελέ-
σας νύκτας, ἐσύλησεν ὅσα σῆς καὶ βρώσις ἠφά-
νιζε· καὶ δι' ὧν ἀνῆψεν ἐαυτῷ σφοδρότεραν τὴν
φλόγα τοῦ τῆς γεέννης ἀσβέστου πυρὸς· μέλ-
λων δὲ τὸν τελευταῖον ὕπνον ὑπνῶσαι τὸν θά-
νατον, καὶ προσηλωμένους τῷ ξύλῳ τὸν σεσαρ-
κωμένον θεόν, καὶ συνεσταλμένον αὐτῷ τῷ πά-
θει παραδόξως ἐπιγνοὺς, ἐπίστευσεν εἰς αὐ-
τὸν καὶ τῇ γλώττῃ τὴν βασιλείαν ὥρυξε καὶ
ἐλήστευσεν εἰπὼν, μνήσθητί μου ἐν τῇ βασι-
λείᾳ σου.

v. 42.

Τινὲς δέ φασι, πῶς ἂν εἴποιμεν τὸν ληστὴν
εἰσεληλυθέναι εἰς τὸν παράδεισον; τοῦ ἀποστό-
λου Παύλου τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀπαριθμησαμένου
δικαίους ἐν τῇ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῇ δικαιο-
θέντας διὰ τῆς πίστεως, καὶ ἐπαγαγόντος, ὅτι
οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως,
οὐκ ἐχομίσαντο τὰς ἐπαγγελίας τοῦ θεοῦ περὶ

κυρίου φωνῆς, ἣν ἀνεβόησεν ἐπὶ τοῦ σωτηρίου ΧΧΙΙΙ. σταυροῦ λέγων, πάτερ ἄφες αὐτοῖς, συνεχωρήθησαν Ἰουδαῖοι τῆς Θεομάχου γρώμης τὸ ἔγκλημα, σαφῆ ἔχει τὴν λύσιν· ἐπεὶ ἐπήγαγε τὸ, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν, ὥστε τοὺς τῇ ἀγνοίᾳ παραχρῆμα συναπελθόντας, ἔχειν ἐκ τῆς φωνῆς τὸ ὠφέλιμον· τοὺς μὲν τοι γε ἐπιμείναντας μετὰ τὸν σῆταυρον, ἔξω τῆς ὠφελείας ἐποίησε τὰ ἐπιγενόμενα θάύματα· σκότους δηλαδὴ πληρωθείσης μεσοῦσης ἡμέρας, πάσης τῆς γῆς καὶ αὐτῆς σεισθείσης ἐκ βάρων αὐτῶν, καὶ τοῦ καταπέτριάσματος, σχισθεισῶν δὲ ὁμοίως καὶ τῶν πετρῶν· τοὺς γὰρ τοιούτους οὐκ ἂν τις ὑπὸ τῆς ἀγνοίας ἔτι βοηθεῖσθαι νομίσειε, τῶν Θεοπρεπῶν τούτων θαυμάτων ἀνακηρυττόντων αὐτὸν εἶναι θεόν, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ· καὶ ἐπισφραγισθέντων διὰ τῆς ἀναστάσεως· καὶ τοῦτο δεδήλωκεν ἡ ῥωμαίων πολιορκία, καὶ τὰ περιστοιχίσαντα κακὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἃ καὶ πρὸς φθορὰν αὐτὴν ἤγαγε παντελῆ.

Ὁ μὲν οὖν βλάσφημος τῶν Ἰουδαίων δῆμος, v. 35.
p. 303. b. τὸν ἐκούσιόν σου σταυρὸν Θεασάμενοι, ὀνειδίζοντες ἔλεγον· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ· σὺ δὲ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐβόας, ὁ μόνος μακρόθυμος, οὐ πρὸς ὑμᾶς μοι νῦν ὁ ἀγὼν ὡς ἀνόητοι· τὰ γὰρ τῆς ὑμετέρας ἀσεβείας ἀπῆρτισται· περιμένω δὲ τὴν τοῦ

ΧΧΙΙ. τῆς ἡμετέρας φύσεως ὥσπερ ἀναξηράνη καὶ ἐξ-
 οικίσῃ τὴν τῆς δειλίας πληγὴν· ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦ-
 το ἦν ὡς ἐν μυστηρίῳ πραττόμενον, οὐδὲ εἰ
 σφόδρα δειλότατός τις καὶ ἀγεννέστατος ὑπῆρ-
 χεν, αἵματος ἔμελλε νοτίσιν ἐξ ἀλωνίας μόνης
 ὥσπερ ἰκμάσιν ἰδρώτος παρὰ φύσιν ὑγραίνεσθαι·
 τοιοῦτόν ἐστι καχεῖνο τὸ εἰρημένον, ὡς ἄγγε-
 λος ἦν παρειστηκὼς τῷ σωτῆρι· καὶ τοῦτο γὰρ
 τῆς περὶ ἡμᾶς ἔνεκεν οἰκονομίας ἐπράττετο· τῶν
 γὰρ ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγώνων, οὗτος ἡμῖν καθὰ
 καὶ τῶν ἄλλων ἀπήρξατο· μαρτυρήσας ἐπὶ Πον-
 τίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ὡς φησιν,
 ὁ ἀπόστολος· καὶ δεικνὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτὸν ὑπο-
 δείγματος, ὡς οἱ ἀθλεῖν μέλλοντες τοὺς ἱεροὺς
 ἄθλους, ἀγγέλους ἐξ οὐρανοῦ ἐπικουροῦντας
 αὐτοῖς ἔχουσι· εἰ γὰρ αὐτὸς ἦν ἡ παναλκῆς σο-
 φία καὶ δύναμις τοῦ πατρὸς, πῶς ἔχρηζεν ἐνὸς
 ἀγγέλου τοῦ ἐνισχύοντός, ὁ πάντα συνέχων ὡς
 δεσπότης; ἀνθρώποις οὖν ἀνθρωπίνως συνανειστέ-
 ρετο· ἰδοὺ γάρ, φησιν ὁ Ματθαῖος, ἀγγελοι
 προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς δὲ
 οἰκονομικῶς ἔτι καὶ ὑφειμένως διαλεγόμενος αὐ-
 τοῖς; ἔλεγεν· ἢ δοχεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι πα-
 ρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι
 πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν
 πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;
 Ἄλλως δὲ τὸ πυγθάνεσθαι, εἴ γε ἐκ τῆς τοῦ

τὸ αἷμα αὐτοῦ τοῦ παθόντος ἐκουσίως σαρκί, xci.
καὶ ἀναστάντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἄφθαρτον καὶ ἀπα-
θὲς καὶ ἀθάνατον, καὶ τοῖς μετέχουσιν, ἀφθαρ-
σίας καὶ ἀπαθείας καὶ ἀθανασίας παρεκτικόν·
καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ
συνεσθίων τοῖς μαθηταῖς, καὶ τῆς ἱερουργίας
ταύτης ἡμῖν ἀπαρχόμενος, τοῦτον τὸν τρόπον
τελεῖσθαι τὴν θυσίαν παρέδωκεν, ὅς μέχρι καὶ
τήμερον ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις πεφύ-
λακται.

Τίς δὲ ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης v. 30.
f. 283. b.
ἐστίας; βασιλικά πάντως νοήματα, τῆς βασι-
λευούσης τριάδος τὴν μετουσίαν τοῖς ἐστιωμέ-
νοις λαμπρὰν ἀναστράπτοντα· καὶ ἥς οὐκ ἐστι
κρεῖττον ἢ λαμπρότερον ἐπινοεῖν.

Τάχα δὲ καὶ τὸ, πατὴρ παρένεγκε τὸ ποτή- v. 42.
p. 292. a.
ριον, οὐχ' ὡς δεδιὼς τὸν θάνατον ἔφη, ἀλλ'
ἵνα διὰ τούτων τῶν ῥημάτων προκαλέσῃται τὸν
διάβολον, πῆξαι αὐτῷ τὸν σταυρόν.

Καὶ ὥσπερ σαρκὶ τὸν θάνατον ὑπομείνας, v. 44.
ἐκὼν ἐν αὐτῇ τὴν ἀθανασίαν ἐφύτευσεν, οὕτω
καὶ τὸ τῆς δειλίας βουλήσει προσηκόμενος πά-
θος, αὐτῇ τὸ θάρσος καὶ τὴν ἀνδρείαν ἐνέσπει-
ρεν· ἐξ ἧς τοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτὸν, πρὸς
τοὺς τοῦ μαρτυρίου μεγάλους ἄθλους ἐνεύρω-
σε· ταύτη τοι καὶ θρόμβοι ἰδρώτος αὐτοῦ πα-
ραδόξως οἷα σταγόνες αἵματος ἀπέρρρεον, ἵνα

ΧΧΙΙ. τος τοῦ ἀναστάντος πιστούμενος, καὶ τὸ τῆς
 ψευδοδοξίας ἀνόσιον ἐξοστρακίζων δοξάριον·
 μάλιστα μὲν οὖν βασιλείαν θεοῦ, τὴν αὐτοῦ κα-
 λεῖ ἀνάστασιν· ἔχει δὲ τὸ ῥῆτόν, καὶ ἑτέραν ἀπό-
 δοσιν· νοοῦμεν γὰρ καινοῦ ποτηρίου πόσιν, τὴν
 ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ προσδοκωμένῃ βασιλείᾳ τῶν
 οὐρανῶν τῶν θείων νοημάτων ἐπηγγελμένην ἡμῖν
 ἀποκάλυψιν· ὅτε λύεται μὲν τὰ ἔσοπτρα καὶ τὰ
 αἰνίγματα, φανεροῦται δὲ ἡ προσώπου πρὸς
 πρόσωπον θέα, καθὰ φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος.

v. 19.
p. 281. b.

Ἐνα ἄρτον ὁ ἐνανθρωπήσας τοῦ θεοῦ λόγος,
 ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τῆς ἱερουργίας τοῦ με-
 γάλου μυστηρίου πρῶτος αὐτὸς ἀπαρχόμενος,
 καὶ τοῖς ἀποστόλοις τοῦτο παραδιδούς λαβὼν,
 εὐλόγησε καὶ δέδωκεν εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου θα-
 νάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως, εἰπὼν· τοῦτό μου
 ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ διδόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
 τιῶν· ὃ καὶ ἐσθίομεν, καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀθάνα-
 τον καὶ ἀφθαρσίας πληρὺς, καὶ ἀναπληρῶν ἡ-
 μᾶς τῆς αὐτοῦ εὐλογίας καὶ ἀθανασίας, ὥσπερ
 τι σπέρμα τῆς μελλούσης ἡμῖν ἐγγίνεσθαι θείας
 χαρίτος, καὶ δυνάμεως τῆς ἀναστάσεως· οὕτω
 καὶ ὁ ἄρτος, καὶ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας· τὰ
 ἐπὶ τῶν ἁγίων θυσιαστήριων ἱερουργούμενα, τοῦ
 θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως καταγγελιομένων
 τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, τελειοῦται· καὶ ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ

πτειν τοῦ ἱεροῦ, καὶ πλησίον εἶναι Θεοῦ, πόρ- XVIII.
 ρῶ μετὰ τῶν βεβήλων ἀπορρίψεται· ὁ δὲ καὶ
 τῆς θύρας ψαῦσαι φρίττων, καὶ αὐτῶν τῶν τα-
 μείων τοῦ βασιλέως κατατρυφήσει, κατὰ τὴν
 ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων νύμφην τὴν λέγου-
 σαν· εἰσήνεγκέ με ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸ ταμιεῖον
 αὐτοῦ.

Νοηθεῖν δ' ἂν καὶ περὶ ἐθνῶν καὶ ἰουδαίων Cap. XIX.
v. 26.
P. 259. a.
 τὸ, παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, καὶ τὰ ἐξῆς·
 τοῖς γὰρ κατακούσασι προθύμως τῶν αὐτοῦ
 λόγων· τοῖς μαθηταῖς λέγω, καὶ τοῖς ἐξ ἐθ-
 νῶν πεπιστευκόσι καὶ κατέχουσι ἐν τῇ διανοίᾳ
 τὸν τῆς διδασκαλίας θεμέλιον, καὶ ἐδόθη, καὶ
 ἐπερυσεύθη τὰ τῆς θείας ἀπογνώσεως, καὶ τὰ
 τῶν τοῦ πνεύματος δωρεῶν· ἰουδαίων δὲ μὴ κα-
 τασχόντων τὸν αὐτοῦ λόγον, καὶ ὁ ἐδόκουν ἔ-
 χειν ἀφῆρέθη· τοῦτο δὲ ἐστίν, ἡ κατὰ τὸν Μωϋ-
 σείως νόμον λατρεία, καὶ τὰ προφητικὰ καὶ θεό-
 πνευστα ἱεράματα, τὰ προαγορεύοντα τὴν παρ-
 ουσίαν τοῦ κυρίου, καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἰσραὴλ
 διαβόητον ὄνομα.

Ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων εἰσάγεται Cap. XXII.
v. 17.
P. 280. b.
 Πέτρος πρὸς Κορνήλιον εἰπὼν, οἳ τινες συνεφά-
 γομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι
 αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· ὥστε καινὴ πόσις τοῦ πότῃριου
 ἐστίν, ἣν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἔπει
 μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τὸν ναὸν τοῦ σώμα-

ΧΙΙΙ. οὐκ ἐνδέχεται μὴ πάντως τούτους καὶ ἐπὶ τὸν οἰκοδεσπότην τὰς χεῖρας ὀπλίσαι· τοῦτο γὰρ δηλῶν καὶ ὁ κύριος, εὐθέως ἐπήγαγεν.

v. 35.
p. 199. b. *Ἡ τότε αὐτοῖς φανεῖσθαι φησὶν, ὅτε τὴν παγκόσμιον ἐπιφάνειαν ποιήσεται· τότε μὴν ὄψεσθε, ὅτε ἀνάγκη ἐρεῖτε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Cap.
XVIII.
v. 11.
p. 239. a. Ὁ μὲν φαρισαῖος, ἐσθῶς ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, μεγαλοφώνως ἠτεῖτο καὶ προσηύχετο, καὶ ὡς ἄξιός ὢν ἤτει τυχεῖν, τὰς οἰκείας πράξεις ἀπαριθμεῖτο· καὶ ὅσῳ πολλὰ κατέλεγε, τοσοῦτῳ πλέον τὴν θείαν ἀπέβυσεν ἀκοὴν· καὶ ὁ τῶν ῥημάτων ὄγκος, κενὸς περὶ τὰ χεῖλη κατέρρει, καὶ εἰς ἀφρόν διελύετο· ὁ δὲ τελώνης, ἔρτα μὲν οὐκ ἀγαθὰ εἶχεν ἀπαριθμεῖσθαι, ἀλλὰ μακρὰν ἐστώς, καὶ τοῦ νεῶ τὴν ἐσχάτην ὑποδὺς γωνίαν, τὸ στῆθος ἔπαιε, τὴν ψυχὴν ὥσπερ ὑπομιμνήσκων διὰ τούτου, τῶν αὐτῇ πεπλημμελημένων, καὶ εἰς αἰσθησιν διεγείρων καθεύδουσας· καὶ μὴ δὲ τῆς ἐν τῇ προσευχῇ στήσεως ἑαυτὸν ἡγούμενος ἄξιον, τοῦτο μόνον ἐτόλμα λέγειν· ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μου τῷ ἁμαρτωλῷ· καὶ τὸ μόλις ἐξιὸν τοῦ στόματος ῥῆμα, πτέρυξιν ὑψηλοῖς ἐπῆρετο, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνεφέρετο, καὶ κρούον τὴν θύραν, εἴσω τῆς θείας ἀκοῆς παρεπέμπετο, καὶ ἰδικαίου τὸν προσευξάμενον· ὁ γὰρ οἰόμενος] ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι τοῦ εἰς τὰ ἄδυστα παραχύ-

λωσιν, ὡς ὁ κύριος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ XII. παρουσίαν ἀθρώως καὶ ἀδοκῆτως ἤξει· κατὰ δὲ ἀναγωγὴν καὶ ἀνηγμένην ἔννοιαν ἐντεῦθεν νοήσομεν, τοὺς μὲν τῆς πρώτης φυλακῆς εἶναι, τοὺς ἐπιμελέστερον βίουντας, καὶ παρὰ τοὺς ἄλλους ἀγρύπῳως διακείμενους περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν, καὶ διὰ τοῦτο πρώτης τάξεως ἐπειλημμένους· τοὺς δὲ τῆς δευτέρας φυλακῆς, τοὺς ὑποβεβηκότας μὲν, μέσης δὲ τινος πολιτείας μέτρον ἐπέχοντας· τοὺς δὲ τῆς τρίτης, τοὺς καὶ τούτων καταδεεστέρους· τοσοῦτον δὲ ἐργασαμένους, ὅσον τὴν τρίτην τάξιν μὴ ὑποβέβηκε· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τετάρτης λογιστέον, καὶ πέμπτῃς εἰ τύχοι· διαφόρων γάρ ἐστι πολιτειῶν μέτρα, καὶ ὁ ἀγαθὸς μισθαποδότης, ἐκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἐπιμετρεῖ· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἔφησε πολλὰς εἶναι τὰς ἡτοιμασμένας μονὰς ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, διὰ τὸ τῶν εὖ βεβιωκότων διάφορον μέτρον.

Μηδεὶς δὲ νομιζέτω τὸ, οὐκ ἐνδέχεται, βίαν ἀναγκαστικὴν Ἰουδαίοις ἐπάγειν· ἵνα ἀκούοντες, Cap. XIII. v. 33. P. 198. b. τρόπον τινὰ συνελαθεῖεν τὰς μαιφόνους χεῖρας ἐπιβαλεῖν τῷ Χριστῷ· τοῦτο γὰρ εἴρηται, οὐ μόνον προαγορευτικῶς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ εἰκότος διάγνωσιν· ὡς ἂν εἴ τις θεασάμενος δούλους φονικωτάτους, διαφόρους οἰκονόμους καὶ ἐπιτρόπους ἀπεκτονότας, φήσειεν ἀληθῶς,

ΧΙΙ. βάλλειν τὰ δαιμόνια, ταῦτα ὡς εἰς τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος βλασφημίαν ὀρῶντα, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἔχοντα τὸ Θεοπρεπές, καὶ μηδένα τόπον ἀπολογίας αὐτοῖς κατὰλιμπάνοντα, φησὶν ὁ Χριστὸς μὴ ἀφαιθήσεσθαι μήτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι μήτε ἐν τῷ μέλλοντι· ταῦτα δὲ μέχρι τοῦ καιροῦ τοῦ σταυροῦ νοητέον, ἐπεὶ ὥστε ἔσως ἐκείνου τοῦ χρόνου, συνεσκίασεν ὁ σωτὴρ διὰ τῶν οἰκονομικῶν ῥημάτων καὶ πραγμάτων, τὸ ὑπερέχον τῆς οἰκείας θεότητος· μετὰ γὰρ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, μηκέτι κατὰ σάρκα Γινωσκόμενος, τοὔτέστι μηκέτι διὰ τῶν ταπεινῶν καὶ ἀνθρωπίνων ἐρχόμενος πραγμάτων ἢ λόγων, τῆς οἰκονομίας ἅπαξ πέρας λαβούσης, καθὰ φησὶν ὁ ἀπόστολος, εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· καὶ ὁ εἰς αὐτὸν βλασφημῶν, ὥσπερ εἰς τὸ πνεῦμα παροινῶν, ὡς ἀσύγγωστα ἁμαρτάνων, ἄφεισιν οὐδὲ μίαν ἔχει τοῦ ἁμαρτήματος· ταῦτα δὲ φαμέν, εἴ γέ τις τῇ βλασφημίᾳ μέχρι τοῦ τέλους τῆς οἰκείας ζωῆς ἐναπέμεινε, καὶ οὕτως μετέστη τοῦ βίου· εἰ γὰρ ἔφθασε μετὰμεληθῆναι, τῶν τῆς ζωῆς ταύτης ἡμερῶν ἐνδαψιλευομένων αὐτῷ, πρόδηλον ὡς ἡ μετάνοια κρείττων ἐστὶν παντὸς ἁμαρτήματος, ἄφεισιν δηλαδὴ τοῖς μετανοοῦσι παρέχουσα.

γ. 38.
p. 182. b.

Τὸ μὲν οὖν ῥητὸν, ταύτην εἰσκομίζει τὴν δή-

τῷ ἁγίῳ διηνεκῶς ἀντιπίπτοντες· καὶ τὴν ἐναν- XII.
 τίαν αἰὲ τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις φερόμενοι, πρὸς
 τὸ εὐτελές τε καὶ τὸ δι' ἡμᾶς ταπεινὸν τῆς τοῦ
 θεοῦ λόγου καὶ σωτῆρος ἐνανθρωπήσεως τυφλώτ-
 τοντες· καὶ ὡς ἐν σκότῳ περιπατοῦντες, προσ-
 ῥέπταιον, καὶ γέγονεν αὐτοῖς ὁ λίθος ὁ ἀκρο-
 γωνιαῖος καὶ ἐκλεκτὸς καὶ ἑντίμος, πέτρα σκαν-
 δάλου, καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ οὐδαμῶς
 ἐνενόουν αὐτοῦ τὴν προαιώνιων ὑπαρξιν, καὶ τὴν
 ἐκ πατρὸς ἀσώματον γέννησιν, καὶ τὸ πρὸς τὸν
 γεγεννηκότα ἴσον, καὶ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἀπαράλ-
 λακτον· ἀλλ' εἰς τὴν συρομένην ἔχοντες τὴν διά-
 νοιαν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος
 υἱός; οὐχ ἡ μητὴρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ; καὶ
 πάλιν, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλ-
 λά περὶ βλασφημίας· καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν σὺ,
 ποιεῖς σεαυτὸν θεόν· ταῦτα οὖν ὅσα ὡς εἰς υἱὸν
 ἀνθρώπου βλασφημοῦντες ἔλεγον, τῇ κατὰ σάρ-
 κα οἰκονομίᾳ καθάπερ εἶπον προσπταίοντες, φη-
 σὶν ὁ σωτὴρ ἀφαιθήσεσθαι αὐτοῖς· ἔχουσιν εἰς
 ἀπολογίαν τῆς ἀγνοίας τοῦ μυστηρίου, τὸ κα-
 τὰ ἄνθρωπον τοῦ Ἑμμανουὴλ χθαμαλὸν καὶ
 ὑποβεβηκὸς· ὅσα μὲν τοι γε κατὰ τῶν θεοση-
 μειῶν καὶ τῶν τεραστίων δυνάμεων, ἃς ἐτέλει
 καὶ ἐνήργει, τῷ ἐνυπάρχοντι αὐτῷ καὶ ὁμοου-
 σίῳ πνεύματι δυσφημοῦντες ἐπαροΐνουν, λέγοντες
 αὐτὸν ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκ-

ΧΙ. εἰν δηλοῖ, τὸ τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ θεοῦ συμπαρακτείνειν ἡμᾶς τὰς δεήσεις, καὶ ἐπιμένειν καὶ μὴ ἀποναρχᾶν.

v. 51.
p. 164. b.

Καὶ ἀκόλουθον τοῦτο νοεῖν, περὶ Ζαχαρίου τοῦ τὸν θεσπέσιον Ἰωάννην γεγεννηκότος· ὃν ἐξ ἀγράφου παραδόσεως ἱστορήται τοὺς ἰουδαίους ἀνελεῖν, μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, διὰ τὸ προφητεύειν αὐτὸν ἐναργῶς, μᾶλλον δὲ ὑποδεικνύειν τὴν θεοτόκον παρθένον, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα μέγαν θεόν, οἷα δὴ τινα βασιλέα καὶ ἄρχοντα καὶ κύριον ἐπὶ τὸ ἔθνος αὐτῶν· καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν παρθένον, μετὰ τὴν ἀπερινόητον σύλληψιν τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου, τοῦ τόπου τῶν παρθένων τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ, τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, μὴ ἀποσῆσαι, καθὰ δὴ ἀνδρὶ συνημμένην, ἀλλ' ἔτι παρθένον γινώσκειν αὐτὴν, καὶ συγχωρεῖν κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ συνηθὴν τόπον ἐσθάναι· διὰ γοῦν ταῦτα, φασὶν εἰς ὄργην τοὺς ἀκούοντας ἐμψεεῖν, καὶ ἐπ' αὐτὸν ὀπλίσαι τὰς χεῖρας· δεδιότας τὸν ἐκ τῆς αὐτοῦ προφητείας προσδοκώμενον βασιλέα, μέλλοντα καταδυναστεύειν αὐτῶν, καὶ τὸν δουλικὸν αὐτοῖς ἐπιθεῖναι ζυγόν.

Cap. XII.
v. 10.
p. 169. b.

Ἵνα δὲ περιελόντες τὸ μῆκος τοῦ λόγου, διὰ βραχείων τὸ πᾶν εἴπωμεν, ὁ τῶν ἰουδαίων παράνομος δῆμος κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν ταῖς πράξεσι, Στιφάνῳ τῷ πρωτομάρτυρι τῷ πνεύματι

ἀναιδὲς αὐτῶν· ἀναίδειαν δὲ ἐνταῦθα, τὴν ὑπο-
 μογήν φησὶν καὶ προσεδρείαν· καὶ τοὺς ἄρτους
 ὀρέζω τῆς πίστεως, ἥ τις ἐστὶν ἡ ὁμολογία τῆς
 ἀλλίας τριάδος· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς κλίνης παιδία, οἱ
 πεπιστευκότες ἐν ἀπλῇ καρδίᾳ τῷ εὐαγγελίῳ,
 καὶ ἡξιωμένοι τῷ κυρίῳ συναναπαύεσθαι.

Ταύτης μὲν τοι τῆς παραβολῆς τὴν αἰτίαν p. 154. a.
 ἔξωθεν ἐπινοεῖν, μωρόν ἐστι καὶ ἀνόητον· αὐ-
 τοῦ τοῦ σωτῆρος σαφῶς ἐπαγαγόντος διὰ τῶν
 οἰκείων ῥημάτων, καὶ φανερώσαντος ὅτι ταύτην
 εἰς μέσον παρήγαγε πρὸς ὑποτύπωσιν τοῦ δεῖν
 ἡμᾶς ἀπαύστως, καὶ μὴ δέ ποτε ναρκῶντας ἢ
 ἀτονοῦντας, συνεχῶς προσεύχεσθαι καὶ αἰτεῖν·
 ἐπήγαγε γὰρ· καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε κ. τ. λ.

Ἀρχὴ μὲν οὖν ἀρετῆς, τὸ εὐχεσθαί τινι v. 9.
p. 154. b.
 γνω-
 ρισθῆναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας· δεύτερος δὲ
 βαθμὸς, τὸ ζητεῖν πῶς δεῖ ὁδεῦσαι τὴν ὁδόν·
 τρίτος, τὸ ἀψάμενον τῆς ἀρετῆς, κρούειν τὴν
 θύραν ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν εὐρύχωρον γνωστι-
 κὴν ἐργασίαν· ἅπερ πάντα, διὰ δεήσεως λαμβά-
 νει τις· ἴσως δὲ, καὶ τὸ μετὰ πράξεως αἰτεῖν
 ἡνίξατο, διὰ τοῦ εἰπεῖν, κρούετε· κρούει γάρ τις
 τῇ δεξιᾷ χειρὶ· ἀγαθῆς δὲ πράξεως σύμβολον
 ἡ δεξιὰ χεὶρ· ἡ αἰτεῖν μὲν ἐστὶ, τὸ προσεύχε-
 σθαι· ζητεῖν δὲ τὸ καὶ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων,
 σύμφωνα πράττειν τῇ προσευχῇ, καὶ μὴ μόνον
 ζητεῖν, ἀλλὰ καὶ κρούειν τὴν θύραν· τὸ δὲ κρού-

κ. λων προφήτης φησὶν, ἐπεὶπερ οὐχ' οἷοί τε ἤμεν ἄκρατον αὐτὸν ἐνεγκεῖν· οὐ γὰρ ὑπέμενε τὴν ὑπερβάλλουσαν στύψιν τὸ τῶν τραυμάτων χαλεπὸν καὶ ἀνίατον, ἐλαίῳ τοῦτον ἐκέρασε· διὰ τοῦτο καὶ ἀμαρτωλοῖς καὶ τελώναις συνανεκλίνετο.

Cap. XI.
v. 5.
p. 153. a.

Ὁ τοίνυν τῆς οἰκίας κύριος, ὁ θεὸς ἐστὶ καὶ σωτὴρ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς· ὁ πάντας φιλῶν καὶ τοὺς μήπω πεπιστευκότας αὐτῷ, καὶ διψῶν τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· ὁ δὲ τοὺς τρεῖς ἄρτους κατὰ τὸ μέσον τῆς νυκτὸς αἰτῶν, ὁ βραδέως ἐπὶ τὴν πίστιν ἐρχόμενος· τρεῖς γὰρ ἄρτους, τὴν εἰς τὴν τριάδα πίστιν εἶναι λογίζομαι· ὁ δὲ φίλος ὁ παραγενόμενος ἐξ ὁδοῦ, καὶ ἐπιξενωθεὶς αὐτῷ, νοηθεὶς ἂν εἰκότως ὁ ἄγγελος παραγενόμενος πρὸς τὴν ἐσχάτην τοῦ βίου παραλαβεῖν ἡμᾶς καὶ ἀπαγαγεῖν τὴν τελευταίαν ὁδὸν· φιλοῦσι γὰρ ἡμᾶς καὶ αὐτοὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, εὐφροσύνην ποιούμενοι κατὰ τὴν τοῦ κυρίου μαρτυρίαν τὴν λέγουσαν, ὅτι χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι· φησὶν οὖν ὁ πάντας θέλων σωθῆναι, ὅτι καὶ τινες ἐν ἀμελείᾳ τὸν βίον τρίψαντες, καὶ τῆς πίστεως ἀλογήσαντες, περὶ τὰ ἐσχατὰ τοῦ βίου, εἰς συναίσθησιν ἔλθωσι τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, καὶ τῇ πίστει προσδράμωσι, καὶ καθ' ἅπερ ἄνωγ' αὐτῶν νυκτῶν τὴν ἐμὴν θύραν κρούσωσιν, ὑπακούσω οὐ διὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ διὰ τὸ

ἀπέδραμε· τοῦτο γὰρ τὸ ἀντιπαρῆλθε, δηλοῖ· κ. σαμαρείτην δὲ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπίτηδες ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς· ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸν νομικὸν ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, τὸν ἐπὶ τῷ νόμῳ μέγα κομψάζοντα, παραστῆσαι διὰ τῶν λεγομένων ἐσπούδασεν, ὥς οὐχ' ὁ ἱερεὺς, οὐχ' ὁ λευίτης, οὐχ' ἀπλῶς εἰπεῖν οἱ κατὰ τὰς ἐντολάς Μωϋσέως οἰόμενοι πολιτεύεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς τὸ βούλημα τοῦ νόμου πληρώσων ἦλθεν· ἔργοις τε αὐτοῖς ἐπιδείξων, τίς τὲ ὁ πλησίον, καὶ τί τὸ ἀγαπῆσαι τοῦτον ὡς ἑαυτὸν, ὃν ὑβρίζοντες ἔλεγον οἱ ἰουδαῖοι· σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμονίον ἔχεις· ὃν ὡς καταλύοντα τὸν νόμον, ἠτιῶντο συχνότερον· ὁ σαμαρείτης τοίνυν ὁδεύων ὃς ἦν ὁ Χριστὸς, εἶδε τὸν κείμενον· καὶ γὰρ ὥδευσεν ἀληθῶς, οὐ παρώδευσεν· αὐτὸ τοῦτο πρόφασιν ὁδοῦ ποιησάμενος, τὸ ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι· δι' οὗς καὶ κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, παρ' οἷς καὶ κατέλυσεν· οὐ γὰρ ὥφθη μόνον, ἀλλὰ καὶ συνανεστράφη τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ ἀληθείαν· καὶ χωρὶς τροπῆς καὶ φαντασίας γενόμενος ἄνθρωπος· τοῦτο γὰρ ἱατρῶν καὶ γνησίων καὶ φιλοστόργων, τὸ συνανέστρεφεσθαι τοῖς ἀρρώστοις, καὶ μὴ ἀφίστασθαι πρὶν ἂν ὑγιαίνωσιν· ὅθεν καὶ οἶνον τοῖς ἔλκεσιν ἐπαντλῶν, τὸν διδασκαλικὸν λόγον καὶ ἐπιστύφοντα· καὶ γὰρ ἐπότισεν ἡμᾶς οἶνον κατ' ἀνύξειως, ὡς ὁ ψάλ-

κ. τες ἡμιθανῆ· πλὴν τοῖς δαίμοσι, τοῖς νοητοῖς
λησταῖς, οὐκ ἔστιν εὐχέρεια τοῦ πλήττειν, εἰ
μὴ προλαβόντες ὑποσυλήσουσι τὰ τῶν ἀρετῶν
περιβόλαια· καὶ μετὰ τοῦτο, πλήττουσιν ἀφει-
δῶς, καὶ μέχρι θανάτου· οὐ γὰρ ἱματίων ἐρῶ-
σιν, ἀλλὰ τῆς ἡμέτερας ἀπωλείας τὲ καὶ σφα-
γῆς· διὰ τοῦτο σαφῶς εἶπεν ὁ κύριος, ὅτι ἐξέ-
δυσαν, εἶτα ἔπληξαν· κειμένην τοίνυν καὶ ψυ-
χορράγουσαν τὴν ἀνθρωπότητα, νόμος ἐπεῖδεν
ὁ διὰ Μωϋσέως δοθεὶς· τοῦτον γὰρ ὃ τε ἱε-
ρεὺς καὶ ὁ λευΐτης ὑποσημαίνουσι· τῆς γὰρ λευΐ-
τικῆς ἱερωσύνης, ὁ νόμος εἰσηγητῆς· ἀλλ' ἐπεῖ-
δε μὲν, ἠτόνησε δὲ, καὶ πρὸς τελείαν θεραπείαν
οὐκ ἤρχησεν, οὔτε κειμένην ἀνέστησε· καὶ ἀτο-
νήσας, ἀναγκαίως ὑπεχώρησεν ἀπράκτῳ ποδὶ·
θυσίαι γὰρ καὶ προσφοραὶ δι' αὐτοῦ προσεφέ-
ροντο, καθὰ Παῦλος φησὶν, οὐ δυνάμεναι κα-
τὰ συνείδησιν τελειῶσαι τοὺς λατρεύοντας· ἐπεὶ
καὶ ἀδύνατον ἦν εἰς τὸ πάντελές, αἷμα ταύρων
καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας· τούτου χάριν
οὐκ εἶπεν ὁ κύριος, ὡς ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λευΐτης
ιδὼν τὸν ἡμιθνήτα καὶ κείμενον, παρῆλθεν, ἀλλ'
ἀντιπαρῆλθεν· οὐ παρώδευσε φησὶ καταλείψας
ἀθέατον, ἀλλ' ἔστη καὶ ἐθεάσατο, καὶ θερα-
πεῦσαι διενοήθη καὶ ἐφήψατο· πρὸς δὲ τὴν θε-
ραπείαν ἀδυνατήσας, καὶ τῇ τῶν πληγῶν ἢ τοι
παθῶν ἐπικρατεία νικηθεὶς, εἰς τοῦπίσω πάλιν

γυμνασμένοις ἐπιδίδωσιν· ὅτι δὲ ἡ θάλασσα δη- 1κ.
λοῖ τὴν τῶν πειρασμῶν ἐπανάστασιν, σαφῶς ὁ
ψάλλων βοᾷ· ἦλθον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσ-
σης, καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με.

Καλῶς μὲν τοι τῇ προσηγορίᾳ τοῦ γένους <sup>Cap. X.
v. 30.</sup> ἐχρήσατο, καὶ οὐκ εἶπε κατέβαινέ τις, ἀλλὰ ^{P. 144. b.}
ἄνθρωπός τις· περὶ γὰρ πάσης ὁ λόγος τῆς ἀν-
θρωπότητος, ἥ τις διὰ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβά-
σεως, ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς καὶ μέτεώρου καὶ ἀσῆα-
σιάστου καὶ ἀπαθοῦς καὶ θείας τοῦ παραδεί-
σου διατρίβῃς, Ἱερουσαλὴμ εὐκαίρως ὀνομασθεί-
σης, ὅπερ εἰρήνην σημαίνει Θεοῦ, πρὸς τὴν Ἱε-
ριχὴν τὴν κοίλην καὶ χθαμαλὴν, καὶ τῷ καύμα-
τι πνιγερὰν, κατωλίσθησε· δηλοῖ δὲ τὴν ἐμπα-
θῇ τοῦδε τοῦ κόσμου ζωὴν, χωρίζουσιν Θεοῦ,
καὶ κάτω κατάρχουσιν, καὶ τῇ φλογὶ τῶν αἰ-
σχίστων ἡδονῶν, πνίγος ἐμποιοῦσαν, καὶ ἀπο-
κναίουσαν· πρὸς ἣν ἅπαξ παρατραπεῖσθαι καὶ καθ-
ελκομένη, καὶ πρὸς τὸ κάταντες καὶ πρηνὲς φε-
ρομένη καθάπερ ἔφην τῇ ἀνθρωπότητι, ληστῶν
οἷα δὴ σύστημα, τὸ τῶν ἀγρίων δαιμόνων στί-
φος ἐπέθετο, καὶ τῶν τῆς ἀρετῆς ἱματίων ἐξέ-
δυσεν· οὐκ ἀνδρείας, οὐ σωφροσύνης, οὐ δικαιο-
σύνης, οὐ φρονήσεως ἵχνος· οὐδέ τι τῶν χαρα-
κτηριζόντων τὴν θεῖαν εἰκόνα κατὰλιπόντες αὐτῇ·
καὶ οὕτω ταῖς συνεχέσι τῶν ποικίλων ἁμαρτη-
μάτων πληγαῖς, κατέσφαξαν καὶ ἀνεῖλον, θέν-

ΙΧ. ἐστιωμένους ὁ κύριος· ἔπειτα δὲ τοὺς πέντε ἄρτους αὐτοῖς διαθρύπτει, τοὺς στερεωτέρους τῶν θείων μαθημάτων λόγους, τοὺς καθαρτικούς τῶν πέντε αἰσθήσεων· πρὸς ἕξιν δὲ ἤδη τελείαν ἐληλακόσιν· ὡς γεγυμνασμένα ἔχειν τὰ αἰσθητήρια, δίδωσι τὴν τῶν ἐπτά ἄρτων ἐστίασιν, ἥ τις ἐστὶν ἡ τελειοτάτη διδασκαλία, ἐν αὐτῇ φέρουσα πνεῦμα σοφίας καὶ δυνάμεως καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσιβείας, πνεῦμα φόβου θεοῦ, καθὼς ὁ Ἡσαΐας ἀπηριθμήσατο· τελειότητος γὰρ σύμβολον ὁ ἐπὶ τὰ ἀριθμὸς· διὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ὑπὲρ τοὺς πέντε ἄρτους, τὴν τῶν ἐπτά παρέθηκε τράπεζαν· προστίθῃσι δὲ καὶ τὸ τῶν ἰχθύων ὄψον, ὅπερ ἐστὶ θαλάσσης καρπὸς· τοῦτο ὡς ἐμοὶ δοκεῖ δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὡς ὁ τοῖς τοῦ εὐαγγελίου τραφεῖς ἄρτοις, καὶ τὴν διδασκαλίαν παραδιξάμενος, θαλάσση προσομιλήσει, τοῦτέστι συγκακοπαθήσει τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, καθὰ καὶ Παῦλος φησὶ· καὶ τοὺς ἐντεῦθεν ὑπομενεῖ πειρασμοὺς, τοὺς ἀλμυροὺς ὑπάρχοντας καὶ πικροὺς, ὧν ὁ καρπὸς, κατὰ τοὺς ἰχθύας γλυκὺς· ὅς καθάπερ ὄψον συνεθιόμενος, ἡδυτέραν τῶν ἄρτων ποιεῖ τὴν γεῦσιν τε καὶ ἀνάδοσιν, καθὰ καὶ Παύλῳ δοκεῖ λέγοντι· πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ παρὸν, οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὑστέρον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτοῦ γε-

πάντα δὲ ἀνθρώποις ὑπάρχειν παρὰ θεοῦ· ὁ μὲν VIII.
 γὰρ δόξαν τῶν ἔργων ὠνούμενος, τὸ μὲν ἔδω-
 κε, τὸ δὲ ἐκομίσατο· θεῷ δὲ οὐδὲν οὔτε προσ-
 δίδοται, οὔτε ἀντιδίδοται.

Αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ καὶ ἐν ἀρχῇ ποιήσας τὸν Cap. IX.
v. 13.
p. 134. b.
 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ εἰπὼν· βλαστησάτω ἡ
 γῆ· καὶ τῷ ῥήματι, δύναμιν ἐνθεὶς τῷ σπέρμα-
 τι πολυπλασιασμοῦ, πρὸς τὸ καὶ ἓνα κόκκον σί-
 του ἑκατοστὴν ἔχειν πολλακίς, καὶ τὰ ἄλλα
 ὁμοίως πληθύνεσθαι· τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Ἰσαὰκ
 διὰ τῆς εὐλογίας αὐτοῦ ἐπιδόσθαι, μαρτυρεῖ
 τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ἱστοροῦν οὕτως· ἔσπειρε
 δὲ Ἰσαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ· καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἐνι-
 αὐτῷ ἐκείνῳ, ἑκατοστεύοντα κριθὴν· εὐλόγησε
 δὲ αὐτὸν ὁ κύριος· ἀπεριέρΓαστοί παντελῶς τῆς
 θαυματουργίας οἱ τρόποι· πίστει δὴ οὖν τιμά-
 σθω τὰ ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀκούετω θεὸς παρὰ πάν-
 των τῶν τε θαυμακώτων· οἶδα ὅτι πάντα δύνα-
 σαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδὲν· ὁ οὖν τὰ σπέρματα
 πλεθύνει δημιουργικῶς ἅμα καὶ θεϊκῶς, καὶ
 οὐχ' ὥς ἐφίκοιτο νοῦς ἀνθρώπων οὐδενός, οὔ-
 τως καὶ θεωρεπέστερον, καὶ πολλῷ τῷ μίσθῳ
 παραδοξότερον· καὶ τοῖς πέντε ἄρτοῖς ἐνῆκε τὴν
 τοῦ πληθύνεσθαι εὐλογίαν καὶ δύναμιν.

Εἰ δὲ χρή τι καὶ ἀναγωγικῶς εἰπεῖν, πρῶ- p. 135. a.
 τον μὲν ἐπὶ τῇ χλοερᾷ τῶν εἰσαγωγικῶν καὶ
 ἀπλουστέρων νοημάτων πόα, ἀνακλίνει τοὺς

VIII. τὴν τῆς Θεραπείας ἐνέργειαν ἣν εἵλκυσεν ἐκείνη τῇ πίστει, καὶ ὥσπερ ἐκ φρέατος ἰάσεις ῥέοντος, ἀνιμήσατο.

v. 53.
p. 131. b.

Κἀνταῦθα τοίνυν ὁ τῇ ἀναστάσει τὸν θάνατον εἰς ὕπνον μεταβαλὼν, ἔλεγεν· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει· οἱ δὲ πενθοῦντες τὴν ἐκ πολλοῦ κειμένην νεκρὰν, κατεγέλων αὐτοῦ· εἶτα εἰπὼν ἡ παῖς ἐγείρου, διέρρηξεν ὡς Θεὸς τὸν τοῦ θανάτου δεσμὸν καὶ κόρην ἄωρον ἀρπαγεῖσαν ὑπὸ θανάτου καὶ πενθουμένην ἐπὶ τῶν οἰκείων ἀνθαρπάσας, τοῖς φύσασιν ἐπιδέδωκεν· ἐπέστρεψε φησὶ πνεῦμα αὐτῆς· τί γὰρ οὐκ ἔμελλε καλοῦντος Θεοῦ; καὶ διαναστᾶσαν τὴν κόρην, οἷά τις ἰατρὸς ἀρρώστωσαν ἐγείρας, ἐκέλευε τρέφεσθαι, καὶ τὸ θαῦμα ἐπισκιάσαι διὰ τούτου βουλόμενος, καὶ μετριοφρονεῖν παιδεύων ἡμᾶς· τεκμήριον δὲ τοῦ ζῆν ἀληθινῶς· ἀλλὰ μὴ φαντασία δοκεῖν ζῆν, τὸ καὶ τροφῇ χρῆσθαι· καθάπερ πάντες οἱ ζῶντες· καὶ ἐξέστησαν φησὶν οἱ γονεῖς αὐτῆς, ὁ δὲ παρήγγειλε νῦν μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονὸς· τοῦτο σφραγὶς τῆς ἀφιλοδόξου καὶ ταπεινόφρονος ἀρετῆς, ἐξεστῆκότας τῷ θαύματι, καὶ μονονουχὶ βοῶντας τοὺς γονεάς, ἐπέχει τοῦ διακηρύττειν τὸ πρᾶγμα· δείξας ὅτι δοτὴρ ἐστὶν ἀγαθῶν, καὶ οὐ δόξης ἐραστῆς· καὶ τὸ ὅλον δίδωσι· λαμβάνει δὲ οὐδὲν ὥσπερ οὐδὲ θεμιτὸν παρὰ ἀνθρώπων δίδοσθαι τι θεῷ.

συμμιγές περιέχουσιν· τοῦτο γὰρ τὸ μύρον τὸ VII. νοητὸν· καὶ στᾶσα ὅπισθεν, τοὔτέστι μετὰ τὴν συναγωγὴν ἐν δευτέρᾳ τάξει προσειλημμένη, φιλιῖ οὐκ ἀργῶς· ἀλλὰ τῷ μύρῳ τοὺς πόδας ἀλείφουσα, καὶ κατακολουθοῦσα τοῖς ἵχνισιν αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν· ὅθεν καὶ παρεξεϊτάζων αὐτὴν τῇ συναγωγῇ, πρὸς τὸν φαρισαῖον ἔλεγεν ὡς ἐν τύπῳ Χριστοῦ· φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· εἰ γὰρ καὶ τι διεπράξαίτο τῶν διατεταγμένων ἢ συναγωγῇ ποτε, φίλτρῳ μὲν οὐδαμῶς, φόβῳ δὲ μᾶλλον, δουλικῶς καὶ ὡς ἀνδραπώδης ἐποίησεν.

Καὶ διενοήθη πιστῶς ἡ αἰμόρρους γυνὴ ἁ- Cap. VIII.
ψασθαι τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου Χριστοῦ, γ. 44.
καὶ σωθήσεσθαι, καὶ τὸν καρδιογνώστην οὐκ p. 130. b.
ἔλαθεν Ἰησοῦν· διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους συνωθούμενος, ἔλεγεν· ἤψατό μου τίς· ἡ γὰρ τῆς πίστεως ἐπαφὴ, δύναμιν ἰάσεως εἴλκυσε, καὶ τὴν πολυχρόνιον πηγὴν τοῦ αἵματος ἀνεξήρανε.

Πλὴν ὁ κύριος ἐπυνθάνετο· τίς μου ἤψατο; οὐχ' ὡς ἀγνοῶν τὴν ἀψαμένην, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τὴν αὐτῷ μόνῳ γνωσθεῖσαν ἀφὴν δημοσιεῦσαι βουλόμενος· ἀμέλει, καὶ διαπορουμένων τῶν μαθητῶν, πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ συνωθοῦντες, κυρίως εἰπεῖν ἥπερ ἀπτόμενοι, ἐβόα· ἤψατό μου τίς, ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξεληθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ· δύναμιν ἐξεληθοῦσαν λέγων,

VII. ἡ σὰ που τοῦ εὐαγγελίου· ἡ καὶ ἔτι πρὸ τούτου
 τινὰ τῶν φαρισαίων εἰς ἐστίᾳσιν κεκληκέναι λέ-
 γει τὸν κύριον, ὃς καὶ τῆς δολερᾶς ὑποκρίσεως
 καὶ ἀπιστίας οὐκ ἀπήλλακτο· ἡμεῖς μὲν οὖν
 τρία εἶναι τὰ γυναῖα νομίζομεν· ὁ δὲ χρυσοῦς
 τὴν γλῶτταν πατὴρ δύο ταύτας τὰς γυναῖκας
 εἶναι φησὶ, μίαν μὲν τὴν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ· ἑτέ-
 ραν δὲ τὴν παρὰ τοῖς τρισὶν, ᾧ καὶ μᾶλλον πεισ-
 τέον· ὁ μὲν τοι φαρισαῖος οὗτος, τύπον ἐπέχει
 τῆς τῶν ἰουδαίων συναγωγῆς· παρ' ἧς πρῶτον ὁ
 τοῦ θεοῦ λόγος κατέλυσεν· ὡς ἐν οἰκίᾳ μιᾷ τῇ
 Παλαιστίνῃ γνωσκόμενος μόνον, καὶ ἐπιφαινό-
 μενος τῇ τοῦ μαρτυρίου σκηνῇ· ἐπεισῆλθε δὲ ἡ
 ἀμαρτωλὸς γυνὴ τῇ οἰκίᾳ, τοὔτέστιν ἡ ἐκ τῶν
 ἐνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν συναθροισθεῖ-
 σα ἐκκλησία, καὶ εἰς Χριστὸν αὐθαιρέτως πι-
 στεύσασα τὸν τοῖς ἀχαρίστοις συνανακείμενον
 καὶ ἀγνώμοσι· καλῶς δὲ ἄγαν εἶπεν, ἰδοὺ γυνὴ
 ἀμαρτωλὸς· οὐ μονοειδὴς, ἀλλὰ παντοδαπὴ τὴν
 ἀμαρτίαν καὶ τὴν πορνείαν· πᾶσαν γὰρ ἀμαρτίαν
 γενικῶς πορνείαν σύνηθες ὀνομάζειν τῇ θείᾳ Γρα-
 φῇ, καὶ μάλιστα τὴν μετὰθεσιν τοῦ Θεοῦ σε-
 βάσματος, ὅταν ἀψύχοις ζοάνοις ἀντὶ τοῦ μό-
 νου Θεοῦ προσενηχθεῖν· ἀλάβαστρον δὲ μύρου
 προσεκόμισε, τοὔτέστι πίστιν διαφανῇ καὶ εἰλι-
 λικρινῇ καρδίᾳ· καθάπερ ἀγγεῖω τῷ ἐξ ὑέλου
 τὸ ἐκ πασῶν τῶν ἐναρέτων ἔργων εὐῶδες καὶ

εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔρ-
 γοις καλοῖς, καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ταῦτα ἐπιτη-
 δεύων ἔργοις αὐτοῖς, οὗτος οὐχ ἑαυτῷ κεκτη-
 μένος ἅπερ ἔχει μᾶλλον ἢ τοῖς ἐνδεέσιν, οὐ
 πλούσιός ἐστι δακρυόμενος, ἀλλὰ πτωχὸς τῷ
 πνεύματι καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐ-
 ρανῶν· οὐ τὸ πλουτεῖν τοῦν ἀπηγόρευται, ἀλλὰ
 τὸ δουλεύειν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πλούτου, καὶ
 ἄγεσθαι πρὸς αὐτόν, ὡς ἀνδράποδον ἀγεννές.

Ἐπεὶ δὲ οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταὶ μύρω ὑπὸ Cap. VII.
v. 37.
p. 120. b
 γυναικὸς ἠλείφθαι τὸν κύριον ἔγραψαν, ζητη-
 τέον, μία τίς ἦν ἢ δύο· ἐνατενίζων τοίνυν ἐγὼ
 τῷ ἀκριβεῖ τῶν εὐαγγελικῶν γραμμάτων, τρεῖς
 εἶναι τὰς γυναῖκας λογίζομαι, ἐκ τῆς τῶν προσ-
 ῶπων ποιότητος, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς πρά-
 ξεως, ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν καιρῶν· ὁ μὲν γὰρ
 Ἰωάννης περὶ Μαρίας τῆς τοῦ Λαζάρου ἀδελ-
 φῆς ἱστορεῖ, ὅτι πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα
 κατὰ τὴν οἰκίαν αὐτῆς, ἠλείψε τοὺς πόδας τοῦ
 Ἰησοῦ· ὁ δὲ γε Ματθαῖος, μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν
 κύριον· οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα
 γίνεται, ἐπάγει· ὅτι ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σί-
 μωνος τοῦ λεωροῦ, γυνὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ κυ-
 ρίου μύρον κατέχεεν· οὐ τοὺς πόδας ἠλείψεν ὡς
 ἡ Μαρία· καὶ Μάρκος δὲ συμφώνως ἅπαντα τῷ
 Ματθαίῳ γεγενῆσθαι φησὶ· Λουκᾶς γε μὴν οὐ
 περὶ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ἀλλὰ περὶ τὰ μέ-

ν. στάδα τὴν νοητὴν, δι' ἧς αὐτῷ συναπτόμεθα· καὶ νύμφη καὶ ἐκκλησία λοιπὸν αὐτοῦ χρηματίζομεν.

Cap. VI.
v. 20.
p. 95. b.

Τάχα δὲ οὐ τὸν ἐνδεᾶ χρημάτων πάντως ὀρίζεται πτωχὸν εἶναι, τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν· οὐδὲ τὸν ἀντίον πλούσιον, τὸν περιουσία τοιοῦτον ὑπάρχοντα· μακαρίζει δὲ τὸν κατὰ διάνοιαν τὴν ἐπαινετὴν πτωχείαν πτωχευόντα, τὸν μέτριον τὸ ἥθος, τὸν ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι χάριν εἰδότα Θεῷ· τῶν δὲ μὴ δοθέντων ὀρεγόμενον, ὥς εἴ γέ τις κερκτημένος οὐδὲν ἐρᾷ τὰ χρημάτων καὶ ἄγχεται τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πλούτου, καὶ ἔστιν ἡτῶν καὶ ὦνιος ἐνὸς ὀβολοῦ, μετὰ τροφὴν καὶ σκεπάσματα· τούτοις γὰρ τὸ αὐτάρκες ὁ ἀποστολικὸς περιέγραψε νόμος· ὁ τοιοῦτος οὐ μακαρίζόμενος πτωχὸς, ἀλλὰ θρηνούμενος πλούσιος· τῇ γὰρ ὀρέξει τοῦ πλείονος, ἐν τῇ ψυχῇ τὸν κακὸν πλοῦτον πλουτεῖ· διὰ τοῦτο τὸ παρὰ τῷ Λουκᾷ γενικῶς κείμενον, μακάριοι οἱ πτωχοί, τῷ προσδιορισμῷ σαφηνιζόμενον ὁ Ματθαῖος ἐκδίδωσι· γράφας, μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι· οὕτως καὶ ὁ χρήμασι κομῶν, καὶ τῇ κτήσει τούτων ἀνθρώπων, καὶ ἀκούων Παύλου Τιμοθέῳ γράφοντος· τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἡλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως

διακονοῦνται γάρ μοι τὴν οἰκονομίαν ἐκπληροῦν- ν.
τι τοῦ γάμου, παιδρούς εἶναι, καὶ μὴ πενθεῖν,
καὶ τῇ νηστεία συστέλλεσθαι· κατηφές δὲ ἡ νη-
στεία, καὶ ἄλλως ἐπίπονον τοῖς ἀτελῶς διαχει-
μένοις· τίς δὲ ὁ γάμος, καὶ ἡ νύμφη, καὶ ὁ
νυμφίος, μάθωμεν, καὶ μὴ ἰσχυρῶς παραδρά-
μωμεν· ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τὴν ἡμετέραν ἀπο-
σκιρτήσασαν φύσιν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν συνά-
φειάν τε καὶ οἰκείωσιν, ἀτιμάσασαν, καὶ τὴν λο-
γικὴν τε καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενομένην ψυχὴν
ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ὑποζεύξα-
σαν, ἐζήτησε καὶ ἐδίωξε, καὶ διὰ τῶν ἐναντίων,
ἥνωσεν ἑαυτῷ· ἐκείνης γὰρ τὴν ἐκ τῆς θείας εἰ-
κότος τοῦ νοῦ διαρρήξασάσης συνάφειαν, αὐτὸς
αὐτὴν διὰ τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας προσάγε-
ται· μέινας ὁ ἦν Θεός, καὶ ἀτρέπτως γενόμενος
ἄνθρωπος· σπέρματος γὰρ Ἀβραὰμ ἐπελάβετο,
καὶ ἐκ τῆς ρίζης ἐβλάστησεν Ἰησοῦς· καὶ ἐκ τῆς
ὀσφύος Δαβὶδ, ἐξ ᾧν ἡ ἁγία παρθένος ἡ ἀσπό-
ρος τοῦτον κυήσασα, μετασχόντα παραπλησίως
ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης τὴν
λογικὴν· καὶ οὐκ ἤρκεσθαι τούτῳ μόνον, ἀλλὰ
δὴ καὶ πρὸς μυστικὸν γάμον ἡγάγετο πιστεύ-
σαντες εἰς αὐτὸν, διὰ τοῦ βαπτίσματος συναρ-
μόσας, οὗ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἀπήρξατο, τοῦ
ἡμετέρου Γένους ὧν ἀπαρχὴ, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν βα-
πτιζόμενος, καὶ ἐκεῖ πηξάμενος πρῶτον τὴν πα-

ν. τὰς λοιδορεῖν ἐπεχείρει· ὑπεροψίας γὰρ ἴδιον διαγελᾶν καὶ σκώπτειν τὸ συγκαταβατικὸν καὶ ὑφειμένον καὶ μέτριον· ὁ δὲ ἐπιστόμισε αὐτοὺς· καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν ἐνεκάλουν, πολλοῖς ἐγκλήμασιν ὑπευθύνους ἀπέδειξε· καὶ πρῶτον μὲν ὥς διδασκάλων οἴησιν ἔχοντας, καὶ ἀγνοοῦντας ὅτι διδασκαλίας ἀλλότριον τὸ μὴ συγκατιέναι τοῖς μαθηταῖς· ὥς καὶ ἰατρείας οὐκ ἴδιον, τὸ μὴ πρὸς τὰ τῶν νοσοῦντων ἐπικλίνεσθαι πάθη· δεύτερον δὲ ὥς φιλοτιμούμενος εἰδέναι τὰς Γραφὰς, καὶ νοσοῦντας ἀμαθίαν ἐσχάτην· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ παρὰ τῷ Ματθαίῳ πορευθέντες μάθετε, τί ἐστὶν ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν· τί τὸ πᾶν ἐν ταῖς νομικαῖς θυσίαις τίθεσθε, τὸν δὲ περὶ τοὺς ὁμογενεῖς ἔλεον διαπτύετε, τὸν μάλιστα θεὸν θεραπεύοντα; οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, τοῦτέστιν ὑμᾶς τοὺς τῇ οἰκείᾳ ψήφῳ δικαίους ἀπεφαίνοντας ἑαυτοὺς· οὐ γὰρ βούλεσθε τοὺς δὲ ὁμολογοῦντας ἁμαρτωλοὺς εἶναι, καὶ τῇ ἐμῇ κλήσει προστρέχοντας, σώσων ἤλθον· ἢ γὰρ κλήσις, οὐκ ἀναγκαστικὴ τίς ἐστίν, ἀλλ' ἀναμένουσα τὸ ἐκούσιον, ὥς τό γε ἐγὼ ἐμοὶ, καὶ ὑμεῖς κέκλησθε· μόνον, εἰ τὴν πρόληψιν τῆς δοκούσης δικαιοσύνης ἀπόθησθε.

ν. 34.
p. 90. a.

Εἰ τοίνυν φησὶ νυμφίος εἰμὶ, καὶ οὐκ ἀπιστεῖτε Ἰωάννῃ τῷ διδασκάλῳ, πρόδηλον ὥς δεῖ τοὺς ἐμοὺς μαθητὰς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ὄντας,

λήματος τῆς σαρκὸς· κατὰ τὸ, ὅσοι πνεύματι 17.
 Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι θεοῦ εἰσὶν· ὁ γὰρ ὁμοού-
 σιον ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὸ Θεὸς ἦν
 καὶ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, πῶς ἔμελλε πνευμα-
 τικῆς δεῖσθαι καὶ ἀνηγμένης ζωῆς;

Ὡςπερ ἡμῖν ἐβαπτίζετο, καθάρσεως οὐ δεό- v. 2.
 μενος, αὐτὸς ὢν ἡ κάθαρσις, καὶ ὁ τῶν ὑδάτων
 ἁγιασμός, οὕτως ἡμῖν νηστεύει τὲ καὶ πειρά-
 ζεται, καθὸ μὲν ἄνθρωπος ἦν, κατὰ ἀλήθειαν
 τὴν τοῦ διαβόλου προσιέμενος πειρὰν· καθὸ δὲ
 Θεὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἀπρόσιτος ὢν τῷ πειράζοντι·
 καὶ οὐκ αὐτὸς τῆς ἐκ τοῦ πειρασμοῦ δοκιμασίας
 δεόμενος· πῶς γὰρ ὅς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν;
 ἀλλ' ἡμῖν τῶν πρὸς τὸν διάβολον ἀπαρχόμενος
 παλαισμάτων, καὶ τύπον διδούς καὶ διδάσκων
 ἐκ τούτου σαφῶς, ὥς καὶ οἱ μέλλοντες εἰς αὐ-
 τὸν πιστεύειν, λήψονται μὲν ἐκ τοῦ βαπτίσμα-
 τος τὴν τῶν ἀρχαίων ἁμαρτημάτων ἐλευθερίαν,
 καὶ τὴν τῆς υἱοθεσίας χάριν· λοιπὸν δὲ τῇ παν-
 οπλίᾳ πεφραγμένοι τοῦ πνεύματος, πρὸς πικρό-
 τερον ἀνταγωνιστὴν ἔξουσι τὸν διάβολον, ὥςπερ
 ἀθληταὶ τινὲς, τῷ ἐλαίῳ τῷ θείῳ χριστάμενοι,
 καὶ πρὸς τὸ στάδιον τῆς ἀγωνίας ἀποδυσάμενοι,
 ἵνα τῶν στεφάνων καὶ τῆς ἀναρρήσεως τύχωσιν.

Τὸ μὲν οὖν βάσκανον καὶ ὑπερήφανον τῶν Cap. V.
 Ἰουδαίων στίφος, ἠτιᾶτο τοῦ ἱατροῦ τὸ κηδε- v. 31.
 μονικὸν, ὥς χαμαίζηλον· καὶ πρὸς τοὺς μαθη- p. 89. b.

III. σμα παραγίνεται, ἵνα δείξῃ ὅτι τελείους ἄνδρας ἀποτίκτει κατὰ τὴν νοητὴν ἡλικίαν ἢ πνευματικὴ ἀναγέννησις· οὕτω γὰρ καὶ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τέλειος ἐπλάσθη καὶ εὐθέως ἐν τῷ παραδείσῳ τεθεὶς, ὡς τέλειος ἐντολὴν καὶ νόμον ἐλάμβανε, καὶ ἐπετρέπετο τοῦ παραδείσου τὴν ἐργασίαν καὶ φυλακὴν· ἡ γὰρ νηπιότης καὶ ἡ κατὰ τὰς ἡλικίας αὔξεις, μετὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ παραδείσου τῇ ῥοώδει μίξει, καὶ τῷ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ βίῳ κατηκολούθησεν.

Cp. IV.

v. 1.

p. 72. b.

Τί φῆς; ἄκων ἤγετο ὑπὸ τοῦ πνεύματος τὴν τοῦ διαβόλου πείραν ὑπενέλκειν, καὶ ἡμεῖς μὲν αὐτεξουσίῳ βουλήματι τὴν ἑαυτῶν διοικοῦμεν ζωὴν; καὶ αὐθαιρέτως πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς ἐρχόμεθα πόρους, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὑπομένομεν πείραν; αὐτὸς δὲ ἀβουλήτως εἴλκετο; καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον τοῦτο καὶ λογίσασθαι μόνον; ἀλλὰ τὸ ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος, τοιαύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν· ἀνηγμένην καὶ πνευματικὴν ἦλθε διαγωγὴν, ἵνα καὶ χώραν δῷ τῷ πειράζοντα· καὶ τοῦτο δὲ τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις ἀρμόδιον· ὡς γὰρ εἴλετο ἀτρίπτως ἄνθρωπος γενέσθαι, οὕτω πάντα ὑπὲρ ἡμῶν τὰ ἀνθρώπινα διεξέρχεται· δεικνὺς, ὡς ἡμᾶς προσήκει διὰ τὸ βάπτισμα τὴν τῆς υἰοθεσίας χάριν πλουτήσαντας, χωρεῖν πρὸς ἀνηνεγμένην ζωὴν, καὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἄγεσθαι, ἀλλὰ μὴ ὑπὸ τοῦ βου-

τὸ δὲ σπέρμα ἦν ὁ Χριστὸς, ὃς ἦλθε πληρῶ- π.
σαι τούτων τῶν ἐπαγγελιῶν τὸ τέλος, καὶ κα-
τὰ σάρκα περιτομὴν, καὶ τὴν εἰς τοῦτο διακο-
νίαν πληρῶσαι· διακονία γὰρ καὶ λειτουργία,
πᾶς ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος· καὶ οὕτως τῇ εἰς
αὐτὸν πίστει, πάντα σαγηνεῦσαι τὰ ἔθνη, καὶ
ποιῆσαι αὐτὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ· ὅτι μὲν οὖν
περιϊέτμηται, τίς ὁ τολμῶν ἀρνεῖσθαι, ὡς οἱ τὴν
φαντασίαν πρεσβέουοντες; οὐκ ἐπειδὴ δὲ μὴ γέ-
γραπταί τι περὶ τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ, τού-
του χάριν ὁμολογήσομεν οὐδαμῶς ὅτι ἀληθῶς
περιετμήθη· πρόδηλον δὲ πάντως ὡς ἐκ νεκρῶν
ἀναστὰς, ἔσχε καὶ τὸ περιτμηθὲν μόριον· καθὸ
μέρος ὅλου τοῦ σώματος ἀδιάφθορον φυλάξας
αὐτὸ, καθ' οὓς οἶδεν ἀρρήτους λόγους αὐτὸς·
καὶ οὐδὲ κατὰ τοῦτο ἐλλιπῶς ἔχων, ἀνέστη
πλήρης καὶ ἄφθαρτος ὅλῳ τῷ σώματι.

Προκοπὴν γὰρ ἐκάλεσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, τῆς v. 52.
Ἰησοῦ Θεότητος τὴν κατὰ μέρος φανέρωσιν· ὁ p. 46. a.
γὰρ ἴδια ἔχων τὰ τοῦ πατρὸς ἴδια, ποίαν αὖ-
ξησιν ἐπιδέχεται; προκόπτειν δὲ ὅμως ἐδόκει
παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, προκοπτούσης ἐν
τοῖς ἀνθρώποις τότε κατ' ὀλίγον τῆς περὶ αὐ-
τοῦ θεοπρεποῦς ὑπολήψεως, ἣν εὐδοκία τοῦ πα-
τρὸς ἐπεδείκνυ· συμπροάγων τῷ χρόνῳ τῆς ἡλι-
κίας, τὴν ἐκλαμψιν τῆς Θεότητος.

Ἔτι διὰ τοῦτο τριακονταέτης ἐπὶ τὸ βάπτι- Cap. III.
v. 23.
p. 61. b.

1. τε τοὺς μῆνας, μήτε τὴν ἡδὺν, μήτε τὴν Ἰω-
σὴφ ἀγωνίαν ἐννοοῦμενοι· ποία πάρεδος Θεοῦ,
δέεται χρόνου ἐνναμηνιαίου; οὐκ ἀκούεις τῆς
ἐμπεπλησμένης πνεύματος ἁγίου Ἑλισάβετ, καρ-
πὸν κοιλίας Χριστὸν λεγούσης; ἢ λέληθέ σε ὅτι
πρῶτον βλαστὸς, εἶτα ἄνθρωπος, ἔπειτα καρπός;

Cap. II.
v. 15.
p. 31. b. Ἄγγελοι χαίρουσι, ποιμένες περιαστράπτον-
ται, ἀγγελικὴν στρατιὰν θεασάμενοι, καὶ ὑμ-
νολογούσης ἀκούσαντες, καὶ τὴν Βηθλεὲμ ἐπι-
ζητοῦσι θερμῶς, ἢ τις οἶκος ἄρτου μεθερμη-
νεύεται· τοὺς τῆς ἐκκλησίας προτυποῦντες ποι-
μένας τε καὶ ἱερεῖς, οἷς ἔργον ἐστὶ τὸν οὐρα-
νίον ἄρτον ἐπιζητεῖν, τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν
μυστικῶς καθεκάστην ἱεουργοῦμενον.

v. 21.
p. 34. a. Εἰ δὲ οἱ τὴν δόκησιν εἰσαγαγόντες μανι-
χαῖοι ἐκείνο ὡς ἄμαχόν τι προβάλλονται, τί
ἄρα Χριστοῦ περιτμηθέντος ἢ ἀκροβυστία αὐ-
τοῦ γέγονε; καὶ οἶονταί ἡμᾶς εἰς ἀπορίαν περι-
κλείειν, οὐκ ἴσασιν ὅτι τῆς ἀνοίας αὐτῶν καὶ
ἀθείας ἐστὶ μόνης, τὸ διὰ τὰ μὴ γεγραμμένα,
τῶν γεγραμμένων τὴν ὁμολογίαν ἀρνεῖσθαι· ὅτι
μὲν γὰρ περιετμήθη κατὰ τὸν νόμον, οὐ μόνον
τὸ εὐαγγέλιον μαρτυρεῖ, ἀλλὰ καὶ Παῦλος διά-
κονον αὐτόν φησι γεγενῆσθαι περιτομῆς, εἰς τὸ
βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων· αἱ δὲ
ἐπαγγελίαι ἦσαν, τὸ τῷ σπέρματι αὐτῶν ἐνευ-
λογηθῆναι πάσας τὰς πατριάς τῶν ἐθνῶν·

ἐκ Μαρίας εἶναι φησὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἐμμανουήλ, ἢ ἄλλὰ τὴν κοιλίαν τὴν τὸν εὐλογημένον καὶ ἀληθῆ καρπὸν βλαστήσασαν παρωσάμενος, τὴν δόκῃσιν φαντάσματος τινὸς ἀνυποστάτου ἀναπλάττει μητέρα, φάσμα καὶ ὄναρ τὴν σωτήριαν ἡμῶν ἐργαζόμενος; εἰ γὰρ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἦν τῷ Ἀδὰμ ἢ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ληφθεῖσα καὶ χτισθεῖσα γυνή, καὶ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς σὺν αὐτῷ πλημμελήσασα, ἀφ' ἧς ἡ ἁμαρτία κατάκειται, τῆς αὐτῆς πάντως οὐσίας καὶ ἡ παρθένος ὑπῆρχεν, ἐξ ἧς χωρητὸς ὁ δεύτερος Ἀδὰμ ἀνατέταλκε· ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἵνα οἱ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποθανόντες, ζωοποιηθῶμεν ἐν τῷ Χριστῷ.

Οἱ τοίνυν τὴν ὄνειρώδη φαντασίαν μυθεύοντες, τὴν ἀληθῆ τῆς Θεοτόκου παρθένου κύησιν ἐντρεπέσθωσαν· φερούσης ἐν τῇ γαστρὶ τὸν οὐράνιον λόγον, ἐξ αὐτῆς ἀτρέπτως σαρκούμενον πρὸς ἡμᾶς, καὶ Ἐλισάβετ ἐβόησεν· εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, πάντως γὰρ ὁ καρπὸς ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ δένδρου βεβλάστηκεν· ὅθεν καὶ τὸ θαῦμα Θεοπρεπὲς ὅτι τόκος ἀληθὴς καὶ οὐ φάσματος πάροδος, τὸν τῆς παρθενίας δεσμὸν οὐ διέρρηξεν.

Ἀλλὰ ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου πεποιηκέναι Χριστὸν τὴν πάροδον; οἱ μήτε τὸν χρόνον δυσωπούμενοι, μή-

Ι. Μὴ παραΐτέτω σε τὸ μὴ Γινώσκειν ἄνδρα· μὴ δὲ πρὸς τὴν ἐκ σωματικῆς συμωλοκῆς κύησιν, ἀπαγάγῃς τὸν νοῦν· πνεῦμα γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ· πνεύματος δὲ ὄνομα, πάσης ἐστὶν ἔξω σωμάτων ἐμφάσει· καὶ πνεῦμα, οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ τὸ ἅγιον· οὐχ' ἐν τῶν ἁγιαζομένων καὶ τοῖς λειτουργικοῖς τάγμασι ἐμπεριειλημμένων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, τὸ πάση κτίσει τὴν ἁγιότητά χορηγοῦν· ὅπου δὲ ἁγιότητος μνήμη, πάντως ἐκεῖ καθάρου-
της, καὶ ἡδονῆς καὶ ἁμαρτίας ἵχνος οὐδέν.

ρ. 21. α. Ὅρα δὲ ὅτι ἵνα οἶδεν ὁ Γαβριὴλ τὸν Ἐμμανουὴλ, τεχθῆσόμενον μὲν κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἅγιον δὲ λεγόμενον, οὐχ' ὡς ἔνοικον ἔχοντα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ μετοχῆς ἁγιασθῆσόμενον, ἀλλ' ὡς ὄντα κατὰ φύσιν ἅγιον, τῷ τὸν αὐτὸν υἱὸν ὑπάρχειν Θεοῦ, καὶ ἵνα εἶναι ἐξ ἀμφοῖν Θεότητός τε καὶ ἀνδρωπότητος.

γ. 42.
ρ. 24. α.

Ὁ τὸν καρπὸν εὐλογήσας, τὴν κοιλίαν τὴν τὸν καρπὸν ἐνεγκοῦσαν εὐλόγησεν· ἀλλὰ γὰρ οὐχ οἶδ' ὅπως εἰς μέσον ἦλθεν ὁ τῆς Εὐτυχοῦς βδελυρᾶς δοκῆσει· ἔλεγχος, τὸ καρπὸν κοιλίας τὸν Χριστὸν λέγεσθαι· πᾶς γὰρ καρπὸς, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ καρποφοροῦντος δένδρου βεβλάστηκε, καὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶν ἐκείνῳ φύσει· καὶ οὐχ ἑτέρας τίνος· πῶς οὖν ὁ ἀνόητος οὐκ

νήσεως, οὐκ ἐλύθη τὸ ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, τὸ ἰ. τῆς πικρᾶς γεύσεως ἐπιτίμιον.

Μέγας γὰρ ἀληθῶς ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὢν v. 32.
p. 17. a. κατὰ φύσιν υἱὸς τοῦ ὑψίστου πατρὸς· καὶ οὐχ' ὡς εἰς τῶν πολλῶν· τὸ δὲ ἔσται καὶ κληθήσεται, πρέπον τῇ κατὰ σάρκα οἰκονομίᾳ, καὶ τοῖς τῆς πτωχείας μέτροις, ἣν ἐκὼν ἐπ' ὠχέυσε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν.

Τοῦτο δι' οὐδὲν ἕτερον εἴρηται τῷ Γαβριήλ, ἢ ἵνα τὴν παρθένον ἀναμνήσῃ τῶν προφητῶν, καὶ μάθῃ σαφῶς ὅτι ὁ ἐξ αὐτῆς τεχνησόμενος, οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁ ὑπὲρ ἐκείνων προφητευθεὶς ἐκ σπέρματος ἐλεύσεσθαι τοῦ Δαβίδ.

Οὕτε οὖν τὸν θρόνον αἰσθητὸν χρὴ νοεῖν, οὐ- p. 18. a. τε οἶκον Ἰακώβ, τὸ ἰουδαίων ἔθνος· ἀλλὰ πάντας τοὺς διὰ τῆς κλήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἐξ ἀπάντων τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν τῶν ἁγίων υἱοθεσίαν εἰσπαιουμένους.

Μὴ πρὸς τὴν φύσιν φησὶν ἀπίδης, μὴ λόγον v. 35.
p. 19. b. ἐπιζητήσης τοῦ θαύματος, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ· ἤκουσας ἅγιον, ἀπέλασον τῆς σῆς διανοίας πᾶσαν μίξεως φαντασίαν, καὶ ἡδονῆς, καὶ ῥύπου παντὸς, καὶ κηλίδος, καὶ καθαρὰν τὴν ἐπέλευσιν τοῦ πνεύματος πίστευε· δημιουργικῶς γὰρ ἐνεργήσῃ τὴν κύησιν, σοῦ μόνον συνεισφερούσης ἐκ τῆς σῆς οὐσίας, ὅσα μητέρες πεφύκασι συνεισφέρειν τῷ τόκῳ.

Ι. ὁδηγία, οὐδὲ αὐτὸς γὰρ Ἀβραὰμ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἐπλήρωσεν, ὡς ἐχρῆν· ἀλλὰ τὰ πρῶτα καὶ ἐγέλασε καὶ εἶπεν εἰ τῷ ἑκατονταέτει γενήσεται· καὶ ἡ Σάρρα δὲ γιλάσασα, ἐμέμφθη· πλὴν ἐπειδὴ τὰ μεγάλα δυσέκφικτα τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο συγγινώσκει Θεός· ὁ δὲ Ζαχαρίας τοιαῦτα ἔχων τὰ παραδείγματα, εἰκότως σφοδρότερον ἐπιτιμᾶται, διὰ τὸ μικρὰ φρονῆσαι, καὶ μὴ λογίσασθαι τὴν τοῦ λέγοντος δύναμιν, ἀλλὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀδυναμίαν.

v. 63.
p. 11. a.

Καθάπερ μὲν τοι ὁ Ζαχαρίας πατὴρ ἦν Ἰωάννου, τῆς βοώσης ἐν τῇ ἐρήμῳ φωνῆς, καὶ καλεῖν αὐτὸν Ἰωάννην διὰ τῆς γλώττης οὐκ ἴσχυε· λαβὼν δὲ δέλτιον, τὴν προσηγορίαν ἐνέγραφεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος, ῥίζα τίς ἦν καὶ ἀρχὴ τῆς τοῦ εὐαγγελίου φωνῆς· ἥ τις ἔρημον οὖσαν τὴν οἰκουμένην, Θεογνωσίας ἐπλήρωσεν· ἦν οὐκ ἦν δυνατὸς ὁ νόμος ὥσανεὶ διὰ Γλώττης φανερῶς ἐκφωνεῖν, ὡς ἐν δέλτῳ δὲ διὰ τῶν τύπων ὑπέγραφεν.

v. 31.
p. 15. b.

Εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος μείνας ἐν οἷς ἦν, ἀμείνων γὰρ τροπῆς ὡς θεός, ἐκ μήτρας αὐτῆς ἐνωθεὶς σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν νοερὰν, καὶ τῆς ἐμῆς γενέσεως τὰς ὠδῖνας· καὶ αὐτὴν τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον, διὰ τῆς ἰδίας κυοφορίας εὐλόγησε, καὶ τῆς κατὰ σάρκα γεν-

τω καὶ Ἡλίας ἥνικα ἂν ἔλθῃ προτρέχων τῆς ἱ. δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας, τοὺς ἐναπομείναντας Ἰουδαίους τῇ πατρίῳ πλάνῃ, καὶ τὸ πατέρων πρόσωπον ἐπέχειν κομπάζοντας, ἐπιστρέψει πρὸς τὴν τῶν ἀποστόλων ἐν τάξει τέκνων λελογισμένων ἀλήθειαν· ἵνα τὸ κατ'ἀλείμμα τοῦ Ἰσραὴλ σωθῇ, φησὶν ὁ ἀπόστολος.

Ἔτι ὁ Ζαχαρίας τύπον ἐπέχει τῆς νομικῆς v. 22.
p. 6. b. ἱερωσύνης τὲ καὶ λατρείας, ἥ τις ἐν τοῖς ἑαυτῆς ἀδύτοις καὶ βάθεσιν, οἷον ἐν θυμιάμασι, κεχυρμμένην εἶχε τὴν νοητὴν εὐοσμίαν τῆς πνευματικῆς ἱεουργίας, καὶ τὸ τοῦ εὐαγγελίου μυστήριον· ὃ περ ἐπειδὴ ἠπίστησαν Ἰουδαῖοι, αὐτοῖς μὲν ὁ νόμος ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἄπρακτος καὶ ἀνενέργητος, καὶ κατὰ τὰς στεῖρας, ἄγονος· ἐπαύσαντο γὰρ αἱ κατὰ νόμον τελούμεναι θυσίαι· τοῖς δὲ πιστοῖς, οὐ μόνον οὐκ ἄφωνος, ἀλλὰ καὶ μετὰ προφητείας φθεγγόμενος, καὶ πνευματικῶς ἐνεργούμενος· ζητητέον δὲ τίνος ἔνεκεν ποτὲ μὲν λόγῳ μόνον ὁ Θεὸς μεμφόμενος, ποτὲ δὲ καὶ ἔργῳ ἐπιτιμῶν, ἐνταῦθα τῷ Ζαχαρίᾳ καὶ δι' ἔργου ἐπετίμησε, καὶ εἰς κωφότητα καὶ ἀφωνίαν αὐτὸν περιέστησεν; ὅτι διὰ τῶν προτέρων ἐχρῆν αὐτὸν παιδεύεσθαι, καὶ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας μέμψιν, παιδεύειν ἰδίαν ποιήσασθαι· καὶ μὴ διακριθῆναι περὶ τὴν θείαν ἐπαγγελίαν· οἱ γὰρ πρότεροι, τοῖς δεύτεροις

ΣΕΒΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Cap. I.
v. 11.
Cod.
p. 2. a. Οὕτω καὶ Παῦλος· ἐπειδὴ ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
διὰ τοῦτο αὐτὸν καὶ ὤφθαι ἀγγέλοις φησὶν· ἡ
γὰρ φανέρωσις, διὰ τῆς σαρκὸς οὐ κατὰ φαν-
τασίαν γέγονεν.

v. 17.
p. 5. b. Ἐκείνῳ μὲν τοι προσεκτέον, πῶς εἶπεν ὁ ἄλ-
γελος, ὅτι πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέ-
ψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· εἶτα, συνῆψε·
καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ· ὥστε κύ-
ριος καὶ Θεὸς Ἰσραὴλ ὑπῆρχεν ὁ Χριστὸς, οὗ
προέδραμὲν ὁ Ἰωάννης.

Τί δέ ἐστι τὸ ἐπιστρέφειν καρδίας πατέρων
ἐπὶ τέκνα κατὰ τὸν Ἡλίαν, καὶ αὐθις ἴδωμεν·
οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἀποστόλων
πατέρες ὑπῆρχον· ἀλλ' ὅμως πρὸς τὸ εὐαγγέ-
λιον, ἐκ τύφου καὶ βασκανίας, καὶ ἀπιστίας,
ἐτύφλωττον· καθάπερ οὖν υἱοὶ φιλόστοργοι, ὁ
Ἰωάννης καὶ οἱ ἀπόστολοι μετ' αὐτὸν, μὴ βλέ-
ποντας τοὺς Ἰουδαίους ἐχειραγώγουν, καὶ τὸ
ἀληθὲς ὑπεδείκνυον, τὴν τῆς ἀπιστίας λήμνην
ἐκμάττοντες· καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν δικαιοσύνην
καὶ φρόνησιν ἔλκοντες τοὺς τέως ἀπειθεῖς· οὐ-

ἤδη γενομένη τοῦ μεταλαχεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καταπλουτήσῃ τὸ ἅγιον, ἀναμορφωθείη τε οὕτω πρὸς Θεὸν δι' ἁγιασμοῦ· οὐκ ἀποφοιτῶντος ἔτι καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς, ἐμφιλοχωροῦντος δὲ μᾶλλον αὐτῇ· ταύτῃ τοι καὶ γέγραπται ὅτι κατέπτη μὲν ἐπὶ Χριστῷ τὸ πνεῦμα· μεμένηκε δὲ ἐπ' αὐτὸν· λέγεται τοίνυν Χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος· ὁ δι' ἡμᾶς καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· καὶ χρίομενος μὲν ἀνθρωπίνως κατὰ τὴν σάρκα, χρίων δὲ θεϊκῶς τῷ ἰδίῳ πνεύματι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας.

ΤΕΛΟΣ.

Locus praetermissus, pertinens ad cap. II. v. 11.

p. 30. a. Ὅς ἐστὶ Χριστός. Καὶ οὐδετέρου δύναμιν ἔχει· οὔτε μὲν τὴν τινὸς οὐσίαν, ὅτι ποῦτέ ἐστι, σημαίνει· καθάπερ ἀμέλει τὸ ἄνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ βοῦς· πράγματος δὲ μᾶλλον ἐνεργουμένου περί τινα, ποιεῖται δήλωσιν· ἐλαίῳ μὲν γὰρ ἐχρίοντο τῶν ἀρχαιοτέρων τινές, κατὰ γε τὸ θεῷ τῆνικάδε δοκοῦν, καὶ σύνθημα βασιλείας ἦν ἡ χρίσις αὐτοῖς· ἐχρίοντο δὲ καὶ προφηταὶ νοητῶς, τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ὀνομάζεσθαι χριστοὺς, κατὰ τὸ, μὴ ἄπτεσιθε τῶν χριστῶν μου· ἐπὶ δὲ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, χρίσιν μὲν γενέσθαι φαμέν, πλὴν οὔτε συμβολικὴν ὡς ἐν ἐλαίῳ δρωμένην, οὔτε μὲν τὴν ὡς ἐν χάριτι προφητικῇ· ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνην τὴν ὡς ἐν γε τῷ προχειρίζεσθαι νοουμένην πρὸς κατόρθωσιν τινος πράγματος, κατὰ τὸ ἐν Ἰσαΐα· οὕτω λέγει κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρι· καὶ τοι γὰρ εἰδωλολάτρης ὑπάρχων ὁ ἄνθρωπος, ὠνόμασται χριστός· διὰ τὸ οἶονεὶ κεχρίσθαι πρὸς βασιλεία, τῇ ἄνωθεν ψήφῳ, προκεχειρίσθαι τε παρὰ θεοῦ κατὰ κράτος ἐλεῖν τὴν βαβυλωνίων· ὁ δὲ σωτὴρ ἐχρίσθη τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως, ἵν' ἐν αὐτῷ καὶ μόνῳ τοῖς τῆς ἀναμαρτήσιας αὐχήμασιν ἢ ἀνθρώπου φύσις στεφανουμένη, ἀξία τὴ

πιστὸς, εἰς ἔννοιαν τοιοῦτόν τι λήφεται, ἀλλὰ ΧΧΙΥ.
δυνάμει Θεοῦ δώσει τὸ πρᾶγμα.

Ὅτε τὸν λογισμὸν αὐτῶν, δι' ὧν εἶπε, δι' ὧν ἐψηλαφήθη, δι' ὧν ἔφαγεν εἰρήνευσε, τότε διήνοιξε τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι ὅτι οὕτως ἔδει παθεῖν αὐτὸν, δῆλον δὲ ὅτι διὰ ξύλου σταυροῦ.

Ἀποφέρει τοίνυν τοὺς μαθητὰς ὁ κύριος, εἰς ἀνάμνησιν ὧν ἔφη· προαπήγγειλε γὰρ αὐτοῖς τὰ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθη, καθὰ φθάσαντες ἔφασαν οἱ προφῆται· ἀνοίγνυσι δὲ καὶ τοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν ὀφθαλμοὺς, ὥστε συνιέναι τὰ πάλαι προειρημένα.

Πνεύματος ἁγίου χάριστον, ὃ διὰ Ἰωὴλ ὁ Θεὸς προειπηγγείλατο, τοῖς μαθηταῖς ὁ σωτὴρ ἐπαγγέλλεται καὶ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ἵν' εἶεν εὐσθενεῖς καὶ ἀκαταγώνιστοι, καὶ δίχα παντὸς δέους διακηρύξειαν τοῖς ἀπανταχοῦ τὸ θεῖον μυστήριον.

Εὐλογήσας αὐτοὺς καὶ βραχὺ προελθὼν, ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν, ἵνα σύνεδρος ᾖ τῷ πατρὶ καὶ μετὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς· καὶ ταύτην ἡμῖν ἐνεκαίνισε τὴν ὁδὸν ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ γεγωνὸς ὁ λόγος· ἥξει δὲ πάλιν κατὰ καιροὺς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἁγγέλων, καὶ παραλήφεται ἡμᾶς καθ' ἑαυτοῦ.

XXIV. ταφείς καὶ ἀναστὰς, δείκνυσιν ὡς ἔφην πόδας
τὲ καὶ χεῖρας· καὶ ὅτι μὴ καθάπερ ὥντο πνεῦ-
μα μᾶλλον ἐστίν, ἀλλὰ σῶμα κατὰ τὸ ἀληθές,
πληροφορεῖσθαι προστάττει λέγων· καὶ ἴδετε
ὅτι πνεῦμα κ. τ. λ.

Σκιά γὰρ καὶ πνεῦμα καὶ δόκησις ἀπλῶς,
οὐκ ἂν ὑπομείνη τὴν χειρὸς ἀφήν.

γ. 41.
p. 319. 2.

Ἄλλ' ὅπερ ἐλέγομεν, δείξας τὰς χεῖρας καὶ
τοὺς πόδας τοῖς μαθηταῖς ὁ κύριος, ἐπληρο-
φόρησεν αὐτοὺς, ὅτι τὸ παθὸν ἀνέστη σῶμα·
ἵνα δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἔτι μειζόνως ἰδρυμέ-
νην αὐτοῖς ἐργάσῃται τὴν ἐπὶ τούτῳ πίστιν,
ἤτησέ τι τῶν ἰδωδύμων· ὁπτοῦ δὲ ἰχθύος μέρος
ἦν· καὶ λαβὼν, κατεδήδοκεν ὁρώντων αὐτῶν· ἵν'
εἰδεῖεν ὅτι σῶμα μὲν τὸ ἀνθρώπινον, δέοιτο ἂν
τῆς τοιαύτης τροφῆς, πνεῦμα δὲ οὐκέτι· τίς οὖν
ἀξιῶν πιστὸς εἶναι, καὶ τῶν ἀγίων εὐαγγελι-
στῶν τὴν μαρτυρίαν ἀναμφιβόλως δεχόμενος,
ἔτι πλασμάτων ἀκούσειεν αἰρετικῶν; ἔτι δοκη-
σισόφων ἀνάσχοιτο; νικᾷ γὰρ ἀνθρωπίνην ἐξέ-
τασιν, καὶ τὴν ἐκ τῶν συνήθων ἡμῖν πραγμά-
των ἔννοιαν, ἥ τοῦ Χριστοῦ δύναμις· ἔφαθεν ἰχ-
θύος μέρος, διὰ τὴν ἀνάστασιν· καὶ τὸ τῇ βρώ-
σει ἀκολουθοῦν, οὐκέτι ἐπὶ Χριστοῦ ἠκολούθη-
σεν· ὅπερ ἄπιστος ἂν τις ἐπιζητοίη, εἰδὼς ὅτι
τὰ εἰσιόντα εἰς τὸ στόμα, πάντως ἐκχωροῦσι
καὶ εἰς ἀφιδρώνα βάλλονται· ἀλλ' οὐχ ὁ γὰρ

Θόντα θάνατον καὶ τεθειμένον ἐν μνημείῳ, ὃς κχιν. καὶ νεφροὺς ὁρᾷ καὶ καρδίαν, καὶ οὐκ ἂν αὐτὸν λάθοι τῶν ἐν ἡμῖν οὐδὲν· σημεῖον οὖν ἄρα ποιεῖται τὸ χρῆμα, τὸ εἰδέναι φημὶ τὸν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐννοιῶν θόρυβον· πιστεύμενος δὲ καὶ ἑτέρως, ὅτι καὶ νενίκηται θάνατος, καὶ ἀπεδύσατο τὴν φθορὰν ἢ ἀνθρώπου φύσις ὡς ἐν αὐτῷ καὶ πρῶτῳ, δείκνυσι τὰς χεῖρας τὲ καὶ τοὺς πόδας, καὶ τὰς διατρήσεις τῶν ἡλῶν, καὶ ψηλαφᾷ ἐπιτρέπει καὶ πληροφορεῖσθαι διὰ τρόπου παντός, ὅτι τὸ πεπονθὸς ὡς ἔφην ἐγήγερται σῶμα· οὐκοῦν συκοφαντῶ μὴδεὶς τὴν ἀνάστασιν· καὶ ἀκούσης τοῦ ἱεροῦ γράμματος λέγοντος περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, σπεύρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν, μὴ ἀνέλης τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν· ὥσπερ γὰρ ψυχικόν ἐστὶ τὸ ταῖς ψυχικαῖς ἡγουν σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις ἀκολουθοῦν καὶ ὑπεζευγμένον, οὕτω καὶ πνευματικόν τὸ τοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος θελήμασιν ὑποκείμενον· μετὰ γὰρ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, οὐκ ἔστιν ἔτι φιλοσαρκίας καιρὸς, ἀλλ' ἀπραχθήσει παντὲλῶς τῆς ἀμαρτίας τὸ κέντρον· αὐτὸ μὲν τοι τὸ κατενεχθὲν εἰς τὴν γῆν, τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδύσεται.

Ἵνα τοίνυν αὐτὸ τοῦτο εἰδεῖεν σαφῶς οἱ μαρ. 318. α. θηταί, ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ παθὼν καὶ

κxiv. τῆς ἀναστάσεως λόγος ἔδοξεν εἶναι λῆρός τις ἀπλῶς καὶ πρᾶγμα κατεψευσμένον, διὰ τοι τὸ μὴ δὲ αὐτοὺς εἰδέναι τὴν θεόπνευστον γραφὴν ἠπίστησαν γοῦν, καὶ τὸ ἀπαγγελθὲν ἔσκωψαν καὶ διέπτυσαν.

v. 36.
p. 317. a.

Νῦν δὲ τῆς ἀκολουθίας ἐχόμενοι, φαμέν· ὅτι ἤδη πολλαχόθεν τοῦ λόγου τῆς ἀναστάσεως περιθέοντος τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοῦ πόθου πρὸς τὴν ὄψιν ἐγηγερμένου, ποθοῦμενος ἔρχεται, καὶ ζητοῦσι καὶ προσδοκῶσιν ἀποκαλύπτεται· πλὴν οὐκέτι κρατούμενοις ὀφθαλμοῖς ἐπιφαίνεται, οὐκέτι ὥς περὶ ἐτέρου διαλέγεται· ἀλλ' ἐμφανῆ ἑαυτὸν δίδωσι καὶ θαρρεῖν παρακελεύεται· οἱ δὲ καὶ οὕτως εἰσὶν ἀμφίβολοι καὶ δεδίασιν· ὧν ἴο γὰρ οὐκ αὐτὸν βλέπειν, φάσμα δέ τι καὶ σκιὰν· εἶτα, καὶ τὸν ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν κατευνάζει θόρυβον· τὸ ἐντριβὲς αὐτοῖς καὶ οὐκ ἄηθες ἐπιφθεγξάμενος ῥῆμα· ἔφη γὰρ, εἰρήνη ὑμῖν.

v. 38.
p. 317. b.

Ἵνα βεβαίως καὶ ἐνδοιασμοῦ δίχα πιστεύσειαν αὐτὸν ἐκεῖνον ὄντα τὸν πεπονθότα, διαδείκνυσιν εὐθύς, ὅτι θεὸς ὢν φύσει, γινώσκει τὸ κεκρυμμένον, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς τῶν ἐννοιῶν οὐκ ἠγνόησε θόρυβον· ἔφη γὰρ τί τεταραγμένοι ἐστέ; ἀπόδειξις αὕτη καὶ μάλα σαφὴς τοῦ μὴ ἕτερον εἶναι τινὰ τὸν ὁρώμενον, ἀλλ' ἐκεῖνον αὐτὸν, ὃν καὶ τέθρανται, τὸν ἐπὶ ξύλου πα-

ἐστὶν ἐν θανάτῳ καὶ μνήματι· ποῦ δὲ μᾶλλον; κχιν.
ἐν οὐρανῷ δηλονότι καὶ ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ· ἵνα
δὲ βεβαιότεραν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τούτοις ἐνιδρύ-
σειαν πίστιν, εἰς μνήμα ἀναφέρουσιν, ὡς ἔφη
Χριστὸς, ὅτι χρὴ πάντως αὐτὸν εἰς χεῖρας ἁμαρ-
τῶλῶν δοθῆναι, καὶ παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ.

Ἄγγελοι μὲν τοι καὶ τοῖς ποιμέσιν ἐν Βη- p. 312. α.
θλεὲμ τὸν τόκον εὐηγγελίζοντο, καὶ νῦν τὴν
ἀνάστασιν· καὶ λελειτούργηκεν οὐρανὸς τοῖς πε-
ρὶ αὐτοῦ κηρύγμασι καὶ περιέπουσι τὸν υἱὸν ὡς
θεὸν, καὶ ὅτε γέγονε σὰρξ, αἰτῶν ἄνω πνευ-
μάτων στρατιάς.

Μυσταγωγηθεῖσαι διὰ φωνῆς ἀγγέλων αἱ v. 9.
γυναῖκες, ἀπαγγέλλουσι ταῦτα δρόμῳ τοῖς μα-
θηταῖς· ἔδει γὰρ γυναιξὶ τὴν οὕτω λαμπρὰν
δοθῆναι χάριν· ἡ γὰρ πάλαι γεγεννημένη τοῦ
θανάτου διάκονος, ἀπαλλάττεται τῆς αἰτίας,
διακονοῦσα φωναῖς ἁγίων ἀγγέλων, καὶ τὸ σε-
πτὸν τῆς ἀναστήσεως μυστήριον, καὶ πρώτη μα-
θοῦσα καὶ ἀπαγγέλλουσα· κεκέρδαγκε τοίνυν
τὸ θῆλυ γένος, καὶ λύσιν ὄνειδισμοῦ καὶ κατ-
άρας ἀνατροπὴν· ὁ γὰρ εἰπὼν πάλαι πρὸς αὐ-
τάς, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, παῦλαν αὐταῖς δέ-
δωκε τοῦ κακοῦ, συναντήσας αὐταῖς ἐν τῷ κή-
πῳ, ὡς φησιν ἕτερος εὐαγγελιστῆς, καὶ εἰπὼν,
χαίρετε· πλὴν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ὁ περὶ

XXIII. Ἦκολούθουν σοφαὶ Γυναῖκες τῷ πάντων ἡμῶν
 σωτῆρι Χριστῷ· τὰ εἰς πίστιν τὴν ἐπ' αὐτῷ χρή-
 σιμὰ τε καὶ ἀναγκαῖα συλλέγουσαι· ἐπειδὴ δὲ
 τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τὴν ἑαυτοῦ ἔδω-
 κε σάρκα, ἔδραμον αἱ σοφαὶ πρὸς τὴν τοῦ σώ-
 ματος Θεραπείαν· ὥρθησαν γὰρ ὅτι ἀπομενεῖ
 νεκρὸς ἐν μνημείῳ.

C A P. XXIV.

XXIV. Ἀφίκοντο μὲν αἱ Γυναῖκες ἐπὶ τὸ μνημα, οὐχ'
 εὐρουῖσαι γε μὴν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐγή-
 γερτο γὰρ, εἰς πολλὴν πεπτώκασον ἀπορίαν·
 καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης
 ἕνεκα, καὶ τῆς εἰς τοῦτο γενομένης σπουδῆς
 ἠξιώθησαν ἰδεῖν ἁγίους ἀγγέλους· καὶ δὴ καὶ
 γεγόνασιν αὐταῖς εὐαγγελισταί, καὶ τῆς ἀνα-
 στάσεως κήρυκες, τί ζητεῖτε, φάσκοντες, τὸν ζῶν-
 τα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρ-
 θη· ζῇ μὲν γὰρ αἰεὶ, καὶ ζωὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν
 ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος· καθεὶς δὲ ἑαυτὸν εἰς κένω-
 σιν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑπελθὼν, ἐλεύ-
 σατο θανάτου· ἀλλ' ἦν τοῦτο τοῦ θανάτου θά-
 νατος· ἐγήγερται τοίνυν ἐκ νεκρῶν, ὁδὸς τῆς εἰς
 ἀφθαρσίαν ἀναδρομῆς, οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ'
 ἡμῖν, γενόμενος· καὶ μηδεὶς ζητεῖτω τὸν αἰεὶ ζῶν-
 τα μετὰ τῶν νεκρῶν· οὐκ ἔστι γὰρ ὧδε, τοῦτ-

Γες, τοῦ κατασκοῖσθῆναι νοητῶς τὰς τῶν σταυρωσάντων ψυχὰς· πώρως γὰρ ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραὴλ· ἐπαρᾶται δὲ αὐτοῖς καὶ Δαβὶδ ἐκ φιλοθείας, λέγων· σκοῖσθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν· καὶ αὕτη δὲ ἡ κτίσις, τὸν ἐαυτῆς ἐπένθει δεσπότην· ὁ μὲν γὰρ ἥλιος, ἐσκοτίζετο· διερρήγνυντο δὲ πέτραι, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ναὸς τὸ τῶν πενθούντων ἐπλήρωσε σχῆμα, περιερρήγνυμένου κατὰ πετάσματος ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ τι τοιοῦτον ὑπeshήμαινεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, διὰ φωνῆς Ἑσαΐου· λέγων· καὶ ἐνδύσω τὸν οὐρανὸν, σκότος· καὶ θήσω σάκχον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ.

Ἄθρει δὴ μοι πάλιν, ὅτι πεπονθὼς ὑπὲρ ἡμῶν τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πάθος, ἤρξατο τοῦ σαγηνεύειν πολλοὺς εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· ὁ γὰρ ἐκατόνταρχος, φησὶν, ἰδὼν τὰ γεγενημένα, ἐδόξαζε τὸν θεὸν· λέγων, ὅτι ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν, ἔτυπτον δὲ καὶ τὰ στηθὴ τῶν Ἰουδαίων τινές, κατανυττόμενοί που πάντως, καὶ τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν, ἀναβλέποντες πρὸς κύριον, καὶ τάχά που τῆς κατὰ Χριστὸν δυσσεβείας ἀπαλλάττοντες ἐαυτοὺς, διὰ τοῦ τῶν σταυρωσάντων καταβοᾶν, εἰ καὶ μὴ ἐμφανῶς διὰ τὴν τῶν ἡγουμένων ἀνοσιότητα· οὐκοῦν ἀληθὴς ἦν λέγων ὁ κύριος, ὅταν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν.

v. 47.
p. 3c9. b.

xxiii. συναγωγῆς ἡγούμενοι, κατασείοντες τὰς κεφαλὰς, καὶ πικρὸν αὐτῷ μειδίαμα καταχέοντες, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν σωσάτω φασὶν· εἰ ἄλλους ἔσωσε, καὶ οἶσθα τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν γεγονὸς, πῶς οὐκ ἂν ἴσχυσε τῶν σῶν ἑαυτὸν ἐξελέσθαι χειρῶν;

v. 39.
p. 304. a.

Ὁ μὲν εἷς φησὶ τῶν ληστῶν, τὰ αὐτὰ τοῖς ἰουδαίοις ἠρεύγετο· ὃ γε μὴν ἕτερος, ταῖς τοῦ τοῦ συγκεκραμένου φωναῖς ἐπετίμα· ὡμολόγησε τὴν ἁμαρτίαν, μεμαρτύρηκε Χριστῷ τὸ ἀνυπαίτιον, πεπίστευκεν εἰς αὐτὸν, βασιλέα ἐκάλει καὶ τοι σταυρούμενον· ταύτῃ τοι τὸν τῶν ἀγίων ἥρπασε κλῆρον.

v. 44.
p. 306. a.

Ὁ παντὸς ἐπέκεινα γεννητοῦ, ὁ σύνεδρος τῷ πατρὶ, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ ἔλαβε δούλου μορφήν, καὶ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἠνέχετο μέτρων, ἵνα πληρώσῃ τὴν ἐπαγγελίαν τὴν τοῖς πατράσι τῶν ἑβραίων ἐπηγγελμένην παρὰ θεοῦ· οἱ δὲ Γερόνασιν οὕτω σκληροὶ τε καὶ ἀπείθεῖς ὥστε καὶ ἀντανίστασθαι τῷ δεσπότῃ· τὸν γὰρ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, θανάτῳ περιβαλεῖν ἐσπούδασαν· καὶ τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν· ἐπειδὴ δὲ σταυρῷ παρέδωκαν τὸν τῶν ὅλων δεσπότην, ἔδυνεν ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτοῖς· συνεσκότασε δὲ ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς, κατὰ τὸν θεῖον Ἀμὼς· γέγονε γὰρ σκότος ἀπὸ ὥρας ἑκτῆς, ἕως ὥρας ἐνάτης· καὶ τοῦτο τοῖς ἰουδαίοις σημεῖον ἦν ἐναρ-

σαλήμ, τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ δάκρυον στήσατε· κλαύ- xxiii.
 σατε δὲ μᾶλλον ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν·
 ἔρχονται γὰρ ἡμέραι φησὶν, ἐν αἷς ἔσται γυν-
 αιξὶν ἀμείνων ἢ ἀπαιδία· ἐπισκήψαντος γὰρ τοῦ
 πολέμου τῇ ἰουδαίων χώρᾳ, ἅπαντες ἄρδην ὀλώ-
 λασι μικροὶ καὶ μεγάλοι· τότε, φησὶ, τὸ ὑπὸ
 βουνοῖς καὶ ὄρεσι γενέσθαι, τοῦ παντὸς ἄξιον·
 εἰ γὰρ ἐν τῷ ὕδρῳ ξύλῳ, φησὶ, ταῦτα ποιοῦσιν,
 ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; καὶ πέπλασται μὲν ὡς
 ἐν τάξει παραβολῆς ὁ λόγος, ἡγουν παραδείγ-
 ματος, ὠδίνει δὲ νοητοῦ πρᾶγματος δύναμιν·
 βούλεται γὰρ δηλοῦν ἐκεῖνο, οἶμαί που· ὕδρὸν
 μὲν ξύλον, ἑαυτὸν ὀνομάζει, τοὔτέστι χλωρὸν
 καὶ ἔγχαρπον καὶ εὐανθές· καρποὶ δὲ ἦσαν αὐ-
 τοῦ, μυστικαὶ γαίαι καὶ παραινέσεις, καὶ θεοπρε-
 ποῦς ἐξουσίας ἐπιδείξεις, διὰ τῆς ὑπὲρ λόγον
 θεοσημείας· ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντα, ταῖς οὕτω
 δειναῖς περιβεβλήκασιν ἀτιμίαις οἱ Ῥωμαίων
 στρατηγοὶ, ἤλθουν ὁ κατακρίνας αὐτὸν Πιλάτος·
 ὅτε τοίνυν, φησὶ, τοιαῦτα πεπράχασιν εἰς ἐμὲ,
 τί δράσουσιν ὡς ξηρῷ καὶ ἀκάρπῳ προσπειπολε-
 μηκότες τῷ Ἰσραὴλ; ὁψόνται γὰρ ἐπ' αὐτῷ οὐ-
 δὲν τῶν τεθραυσμένων, ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς τιμῆς
 καὶ φειδοῦς ἀξιοθῆναι τῆς παρ' αὐτῶν κατεμ-
 πρήσουσι γὰρ αὐτὸν, δηλονότι τῆς εἰς Χριστὸν
 δυσσεβείας εἰσπραττόμενοι δίκας.

Μάτην μὲν τοι αὐτοῦ κατειρωνεύονται οἱ τῆς

v. 35.
p. 363. h.

XXIII. γὰς, μετὰ τῶν καλουμένων ἡρωδιανῶν, πειράζον-
τάς τε καὶ λέγοντας· διδάσκαλε, ἔξεστί φόρους
διδόναι Καίσαρι, ἢ οὐ; εἶτα πρὸς τοῦτο, Χρι-
στὸς, ἐπιδείξατέ μοι, φησὶ, νόμισμα τοῦ κήν-
σου· ἤρετό τε τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν
τὸ προσοισθὲν δηνάριον· ὡς δὲ Καίσαρος ἔφα-
σκον, ἀπόδοτε φησὶ τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ
τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ· ποῦ τοιγαροῦν κεκώλυ-
κε φόρους διδόναι Καίσαρι; ἀλλ' εἰς ἣν αὐτοῖς
ὁ σκοπὸς, τὸ καταγαγεῖν εἰς θάνατον τὸν ἀνα-
φέροντα πρὸς ζωὴν.

γ. 26.
p. 298. α.

Ἦνεσκε μὲν τὸν σταυρὸν ὁ σωτὴρ ἐκ τοῦ πραι-
τωρίου, ὅτι καὶ Ἀβραὰμ ἀνιῶν ἐπὶ τὸ παρα-
δειχθὲν αὐτῷ ὅρος, ἵνα θύσῃ τὸν Ἰσαάκ, Θεοῦ
γενέσθαι τὸ χρῆμα προστάττοντος, ἐπετίθει τῷ
παιδίῳ τὰ ξύλα· καὶ ἦν εἰς τύπον Χριστοῦ, τὸν
ἑαυτοῦ σταυρὸν εἰς ὤμους ἔχοντος, καὶ τὸ οὐ
ἡ ἀρχὴ, ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ· ἀρχὴ γὰρ αὐτοῦ,
γέγονεν ὁ σταυρὸς, δι' οὗ βεβασίλευκε τῆς ὑπ'
οὐρανὸν κατὰ μέσσην δὲ τὴν ὁδὸν ὑπαντήσαντες,
τὸν Κυρηναῖον κατεσχήκασιν, καὶ μετέθηκαν ἐπ'
αὐτὸν τὸ ξύλον.

γ. 27. Ἐβάδιζε μὲν οὖν ὁ σωτὴρ, ἐπὶ τὸν τοῦ σταυ-
ροῦ τύπον· εἶπαντο δὲ κλαίουσαι αἱ γυναῖκες,
σὺν ἑτέροις πολλοῖς· φιλόδακρυ γὰρ πῶς αἰεὶ
τὸ θῆλυ γένος, καὶ τὸν νοῦν εἰς ἔλεον εὐδιά-
θρυπτον ἔχον· ἀλλ' ὦ θυγατέρες φησὶν Ἱερου-

Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ ; καὶ πρὸς XXII.
 τοῦτο πάλιν σεσιγήκασι· καὶ ἐτέρωθι πάλιν εὐ-
 ρήσεις πολυπραγμονῶν τὰ παραπλήσια ἐν τοῖς
 θείοις εὐαγγελίοις.

Ἵνα γὰρ τοῖς ἰουδαίοις φορτικωτέραν τὴν ἐπὶ v. 69.
 τῇ ἀπιστίᾳ δίκην ἐργάσῃται, μονονουχὶ λέγει· ὅτι
 τῆς κατ' ἐμοῦ δυσσεβείας, βραχὺς ὑμῖν ἐδόθη
 καιρὸς, ὃ μέχρι τοῦ τιμίου σταυροῦ· μετὰ γὰρ
 τοῦτο εὐθὺς, εἰς τὴν ἐμὴν παλινδρομήσω τιμὴν,
 καὶ σύνεδρος ἔσομαι τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σαρκός.

Ταῦτα λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, τὸ τῶν φα- v. 71.
 ρισαίων ἀνεκαύθη στίφος εἰς ἀκαθέκτους ὀργὰς·
 ἀρπάζουσι τὴν φωνὴν εἰς πρόφασιν δυσφημίας,
 οὐδὲ μιᾶς μαρτυρίας ἔτι δεῖσθαι φασίν, ὥς αὐ-
 τήκοοι γεγονότες τῶν λόγων αὐτοῦ· ἀλλ' ὥ πο-
 νηροὶ καὶ ἀνόητοι, ἡξιούτε μαθεῖν εἰπέρ ἐστιν
 αὐτὸς ὁ Χριστὸς· ἐδίδαξεν, ὥς φύσει καὶ ἀλη-
 θῶς ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ, καὶ σὺν
 αὐτῷ τοὺς τῆς Θεότητος ἔχει θρόνους, ἐντεῦ-
 θεν ἦν μάλιστα μαθεῖν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χρι-
 στὸς· τί δήποτε τὴν τῆς σωτήριας ὁδὸν ὀλέθρου
 πρόφασιν ἑαυτοῖς ἀπεφήνατε ;

C A P. XXIII.

Καὶ ποῦ κεχώλυκε φόρους διδόναι Καίσαρι ; XXIII.
 καὶ τοι πεπόμεφατε πρὸς αὐτὸν ἐξ ἑαυτῶν τι- v. 2.
p. 296

κχι. γονῖος ἱεροῦ Γράμματος, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· τί δὲ, εἶπέ μοι, πολυπραγμονεῖς, καὶ παρ' αὐτοῦ μαρτάνειν ἀξιοῖς, εἰ αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς; καὶ τοι με τὸν εὐκόλως ἀπὸ τε νόμου καὶ προφητῶν, τὴν ἐπ' αὐτῷ γνῶσιν ἐλεῖν· ἀλλ' ἄπιστοι ὁμολογουμένως καὶ ἀσύνετοι παντελῶς, ὁμοῦ τοῖς ὑπὸ χειρὰ λαοῖς, οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί· ἐρομένοις τοίνυν εἰπέρ ἐστιν ἀληθῶς αὐτὸς ὁ Χριστὸς, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐὰν εἴπω, φησὶν, οὐ μὴ πιστεύσητε· καὶ ἐὰν ἐρωτήσω ὑμᾶς, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε· ποῦ τοιγαροῦν ἀκούοντες οὐ πεπιστεύκασι; ποῦ δὲ σεισιγήκασιν ἐρωτώμενοι; ἀνελθὼν Χριστὸς εἰς Ἱεροσόλυμα, εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας πρόβατα, καὶ βόας, καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστάς καθημένους· καὶ ποιήσας, φησὶν, ὥς φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, ἐξέβαλε πάντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγων· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου· ἐπειδὴ τοίνυν ὠνόμαζε πατέρα τὸν θεόν, πρὸς τοῦτο ἀσχάλλοντες οἱ τὰς ἐν τῷ ναῷ τελοῦντες θυσίας, ἐπιπῆδων λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ πρὸς γε ταῦτα, Χριστὸς· τὸ βᾶπτισμα Ἰωάννου, πόθεν ἦν; οἱ δὲ εἶπον, οὐκ οἶδαμεν· ἤρετο δὲ καὶ ἐτέρωθί σου, λέγων· τί δοκεῖ ὑμῖν περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας υἱὸς ἐστίν; οἱ δὲ εἶπον, τοῦ Δαβὶδ· εἶτα, πρὸς αὐτοὺς ὁ κύριος ἔφη· πῶς οὖν

ὅτι οὐκ οἶδεν ἄνθρωπον γεγονότα τὸν Ἰησοῦν· xxii.
 τοῦτο δὲ ἄπιστον· ἥδει γὰρ καθ' ἡμᾶς γεγο-
 νότα τὸν μονογενῆ· καὶ ὡμολόγει, σὺ εἶ ὁ Χρι-
 στὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος· καὶ οὐχ' ὡς ἓνα
 τῶν καθ' ἡμᾶς, υἱὸν αὐτὸν εἶναι θεοῦ διαβε-
 βαιούμενος, τὰ τοιαύδε φησὶν· ἀλλὰ καὶ τοι τοῖς
 τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις ἐμβεβηκότα θεωρῶν,
 τὸν ἐπέκεινα παντὸς γενητοῦ, καὶ ἐκ τῆς τοῦ
 θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ἀναλάμψαντα λόγον,
 οὐκ ἀπέστη τοῦ εἰδέναι καὶ ὁμολογεῖν ὡς ἔστιν
 αὐτὸς υἱὸς θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Βαβαὶ, ὁ Γῆς καὶ οὐρανοῦ κύριος, ὡς εἷς ἐξ v. 63.
p. 295. b.
 ἡμῶν διακαρτερεῖ τυπτόμενος, καὶ τὸν ἐκ τῶν
 ἄσεβων ὑπομένει γέλωτα, τύπον ἡμῖν τῆς εἰς
 ἄκρον ἀνεξικακίας παρατιθεῖς· ὁ γὰρ ἐτάζων
 καρδίας, πῶς ἂν ἠγνόησε τίς ἐστὶν ὁ παίσας
 αὐτόν;

Ἐπειδὴ ἀνισχύσης ἡμέρας, τὸ δυσσεβὲς αὐ- v. 66.
 τῶν συναγήγερτο βουλευτήριον, παρεχομίζετο
 μὲν εἰς μέσον ἀθέσμως ἐξυβριζόμενος ὁ Μωϋ-
 σείως καὶ προφητῶν δεσπότης· διεπυνθάνετο δὲ
 ὁ ὑβριστῆς Ἰουδαῖος, εἰ αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς·
 ἀλλ' εἶποι τίς ἂν πρὸς αὐτοὺς, εἰ μὲν ἀγνοῶν
 ἐρώτᾳς, πῶς οὐκ ἔδει πρὶν ἂν μάθῃς τὸ ἀλη-
 θές, κατὰ μηδένα λυπῆσαι τρόπον, μὴ ἄρα πως
 θεῶ· προσκρούσεις; εἰ δὲ ὑποπλάττῃ τὴν ἄγ-
 νοιαν, εὖ εἰδὼς αὐτὸν ὄντα Χριστὸν, ἀκούσῃ λέ-

XXII. καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως· αὕτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ δοθεῖσα ἐξουσία τῷ σκότει· σκότος δὲ ὀνομάζει τὸν σατανᾶν τοῖς Ἰουδαίοις ὁμοῦ κατεξαναστῆναι Χριστοῦ· ἵν' ὁ μὲν σώσῃ διὰ τοῦ παθεῖν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἀναβιώῃ τριήμερος, τὸ τοῦ θανάτου πατήσας κράτος· οἱ δὲ δίκην αἰώνιον τίσωσιν ὁμοῦ τῷ προδότῃ.

v. 53. Οὐ τὸ βράδος οὖν αἰτιᾶται τὸ πρὸς μισοφονίαν, ἀλλὰ δείκνυσιν ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν ἰσχύος ἔργον ἢ σύλληψις, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως, τὸ ἀβούλητον πάθος οἰκονομικῶς ποιησαμένου θελητὸν, καὶ τοῦτο καιρῷ τῷ προσήκοντι παραδεξαμένου· οὐ γὰρ δὴ αἰτιᾶται αὐτοὺς, ὅτι μὴ πρόωρον αὐτῷ τὸ πάθος ἐπήγαγον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλέγχει αὐτοὺς, ὡς οἰηθέντας ἀσυνέτως, ἄκοντος αὐτοῦ περιέσθαι· τότε μὲν οὖν οὐκ ἐκρατήσατέ μου φησὶν· οὐ γὰρ ἐβουλόμην· οὐκ ἂν δὲ οὐδὲ εἰς τὸ παρὸν ἰσχύσατε, εἰ μὴ ταῖς ὑμετέραις χερσὶν ἐθειλοντὴς ὑπενήνεγμαι· ὥστε, οὐ τῆς Ἰουδαίων ἰσχύος ἔργον ἦν τὸ θανάτῳ περιβαλεῖν τὸν κύριον· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐκείνων ἀνοσίοις τολμήμασιν, ἐπιγράψοι τίς ἂν τὸ ἐλχέϊρμα· τῷ δὲ σωτῇρι Χριστῷ, τὸ ὑπὲρ πάντων ἐθελῆσαι παθεῖν· ἵνα πάντας ἐξέλῃται, καὶ ἀγοράσας αἵματι τῷ ἰδίῳ, παραστήσει τῷ θεῷ καὶ πατρί.

v. 57.
p. 295. a.

Τινὲς μὲν τοι φασὶν ὁμωμοκέναι τὸν Πέτρον,

τῆρα καὶ λυῖρωτήν· ὃς καὶ γέγονεν ἐν ὁμοιώσει κχιι. τῇ πρὸς ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ τοι προεγνωκῶς ἃ πείσεται, εἴλετο παθεῖν διὰ τὸ σῶσαι τὴν γῆν, συνευδοκοῦντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς διὰ πολλὴν ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν· οὐκοῦν ὅσον μὲν ἤκεν εἰς τὴν ἐκ τοῦ παθεῖν ἀδοξίαν, οὐκ ἂν ἠθέλησε παθεῖν· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐνεδέχετο μὴ παθεῖν, διὰ τὴν ἰουδαίων ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀμότητα καὶ ἀπειθείαν, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας.

Ἰάσατο γὰρ θεοπρεπῶς τὸν ὑπομείναντα τὴν πληγὴν, τοῖς ἀφιγμένοις εἰς τὸ συλλαβεῖν αὐτὸν, Θεοπρεπὲς καὶ τοῦτο διδούς σημεῖον. v. 51.
p. 294. a.

Ἄρά γε αἰτιᾶται Χριστὸς τοὺς τῶν ἰουδαίων καθηγητάς, ὅτι μὴ πρόωρον αὐτῷ τὴν τοῦ θανάτου πάλην ἐσκεύαζον; οὐ τοῦτο βούλεται δηλοῦν· ἀλλ' ὅτι ἐξὸν ὑμῖν καθημέραν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκοντα κατὰσχεῖν, οὐκ ἐκρατήσατε· ἐταμιευόμην γὰρ μᾶλλον τῷ παθεῖν ἐν καιρῷ τῷ καθήκοντι· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ παρὼν· μὴ γὰρ ἀγνοήσητε, φησὶν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους· τοὔτέστιν ὀλιγοστός ἐδόθη ὑμῖν καιρὸς τῆς κατ' ἐμοῦ πλεονεξίας, συνευδοκήσαντος τοῖς ἐμοῖς θελήμασι τοῦ πατρὸς· οὐκοῦν μίαν ὥραν ἔχετε κατ' ἐμοῦ, τοὔτέστιν ὀλίγον παντελῶς καὶ συνεσταλμένον καιρὸν, τὸν μεταξὺ δηλονότι τοῦ τιμίου σταυροῦ,

XXII. τεῖτε; λεγόντων δὲ τῶν ὑπηρετῶν, Ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, αὐτὸς ἑαυτὸν ταῖς τῶν φονώντων χερσὶ προσεικόμιζε, λέγων· ἐγὼ εἰμι· οἱ δὲ ἀπῆλθον, φησὶν, εἰς τὰ ὀπίσω· καὶ τοῦτο γέγονε τρίς· τίς οὖν ἡ οἰκονομία, καὶ τίνος ἕνεκεν προκεικόμικεν ἑαυτὸν ὁ σωτὴρ, οἱ δὲ κατέπιπτον ἀκούοντες τὸ ἐγὼ εἰμι; ἵνα δὴ μάθοιεν ὡς οὐκ ἀβούλητον αὐτῷ τὸ παθεῖν· οὐ γὰρ τῆς ἐκείνων ἰσχύος γέγονεν ἀποτέλεσμα, τὸ συλλαβεῖσθαι Χριστὸν, καὶ προσαγαγεῖν τοῖς ἀνοσίοις κατηχηταῖς, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν δέδωκεν.

p. 293. b.

Φέρε δὲ καὶ κεῖνο ζητήσωμεν· ἄρα ψῆφος τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, θέλημα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ κέκληκεν αὐτὸν ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸ πάθος; εἶτα, πῶς εἰπέρ ἐστιν ἀληθὲς, οὐκ ἔδει πάντως καὶ προδότην γενέσθαι τινα, παρενεχθῆναι δὲ καὶ εἰς τοῦτο θράσους τὸν Ἰσραὴλ, ὡς καὶ ἀπειθῆσαι Χριστῷ καὶ ἀτιμάσαι· πολυτρόπως, ἐξαρτίσαι δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου θανάτον αὐτῷ; εἶτα, πῶς εὐρίσκειται λέγων, οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται, καὶ τὰ ἐξῆς; διὰ τί δὲ καὶ ἀπόλωλεν ὁ Ἰσραὴλ, ἀλλ' οὐκ ἀδίκως ὁ θεὸς, αἰσία δὲ κρίσει ταλαντεύει τὰ καθ' ἡμᾶς; πῶς οὖν τὸ ἀβούλητον ἐποιήσατο θελητόν; ἠλέησε μὲν γὰρ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς πεπραχότας ἀθλίως· καὶ ἔπεμψεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν υἱὸν σω-

μα, πρόθυμον ἢ δὲ σάρξ, ἀσθενὴς ἀτονοῦσα κχι.
 μὲν γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ
 Χριστῷ τὸ ὅσον εἰς αὐτὴν, εὐρίσκειται ἀναχομί-
 ζεται δὲ διὰ τοῦ ἐνωθέντος αὐτῇ λόγου, εἰς εὐ-
 τολμίαν θεοπρεπῆ.

Διὰ τί δὲ φησιν, ὁ λεγόμενος Ἰούδας; μὴ ^{v. 47.}
 γὰρ οὐκ ἤδει τὸν ἄνδρα τοῖς ἐξαιρεμένοις ἐνα- ^{p. 292. b.}
 ριθμούμενον; ἀλλ' ὡς ἤδη μεμισηκὼς αὐτοῦ καὶ
 τὸ ὄνομα, φησὶν, ὁ λεγόμενος Ἰούδας προσειπά-
 γει δὲ τούτῳ τὸ εἰς τῶν δώδεκα, πρὸς ἔνδειξιν
 καὶ διαβολὴν τῆς τοῦ προδότου φαυλότητος· ὁ
 γὰρ ἐν ἴσῳ τοῖς ἀποστόλοις τετιμηνένος, τοῖς
 φονῶσι κατὰ Χριστοῦ γέγονε πρόφασις· δέδω-
 κε γὰρ αὐτοῖς σημεῖον· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός
 ἐστίν· ἐπελάθετο παντὲλῶς τῆς δόξης τοῦ Χρι-
 στοῦ· ὥθη τάχά που δύνασθαι λαθεῖν· δόλου
 ὄργανον τὴν ἐξαίρετον ἀγάπην ἀποφῆναι προσ-
 εδόκησεν.

Ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως, φορτικώτερον
 αὐτῷ τὸ κρίμα ἐποίει, ὅτι οὐδὲ τὸ σχῆμα καὶ
 σύμβολον ἠσχύνθη τῆς προδοσίας τὸ φίλημα·
 ἐπάγει γοῦν ὁ εὐαγγελιστὴς· ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶ-
 πεν αὐτῷ κ. τ. λ.

Εἰδέναι γὰρ ἀναγκαῖον καὶ τὰ τῷ Ἰωάννῃ
 περὶ τούτου εἰρημένα· ἔφη γοῦν· ὅτι οἱ μὲν τῶν
 ἰουδαίων ὑπηρεταί, προήεσαν συλληψόμενοι τὸν
 Ἰησοῦν, ὁ δὲ ὑπὸ πάντας αὐτοῖς, λέγων· τίνα ζη-

χχιη. Δεν ἐσόμενα κατορθώματα, καὶ ὅτι τὴν ἀνθρώ-
 που φύσιν ἀνακαινιεῖ, καὶ αἵματι τῷ οἰκείῳ κα-
 τακτῆσεται· εἰ γὰρ μὴ ἐποιήσατο θελητὸν, καὶ
 τοι λίαν ἀβούλητον ὃν τὸ παθεῖν, τίς ἂν νοοῖ-
 το λοιπὸν τοῦ προσεύχεσθαι ἢ πρὸφασις, καὶ
 λέγειν, πατὴρ εἰ βούλει, παρένεγκε τὸ ποτήριον
 τοῦτο; γέγονε μὲν τοι ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ
 λόγος, οὐ διὰ τινὰ πρόφασιν ἑτέραν, ἀλλ' ἵνα
 πάντα τὰ αὐτοῦ, ταῖς ἡμῶν ἀσθενείαις ἀναμί-
 ξας τρόπον τινὰ καὶ συγκεράσας, νευρώσῃ τὴν
 ἀνθρώπου φύσιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ μεταποι-
 ῇ στερρότητα· ὅταν οὖν φαίνηται δειλιῶν τὸν
 λόγον τὸν θάνατον, καὶ λέγων, παρένεγκε τὸ
 ποτήριον, ἐννόει πάλιν, ὅτι δειλιῶσα τὸν θά-
 νατον ἢ σὰρξ, ἐδιδάσκετο φορουμένη περὶ τοῦ
 θεοῦ λόγου, μηκέτι τοῦτο πᾶσχειν· ἔλεγε δὲ
 πρὸς τὸν πατέρα· οὐχ' ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς
 σὺ· οὐκ ἐφοβεῖτο μὲν γὰρ καθὼς λόγος ἐστὶ καὶ
 θεὸς τὸν θάνατον αὐτός, ἀλλ' εἰς τέλος τὴν
 οἰκονομίαν διεξάγειν· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ θέλημα
 τοῦ πατρὸς· ἔχει δὲ καὶ τὸ μὴ θέλειν ἀποθα-
 νεῖν, διὰ τὸ παραιτεῖσθαι τὴν σάρκα τὸν θάνα-
 τον φυσικῶς· διδάσκων τοίνυν τὴν ἀνθρωπότητα
 μηκέτι τὰ αὐτῇ προσόντα φρονεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ
 θεοῦ θέλημα ζητεῖν, ὡς ἄνθρωπος λέγει· οὐχ'
 ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ· διὰ τοῦτο γὰρ φαί-
 νεται καὶ προσθεῖς ἐν τῷ μαθαιῶ· τὸ μὲν πνεῦ-

XXII.
ἔνεκα τῆς αἰτίας, ταῖς ἐσχάταις δίκαις ὑπενεχ-
θῆ· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν μὴ ὑποστῆναι τὸ πάθος,
εἵλετο αὐτὸ, συνευδοκοῦντος αὐτῷ τοῦ θεοῦ καὶ
πατρὸς· ὥς εἶναι τῆς μὲν ἀνθρωπείας φύσεως,
τὸ εἰς θορύβους εὐχολον· τῆς δὲ θείας, τὸ ἐφ’
ἅπασιν ἄθραυστον· ἡ μὲν γὰρ τοῦ θανάτου παρ-
εισδῦσα μνήμη, ταρατῖται τὸν Ἰησοῦν· ἡ δὲ τῆς
θεότητος δύναμις, κεκινημένον εὐθὺς χειροῦται
τὸ πάθος, καὶ μεταμορφοῖ πρὸς εὐτολμίαν· κε-
κίνηται γὰρ καὶ ἐν Χριστῷ τὰ ἀνθρώπινα, διὰ
δύο τρόπους· ἔδει γὰρ καὶ διὰ τούτων, αὐτὸν
οὐ δοκῆσει καὶ ὑπονοίᾳ, φυσικῶς δὲ μᾶλλον
καὶ ἀληθῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς γεγονότα,
φαίνεσθαι πάντα φέροντα τὰ ἀνθρώπινα, δίχα
μόνης τῆς ἁμαρτίας· φόβος δὲ καὶ δειλία, πά-
θη μὲν ἐν ἡμῖν φυσικὰ, τό γε μὴν ἐν ἁμαρτίαις
τετάχθαι, διαπεφευγότα· ἔτι, ἐκινεῖτο ἐν Χρι-
στῷ τὰ ἀνθρώπινα, οὐχ’ ἵνα κινηθέντα κρατύ-
νηται, ἀλλ’ ἵνα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου διακό-
πτηται· πρὸς ἀμείνω τινὰ καὶ θειοτέραν κατὰ-
στασιν, μεταστοιχειουμένης ἐν πρώτῳ Χριστῷ,
ἦν γὰρ οὕτω καὶ οὐχ’ ἑτέρως, καὶ εἰς ἡμᾶς αὐ-
τοὺς τὸν τῆς ἰάσεως διαβῆναι τρόπον· εἰς γὰρ
καὶ ὅτι μάλιστα τὸ συμβὰν, οὐχὶ πάντῃ τε καὶ
πάντως θελητὸν ἦν αὐτῷ· ἀλλ’ οὖν τῆς πάντων
ἔνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς, ἐκούσιον ἐποίησατο
τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος· ἥδει γὰρ τὰ ἐντεῦ-

κχιι. ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ πανταχοῦ γὰρ εὐ-
 ρήσομεν κατὰ νόνας εὐχόμενον ἵνα καὶ σὺ μά-
 θῃς, ὅτι σχολάζοντι νῶ, καὶ γαληνιώσῃ καρ-
 δία διαλέγεσθαι χρὴ τῷ ἐπὶ πάντας Θεῷ καὶ
 οὐ δὴ πού φαίη τίς ἂν, εἴ γε νοῦν ἔχοι, ὅτι
 τῆς παρ' ἐτέρου χειρὸς ἢ ἐπικουρίας ἐν χρεία
 καθεστῆκώς, ἐποιεῖτο τὰς λιπὰς· αὐτὸς γάρ ἐσ-
 τιν ἡ πανσθενεστάτη χεὶρ, καὶ δύναμις τοῦ πα-
 τρὸς· ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς διὰ τούτων μάθωμεν, μὴ
 νυστάζειν ἐν πειρασμοῖς, συντείνεσθαι δὲ μάλ-
 λον εἰς προσευχὰς· ἀμαθὲς δὲ λίαν, καὶ τὸ τῶν
 ἀγώνων καταθρασύνεσθαι· τῷ μετρίῳ δὲ φρο-
 νήματι χρῆναι φημὶ τὸ εὐτολμον καὶ τληπαθεὶς
 ἀναπλέκειν.

γ. 42.
 p. 288. α.

Ὅρᾳς ὅπως μετ' εὐλαβείας ἀνθρωποπρεποῦς
 ἐποιεῖτο Χριστὸς τοῦ πειρασμοῦ τὴν παραίτησιν;
 εἰ γὰρ βούλει φησὶ, παρένεγκε· ὡς γὰρ εἰς ὑπ-
 ἀρχων τῶν καθ' ἡμᾶς, τοῖς τοῦ πατρὸς Θελή-
 μασιν ἀπονέμει τῶν ἐκβησομένων τὸ πέρας· ἵνα
 καὶ ἡμεῖς αἰτῶμεν ἐκεῖνα κρατεῖν, ἅπερ ἂν αὐ-
 τὸς εἰδείη συμφέροντα ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς·
 πρὸς δ' αὐτοῖς, καὶ τῆς ἰουδαίων ἀνοσιό-
 τητος τὸ χρῆμα κατηγορεῖ· ἦν μὲν γὰρ οὐκ ἀ-
 βούλητον αὐτῷ τὸ παθεῖν, φορτικόν γε μὲν ἐτέ-
 ρως, διὰ τε τὴν ἀδοξίαν καὶ τῆς ἰουδαίων συν-
 αγωγῆς τὸν ὄλεθρον· οὐ γὰρ ἂν ἠθέλησε κυ-
 ριοκτόνον γενέσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἵνα μὴ ταύτης

προσεπενεγκεῖν ἀναγκαῖον· τὸ γάρ τοι τῆς λύ- χχιι.
πης πάθος· ἢ τοι τῆς ἀδημονίας, οὐ περὶ αὐτὴν
ἂν γένοιτο τὴν θείαν καὶ ἀκήρατον τοῦ λόγου
φύσιν· ἀμήχανον γὰρ, ὅτι παντὸς ἐπέκεινα πά-
θους ἐστὶν· ἐθελῆσαι δὲ φαμέν τὸν σαρκωθέν-
τα λόγον, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρωπότητος καθεκί-
σθαι μέτροις, διὰ τοῦ δοκεῖν ὑπομεῖναι τὰ αὐ-
τῆς· ὥσπερ οὖν πεινῆσαι λέγεται, καὶ τοι ζῶν
καὶ ζωοποιὸς, καὶ ἄρτος ὁ ζῶν ὑπάρχων αὐτὸς,
κοπιάσάι τε ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ, καὶ τοι τῶν δυν-
άμεων ὑπάρχων κύριος, οὕτω καὶ ἀκηδιάσαι καὶ
δοκεῖν εἰσδέξασθαι λύπην· οὐ γὰρ ἔδει τὸν καθ-
ιγμένον εἰς κένωσιν, καὶ τοῖς τῆς ἀνθρωπότη-
τος ἐμβεβηκότα μέτροις, παραιτεῖσθαι δοκεῖν
τὰ ἀνθρώπινα.

Συνεβούλευσε μαθηταῖς τὰ τῷ καιρῷ πρέ- γ. 40.
πωντα, εἰπὼν· προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς πειρασμόν· ἀλλ' ἵνα μὴ λόγοις αὐτοῦς ὠφε-
λήσῃ μόνοις, παράδειξις δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγ-
ματος εὗρεθῇ, βραχὺ προσελθὼν, πεσὼν ἐπὶ γό-
νυ, προσηύχετο· καὶ τί δὴ ποτε τοῖς ἁγίοις οὐ
συνηύχετο μαθηταῖς, ἀλλὰ κατὰ μόνας; ἵνα μά-
θωμεν ἡμεῖς τῆς ἀρεσκούσης θεῷ προσευχῆς τὸν
τύπον· ἔφη γὰρ ἐτέρωθι· σὺ δὲ ὅταν προαεύχῃ,
εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖον σου, ἀπόκλεισον τὴν
θύραν, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυ-
πτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ,

ΧΧΙΙ. τὰ φύσιν ὑπάρχεις καὶ ζῶοποιὸς πῶς οὖν λε-
 λύπησαι καὶ ἀδημονεῖς ἕως θανάτου; καὶ τοι
 σαφῶς ἠπίστασο θεὸς ὦν φύσει, ὅτι τὸν κατὰ
 σάρκα θανάτον ὑπομείνας, ἀπαλλάξεις θανάτου
 τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὸ τῆς νίκης τρό-
 παιον ἐγερεῖς κατὰ πάσης πονηρᾶς καὶ ἀντικει-
 μένης δυνάμεως, καὶ ὡς θεὸς προσκυνηθήσῃ καὶ
 τῶν ὅλων δημιουργὸς ἐπὶ τίσιν οὖν ἄρα λελύ-
 πησαι καὶ ἀδημονεῖς; ναὶ φησι, τὰ μὲν ἐκ τοῦ
 πάθους τῷ κόσμῳ ἀγαθὰ συμβησόμενα, ἐπί-
 σταμαι· λυπεῖ δέ με ὁ πρωτότοκος Ἰσραὴλ, ὅτι
 οὐδ' ἐν δούλοις ἐστὶ καὶ ὅτι ἡ τοῦ κυρίου με-
 ρὶς, τὸ σχοίνισμα τῆς κληρονομίας, μερὶς ἀλω-
 πέων ἔσται, κατὰ τὸ γεγραμμένον ὅτι δὲ καὶ
 τοι τὸ ἐσόμενον εἰδὼς κατήλθει τὴν Ἱερουσαλὴμ,
 ὡς τῆς εἰς αὐτὸν ἕνεκα δυσσεβείας ἐσομένην ἐν
 παντὶ κακῷ, κἀντεῦθεν ἂν μάθοις· ἀνῆει μὲν
 γὰρ ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἱεροσόλυμα· ὡς δέ φη-
 σιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυ-
 σεν ἐπ' αὐτῇ, ὡς ὅσον οὐδέπω ταῖς ἐσχάταις
 ταλαιπωρίαις καὶ ἀνηκέστοις συμφοραῖς ὁμιλή-
 σουσαν βλέπων τὴν Ἱερουσαλὴμ· ἵνα δὲ μάθω-
 μεν ταύτην ἐσχηκότα τὴν διάθεσιν ἐπ' αὐτῇ,
 διαμεμήνυκε τοῖς μαθηταῖς ὅτι καὶ ἀκηδιᾷ καὶ
 λελύπηται· οὐ γὰρ ἦν δυνατόν μαθεῖν τὰ ἐν
 αὐτῷ κεκρυμμένα, μὴ διὰ λόγων ἐκφάναντος τὰ
 ἐν οἷς ἐστὶ καχεῖνο δὲ οἶμαι τοῖς εἰρημένοις

αὐτοῦ· πρὸς ἐκεῖνα τοίνυν ὁρῶν ὁ σωτὴρ, ἃ τοῖς ΧΧΙΙ. ιουδαίοις συμβήβηκε, τῆς εἰς αὐτὸν ἔνεκα δυσσεβείας, τὸ εἰρημένον διατελᾷ· καὶ φησὶν, ἱκανά ἐστι· καὶ φησι, ἀρχέσουσι ξίφη δύο, πρὸς ἀντίστασιν τοῦ πολέμου τοῦ μέλλοντος ἥξειν κατ' αὐτῶν, πρὸς ὃν οὐδὲν ἄν ὤνησαν οὐδὲ πολυλαὶ ξιφῶν χιλιάδες.

Ἐν ἡμέρᾳ μὲν ὁ σωτὴρ τὰς ἐν Ἱεροσολύμοις v. 39.
p. 287. b. ἐποιεῖτο διάτριβας, ἐπιλαβούσης δὲ τῆς ἐσπέρας ἐν τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν, ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις νυλίζετο μαθηταῖς, εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῇ· Ματθαῖος γὰρ οὕτω φησὶν ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστῆς· ἀφιγμένος δὴ οὖν ἐνταῦθα Χριστὸς, ὡς αὐτός που πάλιν ὁ Ματθαῖος φησὶ, παραλαβὼν τοὺς τρεῖς, τὸν Πέτρον φημὶ καὶ τοὺς τοῦ Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν· ἐνταῦθά μοι βλέπε τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ βάθος, καὶ τῆς ἀπορρήτου σοφίας τὸ ὕψος· διὰ ποίαν αἰτίαν ὦ δέσποτα ἀδημονεῖς; ἄρα δέδιας καὶ αὐτὸς τὸν θάνατον, καὶ δειλία κεκρατημένος παραιτῇ τὸ παθεῖν; καί τοι τοῖς μαθηταῖς εἰπὼν· μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· ἀλλὰ καὶ εἴ τις λέγοι τῆς πνευματικῆς εὐανδρίας παρὰ σοῦ τοῖς ἐξειλεγμένοις δίδοσθαι τὴν χάριν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ ἀληθοῦς· ἰσχύς γὰρ πᾶσα παρὰ σοῦ, καὶ ζωὴ κα-

XVII. ἔστι γὰρ λοιπὸν ἅπασι τοῖς τὴν χώραν οἰκοῦ-
 σιν ὁ λόγος οὐ περί γε τοῦ ἔχειν τί ἢ μὴ, ἀλ-
 λά περὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ ζῆν κατασκήψει
 γὰρ εἰς αὐτοὺς ὁ πόλεμος ἀφορήτοις ὀρμαῖς,
 ὥς οὐδὲν ἀρκέσαι πρὸς ἀντίστας εἶτα, τὴν αἰ-
 τίαν τῶν τοιούτων κακῶν ἀπαγγέλλει, λέγων·
 ὅτι δεῖ μὲν αὐτὸν κατὰ τὰς γραφὰς, μετὰ τῶν
 ἀνόμων λογισθῆναι, συγκρεμάμενον δηλονότι
 τοῖς συστραυρωθεῖσιν αὐτῷ λησταῖς, καὶ τὴν τοῖς
 ἀνόμοις πρέπουσαν ὑπομείναντα δίκην· τέλος δὲ
 λοιπὸν τῷ μέχρι τούτων ἐλθεῖν, ὁ τῆς οἰκονο-
 μίας λήψεται λόγος· τέλος γὰρ φησιν, ἔχει τὰ
 περὶ ἐμοῦ, μέχρι δηλονότι τοῦ παθεῖν τὸν κα-
 τὰ σάρκα θάνατον· συμβήσεται δὲ τοῖς ἀπεκτο-
 νόσι, ἃ καὶ πάλαι προείρηται διὰ τῶν ἀγίων
 προφητῶν· ταυτὶ μὲν ὁ κύριος περὶ τῶν συμβη-
 σομένων τῇ ἰουδαίων χώρα προκαταμεμήνυκεν·
 οἱ δέ γε μαθηταὶ οὐ συνῆκαν τῶν εἰρημένων
 τὸ βάθος· ᾤκησαν δὲ μᾶλλον, ὅτι διὰ τὴν
 συμβησομένην ἔφοδον αὐτῷ παρὰ τοῦ προδότου,
 καὶ τῶν συλληφόμενων αὐτὸν, μαχαιρῶν εἶναι
 χρειάν· διεβεβαιώσατο ταύτῃ τοι φασίν, ἰδοὺ
 μάχαιραι ὧδε δύο· καὶ τί πρὸς αὐτοὺς ὁ σω-
 τὴρ; ἱκανόν ἐστι μονοουχὶ διαγελαῖ τὴν φω-
 νὴν· εὖ εἰδὼς ὅτι τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν οὐ
 συνιέντες οἱ μαθηταί, ᾤκησαν ὡς ἔφην, μα-
 χαιρῶν εἶναι χρειάν εἰς τὴν ἐσομένην ἔφοδον κατ'

τὸν ἀρνήσεται, κατὰ τὸν τῆς συλλήψεως δηλο- κχιι.
νότι καιρὸν· ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ μνήμη γέγονε τῆς
συλλήψεως αὐτοῦ, ἀκολουθεῖ δὲ πάντως τῇ
τοιᾷδε μνήμῃ καὶ τὰ ἐφεξῆς γεγονότα, τὰ ἐπὶ
τῷ σταυρῷ φημι πάθῃ· λοιπὸν τὸν ἐπισκήψαν-
τα τοῖς Ἰουδαίοις προαπαγγέλλει πόλεμον· διὰ
τοῦτο φησὶν, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς χωρὶς βαλαν-
τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινας ὑστε-
ρήσαίτε; οἱ δὲ εἶπον, οὐ· πέπομφε μὲν γὰρ ὁ σω-
τὴρ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, κηρύσσειν αὐτοῖς
ἐπιτάξας τοῖς ἀνὰ πᾶσαν κώμην τε καὶ πόλιν
τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ
θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν
τῷ λαῷ· ἐκέλευσε δὲ βαδίζοντας, μηδενὸς τῶν
σωματικῶν ποιεῖσθαι φροντίδα· ἐπ' αὐτῷ δὲ πᾶ-
σαν ἔχοντας τοῦ ζῆν τὴν ἐλπίδα περινοστεῖν,
ὃ δὴ καὶ πεπράχασιν· ἀλλὰ νῦν φησὶν, ὃ ἔχων
βαλάντιον, ἀράτω καὶ πήραν ὁμοίως· καὶ τί δὴ
τοῦτό ἐστιν, ἐροῦμεν· ἐσχηματίσθη μὲν ὁ λό-
γος ὡς πρὸς αὐτοὺς, βλέπει δὲ κατὰ τὸ ἀλη-
θές, εἰς τὸ παντὸς Ἰουδαίου πρόσωπον· αὐτοῖς
γὰρ μᾶλλον διαλέγεται Χριστὸς, εἴ τις γάρ,
φησιν, εὐπορεῖ χρημάτων κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων
χώραν, ἅπαντα συνενεγκὼν, φευγέτω· εἰ δέ τις
τούτων μὲν οὐκ εὐπορεῖ, πενία δὲ συζῶν ἐσχά-
τῃ τὴν χώραν οἴκεῖ, καὶ οὗτος ὅπερ ἔχει, φησὶ,
πωλησάτω ἄμφιον, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν·

κχι. θρωπότητος διαλέγεται μέτρων· καὶ τοι θεὸς ὦν φύσει, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ· διηθῆναι γάρ φησιν ὡς ἄνθρωπος· ἐμφαίνει δὲ διὰ τούτων, ὡς εἴπερ ἐξεδόθη πρὸς πείραν τῷ σατανᾷ, ἄπιστος ἂν ἐγένετο παντὲλῶς· ὅπου γε καὶ μὴ ἐκδοθεὶς, ἡσθένησεν· ἡρνήσατο γὰρ παιδίσκης μιᾶς θορυβούσης αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως.

γ. 32. Ὁ μὲν τοι κύριος, τὴν τοῦ μαθητοῦ ἄρνησιν αἰνιξάμενος ἐν οἷς ἔφη ἐδειήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις σου, εἰσφέρει παραχρῆμα τὸν τῆς παρακλήσεως λόγον· καὶ φησὶ, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου· τοῦτέστι γενοῦ στήριγμα καὶ διδάσκαλος τῶν διὰ πίστεως προσιόντων ἐμοί· καὶ θαύμασον πάλιν τοῦ λόγου τὸ εὐτεχνές, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς θείας Γαληνότητος· ἵνα γὰρ μὴ εἰς ἀπόγνωσιν ἀγάγῃ τὸν μαθητὴν, ὅτι τῶν τῆς ἀποστολῆς αὐχημάτων ἀποπεμφθήσεται ἀρνησάμενος αὐτὸν, ἀναπύμπλησιν ἀγαθῆς ἐλπίδος, καὶ ὅτι τεύξεται τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ἔφη γὰρ ὅτι καὶ σύ ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου· ὡς τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας· οὕτω γέγονεν ἡ ἁμαρτία, καὶ τὴν ἄφεισιν ἐχομίσατο, καὶ πάλιν αὐτὸν ἐν τοῖς ἀποστολικαῖς κατέταξεν ἀξιώμασιν.

γ. 34.
p. 285. b.

Ἐκδέξῃ δὲ τὰ προκείμενα καὶ ὧδε προκαταμεμήνυκε τῷ θαυμασίῳ Πέτρῳ, ὅτι τρεῖς αὐ-

Ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ ἐπώφελές, μαθεῖν τίς XXII.
v. 31.
p. 284. a.
ἦν ἡ πρόφασις, ἡ παρενεγκοῦσα εἰς τοῦτο τοῦ
σωτῆρος τοὺς λόγους· τρίτον τοῖς μαθηταῖς ἐπι-
κούρημα προσκεχόμικε, διὰ τῶν προκειμένων
ἀναγνωσμάτων· διδάσκει γὰρ ὅτι μέτρια φρονεῖν
ἡμᾶς ἀναγκαῖον, οὐδὲν μὲν ὄντας τό γε ἦκον
εἰς τὴν ἀνθρώπου φύσιν, καὶ εἰς τὸ τῆς ἡμετέ-
ρας διανοίας εὐόλισθον, στηριζομένους δὲ καὶ
ὄντας ὅπερ ἐσμέν, δι' αὐτόν τε καὶ παρ' αὐτοῦ
οὔχουν ἐφ' ἑαυτοῖς μᾶλλον, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς παρ'
αὐτοῦ χαρίσμασι, σεμνύνεσθαι δεῖ· καὶ εἴ τις
οὕτως διατέθῃ, ποῖον εὐρήσει τόπον ἐν αὐτῷ τὸ
ὑπερκεῖσθαι τινων ἐθέλειν; ταύτῃ τοι τοὺς μὲν
ἐτέρους ἀφίησι μαθητάς, ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸν κο-
ρυφαῖον ἔρχεται· καὶ φησὶν ὅτι πολλάκις ἠθέ-
λησεν ὁ σατανᾶς σιγιάσαι ὑμᾶς ὡς τὸν σῖτον,
ἀντὶ τοῦ δοκιμάσαι καὶ πειράσαι· ἔθος γὰρ τῷ
σατανᾷ, τοῖς εὐδοκιμοῦσιν ἐπιπηδᾶν· οὕτως ἐζή-
τησε τὸν Ἰώβ, ἀλλ' ἠττήατο τῆς ἐκείνου τληπα-
θείας· πλὴν πλεονεκτεῖ τὴν ἀνθρώπου φύσιν·
ἀσθενὴς γὰρ αὕτη, δεινὸς δὲ καὶ ἀπηνὲς ἐκεῖ-
νος· ὡς γάρ φησι περὶ αὐτοῦ τὸ Γράμμα τὸ ἱε-
ρὸν, ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὥσπερ λίθος, ἔσ-
τηκε δὲ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος· πλὴν τοῖς τῶν
ἀγίων ὑπενήνεκται ποσὶ, Χριστοῦ καὶ τοῦτο κατ-
ωρθωκότος· ἐγὼ δὲ ἐθρήθην περὶ σοῦ· ἰδοὺ δὴ
πάλιν ἡμῖν συμπλάττεται, καὶ ἐκ τῶν τῆς ἀν-

κχιι. διανοίας, ἀναγκαίως φησὶν ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου κ. τ. λ.

ν. 28. Σύνες ὅπως τῶν τῆς ἐνανθρωπήσεως μέτρων οὐκ ἀποφοιτᾷ, οὕτω τὸν τίμιον ὑπομείνας σταυρὸν διαλέγεται γὰρ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν μετὰ δέ γε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, πεφανέρωκεν ἑαυτοῦ τὴν δόξαν, καιροῦ καλοῦντος εἰς τοῦτο ἔφη γὰρ ὅτι ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· διαλέγεται τοίνυν ἀνθρωπίνως, ὡς ἔφην διὰ τοῦτο φησὶ, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, καὶ τὰ ἐξῆς ἄρα οὖν καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἐνστάντος τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν συνεσόμεθα τῷ Χριστῷ, συμμόρφους ἡμᾶς ἀποφαίνοντι τοῦ σώματος τῆς δόξης αὐτοῦ, μετὰ τὸ ἐδύσεσθαι τὴν ἀφθαρσίαν, ἐδεσμάτων πάλιν ἐν χρεῖα ἐσόμεθα καὶ τραπέζης; οὐδαμῶς ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ὑποφαίνει τὰ πνευματικὰ· οἱ μὲν γὰρ τὰς παρὰ τῶν ἐπιγείων βασιλέων πρῶτας ἔχοντες τιμὰς, συνέσθιοι τέ εἰσιν αὐτοῖς καὶ ὁμόσιτοι· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροί τινες, τιμῆς μὲν τῆς παρὰ τῶν κρατούντων ἀξιούμενοι, οὐ μὲν ὅτι καὶ κοινῆς τραπέζης ἀπτόμενοι· ὅτι τοίνυν ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τιμαῖς ἔσονται παρ' αὐτῷ, ὡς ἐκ παραδείγματος τοῦ καθ' ἡμᾶς διαδείκνυσιν.

ἰθὺν ἡγούμενοις, οἷς τὸ ὑπέρογκόν φρόνημα, XXII:
 φίλον αἰεί πως ἐστίν, εὐεργέται γάρ φησι κα-
 λοῦνται, τοῦτέστι κολακεύονται παρὰ τῶν ὑπο-
 βιβηκότων· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὡς ἔξω νόμων ἱε-
 ρῶν ἐν τοιαύταις ἔστωσαν ἀρρώστιας, παρ' ἡ-
 μῖν δὲ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἔστω τὸ ὕψος ἐν τα-
 πεινότητι.

Ταῦτα λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, τίς ἐστίν οὕ- v. 27.
p. 283. b.
 τως ἀπηνῆς, ὡς μὴ πᾶσαν ἀποπτύσαι φιλοδο-
 ξίαν; ὁ γὰρ ὑπὸ πάσης κτίσεως λογικῆς καὶ
 ἁγίας διακονούμενος, ὁ σύνθρονος καὶ συμβα-
 σιλεύων τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, διακόνου τάξιν ἐπέ-
 χων, ἐνίψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καθ' ἑτε-
 ρον δὲ τρόπον διακονίας ἔχει τάξιν τῆς μετὰ
 σαρκὸς οἰκονόμιας ὁ τρόπος· ἔφη γὰρ ὁ Παῦ-
 λος· λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι
 περιτομῆς εἰς τὸ πληρῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν
 πατέρων, καὶ τὰ ἐξῆς· οὐκοῦν διηκόνησεν ὁ δια-
 κονούμενος· καὶ ὁ τῆς δόξης κύριος, τεταπείνω-
 κεν ἑαυτὸν, ἡμῖν καταλιμπάνων ὑπογραμμόν.

Ἄλλ' εἰκὸς ἐκεῖνος τάχά που καθ' ἑαυτοὺς
 διενθυμεῖσθαί τε καὶ λέγειν τοὺς μαθητὰς· ποῖος
 οὖν ἔσται τῆς γνησιότητος ὁ μισθός; ἢ τί τὸ
 ἐντεῦθεν ἔσται χρήσιμον, συμβησομένων ἔσθ'
 ὅτε καὶ πειρασμῶν; ἵνα τοίνυν τῇ τῶν ἱσομένων
 ἀγαθῶν ἐλπίδι διανευρούμενοι, πάντα ὅκνον ἐπ'
 ἀγαθοῖς σπουδάσασιν ἐκπέμψωσι τῆς ἑαυτῶν

XXII. στος ὧν ὁ προδότης, δύνασθαι λαθεῖν θεὸν ὄν-
τα Χριστὸν· ἀλλ' ἠλέγχετο παρὰ Χριστοῦ, παμ-
πρόνηρος ὧν, καὶ τοι τραπέζης ἀξιούμενος καὶ
συνέστιος ὧν· καὶ τῆς θείας ἡμερότητος, μέχρι
παντὸς ἀπολαύσας, ὃ δὴ μάλιστ' αὖ φορτικωτέραν
αὐτῷ τὴν κόλασιν ἀπεργάζεται.

v. 22. Πλὴν οὐαὶ τῷ Ἰούδα, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος
φωνήν· ὁ μὲν γὰρ κατ' εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ πα-
τρὸς δέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα παντὸς
ἡμᾶς ἐξέλῃται κακοῦ· ὁ δὲ τὸν τῶν ὅλων σω-
τῆρα Χριστὸν καὶ λυτρωτὴν ταῖς τῶν φονῶντων
χερσὶ παραδούς, τὴν τῷ διαβόλῳ πρεπωδυστά-
την κληρονομήσει δίκην.

v. 24.
p. 283. *

Οἱ μὲν τοι μαθηταὶ ἀνθρώπινόν τι παθόν-
τες, φιφίλονεικήκασι πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα
μείζων ἔσται ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἀνεχομένων τάχα
που τῶν τὴν δευτέραν ἐχόντων τάξιν, τοῖς πρω-
τεύουσιν παραχωρεῖν· κεκίνηται δὲ τοῦτο καὶ Γέ-
γραπται, πρὸς ὧν σιν ἡμετέραν· ἐπιτίμα Ἰδὲ πα-
ραχρῆμα Χριστὸς, τῇ τοιαύτῃ νόσῳ· τοῦτο δὲ
ἦν, ἡ ἀνόητος φιλοδοξία, ρίζαν ἔχουσα τὴν ὑπ-
εροψίαν· τὸ μὲν γὰρ ἦρθαι κατ' ἀρετὴν, τοῦ
παντὸς ἀξίον λόγου· δεῖ δὲ τοὺς οὕτω διακει-
μένους, μετρίῳ κεχρῆσθαι φρονήματι, καὶ πα-
ραχωρεῖν ἐξ ἀγάπης ἀδελφοῖς τὸ ἐν μείζουσιν
εἶναι δοκεῖν· τὸ γὰρ πεφυσσημένον ἔχειν τὸ φρό-
νημα, παραπλησίους ὁρᾶσθαι ποιεῖ τοῖς τῶν

ἔνεστιν· ἄφραστος γὰρ καὶ ἀπερινόητος παντε- κχιι.
λῶς, καὶ αὐτῷ μόνῳ γνώριμος ὁ τῆς ἐνώσεως
τρόπος· ἔδει τοίνυν αὐτὸν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος ἐν ἡμῖν γενέσθαι θεοπρεπῶς· συνανακί-
ρῃσθαι δὲ ὥσπερ τοῖς ἡμετέροις σώμασι, διὰ
τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς καὶ τοῦ τιμίου αἵμα-
τος· ἃ δὴ καὶ ἐσχήκαμεν εἰς εὐλογίαν ζωοποιὸν,
ὥς ἐν ἄρτῳ τὲ καὶ οἴνῳ· ἵνα γὰρ μὴ ἀποναρχί-
σωμεν, σάρκα τὲ καὶ αἷμα προκείμενα βλέπον-
τες ἐν ἁγίαις τραπέζαις ἐκκλησιῶν, συγκαθι-
στάμενος ὁ θεὸς ταῖς ἡμετέραις ἀσθενείαις, ἐνή-
σι τοῖς προκειμένοις δύναμιν ζωῆς, καὶ μεθίστη-
σιν αὐτὰ πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἐαυτοῦ σαρκὸς· ἵνα
εἰς μέθεξιν ζωοποιὸν ἔχωμεν αὐτὰ, καὶ οἶον
σπέρμα ζωοποιὸν ἐν ἡμῖν εὐρεθῇ τὸ σῶμα τῆς
ζωῆς· καὶ μὴ ἀμφιβάλης ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀλη-
θές, αὐτοῦ λέγοντος ἐναργῶς, τοῦτό μου ἐστὶ
τὸ σῶμα, καὶ τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα· δέχου
δὲ μᾶλλον τοῦ σωτῆρος ἐν πίστει τὸν λόγον·
ἀλήθεια γὰρ ὦν, οὐ ψεύδεται (*).

*Ὡς μὲν ἴσως διαβολικῆς ἀπονοίας ἐπίμε- v. 21.
p. 282. b.

(*) Nolo heic praetermittere praeclarum aliud S. Cyrilli
de sacramento Eucharistiae testimonium, quod in eodem co-
dice p. 282. b. legitur. Κυρίλλου πρὸς Καλοσίριον. Μαίνονται γε
μὴν οἱ λέγοντες ἀπραχτεῖν εἰς ἁγιασμόν τὴν μυστικὴν εὐλογίαν,
εἰ ἀπομείνοι λείψανον αὐτῆς εἰς ἑτέραν ἡμέραν· οὐ γὰρ ἀλλοιεύται
ὁ Χριστός, οὐδὲ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα μεταβληθήσεται· ἀλλ' ἡ τῆς
εὐλογίας δύναμις καὶ ἡ ζωοποιὸς χάρις, διηνεκῆς ἐστὶν ἐν αὐτῷ.

ΧΧΙΙ. αὐτὸς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· καὶ πάλιν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν· ἀμὴν, λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· οὐκοῦν ἐσθίουντες τὴν σάρκα τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ πίνοντες αὐτοῦ τὸ τίμιον αἷμα, ζωὴν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς, ἐν ὧς πρὸς αὐτὸν ἀποτελούμενοι, καὶ ἐν αὐτῷ μένοντες, ἔχοντες δὲ αὐτὸν καὶ ἐν ἑαυτοῖς· καὶ μὴ τις λεγέτω τῶν ἀπιστεῖν εἰωθότων, ἄρα οὖν ἐπειδὴ καὶ ἐν ἡμῖν ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ τοῦ θεοῦ λόγος αὐλίζειται, ζωοποιόν ἐστι καὶ τὸ ἐκάστου σῶμα; ἴστω δὲ μᾶλλον ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ κατὰ μέθεξιν σχετικὴν ἡμᾶς ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν, ἕτερον δὲ ὁλοτρόπως τὸ αὐτὸν γενέσθαι σάρκα, τοὔτέστιν ἴδιον ποιήσασθαι σῶμα τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθὲν· οὐ γὰρ ἐν ἡμῖν γενόμενος, ἐνανθρωπήσαι λέγεται καὶ γενέσθαι σὰρξ· τοῦτο γὰρ γέγονεν ἅπαξ, ὅτε προῆλθεν ἄνθρωπος, οὐκ ἀποβαλὼν τὸ εἶναι θεὸς· ἴδιον οὖν γέγονε σῶμα τοῦ λόγου, τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθὲν καὶ ἐνωθὲν αὐτῷ· πῶς δὲ ἢ τίνα τρόπον, εἰπεῖν οὐκ

ἀποφοιτήσας τοῦ εἶναι λόγος· Γεννηθεὶς δὲ μᾶλ- XXII 4
λον κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς, καὶ ἰδιοποιησά-
μενος σῶμα τὸ ἐξ αὐτῆς, ἵν' ἡμῖν ἑαυτὸν ἐμ-
φυτεύσῃ καθ' ἑνώσιν ἀδιάσπαστον, καὶ θανάτου
καὶ φθορᾶς ἀποφῆνῃ κρείττονας· τὴν γὰρ ἡμῶν
ἡμπέσχετο σάρκα, ἵν' ἐκ νεκρῶν ἀναστήσας αὐ-
τὴν, ὁδοποιήσῃ λοιπὸν τῇ πρὸς θάνατον κατενη-
νεγμένη σαρκί, τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν·
καθὰ φησὶν ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώ-
που θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νε-
κρῶν, ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνή-
σκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωο-
ποιηθήσονται· ἐνώσας τοίνυν ἑαυτῷ τὴν τῷ θά-
νάτῳ κάτοχον σάρκα, θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ ζωὴ,
ἀπιστόβησε μὲν αὐτῆς τὴν φθορὰν, ἀπέφηνε δὲ
αὐτὴν καὶ ζωοποιὸν· καὶ μὴ ἀπιστήσης οἷς εἴ-
πον· δέχου δὲ μᾶλλον ἐν πίστει τὸ ῥῆμα, ἐκ
μικρῶν παραδειγμάτων τὰς ἐπ' αὐτῷ δὴ τού-
τῳ πληροφoρίας συλλέγων· ὅταν εἰς οἶνον ἢ Γουὶν
εἰς ἔλαιον ἢ εἰς τι τῶν ὑγρῶν, μικρὸν ἄρτον
ἐμβάλης, εὐρήσεις αὐτὸν γεγονότα μεστὸν τῆς
ἐκείνου ποιότητος· ὅταν σίδηρος ὁμιλήσῃ πυρὶ,
τότε ἐμπύωλαται τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ σί-
δηρος ὢν κατὰ φύσιν ἰδίαν, τὴν τοῦ πυρὸς ὠδί-
νει δύναμιν· οὕκοῦν ὁ ζωοποιὸς τοῦ θεοῦ λόγος,
ἐνώσας ἑαυτὸν τῇ ἰδίᾳ σαρκί, καθ' ὃν οἶδε τρό-
πον αὐτὸς, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτὴν· ἔφη γὰρ

κκii. κῶς καὶ πνευματικῶς· δεχόμεθα γὰρ ἐν αὐτοῖς
 τὸν ἐνανθρωπήσαντα δι' ἡμᾶς τοῦ θεοῦ πατρὸς
 λόγον, ὅς ἐστι ζῶν καὶ ζωοποιὸς· εἴτα τίς ἐσ-
 τιν ὁ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου λόγος, ὡς ἐνι
 ζητήσωμεν· ἔκτισε τοίνυν ὁ τῶν ὅλων θεὸς ἐπὶ
 ἀφθαρσία τὰ πάντα· καὶ εἰσὶν αἱ γενέσεις τοῦ
 κόσμου σωτήριοι· φθόνῳ δὲ διαβόλου, θανάτος
 εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον· παρεκόμισε γὰρ εἰς
 παράβασιν καὶ παρακοὴν τὸν πρῶτον ἄνθρωπον,
 καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ὑπὸ θέλαν ἄρὰν· εἴ-
 ρηται γὰρ πρὸς αὐτὸν, γῇ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπε-
 λεύσῃ· ἀλλ' ὑπερήλλατο τῆς ἐκείνου δυστροπίας
 τὸ βλάβος, ἢ τοῦ κτίσαντος ἡμερότης· βεβοή-
 θηκε τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ζῶν μὲν γὰρ ἐστι κατὰ
 φύσιν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ· μόνος δὲ τοῦτο ὑπάρ-
 χων, ἐξελάμψε τὸν Χριστὸν, ζῶν ὄντα καὶ αὐ-
 τὸν· οὐ γὰρ ἦν ἐτέρως δύνασθαι τὸν οὐσιωδῶς
 ἐκ ζωῆς προελθόντα λόγον· πάντα τοίνυν ὁ θεὸς
 καὶ πατὴρ ζωογονεῖ δι' υἱοῦ, ἐν ἀγίῳ πνεύμα-
 τι· πῶς οὖν ἔδει τὸν ἐπὶ γῆς ἄνθρωπον κεκρα-
 τημένον θανάτῳ πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναδραμεῖν;
 ἔδει τὴν ἀποθνήσκουσαν σάρκα, τῆς παρὰ θεοῦ
 ζωοποιοῦ δυνάμεως γενέσθαι μέτοχον· δύναμις
 δὲ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἢ ζωοποιὸς, ὁ μονο-
 γενής ἐστι λόγος· τοῦτον ἡμῖν ἔπεμψε σωτῆρα
 καὶ λυτρωτὴν, καὶ γέγονε σὰρξ· οὐ τροπὴν ἢ
 ἀλλοίωσιν ὑπομείνας εἰς ὅπερ οὐκ ἦν· αὐτὸ μὲν

ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τυραν- XXII. 1
νήσασαν ἁμαρτίαν· ὅρα δὲ ὅπως ἡμῖν ὁ νόμος
καὶ τὸν τῇ ἀναστιάσει πρέποντα προανέτύπου και-
ρὸν, τοὔτέστι τὴν τρίτην ἡμέραν· τῇ γὰρ ἐπαύ-
ριον τῆς πρώτης φησὶν, ἀνοίσει τὸ δράγμα ὁ
ἱερεὺς ἐναντὶ κυρίου· εἰσχεκόμενε δὲ παραχρῆμα
τῆς ἁγίας ἡμῖν πεντηκοστῆς προανατύπωσιν ἐν-
αργῇ, ἐπὶ τὰ χρῆναι λέγων ἐπαριθμεῖν ἐβδομά-
δας, τῇ τοῦ δράγματος ἀνακομιδῇ· μετὰ γάρ
τοι τὴν ἀναστάσιμον τοῦ σωτῆρος ἡμέραν, ἐπὶ τὰ
συνείροντες ἐβδομάδας, τὴν ἐπαύριον πεντεκο-
στήν ἐορτάζομεν οἱ πεπιστευκότες.

Εὐχαριστεῖ μὲν, τοὔτέστιν ἐν σχήματι προσ- V. 17.
P. 281. 2.
ευχῆς διαλέγεται τῷ θεῷ πατρὶ, κοινωνὸν ὥσ-
περ αὐτὸν καὶ συνευδοκητὴν ἀποφαίνων τῆς δο-
ξασομένης ἡμῖν εὐλογίας ζωοποιοῦ· πᾶσα γὰρ
χάρις καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἐφ' ἡμᾶς ἔρχε-
ται παρὰ πατρὸς δι' υἱοῦ, ἐν ἁγίῳ πνεύματι·
τύπος δὲ ἦν ἄρα τὸ δρώμενον εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς,
τῆς ὀφειλούσης προσανατείνεσθαι λίτῆς εἰ μέλ-
λοι προτίθесθαι παρ' ἡμῶν τῆς μυστικῆς καὶ
ζωοποιοῦ δωροφορίας ἡ χάρις, ὃ δὴ καὶ δρᾶν
εἰδίσαμεθα· προσαναπέμποντες γὰρ τὰς εὐχαρι-
στίας, καὶ ὁμοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δοξολογοῦν-
τες τὸν υἱὸν σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, πρόσκειμεν
οὕτω ταῖς ἁγίαις τραπέζαις· πιστεύοντές τε ὅτι
ζωοποιούμεθα καὶ εὐλογούμεθα καὶ σωματι-

XXII. ἐν πνεύματι λατρείας τὴν δύναμιν· οὐκοῦν οὐ γεύσομαί φησι τοιούτου πάσχα, τοῦ διὰ βρώσεως δηλονότι δηλουμένου τυπικῶς, ἕως οὗ πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ· τοὔτέστιν ἀναδειχθέντος τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εὐαγγελίζεται· πληροῦται γὰρ ἐν ἡμῖν τοῖς τὴν ὑπὲρ νόμον τιμῶσι λατρείαν, πάσχα τὸ ἀληθινόν· καὶ οὐκ ἐξ ἀγέλης ἀμνὸς ἀγιάζει τοὺς ἐν Χριστῷ, αὐτὸς δὲ μᾶλλον ἀγίως ἱεουργούμενος διὰ τῆς μυστικῆς εὐλογίας, καθ' ἣν εὐλογούμεθα καὶ ζωοποιούμεθα· γέγονε γὰρ ἡμῖν ἄρτος ζωῆς, ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ.

p. 280. a.

Ἄσταχύων γὰρ οἶά τις ἀπαρχή; καὶ νέος ὥσπερ καρπὸς ἐν εἵδει δράγματος, νοεῖται Χριστός· ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἡ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἡμῖν ὁδός, ὁ πάντα πρὸς καινότητα μεταστοιχειῶν, καὶ παλαιότητος ἀπαλλάττων· ἀνεκομίζετο δὲ τὸ δράγμα ἔναντι κυρίου· ἐγηγερμένος γὰρ ἐκ νεκρῶν ὁ Ἐμμανουὴλ ὁ νέος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὡς ἐν ἀφθαρσίᾳ καρπός, ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν· ἵνα ἐμφανισθῇ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως ἑαυτὸν εἰς ὄψιν ἄγων αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἂν ἀπολιμπάνοιτο τοῦ πατρός, ὡς Θεός, ὡς ἐν ἑαυτῷ δὲ μᾶλλον εἰς ὄψιν ἄγων ἡμᾶς τοὺς ἔξω προσώπου καὶ ἐν ὀργῇ, διὰ τὴν

ἁγίου βαπτίσματος, ἐκεῖ καταλύσει Χριστὸς· κχιι. παντὸς γὰρ ἡμᾶς ἀπαλλάττει ρύπου, ὥστε καὶ ναὸν ἡμᾶς ἅγιον γενέσθαι Θεοῦ, καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὺς διὰ μετοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐκ ἂν δὲ ἀμάρτιοι τίς τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ἀνάγειον εἶναι λέγων τοῦ ἁγίου πνεύματος, παντὸς ἁγίου ψυχὴν· καυχάσθαι γάρ φησιν ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

Ἐτοιμάσασι τὸ πάσχα τοῖς μαθηταῖς, συν- ν. 15. εἰστιᾶτο Χριστὸς· ἀνεξικακῶν δὲ τῷ προδότῃ, φησὶν· ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν· τί δὲ τοῦτο δηλοῖ; καιρὸν ἐζήτει τῆς προδοσίας ὁ φιλάργυρος μαθητὴς· ἵνα δὴ μὴ πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα τοῖς φονῶσιν αὐτὸν παραδῶ, οὐ διαμεμήνυκεν ὁ σωτὴρ ἢ τὸν οἶκον, ἢ τὸν ἄνθρωπον, παρ' ᾧ τὸ πάσχα πεπλήρωκεν· ἀποδιδούς τοιγαροῦν τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ θελήσαι σαφῶς εἰπεῖν τὸν παρ' ᾧ κατέλυσεν, ἐπιθυμία, φησὶν, ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, πᾶσαν ἐθέμην σπουδὴν, ὅπως ἂν ἰσχύσω λαθεῖν τὴν τοῦ προδότου ἀνοσιότητα, ἵνα μὴ πρόωρον ὑπομείνω τὸ πάθος· φάτω τὸ πάσχα τοῦτο, ἕως οὗ πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ· ἔθος δὲ αὐτῷ βασιλείαν Θεοῦ ὀνομάζειν τὴν ἐν πίστει δικαίωσιν, τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος κάθαρσιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος μέθεξιν, καὶ τῆς

κχιη. ἀγαθὸν, γενναῖον ἔχει τὸν νόμον, τῇ τοῦ θεοῦ
βουλήσει διακρατοῦμενον· ἵνα τοίνυν ἐν ταῖς οὕ-
τω ἀξιαγάστοις καταλύσωμεν μοναῖς, καὶ συν-
εορτάσωμεν τῷ Χριστῷ, καθαρὰν ἐπιτελέσωμεν
τὴν νηστείαν, μὴ βρωμάτων συμμετροῦντες αὐ-
τῆς τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὥσπερ ἀναχωροῦμεν περ-
ιέργου τραπέζης, καὶ τῆς ἄλλης τρυφῆς ἀνα-
χωρήσωμεν καὶ ποικιλίας κακῶν.

ν. 8.
p. 279. α.

Ἰδωμεν τοὺς τύπους τιμῶσαν ἔτι τὴν ἀλή-
θειαν· ἐλθούσης γάρ φησι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν
ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, δύο τινὰς ἀπολέγδην
τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἦσαν δὲ Πέτρος καὶ Ἰω-
άννης, πέπομφεν ἐν τῇ πόλει, εἰπὼν αὐτοῖς τὰ
προγεγραμμένα· καὶ τοι τί δή ποτε οὐ τὸν ἄν-
θρωπον ἐναργῶς καταμεμήνυκε τοῖς ἀπεσταλ-
μένοις; οὐ γὰρ ἔφη πρὸς τὸν δεῖνα τυχόν, ἀλ-
λὰ σημεῖον δέδωκεν, ἄνθρωπον ἀπλῶς κεράμιον
σκεῦος πεφορτισμένον· τί οὖν πρὸς τοῦτο φα-
μέν; ἤδη τοῖς Ἰουδαίοις ὑποσχόμενος ἦν ὁ προ-
δότης παραδώσειν αὐτὸν· ἵνα τοίνυν μὴ μάθῃ
τὸν ἄνθρωπον, καὶ δραμὼν ἀπεγγείλῃ τοῖς μι-
σθωσαμένοις, δίδωσι σημεῖον· ἔτι γὰρ ἐπλάτ-
τετο τὴν μαθητοῦ εὐνοίαν ἔχειν, μισοφονίαν ὠδί-
νων· ὑπαντήσῃ γάρ φησιν ὑμῖν ἄνθρωπος κερά-
μιον ὕδατος βαστάζων· ἢ τάχά που καὶ μυστι-
κόν τι καὶ ἀναγκαῖον διὰ τούτου δηλῶν· ἔνθα
γὰρ ἂν εἰσέλθοι τὸ ὕδωρ, δῆλον δὲ ὅτι τὸ τοῦ

τὴν εἰκόνα· ἔδει γὰρ ὄντως διὰ μὲν τῶν Θερα-
πόντων διακογεῖσθαι τοὺς τύπους, διὰ δὲ τοῦ
πάντων δεσπότου τὴν ἀλήθειαν· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς
ἦν ὁ λέγων περὶ ἑαυτοῦ, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια·
ἀποκεκινημένης τοιγαροῦν τῆς σκιᾶς, εἰσίτω λοι-
πὸν ἡμῖν τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις· φαινέσθω
τῶν δι' αἰνίγματος εἰρημένων ὁ τύπος ἐναργέ-
τερος· Ἰουδαῖοι μὲν οὖν σφάλλονται καὶ πλα-
νῶνται, καὶ τῶν δεόντων ἐκπίπτουσι λογισμῶν·
ἄζύμους ἄρτους παρατιθέμενοι· οὐκ ἀκούουσι
δὲ ὡς εἰκὸς τοῦ Παύλου λέγοντος· βρῶμα ἡμᾶς
οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ, καὶ τὰ ἐξῆς· οὐδὲ τοῦ
σωτῆρος· οὐκ οἶδατε ὅτι πᾶν τὸ εἰσερχόμενον εἰς
τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφε-
δρῶνα ἐκβάλλεται; ἡμεῖς δὲ πνεύματι τὰ πνευ-
ματικὰ συγχρίνομεν· ὡς ζύμην, τὴν κακίαν ἀπο-
φεύγοντες· καὶ πράξεις ἀγαθὰς ἐπιτηδεύοντες,
ἵνα σὺν Χριστῷ ὡς ἐν ἁνωγαίῳ εἰς τὴν ἄνω Ἱε-
ρουσαλὴμ ἀνακληθῇσόμεθα· ἦν Ἡσαΐας ἀποθαυ-
μάζων ἔλεγεν, ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς μέλλοντας
εἰς ἐκείνην ἔσεσθαι τὴν πόλιν· οἱ ὀφθαλμοί σου
ὄψονται, Ἱερουσαλὴμ πόλις πλούσια, σκηναὶ αἱ
οὐ μὴ σεισθῶσιν, οὐδὲ τὰ σχοινία αὐτῆς οὐ μὴ
διαρραγῶσιν· ἡ μὲν γὰρ παρὰ ἀνθρώποις εὐ-
θυμία, εἰς ὀλίγον ἀντέχει· ἀπορρήγνυνται δὲ
ὀλίγης τινὸς μεταξὺ γενομένης μεταβολῆς· αἱ
δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς μοναὶ καὶ τὸ παρ' αὐταῖς

XXI. ματι τῆς δόξης αὐτοῦ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύον-
τας ἀποφαίνοντος.

v. 37.
p. 273. a.

Τίνα δὲ ἦν ἃ ἐδίδασκεν, ἢ πάντως πῶς τὰ
ὑπὲρ τὴν νομικὴν λατρείαν; ἐνειστήκει γὰρ και-
ρὸς τοῦ τὴν σκιὰν μεταπλάττεσθαι εἰς ἀλήθειαν·
ὁ δὲ ὄχλος ἡδιστα ἠκροᾶτο· τεθαυμάκασι γὰρ
αὐτὸν πλειστάκις, ὅτι ἐξουσία ἦν ὁ λόγος αὐ-
τοῦ, ὡς αὐτὸς γὰρ ὑπάρχων ὁ πάλαι λαλῶν
διὰ τε Μωϋσείως, καὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῶν
ὅλων κύριος, μεθίστη μετ' ἐξουσίας πρὸς τὴν
πνευματικὴν λατρείαν τὰ ἐν τύποις κεχρησμέ-
νη· ἡλίζετο γὰρ μὴν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν,
τοὺς ἐν τῇ πόλει θορύβους παραιτούμενος· ἵνα
ἡμῖν καὶ τούτῳ γένηται τύπος· τῷ γε μὴν ὄχλῳ
ὁρῶντι πρὸς αὐτὸν, προσῆκε λέγειν τὸ τοῦ
Δαβὶδ· ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὁρῶ, ὁρῶ
ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου.

C A P. XXII.

XXII.
v. 1.
p. 278. a.

Θέα δὲ ὅτι ἄνωθεν ἡμῖν ὁ σωτὴρ ἐνομοθέτει
τὰ κάλλιστα καὶ τὰ συμφέροντα, καὶ διὰ νό-
μου καὶ προφητῶν σύμβουλος ἡμῖν ἀγαθὸς εἰς
σωτηρίαν ἐγένετο, ἀλλὰ τότε μὲν δι' αἰνίγμα-
τος καὶ σκιᾶς, διὰ τὴν τῶν ἀκρωμένων ἀσθένειαν·
νυνὶ δὲ γυμνὴν ἡμῖν παρατίθει τὴν ἀλήθειαν,
καὶ αὐτὴν τῶν πραγμάτων εἰς μέσον ἄγει

ἀπεστέλλει Γουὺν ὁ Παῦλος εἰς Ῥώμην, πρὸς Καί- κχι.
σαρα, καὶ Φήστῳ παρέστη καὶ Ἀγρίππᾳ· πλὴν
γέγονεν αὐτοῖς εἰς μαρτύριον, τοῦτέστιν εἰς μαρ-
τυρίου δόξαν, τὰ ἐπενηνεγμένα.

Παρεγγυᾷ ὅτι μὴ προμελετᾶτε μέλλοντες v. 14.
ἀπολογεῖσθαι· λήψετε γάρ φησι παρ' ἐμοῦ
σοφίαν καὶ γλῶσσαν ἄμαχον καὶ ἀκαταγώνιστον
τοῖς ἀντικειμένοις ὑμῖν· ἀποκείρων δὲ καὶ τῆς
ἀνθρωπίνης μικροψυχίας τὰς ἀφορμὰς, παρα-
δοθήσεσθαι φησὶν αὐτοὺς παρὰ τῶν οἰκειοτά-
των, πλὴν ὅτι πάντῃ τὲ καὶ πάντως σωθήσονται
παρ' αὐτοῦ· ἐπάγει γοῦν παραδοθήσεσθε δὲ
κ. τ. λ.

Ὁ δὲ κύριος σαφιστέραν ποιῶν τὴν προαγό- v. 20.
p. 270. a.
ρευσιν τῆς ἀλωσέως, ἐπάγει· ὅταν δὲ ἴδητε κυ-
κλουμένην κ. τ. λ.

Ἐλεύσεταιί, φησιν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, v. 27.
p. 271. a.
οὐκ ἔτι ἐν ὑφέσει, οὐδὲ ἐν μικροπρεπείᾳ τῇ καθ'
ἡμῶς, ἀλλ' ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει θεότητος· κατ'
ἀμφοτέρων δὲ ἀκούσῃ τὸ πολλῆς, μετὰ δυνά-
μειος γὰρ πολλῆς καὶ δόξης πολλῆς, τὴν δευ-
τέραν αὐτοῦ ποιήσεται θεοφάνειαν, ἐπεὶ τὴν προ-
τέραν μετὰ ἀσθενείας καὶ ἀτιμίας ἐποίησατο.

Ἀναβιώσονται γὰρ οἱ νεκροί, καὶ ἀποδύσε- v. 33.
ται τὴν φθορὰν τὸ ἐκ γῆς τοῦτο καὶ εὐάλωτον
τοῖς πάθεσι· ἐνδύσεται δὲ τὴν ἀφθαρσίαν, Χρι-
στοῦ νέμοντος αὐτὴν, καὶ συμμόρφους τῷ σώ-

XXI. μός τε καὶ φόβου μεστή· καταβήσεται γὰρ δρυφορούντων αὐτὸν τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· οὐκοῦν ὅτάν τινες ἐξερθῶσι ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

v. 9.
p. 269. a.

*Ἡ καὶ τέλος τὸ κοινόν φησι, καὶ τὴν παγκόσμιον συντέλειαν.

v. 10.

Δίδωσι σημεία σαφῇ τε καὶ ἐναργῇ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου· πόλεμοι γὰρ ἔσονταί φησὶν καὶ κατασασίαι, καὶ λιμοὶ καὶ φόβητρα ἀπ' οὐρανοῦ· ὡς γὰρ ἕτερος φησὶ τῶν εὐαγγελιστῶν, πάντα τὰ ἄστρα πεσεῖται, εἰλιχθήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Διὰ μέσου μὲν τοι τίθησιν ὁ σωτὴρ τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων· καὶ τὸν λόγον κεράννυσι λέγων· πρὸ δὲ τούτων πάντων κ. τ. λ.

v. 12.

Πρὸ γὰρ τῶν τῆς συντέλειας καιρῶν, ἤλω μὲν ἡ τῶν ἰουδαίων χώρα, κατὰ δραμούσης αὐτὴν τῆς Ῥωμαίων στρατιᾶς, ἐμπίεσθη δὲ ὁ ναὸς, κατεσεύσθη τὰ παρ' αὐτοῖς βασιλεία, πέπαυται τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἡ δύναμις· πρὶν δὲ ταῦτα συμβῆναι, ἐδιώχθησαν παρ' αὐτῶν οἱ μακάριοι μαθηταὶ, δεσμῶται γεγονάσι, ἤχθησαν ἐπ' ἄρχοντας, ἐπέμφθησαν ἐπὶ βασιλείας·

δόξου θαύματος· ἡ τὸν παρ' ἐτέρου ἔλεον ζη- xxi.
 τοῦσα διηνεκῶς, αὐτὴ δανείζει θεῷ, καρποφό-
 ρον αὐτῷ καὶ αὐτὴν ἀποφαίνουσα τὴν πτωχείαν·
 νικᾷ τοιγαροῦν τοὺς ἄλλους, καὶ δικαία ψήφω
 στεφανοῦται παρὰ θεῷ.

Οὐ συνέσαν οἱ μαθηταὶ τῶν εἰρημένων τὴν v. 7.
p. 268. b.
 δύναμιν, ἀλλὰ περὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος εἰ-
 ρῆσθαι νομίσαντες, ἤροντο πότε ταῦτα ἔσται·
 διὸ καὶ αὐτὸς ἀφήσει μὲν τέως τοὺς περὶ τῆς
 ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων λόγους· τοὺς δὲ πε-
 ρὶ συντελείας ὑφαίνει, καὶ φησὶν ὅτι πρὸ τῆς ἐξ
 οὐρανῶν αὐτοῦ καθόδου, προδραμοῦνταί τινες,
 τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ἐαυτοῖς περιπλάττοντες, οἷς
 οὐ χρὴ πείθεσθαι· ἠθέλησε μὲν γὰρ ὁ μονογε-
 νῆς τοῦ θεοῦ λόγος, ἵνα σώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανὸν,
 καὶ γέννησιν ὑπομεῖναι τὴν κατὰ σάρκα ἐκ γυν-
 αϊκὸς· ἦν δὲ τὸ χρῆμα αὐτῷ κένωσις καὶ ταπεί-
 νωσις· ὥς οὖν ἐαυτὸν καθεὶς εἰς κένωσιν λαν-
 θάνειν ἡξίου· καὶ γοῦν ἐπέτίμα τοῖς ἀποστόλοις
 πρὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν
 ποιήσωσιν· ἰδεῖτο γὰρ τοῦ λαθεῖν τῆς μετὰ σαρ-
 κὸς οἰκονομίας ὁ τρόπος, ἵνα καὶ τὸν τίμιον
 ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας σταυρὸν ὡς ἄνθρωπος,
 καταργήσῃ τὸν θάνατον· καὶ τῆς κατὰ πάντων
 τυραννίδος ἀποσοβήσῃ τὸν σατανᾶν, ἡ δὲ δευ-
 τέρα καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατὰφείτησις, οὐ λεληθό-
 τως ἔσται καθὰ καὶ πρὸ τούτου, ἀλλ' ἐπίση-

xx. ὅτι τὸ μὴ ἐθέλειν ἀποφοιτᾶν τῆς συντροφίου φιλοδοξίας, μήτε μὴν τῆς ἐπαράτου φιλοκερδείας.

v. 46.
p. 266. b.

Τῶν Γραμματέων ἀρρώσθήματα ἦσαν, τὸ φιλόκομπον καὶ τὸ φιλοκερδές· ἵνα τοίνυν τῶν οὕτως αἰτιαμάτων, ἔξω πού γένηται τῶν ἀγίων μαθητῶν ὁ χορὸς, παρεγγυᾷ χρησίμως, λέγων· μὴ ἀνάσχησθε τοῖς ἴσοις ἀλῶναι κακοῖς, μὴ δὲ τῆς ἐκείνων ἀφιλοθείας γένησθε κοινωνοὶ· ποῖον γὰρ ἦν τὸ ἔθος αὐτοῖς; τὸ βαδίζειν ἐν ἀγοραῖς, εὖ μὲν περιεσταλμένους, κατὰσύροντας δὲ βαθεῖαν ὀφρῦν, τὸ τοὺς παρὰ τῶν ὁρώντων ἐπαίνους ζητεῖν, τὸ ἐπίπλαστον ἔχειν τὸ ἔθος, τὸ βαττολογεῖν ἐν προσευχαῖς.

C A P. XXI.

xxi.
v. 1.

Ἐφη πού ὁ σωτὴρ, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται· τούτους ἐποπτεύει προσφέροντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· ἀλλ' ὥς ἐκ πλούτου πολλοῦ, πολλὰ μὲν ἦσαν ὥς εἰκὸς, τὰ παρ' ἐκάστου καρποφορούμενα· ὀλίγα δὲ πάλιν καὶ τῆς τῶν προκομιζόντων ἀνάξια χειρὸς· εἶτα μετ' ἐκείνους, γύναιον πτωχεῖα δεινῇ κατηχθισμένον, εἰσέθει, ἐξ ἐράνου μόλις καὶ δὲ σὺν ἰδρωτί συλλέγον, εὐτελεστάτην καὶ ἀποχρῶσαν ἡμέραν διατροφὴν· εἶτα δύο προσῆλθεν ὀβολοὺς, ὥσπερ ἀποκτωμένη τὸν βίον· ὦ παρα-

ἰσότημα, καὶ ἐν ταυτότητι νοεῖται φυσικῇ· ἡ δὲ κκ.
κάθισις ἐπὶ θεοῦ σημήνειεν ἂν οὐχ' ἕτερον, πλὴν
ὅτι τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν τῶν πάντων ἐξου-
σίαν· κάθεται δὲ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ πα-
τὴρὸς πάντως, κατὰ γε τὸν ἀπλανῆ τοῦ σωτῆ-
ρος λόγον, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐξ αὐ-
τῆς ἀναφύς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ, καὶ
ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι πρὸς αὐτὸν ὑπάρχων,
γένετο σὰρξ, τοὔτέστι τέλειος ἄνθρωπος, οὐκ
ἐκβεβηκῶς τῶν θείων ἀξιωμάτων, μεμενηκῶς δὲ
δὲ μᾶλλον, ἐν οἷς ἦν αἰὶ, καὶ θεὸς ὑπάρχων,
καὶ εἰ γέγονε σὰρξ ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς·
κύριος τοίνυν ἐστὶ τοῦ Δαβὶδ κατὰ γε τὸ πρέ-
πον τῇ Θεϊκῇ φύσει τὲ καὶ δόξῃ καὶ ἐξουσίᾳ,
υἱὸς δὲ αὐτοῦ κατὰ σάρκα· ἴδει τοὺς τῶν ἰου-
δαίων καθηγητὰς, καὶ τοὶ μεγάλην αἴρουσας τὴν
ὀφρῦν ἐπὶ τῇ τῶν θείων εἰδήσει νόμων, τὰς τῶν
ἀγίων προφητῶν μὴ ἀγνοῆσαι φωνὰς· Ἡσαΐας
γάρ φησιν, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν Γαστρὶ ἔξει, καὶ
τέξεται υἱὸν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡ-
μῶν ὁ Θεός· μεθ' ἡμῶν δὲ γέγονε Θεὸς ὢν ὁ
λόγος, τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑπέλθων, ἵνα
σώσῃ τὴν ὑπ' οὐρανὸν· ἀλλ' οὐδεὶς ἦν, ὡς ἔφην,
τοῖς ἰουδαίων καθηγηταῖς, τῆς ἀληθείας ὁ λό-
γος· ὅποια δὲ τις γέγονεν αὐτοῖς ἡ πρόφασις
εἰπὲρ τις ἔλοιτο μαθεῖν, ἀκούσεται πρὸς ἡμῶν·

xx. θεός, εἰ μὴ ζήσονται κατ' ἐκείνους; ἀλλ' ἔστι ζώντων θεός· οὐκοῦν πάντα τὲ καὶ πάντων ἀναβιώσονται, τῆς πανσθενεστάτης δεξιᾶς ἀποφερούσης εἰς τοῦτο ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς.

v. 41.
p. 266. a.

Ἀρχὴ συνέσεως ἡ πίστις· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε· σωτήριος δὲ τῶν ἀναγκαίων ἡ ζήτησις ἔστι μὲν ὁμολογουμένως, καὶ υἱὸς καὶ κύριος τοῦ Δαβὶδ, ὁ Ἐμμανουὴλ· τίνα δὲ τρόπον, αὐτὸ δὴ τοῦτο προσήκει νοεῖν, εἵπερ ἑλοῖτό τις ἀναμαθεῖν, βαδιεῖται πάντως εἰς ἀκριβῆ θεωρίαν μυστηρίου τοῦ κατ' αὐτὸν, ὃ σεσίγηται μὲν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, πεφανέρωται δὲ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς· οἱ μὲν οὖν φαρισαῖοι σεισηγάσιν ἐρομένου Χριστοῦ· ἔδρων δὲ τοῦτο δυστρόπως, μᾶλλον δὲ καθ' ἑαυτῶν· ἵνα μὴ ξεομένης τῆς ἐρωτήσεως, ὃ σωτήριος ἐν αὐτοῖς ἀναλάμψῃ λόγος· οὐ γὰρ ἤθελον εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἡμεῖς δὲ τοῖς νέοις φαρισαίοις τὴν τοιάνδε πειῦσιν προσοίσομεν, τοῖς μήτε υἱὸν ἀληθινὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, μήτε θεὸν εἶναι λέγουσι τὸν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου γεγεννημένον· μερίζουσι δὲ τὸν ἕνα υἱὸν, εἰς υἱοὺς δύο· τίνα δὴ τρόπον ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ κύριος αὐτοῦ ἐστι, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνη κυριότητι μᾶλλον, ἀλλὰ θεϊκῇ; τὸ γὰρ ὅλως ἐκ δεξιῶν αὐτὸν καθίσαι τοῦ πατρὸς, τὴν ἄνω δόξαν αὐτῷ προσμαρτυρεῖ· τὰ γὰρ ὁμόθρονα καὶ

καταξιωθέντες τύχεϊν τῆς ἐντίμου ἀναστάσεως, κκ.
 ἄνω που πάντως ἔσονται τῆς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ
 ζωῆς· διαβιώσονται γὰρ ὡς ἂν ἁγίοις ὡρέποι,
 καὶ ἐγγυὲς ἤδη γεγονάσι Θεοῦ· ἰσάγγελοι γάρ
 εἰσι καὶ υἱοὶ Θεοῦ, τὴν ἁλίοις πρέπουσαν πνεύ-
 μασι τελοῦντες λατρείαν, καὶ ὥσπερ τὸ ἀγγε-
 λικὸν πλῆθος πολὺ μὲν ἐστίν, οὐ μὴν ἐκ γεν-
 έσεως αὐξηθὲν, ἀλλ' ἐκ δημιουργίας ὑπάρχον,
 οὕτω καὶ οἱ ἀνιστάμενοι· καὶ οὐ χρεῖα ἔτι γά-
 μου· ἐπεὶ κἀνταῦθα μετὰ τὸ ἀποβαλεῖν τὸν
 Ἀδὰμ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἀθανασίας τὴν χά-
 ριν, διὰ τῆς παιδοποιίας φυλάττεται τῷ γένει
 τὸ διάδοχον, ἥ τις βοήθεια παρὰ τοῦ πάντα
 προεγνωκός Θεοῦ προκαταβέβλητο ἤδη καὶ
 ἀπ' ἀρχῆς· ποιήσας γὰρ ἄνθρωπον, ἄρσεν καὶ
 θῆλυ ἐποίησεν· οὐκοῦν ἐσομέθα μὲν ἑαυτῶν ἀ-
 μείνους, ἀποβαλόμενοι τὴν φθορὰν· καὶ πνευμα-
 τικὸν ἔχοντες τὸ σῶμα, τοῦτέστιν εἰς μόνα βλέ-
 πον τὰ τοῦ πνεύματος· καὶ νοῦς δὲ ὁ καταβι-
 βάζων εἰς φαυλότητα, οὐδεὶς ἔσται, τηνικαῦτα·
 συνέχοντος ἡμᾶς εἰς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα τοῦ δη-
 μιουργοῦ, διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ
 ἀμέλει καὶ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους.

Παρήγαγε γὰρ αὐτοῖς καὶ Μωϋσεία, εὖ εἰ- τ. 37.
 δότα τῶν νεκρῶν τὴν ἀνάστασιν· ἐν γὰρ τῇ βί-
 τῳ φησὶ εἰσκεκόμικε λέγοντα Θεόν, ἐγὼ εἰμι
 ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· τίνων δὲ

xx. σι τοῖς ὑπειζευγμένοις οἱ τὴν κατ' αὐτῶν λα-
χόντες ἀρχὴν· ζητεῖ δὲ παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς πί-
στιν καὶ ἀγάπην, καὶ τὴν ἐξ ἔργων ἀγαθῶν
εὐοσμίαν· οὐχοῦν τεθαυμάκασι μὲν τὴν ἀπολο-
γίαν καὶ τοῦτο ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἐφ' οὗ
καὶ ἡρώτων, ὡς μείζονα γενέσθαι τὴν ἀμαρτίαν·
οἱ δὲ καὶ τούτων εἰς λήθην ἐνηνεγμένοι, Πιλά-
τῳ προσῆλθον τὸν Ἰησοῦν φάσκοντες, τοῦτον εὖ-
ρομεν διαστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ κωλυόντα φό-
ρους δίδόναι Καίσαρι· καὶ ὁμῶς θαυμάσαντες
τὴν ἀπολογίαν, ἀπῆλθον κατησχυμμένοι.

v. 27.
p. 265. a.

Ἐποία τίς ἡ τῶν σαδδουκαίων αἵρεσις, διε-
σάφησεν ἐν ταῖς πράξεσιν, ὡδὲ γεγραφῶς· σαδ-
δουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν,
μήτε ἄγγελον, μήτε πνεῦμα· φαρισαῖοι δὲ ὁμο-
λογοῦσι καὶ ἀμφοτέρω· προσίασι τοίνυν τῷ πάν-
των ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, ὅς ἐστι ζῶν καὶ ἀνά-
στασις, καὶ ἀναιρεῖν πειρωῶνται τὴν ἀνάστασιν·
ὑβρίζουσι δὲ ὄντες καὶ ἄπιστοι, πλάττουσιν τι
μεστὸν ἀμαθίας· ἴδωμεν δὲ ἅπερ αὐτοῖς ἔφη Χρι-
στὸς, διελέγχων αὐτοὺς, διατελᾶν τὴν ἀναστα-
σιν πειρωμένους τῷ πλάσματι τῶν ἐσθλῶν ἀδελ-
φῶν ἐπὶ μιᾷς γαμιτῆς τεθνεώτων· οἱ μὲν γὰρ
υἱοί, φησι, τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὔτέστιν οἱ τὸν
κοσμικὸν καὶ ἐνσώματον διαζῶντες βίον, τεκνο-
γονίας ἕνεκα γαμοῦσιν, οἳ γε μὴν τὴν εὐκλειᾶ
καὶ ἀγαθῶν μεστὴν κατορθώσαντες ζωὴν, εἴτα

δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, καὶ ἀμνηστικάκῃ χάριτι κκ.
διασώζοντα τοὺς ταῖς ἀμαρτίαις ἐνισχημένους;
ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ὑπολογισάμενοι, συ-
κοφαντίας τῆς κατ' αὐτοῦ συλλέγουσιν ἀφορμάς.

Καθῆκαν τινὰς ἐπιεικείας δόκησιν ἔχοντας, v. 20.
πονηροὺς δὲ ὄντας τὸν τρόπον ἐπιλαθόμενοι τοῦ
εἰπόντος θεοῦ, τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλὴν,
συνέχων δὲ ῥήματα ἐν καρδίᾳ, ἐμὲ οἷέται κρύ-
πτειν; ὡς ἀνθρώπῳ προσιόντις κοινῷ τῷ πάντων
σωτῆρι Χριστῷ· ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐννοεῖν, ὡς γέ-
γονε μὲν ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς Θεὸς ὣν ὁ
λόγος· ἀπὸ δέ γε τῆς θεοπρεποῦς, οὐκ ἄνθρω-
πος ὣν μόνον διεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ Θεὸς· τί
δὲ δὴ φασιν; καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν κ. τ. λ.

Ἦθελε μὲν γὰρ ὁ Θεὸς, ἀνθρωπίνης δυν- v. 21.
p. 264. b.
αστέας, ἐλεύθερον εἶναι τὸν Ἰσραὴλ· ἐπειδὴ δὲ
τοὺς Θεῖους ἐπάτησαν νόμους, γεγονόνασιν ὑπὸ
χεῖρα Ῥωμαίων, οἳ καὶ δασμοὺς ἐπέθηκαν αὐ-
τοῖς· ἐζήτουν τοίνυν παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρ-
χῇ τοῦ ἡγεμόνος· προσεδόκησαν γὰρ ὅτι πάντα
καὶ πάντως ἀκούσονται λέγοντος, οὐκ ἔξεστι
φόρους δοῦναι Καίσαρι· ὁ δὲ ἐπιδείξατέ μοι,
φησὶ, δηνάριον· ἐπιδειχθέντος δὲ, πάλιν ἥρετο·
τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ, Καίσα-
ρος φασὶν· καὶ τί πρὸς ταῦτα Χριστὸς; ἀπόδο-
τε τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ
Θεῷ· χρημάτων μὲν γὰρ δασμοὺς ὑπορρίπτου-

xx. ἐγένετο αὕτη, ἡ Γωνία δηλονότι, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· οὐκοῦν σωτήριος μὲν ὁ λίθος τῇ γωνίᾳ τῇ παρ' αὐτοῦ γενομένη· συντριβὴ δὲ καὶ ὄλεθρος τοῖς ἔξω μεμενηκόσι τῆς νοητῆς καὶ πνευματικῆς ταύτης συνδρομῆς· ὁ γὰρ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, φησὶ, συνθλασθήσεται· σκανδαλισθέντες γὰρ ἐπὶ Χριστῷ, καὶ προσωταίσαντες αὐτῷ τῶν ἰουδαίων οἱ δῆμοι, συνετρίβησαν· οὐ γὰρ ἤθελον ἀκούειν τῆς Ἡσαΐου φωνῆς λεγούσης· κύριον αὐτὸν ἀτιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος· καὶ οὐχ' ὡς λίθου προσκόμματι συναντήσειςθε αὐτῷ, οὐδὲ πέτρας πτώματι.

v. 19. Ἐξεκαύθη πάλιν εἰς ἀχαλίνους ὀργὰς, τὸ τῶν φαρισαίων ἐργαστήριον καὶ ἀποκτεῖναι βούλονται τὸ ἐπὶ λύσει θανάτου γενόμενον ἄνθρωπον· ἀλλὰ διέκοψεν αὐτῶν τὸ ἀνόσιον ἐγχείρημα, ὁ τοῦ λαοῦ φόβος· οὐ γὰρ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἦν αὐτοῖς ὁ λόγος· οὐδὲ γέγονεν αὐτοῖς χαλινός, ἡ διὰ Μωϋσείως ἐντολὴ λέγουσα· ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς· προτιμῶσι δὲ μᾶλλον τῆς εἰς Θεὸν αἰδοῦς, τὸν ἀνθρώπινον φόβον· ποία δὲ αὐτοῖς ἐστὶν ἡ αἰτία καὶ τῆς μανίας ἡ πρόφασις; ἔγνωσαν, φησὶν, ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπε τὴν παραβολὴν ταύτην· καί τοι πῶς οὐ μᾶλλον ἐχρῆν μεμαθηκότας τὸ ἐσόμενον, ἔξω φέρεσθαι τοῦ κακοῦ, καὶ τῇ πίστει τιμῆσαι τὸν

δαίων ἡγούμενοι ὡς καὶ δεσποτικοῖς θελήμα- κκ.
σιν ἀντενηγμένοι, καὶ ἄκαρπον ἀποφήναντες τὸν
ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς ἀμπελῶνα· ἐκδέδοται δὲ
τὸ χωρίον τοῖς τῆς καινῆς διαθήκης ἱερουργοῖς·
οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ἀκούσαντες,
ἔφησαν· μὴ γένοιτο· ἐντεῦθεν ἔστιν ἰδεῖν, ὅτι
συνιέντες τῶν αἰνιγμάτων τὸ βάθος, ἀποσεύον-
ται τὸ παθεῖν, καὶ δεδοίκασι τὸ ἐσόμενον· ἀλλ'
οὐκ ἔξω γεγόνασι αὐτοῦ, διὰ τὸ ἀκάθεκτον
εἰς παρακοὴν, καὶ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι πιστεῦσαι
Χριστῷ. . .

Ἀπεδοκιμάσθη γὰρ, καὶ τοι λίθος ὧν ἐκλε- γ. 17.
κτὸς ὁ σωτὴρ, παρὰ τῶν ὀφειλόντων ὠφελεῖν p. 264. α.
διὰ πάσης ὠφελείας δηλονότι τῆς τῶν ἰουδαίων
συναγωγῆς· ἀλλὰ γέγονεν εἰς κεφαλὴν γωνίας·
γωνία δὲ παρεικάζει τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν τὴν
σύνοδον ἢ τοι συνάφειαν, εἰς ὁμοψυχίαν καὶ ὁ-
μοπιστίαν τῶν δύο λαῶν, φημί δὴ τοῦ Ἰσραὴλ,
καὶ τοῦ ἐξ ἐθνῶν· ἔκτισε γὰρ ὁ σωτὴρ τοὺς δύο
λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον· ποιῶν εἰρήνην,
καὶ ἀποκαταλλάσσων τοὺς ἀμφοτέρους, ἐν ἐνὶ
σώματι, πρὸς τὸν πατέρα· ἔοικε τοίνυν τὸ χρῆ-
μα γωνία, δύο τοίχους συναπτόυσῃ ταύτην τε-
θαύμακε τὴν γωνίαν, ἢ τοι τῶν δύο λαῶν τὴν
εἰς ταυτὸτητα σύνοδον, ὁ μακάριος Δαβὶδ, λέ-
γων· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου

κχ. οὐδεὶς γέγονε διὰ μέσου καιρὸς, καθ' ὃν οὐκ ἀπεστέλλοντο παρὰ τοῦ Θεοῦ προφῆται καὶ δίκαιοι νουθετοῦντες· ἀλλ' ἢ φησὶν Ἱερεμίας· ἰδοὺ τὸ ῥῆμα κυρίου ἐγενήθη αὐτοῖς εἰς ὀνειδισμόν· οὐ μὴ βουληθῶσιν αὐτοῦ ἀκοῦσαι· διαλογίζεται δὲ καθ' ἑαυτὸν ὁ τοῦ ἀμπελῶνος δεσπότης, λέγων· τί ποιήσω; οὐχ' ὡς ἐτέρων ἀπορήσας οἰκετῶν, τὸ τί ποιήσω, φησὶ· οὐ γὰρ ἂν ἐπέλειψαν αὐτῷ τῶν ἀγίων αὐτοῦ θελημάτων οἱ ὑπουργοὶ, ἀλλ' ὡς πάσης ἰατρικῆς μεθόδου γεγενημένης, ὠφεληθέντος γε μὴν ἐκείνου μηδὲν· εἴτα φησὶ τὸ ἐντεῦθεν· πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητὸν· ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται· οἱ δὲ ἐπαγωνίζονται τοῖς μιάσμασιν, αἰὲν τὰ πρότερα τοῖς δευτέροις ἀποκρύπτοντες· ὁ καὶ αὐτὸς δηλῶν, ἔλεγέ· πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν· ἄνωθεν γὰρ αὐτοῖς ταῦτα ἐνεκάλουν οἱ προφῆται, λέγοντες· αἱ χεῖρες ὑμῶν, αἷματος πλήρεις· καὶ αἷματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσιν· καὶ οἰκοδομοῦντες Σιών ἐν αἵμασιν· ἀλλ' οὐκ ἐσωφρονίζοντο· καὶ τοι ταύτην πρώτην λαβόντες τὴν ἐντολὴν, τὸ οὐ φονεύσεις· καὶ διὰ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν, εἰς τὴν φυλακὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐναγόμενοι· ἀλλ' ὅμως τὴν πονηρὰν ἐκείνην οὐκ ἀπέθεντο συνήθειαν.

p. 262, b.

Ἀλλὰ μετὰ τοὺς προφήτας, καὶ τὸν φύσει υἱὸν ἀπεχτόνασιν· ἐκβέβληνται τοίνυν οἱ τῶν ἰου-

καὶ ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστὴς· οὗτος ἦλθεν εἰς κκ. μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός· μεμαρτύρηκε δὲ λέγων, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ὡς αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἀξιοχρεῶς μὲν οὖν εἰς μαρτυρίαν τὴν ἐπὶ Χριστῷ, μέγας ὢν ὁ μακάριος Βαπτιστὴς· ἐπειδὴ δὲ ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις διαβάλλειν τοὺς προφῆτας, ὡς οὐκ ἀπεστάλμενους παρὰ Θεοῦ, ἤρετο Χριστὸς· ὁποῖαν περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ τὴν δόξαν ἐσχήκασιν· οἱ δὲ δεδίασι μὲν εἰπεῖν τὸ ἀληθές, ἵνα μὴ ἀκούσωσι, διὰ τί μὴ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· φεύγουσι δὲ τὸ κατηγορεῖν τοῦ προδρόμου, δεδιότες οὐ Θεὸν, ἀλλὰ τοὺς ὄχλους· ἐπεὶ δὲ μὴ εἰδέναι ὁπόθεν εἴη τὸ βάπτισμα Ἰωάννου προσεποιοῦντο, καὶ ἐκακούργουν, εἰκότως οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρίνεται.

Ὅλην εὐρήσει τίς τὴν ἐπὶ γε τοῖς υἱοῖς Ἰσ- v. 9.
ραὴλ ἱστορίαν ἐν τούτοις, ὡς ἐν βραχέσι συνηνεγμένην· ἀμπελὼν γὰρ, ὁ Ἰσραὴλ· ὁ δὲ τοῦτον φυτεύσας, Θεὸς· οὗτος ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανοὺς· καὶ τοι πληροῖ τὰ πάντα, ἀπολιμνᾶνεται δὲ τῶν ὄντων οὐδενός· πῶς οὖν ἀπεδήμησε; μετὰ τὸ ὀφθῆναι ἐν εἵδει πυρὸς καταβεβηκὼς ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, οὐκέτι τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ὀφθαλμοφανῶς δέδωκεν αὐτοῖς, ἀλλ' ὡς κατὰ τὸν τύπον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἔοικέ πως ἀποδημίᾳ μακρᾷ τὸ γεγεννημένον· πλὴν

C A P. XX.

^{XX.}
^{v. 1.} **Ο** νόμος, φησὶν, ὁ διὰ Μωϋσέως, μόνους ἐκέ-
 λευσε τῶν ἱερῶν ἀπτεσθαι σπουδασμάτων, τοὺς
 ἐξ αἵματος Λευῖ· αὐτοὶ διατάττουσι τὰ ἐν τῷ
 θείῳ ναῷ, αὐτοῖς δέδοται τὸ μυσταγωγεῖν, καὶ
 ἡ τῶν ἱερῶν περιβόλων ἐξουσία· σὺ δὲ πῶς ἐξ
 ἐτέρας ὑπάρχων φυλῆς, γέγονας γὰρ ἐξ Ἰου-
 δα, τὰς ἡμῖν ἐκνεμηθείσας ἀρπάζεις τιμὰς;

p. 262. a. Εἰ γὰρ τὰς Θεοπνεύστους ἤδεις γραφὰς, ὧ
 ἀσύνετε φαρισαῖε, ἐμνήσθης ἂν ὅτι οὗτος ἐστὶν
 ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἱερεὺς, προσάγων
 θεῷ τοὺς πεπιστευκότας εἰς αὐτὸν, διὰ τῆς ὑπὲρ
 νόμον λατρείας· τί τοίνυν ἀσχάλλεις τῶν ἱερῶν
 περιβόλων ἐκπεμπομένων, ὅσα ταῖς κατὰ νόμον
 θυσίαις ἦν χρήσιμα; καλοῦντος εἰς ἀληθῆ δι-
 καίωσιν τὴν διὰ πίστεως, καὶ παρατιθέντος τῆς
 εὐαγγελικῆς πολιτείας τὴν ὁδόν.

v. 2. Κατὰ ταῦτα καὶ τούτοις ἐρωτῶσιν ἐν ποίᾳ
 ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἀνθυπώνεγκεν ὁ σωτὴρ
 τὰ περὶ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου· οἱ δὲ φεύ-
 γουσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ δυσσεβοῦντες οὐ κατα-
 πεφρίκασιν· ὁ μὲν γὰρ θεὸς καὶ πατὴρ, προαπ-
 ἔστειλεν τὸν μακάριον βαπτιστὴν διακεκραγό-
 τα, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου· εὐθείας ποιεῖ-
 τε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· περὶ οὗ φησὶ

στῶν, καὶ φραγέλλιον ἐκ σχοινίων ποιῆσαι φη-
 σὶ, καὶ ἀπειλῆσαι πληγὰς ἐπανατείνειν αὐτοῖς·
 ἔδει γὰρ εἰδέναι τοὺς τὴν νομικὴν τιμῶντας λα-
 τρείαν, μετὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἀνάδειξιν, ὅτι
 πνεῦμα δουλείας ἔχοντες, καὶ τὸ ἐλευθεροῦσθαι
 παραιτούμενοι, ὑπὸ μάστιγας ἔσονται· καὶ ὑπο-
 κείσονται κολάσει δουλολοπρεπεί.

Ὁ μὲν τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος χρησί-
 μως τοῖς ἄρχουσι τὴν ἐαυτοῦ δόξαν καθίστησιν
 ἐμφανῆ, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν· ὡς γὰρ ἐξου-
 σίαν ἔχων τοῦ λαοῦ, ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ· καὶ δὴ
 καὶ ἴδιον ὠνόμαζε πατέρα τὸν Θεόν· ὡς γὰρ
 ἕτερος γέγραφε τῶν ἀγίων εὐαγγελιστῶν, τοῖς
 ἐμπόροις ἔφη· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός
 μου, οἶκον ἐμπορίου· καὶ πάλιν γέγραπται· ὁ
 οἶκος μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς
 δὲ αὐτὸν τοιεῖτε σπήλαιον ληστῶν· ἔδει δὴ οὖν
 προσκυνῆσαι μᾶλλον αὐτῷ ὡς Θεῷ, οἱ δὲ τοῦ-
 το μὲν οὐ πεπράχασιν· ἐζήτουν δὲ αὐτὸν ἀπολέ-
 σαι, ἀλλ' οὐχ εὑρίσκον· ὁ γὰρ λαὸς, ἐξεκρέ-
 ματο αὐτοῦ ἀκούων, φορτικωτέραν τοῖς γραμ-
 ματεῦσι καὶ φαρισαίοις, καὶ ἅπασι τοῖς ἡγου-
 μένοις τῶν ἰουδαίων, ἀποφαίνων τὴν κόλασιν,
 μή τε προσιεμένοις τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 ἑτέροις ἐπισκῆπτουσιν.

v. 47.
p. 261. b.

ΣΙΧ. οὐ τίθέανται τὴν ἀλήθειαν ἀναξίους ἀπέφηναν ἑαυτοὺς τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, οἱ ἐξ Ἰσραὴλ· ταύτη τοι καὶ ὅσα ψήφῳ Θεοῦ κατεκρύπτοντο· κέκρυπται τοίνυν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὰ τῆς πρὸς Θεὸν εἰρήνης ἐμποιοητικά, ὧν ἓν ἐστὶ καὶ πρῶτον ἡ πίστις, δικαιοῦσα τὸν ἀσεβῆ καὶ συνάπτουσα δι' ἁγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης τῷ παν· ἀγνώ Θεῷ τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

γ. 44.
p. 261. a.

Ποίας ἐπισκοπῆς; τῆς διὰ γε φημὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτήρος Χριστοῦ· καὶ φανερά ἡ ἔκβασις· καὶ γὰρ οἱ πιστεύσαντες, τῆς ἀλώσεως ὑπέρτεροι γεγονάσι· γνόντες τὸν ἐλθόντα αὐτοὺς ἐπισκέψασθαι καὶ σῶσαι· καὶ ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνηνσχόντες, ὥστε εἰ καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἔγνω τὰ πρὸς εἰρήνην αὐτῇ συντελοῦντα, οὐδεὶς ἂν ἐάλω.

γ. 45.

Ἦν μὲν ἐν τῷ ἱερῷ πληθὺς, ἀργυραμοιβοὶ, καὶ οἱ τὰ θυόμενα κατὰ νόμον ζῶα πωλοῦντες· ἀλλ' ἦν ἤδη καιρὸς τοῦ καταλῆξαι τὴν σκιάν, ἀναλάμψαι δὲ τὴν ἐν Χριστῷ ἀλήθειαν· διὰ τοῦτο Χριστὸς, ἅτε δὴ μετὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν τῷ παρ' αὐτοῖς νεῷ τιμώμενος, συστέλλεσθαι τὰ ἐν νόμῳ προστέταχεν· οἶκον δὲ προσευχῆς ἀναδείκνυσθαι τὸν ναὸν· τὸ γὰρ ἐπιπλήττειν καὶ ἀποσοβεῖν τῶν ἱερῶν περιβόλων τοὺς τὰ εἰς θυσίαν χρήσιμα διαπιπράσκοντας, τοῦτο πάντως ἐστὶ, καὶ ἕτερον οὐδὲν· ἕτερος δὲ τῶν εὐαγγελι-

Θάνατον· ἔκτισε γὰρ αὐτὸς ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ τὰ κικ.
 πάντα· φθόνῳ δὲ διαβόλου, Θάνατος εἰσῆλθεν
 εἰς τὸν κόσμον· ἀλλ' οὐ γέγονε κρείττων τῶν
 τοῦ κτίσαντος θελημάτων, ὁ τοῦ διαβόλου φθό-
 νος· ἦν δὲ ἀναγκαῖον τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς
 ἀκολουθεῖσαι δίκην καταφέρουσιν εἰς φθορὰν
 τὸν ἀτιμάσαντα νόμους ζωῆς· οὕτω τοιγαροῦν
 δακρύσαι φαμέν αὐτὸν καὶ ἐπὶ γε τῇ Ἱερουσα-
 λὴμ· ἤθελε γὰρ ὡς ἔφην εὐδοκιμοῦσαν ὄρᾱν,
 διὰ τοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν προσήκασθαι πίστιν,
 καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εἰρήνην ἀσπάσασθαι· αἰτιᾶ-
 ται τοίνυν ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ Χριστὸς· καὶ φη-
 σὶν, εἰ ἔγνως τὰ πρὸς εἰρήνην σου καὶ σὺ· τοῦτ-
 ἔστι τὰ χρήσιμά σοι ἀναγκαῖα πρὸς τὸ εἰρη-
 γεῦσαι πρὸς θεὸν· ταῦτα δὲ ἦν, ἡ πίστις· ἡ ὑπα-
 κοή· τὸ ἀπέχεσθαι τῶν τύπων καὶ τῆς ἐν νόμῳ
 λατρείας· ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον τὴν ἐν πνεύμα-
 τι καὶ ἀληθείᾳ, δῆλον δὲ ὅτι τὴν διὰ Χριστοῦ.

Οὐ γὰρ ἦσαν ἄξιοι τοῦ εἰδέναί, ἤγουν συν- v. 42.
 ιέναι, τὰς θεοπνεύστους Γραφάς, αἱ τὸ Χριστοῦ
 λαλοῦσι μυστήριον· ἄχρι γὰρ σήμερον, τὸ αὐ-
 τὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς δια-
 θήκης μένει· ἡνίκα γὰρ ἀναγινώσκειται Μωϋσῆς,
 κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται· μὴ ἀνα-
 καλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· αὐ-
 τὸς γὰρ ὢν ἡ ἀλήθεια, παύει τὴν σκιὰν· ἐπει-
 δὴ δὲ τοῖς τοῦ νόμου τύποις οὐ πρᾶσσεσχήκασιν,

ΧΙΛ. Ξαν, ὁ ἐποχούμενος τῷ πώλῳ καὶ κατὰ σάρκα υἱὸς Δαβὶδ; ἀλλ' οὐκ ἦν δόξης ἀλλοτρίας κοινωνὸς ὡς οἱ χριστόμαχοι φασὶν, ἀλλ' οὐδὲ ὕστερος παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ὡς υἱὸς κατὰ μόνας· διὰ τοῦτο καὶ Θεὸς, καὶ κύριος, καὶ ὕψιστος ὀνομάζεται.

ν. 41. Ἐφη πού διὰ φωνῆς Ἱερεμίου ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, περὶ τῶν ἰουδαίων· ἀργύριον ἀποδεδοκίμασμένον, καλέσατε αὐτοὺς· ὅτι ἀπεδοκίμασεν αὐτοὺς ὁ κύριος, καὶ πάλιν· ἄκουε γῆ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάψω ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον κακὰ· τὸν καρπὸν ἀποστροφῆς αὐτῶν, ὅτι τῷ λόγῳ μου οὐ προσέσχον, καὶ τὸν νόμον μου ἀπώσαντο· καρποὶ τοίνυν γελόνασι τῆς αὐτῶν ἀποστροφῆς, τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς σκυθρωπὰ δηλονότι· πλὴν καὶ οὕτως ἔχοντας γνώμης, κατηλέει Χριστὸς, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· καὶ γοῦν, ἰδὼν φησι τὴν πόλιν ἔκλαυσεν, ἵνα διὰ τούτου μάθωμεν ὅτι λελύπηται· εἴπερ ὅλως χρή τι τοιοῦτον εἰπεῖν, περὶ τοῦ πάντων ἐπέκεινα Θεοῦ· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔγνωμεν ἡμεῖς ὡς καχοὺς ὄντας ἡλέει, εἰ μὴ διὰ πράγματος ἀνθρωπίνου κατέστησεν ἐναργῆς, ὅπερ οὐκ ἦν ἰδεῖν πεπονθότα· δάκρυον γὰρ κατενεχθὲν, λύπης ἐστὶ σημεῖον· οὕτω δὲ δάκρυκε καὶ ἐπὶ Λαζάρῳ· ἵνα συνῶμεν ὅτι λελύπηκεν αὐτὸν ἡ ἀνθρώπου φύσις, πεσοῦσα πρὸς

νυον ἐν τῇ ὁδῷ τὰ ἱμάτια ἑαυτῶν, οἱ δὲ βράχι-
 χεῖαν ἔτι κομιδῇ τὴν ἡλικίαν ἔχοντες, τὰ κά-
 λυντρα τῶν φοινίκων ἀνατείνοντες ὑψοῦ, ὥδῃν
 ἐποιοῦντο Χριστὸν, λέγοντες· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ·
 οὐκέτι τοῦ Θεοῦ ἡμῖν ἐχθροπολεμώμενου, ἀλλ'
 ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ περιπα-
 τοῦντος, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δο-
 ξαζομένου· ὁ γὰρ ἄνω βασιλεὺς, κατέβη κάτω,
 καὶ μίαν ὑπακοὴν πεποίηκεν.

Ἄλλ' οὐκ ἐδόκει συμφέρεσθαι ταῖς τοῦ πλή-
 θους σπουδαῖς τοῖς καθηγεῖσθαι λαχοῦσιν· v. 39.
p. 260. b.
 ὑπέτρισον γὰρ τοὺς ὁδόντας αὐτῶν, καὶ πρὸς
 τὴν τῶν παίδων ταύτην φωνὴν ἡγανάκτουν οἱ βά-
 σκανοι φαρισαῖοι, ἐπειδὴ ὁρώμενος ἄνθρωπος
 τὴν θεῷ πρέπουσαν ὑμνολογίαν ἐδέχετο· καὶ δὴ
 καὶ προσήεσαν οἱ θρασεῖς, μονονουχὶ διαμαρ-
 τυρόμενοί τε καὶ λέγοντες, οὐκ ἀκούεις τί οὗ-
 τοι λέγουσι ἀντὶ τοῦ, ἄνθρωπος ὢν ἀνέχῃ δο-
 ξολογούμενος καὶ ὡς θεὸς ὑμνούμενος, καὶ τὰς
 θεῷ πρεπούσας εὐφημίας δέχῃ παρὰ τῶν παίδων;
 καὶ τί πρὸς ταῦτα Χριστὸς; ἡγανάκτησεν ἄρα
 κατὰ τῶν παίδων; ἀπεσεύσατο τὴν δοξολογίαν;
 ἐπιτίμησε τοῖς εὐφημοῦσιν αὐτὸν ὡς Θεὸν; οὐ-
 δαμῶς· ἔφη γὰρ μᾶλλον πρὸς τοὺς φιλεγκλή-
 μονας, ἐπιστομίζων αὐτοὺς· ὅτι εἰὰν οὗτοι σιω-
 πήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται ὁρᾶς, ὅπως
 προσμεμαρτύρηκεν ἑαυτῷ τὴν τῆς Θεότητος δό-

κικ. οὐκ ἔσπειρα, διὰ τί μὴ τὴν δοθεῖσαν σοι χάριν, τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ μνᾶ, δέδωκας τοῖς τραπεζίταις, τοὔτέστι προὔθηκας εἰς ἀπόλαυσιν τοῖς εὖ εἰδόσι δοκιμάζειν τὰ παρὰ σοῦ; ἐγὼ γὰρ ἔλθων, ἔπραξα ἂν τοὔτέστιν ἀπήτησα τὸ ἐμὸν, σὺν τόκῳ τῶν μὲν γὰρ διδασκάλων ἐστὶ τὸ κατασπεύρειν τοῖς ἀχρωμένοις τὸν ἐπωφελεῖ καὶ σωτήριον λόγον· ἔργον δὲ ἰσχύος τῆς παρὰ θεοῦ, τὸ καλεῖν εἰς ἀπείθειαν τοὺς ἀχρωμένους καὶ εὐκαρπον αὐτῶν ἀποφαίνειν τὸν νοῦν.

v. 24.
p. 258. b.

Ὁ μὲν ὀκνηρὸς οἰκέτης νεκρὸν θεῖς τὸ χάρισμα καὶ μὴ ἐπεργασάμενος, γυμνὸς καὶ τοῦ δοθέντος ἔσται χαρίσματος, οἱ δὲ τὴν ἀμείνω βαδίσαντες ὁδὸν, ἐν προσθήκαις ἔσονται τῶν ἁνωθεν ἀγαθῶν.

v. 27.
p. 259. a.

Οἱ μὴ θελήσαντες ἐπ' αὐτοὺς βασιλεῦσαι τὸν ἄνθρωπον τὸν εὐγενῆ, κατέσφάγησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· τοῦτο πεπόνθασιν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ· ἀρνησάμενοι γὰρ τὴν Χριστοῦ βασιλείαν, ταῖς ἰσχάταις περιπιπτώκασιν συμφοραῖς, καὶ κακοὶ κακῶς ἀπολώλασιν.

v. 37.
p. 260. a.

Ἀνῆει μὲν εἰς Ἱεροσόλυμα Χριστὸς, τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων σωτήριας καὶ ζωῆς ἀνατλήναι σταυρὸν· ἐπικάθισέ τε τῷ πῶλῳ προσυπνόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων οἱ δῆμοι, καὶ παῖδες ἄνηβοι σὺν αὐτοῖς, καὶ πολλοὶ αὐτὸν ἐφημίαις καὶ κρότοις ἠπείλοντο στέφανον· οἱ μὲν γὰρ ἐστρών-

στῶν, οἶδε καὶ ποσότητος διαφορὰς τῆς γενομένης τῶν ταλάντων διανομῆς· ὧ μὲν γάρ φησι, δέδωκε πέντε τάλαντα, ὧ δὲ δύο, ὧ δὲ ἐν τοῖς ἐκάστου μέτροις ἀναλόγως τὴν διανέμησιν ποιούμενος· τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ θαρσούμενοι, φέρε λέγωμεν· οἱ τέλειοι τὴν ἑξιν, οἷς ἂν ᾤοντο καὶ ἡ στερεὰ τροφή, μυσταγωγεῖν εἰδότες ὁρῶς, καὶ πρὸς πᾶν ὀτίου τῶν ἐπιτηδευμάτων ἑαυτούς τε καὶ ἑτέρους ἀπειθύνοντες, ὅποιοι γεγόνασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους τὴν αὐτὴν διακονίαν διαδεξάμενοι· τούτοις ὁ σωτὴρ τὴν τῶν θείων χαρισμάτων δίδωσι διαφορὰν· ἵνα ὥσι φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, οὗτοι νοουθετοῦντες τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς, προσεργάζονται τῷ τάλαντῳ, καὶ τὸν τοῖς ἀγίοις πρέποντα κέρδανούσι κληρὸν.

Ὑποστρέψαντος τοίνυν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εὐγενοῦς, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Χριστοῦ, ἐπαίνων τεύξονται, καὶ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐντροφήσουσιν οἱ τοῦ λόγου διάκονοι· δεκαπλασιάσαντες γὰρ, ἢ γοῦν πενταπλασιάσαντες τὸ τάλαντον διὰ τοῦ κερδάναι πολλοὺς, ἐπάνω δέκα πόλεων ἢ πέντε γενήσονται· τοῦτέστιν ἄρξουσι πάλιν, οὐχ' ὧν ἤρξαν πρὸ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων ἔτι πολλῶν.

Εἰ γὰρ αὐστηρὸς εἰμί φησι, θειρίζων ἔπου

τ. 15.
p. 256. a.

τ. 22.
p. 257. b.

ΧΙΧ.
v. 13.

Διανέμει γὰρ ὁ σωτὴρ τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, τὴν τῶν Θείων χαρισμάτων διαφορὰν· τοῦτο γὰρ εἶναι φαμέν τὰς δέκα μνᾶς· πολλὴ πολλῇ τούτων ἡ διαφορὰ πρὸς ἐκείνους, οἱ καὶ ὅλως ἡρνήσαντο τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· οἱ μὲν γὰρ ἀνταίρουσιν, οἱ δὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ δουλείας φέρουσι τὸ καύχημα· οὐκοῦν ὡς οἰκέται γνήσιοι, τὸν δεσποτικὸν ἐθαυρήθησαν πλουτοῦ· ἵνα τί προσεργασάμενοι, τοὺς τῇ γνησιότητι ἠρέποντας ἐπαίνους κερδάνωσι· τίνες δὲ οἱ πολῖται, οἱ μισοῦντες αὐτὸν; τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις ὠνείδισεν ὁ Χριστὸς· εἰ μὴ τὰ ἔργα ἐποίησα ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου· αὐτοὶ οὐκ ἠθέλησαν αὐτὸν ἐπ' αὐτοὺς βασιλεῦσαι· καὶ τοι Ζαχαρίου τοῦ προφήτου βοῶντος· χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών· ὅτι ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σώζων· καὶ Ἰσαΐας δὲ ὁμοίως· ἰδοὺ δὴ, φησι, βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν· ναὶ μὴν καὶ αὐτὸς ἔφη· πού Χριστὸς διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας· ἐγὼ δὲ κατεστέθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ· ἡρνήσαντο τοίνυν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, φάσκοντες Πιλάτῳ· οὐκ ἔχομεν βασιλείαν, εἰ μὴ Καίσαρα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἕτερος τῶν εὐαγγελι-

μενα θαύματα, αἱ τε παράδοξοι δυνάμεις, δι' κικ.
 ὧν τοὺς θεωμένους ἔπειθεν ἀραρότως, αὐτὸν εἶ-
 ναι ἡγεῖσθαι τὸν ἐκ πατέρων αὐτοῖς κατήγγελ-
 μένον καὶ προσδοκώμενον Χριστὸν· ἐπειδὴ τοίνυν
 ἤδη παρῆναι τῆς αὐτοῦ βασιλείας τὸν καιρὸν
 ὑπελάμβανον, ἀνατκαίως τοὺς τοῦτο νομίζοντας
 διωρδοῦτο τῆς ψευδοῦς δόξης.

Ὅπερ οὖν ἔφημεν, καταγράφει τῆς παραβο- v. 12.
p. 255. b.
 λῆς ὁ σκοπὸς, ὅλην ὡς ἐν βραχείσι τῆς ἐφ' ἡμῖν
 γενομένης οἰκονομίας τὴν δύναμιν, καὶ τοῦ κα-
 τὰ Χριστὸν μυστηρίου τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέ-
 λους· γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος θεὸς ὧν ὁ λό-
 γος· κεχρημάτικε δὲ διὰ τοῦτο δοῦλος· ἀλλ'
 ἦν ἔστιν εὐγενὴς, κατὰ γε τὴν ἐκ πατρὸς ἄρρη-
 τον γέννησιν· ἀσπεράνας δὲ τῆς μετὰ σαρκὸς
 οἰκονομίας τὸ μυστήριον, εἰς τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ
 κατὰ φύσιν ἀναπεφοίτηκε δόξαν, καὶ οἷον ἀπο-
 δεδήμηκεν εἰς χώραν μακρὰν· χώρα γὰρ ἑτέρα
 παρὰ τὴν Γῆν, ὁ οὐρανὸς· ἀνέβη δὲ λαβεῖν ἐαυ-
 τῷ βασιλείαν· πῶς δὲ ὁ τῶν ὅλων βασιλεύων
 μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνεισι, πρὸς αὐτὸν ληψόμενος
 βασιλείαν; δηλονότι ἐνανθρωπήσαντι τῷ υἱῷ καὶ
 τοῦτο δίδωσιν ὁ πατὴρ· ἀναφοιτήσας γὰρ εἰς
 οὐρανὸν, κικάθικεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης
 ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως
 οὐ τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ.

ΧΙΧ. χαίω σεσωσμένῳ παραδόξως· ὅτι καὶ αὐτὸς εἰς υἱοὺς ἐτέλει τῷ Ἀβραάμ, οἷς τὴν διὰ Χριστοῦ λύτρωσιν διὰ προφητῶν ἁγίων ἐπηγγείλατο ὁ Θεός.

γ. 11.
p. 255. n.

Διὰ τῆς ἐν χερσὶ δὲ παραβολῆς, ὁμοῦ καὶ τὴν προτίεραν εἰς ἀνθρώπους ἄφιξιν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἐνθὲνδε ἀποδημίαν, τὴν τε μετὰ ταῦτα τῆς βασιλείας ὑποδοχὴν, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἐπ' ἀγαθαῖς ἐλπίσι προσδοκωμένην ἡμῖν δευτέραν αὐτοῦ θεοφάνειαν, αἰνίττεται καὶ ὡς κατ' ἐκείνο καιροῦ, τῶν μὲν ὀξίων αὐτοῦ βασιλεύσει, κοινωνοὺς αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς βασιλείας, ποιησάμενος· τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος βίου τὸ κήρυγμα παραιτησαμένων, ἐν ἐχθρῶν τε χώρα καὶ πολεμίων ἑαυτοῦς καταλεξάντων, κριτὴς ἔσται ἀπαραίτητος· ταῦτα δ' ἐν παραβολῇς ἐθέσπιζε τρόπῳ σαφῶς διδάσκων, ὅτι μήπω τότε ταῦτ' ἐξέφαινε ἀνθρώποις συνῶν, ὁ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐνειστήκει καιρὸς· ἔλεγε δ' οὖν ταῦτα καὶ παρεδίδου, ἐν Ἱεριχοῖ μὲν ποιούμενος τὰς διατριβάς· ὁρμῶν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἔλεγεν ἀναγκαίως· ἐπειδὴ πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῖς πᾶσι λόγος, ὡς αὐτίκα τότε μέλλοντος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τὴν διὰ τῶν προφητῶν ἀνακεκηρυγμένην αὐτοῦ βασιλείαν παραλήψεται· ἥς ὑπονοίας μυρία τοῖς πολλοῖς ἐγένετο αἷτια, τὰ πρὸς αὐτοῦ δρώ-

πω τοὺς τῆς φιλοκερδείας ἀπενίψατο τρόπους; XIX.
 ναί φησιν οἶδα τοῦτο, Θεὸς ὧν φύσει, καὶ τὰς
 ἐκάστου τῶν ἐπὶ τῆς Γῆς ἐποπτεύων ὁδοὺς, καὶ
 πρὸς τούτοις ἔχων τῶν ἰσομένων τὴν γνῶσιν,
 κέκληκα πρὸς μετάγνωσιν, πρόθυμον ὄντα πρὸς
 τοῦτο.

Ὅρας πῶς ὁ τελωνῶν ἡγούμενος, ὁ φιλάρ- v. 8.
 γυρος, εὐθύς ἐλεήμων καὶ φιλοπτωχίας γέγο-
 γεν ἐραστῆς, διανέμειν ἐπαγγελλόμενος τοῖς ἰν-
 δεέσι τὸν πλοῦτον, καὶ τοῖς ἡδίκημένοις ἀπο-
 λογούμενος, κατὰ τὸν νόμον τὸν τέσσαρα πρό-
 βατα ἀνθ' ἑνὸς ἐκτίσειν κελεύοντα, κατὰ τὴν
 τοῦ Δαβὶδ κρίσιν περὶ τοῦ τὴν ἀμνάδα λεχθέν-
 τος ἀπεστερηκέναι τοῦ πτωχοῦ, καὶ τὴν ἀμνά-
 δα γάρ φησι ἀποτίσει τετραπλασίονα.

Ἐνθα γὰρ ἂν εἰσβάλη Χριστὸς, ἐκεῖ πάν- v. 9.
p. 254. a.
 τως ἔστι καὶ σωτηρία· οὐκ εἰς ἀναβολὰς δὲ οὐ-
 δὲ ἐπαγγελίας, ἀλλὰ σήμερον τῷ Ζακχαίῳ τὴν
 σωτήριαν ὁ Χριστὸς εὐαγγελίζεται· ἐπειδὴ καὶ
 αὐτὸς αὐτίκα πεποίηκεν ἃ ἐπηγγείλατο· οὐ γὰρ
 εἶπεν, δώσω τὰ ἡμίση· καὶ τοῖς ἀδίκηθεῖσιν ἀπο-
 δώσω τετραπλοῦν· ἤκουσε γὰρ τοῦ Σολομῶντος·
 μὴ εἴπης ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὔριον δώσω,
 ἀλλ' ἰδού φησι δίδωμι καὶ ἀποδίδωμι· διὸ καὶ
 ὁ Χριστὸς, σήμερον φησὶ δίδως, σήμερόν σοι
 καὶ ἡ σωτηρία.

Ἐδει τοίνυν τοὺς Ἰουδαίους, χαίρειν ἐπὶ Ζακ-

C A P. XIX.

XIX. ^{γ. 2.} Ἀρχιτελώνης ἦν ὁ Ζακχαῖος, ἐν ἐπιτάσει τὴν πολλῇ παρ' αὐτῷ τὸ φιλόργυρον, καὶ τῆς πλεονεξίας ὁ σκοπὸς, τοῦτο γὰρ τοῖς τελώναις τὸ ἐπιτήδευμα· ταύτην δὲ καὶ εἰδωλολατρείαν ὀνομάζει ὁ Παῦλος, ὡς τάχα πρέπουσαν μόνοις τοῖς οὐκ εἰδόσι Θεὸν ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως παρρησίαν ἀναιδῇ τοῖς προσώποις ἐνδύσαντας τοὺς τελῶνας, πόρναις συντέταχεν ὁ κύριος, οὕτω λέγων τοῖς Ἰουδαίων καθηγηταῖς· αἱ πόρναι καὶ οἱ τελῶναι, προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' οὐ μεμίνηκεν ἐν τούτοις ὁ Ζακχαῖος, ἡξιώθη δὲ φειδοῦς τῆς παρὰ Χριστοῦ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ καλῶν ἐγγὺς τοὺς μακρὰν, καὶ φωτίζων τοὺς ἐσκοτισμένους· ὅποια δὲ γέγονε τῷ Ζακχαίῳ τῆς ἐπιστροφῆς ἡ ὁδὸς, φέρε ἴδωμεν.

p. 252. b. Πρόγνωσις αὕτη θεία, εὖ γὰρ ἠπίστατο τὸ ἐσόμενον, εἶδεν ἀνθρώπου ψυχὴν ἐτοιμότατα διανεύουσιν εἰς γε τὸ βιοῦν ἐλέσθαι ἀγίως· καὶ μετέθηκεν εἰς εὐσέβειαν, ὑπεδέξατο γὰρ φησι τὸν Ἰησοῦν χαίρων· ἔτυχε γὰρ ὧν μὴ προσεδόκα· ἀλλ' ἴσως, ἐκεῖνο φαίη τίς ἂν τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, αὐλίζῃ παρὰ Ζακχαίῳ καὶ παρὰ τῷ τελωνῶν ἡγουμένῳ, ὃς οὐ-

κολούθει τῷ δεσπότῃ, εἰδὼς ὅτι καλὴ ἢ ὑπὲρ xviii.
 εὐσεβείας ἀναίδεια· εἰ γὰρ ὑπὲρ χρημάτων ἀναί-
 δεῖς πολλοὶ, ὑπὲρ σωτήριας ψυχῆς οὐ χρὴ τὴν
 καλὴν ἀναίδειαν ἐνδύσασθαι;

Ἰσῆσι τὸν κύριον ἢ φωνὴ τοῦ μετὰ πίστειως v. 40.
 ἐπικαλουμένου· καὶ τέτιμήται εἰκότως παρὰ Χρι-
 στοῦ ὁ τυφλὸς· κέκληται γὰρ παρ' αὐτοῦ, καὶ
 ἐγγὺς γενέσθαι προστέτακται, ἵν' ὁ ἐγγίσας
 αὐτῷ τῇ πίστει πρότερον πλησιάσῃ καὶ τῷ σώ-
 ματι· καὶ ἡμᾶς οὖν ἡ πίστις παρίστησι καὶ ἐγ-
 γὺς ἀποφέρει Χριστοῦ, ὥστε καὶ λόγων ἀξιω-
 θῆναι τῶν παρ' αὐτοῦ· ἐγγὺς γὰρ ἐνεχθέντα
 τὸν τυφλόν, ἤρετο λέγων· τί σοι θέλεις ἵνα
 ποιήσω; ἄρ' οὖν ἡγνόει τὴν αἴτησιν; καὶ πῶς
 ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; ἡρώτα τοίνυν οἰκονομι-
 κῶς, ἵνα δὴ μάθοιεν οἱ περιεσῆγκότες ἥλουν συμ-
 βαδίζοντες, ὡς οὐ χρήματα μᾶλλον αἰτεῖ αὐ-
 τὸν, ἀλλ' ἐνέργειαν Θεϊκὴν ὡς παρὰ Θεοῦ.

Ἄρ' οὖν ἀπηλλάττετο μὲν τοῦ νοσεῖν ὁ τυ- v. 41.
p. 252. a.
 φλὸς, κατημέλει δὲ τοῦ εἶναι φιλόχριστος; οὐ-
 δαμῶς· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπε-
 δείκνυτο.

Καὶ διττῆς ἡλευθέρωτο τυφλότητος, τῆς τε v. 43.
 σωματικῆς, καὶ τῆς εἰς νοῦν καὶ καρδίαν· οὐ
 γὰρ ἂν ἐδόξασεν αὐτὸν ὡς θεόν, εἰ μὴ ἀνέβλε-
 ψεν ὄντως· γέγονε δὲ καὶ ἑτέροις πρόφασις τοῦ
 δοξάζειν αὐτόν.

ΧVIII. μηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φω-
σφόρος ἀνατελῇ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

v. 38.
p. 251. b.

Προσῆλθε μὲν οὗτος ὡς Θεῷ τῷ πάντα ἰσ-
χύοντι· ὀνομάζει δὲ αὐτὸν, υἱὸν Δαβὶδ· τεθραμ-
μένος γὰρ ἐν ἰουδαϊσμῷ, καὶ αὐθιγενὴς ὑπάρ-
χων, οὐκ ἠγνόησε τὰ διὰ γε τοῦ νόμου καὶ τῶν
ἁγίων προφητῶν περὶ αὐτοῦ προηγορευμένα· καὶ
ὡς ἐκ γένους ὑπῆρχε τοῦ Δαβὶδ τὸ κατὰ σάρ-
κα· οὐκοῦν ὡς ἤδη πεπιστευκῶς ὅτι Θεὸς ὢν ὁ
λόγος, ὑπέμεινεν ἐκὼν τὴν κατὰ σάρκα γέννη-
σιν, τὴν ἀπὸ γε φημί τῆς ἁγίας παρθένου, πρόσ-
εισιν ὡς Θεῷ, λέγων· ἐλέησόν μου υἱὲ Δαβὶδ,
ὅτι γὰρ οὕτω διατίθεις προσεκόμισε τὴν ἰκετη-
ρίαν, ἐπιμαρτυρήσει λέγων αὐτῷ ὁ Χριστὸς· ἡ
πίστις σου σέσωκέ σε.

Μιμησάσθωσαν αὐτὸν τὸν τὰς ὀφείας ἡρῶ-
στηκότα, οἱ διαιρουῦντες εἰς δύο τὸν ἕνα κύριον
Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅς ὡς Θεῷ πρόσεισι τῷ πάν-
των σωτῆρι Χριστῷ· καὶ κύριον αὐτὸν, καὶ υἱὸν
ὀνομάζει Δαβὶδ· μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῦ τῇ δόξῃ,
διὰ τοῦ Θεοπρεπεστάτην ἐνέργειαν παρ' αὐτοῦ
ζητεῖν· θαυμαζέτωσαν αὐτοῦ τὴν ἔνστασιν τῆς
ὁμολογίας· τινὲς μὲν γὰρ ἐπετίμων ὁμολογοῦν-
τι τὴν πίστιν· ὁ δὲ οὐκ ἀνίει, οὐδ' ἐνεποδίζετο
ἡ παρρησία, διὰ τῶν κωλυόντων· οἶδεν ἡ πίστις
πρὸς πάντα μάχεσθαι καὶ πάντα νικᾶν· διὸ ἐπε-
τίμων· ὁ δὲ πιστὸς οὐχ' ὑπεστέλλετο, ἀλλ' ἡ-

ἀναγκαίως, ὡς πάντα προεῖρηται διὰ προφητῶν xviii.
 ἁγίων· προοικονομοῦντος Θεοῦ καὶ τοῦτο, χρη-
 σίμως, ἵν' ὅταν γενέσθαι συμβῇ, σκανδαλισθεῖν
 μηδεὶς· ἐξῆν γὰρ ὅλως μὴ δὲ παθεῖν τῷ προε-
 γνωκότι τὸ συμβησόμενον· ἀλλ' οὐ βεβίασται
 πρὸς τινος, εἴλετο δὲ τὸ παθεῖν ἐκὼν, εὖ εἰδὼς
 ὅτι σωτηρία ἔσται τῷ κόσμῳ παντὶ, τὸ παθεῖν
 αὐτὸν· ὑπέστη μὲν γὰρ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον·
 ἐγήγερται δὲ πατήσας τὴν φθορὰν, καὶ διὰ τῆς
 ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἐνεφύτευσε τοῖς ἀνθρώ-
 πινοῖς σώμασι τὴν παρ' ἑαυτοῦ ζωὴν· ὅλη γὰρ
 ἦν ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν αὐτῷ παλινδρομοῦσα
 πρὸς ἀφθαρσίαν.

Ὁ μὲν τῶν ὅλων σωτὴρ προαπήγγειλε ταῦ- v. 31.
p. 250. b.
 τα τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, οἱ δὲ οὐ συνῆκαν
 φησὶ τὰ λεγόμενα· οὐπω γὰρ ᾔδεισαν ἀκριβῶς
 τὰ παρὰ τῶν ἁγίων προφητῶν προκεκηρυγμένα·
 καὶ γοῦν ὁ προὔχων ἐν μαθηταῖς, συνεῖς οὐπω
 τοῦ μυστηρίου τὸ βάθος, ἀντανίστατο λέγων·
 ἰλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ἐπέτι-
 μήθη δὲ τοῦτο λέγων· ἐπεὶ δὲ ἀνεβίω Χριστὸς ἐκ
 νεκρῶν, διήνοιξεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καθὼς
 γέγραφέ τις τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν· κατεφω-
 τίσθησαν γὰρ, τὴν τοῦ πνεύματος μέθεξιν ἀμ-
 φιλαφῇ πλουτήσαντες· ὡς λέγειν· καὶ ἔχομεν
 βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ὃ καλῶς
 ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχ-

κνiii. ἡλαπνηκότες αὐτοῦ τὸ ὄνομα· καὶ οἶκον ἀφῆ τις, τὰς ἄνω λήψεται μονὰς· καὶ ἀπολισθήσῃ πατὴρ, τὸν ἐν οὐρανοῖς ἔχει πατέρα· καὶ ἀδελφῶν γένηται μακρὰν, ἀλλ' εἰς ἀδελφότητα αὐτὸν παραλήψεται Χριστὸς· ὅταν ἀφῆ γυναῖκα σύνοικον, εὐρήσει τὴν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ σοφίαν, ἐξ ἧς τεκνογονήσῃ εὐκαρπίας· καὶ ἀφήσῃ μητέρα, εὐρήσει τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἥ τις ἐστὶν ἐλευθέρα καὶ μήτηρ ἡμῶν.

v. 31. Προαποκείρει διὰ τοῦ λέγειν τὰ συμβησόμενα, καὶ λογισμῶν ἀτοπίαν, καὶ παντὸς σκανδάλου πρόφασιν· οἱ γὰρ τὰς παρ' αὐτοῦ Θεοσημείας τιθεαμένοι, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ λόγοις πρὸς εὐανδρίαν διανευρούμενοι, ἔμελλον ὁρᾶν αὐτὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ὑπομένοντα γέλωτα, στυαυρούμενον, καὶ ἀτιμαζόμενον· ἦν οὖν εἰκὸς ἐπ' αὐτοῖς δὴ τούτοις σκανδαλιζομένους, ἐκείνα καθ' ἑαυτοὺς διενθυμεῖσθαι τε καὶ λέγειν· ὁ τοσοῦτος ἐν ἰσχύϊ καὶ νεύματι μόνῳ θαυματουργῶν, ὁ τὴν τεῦ πατρὸς πρόνοιαν καὶ μέχρι στρουθίων καθίχνεϊσθαι λέγων, ὁ μονογενὴς καὶ πρωτότοκος, πῶς ἠγνοήσε τὰ ἐσόμενα; καὶ τιθήρεται παρ' ἐχθρῶν ὁ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς διασώσειν ὑπισχνούμενος; ἵνα τοίνυν εἰδεῖεν, ὡς καὶ προέγνω τὸ πάθος, καὶ διαφυγεῖν εὐκόλως ἐξόν, ἐκὼν εἰς τοῦτο παρῆλθε, προκαταμηνύει τὰ συμβησόμενα· προσετίθει δὲ

λῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου xviii.
ἄξιος· καὶ ἦλθον μερίσαι ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς· σαγηνεύοντος γὰρ
εἰς τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν τοῦ Θεοῦ κηρύγματος
τὴν ὑπ' οὐρανὸν, βούλονται μὲν πρὸς τοῦτο ἰέ-
ναί τινες· ὑφορῶνται δὲ ἴσως πατέρας ἢ μητέρας
ἀπίστους ὄντας καὶ πονηροὺς· καὶ υἱοὺς δὲ πολ-
λάκις οὐκ ἠνέσχοντο λυπῆσαι πατέρες, διὰ τοῦ
προσδραμεῖν τῇ πίστει· ὁ αὐτὸς δ' ἂν γένοιτο
λόγος καὶ περὶ ἀδελφῶν πρὸς ἀδελφοὺς, καὶ
νύμφης πρὸς πενθεράν, καὶ κείνης πρὸς ταύτην·
ἀλλ' οἱ γε τῇ πίστει ἐδραῖοι προτάττουσιν οὐ-
δὲν τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, τὸ κατὰ σάρκα
γένος ἐν οὐδενὶ ποιούμενοι λόγῳ· σκοπῆσαι δὲ
λοιπὸν χρὴ πῶς ἂν τις τούτους ἀφείας, πολλα-
πλασίονα λήψεται ἐν τῷ νῦν αἰῶνι· ἄρα γὰρ
πολλῶν γυναικῶν ἔσται ἀνὴρ, ἢ πολλοὺς ἀνδ'·
ἐνὸς πατέρας εὐρήσει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πολυ-
πλασιασθὲν οὕτω τὸ κατὰ σάρκα γένος; οὐ τοῦ-
το φαμέν· ἀλλ' ὅτι τὰ σαρκικὰ καὶ πρόσκαιρα
καταλελοιπῶς, τὰ πολλῶν κρείττονα λήψεται,
καὶ οἷον πολλαπλασίονα τῶν κατὰφρονουμένων·
καὶ οἱ ἀπόστολοι γὰρ ἀφέντες ὀλίγα, ἁγίου
μεμέστωνται πνεύματος, καὶ παντοδαπῶν ἔτυ-
χον χαρισμάτων, ἀπόλεκτοί τε καὶ ἀοίδιμοι γε-
γόνاسι τοῖς ἀπανταχοῦ· ἅπαντες οὖν ἐσόμεθα
κατ' ἐκείνους οἱ πιστεύσαντες εἰς Χριστὸν, καὶ

ΧVΙΙΙ. αὐτὸν ἀγάπης· ἀραρότως μὲν γὰρ ὁ πλούσιος καταφρονήσας πολλῶν, προσδοκῇσι τὰς ἀμοιβὰς· ὁ δὲ γε μικρὰ κεκτημένος, εἴτα τούτων ἀποσῆας, ἐν ποίαις ἐλπίσιν ἔσται, πῶς οὐκ ἔδει μαθεῖν; εἴτα πρὸς τούτοις, καχεῖνο εἰπεῖν ἀνάγκη· τὸ γὰρ τοι πολλῶν ἢ ὀλίγων ἀπολισθεῖν, ἴσον τοῖς παθοῦσιν εἶη ἂν κατὰ τὸν τῆς ὀρθότητος λόγον· οὐκοῦν τό γε ἦκον εἰς ὑπακοὴν καὶ πρόθεσιν, ἐν ἴσῃ τάξει καταλογισθεῖεν ἂν τοῖς πολλὰ κεκτημένοις· οἱ μὴ κατ' αὐτοὺς μὲν ὄντες, εἴτα ταῖς ἴσαις προθυμίαις χρώμενοι, καὶ τῶν ἐνόντων τὴν ἀπεμπολὴν ἐκούσιον ὑπομένοντες· εἴτα τί πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν κ. τ. λ.

τ. 29. Θεοωρεπὴς ἡ φωνὴ, καὶ ἡ ψῆφος ὁσία· εἰς ἐλπίδα γὰρ βεβαίαν ἀνακομίζει ἅπαντας τοὺς ἀκροωμένους, καὶ ἐνώμοτον ποιεῖται τὴν ὑπόσχουσιν· προτίθεις τοῦ λόγου τὸ ἀμὴν, οἷον ὅρκου χρεῖαν ἀποπληροῦν· ζητῆσαι δὲ πρέπει, τίνας ἂν εἶεν οἱ ἀφιέντες πατέρα ἢ μητέρα, γυναῖκα τὲ καὶ ἀδελφούς, καὶ οἰκίας· εἴθ' οὕτως πολυπραγμονῆσαι λεπτῶς, πῶς ἂν οἱ τοιοῦτοι πολλαπλασίονα λάβοιεν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ· οὐκοῦν καταλιμπάνουσί τινες πατέρα, καὶ τῆς εἰς ἅπαν τὸ γένος φιλοστοργίας ὀλιγωροῦσι ἔσθ' ὅτε, διὰ γε τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην· καὶ τίνα τρόπον, αὐτὸς ἡμᾶς διδάξει λέγων· ὁ φι-

νάς τοῖς πλημμελοῦσιν ὀρίζων· εἶτα τῆς εἰς γο- XVII.
 νίας αἰδοῦς ἐπιμελητὰς γενέσθαι πρόστέταχεν,
 ἀξιόκτητα τοῖς εὐδοκιμεῖν ἐθέλουσι τὰ γέρα
 προθεῖς, τίμα γάρ φησι τὸν πατέρα σου καὶ
 τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ
 μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐνόμισεν ὁ δύστροπος καὶ δεινὸς εἰς κα- v. 21.
p. 247. a.
 κουργίας, καὶ τοι θεὸν ὄντα τὸν ἐρωτώμενον,
 συναρπάσειν ἀκονίῃ, πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἀπο-
 κρινόμενον· ὁ δὲ Χριστὸς, καὶ τοι πονηρὸν ὄν-
 τα, οὐκ ἀπεσόβησεν.

Ὁ τῆς ἰουδαίων συναγωγῆς ἄρχων, τὸν νέον v. 23.
p. 247. b.
 οὐκ ἐχώρησεν οἶνον, ἀσκὸς παλαιὸς ὑπάρχων,
 ἀλλ' ἐρράγη· καὶ ἀχρεῖος ἦν, λελύπηται γάρ·
 καὶ τοι μάθημα λαβὼν ζωῆς τῆς εἰς αἰῶνα πρό-
 ξενον.

Προσεπάγει δὲ τούτοις ὁ Ματθαῖος, τὸ τί v. 28.
p. 250. a.
 ἄρα ἔσται ἡμῖν; πρὸς τοῦτο ἐρεῖ τίς, τί γὰρ
 ὅλως ἀφῆκαν οἱ μαθηταί, ἢ τίνων ἀντέκτισιν
 αἰτοῦσι παρὰ Χριστοῦ; τί οὖν πρὸς ταῦτα φα-
 μέν; μάλιστ' αὖ μὲν ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, ἀναγ-
 καιοτάτην ἐποιοῦντο τὴν πειῦσιν· ὥς γὰρ οὐδὲν
 κεχῆσθαι, πλὴν ὅτι μικρὰ καὶ εὐτελῆ, βούλον-
 ται μαθεῖν τίνα τρόπον ἀμείψεται θεὸς, καὶ
 τοὺς ὀλίγιστα καταλελοιπότας, διὰ τὴν βασι-
 λείαν τοῦ θεοῦ, τοὔτέστι διὰ τὸ ἐφίεσθαι τυ-
 χεῖν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, διὰ τῆς εἰς

ΧVΙΙΙ. καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν, οὐκ ἂν ὑπῆρχε καὶ αὐτὸς ὡς θεὸς ἀγαθός; ἀλλὰ λεκτέον πρὸς αὐτοὺς· ἐπειδὴ πᾶς λόγος ὀρθός τε καὶ ἀκριβής, ὁμοούσιον οἶδεν ὄντα τῷ πατρὶ τὸν υἱόν, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθός, θεὸς ὢν; οὐ γὰρ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ ἐκ γλυκείας πηγῆς ποταμὸς πρόεισιν οὐ γλυκὺς· θεοῦ τοιγαροῦν ἀγαθοῦ, καρπὸς ἀγαθός, ὁ υἱός· καὶ ὡς εἰκὼν, τοῦ γεννήσαντος τὸ κάλλος ἐν ἰδίᾳ φύσει δεικνύς.

v. 20.
p. 245. a.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀπόχρη πρὸς γε τὰ παρόντα· εἴρηται δὲ καὶ ἐν τῷ Ματθαίῳ· προσδοκῶντος δὲ τοῦ ἄρχοντος, ἀκούσεσθαι λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· ἀποπήδησαν τῶν Μωϋσέως γραμμάτων, καὶ πρόσιθι τοῖς δι' ἐμοῦ θεσπίσμασι· τοῦτο μὲν οὐκ ἔφη, τὸν ἐνόντα σκοπὸν τῷ πειράζοντι θεοπρεπέστατα βλέπων, ὥσπερ δὲ οὐκ οὐσῶν ἐτέρων ἐντολῶν, πλὴν ὅτι μόνων τῶν διὰ Μωϋσέως, πέμπει τὸν ἄνθρωπον πρὸς αὐτάς, καὶ φησὶ· τὰς ἐντολάς οἶδας κ. τ. λ.

p. 246. b.

Ὁ μὲν τοι νόμος πᾶν εἶδος ἀποφάσκει φαυλότητος, καὶ τοὺς τῆς ἀνοσιότητος κατακιβδηλεύει τρόπους· οὐ γὰρ μοιχεύσεις, φησὶν, οὐ φόνευσεις, καὶ τὰ λοιπὰ ἐναργῶς ἀποφάσκων· τὸ μήτε χρῆναι φονεῖν, μήτε μὴν ἀλλοτρίοις γάμοις ἐπιμαίνεσθαι· κατὰδικάζων δὲ καὶ κλοπῆς, καὶ ἐπιουρκίας, καὶ τοῦ ψευδομαρτυρεῖν· καὶ ποι-

μοιουῖσθαι προσήκει, ἀπλοῦν καὶ ἀπόνηρον ζῶν- xviii.
 τας βίον· τελείους δὲ εἶναι χρὴ ταῖς φρεσὶν,
 ἐδραῖον ἔχοντας τὸν νοῦν, εἰς τὸ εἰδέναι σαφῶς
 τίς ὁ τῶν ὅλων Θεός, καὶ διαβολικῶν σκανδά-
 λων ἀποφοιτᾶν.

Ὁ ἐνθάδε λεγόμενος ἄρχων, ἀκριβὴς εἶναι v. 18.
 τις ὑπονοούμενος, ὥσθ' ἡ δύνασθαι ἐλέγχει Χρι- p. 244. 2.
 στὸν, ἀτιμάζοντα μὲν τὴν διὰ Μωϋσέως ἐντο-
 λὴν, ἰδίους δὲ νόμους εἰσχεκομικότα· προσέρ-
 χεται τοίνυν, καὶ χρηστολογεῖν ὑποπλάττεται,
 διδάσκαλον γὰρ ὑποκαλεῖ, καὶ ἀγαθὸν ὀνομά-
 ζει, καὶ μαθητιᾶν ἐπαγγέλλεται.

Εἰ δὲ πειράζων ἐπύθετο, εἰκότως ὁ δρασσό- v. 19.
 μενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, φη-
 σὶ πρὸς αὐτὸν· εἰ μὴ πεπίστευκας ὅτι Θεός εἰ-
 μι, πῶς τὰ μόνη πρέποντα τῇ ἀνωτάτῳ φύσει
 περιτέθεικάς μοι; καὶ ἀγαθὸν ἀποκαλεῖς, ὃν
 δὴ καὶ νενόμικας ἄνθρωπον εἶναι κατὰ σὲ· φύ-
 σει γὰρ ἀγαθὸς ὁ Θεός, καὶ ἴδιον αὐτοῦ· καὶ
 οὐσιωδῶς ἰμπεφυκὸς καὶ ἐξαίρετον ἀξίωμα, τὸ
 εἶναι ἀγαθὸν, κατὰ μέθεξιν δὲ ἄγγελοι καὶ
 ἡμεῖς· καὶ οὗτος μὲν ὁ τοῦ λόγου σκοπὸς γέ-
 γονε τῷ Χριστῷ· οὐκ ἀνέξεται δὲ ἴσως τῆς τῶν
 ἐννοιῶν ὀρθότητος, ὁ τῆς Ἀρείου δυσσεβείας
 μέτοχος, φάσκων· ἰδοὺ σαφῶς ἠρνήσατο εἶναι
 ἀγαθὸς, ἀνατίθῃσι δὲ ὡς μόνῳ πρέπον τῷ θεῷ
 καὶ πατρὶ· ἀλλ' εἶπερ ἦν, φησὶν, ὁμοούσιος αὐτῷ

κνiii. τὰ ἁμαρτήματα ἀπιδύσατο, τὴν τοῦ φαρισαίου κατηγορίαν πρᾶως ἐνεγκὼν; καὶ ὁ μὲν ἀπὸ δόξης, εἰς τὸ τῆς ἀτιμίας κατέπεσε βάραθρον· ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπονειδίστου ζωῆς, εἰς τὴν μακαρίαν ἐπανῆλθε κατάστασιν· καὶ ὁ μὲν πολλῶ τῷ μέσῳ, τῆς πρὸς θεὸν ἐγγύτης ἐκεχώριστο· ὁ δὲ πρὸς τὴν τῆς παρρησίας χώραν ἀνείλκυτο· καὶ ὁ μὲν ἐξ ὄγκου τεταπείνωτο, ὁ δὲ ἐκταπεινώσεως ὕψωτο.

v. 15.
p. 243. b.

Προσέθει ποτὲ γύναια, καὶ δὴ καὶ βρέφη ποσεικόμιζον αἱ μητέρες, ἵνα ἐπιθῇ αὐτοῖς τὰς χεῖρας· ὅχλον δὲ τὸ χρῆμα νομίσαντες εἶναι, ἀπεῖργον οἱ μαθηταί· αὐτὸς δὲ καὶ λίαν ἀσμένως προσέειπε, λέγων· ἄφετε, τῶν γὰρ τοιούτων, ἡ βασιλεία ἐντεῦθεν ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, ὡς ἀκαχίας σύμβολον τὸ ἀρτίτενός ἐστι παιδίον· νέα γὰρ ὥσπερ κτίσις, τὸ βρέφος οὐ βασκαίνοντες μὲν τοι τοῖς βρέφεσιν ἐπετίμων οἱ μαθηταί, ἀπονέμοντες δὲ μᾶλλον ὡς διδασκάλῳ τὸ χρεὼν, καὶ οἷον αἱ τὰς περιττὰς ὀχλήσεις ἀπεῖργοντες· οὐκ ἀσυνέτους δὲ ἡμᾶς εἶναι βούλεται Χριστὸς, φάσκων τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζειν, ταῖς δὲ φρεσὶ τελείους ὑπάρχειν· τὸ γὰρ βρέφος, ἢ ὀλίγα πάντελῶς, ἢ οὐδὲν ὅλως εἰδὸς, ἀπαλλάττοιο ἂν εἰκότως τῆς ἐπὶ φαυλότητι καὶ πονηρίᾳ διαβολῆς· οἷς καὶ ἡμᾶς ἐξο-

αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ τοι βοῶντος τοῦ ἱεροῦ Γράμ- κνιι.
 ματος· ἐγκωμιάζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν
 στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη· εἴτα,
 ἡγνόησεν ὅτι τὸ κακῶν εἶναι κρείττονα, οὐχὶ
 πάντα τὰ καὶ πάντως ἀξιοθαύμαστον ἀποφαίνει
 τινα· τὸ δὲ ἀμιλλᾶσθαι φιλεῖν τοῖς εἰωθόσιν
 εὐδοχιμεῖν, λαμπρὸν καὶ διαπρεπῆ, καὶ τοῖς δι-
 καίως τεθαυμασμένοις ἐναρίθμιον ἀπεργάζεῖται.

Ὁ γοῦν τελώνης εἰστήκει μακρόθεν· οὐδ' v. 13.
 ὅσον εἰπεῖν ἀνατέιναι τολμῶν εἰς ὕψος τοὺς ὀφ- p. 239. a.
 θαλμούς· ἀλλὰ τῷ ἐρυθριῶντι βλέμματι, τὸ
 τῆς ψυχῆς μηνύων ἀπαρρήσιαστον.

Ὡσπερ οὖν οὐδὲ ὁ τελώνης· τί γάρ φησι πε- v. 14.
 ρὶ αὐτοῦ, τοῦ τὰς οἰκείας ἀμαρτίας ὁμολογοῦν- p. 241. b.
 τος, ὁ πάντων κριτῆς, ὁ τὰς καρδίας ἐπιγινώ-
 σκων, ὁ τὰς πάντων δεχόμενος προσευχάς; λέ-
 γω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν
 οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος.

Κἂν εἴ τις γὰρ γένοιτο χρηστὸς καὶ ἐπιει-
 κῆς, μὴ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ὑπεροψίαν νο-
 σείτω· μεμνήσθω δὲ μᾶλλον Χριστοῦ λέγοντος
 τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις· ὅταν ταῦτα ποιήσητε,
 δῆλον δὲ ὅτι τὰ διατεταγμένα, λέγετε ὡς δοῦ-
 λοι ἀχρεῖοι ἐσμέν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποι-
 ήκαμεν· ὠφείλομεν δὲ ὡς ἐξ ἀναγκαίου ζυγοῦ
 τῷ ἐπὶ πάντα Θεῷ τὴν δουλείαν, τὴν ὑποτα-
 γὴν τὴν εἰς πᾶν ὀτιοῦν· ὁρᾷς ὅπως ὁ τελώνης

ΧVΙΙΙ. στέον, ἐπιφέρει· ὅτι ἄρα ἐλθὼν εὐρήσει τὴν πίστιν; ἐν σχήματι ἐρωτήσεως τὸ σπάνιον παριστῶν· εἶωθε γὰρ ἐπὶ τοῦ σπανίου, τῷ ἐρωτηματικῷ τρόπῳ χρᾶσθαι· ὡς κἀνταῦθα δηλῶν, ὅτι βραχεῖς ἔσονται οἱ τὴν πίστιν φυλάττοντες· καὶ ἐν ὀλίγοις αὐτὴν εὐρήσει ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν νεφέλαις ἐλθὼν.

v. 9.
p. 236. b.

Ἵνα δὲ μάθης ὅσην ἔχει ζημίαν τὸ κατακρίνειν ἑτέρους, καὶ μὴ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πταίσμασι μετανοεῖν, ἐξ αὐτῶν σε τῶν εὐαγγελίων πιστώσομεν· λέγει τοιγαροῦν οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, εἶπε δὲ αὐτοῖς καὶ παραβολὴν περὶ τῶν δικαιογύνων ἑαυτοῦς, ἐξουθενούντων δὲ τοὺς ἑτέρους· καὶ τίς ἡ παραβολή; ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν κ. τ. λ.

Ἐνταῦθα γὰρ διδάσκει ἡμᾶς, τίνα χρὴ τρόπον τὰς πρὸς αὐτὸν ποιεῖσθαι λιτὰς, ἵνα μὴ ἄμισθον εὐρεθῇ τοῖς χρωμένοις, τὸ χρῆμα· μὴ δὲ δι' ὧν ἂν τις ὠφελεῖσθαι νομίζοι, διὰ τούτων αὐτῶν παροτρύνῃ καθ' ἑαυτοῦ τὸν τῶν ἄνωθεν χαρισμάτων δοτῆρα Θεὸν· γέγραπται γὰρ· ὅτι ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα ὁ φαρισαῖος κατακέκριται, ὅτι μὴ ἐπιστημόνως ἐποιεῖτο τὴν προσευχὴν· πολλὰ γὰρ κατ' αὐτὸν αὐτοῦ τὰ ἐγκλήματα· πρῶτον μὲν φορτικός ἐστὶ καὶ ἄνους· τεθαύμακε γὰρ

οὖν περὶ τούτων ἐροῦμεν ἐν προσευχαῖς, πρὸς ΧVΙΙΙ.
τὸν διασῶσαι δυνάμενον· ἐκδίκησόν μου ἐκ τοῦ
ἀντιδίκου μου· ὃ δὴ καὶ πέπραχεν ὁ μονογενὴς
τοῦ θεοῦ λόγος γενόμενος ἄνθρωπος· ἐκβέβλη-
κε γὰρ τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, τὸν ἄρχοντα
τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐξείλετο δὲ καὶ σέσωκε, καὶ
τοῖς τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ὑπήγαγε ζυγοῖς· κα-
λὴ τοίνυν ἡ ἔντευξις ἡ διὰ συχνῆς προσευχῆς·
προσδέξεται γὰρ ἡμῶν τὰς λιτὰς, πληρώσει τὲ
τὰ αἰτήματα Χριστός· εἰ γὰρ τὸν κριτὴν τῆς
ἀδικίας, τὸν καὶ πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς ἀνθρώ-
πους ἀπαναιδευσάμενον, καὶ πάσης κακίας πε-
πληρωμένον, ἡ τῆς χήρας προσιδρεία καὶ καρ-
τερία ἐμάλαξε, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς τὸν πα-
τέρα τοῦ ἐλέους εἰς οἶκτον ἐλκύσομεν, καὶ μα-
χροθυμῇ πρὸς τὸ παρὸν; ἐπειράθησαν δὲ τινες
περιεργότερον τὴν παραβολὴν ταύτην ἐρμηνεύ-
σαι, χήραν μὲν τὴν ἀποβαλοῦσαν τὸν διάβολον
ψυχὴν λέγοντες· ἀντίδικον δὲ αὐτῆς, αὐτὸν καθ'
οὗ καὶ πρόσσισι τῷ θεῷ τῷ κρίτῃ τῆς ἀδικίας,
τούτέστι, τῷ κατακρίνοντι τὴν ἀδικίαν, ὃς οὐκ
ἔχει Θεὸν ὃν φοβηθήσεται, οὐδὲ πρόσωπον ἀν-
θρώπου λαμβάνει, ὃς καὶ τὴν προσεδρεύουσαν
αὐτῷ ψυχὴν εἰσφέρει· ἀλλὰ ταῦτα μὲν τολμη-
ρῶς καὶ φαῦλως τινὲς ἐξελάβοντο· ὁ μὲν τοι
κύριος, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς συντελείας πρὸς
τοὺς τότε κινδύνους τῇ προσευχῇ συντόνως χρη-

ΧVΙΙΙ. ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν, καὶ ἀποδραμοῦνταί τι-
 νες ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τῆς ὀρθῆς καὶ ἀδιαβλή-
 του πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις
 καὶ ψευδηγορίαις ἀνθρώπων κεκαυτηριασμένων
 νοῦν καθ' ὧν ὡς οἰκέται Ἰηήσιοι τῷ θεῷ πρόσ-
 ιμεν, ἀπράκτους αὐτῶν παρακαλοῦτες ἀποφαν-
 θῆναι τὰς πονηρίας, καὶ τὰ κατὰ τῆς αὐτοῦ δό-
 ξης ἐπιχειρήματα ἀδικοῦσι δὲ τοὺς θεῷ δου-
 λεύοντας καὶ ἕτεροί τινες, καθ' ὧν ἀνέγκλη-
 τος ἡ παρ' ἡμῶν εἶσθαι πρόσδοτος, ἡ διὰ γε τῆς
 προσευχῆς τίνες δὲ οὗτοι πάλιν; αἱ πονηραὶ
 καὶ ἀντικείμεναι δυνάμεις, καὶ ὁ πάντων ἀντί-
 δικος σατανᾶς ὁ τοῖς εὖ βιοῦν ἐθέλουσιν, ἀ-
 γρίως ἀντανιστάμενος, ὁ τοῖς φαυλότητος βό-
 θροῖς ἐνιγὲς τοὺς νυστάζοντας, ὁ πάσης ἡμῖν
 ἀμαρτίας ἐμφυτεύων σπέρματα· ἔγκειται γὰρ οὐ
 φορητῶς μετὰ τῶν ἰδίων ὑπάσπιστων· καὶ ἐπ'
 αὐτῷ δὴ τούτῳ καταβεβόηκεν αὐτοῦ ὁ ψαλμω-
 δὸς; λέγων· ἕως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον;
 φονεύετε πάντες ὑμεῖς, ὡς τοίχῳ κεκλιμένῳ καὶ
 φραγμῷ ὠσμένῳ; ὥσπερ γὰρ τοῖχος ἤδη τὸ κλί-
 νεσθαι παθὼν, καὶ φραγμὸς ὥσθεις ἤγουν ἀνα-
 τραπείς, πίπτουσιν ἐτοίμως ὠθοῦντος τινὸς,
 οὕτως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς; πλείστην ἐξ ἑαυτοῦ
 ἔχων τὴν ῥοπὴν εἰς φιληδονίας κοσμικὰς; πί-
 πτει πρὸς αὐτὰς ἐτοίμως, ἔλκοντός τινος καὶ
 κατερεθίζόντος· ἔργον δὲ τοῦτο τῷ σατανᾷ· οὐκ-

καὶ φιλάλληλον· τότε τοὺς ἁγίους πατέρας ἀπο- XVIII.
μιμούμενοι, καὶ παίωσι, καὶ ὑβρίζωσι, καὶ
ἑτέρους ἡμῖν πλεονεξίας ἐπιφέρωσι τρόπους,
ἀπαλλάξομεν πάσης αἰτίας αὐτοὺς, κρείττους
ἐσομέθα καὶ ὀργῆς καὶ λύπης· ὅταν δέ τινες
εἰς αὐτὴν ἀμαρτάνωσι τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν, τῶν
τὸ θεῖον ἱερουργούντων κήρυγμα, πολέμους καὶ
θλίψεις κατασωρεύοντες, τότε πρῶσιμεν Θεῷ,
τὴν παρ' αὐτοῦ ζητοῦντες ἐπικουρίαν, καὶ τῶν
μαχομένων αὐτοῦ τῇ δόξῃ κατὰ κεκραγότες· καθ-
άπερ ἀμέλει καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς· ἔφη γὰρ,
ἐξεγέρθητί κύριε· διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί
σου· φυγέτωσαν πάντες οἱ μισοῦντες τὸ ὄνομά
σου· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ εἰρημένον παρὰ ἁγίων ἀπο-
στόλων, ἐκδείξειεν ἂν οὐκ ἀσυντέλου πρὸς ὄνη-
σιν τῷ θείῳ κηρύγματι, τὸ ἀσθενῆσαί πως τῶν
διωκόντων τὴν χεῖρα· ἐπιδε γάρ, φησιν, ἐπὶ τὰς
ἀπειλὰς αὐτῶν, τοῦτέστι ματαίωσον αὐτῶν τὰς
ἐπαναστάσεις· καὶ δὲ τοῖς δούλοις σου, μετὰ
παρρησίας λαλεῖν τὸν λόγον σου· ὅτι γὰρ ἤμελ-
λον τοὺς τῆς ὀρθότητος λόγους ἐκκαπηλεύειν
τινὲς, καὶ τῆς ὑγιαίνουσας πίστεως ἀποφέρειν
πολλοὺς, προαναπεφώνηκε λέγων· πλὴν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν
ἐπὶ τῆς γῆς;

Οὐκ ἠγνόησε τοῦτο· πόθεν; Θεὸς γὰρ ἐστὶν v. 8.
ὁ πάντα εἰδὼς, ὑπεμφαίνει δὲ ὅτι ψυγήσεται

ΧΥΙΙΙ. δὲ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ὡς ἐξελεΓμένων; ἀλλὰ
 γάρ τινες ὅλως οἱ ἀδικοῦντες αὐτοὺς; φέρε δὴ
 φέρε καταθρηνήσωμεν· ἀδικοῦσιν ἁγίους πλεῖ-
 στοι τὲ ὅσοι καὶ ἐπὶ πολλοῖς, τὸν τῆς ἀληθείας
 ὀρθοτομοῦντας λόγον, οἱ τῶν ἱερῶν δογμάτων
 ἀνεπιστήμονες, καὶ πάσης ὀρθότητος ἀπενηνεγ-
 μένοι· οὗτοι δὲ εἰσι, τὰ μιαρὰ καὶ βέβηλα τῶν
 αἰρετικῶν ἐργαστήρια, ἅπερ ἂν εἴποι τις θανά-
 του πύλας· οὗτοι διωγμοὺς καὶ θλίψεις ἐπά-
 γουσι τοῖς ὀρθοποδοῦσι περὶ τὴν πίστιν· κατὰ
 τούτων οἱ θεῷ γνώριμοι ποιοῦνται τὰς λιτὰς,
 τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ἀπομιμούμενοι, οἱ τῆς
 ἰουδαίων σκαιοῦτος κατακεκραγότες, ἔφασκον·
 καὶ τὰ νῦν κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν,
 καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας λα-
 λεῖν τὸν λόγον σου· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἐρεῖ τις·
 τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἔφη που Χριστὸς, ἀγα-
 πᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, προσεύχεσθε ἐπὶ τῶν
 ἐπηρεαζόντων· πῶς οὖν ἄρα προσευξόμεθα κατ'
 αὐτῶν, εἴτα τῆς θείας οὐκ ἀλογήσομεν ἐντολῆς;
 πρὸς τοῦτο φαμέν· ἄρ' οὖν εὐξόμεθα παρρησίαν
 αὐτοῖς καὶ ἰσχὺν δοθῆναι παρὰ θεοῦ, ἵνα τοὺς
 τὰ αὐτὰ πρεσβεύοντας μὴ ἐῷσι μυσταγωγεῖν;
 καὶ πῶς οὐκ εὐηθες παντελῶς τὸ χρῆμα ἐστίν;
 οὐκοῦν ὅταν μὲν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὰ παρὰ τι-
 νων ἐρχῇται πλημμελήμαῖα, τότε δὴ τότε καύ-
 χημα ποιησόμεθα τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἀμνησίκακον

C A P. XVIII.

¹ Διαλείπτως οὖν χρὴ προσεύχεσθαι, κατὰ XVIII.
v. 1.
p. 236. a.
 τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴν, εὖ εἰδότες
 καὶ ἀραρότως πιστεύοντας, ὅτι πάντα δύναται
 κατορθοῦν ὁ παρακαλούμενος· αἰτείτω γάρ τις,
 φησὶ, πίστει μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρι-
 νόμενος, ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης, ἀνεμιζομένη
 καὶ ῥιπιζομένη· μὴ γὰρ οἰέσθω φησὶν ὁ ἄνθρω-
 πος ἐκεῖνος, ὡς λήψηται τι παρὰ τοῦ κυρίου·
 ὕβριστης γὰρ ὁμολογουμένως ὁ διακρινόμενος·
 εἰ γὰρ μὴ πεπίστευκας ὅτι τὴν σὴν αἵτησιν ἀπο-
 περανεῖ, μὴ δὲ προσέλθῃς ὅλως· ἵνα μὴ κατή-
 γορος εὐρεθῇ τοῦ πάντα ἰσχύοντος, διψυχήσας
 ἀβούλως· χρὴ τοιγαροῦν τὴν οὕτως αἰσχροὴν παρ-
 ατεῖσθαι νόσον· ὅτι δὲ τοῖς οὐ περιέργως ἢ
 ἀτημελῶς, ἀλλ' ἐν σπουδῇ καὶ ἀδιαλείπτως ποι-
 ουμένοις τὰς λιτὰς κατανεύσει ὁ Θεὸς, ἡ προ-
 κειμένη παραβολὴ πιστώσεται· εἰ γὰρ τὸν ἄδι-
 χον κρίτην, τὸν μήτε φοβούμενον, μήτε μὲν ἄν-
 θρωπον ἐντρεπόμενον, δεδυσώπηκε τῆς χήρας ἡ
 συνεχὴς πρόσοδος, ὥστε καὶ ἄκοντα ποιῆσαι τὴν
 ἐκδίκησιν αὐτῆς, πῶς ὁ φιλοικτεῖρων καὶ μισο-
 πόνηρος, ὁ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν χεῖρα νέμων
 αἰεὶ τὴν σώζουσαν, οὐ προσδέξεται μὲν προσιόν-
 τας αὐτῷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ποιήσει

XVII. βήσεται μὲν Γὰρ ἐξ οὐρανῶν, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰ-
 κουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· ἀλλ' αὐτός φησιν ἀπο-
 στελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐκλέξουσιν
 ἐκ τῶν ἀμαρτωλῶν τοὺς δικαίους καὶ ἀγίους·
 καὶ προσοίσουσιν αὐτῷ· τούς γε μὴν ἑτέρους
 ἀφιαῖσιν ἐν Γῇ, κολασθησομένους δηλονότι, καὶ
 τῇ διὰ πυρὸς ὑποκεισομένους δίκῃ· τοιοῦτόν τι
 καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος ὑποδηλοῖ γράφων· λέ-
 γω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλει-
 πόμενοι, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας,
 ἀλλ' αὐτὸς σαλπίζει, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ
 ἀναστήσονται ἄφθαρτοι, ἐν ἀτόμῳ ἐν ῥιπὶ ὁφ-
 θαλμοῦ· καὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, ἅμα σὺν αὐτοῖς
 ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ
 κυρίου, εἰς αἴρα· καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ
 ἑσόμεθα· ὥσπερ οὖν σώματος κειμένου νεκροῦ,
 τὰ σαρκοβόρα τῶν πτῆνῶν ἐπ' αὐτὸ συντρέχει,
 οὕτως ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραγίνηται,
 τότε δὴ πάντες οἱ αἰετοὶ, τοῦτέστιν οἱ τὰ ὑψη-
 λὰ πεϊτόμενοι, καὶ ἄνω τῶν ἐπιγείων καὶ κοσμι-
 κῶν ἀνενηγμένοι πραγμάτων, ἐπ' αὐτὸν συνδρα-
 μοῦνται· νύκτα γέ μὴν ὀνομάζει, τὸν τῆς κρίσεως
 καιρὸν· διὰ τοι, καθάπερ ἤκουμαι, τὸ ἀσυμφα-
 γὲς καὶ ἀπροσδόκητον τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

καὶ ἰσομοιροῦντάς ἀλλήλοις, κατὰ γε φημί τὸ ΧVII.
 ἐν εὐπαθείαις εἶναι κοσμικαῖς· κλίνη γὰρ ἀνα-
 παύσεως σύμβολον· ἀλλ' εἷς ἐξ αὐτῶν, φησι,
 παραληφθήσεται, καὶ εἷς ἀφίεται· πῶς ἢ τίνα
 τρόπον; οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐν πλούτῳ καὶ ἀνα-
 παύσει γεγονότες τῇ κατὰ τόνδε τὸν βίον, πονη-
 ροὶ γεγόνاسι καὶ ἀμείλιχτοί· τί γὰρ; εἰ πλού-
 σιος μὲν ἔστι τις, χρηστὸς δὲ καὶ φιλοκτεϊρμῶν
 καὶ τὴν πίστιν ὀρθὸς, οὗτος παραλαμβάνεται·
 ὃ γε μὴν ἕτερος, ὡς μὴ γεγονὼς τοιοῦτος, ἀφε-
 θήσεται· διὰ δὲ τῶν ἀληθουσῶν, ἔοικε τοὺς ἐν
 πτωχείᾳ καὶ πόνοις ὄντας ὑποδηλοῦν· ἀλλὰ καὶ
 ἐπ' αὐτῶν δὴ τούτων φησί, πολλὴ τις ἐστι δια-
 φορὰ· οἱ μὲν γὰρ τὸ τῆς πτωχείας φορτίον,
 γενναίως διήγαγον, τὸν σῶφρονα καὶ ἐπιεικῆ
 τιμήσαντες βίον, οἱ δὲ γεγόνασιν οὐ τοιοῦτοι,
 δεινοὶ δὲ μᾶλλον πρὸς κακουργίας, καὶ ἀπά-
 σης φαυλότητος ἐπιτηδεύται· ἔσται τοίνυν καὶ
 ἐπ' αὐτοῖς πλείστη τις καὶ ἀκριβὴς τῶν τρό-
 πων ἡ δοκιμασία· καὶ ὁ μὲν χρηστὸς, παραληφ-
 θήσεται· ὃ γε μὲν οὐ τοιοῦτος, ἀφεθήσεται.

Εἰπόντος γε μὴν τὸ παραληφθήσεται, χρη- v. 37.
 σίμως καὶ ἀναγκαίως διερωτῶσιν οἱ μαθηταὶ·
 ποῦ κύριε; κ. τ. λ.

Καὶ τί δὲ τοῦτο ἐστίν; ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐμ-
 φανεστάτου πράγματος, μέγα καὶ βαθὺ μυστή-
 ριον ὑπαινίττεται· καὶ ποῖον τοῦτο ἐστὶ; κατὰ

χνιί. σας ἀπόλλυσιν αὐτήν, σαφηνιεῖ λέγων ὁ Παῦ-
 λος· περὶ μὲν τῶν ἀγίων, οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ
 Ἰησοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθή-
 μασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις· οἱ γὰρ ὄντως γεγο-
 νότες Γνήσιοι τῷ ἡμῶν σωτῇρι Χριστῷ, τὴν ἑαυ-
 τῶν σταυροῦσι σάρκα, τοῦτέστι θανατοῦσι· πό-
 νοις δηλονότι καὶ τοῖς εἰς εὐσέβειαν ὁμιλοῦντες
 ἀγῶσι, καὶ κατανεκροῦντες αὐτῆς τὸ φρόνημα·
 γέγραπται γὰρ· νεκρώσατε τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς
 γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν
 κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν· οἱ γε μὴν τὸν φι-
 λήδονον ἀλαπῶντες βίον, τάχά που τὴν ἑαυτῶν
 οἶονται κτᾶσθαι ψυχὴν· ἀπολλύουσι δὲ πάντως
 αὐτήν· ὁ γὰρ σπείρων, φησὶν, εἰς τὴν σάρκα,
 ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ἀπολέσας δέ τις
 καὶ ἐτέρως τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, διασώσει πάντως
 αὐτήν· τοῦτο πεπράχασιν οἱ μακάριοι μάρτυρες,
 τοὺς μέχρι ψυχῆς καὶ αἵματος διενεγκόντες ἀ-
 γῶνας, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀλάπης τὸ γνήσιον
 οἶά τινα στέφανον, ταῖς ἑαυτῶν ἀνάψαντες κε-
 φαλαῖς· οἱ γε μὴν ἐξ ἀνάνδρου ψυχῆς καὶ γνώ-
 μης ἀρνησάμενοι τὴν πίστιν, καὶ τὸν παραυτίκα
 τῆς σαρκὸς διαφυγόντες θάνατον, οὗτοι φονευ-
 ταὶ τῆς ἑαυτῶν γερόνασι ψυχῆς· καττοιχήσονται
 γὰρ εἰς ἄδου, τῆς κακανδρίας ὑφέξονται δίκας.
 Διὰ μὲν τῶν ἐπὶ κλίνης ὄντων· μιᾶς, ἔοικεν
 ὑπαιγίττεσθαι τοὺς ἐν ἀναπαύσει καὶ πλούτῳ,

v. 34.
 l. 235. b.

βούλεσται δηλοῦν· αἰὲ γάρ πως οἱ ἐν δώμασιν xvii.
ἐσθηκότες, ἀπόβλεπτοι γίνονται τοῖς τὴν οἰκίαν
περιεσφοκόσιν· εἴ τις τοίνυν τοιοῦτος ἐστί, φησι,
μηδένα ποιείσθω λόγον κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν
ἐναποκειμένων τῇ οἰκίᾳ σκευῶν· ἄχρηστα γὰρ
ταῦτα καὶ ἀσυντελῆ πρὸς ὄνησιν αὐτῶ· οὐ γὰρ
ὠφελοῦσι. θησαυροὶ ἀνόμους, κατὰ τὸ γεγραμ-
μένον, δικαιοσύνη δὲ ρύεται ἐκ θανάτου· ἀλλὰ
κἂν εἴ τις ᾗ, φησὶν, ἐν ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω
εἰς τὰ ὀπίσω, τοὔτέστιν εἰ εὐρίσχοιτό τις ἐν φι-
λεργίαις ὑπάρχων καὶ πόνοις, καὶ πνευματικῆς
εὐκαρπίας ἐπιμολητῆς, καὶ τοὺς ἐξ ἰδρώτων
ἀγαθῶν συλλέγων μισθοὺς, μὴ ἐπιστρεψάτω
εἰς τὰ ὀπίσω· ὡς γὰρ αὐτός που πάλιν ἔφη
Χριστός, οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον
καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστιν εἰς
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· χρὴ γὰρ ἔχεισθαι
τῶν ἱερῶν σπουδασμάτων, ἀμεταστρέπτοις ὀρ-
μαῖς, ἵνα μὴ τοῦτο πάθωμεν· ὃ δὴ καὶ συνέβη
παθεῖν τὴν ἐν Σοδόμοις γυναῖκα, ἣν δὴ καὶ
λαβὼν εἰς παράδειγμα, φησί· μνημονεύετε τῆς
γυναικὸς Λὼτ· ἐξελθοῦσα γὰρ ἀπὸ Σοδόμων, v. 32.
εἶθ' ὑπονοστήλη γέγονεν ἄλός, τοὔτέστιν ἀπε-
μωράνθη καὶ ἀπολιθώθη· δεῖ δὴ οὖν ἀντέχεισθαι
νεανικῶς, τοῦ προτεθέντος σκοποῦ.

Πῶς ἀπόλλυσί τις ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἵνα αὐτὴν v. 33.
διασώσῃ; ἢ κατὰ τινὰ τρόπον ὁ διασῶσαι νομί-

ΧVII. Γενέσθαι προσδοχήσασα, προσήει περί καθέδρας
 αξιοῦσα· οὐκοῦν ἴν' εἰδεῖεν ὅτι δεῖ πρῶτον αὐ-
 τὸν τὸ σωτήριον ὑποστῆναι πάθος, καὶ καταρ-
 γῆσαι θάνατον τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας σαρκὸς,
 καὶ ἀποσῆσαι τοῦ κόσμου τὴν ἀμαρτίαν, κατάρ-
 γῆσαι δὲ καὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου,
 εἰθ' οὕτως ἀναβῆναι πρὸς τὸν πατέρα, ἐπιλάμ-
 ψαι τὲ κατὰ καιροῦς, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην
 ἐν δικαιοσύνῃ, φησὶν ὅτι πρῶτον δεῖ αὐτὸν πολ-
 λὰ παθεῖν.

γ. 26. Ὅτι δὴ ἀδοκῆτως, καὶ οἷον εἰδότος οὐδενός,
 ἐπιλάμψαι, καὶ τὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀφί-
 ξεται πέρας· οὕτω φησὶν ἔσεσθαι τὴν συντέλειαν,
 ὡς γέγονεν ἐν ἡμέραις Νῶε καὶ Λῶτ, ἥσθιον
 γάρ φησι, ἔπινον, ἐπώλουν, ἠγόραζον, ὠκοδό-
 μουν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ὑδάτων ἀπώλεσε φορὰ,
 οἱ δὲ γεγόνασι θείου πυρὸς ἔργον καὶ τροφή·
 τί οὖν ἐντεῦθεν τὸ δηλούμενον; βούλεται ἡμᾶς
 ἐγρηγορέναι διὰ παντός, καὶ ἐτοιμούς εἶναι πρὸς
 ἀπολογία τὴν ἐπὶ τοῦ θείου βήματος.

γ. 31.
 ρ. 235. α.

Ἀλογῆσαι προστάττει παντὸς ἐπιγείου καὶ
 πρὸσκαίρου πράγματος, καὶ εἰς ἓνα βλέψαι
 σκοπὸν τὸν ἐπὶ τῷ δεῖν ἕκαστον διασωῆσαι τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν· ὅς ἂν τοίνυν ᾗ, φησὶν, ἐπὶ τοῦ
 δώματος, μὴ καταβήτω ἐν τῇ οἰκίᾳ ἄραι τὰ
 σκεύη αὐτοῦ· ἔοικε δὲ διὰ τούτων, τὸν ἐν ἀνα-
 παύσει καὶ πλούτῳ, καὶ περιφανείαις κοσμικαῖς

σει γὰρ τῶν ὑπερκειμένων κακῶν, αἵρετά πως κνίτ.
εἰσὶ τὰ ἐλάττονα.

Πλὴν ὅτι καταβήσεται μὲν ἐξ οὐρανοῦ οὐκ v. 24.
p. 233. b.
ἀσήμως δὲ ἢ ἀσυμφανῶς, ἀλλ' ἐν δόξῃ τῇ θεο-
πρεπεῖ, καὶ φῶς ἀπρόσιτον οἰκῶν, διαμεμήνυκε
λέγων, ὡς ἀστραπὴν ἔσεσθαι τὴν ἑαυτοῦ παρ-
ουσίαν· ἐγεννήθη μὲν γὰρ κατὰ σάρκα καὶ ἐκ
γυναικὸς, τὴν ἐφ' ἡμῖν ἀποπληρώσων οἰκονο-
μίαν· καὶ κεκένωκε διὰ τοῦτο, καὶ τέταπείνωκεν
ἑαυτὸν, καὶ ἦν οὐκ ἐν δόξῃ θεότητος ἐμφανῶς·
ἐκάλει γὰρ εἰς τοῦτο καιρὸς, καὶ τῆς οἰκονο-
μίας ἡ χρεία· μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν,
ἀναπτὰς εἰς οὐρανὸν, καὶ συνεδρεύσας τῷ θεῷ
καὶ πατρὶ, καταβήσεται πάλιν οὐκ ἐν ὑφέσει
δόξης· οὔτε μὲν ἐν ἀνθρώπινῃ μικροπρεπείᾳ,
ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ὑπεροχῇ, πληθύος ἀγ-
γέλων δορυφορούσης αὐτὸν, καὶ παρισταμένης
ὡς θεῷ καὶ κυρίῳ τῶν ὅλων· ἥξει τοίνυν ὡς ἀ-
στραπὴ, καὶ οὐ λεληθότως· καὶ οὐδενὶ πιστευ-
τέον λέγοντι, ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ.

Ὑποψίαν ἐτέραν τῆς τῶν μαθητῶν ὑποκείρει v. 25.
καρδίας· ὥοντο γὰρ ὅτι περινοστήσας τὴν Ἰου-
δαίαν, εἴτα γεγονῶς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, εὐ-
θὺς ἀναδείξει τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν· καὶ τοῦν
προσιόντες, ἔφασκον· εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ κύ-
ριε ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ;
ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου τοῦτο

ΧVII. τῶν οὐρανῶν βασιλείας, σπουδάσαίτε δὲ μᾶλλον τυχεῖν αὐτῆς· ἐντὸς γὰρ ὑμῶν ἐστὶ, τοὔτέστιν ἐν ταῖς ὑμετέραις προαιρέσει καὶ ἐν ἐξουσίᾳ, κεῖται τὸ λαβεῖν αὐτήν· ἔξεστι γὰρ ἀνθρώπων παντὶ, τὴν εἰς τὸν Χριστὸν δικαίωσιν τὴν διὰ πίστεως δηλονότι καταπλουτήσαντι, καὶ διὰ πάσης ἀρετῆς ἐκλειλαμπρυσμένῳ, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας τυχεῖν.

v. 22.
p. 233. a.

Ταῦτα λέγων, ἐτοίμους εἶναι αὐτοὺς βούλεται πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀνιᾶν πεφυκότων, καὶ προευτρεπίζεσθαι πρὸς ὑπομονὴν· ἵνα εὐδόκιμοι γεγονότες, εἰσελάσαι δυνηθῶσιν εἰς τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν· προαπαγγέλλει τοίνυν, ὅτι πρὸ τῆς ἐξ οὐρανῶν ἀφίξεως τῆς ἐσομένης ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος, θλίψις προσελάσει καὶ διωγμός, ὥστε μίαν ἡμέραν αὐτοῦ ἰδεῖν ἐπιθυμῆσαι, τοὔτέστι τὴν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ συνδιατρίβειν ἔτι καὶ συνδιαιτᾶσθαι Χριστῷ· καὶ τοι πλείστη τις ἦν ἡ κατ' αὐτοῦ γενομένη τῶν ἰουδαίων ἐξιτηλία· λίθοις γὰρ ἔβαλλον αὐτὸν, ἐδίωξαν οὐχ' ἅπαξ ἀλλὰ πλειστάκις· ἦγον ἕως ὄφρυος τοῦ ὄρους, ἵνα κατακρημνίσωσιν αὐτὸν· λοιδορίαις λελυπήκασιν καὶ συκοφαντίαις, καὶ οὐδεὶς ἦν τρόπος σκαιότητος, τοῖς ἰουδαίοις ἀνεπετήδευτος· πῶς οὖν ἐπιθυμήσειν εἶπε τοὺς μαθητὰς, μίαν ἡμέραν ἰδεῖν αὐτοῦ; ἀντιπαραθέ-

δούλου λαβὼν, ὧν δὲ καὶ οὕτως ἐν κυριότητι κνί-
φυσικῇ, καὶ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δόξῃ τῇ Θεοπρε-
πεῖ· τοιοῦτον γὰρ ἡμῖν αὐτὸν ἢ τῶν ἀποτελε-
σμάτων ἔδειξε λαμπρότης· ἀλλ' οὐ πεπίστευκας
εἰς αὐτὸν, ἀσύνετε φαρισαῖε· οὐ παρεδέξω τὴν
παρ' αὐτοῦ δικαίωσιν· εἴτα πῶς ἐρωτᾷς πότε
ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; διαγελᾷ τοίγαρ-
οῦν τὸ σεπτὸν οὕτω καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς
μυστήριον· ἐπειδὴ γὰρ ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ ἐν
τοῖς πρὸς ἅπαντας λόγοις, διεμέμνητο παντα-
χοῦ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο κατα-
μειδιῶνται οἱ τάλανες· ἢ τάχά που καὶ εἰς νοῦν
ἔχοντες ὅτι τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον ὑπομενεῖ,
ταῖς αὐτῶν δυστροπίαις σεσαγηνευμένος εἰς τοῦ-
το, κατειρωνεύονται καὶ φασὶ, πότε ἔρχεται ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ; ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς παρὰ σοῦ
λαλουμένης βασιλείας, σταυρός σε καὶ θάνα-
τος λήφεται· τί οὖν πρὸς ταῦτα Χριστός; δεί-
κνυσι πάλιν τὸ ἀνεξίκακον καὶ τὸ ἀπαράβλητον
εἰς φιланθρωπίαν· λοιδορούμενος γὰρ, οὐκ ἀν-
τελοιδορεῖ πάσχων, οὐκ ἠπεῖλει· οὐκοῦν ἐντό-
μως μὲν οὐκ ἐλέγχει, πονηροὺς δὲ ὄντας, ἀπο-
κρίσεως τοῖς ἐπερωτηθεῖσιν οἰκείας οὐκ ἀξιοῖ·
πλὴν ἐκεῖνο μόνον φησὶν εἰς ὄνησιν ἀνθρώπου
παντὸς· ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ·
μὴ γὰρ δὴ χρόνους ἐρωτᾷτε φησὶ, καθ' οὓς ἐπι-
λάμψει πάλιν, ἥγουν ὁ καιρὸς ἐνστήσεται τῆς

ΧVII. δεικνύειν τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ θυσίαν προσάγειν ὑπὲρ τοῦ καθαρισμοῦ· ὥς οὖν ἤδη τεθεραπευμένους βαδίζειν ἐκέλευσε, καὶ τρόπον τινὰ διαμαρτύρασθαι τοὺς ἱερέας, ἥτοι τοὺς ἰουδαίων καθηγητάς, τοὺς αἰὲν βασκαίνοντάς αὐτοῦ τῇ δόξῃ, ὅτι παρ' ἐλπίδα καὶ παραδόξως ἀπηλλάγησαν τοῦ κακοῦ· κατατεύσαντος αὐτοῖς τὴν ἴασιν τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐθεράπευσε πρῶτον, ἀλλ' ἔπεμψε πρὸς τοὺς ἱερέας, ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς τὰ τεκμήρια ἤδεισαν τῆς λέπρας, καὶ τοῦ πότε θεραπεύεται· ἔπεμψε πρὸς τοὺς ἱερέας, συνέπεμψε αὐτοῖς καὶ τὴν Θεραπείαν· περὶ τούτων μὲν τοι καὶ τίς ὁ νόμος τῆς λέπρας, καὶ τίνα τὰ ὑπὲρ τοῦ καθαρισμοῦ, καὶ τί ἕκαστον τῶν νενομοθετημένων ἐβούλετο, ἐντελέστερον ἐν ἀρχῇ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ θαυμάτων τοῦ σωτῆρος, ἐνθα ὁ λεπρὸς τεθεράπευται, διεξήλθομεν· κἀκεῖσε παραπέμφαντες τοὺς φιλομαθεῖς, ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἴωμεν.

γ. 15. Περὶ πρῶτα μὲν τὸ κεκελευσμένον οἱ δέκα, καὶ ἀπειλθόντες ἐθεραπεύθησαν· εἷς δὲ μόνος ὑποστρέψας, ἀνετίθει τὰ χαριστήρια, τῶν ἐννέα τάχα που καὶ εἰς ἀχάριστον λήθην ἐμπεσόντων.

γ. 20. Ὅτι ἤξει κατὰ καιροῦς ἐν εἵδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὁ κύριος, προεκήρυττον οἱ προφῆται, καὶ τετέλεσται· ἐπέφανε γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς, μορφήν

τε καὶ ἀπειθὴς· εἶτα, ποῖος αὐτοῖς ἐπικουρήσει xvii.
 λόγος ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, τὴν διὰ Χριστοῦ
 σωτήριαν οὐκ ἀνασχομένοις λαβεῖν; καὶ μάλι-
 στα, ὅτι αὐτήκοοι γεγόνاسι τῶν παρ' αὐτοῦ
 λόγων, καὶ θεωροὶ τῶν παραδόξων καὶ ὑπὲρ
 λόγον ἐνεργημάτων· καὶ γοῦν ἔφη περὶ αὐτῶν
 εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ
 εἶχον· καὶ πάλιν· εἰ μὴ τὰ ἔργα ἐποίησα ἐν αὐ-
 τοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ
 εἶχον, νῦν δὲ καὶ ἐωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ
 ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου· ἀπόδειξις ἔσται σα-
 φὴς ὧν ἔφην ἀρτίως, ἢ τῶν λεπρῶν διακάθαρ-
 σις· οὗτοι γὰρ πόλεόν τε καὶ κωμῶν ἀπελαυνό-
 μενοι ὡς ἀκάθαρτοι κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον.

Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ὡς οἶμαι προεῖρηται·
 οἱ γὰρ μὴν λεπροὶ ὑπαντήσαντες τῷ σωτῆρι, ἐλι-
 πάρουν ἀπαλλάττεσθαι τοῦ κακοῦ, ἐπιστάτην
 ὠνόμαζον, τοῦτέστι διδάσκαλον.

Οὐκ ἠλέει τίς αὐτοὺς παθόντας τὴν νόσον, v. 13.
 ὁ δὲ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας ὀφθεὶς ἐπὶ γῆς, p. 232. b.
 καὶ γενόμενός τις ἄνθρωπος ἵνα πάντας ἐλεήσῃ, αὐ-
 τὸς ἐσπλαγχνίσθη καὶ ὤκτειρεν.

Καὶ διὰ τί μὴ μᾶλλον ἔφη, θέλω, καθαρί- v. 14.
 σθητε, καθὰ καὶ ἐφ' ἑτέρου λεπροῦ, προστίτα-
 χε δὲ μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐπιδεῖξαι τοῖς ἱερεῦσι;
 νόμος ἐκάλει πρὸς τοῦτο πάλιν τοὺς τῆς λέ-
 πρας ἀπηλλαγμένους· ἐκέλευε γὰρ ἑαυτοὺς ἐπι-

κνii. μί φησι τοῦ κηρύγματος τῆς διδασκαλίας, ἔλ-
 λησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις·
 εἰ γέγονας τοίνυν εὐδόκιμος, καὶ τὰς θείας τε-
 τήρηκας ἐντολάς, καὶ ὑπήκουσας τοῦ δεσπότου,
 μὴ ἀπαίτει θεὸν ὡς ὄφλημα τὰς τιμὰς, πρόσ-
 ιθι δὲ μᾶλλον τὰ ἐκ φιλοτιμίας αἰτῶν· ἐννοή-
 σον ὅτι οἱ καθ' ἡμᾶς δεσπόται, οὐχ' ὁμολο-
 γοῦσι χάριν, ὅτάν τινες τῶν οἰκετῶν τὴν τεταγ-
 μένην αὐτοῖς ἀποπεραίνωσι θεραπείαν, ἐκ φιλο-
 τιμίας δὲ πολλάκις τὰς τῶν γνησίων εὐνοίας
 ἀνακτώμενοι, ἀδροτέραν αὐτοῖς τὴν δουλείαν,
 λόγῳ τῆς δεσποτείας χρώμενοι· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν
 ἀγαθὸς καὶ φιλότιμος, καὶ γέρα τοῖς κάμνου-
 σιν ἐπαγγέλλεται· ὑπερνήχεται δὲ τοὺς ἰδρωῶτας
 τῶν ὑποζευγμένων, τῆς φιλοτιμίας τὸ μέγεθος·
 καὶ πιστῶσεται γράφων ὁ Παῦλος, οὐκ ἄξια
 τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλ-
 λουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς καὶ οἰ-
 κέτας ὄντας, υἱοὺς ὀνομάζει, καὶ τῇ πρεπούσῃ
 τέχνῳι τιμῇ στεφανοῖ· ὅρα δὲ ὅτι πρῶτον τὴν
 ἑαυτοῦ σάρκα ἀρόσαντα, οὕτω χρὴ ἀλλήλους
 ποιμαίνειν· ὅς γὰρ οἰκίας καλῶς οὐκ οἶδε προ-
 στῆναι, πῶς ἐκκλησίας ἐπιμεληθήσεται;

γ. 12.
 γ. 232. α.

Πάλιν ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐμφανῇ καθ-
 ἴστησιν ὁ σωτὴρ, καὶ διὰ τῆς θεοπρεποῦς με-
 γαλουργίας ἔρχεται, σαγηνεύων εἰς πίστιν τὸν
 ἀκάρδιον Ἰσραὴλ· ἀλλ' ἦν καὶ οὗτος σκληρὸς

νον· καταφέρει γὰρ εἰς τοῦτο γνώμης ἔσθ' ὅτε XVII.
τινὰς ὁ ἀρχέκακος δράκων, ὡς οἶεσθαι τάχα
που, καὶ ὀφείλῃν αὐτοῖς τὸν Θεὸν τὰς ἀνωτά-
τω τιμὰς, ὅταν εὐκλεῖα καὶ εὐδόκιμον ἔχῃσιν τὴν
ζωὴν· ἵνα τῶν τοιούτων ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ παθῶν,
ὡς ἐν τάξει παραδείγματος τῶν προκειμένων
ἀναγνωσμάτων τὴν δύναμιν ποιεῖται· διδάσκει
γὰρ διὰ τούτων, ὅτι τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας
ἡ δύναμις, ὡς ὄφλημα πανταχοῦ παρὰ τῶν οἰ-
κετῶν ζητεῖ τὴν ὑποταγὴν· οὐ γὰρ χάριν φησὶν
ὁμολογήσει ὁ δεσπότης τῷ οἰκέτῃ, καὶ εἰ γένοι-
το παρ' αὐτοῦ πᾶν ὅπερ ἔδει γενέσθαι, κατὰ
γε τὸ τῆς δουλείας πρέπον· ἐνταῦθα μοι βλέπε
καὶ εἰς φιλεργίαν ἀκονωμένους τοὺς μαθητὰς,
ἤλθουν ἅπαντας τοὺς ὑπὸ σκῆπτρα κειμένους τοῦ
πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ οὐχ' ὡς
χάριν νέμοντας αὐτῷ τὴν δουλείαν, ἀλλ' ὡς ὄ-
φλημα κατατιθέντας τὸ πρέπον οἰκέταις, τὴν
ὑποταγὴν ἀναιρεῖται δὲ διὰ τούτου, καὶ τῆς
ἐπαράτου φιλοδοξίας ἡ νόσος· εἰ γὰρ ὀφειλό-
μενα ποιεῖς, τί μέγα φρονεῖς; οὐχ' ὁρῶν ὡς μὴ
πληρώσαντι μὲν τὸ ὀφειλόμενον, κίνδυνος πλη-
ροῦντι δὲ, χάρις οὐδὲ μίαν· ὅπερ καλῶς συνεῖς
καὶ μεμαθηκὼς ὁ θαυμάσιος οἰκέτης Παῦλος,
εἰάν εὐαγγελίζωμαι φησὶν, οὐκ ἔστι μοι καύχη-
μα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι,
εἰάν μὴ εὐαγγελίζωμαι· καὶ πάλιν ὀφειλέτης εἰ-

ΧVII. τοι προσεχτέον ἀσφαλῶς, ὥς οὐ κενὴν ἔκπληξιν, οὐδὲ μάταιον θαῦμα κινεῖ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ πόρρω ταῦτα τῆς Θείας οὐσίας, τῆς ἀτύφου καὶ ἀχομπάστου καὶ πάντως ἀληθινῆς πρὸς ὠφέλειαν δὲ πάντως καὶ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ταῦτα δὲ λέγω πρὸς τὸ μηδένα ζητεῖν περὶ τῆς ἱερᾶς πίστεως, καὶ τῆς θείας δυνάμεως ἀνωφελεῖς εἰ τύχῃ κινήσεις στοιχείων, ἢ μεταθέσεις ὀρῶν ἢ φυτῶν· μὴ δὲ ἀσεβεῖν, ὥς τοῦ λόγου ψευδοῦς ὄντος εἰ μὴ ταῦτα οὕτως γίνοιτο, μὴ δ' αὖ περὶ τὴν πίστιν ἀσθενεῖαν νομίζειν εἰ μὴ ταῦτα ἰσχύει· ἀλλ' ἔστω τὸ χρήσιμον τὸ πρὸς ὠφέλειαν ἀληθινὴν, καὶ ἡ δύναμις οὐκ ἀπολείψεται.

p. 231. ^{v.} 7. ^{b.}

Ἐν τοῖς ἤδη παρωχηκόσι, πολὺς αὐτῷ καὶ μακρὸς συμπεπέρασται λόγος, τὰς τῆς εὐδοκίμῆσεως καταδεικνύντι τρίβους, καὶ τῆς ἀνεπιπλήκτου ζωῆς ἐμφανίζοντι τὰ αὐχήματ' ἵνα δι' αὐτῶν ἐρχόμενοι, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν τε θαυμασμένων ἐπὶ πολλῇ προθυμίᾳ βαδίζοντες, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως καταντήσωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ πέφυκέ πως αἰεὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς κατὰφέρεισθαι εἰς φιλοδοξίαν, καὶ τὴν εἰς τοῦτο ῥοπὴν ἐτοιμότατα νοσεῖν· ἀφορμὴ δὲ τοῦ πάθους αὐτῷ γίνεται πολλάκις τὸ ἐπὶ τισι τῶν ἀρίστων ἀνδραγαθημάτων εὐδοκιμῆσαι παρὰ θεῷ, παγχάλεπον δὲ τοῦτο καὶ θεῷ καταστυγημέ-

πυρίνων καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτοὺς ἢ ἐξ ὕψους κνιι.
δύναμις, τοῦτέστιν ἢ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος
χάρις, τότε δὴ τότε γιγόνασιν εὐτολμοὶ καὶ
νεανικοὶ καὶ τῷ πνεύματι ζέοντες· ὥστε καὶ θα-
νάτου καταφρονεῖν, καὶ μηδὲν ἡδέϊσθαι τὰ ἐπι-
όντα δεινὰ παρὰ τῶν ἀπίστων· καὶ σημείων δὲ
τηνικαῦτα γιγόνασιν ἀποτελεσταὶ· ὅτι δὲ μέγα
καὶ ἐξαίρετον τὸ ἀραρὸς ἐν πίστει, διαδείκνυσι
λέγων ὁ κύριος, εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σιν-
άπεως, τοῦτέστι θερμὴν τε καὶ ζέουσαν, ἐλέ-
γετε ἂν τῇ συκαμίνῳ, ἐκριζώθητι ἐν τῇ θαλάσ-
σῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν· ὁ γὰρ ἐπὶ Χριστῷ
πεποιθὼς, οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει θαρρεῖ· ἀπονέμει δὲ
μᾶλλον τὸ πάντα δύνασθαι κατορθοῦν αὐτῷ·
ἔστιν οὖν ὁμολογουμένως παρ' αὐτοῦ τελείωσις
ἀπάντων ἐν ψυχαῖς ἀγαθῶν· δεῖ δὲ ὅμως ἑαυ-
τοὺς παρασκευάσαι, δεχτικοὺς γίνεσθαι τῆς τοι-
αύτης χάριτος· εἰ γὰρ τὸ πεπηγὸς αὐτῷ, καὶ
κατὰ γῆς ἐρρίζωμένον μετακινεῖ ἢ τῆς πίστεως
δύναμις, καθόλου φαίη τίς ἂν, μηδὲν ἀκίνητον
εἶναι οὕτως ὃ μὴ σαλεύσειεν ἡ πίστις, εἰ μετα-
κινήσεως αὐτοῦ δεηθεῖν· ἐσείετο οὖν ἡ γῆ τῶν
ἀποστόλων εὐχομένων, ὡς αἱ τῶν ἀποστόλων
πράξεις ἱστορήκασι· δῆλον ὡς καὶ τοῦναντίον,
ἴσῃσι πᾶσι τὰ σαλευόμενα, οἶον καὶ ποταμίου
ρεύματος ὀξυτάτην φορὰν, καὶ δρόμον ἄπαυστον
τῶν ἐν οὐρανῷ κινουμένων φωστήρων· ἐκείνῳ μὲν

ΧVII. εοικὸς, ἐρῶ δὴ πάλιν ἐκέλευσε τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις εἰσβῆναι μὲν εἰς τὸ σκάφος, προάγειν δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, οἱ δὲ ἀμελητὶ τοῦτο δεδράκασιν· ἐληλακότιες δὲ σταδίους ὡσεὶ τριάκοντα, φησὶν, ὁρῶσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ γερόνασι περιδεῖς, φάσμα τι νομίσαντες εἶναι τὸ ὁρώμενον· εἶτα, προσπεφώνηκεν αὐτοῖς λέγων· ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε· ἔφη δὲ ὁ Πέτρος, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με εἰσελθεῖν πρὸς σὲ ἐπὶ τοῦ ὕδατος· ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ, καὶ κατὰπληθύνσας τοῦ σκάφους, ἤρξατο τοῦ βαδίζειν· ὡς δὲ εἶδε, φησὶ, τὸν ἄνεμον καὶ τὸ κύμα, ἐφοβήθη· ἀρξάμενος δὲ βαπτίζεσθαι, ἐφώνησε· κύριε βοήθει μοι, ὁ δὲ σέσωκε μὲν κινδυνεύοντα, ἡτιᾶτο δὲ πάλιν λέγων· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; ὅτι δὲ κατὰ τὸν τοῦ πάθους καιρὸν, τῆς τῶν στρατιωτῶν σπεύρας, καὶ τῶν ἀνοσίων ὑπηρετῶν ἐλθόντων συλλαβέσθαι τὸν Ἰησοῦν, πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον· ἠρνήσατο δὲ καὶ ὁ Πέτρος, παιδίσκης μιᾶς βορυβούσης αὐτὸν, οὐκ ἀσυμφάνες· εἶδες ὀλιγοπίστους ἔτι τοὺς μαθητὰς, θαύμασον αὐτοὺς προσθήκην λαβόντας πίστεως παρὰ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, περιμένειν δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἄχρις ἂν ἐνδύσωνται δύναμιν ἐξ ὕψους· ἐπειδὴ δὲ γλωσσῶν ἐν εἶδει

θίους· πρώτη φησὶν ὥ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύμα- xvii.
 τος δίδοται λόγος σοφίας· ἄλλω δὲ λόγος γνώ-
 σεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ἐτέρῳ δὲ πίστις ἐν
 τῷ αὐτῷ πνεύματι· ὅρῳ ὡς ἐν τῷ καταλόγῳ
 τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἔθηκε καὶ τὴν πί-
 στιν; ταύτην παρεκάλουν λαβεῖν παρὰ τοῦ σω-
 τῆρος οἱ μαθηταί, τὴν παρ' ἑαυτῶν εἰσαγαγόν-
 τες, ἣν καὶ δέδωκεν αὐτοῖς μετὰ τὴν τῆς οἰκο-
 νομίας ἐκπλήρωσιν, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ
 ἁγίου πνεύματος· πρὸ γὰρ τῆς ἀναστάσεως οὕ-
 τω ἦν ἐδραία ἡ παρ' αὐτοῖς πίστις, ὡς καὶ ὀλι-
 γοπιστίας αὐτοὺς ἐκκλήμασιν ὑποφέρεσθαι· ἀμέ-
 λει συνέπλει ποτὲ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ὁ
 τῶν ὅλων σωτὴρ τὴν τιβεριάδα λίμνην ἢ τοὶ θά-
 λασσαν, καὶ εἰσεδέχετο μὲν αὐτὸς οἰκονομι-
 κῶς τὸν ὕπνον· πνεύματος δὲ λαύρου διαχυκῶν-
 τος τὸ ῥόθιον, καὶ σκληρὸν κατὰ τοῦ σκάφους
 ἐγείροντος κύμα, τεθορύβηνται λίαν ὥστε καὶ
 ἀφυπνίσαι τὸν κύριον, λέγοντες· ἐπιστάτα, σῶ-
 σον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· ὁ δὲ διεγερθεὶς, φησὶν,
 ἐπετίμησε τῷ κλύδωνι, καὶ τὴν τοῦ χειμῶνος
 ἀγριότητα μητέστησεν εἰς εὐδίαν· ἐπητιᾶτο δὲ
 λίαν τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, λέγων, ποῦ ἡ πί-
 στις ὑμῶν; οὐ γὰρ ἔδει θορβεῖσθαι κατὰ τι
 τοῦ ὅλως, συνόντος αὐτοῖς τοῦ πάντων δεσπό-
 του, ὃν πάντα τὰ ἔργα τρέμει καὶ σείεται· εἰ δὲ
 χρή τι καὶ ἕτερον παρενεγκεῖν τῷ πρώτῳ προσ-

XVII.
v. 5.
p. 231. a.

Εὐφραίνει πάντως ἁγίων ψυχὴν, οὐ τῶν προσ-
καίρων καὶ ἐπιγείων ἢ κτησίδων, φθαρτὰ γὰρ ταῦ-
τα καὶ εὐαπόβλητα· ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον ἢ τοὺς
λαβόντας, σεπτοὺς ἀποφαίνει καὶ μακαρίους·
ταῦτα δὲ εἰσι τὰ θεόσδοτα καὶ πνευματικὰ χα-
ρίσματα δηλονότι· ὧν ἓν ἐστὶ καὶ ἐξαίρετον, ἡ
πίστις, ἥ τοι τὸ βεβηκὸς εἰς πίστιν τὴν ἐπὶ γε-
τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ· ἦν δὴ καὶ ὁ
Παῦλος οἶδεν οὖσαν κεφάλαιον τῶν ἐν ἡμῖν ἀλα-
θῶν· ἔφη γοῦν, ὅτι χωρὶς πίστεως, ἀδύνατον
εὐαρεστῆσαι ποτὲ· ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν
οἱ πρεσβύτεροι· ἄθρει δὴ οὖν τοὺς ἁγίους ἀπο-
στόλους, τῶν ἀρχαιοτέρων ἁγίων ζηλωτὰς γε-
γονότας· τί γὰρ αἰτοῦσι παρὰ Χριστοῦ· πρόσ-
θες ἡμῖν πίστιν· οὐκ αἰτοῦσι πίστιν ἀπλῶς, ἵνα
μὴ ἀπίστους νομήσῃς αὐτοὺς, προαθήκην δὲ μᾶλ-
λον πίστεως αἰτοῦσι παρὰ Χριστοῦ, τοῦτέστι
τὴν εἰς τοῦτο βεβαίωσιν· τῆς γὰρ πίστεως, ἡ
μὲν ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν, ἡ δὲ κατὰ τὴν θείαν δίδο-
ται χάριν· ἐφ' ἡμῖν μὲν γάρ ἐστι, τὸ προκατ-
άρξασθαι, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὅλην δυνάμει ἔχειν
πεποίθησιν τε καὶ πίστιν· θείας δὲ χάριτος, ἡ
εἰς τοῦτο βεβαίωσις, καὶ ἰσχὺς· διὸ καὶ ἐπεί-
περ πάντα Θεῷ δυνατὰ, πάντα φησὶν ὁ κύριος
δύναται τῷ πιστεύοντι· θεοῦ γὰρ ἡ δύναμις, ἡ
διὰ τῆς πίστεως ἡμῖν παραγινομένη· τοῦτο εἰ-
δὼς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ἐν τῇ πρὸς Κοριν-

φησὶ, τῷ φόβῳ τῆς δίκης, τὸ ῥάθυμον ἐν τοῦ- XVII.
τοις ἐπιτάττει γε μὴν ἀνεξικάκεϊν τοῖς τιθεῖ-
σιν αὐτά.

Ἐὰν γὰρ ἐπιστρέφῃ φησὶν ὁ ἁμαρτῶν εἰς σέ, v. 4.
καὶ καταγινώσκῃ ἑαυτοῦ, ἀφήσεις αὐτῷ καὶ οὐχ
ἅπαξ, ἀλλὰ πλειστάκις· οὐ γὰρ εἴ τις ἀσθενεῖ
καὶ τοῦτο συχνῶς, διὰ τοῦτο ἀφιλαλλήλους ἡ-
μᾶς ὁρᾶσθαι χρὴ, καὶ ὀλιγώρως ἔχειν εἰς μα-
κροθυμίαν· δεῖ δὲ μᾶλλον ἀπομιμεῖσθαι φιλεῖν
τοὺς τῶν ἐν σώματι παθῶν ἰατροὺς, οἳ οὐχ ἅπαξ
ἢ δις τὸν ἄρρώστον θεραπεύουσι, τοσαυτάκις
δὲ μᾶλλον, ὅσάκις ἂν αὐτὸν ἀρρώστησαι συμ-
βῇ· ἐννοῶμεν γὰρ ὡς καὶ ἡμεῖς ἐσμέν ἐν ἀσθε-
νεῖαις, καὶ ἡττώμεθα παθῶν· πάσχοντες δὲ τοῦ-
το, χρηστοὺς καὶ ἀμνησικάκους εἶναι πρὸς ἡμᾶς
εὐχόμεθα, τοὺς ἐπιπλήττειν ὀφειλοντάς, καὶ τὴν
τοῦ χρῆναι κολάζειν ἔχοντας ἐξουσίαν· δεῖ δὲ
οὖν ἄρα ταῖς ἀλλήλων ἀσθενείαις συγκαθιστά-
μένους, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν· ἀναπλη-
ρώσομεν γὰρ οὕτω τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ· ἐπι-
τήρησον δὲ ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον πυνθά-
νεται ὁ Πέτρος καὶ φησὶ, ποσάκις ἁμαρτήσῃ
εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἐν-
ταῦθα δὲ ὁ κύριος πρὸς τοὺς ἀποστόλους· ὅτι
καὶν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτη, τοὔτέστι πολ-
λάκις, καὶ τοσαυτάκις καταγνῶ ἑαυτοῦ, ἀφή-
σεις αὐτῷ.

ΧVII. μαρτάνετε· ἵνα δὲ τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα μὴ κατ-
 ισχύσωσι τῶν πεπιστευκότων, ἔφη που θεὸς τοῖς
 τὸν ὀρθὸν τῆς ἀληθείας πρεσβεύουσι λόγον,
 καὶ εὖ εἰδόσι μυσταγωγεῖν πορεύεσθε διὰ τῶν
 πυλῶν μου, καὶ ὁδοποιήσατε τῷ λαῷ μου, καὶ
 τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε· πικρὰν
 δὲ τὴν δίκην ἐπῆρτησεν ὁ σωτὴρ τοῖς τὰ τοιάδε
 τιθεῖσι σκάνδαλα· ἔοικε δέ πως, οὐ τῶν τοιού-
 των σκανδάλων διαμεμνήσθαι νῦν, ἐκείνων δὲ
 μᾶλλον, ἅπερ δὴ συμβαίνει πλειστάκις ἐξ ἀν-
 θρωπίνης μικροψυχίας, μεταξὺ φίλων τὲ καὶ
 ἀδελφῶν· ἀποφέρει δὲ ἡμᾶς, εἰς τὰς ἐπὶ τοῖς
 τοιούτοις ὑπόψιας, ὁ γείτων εὐθύς καὶ ἐπενη-
 νεγμένος τοῖς πρώτοις λόγος, ὁ περί γε φημὶ
 τοῦ συγγινώσκειν ἀδελφοῖς, εἰ γένοιτό πως αὐ-
 τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμελεῖν· ποῖα τοίνυν τὰ τοι-
 άδε σκάνδαλα; μικροψυχίαί τάχά που καὶ λύ-
 παι, δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι παροργισμοί, λοι-
 δορίαι, καταλαλιαὶ πολλάκις, καὶ τὰ τούτοις
 ἀδελφὰ καὶ ὁμοειδῆ τῶν πταισμάτων· ταῦτα φη-
 σὶν οὐκ ἐνδέχεται μὴ ἐλθεῖν· ἄρ' ὥς ἀναγκαίως
 ἐπιφέροντος αὐτὰ τισὶ τοῦ ἐπὶ πάντας θεοῦ; μὴ
 γένοιτο· φαῦλον γὰρ οὐδὲν παρ' αὐτοῦ, πηγὴ
 δὲ μᾶλλον ἐστὶ πάσης ἀρετῆς· πῶς οὖν οὐκ ἐν-
 δέχεται μὴ συμβαίνειν αὐτὰ; διὰ τὴν ἡμῶν που
 πάντως ἀσθενείαν· πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες,
 κατὰ τὸ γεγραμμένον· πλὴν οὐαὶ μὲν ἔσεσθαι

C A P. XVII.

Ποίων ἄρα σκανδάλων μνημονεύει Χριστὸς, XVII.
v. 1.
p. 230. b.
 ἃ δὴ πάντα τὰ καὶ πάντως συμβήσεσθαι φη-
 σί; διττὰ μὲν οὖν τὰ σκάνδαλα· καὶ τὰ μὲν αὐ-
 τῶν, τῇ ὑπερτάτῃ μάχεται δόξη, καὶ τῆς ἀνω-
 τάτω πασῶν οὐσίας ἄπτεται, τό γε ἦκον εἰς τὸ
 ἐγχείρημα τῶν ἐξευρηκότων· τὰ δὲ πρὸς ἡμῶν
 ἔσθ' ὅτε γίνεται· διήκει δὲ μέχρι μόνου τοῦ
 λυπῆσαι τῶν ἀδελφῶν καὶ ὁμοπίστων τινὰς· αἱ
 μὲν γὰρ τῶν αἱρέσεων παρευρέσεις, καὶ ὅς ἂν
 γένοιτο κατὰ τῆς ἀληθείας λόγος, αὐτῇ θείᾳ
 καὶ ὑπερτάτῃ μάχεται δόξη· ἀποφέρει γὰρ τοὺς
 ἀλισχομένους, τῆς τῶν ἱερῶν δογμάτων ὀρθό-
 τητός τε καὶ ἀκριβείας· περὶ τῶν τοιούτων σκαν-
 δάλων, ἔφη πού πάλιν αὐτὸς ὁ σωτὴρ· οὐαὶ τῷ
 κόσμῳ ἐκ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν
 τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ
 σκάνδαλον ἔρχεται· τὰ γὰρ τοιαῦτα σκάνδαλα,
 διὰ γε φημὶ τῶν ἀνοσιῶν αἰρετικῶν, οὐ καθ'
 ἐνὸς ἰδικῶς ἔρχεται τινός· ἐπιβουλεύει δὲ μᾶλ-
 λον τῷ κόσμῳ, τοῦτέστι τοῖς ἐν ἀπάσῃ τῇ γῇ·
 τοῖς τῶν τοιούτων σκανδάλων εὐρέταῖς ἐπιπλήτ-
 τει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· οὕτως δὲ ἁμαρ-
 τάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐ-
 τῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν, εἰς Χριστὸν ἀ-

χvi. οὐκ ἀδικοῦντες μᾶλλον κατὰ γε τὸ εἶκος, ἀλλ' οἷον συναλγοῦντες καὶ θεραπεύοντες, γλώττη γὰρ ἰδίᾳ καὶ τὰς ἑαυτῶν καθιστῶσι νόσους· οἷον ἀποξύοντες τὸ λυποῦν, καὶ φιλοφρόνως περιλείφοντες· ὁ δὲ πλούσιος ὢν καὶ θηρῶν ἀπηνέστερος, ἀσυναλγῆς καὶ ἀφιλοικτεῖρμων καὶ μεστός ἀπάσης ἀπανθρωπίας ἠλέγχετο.

p. 223. b.

Τοῖς γὰρ ἐλπίδας ἔχουσι τὰς παρὰ θεῶ, μετὰσῆσιν ἂν εἴη ἐξ ἀκακίας καὶ πόνων, ἢ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀποδημία· καί τι τοιοῦτον ὁ Σολομῶν ἐδίδαξεν εἰπὼν· ἔδοξεν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι· καὶ ἐλοίσθη κάκωσις, ἢ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία, σύντριμμα· οἱ δὲ εἰσὶν ἐν εἰρήνῃ· καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν, ἀθανασίας πλήρης· δίδεται γὰρ αὐτοῖς ἰσοπαλὲς τοῖς πόνοις, τὸ τῆς παρακλήσεως μέτρον· ἢ τάχα που καὶ πλείους τῶν πόνων αἱ ἀμοιβαὶ· ἔφη γὰρ Χριστὸς, ὅτι μέτρον καλὸν πεπεισμένον· σεσαλευμένον, ὑπερεκχυνομένον, δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· οὐκοῦν ὁ μὲν Λάζαρος διὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἀπενήνεκται φησὶν εἰς κόλπους Ἀβραάμ· ὁ δὲ πλούσιος ἀπέθανε, φησὶ, καὶ ἐτάφη· θάνατος γὰρ αὐτῷ σκληρῷ γεγονότι καὶ ἀφιλοικτεῖρμονι, τὸ ἀπαλλαγῆναι σώματος· ἄπεισι γὰρ ἐκ τρυφῆς, εἰς κόλασιν· ἐκ δόξης, εἰς ἀτιμίαν· ἐκ φωτὸς, εἰς σκότος.

τοῦτο δρᾶν, ὀλέθρου πρόξενον καὶ πυρὸς ἀσβέ-
 στου, διαδείκνυσι σαφῶς, τὴν προκειμένην ὑμῖν
 ἐξυφήνας παραβολὴν· ἄνθρωπος γάρ τις ἦν πλού-
 σιος σφόδρα, φησὶν· ἐνταῦθα μοι βλέπε καὶ ἐπι-
 τηρήσον ἀκριβῶς τοῦ σωτήρος τοὺς λόγους, πο-
 λύ τι τὸ σοφὸν ἐμφαίνοντας· καὶ τοι γὰρ ἐξὸν
 εἰπεῖν, ὁ δεῖνα τυχὸν πλούσιος ἦν ἄνθρωπος, ὡς
 ἐπὶ τοῦ Ἰωβ, τοῦτο μὲν οὐκ ἔφη· ἄνθρωπον δὲ
 ἀπλῶς πλούσιον ὀνομάζει, μνημονεύει δὲ τοῦ
 πένητος ὀνομαστὶ· ποία τοίνυν ἡ ἐπιτήρησις;
 ἀνώνυμος ὁ πλούσιος, ὡς ἀφιλοικτεῖρμων, πα-
 ρὰ Θεῷ· ἔφη γάρ που διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος
 φωνῆς περὶ τῶν μὴ φοβουμένων αὐτὸν, ὅτι οὐ
 μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων
 μου· ὀνομαστὶ δὲ ὡς ἔφην ὁ πένης ἐν γλώσση
 Θεοῦ· πλὴν ἴδωμεν τοῦ πλουσίου ἐπ' οὐδενὶ τῶν
 ἀναγκαίων ἡρμένην ὀφρῦν· τί οὖν φησι περὶ αὐ-
 τοῦ ὁ Χριστὸς; καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ
 βύσσον, τοῦτέστιν εὐειμάτεϊν ἐσπούδαζε ἐν ἐσθῇ-
 τι πολυτελεστάτη.

Ὁ δὲ πένης ἔρριπτο παρὰ τὸν πυλῶνα, νό-
 σω καὶ πενία πεπεδημένος, καὶ οὐδινὸς ἡξιούτο
 λόγου, φειδοῦς καὶ φροντίδος ἄμοιρος ἦν, ἐζή-
 τει πρὸς κόρον τῆς τοῦ πλουσίου τραπέζης τὰ
 παρολισθαίνοντά τε καὶ ἀχρηστότερα· ἐκολάζε-
 το δὲ καὶ ἐτέρως νόσω χαλεπωτάτη· ἀλλὰ καὶ
 οἱ κύνες, φησὶν, ἔλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ, καὶ

v. 20.
p. 220. b.

ΧVI. να τρόπον ἐπικουρίας αὐτοῖς· ἵνα μὴ τὸν ἐνταῦθα πλοῦτον διηνεκής τε καὶ ἀναπόβλητος διαδέξηται πτωχεία, καὶ τὰς προσκαίρους τρυφὰς αἰωνία κόλασις· εἰ γὰρ μὴ ἀνέχεσθαι φησι τὸν φιλήδονον ἀφεῖναι πλοῦτον, καὶ ἀπεμπολῆσαι ὀλοκλήρους τὰς οὐσίας, καὶ διαδοῦναι τοῖς δεομένοις, καὶ γοῦν τοῖς ἐλάττοσιν ἐνευδοκιμεῖν σπουδάσατε, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ, τοὔτέστι μὴ μόνον ἑαυτῶν ποιήσασθαι τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις χεῖρα ἀπλώσατε· συναλγήσατε τοῖς κάμνουσι, παραμυθήσασθαι ἀγίους τὴν οὐκ ἀβούλητον ἀγαπῶντας πτωχείαν, ἵν' ἀπερισπάστως τῷ θεῷ λατρεύωσιν· ἔσται δὲ τοῦτο ὑμῖν οὐκ ἄμισθον· ὅταν γὰρ ὑμῖν ὁ ἐπίγειος ἐπιλείψῃ πλοῦτος, τῷ τέλει τοῦ βίου κατειλημμένοις, τότε κοινωνοὺς ὑμᾶς ποιήσονται τῆς ἑαυτῶν ἐλπίδος, καὶ τῆς δοθησομένης αὐτοῖς ἐκ θεοῦ παρακλήσεως· τοὺς γὰρ καμόντας ἐν τῷδε τῷ βίῳ, καὶ ἐπιεικῶς τὸ δυσαχθεῖς τῆς πενίας διενεγκόντας φορτίον, ὡς ἀγαθὸς ἀνακτῆσεται· τοιοῦτόν τι καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος τοῖς οὖσιν ἐν πλούτῳ συμβουλεύει, λέγων περὶ τῶν ταλαιπωρουμένων· τὸ ὑμῶν περισσευμᾶ, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα· τοῦτο δὲ ἐστίν· οὐδὲν ἕτερον ἐπιτάττοντος, πλὴν ὅπερ ἔφη Χριστὸς, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ· ὅτι δὲ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι

δοσις ἠκολούθησέ τισιν· ἄλλ' ὥς ἐν εἰκόνι, τῇ χνί. παραβολῇ γέγραπται πλούσιος τρυφῶν καὶ ἀφιλοικτίρμων, καὶ πένης ἐν ἀρρώστια· ἵν' εἰδεῖεν ὥς οἱ τὸν ἐπὶ γῆς ἔχοντες πλοῦτον, ὥς εἰ μὴ βουληθεῖεν εἶναι χρηστοὶ, καὶ εὐμετάδοτοι, καὶ κοινωνικοὶ, καὶ ταῖς τῶν πενήτων ἀνάγκαις ἐπικουρεῖν ἔλοιντο, δεινῇ καὶ ἀφύκτῳ περιπесоῦνται δίκη· ἀναγκαῖον δὲ οἶμαι πρότερον εἰπεῖν, ποία γέγονεν ἡ τοῦ λόγου πρόφασις, ἡ τοῦ πράγματός εἰς παράδειξιν, τὴν προκειμένην παραβολὴν ἄριστα διαμορφοῖ καὶ διαπλάττει Χριστὸς· ἀπειτέλει τοίνυν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ τεχνίτας εἰς ἀγαθοεργίαν, καὶ τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασιν ἐβούλετο διαπρέπειν· ἤθελε γὰρ εἶναι φιλαλλήλους, καὶ φιλοπτωχίας ἐπιμελητάς· καὶ τῶν εἰς τοῦτο σπουδασμάτων ἔχεσθαι νεανικῶς· μάλιστα δὲ τοῖς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ πλουσίοις τὰς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ παραινέσεις συντιθεῖς, καὶ εἰς ὁδὸν αὐτοὺς ἀποφέρων τὴν τοῖς ἀγίοις πρεπωδιστάτην, ἔφασκε· πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἡ μὲν ἐν ἴσολῃ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ καὶ σωτήριος· οὐκ ἠγνόησε δὲ Χριστὸς, ὅτι τὸ δύνασθαι κατορθοῦν τὸ κεκελευσμένον, οὐκ ἔνεστι τοῖς πολλοῖς· ἀσθενεῖ γὰρ αἰεὶ πρὸς τὰ δυσχερῆ καὶ δυσήνυτα τῶν κατορθωμάτων, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἀγαθὸς καὶ φιλανθρώπινος, ἐπενόησέ τι-

κνι. ἀληθεία ταῦτα πεπράχθαι· πρὸς ὃν ἐροῦμεν· τὴν κρίσιν (*) ἔσσεσθαι μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ἡ θεία πανταχοῦ λέγει γραφὴ· ἀνάστασις δὲ οὐκ ἔσται, μὴ αὐθις ἡμῖν ἐπιφοιτήσαντος τοῦ Χριστοῦ ἐξ οὐρανῶν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· οὕτω καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος φησὶν, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· σαλπύσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἐν Χριστῷ ἄφθαρτοι· οὕτω τοίνυν ἐξ οὐρανῶν καταβεβηκότος τοῦ πάντων κριτοῦ, οὐδὲ ἡ τῶν νεκρῶν γέγονεν ἀνάστασις· εἴτα, πῶς οὐκ ἀπίθανον ἐννοεῖν, ὅτι γέγονεν ἤδη τισὶν ἀνταπόδοσις, ἢ πονηρῶν ἔργων ἢ ἀγαθῶν; ἔστι τοίνυν παρὰ βολῆς τρόπος ἐσχηματισμένος ἀστείως, τὰ τε ἐπὶ τῷ πλουσίῳ καὶ τῷ Λαζάρῳ εἰρημένα παρὰ Χριστοῦ· ἔχει δὲ ὁ λόγος, ὡς ἡ ἐβραίων παράδοσις ἔχει, Λάζαρον εἶναί τινα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐσχάτῃ συνόντα πτωχείᾳ καὶ ἀρρώστια, οὗ καὶ μνημονεῦσαι τὸν κύριον, ὡς εἰς παράδειγμα λαμβάνοντα τοῦτον εἰς ἐμφανιστέραν τοῦ λόγου δήλωσιν· οὕτω τοίνυν ἐξ οὐρανῶν καταφοιτήσαντος τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἀνάστασις γέγονεν, οὔτε πράξεων ἀνταπό-

(*) Universale iudicium intellige, et plenam illam quam anima simul cum corpore consequetur remunerationem.

ενεγκεῖν τῷ καλοῦντι πρὸς σωτηρίαν καὶ ζωὴν κχι.
οὐκοῦν ἂν ἀπείθῃτε, φησὶ, καὶ τοὺς ἐμοὺς ἀσυ-
νέτως διαμυκτηρίζητε λόγους, ἐπὶ τὴν τοῦ χρη-
σίμου καὶ πρέποντος ἀποκομίζοντας θήραν, ἀλλ'
οὐκ ἠγνοήθη ταῦτα φησὶ, ἀλλ' ἤδη προεῖρηται
διὰ τε νόμου καὶ προφητῶν· ἔστι δὲ τῶν ἀμη-
χάνων, εἰς ἀπαράξιν διαπεισεῖν τὰς Θεοῦ φω-
νάς· ὁ γὰρ ἤδει πάντῃ τε καὶ πάντως ἐσόμενον,
τοῦτο προκαταμεμήνυκε· κατὰ μὲν οὖν τὸ ρη-
τὸν, δηλοῖ ὅτι ἀφίχται, κατὰλύσων μὲν ἡκιστὰ
ἢ ἀνατρέψων τὰ προφητῶν, ἀποπερανῶν δὲ μᾶλ-
λον καὶ προφήτας καὶ νόμον· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν
ὅτι ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου, ἵνα
μή τις ὑπολάβοι, ὅτι ἐκβέβληνται καὶ ἠθέ-
τηνται, διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν ὅτι οὐ πεισεῖται
ἀπὸ τοῦ νόμου ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία κατὰ τὸν
Ματθαῖον.

Πύθοιτο δ' ἂν τις, ἄρά γε κατὰ τὴν εὐαγ- v. 19.
p. 220. a
γελικὴν ἱστορίαν, τὴν λέγουσαν τὸν μὲν πτω-
χὸν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν ἀπελθεῖν, τὸν δὲ πλού-
σιον εἰς τὴν κόλασιν, γέγονεν ἤδη ταῦτα; καὶ
ἀνταπόδοσις ἀξία ἐκκληρώθη ἐκάστω, ἢ τῆς μελ-
λούσης κρίσεως ἀνατυποῖ τὴν εἰκόνα ἐν τούτοις;
ἀλλὰ μὴν φησιν, ὅποτε ὀνομάζει Λαζάρου προσ-
ηγορίαν, ἀληθῶς γέγονε καὶ ἐπράχθη· διὰ τί
γὰρ μὴ εἶπε, πτωχὸς δὲ τις ἄνθρωπος, ἀλλὰ
Λάζαρος; ἵνα τῇ προσηγορίᾳ δείξῃ, πείρα καὶ

χνι. προφητῶν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ὑπισχνεῖτο, λέγων
 καὶ κατισχύσω αὐτοὺς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν, καὶ
 ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν ὑπάρξου-
 σι· συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ ψαλμωδὸς ἐν πνεύ-
 ματι φησὶ πρὸς Χριστὸν· κύριε ἐν τῷ φωτὶ τοῦ
 προσώπου σου πορεύσονται, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί
 σου ἀγαλλιάσονται ὅλην τὴν ἡμέραν· ὅτι καύ-
 χημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν, σὺ εἶ· καὶ ἐν τῇ δι-
 καιοσύνῃ σου ὑψωθήσεται τὸ κέρας ἡμῶν· καυ-
 χώμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, δικαιωθέντες ἐν αὐ-
 τῷ· γεγόναμεν ὑψηλοὶ, τὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας
 ταπείνωσιν ἐβεβληκότες, καὶ τῶν τῆς ἀληθείας
 δογμάτων τὴν ἀκριβῆ καταπλουτήσαντες γνῶ-
 σιν· τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἐπηγγέλλετο θεὸς λέγων
 διὰ φωνῆς Ἰσαΐου· καὶ ἄξω τυφλοὺς ἐν ὁδῷ ἣ
 οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους ἃς οὐκ ᾔδεισαν πα-
 τῆσαι ποιήσω αὐτοὺς· ποιήσω αὐτοῖς τὸ σκότος
 εἰς φῶς, καὶ πάντα τὰ σχολιὰ εἰς εὐθεΐαν· ἡμεῖς
 μὲν γὰρ ὄντες τυφλοὶ, πεφωτίσμεθα· καὶ τὴν
 ἀσυνήθη τῆς δικαιοσύνης ἐρχόμεθα τρίβον· οἱ
 δὲ νόμον αὐχοῦντες παιδαγωγὸν, ἐν σκότῳ γε-
 γόνασιν· ὡς γὰρ αὐτὸς ἔφη Χριστὸς, ἡ σκοτία
 ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ πώρω-
 σις ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραὴλ· ἵνα βλέ-
 ποντες, μὴ βλέπωσι· καὶ ἀκούοντες, μὴ ἀκούω-
 σι· πεπαρωνήκασι γὰρ εἰς τοὺς ἁγίους προφή-
 τας, τετολμήκασι δὲ καὶ αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπ-

ὅτι τῆς παρ' αὐτοῦ ἀγάπης ἐξωσθήσεται ἡ Ἰε- κνι.
ρουσαλήμ· καὶ γοῦν ἔφη περὶ αὐτῆς, διὰ φω-
νῆς Ὡσηὲ· ἰδοὺ ἐγὼ φράσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν
σκόλοψι, καὶ ἀνοικοδομήσω τὰς ὁδοὺς αὐτῆς·
καὶ τὴν τρίβον αὐτῆς οὐ μὴ εὖρη· ὁδὸς μὲν γὰρ
εὐσεβῶν εὐθεΐα ἐγένετο, καὶ οὐδὲν ἄναντες ἐν
αὐτῇ, λεῖα δὲ πάντα καὶ ἱππήλατα· φράσσεται
δὲ ἡ ὁδὸς τῆς Ἰουδαίων μητρὸς, τοὔτέστιν ἀδιό-
δευτος αὐτοῖς ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπετελέσθη τρί-
βος· ὅτι δὲ γεγόνασι σκοτεινοὶ τὸν νοῦν, καὶ
οὐ προσήκοντο τῆς τοῦ σωτῆρος δόξης τὸ φῶς,
οὐ γὰρ ἐγνώκασιν αὐτὸν, προαναπεφώνηκε, λέ-
γων, ὡς πρὸς γε Ἰουδαίων τὸν δῆμον· νυχτὶ ὡ-
μοίωσα τὴν μητέρα σου· ὡμοιώθη ὁ λαός μου,
ὡς οὐκ ἔχων γνῶσιν· ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω,
καὶ γὰρ ἀπώσομαί σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι· καὶ
ἐπιλάθου νόμου Θεοῦ σου, καὶ γὰρ ἐπιλάθωμαι
τέκνων σου· ἀκούεις ὅτι σκότῳ καὶ νυχτὶ παρει-
κάζεται, καὶ σφόδρα εἰκότως ἢ τῶν ἀπειθούν-
των πληθὺς; ἀνίσχει μὲν γὰρ τοῖς πιστεύουσιν
εἰς νοῦν καὶ καρδίαν, ὁ νοητὸς ἑωσφόρος, καὶ
ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος· σκότῳ δὲ καὶ ἀχλύϊ
νοητῇ καταμελαινέται τῶν ὑβριζόντων τὴν οὐ-
τω λαμπρὰν καὶ ἀξιόκτητον χάριν ὁ νοῦς· καὶ
ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ· περὶ δὲ τῶν
ἐπεγνωκότων τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ πάν-
των ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, δι' ἐνὸς τῶν ἀρίων

ΧVI. Λείαν δὲ οὐρανῶν φησὶν ἐν τούτοις, τὴν ἐν πί-
 στει δικαίωσιν, τὴν τῆς ἁμαρτίας ἀπόνιψιν, τὴν
 διὰ γε φημί τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, τὸν διὰ
 τοῦ πνεύματος ἁγιασμόν, τὴν ἐν πνεύματι προσ-
 κύνησιν, τῆς υἱοθεσίας τὸ καύχημα, τῆς μελ-
 λούσης δοθήσεσθαι τοῖς ἁγίοις δόξης τὴν ἐλπί-
 δα· εὐαγγελίζεται τοίνυν ἡ τῶν οὐρανῶν βασι-
 λεία, παρελθόντος εἰς μέσον τοῦ Βαπτιστοῦ,
 καὶ λέγοντος· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου· καὶ
 καταδεικνύντος ἤδη παρόντα τὸν ἄμνόν τοῦ θεοῦ,
 τὸν αἶροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· πᾶς δὲ
 εἴ τις γέγρονε τὸν ἱερῶν κηρυγμάτων κατήκοος
 καὶ ἐρατῆς, εἰσβιάζεται· τοῦτέστιν ἀπάσῃ προ-
 θυμία καὶ παντὶ σθένει χρώμενος, εἴσω παρελ-
 θεῖν τῆς ἐλπίδος ἐπιθυμεῖ· ὥς γὰρ ἐτέρωθί που
 φησὶν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ
 βιασταὶ ἄρπάζουσιν αὐτήν.

v. 17.
p. 218. b.

Εὐκοπώτερον εἶναι φησὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν παρελθεῖν, οὕτω τοῦτο γίνεσθαι θεοῦ προσ-
 τάττοντος, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν· νό-
 μον δὲ φησὶν ἔσθ' ὅτε συλλήβδην ἅπασαν τὴν
 θεόπνευστον Γραφὴν, τοῦτέστι τὰ Μωϋσείως καὶ
 προφητῶν· τίνα τοίνυν προαπηγέλκασιν, ἃ καὶ
 δεῖ πάντως ἐκβῆναι πρὸς πέρας; προηγόρευσαν
 ὅτι διὰ πολλὴν ἀπιστίαν καὶ τρόπων ἀνοσιότη-
 τα, τῆς πρὸς θεὸν οἰκειότητος ἀπολισθήσει, καί
 τοι πρωτότοκος ὢν ἐν τέχνῳις ὁ Ἰσραὴλ· καὶ

τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τιμᾶ μὲν δίκαιον τὸν Χνι. ἀληθινὸν, σκορπίζει δὲ τὰ τῶν ἀνθρωπαρέσκων ὅστᾳ· ἀνθρωπαρεσκία γὰρ ῥίζα καὶ ἀρχὴ καὶ γένεσις τῆς μεμισημένης παρὰ τὴν θεῶν καὶ ἀνθρώποις ὑπεροψίας· κατὰστίζας τοίνυν τοῖς ἐλέγχοις αὐτοὺς, ἕτερόν τι τούτοις προσεπάθει Χριστὸς· ὅπερ ἔμελλον πείσεσθαι, διὰ γε τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς ἀνοσιότητά τε καὶ ἀπειθείαν· φησὶ γὰρ· ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου κ. τ. λ.

Ἐπικρύπτει πάλιν ἀσαφείᾳ τὸ λυποῦν· καὶ ν. 16. κατὰσκευασμένην ὥσπερ ποιεῖται τὴν προαγόρευσιν τῶν συμβησομένων τοῖς ἀπειθεῖν ἐλομένοις αὐτῷ· Μωϋσῆς γὰρ φησὶ καὶ σὺν αὐτῷ τῶν ἁγίων προφητῶν ὁ χορὸς, τοῦ κατ' ἐμὲ μυστηρίου τὴν δύναμιν προκατῆγγέλασι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὁ νόμος ἐδήλου διὰ σκιᾶς καὶ τύπων, ὅτι καὶ τὸν τῆς σαρκὸς ὑπομενῶ θάνατον, ἵνα σώσω τὴν ὑπ' οὐρανὸν· καὶ κατάρξω τὴν φθορὰν, ἐγερμένος ἐκ νεκρῶν· συμβαίνοῦσα δὲ τοῖς Μωϋσείως νόμοις, ἐλάλησαν οἱ προφῆται· ξένον τοίνυν φησὶν οὐδὲν, ἤλουν προεγνωσμένον, ὅταν τοῖς ἐμοῖς ἀπειθήσῃτε λόγοις· μέχρι γὰρ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, ὁ τῆς προφητείας τῆς ἐπ' ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἐκτείνεῖται λόγος· ἀπὸ δὲ γε τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται· βασι-

ΧVI. σεις· καὶ δέον σεβασθῆναι, ἐμυκτῆρίζον ταῦτα εἰσηγούμενον δεσπότην· ἀλλ' ἡμεῖς ἐξέλωμεν τὸ τῆς φιλανθρωπίας κέντρον, ὃ καὶ εἰς ἀσέβειαν ἐγείρειν δύναται, καθάπερ ἐκείνους· μακρὸν τοιγαροῦν ἐπ' αὐτοῖς δαπανήσας λόγον ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ, εἴτα τῶν ἰδίων σκευμάτων καὶ παθῶν οὐκ ἀποφοιτῶντας ὁρῶν, ἐμφιλοχωροῦντας δὲ μᾶλλον τῇ συντροφῇ σκαιότητι, τρέπεται λοιπὸν ἐπὶ τὸ δριμύ τῶν ἐλέγχων, καιροῦ καλοῦντος εἰς τοῦτο, καὶ ἀποφαίνει ὑποκριτὰς ὄντας καὶ βωμολόχους, καὶ δόξης μὲν ἐραστὰς, ἥ περ ἂν πρέποι δικαίοις τὲ καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐ μὲν ὄντας τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν.

v. 15.
p. 218. a.

Τοῦτο καὶ ἐτέρωθί σου πρὸς αὐτοὺς εὐρίσκεται λέγων· πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες; τὴν δὲ δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε· τοὺς μὲν γὰρ ἀληθῶς ὄντας ἀγαθοὺς, τοῖς εἰς δικαιοσύνην ἐπαίνοις ὁ θεὸς στεφανοῖ· οἳ γε μὲν ἀφιλάρετοι καὶ ὑποκριταί, τάχα τοῖς ἑαυτῶν ψήφοις, τὸ δοκεῖν εἶναι σεπτοὶ παρακλέπτουσιν· ἀλλ' οὐδεὶς, ὃ βέλτιστοι, φαίη τίς ἂν αὐτοῖς, ἑαυτὸν στεφανοῖ· γέγραπται γὰρ· ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη· πλὴν καὶ εἰ δύναιντό πως λαθεῖν οἱ ὑποκριταί, καὶ τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἀρπάσαι τιμὰς, ἀλλ' οὖν ὁ θεὸς φησι γινώσκει

πέραςμα δὲ ὥσπερ τοῦ παντός λόγου, τὸ ἐφε-
 ξῆς· οὐ δύνασθε γὰρ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ·
 εἰ γὰρ δὴ τις γένοιτο, φησὶ, δύο κυρίων
 οἰκέτης, μεμερισμένων τοῖς θελήμασιν· εἰς τὸ
 ἐναντίον, καὶ ἀσύμβατον ἀλλήλοις ἐχόντων τὴν
 γνώμην, πῶς ἂν δύναίτο ἀμφοτέροις ἀρέσαι;
 μεριζόμενος γὰρ εἰς τὸ ἑκατέρῳ δοκοῦν, τοῖς
 ἀμφοῖν θελήμασιν ἀντανίσταται· πᾶσα γὰρ ἀνάγκη,
 τὸν αὐτὸν ὁρᾶσθαι πονηρόν τε καὶ ἀγαθόν·
 οὐκοῦν εἴπερ ἔλοιπό γνήσιος ἐνὶ γενέσθαι, φη-
 σὶ, μισήσει τὸν ἕτερον ἀμήχανον δὴ οὖν Θεῷ
 δουλεῦσαι καὶ μαμωνᾶ· ἐπὶ θάτερον τοίνυν μετὰ-
 θῶμεν τὴν πᾶσαν σπουδὴν, πολλὰ χαίρειν εἰ-
 πόντες τῷ μαμωνᾶ· ταῦτα γὰρ ἡμῖν ὁ μέγας
 εἰσηγεῖται διδάσκαλος.

Ὡσπερ τὰ τῶν ἐν τοῖς σώμασι παθῶν. ἀγριώ-
 τερα, τὰς ἐκ τῶν φαρμάκων ἐπικουρίας οὐ προσ-
 ἴεται, φεύγει δὲ ὥσπερ τὴν ἴασιν· καὶ εἴ τις
 προσάγοι τὸ πεφυκὸς ὠφελεῖν, ἐξαγριοῦται μει-
 ζόνως, καὶ οἷον ἀθανάτῃ, καὶ τοι τῇ τέχνῃ κο-
 λαεύομενα, οὕτω τὰ ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων
 ψυχαῖς ἐπισυμβαίνοντα πάθη σκληρὰ καὶ ἀνου-
 θέτητά πως εἰσὶν ἔσθ' ὅτε, καὶ οὐδενὸς ἀνεχε-
 ται λόγου καλοῦντος εἰς ἀπόσταςιν τοῦ κακοῦ,
 καὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἐμβιβάζοντος· τοῦτο πεπον-
 θότας εὐρήσομεν τοὺς φαρισαίους, οἱ διὰ φι-
 λαργυρίαν ἐξηυτέλιζον τὰς ἀρίστας παραινέ-

v. 14.
p. 217. b.

ΧVI. ηνέγκαμεν, τὸ δὲ ὅτι τῶν πτωχῶν ἐστὶν ἵνα τὸν ἡμέτερον θεῖον καὶ οὐράνιον πλοῦτον πιστευθῶμεν, τὸν ἀληθινὸν καὶ μένοντα· ἀλλότριον μὲν γὰρ ἀνθρώπου παντὸς φυσικῶς, τὸ πλουτεῖν· ἔξωθεν γὰρ προσγίνεται καὶ ἐπισυμβαίνει τισὶ· καὶ ἀποσυμβῇ καὶ ἀπόλοιτο, παραβλάψοι ἂν οὐδὲν παντελῶς τοὺς τῆς ἀνθρώπου φύσεως λόγους· οὐ γὰρ ἐν γε τῷ εἶναι πλούσιοι, λογικοὶ τέ ἐσμεν, καὶ ἀπάσης ἀγαθοεργίας ἐπιστήμονες, ἀλλ' ἡ τῆς φύσεως ἐπιτηδειότης, δεκτικὴ τῶν τοιούτων ἐστὶν, ὅπερ ἐστὶν ἡμέτερον· ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, ἐκτίσθη μὲν ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ Θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν· ὅταν τοίνυν ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ, τοὔτέστιν ἐν τοῖς ἔξωθεν προσγενομένοις, ἄπιστοί τινες εἶεν, πῶς ἂν λάβοιεν τὰ ἐαυτῶν; τοὔτέστι πῶς ἂν ἐν μεθέξει· γένοιντο τῶν θεοσδώτων ἀγαθῶν; ἢ πῶς κομισόμεθα τὸ ἱερόν τε καὶ ἀξιάγαστον κάλλος, ὁ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἐγγράφει Θεὸς, διαμορφῶν αὐτὰς πρὸς ἑαυτὸν; γεγόναμεν γὰρ οὕτως ἐν ἀρχαῖς· ὅτι δ' ἐστὶ τῶν ἀμηχάνων, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν μερίζεσθαι πρὸς τὰ ἐναντία, καὶ ἀκαταψέκτως δύνασθαι βιοῦν, διαδείκνυσι λέγων· οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κ. τ. λ.

Παράδειγμα τοῦτο σαφές τε καὶ ἐναργές, καὶ τῇ τῶν προκειμένων θεωρίᾳ πρεπωδέστατον· συμ-

ἀποφέρουσι μὲν τῶν ἐπιγείων τὸν νοῦν, φροῦ-
 σι δὲ μᾶλλον τὰ ἄνω καταλογισθεῖν ἂν παν-
 νελῶς οὐδὲν ὁ ἐπίγειος πλοῦτος, ἀλλ' εἰς τοὺς
 ἐνδεεῖς ὅλον δαπανήσουσι, καλῶς αὐτὸν οἰκο-
 νομοῦντες· τοῦτο οἶμαι ἐστὶ τὸ ἐν ὀλίγῳ γεν-
 ἔσθαι τινὰ πιστόν, τὸ τοῖς ἐν ἐσχάτῃ ταλαι-
 πωρίᾳ τὴν ἀπὸ γε τῶν ὄντων διανέμειν ἐπικου-
 ρίαν· εἰ οὖν ἐν ὀλίγῳ γεγόναμεν ἄπιστοι, πῶς
 ἂν λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ τὸ ἀληθινόν; τοὔτέστι
 τῶν θείων χαρισμάτων ἀμφιλαφεῖ χορηγίαν, ψυ-
 χὴν ἀνθρώπου κατὰκαλλύνουσαν, καὶ τὸ θεῖον
 αὐτῇ κάλλος ἐγγράφουσιν· ὅτι δὲ εἰς τοῦτο
 βλέπει, καὶ τέτραπται τῶν τοῦ σωτῆρος ῥημά-
 των ὁ σκοπὸς, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς εἰδείη τίς
 ἂν εὖ μάλα· ἔφη γὰρ, εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πι-
 στοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς δώσει ὑμῖν;
 ἀλλότριον δὲ εἶναι φάμεν, τὴν τῶν χρημάτων
 περιουσίαν· οὐ γὰρ γεγεννήμεθα μετὰ πλούτου,
 γυμνοὶ δὲ μᾶλλον καὶ ἀληθῆς εἰπεῖν ὅτι κα-
 τὰ τὸ γεγραμμένον, οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν
 κόσμον· οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· γενώμε-
 θα οὖν πιστοὶ ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ καὶ γήινῳ
 πλούτῳ· ὃς ἐλάχιστός ἐστι, καὶ οὐδὲν ὅτι ρευ-
 στὸς· καὶ μὴ σφετεριζώμεθα τὰ εἰς κοινὴν τῶν
 ἀδελφῶν χρεῖαν δοθέντα ἡμῖν· ὥστε ἄδικον τὸν
 πλοῦτον ποιεῖν, διὰ τοῦ κατέχειν αὐτὸν καὶ
 ταῦτα, ἀλλότριον ὄντα· τὸ μὲν ὅτι οὐδὲν εἰσ-

κνι. σμάτων τὴν δύναμιν· δοκεῖ δέ μοι καὶ πρὸ γε
 τῶν ἄλλων, ἐκεῖνο χρησίμως κατιδεῖν, τίνας
 ὅλως ὁ τοιόσδε λόγος ἔχει τὰς ἀφορμὰς· ἔσται
 γὰρ οὕτως εὐσύνοπτος τῶν προκειμένων ὁ νοῦς·
 ἐδίδασκε τοίνυν τοὺς ἐν πλούτῳ Χριστὸς ἀγαπᾶν
 ὅτι μάλιστα τὴν φιλοπτωχίαν, καὶ θησαυρίζειν
 ἐν οὐρανῷ, καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐημερίας ποι-
 εῖσθαι πρόνοιαν· ἀλλ' εὖ ἠπίστατο θεὸς ὧν φύ-
 σει, τῆς ἀνθρώπου διανοίας τὸν ὅκνον, τὸν ἐπὶ
 παντὶ σπουδαίῳ τὲ καὶ ἀγαθῷ πράγματι, καὶ
 ὡς φιλόπλουτοι λίαν ὄντες· ἀλλ' ἠπίστατο θεὸς
 ὧν φύσει, καὶ τῷ τοιῷδε πάθει τυραννούμενοι
 παντελῶς, οὐδένα τοῖς πτωχευομένοις νέμουσιν
 ἔλεον· ὅτι τοίνυν τοῖς οὕτως ἔχουσι γνώμης, οὐ-
 δὲν ὑπάρξει τῶν παρὰ θεοῦ χαρισμάτων, δῆλον
 δὲ ὅτι πνευματικῶν, ἐξ ἐναργεστάτων παραδειγ-
 μάτων διαδείκνυσι λέγων, ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχί-
 στῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι, καὶ τὰ ἐξῆς·
 λύσον ἡμῖν δέσποτα τὸ ζητούμενον, ἀνοιξον ἡ-
 μῶν τῆς καρδίας τὸν ὀφθαλμόν· ἄκουε τοίνυν
 σαφῶς τε καὶ ἀκριβῶς, ὅπερ ἔφη· εἰ ἐν τῷ ἀδί-
 κῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, φησὶ, τὸ ἀλη-
 θινὸν τίς δώσει ὑμῖν; ἔστι δὴ οὖν τὸ ἐλάχιστον,
 ὁ ἀδίκος μαμωνᾶς, τοὔτέστιν ὁ ἐπίγειος πλού-
 τος· ἐξ ἀρπαγῆς ἔσθ' ὅτε καὶ πλεονεξίας συν-
 ειλεγμένος, τοῖς γε μὴν εὖ εἰδόσι βιοῦν· καὶ
 τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδα δὲ δεδιψηκόσι καὶ

σθε οἰκτεῖρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ΧΥΙ. οὐράνιος οἰκτεῖρμων ἐστὶν· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς, ὡς ἔφην, τοῦ κατοικτεῖρειν ἀδελφούς· ὁ λόγος, μόνης δὲ ποιοῦνται φροντίδα τῆς ἐαυτῶν ἀλεωχίας· τοῦτο διαβέβληκεν αὐτοὺς παρὰ τῷ πάντων δεσπότῃ· δεῖ δὲ πάντως αὐτοὺς ἀποπεισεῖν τῆς οἰκονόμιας ἐπιπηδῶντος θανάτου, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐξέλκοντος· ἀδιάφυκτον γὰρ ἀνθρώπῳ παντὶ τοῦ θανάτου τὸ λῆγον· τί οὖν ἄρα δρᾷν αὐτοὺς βούλεται Χριστὸς; ἕως εἰσὶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, καὶ εἰ μὴ πάντα βούλοιντο τὸν ἐαυτῶν πλοῦτον διανεῖμαι πτωχοῖς, καὶ γοῦν ἐκ μέρους κατὰκτῆσθαι φίλους, καὶ πολλοὺς τῆς εὐσπλαγχνίας μάρτυρας, τοὺς εὖ πεπονθότας δηλονότι· ἵνα ὅταν αὐτοὺς ὁ ἐπίγειος ἐκλείπῃ πλοῦτος, ἔχῃσιν τινα τόπον ἐν ταῖς ἐκείνων σκηναῖς· καὶ γὰρ ἐστὶ τῶν ἀμηχάνων ἄμισθον γενέσθαι ποτε τὸν φιλόπτωχον, ἀλλ' εἴτε ἅπαντά τις τὸν ἐαυτοῦ πλοῦτον διαδοίῃ τισὶν, εἴτ' οὖν ἐκ μέρους, ὀνήσει πάντως τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν.

Συχνῶς ἔσθ' ὅτε ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ, τοὺς p. 217. α. αὐτοὺς ποιεῖται λόγους, καὶ διαφόροις περὶ τοῦ αὐτοῦ θεωρήματος κέχρηται παραιδείγμασιν, ἵνα πρὸς σύνεσιν ἀκριβῆ τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, ὁ τῶν ἀκρωμένων ἐμβιβάζηται νοῦς· ἄθρει δέ μοι πάλιν τῶν προκειμένων ἀναγνω-

XVI. καὶ ἡ μὲν ἐντολὴ σωτήριος, ἀσθενὴς δὲ λίαν
 ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, καὶ αἰὶ πῶς προσπέπηγε τοῖς
 γεωδιστέροις· καὶ τοῦτο εἰδὼς αὐτὸς ὁ σωτὴρ
 ἔφησε ποῦ περὶ αὐτῶν· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρή-
 ματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ; καὶ πάλιν· εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον
 διὰ τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον
 εἰς τὸν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἕως γὰρ ἔστι τις
 ἐν τῷ πλούτῳ καὶ τρυφᾷ, ἀνεπιτήδευτον ἔχει
 τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν· ἄρ' οὖν οὐδὲ μία τοῖς
 πλουτοῦσι σωτηρίας ὁδὸς; ἀλλὰ πῦρ αὐτοῖς
 πυτρίσκειται, τὸ τῷ διαβόλῳ πρέπον καὶ τοῖς
 ἀγγέλοις αὐτοῦ; οὐ μὲν οὖν· ἰδοὺ γὰρ ἰδοὺ
 πρόφασιν αὐτοῖς σωτηρίας ἀνέδειξεν ὁ σωτὴρ
 διὰ ταύτης τῆς παραβολῆς· ἐθαῤῥήθησαν, τὸν
 ἐπὶ τῆς γῆς πλούτον ἀφέντος αὐτοῖς ἀνεξικά-
 κως τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, πλὴν κατὰ γε τὸν
 ἐνόντα σκοπὸν αὐτῷ οἰκονόμοι τινὲς τίθενται
 τῶν πτωχευομένων· οἰκονόμοι δὲ λέγονται πα-
 ρὰ τῷ τὰ οἰκεῖα ἐκάστῳ νέμειν· ἀλλ' οἰκono-
 μοῦσιν οὐκ ὀρθῶς, οἷονεὶ σκορπίζοντες τὰ δο-
 θέντα αὐτοῖς παρὰ τοῦ δεσπότου· μόναις γὰρ
 ταῖς ἑαυτῶν δαπανῶσι τρυφαῖς, καὶ προσκαί-
 ρους ὠνεῦνται τιμὰς, ἀμνημονοῦντες Θεοῦ λέ-
 γοντος, ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰ σπλάγχνα τῷ ἀδελ-
 φῷ σου, τῷ ἐπιδομένῳ ἐν σοὶ· ναὶ μὲν καὶ αὐ-
 τοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, γενέ-

τελέσει τὸν λόγον· οὐκοῦν οὐ πάντῃ τε καὶ πάν- XVI.
τως ἅπαντα τῆς παραβολῆς τὰ μέρη τῇ τῶν δη-
λουμένων εἰσὶ θεωρία χρήσιμα, εἰς εἰκόνα δὲ
ληφθεῖεν ἂν ἀναγκαίου πράγματος ἀμυδρῶς
ὑποφαίνουσιν τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν τοῖς ἀκρω-
μένοις· ἐστὶ τοίνυν τῆς παραβολῆς τοιοῦτος ὁ
νοῦς· ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πάντας ἀνθρώπους θέ-
λει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλ-
θεῖν· ταύτῃ τοι καὶ νόμον εἰς βοήθειαν ἔδωκε,
κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν· νόμον δὲ φαμέν
ἐν τούτοις, οὐχὶ δὴ πῶς πάντως τὸν διακονη-
θέντα διὰ Μωϋσείως, ἅπασαν δὲ μᾶλλον τὴν
θεόπνευστον γραφὴν, δι' ἧς ἔνεστι μαθεῖν τὴν
εὐθὺ παντὸς ἀλαθοῦ καὶ σωτηριώδους πράγμα-
τος ἀποκομίζουσιν τρίβον· βούλεται τοίνυν ὁ
τῶν ὅλων δεσπότης, ὁλοτρόπως ἡμᾶς τοῖς εἰς
ἀρετὴν ἀνακειῖσθαι σπουδάσασιν, καὶ διαβιοῦν
ἐλέσθαι σπουδαίως καὶ ἀγλῶς, ἀπαλλάττοντας
ἑαυτοὺς τῶν τοῦ παρόντος βίου περισπασμῶν,
ἵνα εὐπαρέδρως καὶ ἀπερισπάτως ὑπηρετῶμεν
αὐτῷ· καὶ γοῦν διὰ μὲν τῆς τοῦ ψάλλοντος λύ-
ρας, σχολάσατε φησὶ καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι
ὁ θεός· δι' ἑαυτοῦ δὲ πάλιν ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ
τοῖς τὸν πλοῦτον ἔχουσι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς, πω-
λήσατε φησὶ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δότε ἐλεημο-
σύνην, ποιήσαίτε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιού-
μενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

ΧV. μάτων πειπλήρωκε, μόσχος νοεῖται, ἀπειρόζυγος μὲν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, σιτευτὸς δὲ καθὼς πρὸ καταβολῆς κόσμου προώριστο τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον, ἡ φρικώδης καὶ μεγάλη θυσία, ἧς μετασχεῖν ἐφεῖται τοῖς ἐπανιοῦσιν ἐξ ἁμαρτίας.

C A P. XVI.

ΧVI. ^{v. 1.} ^{p. 215. a.} Πλὴν καὶ κεῖνο φαμέν τοῖς φιλομαθέσιν, ὅτι πλῆγίως καὶ ἀσυμφανῶς ἡμῖν αἱ παραβολαὶ πραγμάτων ὀνησιφόρων δήλωσιν εἰσκομίζουσιν ὅταν αὐτῶν ἐν βραχεῖ καὶ συνεσταλμένως τὸν νοῦν καταθρήσωμεν· οὐ γὰρ ἅπαντα τῆς παραβολῆς τὰ μέρη πολυπραγμονεῖσθαι χρὴ λεπτῶς καὶ ἐξητασμένως, ἵνα μὴ τε πρὸς τὸ πέρα μέτρου βαδίζων ὁ λόγος καταλυπήσῃ τῷ περιττῷ τοὺς φιλακροάμονας, μήτε μὴν ἀδολεσχίας ὄχλον ἐνεργάσῃται τισιν· οἷον καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης παραβολῆς· εἰ γὰρ βούλοιτό τις διατρανοῦν, τίς μὲν ἂν νοηθεῖν πρὸς ἡμῶν ὁ ἄνθρωπος, ὁ τὸν διαβεβλημένον ἔχων οἰκονόμον, ἢ καὶ τίς ἂν εἴη τυχὸν ὁ διαβεβληκὼς αὐτὸν, τίνες δὲ καὶ οἱ τοῖς ὀφλήμασιν ἔνοχοι, καὶ τὰς τῶν ὀφλημάτων ποιοῦντες ἀποκοπὰς, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ μὲν ἔλαιον, ὁ δὲ σίτον ἐποφληῖσαι λέγεται, σκοτεινὸν ἅμα καὶ περιττὸν ἀπε-

Τοιοῦτόν τι παθόντα καθαθήσαιμεν ἂν, καὶ XV.
v. 16.
p. 210. b.
τὸν ὡς ἐν τύπῳ παραβολῆς Γραφόμενον ἄσωτον, ὃς τὴν πατρώαν οὐσίαν ἐν ἀλλοδαπῇ κατεδήδο-
κεν· ἐνδεία τὲ τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν ἐφείρετο,
καὶ λιμὸς οἷά τις τῶν οὐρανίων αὐτὸν κατεβό-
σκετο μαθημάτων, ἐπειθύμει τὲ χορτασθῆναι
ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἥσθιον οἱ χοῖροι, ἀλλὰ
διάρρέουσα ἢ διάκενος ἡδονὴ, κενὸν αὐτὸν κατ-
ελίμπανε, καὶ ἦν ἐν ἐνδείᾳ παντάπασιν.

Ἴσως ἐρεῖς κατὰ σαυτὸν· κεικληδῶμαι διὰ v. 13.
p. 212. b.
πολλῆς ἀμαρτίας· εἴτα, πῶς ἂν γενοίμην καθ-
αρὸς ὁ οὕτω μέμολυσμένος; ἄκουε τοιγαροῦν
καὶ τὰ παρ' ἡμῶν· οἶδας ὅτι πεπλημμέληκας
ὅλως; ὁμολογεῖς τὴν ἀσθένειαν; διαμέμνησαι
τῶν ὀλισθημάτων; ἐγγὺς εἶ τοῦ σώζεσθαι· καθ-
άρσεως γὰρ ἀρχὴ τὸ ὁμολογεῖν ἀμαρτίας· οὕ-
τω καὶ γέγραπται, λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου
πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς· οὐ γάρ ἐστὶ σκληρὸς ὁ
πάντων δεσπότης· οὐκ ἀμείλικτος, χρηστὸς δὲ
μᾶλλον καὶ φιλοικτεῖρμων καὶ ἀγαθὸς καὶ εἰ-
δὼν τὸ πλάσμα· καὶ γὰρ, μέγα καὶ ὁμολογία
καὶ φυγὴ τοῦ κακοῦ· οὕτως ἐδέχθη ὁ ἄσωτος.

Ἀλλὰ τίς ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς, ἢ πάντως v. 23.
Χριστὸς, τὸ ἄμωμον ἱερεῖον, ὁ αἵρων τὴν ἀμαρ-
τίαν τοῦ κόσμου, ὁ θυόμενος καὶ ἐσθιόμενος;
καθὼ γὰρ τὴν ἄλογον φύσει καὶ κτηνώδη σάρ-
κα περιεβάλετο, καὶ αὐτὴν τῶν οἰκείων αὐχνη-

κν. τῶν σφόδρα κατεγνώσμένων, ἐφήδισθαι μᾶλλον, ἢ γοῦν ἀφιλάλληλον ἐπ' αὐτοῖς εἰσδέχασθαι λύπην· πάσχομεν γὰρ ἔσθ' ὅτε τί τοιοῦτον, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ· ζῶσι μὲν γάρ τινες τὴν παγκάλην τὴν καὶ παναρίστην ζωὴν· ἕτερος δέ τις ἀσθενεῖ καὶ ἥττηται, πρὸς πᾶν εἶδος φαιλότητος κατενηνεγμένος· οὗτος πρὸς αὐτῷ τῷ γήρα πολλάκις ἐπιστρέφει πρὸς Θεόν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς προημαρτημένοις συγγνώμην αἰτεῖ, τῶν ἀμεινόνων γενόμενος ἐραστής, ἢ τάχά που καὶ μέλλων τὸν ἀνθρώπινον καταλύειν βίον, ἀξιοῦται τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ ἀποσχευάζεται τὰ ἐγκλήματα τοῦ Θεοῦ κατοικτείροντος· εἴτα χαλεπαίνουσιν ἔσθ' ὅτε τινὲς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ, καὶ φασὶν· οὗτος ὁ τὸ δέ τι πράξας, κακεῖνο εἰπὼν, οὐκ ἐκτέτικε τῷ κριτῇ τῶν βεβιωμένων τὰς δίκας, καὶ ἡξιώθη τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ ἀξιαγάστου χάριτος, ἐν υἱοῖς ἐγράφη Θεοῦ, καὶ τῇ τῶν ἀλίων τετίμηται δόξη· ταῦτα γὰρ ἔσθ' ὅτε παραπύουσιν ἑσθ' ἄκαίρου μικροψυχίας, οὐχ' ἐπόμενοι τῷ σκοπῷ τοῦ πάντων πατρὸς· χαίρει γὰρ λίαν, σωζομένους ὁρῶν τοὺς ἀπολωλότας, καὶ ἀνακομίζει πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς σχῆμα, διδούς αὐτοῖς τὸ ἐλεύθερον, καὶ ὅλῃ τῇ πρώτῃ κατακαλλύνων αὐτοὺς, καὶ δακτύλιον διδούς εἰς τὴν χεῖρα· τοῦτο δέ ἐστιν ἐλευθέροις πρέπουσα Θεοφιλῆς εὐκοσμία.

ἰθὺν, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτὸν ἐξελεῖται τὸν Ἰσ-
ραὴλ, ἐπὶ τῇ τοῦ νόμου παραβάσει πολλὴν ὑπο-
μείναντα τὴν κατάρρησιν· καὶ μαρτυρήσει γρά-
φων ὁ σοφώτατος Παῦλος· διὸ καὶ ὁ υἱὸς, ἵνα
ἀγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω
τῆς πύλης ἔπαυε· τίς οὖν ἄρα ἐστὶ τῆς παρα-
βολῆς ὁ σκοπὸς; πολυπραγμονήσωμεν τὴν αἰ-
τίαν, ἐφ' ἣ καὶ γέγονεν· εἰσόμεθα γὰρ οὕτω τὸ
ἀληθές· ἔφη τοίνυν ὁ μακάριος οὗτος Δουκᾶς
ἐν τοῖς ὀπίσω βραχὺ περὶ πάντων ἡμῶν σωτῆ-
ρος Χριστοῦ· ἦσαν δὲ πάντες αὐτῷ ἐγγίζοντες
οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ,
καὶ ἐγόγγυζον οἱ τε φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς, λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσ-
δέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς· κατακεκραγόντων
τοίνυν τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων τῆς ἐν-
ούσης αὐτῷ γαλήνητος καὶ φιλανθρωπίας,
καὶ ἐγκαλούντων αὐτῷ τὸ προσδέχασθαι τινὰς
τῶν ἐν βεβηλώσει ζωῆς, καὶ διδάσκειν αὐτοὺς,
ἀναγκαιοτάτην αὐτοῖς ἐποίησατο Χριστὸς τῆς
προκειμένης παραβολῆς τὴν παράδεισιν, δι' ἧς
ἔξεστιν ἰδεῖν ἐκεῖνο καλῶς· βούλεται γὰρ ὁ τῶν
ὅλων θεὸς, καὶ τὸν εὐπάρεδρόν τε καὶ γνήσιον
ἀληθῶς, καὶ βιοῦν εἰδότα σεπτῶς, καὶ τῆς εἰς
ἄχρον ἐπιεικείας λαχόντα τὴν δόξαν, ἀκολου-
θεῖν ἐπείτessθαι τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς
καλουμένοις εἰς μετάγνωσιν, καὶ εἴ τινας εἶεν

χν. ναι γὰρ οἶμαι καὶ κεῖνο εἰπεῖν· βουλόνται τινες
 εἰς τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πρόσωπον ἀναφέρειν
 τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὃν τέθυκεν ὁ πατὴρ
 κεκλιμένου πρὸς ἐπιστροφὴν τοῦ υἱοῦ· εἴτα πῶς
 ὁ γνήσιος υἱὸς, ὁ σοφὸς καὶ ἐπιστήμων καὶ γε-
 γονὼς εὐπάρεδρος, ὃν δὴ καὶ εἰς πρόσωπον τῶν
 ἁγίων ἀγγέλων εἰσκομίζουσί τινες, ὀργῆς καὶ
 λύπης ἐποιεῖτο πρόφασιν τὸ σφαγῆναι τὸν μό-
 σχον; οὐ γάρ τι λελυπημένας κατίδοι τίς ἂν
 τὰς ἄνω δυνάμεις τὸν κατὰ σάρκα θάνατον ὑπο-
 μείναντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἷον σφαγέντος ὑπὲρ
 ἡμῶν· ἔχαιρον γὰρ μᾶλλον, ὡς ἔφην, αἵματι τῇ
 ἁγίᾳ σωζομένην ὁρῶντες τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἀνθ-
 ῳτου δὴ οὖν καὶ φησὶν ὁ γνήσιος υἱὸς τὸ, ἐμοὶ
 οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον· τίνας γὰρ τῶν ἀγα-
 θῶν ἐνδεῖ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις; καὶ τοι πλού-
 σία χειρὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων τὴν χο-
 ρηγίαν ἐκνενέμηκεν αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων δεσπό-
 της· ἢ καὶ ποίας ἂν ἐδεήθησαν θυσίας ἐν γε-
 τοῖς καθ' ἑαυτοὺς; οὐ γάρ που καὶ ὑπὲρ αὐτῶν
 ἔδει παθεῖν τὸν Ἑμμανοὺήλ· εἰ δὲ δὴ τις οἶοι-
 το, καθάπερ ἤδη προεῖπον, τὸν κατὰ σάρκα Ἰσ-
 ραὴλ σημαίνεσθαι διὰ τοῦ γνησίου καὶ ἐπει-
 κοῦς γεγονότος υἱοῦ, πῶς ἀληθεύσει λέγων· ὅτι
 ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον; εἴτε γὰρ μόσχος
 εἴτε ἐρίφος ὑπὲρ ἁμαρτίας θῦμα νοοῖτο Χρι-
 στὸς, ἀλλ' οὐχ' ὑπὲρ γε μόνων τέθυσται τῶν

ξολογίαις στεφανοῦντες τὸν γεγεννημένον, ἔφα- xv.
σκον, δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰ-
ρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· εἰ δὲ δὴ τις λέ-
γοι, τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ σημαίνεσθαι διὰ
τοῦ γνησίου καὶ ἐπιεικοῦς υἱοῦ, ἀφίστησι πάλιν
ἡμᾶς τοῦ χρῆναι συναινεῖν τῇ τοιαύτῃ δό-
ξῃ, τὸ κατ' οὐδένα τρόπον ἀρμόσαι τῷ Ἰσραὴλ
τὸ ἀκαταψέχτως ἐλῆσθαι βιοῦν· διὰ πάσης γὰρ
ὡς ἔπος εἰπεῖν τῆς Θεοπνεύστου γραφῆς, δια-
βεβλημένους ἔστιν ἰδεῖν· ὡς γὰρ ἀποστίάτας καὶ
ἀπειθεῖς, εἴρηται γοῦν πρὸς αὐτοὺς διὰ φωνῆς
Ἰερεμίου, τί εὗροσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ
πλημμέλημα, ὅτι ἀπέστησαν μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ,
καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐμα-
ταιώθησαν; συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ διὰ φωνῆς
Ἠσαΐου περὶ αὐτῶν ἔφη που θεὸς· ἐγγίξει μοι
ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσιν· ἡ δὲ καρδία αὐ-
τοῦ, πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβον-
ταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀν-
θρώπων· εἴτα πῶς τούτοις οὕτω καταγνωσμέ-
νοις, περιθείη τίς ἂν τὰς ἐν τῇ παραβολῇ φω-
νὰς, ὡς παρὰ τοῦ γνησίου καὶ ἐπιεικοῦς υἱοῦ
προενηνεγμένας; ἔφη γὰρ· ὅτι ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη
δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλ-
θον· ἀλλ' οὐκ ἂν ἐσχήκασι διαβεβλημένην τὴν
ζωὴν, εἰ μὴ τὰς θείας παρατρέχοντες ἐντολὰς
πρὸς ἐξίτηλον ἐτράποντο ζωὴν. Ἄλλως τε. Χρῆ-

χν. ἀγγέλων πρόσωπον ἀναγάγωμεν τὸν γνήσιον
 υἱὸν, οὐχ' εὐρήσομεν αὐτὸν τὰς τοῖς ἀγίοις ἀλ-
 γελοις πρεπούσας εἰπόνῃα φωνάς, οὔτε μὴν οὕ-
 τω διακείμενον καθάπερ ἐκεῖνοι περὶ τοὺς ἐπι-
 στρέφοντας ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς μετάνοιαν· ὁ μὲν
 γὰρ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος, χαρὰν εἶναι
 φησὶν ἐν οὐρανοῖς ἐνώπιον τῶν ἀγίων ἀγγέλων,
 ἐφ' ἐνὶ ἀνθρώπῳ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· ὁ γε
 μὴν ἐν τῇ προκειμένῃ παραβολῇ Γραφόμενος υἱὸς
 ὡς εὐπαράδεκτος τῷ πατρὶ, καὶ ἀδιάβλητον
 ἐσχηκὼς τὸν βίον, ὀργισθῆναι λέγεται· καὶ ἀφιλ-
 αλλήλου γνώμης εἰς τοῦτο ἐλθεῖν, ὥστε καὶ ἐγ-
 καλέσαι τῷ πατρὶ τὴν ἐπὶ τῷ σέσωσμένῳ φιλο-
 στοργίαν· οὐ γὰρ ἠθέλησε, φησὶν, εἰς τὴν ἐσ-
 τίαν εἰσελθεῖν, ἀσχάλλων ὅτι καὶ εἰσεδέχθαι
 μετανοῶν ὁ ἀνανήψας μόλις· τέθυται δὲ καὶ ὁ
 μόσχος ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ὅτι τέτέλεκεν ἐπ' αὐτῷ
 πανήγυριν ὁ πατὴρ· μάχεται δὲ τοῦτο, ὡς ἔφην,
 τῷ σκοπῷ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· χαίρουσι γὰρ
 καὶ δοξολογοῦσι θεὸν, σωζομένους ὁρῶντες τοὺς
 ἐπὶ τῆς γῆς καὶ γοῦν, ὅτε τὴν ἐν Βηθλεὲμ ἀπό-
 τεξιν κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς ὑπέμεινεν ὁ υἱὸς,
 τοῖς μὲν ποιμέσιν εὐηγγελίζοντο λέγοντες, μὴ
 φοβεῖσθε ὑμεῖς· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελιζόμεθα ὑμῖν
 χαρὰν μεγάλην, ἥ τις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι
 ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς
 κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ· ὑμνωδίαις δὲ καὶ δο-

φωτὶ σέσωσται τὸ ἀπολωλὸς, καὶ γέγονε ταῖς χν.
 ἄνω δυνάμεσι θυμηδία τὸ χρῆμα· χαίρουσι γὰρ
 καὶ αὐταὶ καὶ ἐφ' ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι·
 καὶ τοῦτο αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ πάντα εἰδὼς·
 εἰ δὲ ἐφ' ἐνὶ τῶν σωζομένων ἐορτάζουσι, τὸν
 θεῖον πᾶντως ἰχνηλατοῦντες σκοπὸν, καὶ
 ἀκαταλήκτοις εὐφημίαις τὴν τοῦ σώζοντος ἡμε-
 ρότητα κατακρατεῖν εἰθισμένοι, ὁποίας ἂν τις
 αὐτοὺς εὐφροσύνης ἀναψίμπλασθαι φαίη ἂν,
 ὅλης ἀνασεσωσμένης τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ διὰ
 τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως κεκλημένης εἰς ἐπίγνω-
 σιν ἀληθείας;

Δοκεῖ μὲν τισι διὰ τῆς τῶν υἱῶν δυάδος, v. 11.
p. 208. 2
 τοὺς ἁγίους ἀγγέλους κατασημαίνεσθαι, καὶ
 ἡμᾶς δὲ τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ μὲν τοῦ
 πρεσβυτέρου πρόσωπον, ἅτε δὲ καὶ ζῶντος ἐπιει-
 κῶς, τὸ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τάγμα δηλοῦν· τὸ
 δέ γε τοῦ νεωτέρου τὲ καὶ ἀσώτου, τὸ γένος
 τὸ ἀνθρώπινον· εἰσὶ δὲ τῶν ἐν ἡμῖν τινές, οἱ
 δὴ καὶ ἑτέραν ἰόντες τρίβον, διὰ μὲν τοῦ πρεσ-
 βυτέρου καὶ εὖ βεβιωχότος υἱοῦ, καταδηλοῦ-
 σθαι φασὶ τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, διὰ δέ γε
 τοῦ ἑτέρου, ὅς καὶ ζῆν εἴλετο φιληδόνως, καὶ
 ἀπεφοίτησε τοῦ πατρὸς, τὴν τῶν ἐθνῶν γράφε-
 σθαι πληθὺν· ἀπόψηφος δὲ ταῖς περὶ τούτων
 δόξαις, εἰμὶ μὲν ἐγὼ δοκιμαζέτω δὲ τὸ ἀλη-
 θεὺς ὁ φιλομαθὴς· ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὸ τῶν

κν. νόμισμά που πάντως ἐστὶ , χαρατῆρας ἔχον βασιλικούς· ὅτι δὲ πεσόντες τρόπον τινὰ καὶ ἀπολωλότες εὐρήμεθα παρὰ Χριστοῦ , καὶ πρὸς αὐτὸν μεμορφώμεθα δι' ἁγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης , πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις ; γέγραφοτος ὡδὶ τοῦ μακαρίου Παύλου· ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δύναμιν κυρίου κατοπτριζόμενοι , τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα , ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν , καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος· ἐπιστέλλει δὲ καὶ Γαλάταις ὡδὶ· τεκνία , οὐς πάλιν ὡδίνω , ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· γέγονε δὲ τοῦ πεσόντος ἡ ζήτησις , λύχνον ἀφάσης τῆς γυναικὸς· εὐρήμεθα γὰρ παρὰ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφίας , ἥ τις ἐστὶν ὁ υἱὸς , φωτὸς ἐν ἡμῖν ἀναλάμπαντος τοῦ Θείου καὶ νοητοῦ ἐωσφόρου , καὶ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατείλαντος , καὶ διαυγαζούσης ἡμέρας , κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ γοῦν δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν , ἔφη που Θεὸς περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη μου καὶ τὸ ἔλεός μου ἀποκαλυφθῆναι , καὶ τὸ σωτήριόν μου ὡς λαμπρὰς καυθήσεται· καὶ αὐτὸς δέ φησι περὶ ἑαυτοῦ , ποτὲ μὲν ὅτι ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ποτὲ δὲ πάλιν , ὅτι ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐλήλυθα· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί , οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ , ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς· οὐκοῦν ἐν

καὶ ἀνάλωτον, καὶ θηροὶ καὶ λησταῖς, φημὶ δὲ χν. τὴν ἐκκλησίαν ἣν δὴ καὶ θαυμάζοντες, ἐκεῖνο φαμέν τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, ἰδοὺ πόλις ὀχυρὰ καὶ σωτήριος ἡμῖν, θήσει τεῖχος καὶ περίτειχος. Ὁ αὐτὸς δ' ἂν εἴη νοῦς τῆς εὐ-
 θύς καὶ ἐφεξῆς κειμένης παραβολῆς, ἐν ἣ γυν-
 αῖκα φησὶ δραγμὰς ἔχουσιν δέκα, μίαν ἐξ αὐ-
 τῶν ἀπολέσαι· εἴτα λύχνον ἄψασαν καὶ εὐροῦ-
 σαν, ἡσθῆναι λίαν ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ, καὶ θυ-
 μηδίας τῆς ἀνωτάτῳ πρόφασιν τὸ χρῆμα ποιή-
 σασθαι· ἔχει δὲ οὕτως ἡ παραβολή.

Διὰ μὲν τῆς πρώτης παραβολῆς ἐν ἣ πρό- v. 8.
 βατον πεπλανημένον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπεδείκνυ-
 το ἴενος, ἐμανθάνομεν ὅτι χλίσιν ἐσμὲν τοῦ ἐπὶ
 πάντας θεοῦ, ὡς παρενεγκόντος εἰς ὑπάρξιν οὐκ
 ὄντα ποτὲ· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχ'
 ἡμεῖς κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ αὐτὸς μὲν ἐστὶ
 ὁ θεὸς ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ
 πόρτα τῆς χειρὸς αὐτοῦ· διὰ δὲ τῆς δευτέ-
 ρας ταύτης, ἐν ἣ δραγμῇ παρεικάζεται τὸ ἀπο-
 λωλὸς, ὡς ἐκ δέκα πάλιν, τοῦτέστιν ἐκ τελειό-
 τητος, ἥτοι πληθύος τῆς ἀρτίως ἐχούσης εἰς
 ἀριθμὸν· τέλειος γὰρ καὶ ὁ δέκα, τὴν ἐκ μο-
 νάδος ἀναφοίτησιν ἔχων εἰς τὸν ἐπέκεινα δρό-
 μον, διαδείκνυται σαφῶς ὅτι καθ' ὁμοίωσιν καὶ
 κατ' εἰκόνα γεγονάμεν τὴν βασιλικὴν, τοῦτέστι
 τὴν τοῦ ἐπὶ πάντας Θεοῦ· ἡ γάρ τοι δραγμὴ,

κν. ἄρα τὰ πρόβατα· πεπλάνηται δὲ ἐν ἑξ αὐτῶν,
 τοὔτέστι τὸ ἐπὶ γῆς γένος, ὃ δὴ καὶ ἐζήτησεν
 ὁ πάντων ἀρχιποίμην, ἀφείς ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῷ
 ἄνω τόπῳ καὶ οὐρανίῳ τῷ πλήρει γαλήνης, τὰ
 ἐνενηκονταεννέα· ἄρ' οὖν ἀφειδήσας τῶν πολ-
 λῶν, τῆς ἐφ' ἐνὶ μόνῳ γέγονε φειδοῦς; οὐκ ἀ-
 φειδήσας· πόθεν; εἰσὶ γάρ εἰσιν ἐν ἀσφαλείᾳ,
 περιφραττούσης αὐτὰ τῆς πανσθενεστάτης χει-
 ρὸς· κατοικτείρεσθαι δὲ μᾶλλον ἐχρῆν τὸ ἀπο-
 λωλὸς, ἵνα μηδὲν ὀρῶτο τὸ ἐλλειλοιπὸς τῇ ἐτέ-
 ρᾳ πληθύϊ· προσεπεννηνεγμένου δὲ τοῦ ἐνὸς, ἔχῃ
 τὸ ἴδιον κάλλος ἢ ἑκατοντάς· καὶ φέρε τὸ χρῆ-
 μα καὶ δι' ἐτέρου παραστήσωμεν παραδείγμα-
 τος, συναγορεύοντες πανταχοῦ τῇ ἀπαραβλήτῳ
 γαληνότητι τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ·
 ὑποκείσθω γὰρ ἐν ἐνὶ μὲν οἴκῳ διαίτῃσθαι πολ-
 λούς, ἐνὶ δὲ συμβῆναι τὸ ἀρρώστιά· περιπεσεῖν
 ἄρ' οὖν ἐπὶ τίνι κληθεῖεν ἂν οἱ θεραπεύειν εἰ-
 δότες; οὐκ ἐπὶ νόμῳ πεσόντι εἰς ἀρρώστίαν, ἀλλ'
 οὐκ ἀφειδήσαντες τῶν πολλῶν, δρῶεν ἂν τοῦτο
 οἱ κεκλημένοι πρὸς θεραπείαν, ἐνὶ δὲ τῷ κάμ-
 νοντι τὰς ἐκ τῆς τέχνης ἐπικουρίας δωρούμε-
 νοι, καὶ καιροῦ καὶ χρείας καλούσης εἰς τοῦ-
 το· ἔδει δὴ οὖν ἔδει τὸν τῶν ὅλων κατεξουσιά-
 ζοντα Θεὸν, τῷ πεπλανημένῳ χεῖρα νεῖμαι τὴν
 σώζουσαν· σέσωκεν ὁ ἀρχιποίμην· ἐζήτησε γὰρ
 τὸ πεπλανημένον, ἔστησεν αὐλὴν ἡμῖν ἄσυλον

λατε συνέϊώς, ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη· κν.
ὁ δὲ γε Ἀμβακούμ ἀκηκοέναι φησὶ τὴν ἀκοὴν,
κατανοῆσαι δὲ καὶ τὰ ἔργα, καὶ εἰς ἔκστασιν
ἐλθεῖν· πῶς οὖν ἂν θαυμάζειν ἐχρῆν, ταῦτα κα-
ταφύγων οὐκ ἐρυθριᾶς; πεπλάνηται τὸ ἐπὶ γῆς
γένος, ἀπώλισθε τῆς χειρὸς τοῦ ἀρχιποίμενος·
γένονε διὰ τοῦτο καθ' ἡμᾶς, ὁ τὰς ἄνω καὶ ἐν
οὐρανῷ ποιμαίνων ἀγέλας, ἵνα καὶ ἡμᾶς τοῖς
ἰδίοις ἐναυλίσῃ σηκοῖς· ἵνα συνάψῃ τοῖς μὴ πε-
πλανημένοις, καὶ ἀποσοβήσῃ τὸν θῆρα τὸν ἀλι-
τήριον, ἀποστήσῃ δὲ καὶ ὥσπερ τι ληστρικὸν
καὶ ἀνόσιον στίφον, τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας,
οἳ πεπλανήκασι τὴν ὑπ' οὐρανὸν· ἐζήτησε τοίνυν
τὸ ἀπολωλὸς, καὶ τὰς τῶν ἰουδαίων ἐπ' αὐτῷ
δὴ τούτῳ φιλοψογίας, εἰκαίας καὶ κενὰς ἀπέ-
δειξεν.

Ἀλλὰ μοι σύνες ἐνταῦθα, ἀγαπητὲ, τῆς τοῦ ^{ν. 4.}
σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας τὸ πλάτος, καὶ τῆς ἐφ' ^{π. 207. α.}
ἡμῖν οἰκονομίας τὸ εὐτεχνές· ἑκατὸν μὲν γὰρ εἶ-
ναι φησὶ τὰ πρόβατα, εἰς πληθὺν ἀναφέρων τὴν
ἀρτίως ἔχουσιν καὶ τελειοτάτην, τῶν ὑποζευγ-
μένων αὐτῷ λογικῶν τὸν ἀριθμὸν· αἰεὶ γάρ πως
ἐστὶ τέλειος, ὁ ἑκατὸν ἀριθμὸς, ἐκ δέκα δεκά-
δων συγκείμενος· μεμαθήκαμεν δὲ καὶ ἐκ τῆς
θεοπνεύστου γραφῆς, ὅτι χίλιαι χιλιάδες λει-
τουργοῦσι θεῷ, καὶ μύριαι μυριάδες τὸν ὑπέρ-
τατον αὐτοῦ περιεστήκασι θρόνον· ἑκατὸν οὖν

xiv. μου, τίνα φοβηθήσομαι; καὶ τὰ λοιπὰ αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡμῶν ἡ ἰσχὺς.

v. 34.
r. 206. n.

Ὡσπερ δὲ ἄνευ ἁλὸς, οὔτε ἄρτος, οὔτε ὄψον ἐδώδιμον, οὕτως ἄνευ τῆς ἀποστόλικῆς συνέσεως καὶ διδασκαλίας, πᾶσα ψυχὴ μωρὰ καὶ ἄνοστος, καὶ οὐχ' ἠδεῖα παρὰ Θεῷ.

C A P. XV.

xv.
v. 1.

Πέπομφεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν υἱὸν ὁ θεὸς καὶ πατήρ, οὐχ' ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, καθὰ φησὶν, αὐτὸς, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ· εἴτα πῶς ἔδει σωθῆναι τὸν κόσμον, τοῖς τῆς ἁμαρτίας ἀλόνῃτα βρόχοις; ἄρα δίκας ἀπαϊτούμενον, ἢ μᾶλλον εὐεργετούμενον ἀνεξικακοῦντος θεοῦ, καὶ οἷον λήθῃ παραδιδόντος τὰ παρωχηκότα, καὶ εἰς ἀΓίαν ζωὴν ἀναπλάττοντος τοὺς εὖ βιοῦν οὐκ εἰδότας; τί οὖν εἰπέ μοι διαγογγύζεις ὡς φαρισαῖε, τελώναις καὶ ἁμαρτωλοῖς οὐκ ἀπαξιώσαντος συνεῖναι Χριστοῦ, καὶ ταύτην αὐτοῖς τῆς σωτηρίας ὁδὸν οἰκονομικῶς κατὰσκευάζοντος; ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ ἐν ὁμοιώσει γέγονε τῇ πρὸς ἡμᾶς· ἄρ' οὖν ἐπιπλήττεεις τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ τοῦ μονογενοῦς; καὶ τοι τεθαυμάκασιν οἱ μακάριοι προφῆται τοῦ μυστηρίου τὸ εὐτεχνές· ψάλλει γὰρ ὁ προφήτης Δαβὶδ καὶ φησὶ· ψά-

τως τῇ οἰκοδομῇ ἐπιβάλλεται, ἵν' ἡ θαρρήσῃ χιν. τὸν πόλεμον, ἢ τὴν εἰρήνην ἔλοιτο· μὴ εὐσθενῆς ὦν πρὸς ἀντίστασιν· ταυτὸ δὴ τοῦτο καὶ τοὺς πιστεύοντας ἀπαιτεῖ· δεῖ γὰρ τοὺς τὴν εὐκλειᾶ καὶ ἀμώμητον ζωὴν κατορθοῦν ἐλομένους, τὴν ἀρκοῦσαν εἰς τοῦτο προθυμίαν ἐγκαταθέσθαι τῷ νῶ· μεμνησθαί τε τοῦ λέγοντος· τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· εὐθυνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησαν· οἷς δὲ οὐκ ἔνεστι προθυμία τοιαύτη, οὗτοι πῶς ἂν ἰσχύσειαν τὸν προτεθέντα αὐτοῖς ἀποπεράναι σκοπόν;

Τί τὸ ἐντεῦθεν ὑποδηλούμενον; οὐκ ἔστιν ν. 31. ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· ἔστι δέ τις καὶ ἐτέρων ἡμῖν πολεμίων ἐσμός, τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ὃ ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἀγριαίνων νόμος τὰ πολύτροπα πάθη· πρὸς ταῦτα ἡμῖν ἡ πάλη, αὕτη τῶν ἐχθρῶν ἡ ἀγρία πληθὺς· πῶς οὖν ἄρα περιεσόμεθα; ὅταν πιστεύωμεν ὅτι ἐν τῷ θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ αὐτὸς ἐξουθενώσει τοὺς θλιβόντας ἡμᾶς· οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν διαθέεις, ἔφη τίς τῶν ἀγίων προφητῶν, ἰδοὺ κύριος βοηθεῖ μοι, τίς κακώσει με; ψάλλει δέ που καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ· κύριος φῶτισμός μου καὶ σωτήρ

xiv. λος· ἥνίκα διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ χαλασθεὶς, ἐκφεύγει τὰς Ἀρέτα χεῖρας, ἵνα ζῶν ἔτι κηρύττῃ Χριστὸν, καὶ μὴ θάπτον ἀναιρεθεὶς, ἐμποδίσῃ τὸ κήρυγμα· ὅπου δὲ ἔδει καὶ τῆς ζωῆς καταφρονεῖν ὑπὲρ τοῦ τελειῶσαι τὸν δρόμον, οὐδὲ τὴν ψυχὴν ἔφη ποιεῖσθαι τιμίαν ἑαυτῷ καὶ Χριστὸν ἐφ' ἑκάτερα προὔτίθετο σκοπὸν, ἐπὶ τε τὸ τεθνάναι· ἐμοὶ γάρ φησι τὸ ζῆν, Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

v. 28.
p. 205. a.

Ἐποία τίς ἡ πρόφασις, ἡ πρὸς γε τούτους παρενεγκοῦσα τοὺς λόγους, εἰπεῖν ἀναγκαῖον τὸ εὐαγγελικὸν δεῖπνον ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ἔφη τελειῶσαι μέγα, εἰς ὃ κέκληνται πολλοὶ παρὰ τοῦ προσθέντος αὐτοῖς τὴν πανήγυριν· ἀλλ' ἦσαν πρὸς τοῦτο ῥάθυμοί τινων· παρητοῦντο γάρ φησιν ἀπὸ μιᾶς, λέγοντες· ὁ μὲν ὅτι ἀγρὸν ἠγόρασα, ὁ δὲ ὅτι ζεύγη βοῶν ἐπριάμην, ὁ δὲ ὅτι γυναῖκα ἔγημα, καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν· καὶ τοιαύταις τισὶν εὐρεσιλογίαις χρώμενοι, λελυπήκασιν τὸν κεκληκότα· ἔδει τοίνυν ἡμᾶς εἰδέναι καὶ μάλα σαφῶς, ὅτι θεοῦ καλοῦντος εἰς ἑαυτὸν, τῶν εἰς σάρκα καὶ περὶ αὐτὴν ἐπιθυμιῶν καταφρονητὰς εἶναι προσήκει· εἴτα, δυσὶ κέχρηται παραδείγμασιν, ἀκονῶν εἰς ἅμαχον εὐανδρίαν τοὺς ἑαυτοῦ Γνωρίμους· εἰ γὰρ δὴ τις βούλοιτο, φησὶ, οἰκοδομῆσαι πύργον, τὰ πρὸς ἀπάρτισμόν ἐτοιμασάμενος πρότερον, οὐ-

ἀδελφούς, κατὰ φρονητὰς εἶναι διδάσκει ἐχθρούς κιν.
ποισαμένους τοὺς οἰκειοτάτους, ἵνα συνῶμεν
αὐτῷ καὶ ἀκολουθεῖν ἰσχύσωμεν· ὁ γὰρ κελεύων
ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, πῶς ἂν ἠθέλησε μισεῖν
τοὺς κατὰ φύσιν οἰκείους; οὔτε οὖν ἀγνοῆσαι
τὴν φύσιν, οὔτε δουλεῦσαι, προστάττει Χριστὸς,
ἀλλὰ χρῆσθαι τῇ φύσει πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ
σωτήριον· συνεπάγεσθαι γὰρ τὸ οἰκεῖον θέλει
εἰς τὴν αὐτοῦ Χριστοῦ φιλίαν· ἀλλὰ μὴ ἀφέλ-
κεσθαι διὰ τοῦ οἰκείου τῆς θείας ἀγάπης· ἐπεὶ,
τό γε τιμᾶν γονέας, καὶ αὐτῷ τῷ κυρίῳ δοκεῖ
καὶ τὸ ἐκτρέφειν τὰ τέκνα, Παῦλος εἰσηγεῖται·
ἀλλὰ καὶ ἰονεῦσιν ὑπακούειν δεῖ φησὶ ἐν κυρίῳ,
καὶ νοθεσία κυρίου, καὶ τὰς ἐαυτῶν γυναῖκας
ἀγαπᾶν τοῖς ἀνδράσιν εἰσηγήσατο, ἀλλ' ἐν μι-
μήσει Χριστοῦ τοῦ τὴν ἐκκλησίαν ἀγαπήσαντος·
καὶ ταῖς γυναῖξιν δὲ τοὺς ἄνδρας φοβεῖσθαι,
ἀλλ' ἐκκλησίας τύπῳ τῆς φοβουμένης Χριστὸν·
οὐ γὰρ οἰκείους γε ὄντας τῇ πίστει τοὺς οἰκείους
μισητέον· εἰ γάρ τις τῶν ἰδίων φησὶ, καὶ μά-
λιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνη-
ται· ἐνὶ δὲ λόγῳ προκειμένου σκοποῦ, τοῦ Χρι-
στῷ ἀκολουθεῖν, εἴ τι τούτῳ σύμφωνον, αἵρε-
τέον· τὸ δὲ μὴ σύμφωνον, παραιτητέον· καὶ γὰρ
εἰ ζῶντας τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἔνεστι τὸ Χριστοῦ
σέβας διαφυλάττειν, οὐ φευκτέον τὴν ἐν σώμα-
τι ζωὴν, ἀλλὰ συντηρητέον ταύτην, ὡς ὁ Παῦ-

xiv. νεσιν, ὡς ἀφορήτῳ πλεονεξία κατεζευγμένοις,
 καὶ ὑπὸ ζυγὰ πωσοῦσι διαβολικὰ, καὶ οἷον εἰ
 σειραῖς ἀρρήκτοις τῶν οἰκείων πλημμελημάτων
 ἐνισχυμένοις, καὶ οὐκ εἰδόσιν ὅλων τὸν φύσει
 τὲ καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, συντονωτέρας κλή-
 σεως μιμουμένους χρεῖαν, ἵν' ἰσχύσειαν ἀνα-
 βλέψαι πρὸς Θεὸν, καὶ τῶν ἱερῶν γεύσασθαι
 μαθημάτων, καὶ ἀποφοιτῆσαι μὲν τῆς ἀρχαίας
 ἀπάτης, ἀποκηδῆσαι δὲ τρόπον τινὰ, τῆς τοῦ
 διαβόλου χειρὸς καὶ γοῦν ἔφη Χριστὸς οὐ-
 δεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, εἰ μὴ ὁ πατὴρ
 ὁ πέμψας με ἐλκύσαι αὐτὸν· ἡ δὲ λέξις ὅπως
 ἰσχύος ἔργον τῆς θεοπρεποῦς ἀποφαίνει τὴν κλη-
 σιν τοιοῦτόν τι καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ εὗρίσκει-
 ται λέγων πρὸς Θεὸν περὶ αὐτῶν ἐν κημῷ καὶ
 χαλινῷ τὰς σιατόνας αὐτῶν ἄγξαις τῶν μὴ ἐγ-
 γιζόντων πρὸς σέ· ὁρᾷς ὅπως τινὲ χαλινῷ περι-
 τρέπει πρὸς ἐαυτὸν ὁ τῶν ὅλων θεὸς τοὺς ἀγρίως
 ἀποσχιρτήσαντας; ἀγαθὸς γάρ ἐστι καὶ φιλάν-
 θρωπος, καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους θέλει σω-
 θῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

v. 26.
 p. 204. a.

Οὐκοῦν λέγων τὸ εἴ τις ἔρχεται πρὸς με,
 καὶ οὐ μισεῖ τοὺς καθ' αἷμα καὶ αὐτὴν τὴν ψυ-
 χὴν, οὐ τοὺς τῆς ἐμφύτου φιλοστοργίας ἀτιμά-
 ζει νόμους, οὐδὲ τῆς φυσικῆς διαθέσεως, τῆς
 ὀφειλομένης ἰονεῦσι μὲν παρὰ τέκνων, γυναιξὶ
 δὲ παρὰ τῶν συνηρμοσμένων, ἀδελφοῖς δὲ πρὸς

σχων, τοῦτο δὲ θαυμάσιον, τὸ ἄδολον πλη-
θος ὑπήγετο, καὶ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπί-
στευον εἰς αὐτὸν· οὗς καὶ ἐπαράτους οἱ φαρι-
σαῖοι ὠνόμαζον, ὡς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας·
ἔλεγον γὰρ· μή τις ἐκ τῶν φαρισαίων ἐπίστευ-
σιν εἰς αὐτὸν; ἀλλ' ὁ λαὸς οὗτος, ὁ μὴ γι-
νώσκων, ἐπικατάρατοί εἰσιν· ἐνταῦθα ἑκάτερον
δείκνυται, καὶ ὡς οἱ ἄρχοντες οὐκ ἐπίστευον,
καὶ ὡς πολλοὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἐπίσταντες ἅπερ
ἀμφοτέρω καὶ ἡ παραβολὴ ἠνίξατο, τοὺς μὲν
εἰσάγουσα παραιτούμενους, τοὺς δὲ καλουμέ-
νους καὶ ὑπακούοντας.

Ἐνταῦθά μοι βλέπε τὴν τῶν ἐθνῶν κλησίν· v. 22.
μετὰ γὰρ τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, εἰσενηνεγμέ-
νων διὰ τῆς πίστεως· πάλαι μὲν γὰρ ἦσαν οἱ ἐξ
ἐθνῶν, ἄγροικοι τὰς φρένας, ἀπηλθιωμένοι τὸν
νοῦν· καὶ οἷον ἔξω πόλεως, διὰ τὸ μὴ ζῆν ἐν
εὐνομίᾳ· κτήνοπρεπῶς δὲ μᾶλλον, καὶ σὺν ἀλο-
γίᾳ πολλῇ· ταύτῃ τοι καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις
ὁδοὺς, καὶ τοὺς ἐν ἀγροῖς ὄντας φραγμοὺς, ὁ
δειπνοκλήτωρ ἀπεστέλλει· πλὴν προστέτακται πα-
ρὰ τοῦ πεπομφότος, οὐχ ἀπλῶς καλέσαι, καὶ
μόνην αὐτοῖς προτεῖναι τὴν προτροπὴν, ἀλλὰ
γὰρ καὶ ἀναγκάσαι· καὶ τοι προαιρετικὸν ἅπα-
σι τὸ πιστεύειν ἐστὶ, καὶ δεκτὸν τοῦτο παρὰ
θεῷ, εἴτα πῶς ἀναγκάζονται τινες; καὶ τοῦτο
ναὶ γέγονεν οἰκονομικῶς· ἔδει γὰρ ἔδει τοῖς ἔθ-

xiv. εἰπεῖν τῆς Θεοπνεύστου γραφῆς, ἐπ' αὐτοῖς δὲ τούτοις διαβεβλημένους ἔνεστιν ἰδεῖν.

p. 202. b. Καὶ ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἀπέστειλεν ὁ ἐστιάτωρ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ, καὶ τὴν δουλείαν λογίζῃ καὶ τὴν ἀποστολήν· τί ποτε δὲ εἰσεῖν ἀπειστάλη τοῖς διὰ νόμου κεκλημένοις ἰουδαίοις; ἔρχεσθε, ἥδη ἑτοιμά ἐστι πάντα.

v. 21.
p. 203. a. Πλὴν τῶν ἰουδαϊκῶν ἀρχόντων τὴν κλῆσιν παραιτησαμένων, καθὼς αὐτοὶ ἔλεγον, μή τις τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν φαρισαίων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ὥργισθη ὁ οἰκοδεσπότης, ὡς ἄξιον ὄντων παθεῖν τὰ ἀπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς.

Καὶ νῦν οὖν ὥργισθαι λέγεται ὁ οἰκοδεσπότης κατὰ τῶν ἰουδαϊκῶν ἀρχόντων, ὡς τὸ μέγα δεῖπνον ὑβρισάντων· καὶ δὴ κέκληνται ἀντ' ἐκείνων, οἱ εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς ρύμας, οἱ ἐκ τῆς ἰουδαϊκῆς πληθύος, ἀσθενῆ τε καὶ ἀγεννῆ τὴν διάνοιαν ἔχοντες, ἀφελγῆ τε καὶ χωλεύουσιν· τυφλοὶ γὰρ οὗτοι καὶ χωλοὶ νοηθεῖεν ἂν, ἀλλ' εὐρῶστοι καὶ ὑγιεῖς γεγόνασιν ἐν Χριστῷ· ἐδιδάχθησαν ὀρθοποδεῖν, τὸ θεῖον εἰς νοῦν ἐδέξαντο φῶς· ὡς δὲ πεπιστεύκασιν τῶν ἰουδαίων οὐκ εὐαρίθμητοι, μάθοι τίς ἂν, ταῖς τῶν ἀγίων ἀποστόλων πράξεσιν ἐντυχὼν· ἐκεῖ γὰρ Πέτρου δημηγορήσαντος, πρῶτον τρισχίλιοι ἐπίστευσαν, καὶ πάλιν πολὺς ὄχλος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν διδά-

αἰῶνος τούτου κατὰπεφοίτηκεν ἐξ οὐρανῶν ὁ μο-
 νογενὴς τοῦ πατρὸς λόγος, καὶ γέγονεν ἐν εἴ-
 δει τῷ καθ' ἡμᾶς, ἐν καιροῖς δὲ μᾶλλον καθ'
 οὓς αὐτὸς ἠθέλησεν ὁ δυνάστης, δῆλον δὲ ὅτι
 τοῖς τελευταίοις, κατὰ φθάσαντες εἵπομεν ὁ-
 ποῖος δὲ γέγονεν ὁ τοῦ κεκληκότος λόγος; ἔρ-
 χεσθε ὡς ἡδὴ ἑτοίμα ἐστὶ πάντα· ἠτοίμασε γὰρ
 τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐν Χριστῷ, τὰ
 δι' αὐτοῦ τῷ κόσμῳ δεδωρημένα ἀγαθὰ, ἁμαρ-
 τιῶν ἀπόθεσιν, πνεύματος ἁγίου μέθεξιν, υἱο-
 θεσίας λαμπρότητα, βασιλείαν οὐρανῶν· ἐπὶ
 ταῦτα κέκληκεν ὁ Χριστὸς, διὰ τῶν εὐαγγελι-
 κῶν θεσπισμάτων· καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τὸν
 Ἰσραὴλ· ἄρ' οὖν ἐβουλεύσαντό τι χρηστὸν ἐν
 ἑαυτοῖς; ἄρα τεθαυμάκασι τοῦ κεκληκότος τὴν
 ἡμερότητα, τοῦ διακονοῦντος τῇ κλήσει τὴν οἰ-
 κονομίαν; οὐ μὲν οὖν ἀλλ' ἠτίμασαν καὶ τὸν
 καλοῦντα καὶ τὸν ἀπεσταλμένον.

Ὅρας ὅτι τοῖς Γεωδεστέροις ἀσυνέτως προσ-
 νενευκότες οὐχ ὁρῶσι τὰ νοητὰ, καὶ τῶν ἐν ἐλ-
 πίσι ταῖς παρὰ Θεῷ οὐδένα ποιοῦνται λόγον·
 εἴτα, τίνες νοηθεῖεν ἂν οἱ παραιτῆσάμενοι ἀγρῶν
 τε καὶ γεωργίας ἕνεκα, καὶ παιδοποιῆτας σαρκι-
 κῆς; ἢ τάχα που τῆς ἰουδαίων συναγωγῆς οἱ
 προεστηκότες; ἄνδρες ἀδροὶ τὰ βαλάντια, καὶ
 φιλοκερδείας ἠττώμενοι, καὶ πᾶσαν εἰς τοῦτο
 δαπανῶντες σπουδὴν διὰ πάσης γὰρ ὡς ἔπος

v. 18.

ΧΙΝ. μᾶλλον δὲ πρὸ τούτων, τίς ἂν νοηθεῖη πρὸς
 ἡμῶν ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸν δειπνοκλήτορα πεπομ-
 φῶς· τίς δὲ καὶ ὁ δειπνοκλήτωρ, καὶ τίνες ὅλως
 οἱ κεκλημένοι μὲν, ἀτιμάσαντες δὲ τὴν κλῆσιν·
 οὐκοῦν ὁ μὲν ἄνθρωπος, νοηθεῖη ἂν ὁ θεὸς καὶ
 πατὴρ· αἱ γὰρ εἰκόνες, πλάττονται πρὸς τὸ ἀλη-
 θεὸς, οὐκ αὐταὶ πάντως εἰσὶν ἡ ἀλήθεια· οὗτος
 δὴ οὖν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ πατὴρ τῆς
 δόξης, μέγα πεποίηκε δεῖπνον, τοὔτέστιν οἰκου-
 μενικὴν εἰργάσατο πανήγυριν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν
 ἐπὶ Χριστῷ ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς,
 καὶ οἷον ἐπὶ δυσμαῖς αἰῶνος τοῦ κατ' ἡμᾶς,
 ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ υἱὸς· ὅτε καὶ τὸν δι' ἡμᾶς ὑπέ-
 στη θάνατον, καὶ δέδωκεν ἡμῖν τὴν ἐαυτοῦ σάρ-
 κα φαγεῖν, ἄρτος ὢν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν δι-
 δούς τῷ κόσμῳ· πρὸς ἐσπέραν δὲ καὶ ὑπὸ λύχ-
 νοις, καὶ ὁ ἄμνός ἐσφάζετο κατὰ τὸν Μωϋσείως
 νόμον· δεῖπνον οὖν εἰκότως ἢ ἐν Χριστῷ κλῆσις,
 ὠνόμασται· εἴτα, τίς ἐστιν ὁ ἀπεσταλμένος, ὃν
 δὴ καὶ δοῦλον εἶναι φησὶν; αὐτός ποῦ τάχα
 Χριστὸς· θεὸς γὰρ ὢν φύσει, καὶ υἱὸς ἀληθινὸς
 τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν
 δούλου λαβὼν· ἔστι τοίνυν κύριος μὲν τῶν ὅλων,
 ὡς Θεὸς ἐκ Θεοῦ· τὴν γε μὴν τοῦ δούλου κλῆ-
 σιν ἐφαρμόσειέ τις ἂν εἰκότως, τοῖς τῆς ἀνθρω-
 πότητος αὐτοῦ μέτροις· πότε δὲ ἀπεστάλη; τῇ
 ᾧρα τοῦ δείπνου φησὶ· οὐ γὰρ ἐν ἀρχαῖς τοῦ

ποιοῦσι φίλους καλοῦντες, ἀδελφοὺς συγγενεῖς, γείτονας, ἵν' εὐθὺς ἀντικληθέντες, κομίσαιντο τοῦτο οὐ κατῆρξαν εἰς ἐκείνους· οὐ πολλῷ κάλλιον, καὶ μεγαλοπρεπέστερον εἰσήγαγεν ὁ κύριος, τὸ τοὺς δεομένους καλεῖν· τὸ πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ λελωβημένους φιланθρωπεύεσθαι· παρ' ὧν οὐκ ἔστιν ἀνταπόδοσις, ἀλλὰ θεὸς ὁ ἀνταποδιδούς τῆς φιλανθρωπίας τὴν τιμὴν, ἐπὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· τοῦτο δέ φησιν, οὐχ' ἵνα τῆς πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπείρξῃ τιμῆς, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ μὴ πιπράσκειν τὰς φιλοφροσύνας τῶν ἴσων ἀνταποδόσεων, ἀλλ' ὠφελίμους ποιεῖσθαι ταύτας, ἐπὶ μεγάλαις ἀντιδόσεσι ταῖς παρὰ θεοῦ· ἐρεῖ γάρ· δεῦτε κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· ἐπέινασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐφόσον γὰρ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Εἰκὸς δὴ πού τὸν ἄνθρωπον, οὕτω μὲν εἶναι πνευματικόν, ψυχικὸν δὲ μᾶλλον· καὶ ἀνεπιτηδείως ἔχοντα πρὸς σύνεσιν ἀκριβῇ τῶν λαλουμένων παρὰ Χριστοῦ, ἣν γὰρ τῶν ἀπίστων ἔτι καὶ οὕτω πεφωτισμένων· ὥσθ' ὅτε οὖν, σωματικὰς ἔσσεσθαι τῶν ἀγίων τὰς ἀμοιβὰς ὧν ἂν δράσειαν, εἰς ἑτέρους ἀγαθοῦργεῖν ἡρημένοι.

Πολυπραγμονήσωμεν πρό γε τῶν ἄλλων, ὅποια τίς ἦν ἡ πρόφασις· τῷ μὴ ἐπ' ἀρίστῳ μᾶλλον ἀλλ' ὡς ἐπὶ δείπῳ κεκλησθαι πολλοὺς

v. 15.
p. 201. a.

v. 16.
p. 201. b.

ΧΙΝ. ἐτέρων προτάττεσθαι· ζητεῖ, κερδαινέτω τοῦτο διὰ τῆς ἄνωθεν ψήφου, καὶ στεφανούσθω τιμαῖς ταῖς παρὰ Θεοῦ, νικάτω πολλοὺς τῇ τῶν ἀρετῶν λαμπρότητι, τῇ ταπεινογροσύνῃ· ὑψηλὸν γὰρ παρὰ θεῷ τὸ συνεσταλμένον φρόνημα· μιμητὴς γίνεται Χριστοῦ τοῦ εἰπόντος, μάθετε ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· ταῦτα δὲ λέγων, οὐκέτι ἐπιωλήττει βαρέως, ἀλλ' ἐπιτιμᾷ χρηστῶς· ταύτης ποιούσης καὶ τῆς παραινέσεως· μᾶλλον δὲ καὶ πλεον ἐπὶ τῶν εὐαισθήτων, ὅτι καὶ προαγωγότερον ἀφίστησιν ἀπὸ τῆς φιλοτιμίας, ἢ πρὸς τὰ τῆς φιλοτιμίας ἀποτροπὴ· μικρῷ δὲ οὕτω τῷ παραδείγματι τῷ κατὰ τὰ δεῖπνα, τὴν τῶν φιλοτίμων καθαίρεισιν ὑποδεικνύς, καὶ τὴν τῶν ἀφιλοτίμων ὑψώσιν, μέγα τῷ μικρῷ προστίθῃσι, καθολικὸν ἐπιφέρων τὸ, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται· ὅπερ τῆς θείας ἡρτήται κρίσεως, καὶ οὐ πάντως κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτελεῖται συνήθειαν· ἐπεὶ, πολλοὶ καὶ τιμῆς ὀρεχθέντες, ἐπέτυχον τῆς εὐτελοῦς ταύτης τιμῆς· καὶ ἄλλοι ἑαυτοὺς ταπεινώσαντες, ἔμειναν ἀγεράστοι.

γ. 8.
P. 260. h.

Μέγαν εἰσάγει τῆς παρὰ ἀνθρώποις δεξιώσεως, τὸν σκοπὸν, καὶ τὸν καρπὸν ἀξιοσπούδαστον, εἰ καὶ μακρὰν οὗτος· καὶ οὐκ ἔχων παρὰ χρῆμα τὴν ἀνταπόδοσιν, ὅπερ οἱ μικρόψυχοι

σθαι, ἀλλ' εὐθέως ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ἥδει ΧΙΥ.
γὰρ ὅτι ἤθελε καὶ γὰρ ἵνα τύχη τῆς θερα-
πείας, ἴστατο ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐσιώπα.

Ἐπειδὴ τῶν κεκλημένων ἐθεῶτο τινὰς, ὡς ν. 7.
μέγά τι χρήμα καὶ ἀξιόληπτον, τὰς πρωτοκλι-
σίας ἀσυνέτως ἀρπάζοντας, ἀναγκαίως ἴν' αὐ-
τούς τε καὶ ἡμᾶς ὠφελῇ, ματαίας δόξης κατα-
φρονεῖν παραγγυᾷ· καὶ δοκεῖ μὲν ἴσως τισὶ,
μικρά πως εἶναι ταυτὶ, καὶ οὐ πολλῆς ἀξια-
φροντίδος· ὅταν δέ τις αὐτοῖς τὸν τῆς διανοίας
ὀφθαλμὸν ἐνερεῖσῃ, τὸ τηνικάδε μαθήσεται ἐ-
ποίου μὲν ἀπαλλάττει μώμου τὸν ἄνθρωπον,
ὅσον δὲ τὸ κόσμιον αὐτῷ ἐνεργάζεται· τὸ μὲν
γὰρ τιμαῖς ἡμᾶς ταῖς ἀναρμόστοις, ἡγοῦν οὐ
πάντη τε καὶ πάντως ὀφειλομέναις ἡμῖν προ-
χείρως ἐπισηδᾶν, ἀσυνέτους ἡμᾶς ἀποφαίνει·
ὅταν γάρ, φησι, ἔλθῃ ὁ ἐντιμότερός σου, ἐρεῖ
σοι ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας· δὸς τούτῳ τόπον·
ὦ πόσης αἰσχύνῃς τὸ πρᾶγμα μεμέστωται; σώ-
φρων δὲ καὶ ἀξιοθαύμαστος, ὁ μετὸν αὐτῷ ἀν-
επιπλήκτως τοῖς πρώτοις κατ'ἀσεμνύνεσθαι, τού-
του μὲν οὐκ ἐφίεμενος, μόνον δὲ οὐχὶ τὰ ἐαυ-
τοῦ παραχωρῶν ἑτέροις, ὑπὲρ ἢ τοῦ μὴ δοκεῖν
ἠττᾶσθαι φιλοδοξίας, ὁ τοιοῦτος ὡς ὄφλημα
λήψεται τιμὴν· ἀκούσεται γὰρ παρὰ τοῦ κεκλη-
κότος, προσανάβηθι ὧδε· μέγα δὲ οὖν καὶ ἐξαι-
ρεῖον ἀγαθὸν, τὸ μέτριον φρόνημα· εἰ γάρ τις

- xiv. στρόπως σεσιγήκασι, παραλύει Χριστὸς τὴν ἄ-
 θραυστον αὐτῶν ἀναισχυνίαν, λοῖσμοῖς ἀναγ-
 ν. 5. καίοις εἰς τοῦτο χρώμενος. Εἰ κεκώλυκε, φησὶν,
 ὁ νόμος ἐλεεῖν ἐν σαββάτῳ, πῶς ἐποικτεῖραις
 αὐτὸς τὸν εἰς φρέαρ καταπεσόντα; μὴ φροντί-
 σης υἱοῦ κινδυνεύοντος ἐν σαββάτῳ; ἐπιτίμησον
 τῷ τῆς διαθέσεως κέντρῳ, εἵπερ οἶσθα σκληρὸν
 ὄντα τὸν νομοθέτην καὶ ἀφιλοκτείρμονα· μὴ δὲ
 νέμε χεῖρα τῷ κάμνοντι, προτιθεῖς αὐτοῦ τὴν
 εἰς τὸν νόμον αἰδῶ, μᾶλλον δὲ τὴν ἀργίαν τὴν
 ἀλογωτάτην, εἰ μὴ σοι δοκεῖ πνευματικὸν εἰ-
 δέναι σαββατισμὸν· οὐ κατὰλήγει τοῦ εἶναι χρη-
 στὸς ὁ τῶν ὅλων θεὸς, ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ φιλάν-
 θρωπος, οὐκ ἀπανθρωπίας τὸν Μωϋσέως νόμον
 ἐτίθει διδάσκαλον, ἀγάπης δὲ μᾶλλον τῆς εἰς
 τὸν πέλας εἰσηγητὴν· εἶτα, πῶς ἦν εἰκὸς τὴν
 οὕτω σεπτὴν καὶ ἀξιάλαστον ἐντολὴν ἀτονεῖν ἐν
 σαββάτῳ, κατὰ βούλησιν θεοῦ; τί οὖν σεσίγη-
 κας νομικὲ; ἠπόρησας ὁμολογουμένως· μακρὰ
 τοιγαροῦν χαίρειν εἰπὼν ταῖς βασκανίαις τῶν
 Ἰουδαίων, ἀπαλλάττει τοῦ νοσεῖν, τὸν ὑδέρῳ
 κεκρατημένον· ὃς δεδιὼς τοὺς φαρισαίους, οὐ
 προσῆλθεν αὐτῶν θεραπευθῆναι διὰ τὸ σάββα-
 τον, ἀλλὰ μόνον ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα ἐκ
 τῆς θεᾶς ἐλεήσας αὐτὸν, θεραπεύσῃ· ὅπερ εἰδὼς
 ὁ κύριος, ὡς ἐμβατεύων αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ὡς
 θεὸς, οὐκ ἐρωτᾷ αὐτὸν εἰ θέλει ὑγιὲς γενέ-

ἀφείς τοὺς εἰπόντας, ἔξελθε καὶ πόρευου ἐν-
 τεῦθεν· εἴτα περινοστήσας τὴν Ἰουδαίαν, καὶ δια-
 σώσας πολλοὺς, καὶ σημείων ἀποτελεστῆς τῶν
 ὑπὲρ λόγον γεγενημένος, ὑπενόστησε πάλιν ἐν
 τοῖς Ἱεροσολύμοις· τότε δὴ τότε κεκάθεικεν ἐπὶ
 τὸν πῶλον τῆς ὄνου· ὄχλοι δὲ πολλοὶ καὶ παῖ-
 δες ἄνηβοι, τὰ κάλυντρα τῶν φοινίκων ἀνατεί-
 νοντες, προεβάδιζον, εὐφημοῦντές τε καὶ λέ-
 γοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ· εὐλογημένος ὁ
 ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι κυρίου· οὐκοῦν ἀναξίους
 ὄντας ἀφείς, τότε πάλιν αὐτοῖς ὀφθήσεσθαι φη-
 σὶν, ὅταν ὁ τοῦ πάθους ἐνστήῃ καιρὸς· τότε γὰρ
 ἀνέβη πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσήλασεν εὐ-
 φημούμενος· καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, τὸ σω-
 τήριον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη πάθος.

C A P. XIV.

Ἦρτο τοὺς νομικοὺς καὶ τοὺς φαρισαίους, ὁ
 κύριος· πότερόν ποτε ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θε-
 ραπεύειν, ἢ οὐ· οἱ δέ, φησιν, ἐσίγησαν· ἀνθρώ-
 του σεσίγηκας ὧ νομικῇ; εἰπέ τι τῶν γεγραμ-
 μένων· ἐπίδειξον τὸν διὰ Μωϋσέως νόμον, δια-
 βεβληκότα ποτὲ τὸ εὖ ποιεῖν ἐν σαββάτῳ, εἰ
 σκληροὺς ἡμᾶς καὶ ἀφιλοικτεῖρμονας εἶναι βού-
 λεῖται διὰ τὴν τῶν σαββάτων ἀργίαν· ἀλλ' οὐκ
 ἂν, ἔχοις ἐπιδεῖξαι τοῦτο πρόθεν· ἐπειδὴ δὲ δυ-

XIV.

v. 3.

p. 200. a.

ΧΙΙΙ. νοστήσει τὴν Ἰουδαίαν, οὐδενὸς ἐπιόντος ἢ ἐπι-
βουλεύοντος, ἄχρις ἂν αὐτὸς ἐκὼν κατὰδέξηται
τὴν τελείωσιν, τὴν διὰ τοῦ φημί τοῦ τιμίου σταυ-
ροῦ, τέως μὲν τοι ἐνεργῶ δυνάμεις· καὶ τού-
του νῦν ὁ καιρὸς· καὶ οὔτι γε ἐπὶ πλείονα χρό-
νον· τοῦτο γὰρ τὸ σήμερον καὶ τὸ αὔριον.

Καὶ τοῦτο δέ φησιν ἀποκείσεται Ἱερουσαλήμ·
καὶ οὐχ' ἐτέρως οἷόν τε γενέσθαι· ἀλλ' ἡ τοὺς
προφήτας αἰεὶ μελετῆκυῖα φονεύειν, ἥξει καὶ ἐπὶ
τὸν τῶν προφητῶν κύριον.

ν. 34. Πολλοῖς δὲ ἁγίων αἵμασι ποιεῖται ἔνοχον
τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ τί τὸν ἐντεῦθεν, ἀπολι-
σθεῖν τὴν πρὸς Θεὸν οἰκειότητος, δῆλον δὲ ὅτι
πνευματικῆς ἔμελλον ἀποπέμψεσθαι τῆς τῶν
ἁγίων ἐλπίδος· τοῦτο λέγων, τὸν τόπον ἐδήλου
ἐφ' οὗ τὸ πάθος ἔμελλεν ὑπομένειν.

ρ. 199. α. Ὅτι δὲ ἦσαν ἀμνήμονες τῶν παρὰ θεοῦ χα-
ρισμάτων, δυσάγωγοί τε καὶ ὀκνηροὶ πρὸς πᾶν
ὀτιοῦν τῶν ὠφελούντων αὐτοὺς, διέδειξεν εἰπών.

Πεπαιδαγώγηκε γὰρ διὰ τοῦ πανσόφου Μωϋ-
σέως, νενουθέτηκε δὲ προφητῶν ἁγίων· ἠθέλη-
σεν ὑπὸ πτέρυγας, τοῦτέστιν ὑπὸ σκέπην τῆς
ἐαυτοῦ δυνάμεως ἔχειν αὐτοὺς, οἱ δὲ γε τῶν
οὕτως εὐκταϊοτάτων διημαρτήκασιν ἀγαθῶν, ἀμ-
νήμονες καὶ ἀχάριστοι ὄντες.

ν. 35.
ρ. 199. β. Ἀποπεφοίτηκε γὰρ τῶν Ἱεροσολύμων ὁ κύ-
ριος, ὡς ἀναξίλους ὄντας τῆς ἐαυτοῦ παρουσίας,

πεκι δὲ παρειαίξει τὸν ἄνθρωπον· πανοῦργον κίη· γὰρ αἰί πως ἐστὶ καὶ δύστροπον τὸ θηρίον· τοιοῦτοι καὶ οἱ φαρισαῖοι.

Ἴδου ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον· καὶ τῇ τρίτῃ, τελειοῦμαι.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦθ' ὥσπερ ἤδει λυπεῖν τὸ τῶν φαρισαίων στίφος ἀποπληροῦν ἐπαγγέλλεται; ἐδίωκον αὐτὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἵνα μὴ τῇ τῶν παραδόξων ἐπιδείξει χρώμενος, σαγηνεύῃ πολλοὺς εἰς τὸ πιστεύειν αὐτῷ· ἐπειδὴ δὲ θεὸς ὢν, οὐκ ἠγνόησε τοὺς ἐπὶ τούτῳ διαλογισμοὺς, αὐτὸ τὸ ἀπηχθημένον αὐτοῖς ἐπιτελεῖν ἐπαγγέλλεται· φάσκων ὅτι καὶ ἀκαθάρτοις ἐπιτιμήσει πνεύμασι, καὶ ἀπαλλάξει παθῶν τοὺς ἐν ἀρρώστίαις, καὶ τελειωθήσεται· τούτέστιν ἐκὼν ὑπομενεῖ τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος, ὑπὲρ γε τοῦ σῶσαι τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἥδει δὴ οὖν ἄρα καὶ πῶς καὶ πότε τὸν κατὰ σάρκα θάνατον ὑποστήσεται, πλὴν ὥήθησαν οἱ φαρισαῖοι κατορρώδησιν αὐτὸν τὴν Ἡρώδου χεῖρα, καὶ τοι τῶν δυνάμεων ὄντα κύριον· ὅτι δὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων πλεονεξίας οὐδένα ποιεῖται λόγον, διέδειξεν εἰπὼν· πλὴν δεῖ με σήμερον κ. τ. λ.

Τὸ δὲ δεῖ με λέγων, οὐκ ἀνάγκην ἀδιάφυκτον ἐπηρτημένην ὥσπερ ἑαυτῷ ἐδήλωσεν· ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐξουσία τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἀνυπόπτως, ὅπου περ ἂν ἐθέλῃ, βαδιεῖται καὶ περι-

ΧΙΙΙ. σμῶν καὶ βορρά καὶ νότου, καὶ ἀνακληθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

v. 30. Οἱ τὴν πρώτην φησὶ ἐσχηκότες τάξιν, πότε τὴν δευτέραν ἔξουσι, προτεταγμένων ἐτέρων· ὁ δὲ καὶ γέγονε· προτεΐμηνται γὰρ τὰ ἔθνη, τῆς ἰουδαίων ἀγέλης· εἰ καὶ περὶ πολλῶν ἐτέρων, καὶ ἀδιορίστως τοῦτο εἴρηται.

p. 198. b. Καὶ πρῶτον μὲν καιρὸν λογιούμεθα ὡς εἴρηται, καθ' ὃν ἦν ἐν παραδείσῳ Ἀδὰμ· δεύτερον, ὡς ἐν ὥρᾳ τρίτῃ δηλούμενον, καθ' ὃν ἦν Νῶε· τρίτον, ὡς ἐν ἑκτῇ, καθ' ὃν ἦν Ἀβραάμ· τέταρτον, ὡς ἐν ἐννάτῃ, καθ' ὃν ἦν Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται· περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην, τοῦτέστιν ἐν τῷ πέμπτῳ καιρῷ, συστελλομένης ἤδη τῆς ἡμέρας, ἤγουν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐμισθώσατο τὰ ἔθνη ὁ Χριστὸς, κεκλημένα πρὸς ἐπίγνωσιν, παρ' οὐδενὸς ἐτέρου.

v. 31. Πρόσχευς ἀκριβῶς τῇ τοῦ λόγου δυνάμει· δοκεῖ μὲν γὰρ πως τετράφθαι καὶ βλέπειν εἰς τὸ Ἑρώδου πρόσωπον, τὸ εἰρημένον, ὥς τινες ἐνόμισαν· ἔρχεται δὲ μᾶλλον κατὰ τῆς τοῦ φαρισαίου σκαιότητος· καί τοι γὰρ δυνάμενος εἰπεῖν, εἰπέ τυχὸν τῇ ἀλώπεκι ἐκείνῃ, τοῦτο μὲν παρήσιν· εὐφυστάτα δὲ μέση τινὸς χρώμενος φωνῇ, μονονουχὶ κατέδειξεν ἐγγυὲς ὄντα τὸν φαρισαῖον, εἰπὼν τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ (*). τῇ ἀλώ-

(*) Confer scholia in Lucam apud nos T. IX. p. 448.

δικαιοῦσαν τὸν ἀσεβῆ, οὐδὲ τοῖς εὐαγγελικοῖς XIII.
 θεσπίσμασιν ἀκόλουθήσαντες, δι' ὧν ἦν δύν-
 ασθαι τὴν εὐφυᾶ καὶ ἐξευλεγμένην ἐξασκῆσαι
 ζωὴν, πῶς ἂν εἰσελάσειαν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 θεοῦ; ἐπαριθμήσεις τοῖς ὀνομασμένοις καὶ ἑτέ-
 ρους τινὰς δυναμένους εἰπεῖν ἔσθ' ὅτε τῷ πάν-
 των κριτῇ· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐν ταῖς
 πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· καὶ τίνες ἂν εἶεν οὗ-
 τοι πάλιν; πολλοὶ πεπίστεύκασιν εἰς Χριστὸν,
 καὶ τὰς ἀγίας ἐπ' αὐτῷ τελοῦσιν ἑορτάς, φοι-
 τῶντες δὲ καὶ ἐν ἐκκλησίαις, τῶν εὐαγγελικῶν
 ἀκροῶνται παιδευμάτων· ἀποτίθενται δὲ εἰς νοῦν,
 τῶν γεγραμμένων οὐδὲν· ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς
 εὐκαρπίας γυμνὴν ἔχουσι τὴν καρδίαν· κλαύ-
 σονται οὖν καὶ οὗτοι πικρῶς, καὶ βρύξουσιν τοὺς
 ὁδόντας· ἀρνήσεται γὰρ καὶ αὐτοὺς ὁ κύριος·
 ἔφη γοῦν· οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε,
 εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἀλλ'
 ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς.

Ὅτι δὲ ἔμελλον Ἰουδαῖοι τῆς πρὸς αὐτὸν v. 29.
 οἰκειότητος, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικῆς, ὁλοτρό- p. 198. a.
 πως ἀπολισθεῖν, ἀντιστασθῆναι τῶν ἐθνῶν
 ἢ πληθὺς, διέδειξεν εἰπὼν· ὅτι ἐξ ἡοῦς καὶ δυ-
 σμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου κεκλημένοι πολλοὶ
 συναναπαύσονται τοῖς ἁγίοις· αὐτοί γε μὴν ἐξω-
 σθήσονται, καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυ-

ΧΙΙΙ. μήσαντας λόγον, ἀλλ' οὐδὲ συναφθέντας ἐμοὶ διὰ πράξεων ἀγαθῶν· ἀκολουθῶς καὶ πρὸς Μωϋσεία εἴρηται· οἶδα σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν εὖρες παρ' ἐμοὶ· ἀντὶ τοῦ ἐν οἰκειότητι τῇ ὑπὲρ πάντας, ἐτέθης παρ' ἐμοὶ, καὶ πολλὴν ἐπορίσω τὴν χάριν· οὐκοῦν καὶ περὶ τῶν οὐδαμόθεν οἰκειωθέντων αὐτῷ, λέγει· οὐκ οἶδα ὑμᾶς· ἀποστήτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάζεται τῆς ἀδικίας· οὐδὲ μία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος· τίνες δ' ἂν νοηθεῖεν οἱ λέγοντες τῷ Χριστῷ τὸ ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν ἐνώπιόν σου; ἀρμόσειεν ἂν ὁ τοιόσδε λόγος μάλιστα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· οἷς δὴ καὶ ἔφη Χριστὸς· ὅτι ὤψεσθε τοὺς περὶ τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς προφήτας, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ἑαυτοὺς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω· πῶς οὖν ἥσθιον καὶ ἔπινον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; τὴν νομικὴν τελοῦντες λατρείαν· προσκομίζοντες γὰρ τῷ Θεῷ τὰς δι' αἵματος θυσίας, ἥσθιον καὶ νύφραινοντο· ἠκροῶντο δὲ καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, τῶν Μωϋσείως βιβλίων· οὐ τὰ ἑαυτοῦ γεγραφότος μᾶλλον, ἐρμηνεύοντος δὲ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ· προαντίθει γὰρ αἰὲ τῶν ἑαυτοῦ φωνῆς, τὸ τάδε λέγει κύριος· ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ πρὸς δικαίωσιν, ἢ δι' αἱμάτων λατρεία· οὐδ' ἂν ἀπονίψαιτό τις μολυσμοὺς, ἀκροατὴς μὲν τῶν θείων γενόμενος νόμων, πεπραχὼς δὲ οὐδὲν τῶν κεκελευσμένων· καὶ ἐτέρως δὲ τὴν πίστιν οὐ προσηκόμενοι τὴν

ἡ φιλαργυρία, καὶ τῶν προσκαίρων δοξαρίων XIII. φαντασία κενή, τὸ ἀμνημονεῖν τῶν θείων ἐνταλμάτων, τὸ μὴ ἔχειν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν· οὐκοῦν τῶν μὲν τοιούτων, ἀποφοιτᾶν ἀναγκαῖον τοὺς εἰσβάλλειν ἐθέλοντας διὰ τῆς στένῃς πύλης, συνεῖναι δὲ καὶ συνεορτάζειν Χριστῷ.

Ὅτι γὰρ οἱ μὴ τοιοῦτοι ἀπόβλητοι, δι' ἐναρ- v. 25.
p. 197. a. γούς παραδείγματος διέδειξεν ὁ σωτὴρ εἰπὼν· ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης κ. τ. λ.

Ὡς ἐπὶ τινος οἰκοδεσπότου πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων συναγηγερκότος εἰς ἐστίαν καὶ τράπεζαν, εἶτα προεισβεβηκότος μεθ' ὧν ἔδει τοῦτο δρᾶν· ἀποκλείσαντός τε τὴν θύραν, τοὺς μετὰ τοῦτο κρούοντάς ἀκούσισθαι φησὶν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· γινῶσιν δὲ ἐνταῦθα, οὐχ' ἀπλῶς τὴν εἶδησιν λείπει, ἀλλὰ τὴν οἰκειότητα τὴν ἐν μεθέξει, τὴν ὡς ἐν χάριτι καὶ τιμῇ· εἴπερ γὰρ ἡ γινῶσις μόνον ἡμῖν κατασημαίνεται εἶδησιν, πῶς ἠγνόησε τῶν ὄντων τινὰς, ὁ πάντα ἔχων γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ; ὁ καὶ πρὶν γενέσεως πάντα εἰδὼς; οὐκοῦν οὐ μόνον ἀνόητον ἀλλὰ καὶ δυσσεβές, τὸ ἀγνοῆσαι τινὰς ὑποτοπῆσαι τὸν κύριον· οἰησόμεθα δὲ μᾶλλον εἰπεῖν αὐτὸν, ὡς οὐδαμόθεν τὴν οἰκειότητά τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ σχέσιν ἐπάγονται· οὐκ οἶδα γὰρ φησι γεγονότας ἀρετῆς ἐραστὰς· οὐ τὸν ἐμὸν τι-

XIII. τε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη,
 καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώ-
 λειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐ-
 τῆς· στενὴ δὲ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ
 ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ εὐ-
 ρίσκοντες αὐτήν· τοῖς γὰρ ἐθέλουσιν ἐλθεῖν,
 δεῖ δὴ πάντως πίστεως μὲν, καὶ πρὸ γε τῶν
 ἄλλων, ὀρθῆς· εἶτα, βίου ἀλήπτου κατὰ τὸ
 μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης· οὕτω γάρ
 που καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ τὰς πρὸς Θεὸν ἰκε-
 σίας ἐποιεῖτο λέγων· κρῖνον με κύριε κατὰ τὴν
 δικαιοσύνην μου· πλὴν οὐκ ἔνεστι τοῖς ἐθέλου-
 σι βιοῦν ἀγίως, ἀκλητὶ δύνασθαι τοῦτο δρᾶν·
 αἰὶ γὰρ πῶς ἐστὶ σκληρὰ καὶ ἀνάντης, καὶ οὐ
 βάσιμος τοῖς πολλοῖς, ἡ εἰς ἀρετὴν ἀποφέρου-
 σα τρίβος· εἰσελάσει δὲ ῥαδίως διὰ τῆς στενῆς
 πύλης, καὶ δραμεῖται τὴν τεθλιμμένην ὁ ἀγω-
 νιζόμενος καὶ τοὺς τοιούτους πόνους αἰρούμε-
 νος· γέγραπται γοῦν ὅτι ἀνὴρ ἐν πόνοις, πονεῖ
 ἑαυτῷ, καὶ ἐκβιάζεται ἑαυτοῦ τὴν ἀπώλειαν· ὡς
 γὰρ αὐτὸς πάλιν ἔφη ὁ κύριος, βιασθή ἐστιν ἡ
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἁρπάζου-
 σιν αὐτήν· πλατεῖα δὲ ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος
 ἡ ὁδὸς, ἡ πολλοὺς εἰς ὅλεθρον καταφέρουσα·
 καὶ ὅποῖον ἂν νοηθεῖν τὸ πλάτος αὐτῆς, αἰσχροὶ
 καὶ φιλήδονος ζωὴ, τρυφαί, καὶ κῶμοι, καὶ
 μέθαι, καὶ πάντα τὰ τῆς κακίας ἐπιτηδεύματα,

ἵνα διὰ τῆς οὕτω σεπτῆς καὶ ἁγίας ζύμης ἄζυ- κπ.
μοι νοητῶς εὐρισκώμεθα· εἰσδύνουσα γὰρ εἰς
νοῦν τῆς εὐαγγελικῆς παιδεύσεως ἡ ζωοποιὸς
ἐνέργεια, ψυχὴν τε καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα, πρὸς
τὴν ἰδίαν ὥσπερ ποιότητα, μεταστοιχειοῖ.

Δοκεῖ πως ἡ ἀπόκρισις, ἔξω φέρεσθαι σχο- v. 23.
ποῦ τοῦ ἐρωτήσαντος· ὁ μὲν γὰρ ἡξίου μα- p. 195. b.
θεῖν, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι· ὁ δὲ τὴν τοῦ δύν-
ασθαι δικαιοθῆναι τρίβον ἐξηγεῖτο, λέγων·
ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· τί
οὖν ἄρα πρὸς τοῦτο φαμέν; ἔθος ἦν τῷ πάντων
σωτῆρι Χριστῷ, τοῖς ἐρωτῶσιν αὐτὸν ὑπαντᾶν,
οὐχὶ πάντως κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, ἀλλ' εἰς
τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀναγκαῖον τοῖς ἀκρωμένοις
ὁρᾶν· ἔδρα δὲ τοῦτο μάλιστα, ὅτε τις ἡξίου
μαθεῖν τι, τῶν ὅσα περιττὰ ἐστὶ καὶ ἀνόνητα·
τί γὰρ ἔδει φιλοπευστεῖν, πότερόν ποτε πολ-
λοὶ τινες εἶεν ἢ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; τί τὸ ἐν-
τεῦθεν ὄφελος ἐκβέβηκεν ἂν τοῖς ἀκρωμένοις;
ἦν δὲ ἀναγκαῖον καὶ λυσιτέλές τὸ εἰδέναί μᾶλ-
λον τὸν τρόπον δι' οὗπερ ἂν τις ἴοι πρὸς σω-
τηρίαν· οὐκοῦν οἰκονομικῶς πρὸς μὲν τὸ τῆς ἐρω-
τήσεως εἰκαῖον, ἀποσιγᾷ· μεθίστησι δὲ τοὺς λό-
γους ἐφ' ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον· τοῦτο δὲ ἦν τὸ
εἰδέναί δρᾶν ἐκεῖνα δι' ὧν ἦν δύνασθαι τὴν στε-
νὴν καὶ τεθλιμμένην εἰσελάσαι πύλην· τοῦτο
γάρ που καὶ ἐτέρωθι διδάσκων φησὶν, εἰσέλθε-

ΧΙΠ. φήτου φώνῃς· καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ, κρῖ-
μα· καὶ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος· κρῖ-
μα μὲν γὰρ καὶ δικαιοσύνην, τὸ εὐαγγελικὸν
ὀνομάζει κήρυγμα· οὕτω γε μὴν αὐτὸ κατακυ-
λισθήσεται διεβεβαιουῖτο τῆς ὑπ' οὐρανὸν, ὡς
ὕδωρ καὶ χειμάρρουν, οὐ δὲ τὰς ὁρμὰς ἐγκό-
ψειεν ἂν οὐδεὶς καταχεομένου λαύρως.

γ. 21.
p. 194. b.

Ὁ αὐτὸς δ' ἂν γένοιτο λόγος, καὶ περὶ τοῦ
ζύμης παραβεβληῖσθαι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ·
μικρὰ μὲν γὰρ ἡ ζύμη, πλὴν τοῦ παντός φυρά-
ματος ἀμειλητὶ καταδράττεται· καὶ τὴν ἰδίαν αὐ-
τῷ ποιότητά καταμίσγει γοργῶς· τοιοῦτόν τι
καὶ ἐν ἡμῖν ὁ θεῖος ἐργάζεται λόγος· γεγονώς
γὰρ ἐν ἡμῖν, ἀγίους καὶ ἀμώμους ἀποτελεῖ·
καὶ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν εἰσδεδυκώς, πνευμα-
τικούς ἀποφαίνει· ἵν' ὡς ὁ Παῦλος φησὶ, ὁλό-
κληρον ἡμῶν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχὴ
ἀμέμπτως τηρηθεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι γὰρ ἐν τῷ βάθει τῆς δια-
νοίας ἡμῶν ὁ Θεὸς εἰσχεῖται λόγος, σαφηνεῖ
λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς δι' ἐνὸς τῶν προφη-
τῶν· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ
συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν
οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν· δίδους νόμους μου
εἰς τὰς διανοίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας
αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς· οὐκοῦν εἰς νοῦν καὶ
καρδίαν, τὴν νοητὴν καὶ θεῖαν δεχόμεθα ζύμην·

νοι ταῖς ἀρχαιοτέραις· οὐκοῦν δύο μὲν αἱ σάλ- xiii.
πιγγες, ἀργυραῖ δὲ, καὶ ἐλαταὶ· τοῦ μὲν ἀρ-
γύρου κατασημαίνοντος τὴν φαιδρότητα· λαμ-
πρὸς γάρ ἐστίν ὁ παρὰ θεοῦ λόγος· τοῦ γε μὴν
ἐλάσματος ὑποφαίνοντος, ὅτι προβήσονται καὶ
προκόψουσιν αἱ ἱεραὶ τε καὶ θεῖαι σάλπιγγες,
ἥγουν τὸ νέον τε καὶ ἀρχαῖον κήρυγμα· προκό-
πτει γὰρ αἰὲν πῶς τὸ ἐλαυνόμενον, καὶ εἰς εὖρος
τε καὶ μῆκος ἐκτείνεται· ἔμελλον δὲ προκόπτειν,
ἐπιλάμψαντος τοῦ Χριστοῦ· ὁ μὲν παλαιὸς νό-
μος, εἰς Θεωρίαν πνευματικὴν· τὸ δὲ κήρυγμα
τὸ εὐαγγελικόν, εἰς τὸ πᾶσης κατευθυνθήσεσθαι
τῆς ὑπ' οὐρανὸν· πλήν τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος ἐδί-
δου τὸ χρῆναι ταῖς σάλπιγξι διατάττειν τοὺς
λαοὺς· δέδοται γὰρ παρὰ Χριστοῦ τὸ διακηρύτ-
τειν αὐτὸν καὶ τὰ αὐτοῦ θεσπίσματᾶ, τοῖς τῶν
νέων κηρυγμάτων ἱεουργοῖς, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς
ἁγίοις ἀποστόλοις· ὥς δὲ ἔμελλεν εἰς αὕξησιν
ὥσπερ ἀναπνέειν, βραχὺς ὢν ἐν ἀρχαῖς τῶν
εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων ὁ λόγος, ἀταλαίπω-
ρον ἰδεῖν, προηγορευκότος θεοῦ διὰ φωνῆς Ἡ-
σαίου περὶ αὐτοῦ· ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα,
τοῦ γινῶναι τὸν κύριον· ὥς ὕδωρ πολὺ κατακα-
λύψαι θαλάσσης· θαλάσσης γὰρ δίκην ἐκκέχυ-
ται πανταχοῦ τὸ σωτήριον κήρυγμα, καὶ παν-
σθενεστέρα τὴν ἔμβολὴν· καὶ τοῦτο πάλιν
ἡμῖν διασαφεῖ λέγων ὁ τῶν ὅλων θεός, διὰ προ-

· XIII. · μιδῇ μέτροις εἰσὶν· ἐδόθη μὲν γὰρ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ διὰ Μωϋσέως νόμος· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀνέφικτον διὰ τῆς ἐν αὐτῷ σκιᾶς, καὶ σωματικῆς λαΐρειας διασωθῆναι δύνασθαι τοὺς ἐπὶ τῆς Γῆς, λοιπὸν ἀναγκαίως τὸ εὐαγγελικὸν καὶ σωτήριον ἀνέφυ κήρυγμα, καὶ εἰς ὅλην ἐκτέταται τὴν ὑπουρανόν· τοῦτο ἡμῖν αἰνιγματωδῶς τὸ μωσαϊκὸν ἐσήμαινε γράμμα· ἔχει δὲ οὕτως· καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἐλατὰς, ἀργυρᾶς ποιήσαις αὐτάς, καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγὴν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολὰς· καὶ μεθ' ἑτέρα· καὶ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσι ταῖς σάλπιγξι· καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· ἵν' ἐντεῦθεν ἐννόῃς καὶ τὴν τοῦ νόμου παιδαγωγίαν, καὶ τελείωσιν τὴν διὰ Χριστοῦ, διὰ πολιτείας εὐαγγελικῆς καὶ μυσταγωγίας τῆς ὑπὲρ σκιὰν καὶ τύπους· σάλπιγξ δὲ οὖν ὁ νόμος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εὐαγγελικὸν καὶ σωτήριον κήρυγμα· οὕτω γὰρ αὐτοῦ διαμνημονεύει καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγων· καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, σαλπιοῦσι τῇ σάλπιγγι τῇ μεγάλῃ· μεγάλη γὰρ ὄντως ἀνεφώνησε σάλπιγξ, ἡ διὰ γε τῶν ၺλίων ἀποστίόλων· οὐκ ἄθετοῦσα τὴν πρώτην, συνεισδεχομένη δὲ καὶ αὐτὴν διὰ γὰρ νόμου καὶ προφητῶν, ἐμπεδοῦσιν αἰεὶ τὸν ἐπὶ Χριστῷ λόγον, μαρτυρίαις χρώμε-

ἔχον εἰς παράστασιν τῶν συμβεβηκότων, ἥ γοῦν κλπ. γενομένων ἐπὶ τῷ θείῳ τὲ καὶ ἱερῷ κηρύγματι, φημί δὴ τῷ εὐαγγελικῷ, ὃ δὴ καὶ βασιλείαν ὀνομάζει τοῦ Θεοῦ· δι' αὐτοῦ γὰρ κερδαίνομεν τὸ συμβασιλεῦσαι Χριστῷ· καὶ ἦν μὲν ἐν ἀρχαῖς παρ' ὀλίγοις καὶ συνεσταλμένον, ἐπλατύνθη δὲ καὶ διέδραμε μετὰ ταῦτα εἰς πάντα τὰ ἔθνη· ἐλαλήθη μὲν γὰρ κατὰ μόνην τὴν Ἰουδαίαν, ἐν ἣ καὶ εὐαρίθμητοι παντελῶς γεγόνασιν οἱ μακάριοι μαθηταί· ἀπειθήσαντος δὲ τοῦ Ἰσραὴλ, τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ἐνετέλλετο λέγων· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ ἐξῆς· ὥσπερ οὖν τὸ σπέρμα τοῦ σινάπewς, τῶν μὲν ἐτέρων λαχανικῶν σπερμάτων, ἡττάται λίαν εἰς τὸ ἐν μεγέθει ποσὸν, ἀνίσχει γε μὴν εἰς ὕψος, λαχανοπρεποῦς ἐπέκεινα μέτρου, ὥστε καὶ στρουθίων ἐναύλισμα γενέσθαι πολλῶν, οὕτω καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τοὔτέστι τὸ νέον τὲ καὶ ἱερὸν καὶ σωτήριον κήρυγμα, δι' οὗ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀρίστων ἀνδραγαθημάτων πεποδηγήμεθα, καὶ τὸν φύσει τὲ καὶ ἀληθῶς ὄντα ἐγνώκαμεν, ὡς παρ' ὀλίγοις μὲν ἦν ἐν ἀρχαῖς, καὶ οἷον βραχὺ καὶ συνεσταλμένον· προβέβηκε δὲ μετὰ τοῦτο πρὸς αὐξησιν· ὥστ'ε καὶ εἰς σκέπην γενέσθαι τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ· οὓς δὴ καὶ στρουθίοις παρεικαστέον· Θεῷ γὰρ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ὀλίγοις κο-

ΧΙΙΙ. ἐβούλετο τὴν ἀγορῶθεϊσαν γυναῖκα, κατὰ τὰ τετραπόδα μᾶλλον κάτω κεκυφέναι, ἢ τὸ οἰκεῖον ἀνθρώποις ἀπολαβεῖν σχῆμα· μόνον ἵνα μὴ Χριστὸς μεγαλύνηται, μὴ δὲ θεὸς εἶναι ὑπὸ τῶν πραγμάτων κηρύττηται· ἐλέγχεται μὲν τοι ὁ ἀρχισυνάγωγος ὑποκριτῆς ὧν· εἴ γε τὰ μὲν ἄλογα ζῶα ἐν σαββάτῳ ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἀπάγοι, τὴν δὲ γυναῖκα, τὴν οὐ μᾶλλον διὰ τὸ γένος ὅσον διὰ τὴν πίστιν Ἀβραὰμ οὖσαν θυγατέρα, οὐκ ἀξιοῖ λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀσθενείας· ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς νόσου, παράβασιν κρίνει τοῦ σαββάτου.

ν. 17. Κατησχύνοντο μὲν οἱ διεφθαρμένας τὰς κρίσεις ἐκφέροτες· οἱ τῷ ἀκρογωνιαίῳ προσκόπτοντες, καὶ διὰ τοῦτο συνθλώμενοι· οἱ τῷ ἱατρῷ ἀνθεσθηκότες· οἱ τῷ σοφῷ κεραμεῖ τὴν τῶν διαστραφέντων σκευῶν ἐπανόρθωσιν ποιουμένῳ ἀντιπίπτοντες· καὶ οὐδὲ μία αὐτοῖς ἀπόκρισις ὑπελείπειτο· ἀλλ' ἦσαν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἑλεγχος ἀναντίρρητος, ἐπιστομιζόμενοι καὶ ἀποροῦντες ὅ τι ἄρα καὶ φθέγγονται· οὕτως αὐτῶν ἀπερῥάψε τὸ θρασὺ στόμα ὁ κύριος· οἱ δὲ ὄχλοι, οἷα ὠφελούμενοι ἐκ τῶν σημείων, ἔχαιρον· τὸ γὰρ ἐνδοξον τῶν ἔργων καὶ περιφανὲς ἔλυε πᾶσαν ζήτησιν καὶ ἀμφιβολίαν τοῖς μὴ κακοήθως ζητοῦσιν.

ν. 19.
p. 193. α.

Εὐφυὲς τὸ παράδειγμα, καὶ οὐκ ἀνιχνύως

τικῆς ἢ ἰσθουργικῆς ἔργον μέτεχειρίσατο; ἀλλ' XIII.
 ἄνωρθώθη, φησὶ· ἔργον γὰρ ὅλως ἐστὶ τὸ θε-
 ραπεύεσθαι· ἀλλὰ γὰρ οὐ διὰ τὸ σάββατον ἀλη-
 θῶς ἀτανακτεῖς, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν βλέπων τι-
 μώμενον καὶ ὡς θεὸν προσκυνούμενον, μαίνῃ καὶ
 ἀποπνίγῃ, καὶ τῇ βασκανίᾳ κατατήκῃ· καὶ ἕτε-
 ρα μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνδομυχᾷς, ἄλλον δὲ σκή-
 πτῃ καὶ προφασίζῃ· ὅθεν καὶ χαριέστατα ὑπὸ
 τοῦ κυρίου τοῦ εἰδότος τοὺς ματαίους σου δια-
 λογισμοὺς ἐλέγχῃ· καὶ τὴν ἀρμόζουσάν σοι δέ-
 χῃ προσηγορίαν, ὑποκριτῆς ἀκούσας καὶ εἴρων
 καὶ ὕπουλος.

Οὐ θαυμάζεις γὰρ φησὶ τὸν λύσαντα τὴν v. 16i
 τοῦ Ἀβραάμ θυγατέρα, ἀλλὰ βοῦν μὲν καὶ p. 192. a.
 ὄνον ἀναπαύεις, καμάτων αὐτοὺς ἀνιείς καὶ ἀπο-
 φέρων ἐφ' ὕδωρ· σωζομένου δὲ παραδόξως ἀν-
 θρώπου νενοσηκότος, καὶ θεοῦ κατοικτεῖραντος,
 ἀμφοτέροις ἐπιτιμᾷς ὡς παρανομήσασι, τῷ μὲν
 ὅτι τεθεράπευκε, τῷ δὲ ὅτι τοῦ νοσεῖν ἀπηλ-
 λάττετο.

Θέα μοι τὸν ἀρχισυνάγωγον· ὅπως ἀτιμότε-
 ρος αὐτῷ τοῦ κτήνους ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, εἴ γε
 βοῦν καὶ ὄνον ἐν σαββάτῳ προνοίας ἀξιοῖ· τὴν
 δὲ συγκεκυφῖαν γυναῖκα οὐ βούλεται βασκαί-
 νων Χριστῷ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀσθενείας, οὐδὲ
 τὸ κατάλληλον ἀπολαβεῖν σχῆμα.

Ἀλλ' ὁ τῆς συναγωγῆς ἄρχων ὁ βάσκανος p. 192. b.

ΧΙΙΙ. τούτου ὑπόκρισιν, τοῖς ὄχλοις ἐπιτιμᾷ ὥστε δόξαι ὅτι διὰ τὸ σάββατον ἀγανακτεῖ· ἵνα πείσῃ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις διεσκορπισμένους, καὶ ταῖς ἐργασίαις σχολάζοντας, μὴ δὲ ἐν σαββάτῳ θιατὰς εἶναι καὶ θαυμαστὰς τῶν τοῦ κυρίου τερατουργημάτων, μή ποτε καὶ πιστεύσωσιν· ἀλλ' εἰπὲ ἡμῖν, ὦ βασκανίας ἀνδράποδον, ὅποῖον ἔργον ὁ νόμος ἐκώλυσε, ὁ εἰπὼν σοι, ἀπὸ παντὸς ἔργου χειροκμήτου, ἀποστήσῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; ἄρα τὸ διὰ στόματος καὶ διὰ λόγου; παῦσαι τοῦν ἐσθίων, καὶ πίνων, καὶ ὁμιλῶν, καὶ ψάλλον ἐν σαββάτῳ· καὶ εἰ μὴ ταῦτα πράττεις, μὴ δὲ τὸν νόμον ἀναγινώσκεις, ἵνα τί σοι καὶ τὸ σάββατον; ἀλλὰ τὸ διὰ χειρῶν καὶ ποῖον διὰ χειρῶν ἔργον, τὸ φωνῇ γυναῖκα ἀνορθῶσαι; εἰ δ' ὅτι ἔρῳ ἡ γυνὴ τεθεράπευται τοῦτο ἐργασίαν καλεῖς, ἔργον ἐργάζῃ καὶ σὺ τὴν θεραπείαν μεμφόμενος· ἀλλ' εἶπε, φησὶ, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας, καὶ ἀπολέλυσται· τί δὲ; οὐ καὶ σὺ λύεις τὴν ζώνην ἐν σαββάτῳ; οὐ τῶν ποδῶν ἐκλύεις τὸ ὑπόδημα; οὐ τὴν στρωμνὴν σῖρωννύεις; οὐ τὴν χεῖρα ἀποσμήχεις ῥυπῶσαν ἐν ἐδέσμασι; πῶς οὖν ἐφ' ἐνὶ μόνῳ λόγῳ τῷ ἀπολέλυσαι ἀγανακτεῖς; ὅποῖον δὲ καὶ ἔργον ἡ γυνὴ μετὰ τὸν λόγον εἰργάσατο; ἄρα γε χαλκευτικῆς, ἢ τεκτονικῆς, ἢ οἰκοδομικῆς ἐφήψατο; ἄρα ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὕφαν-

καὶ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου; τίνι προστέταχεν ἀργεῖν ἐν σαββάτῳ; ἐαυτῷ μᾶλλον, ἢ σοὶ; εἰ μὲν οὖν ἐαυτῷ, μὴ διοικεῖτω τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν σαββάτῳ· ἀργείτω καὶ ὁ τοῦ ἡλίου δρόμος, μὴ πιπτέτωσαν ὕετοὶ, στήτωσαν αἱ τῶν ὑδάτων πηγαὶ, καὶ ποταμῶν ἀεννάων φοραὶ, καὶ ἀνέμων χρειᾶι· εἰ δέ σοι προστέταχεν ἀργεῖν, μὴ ἐγκάλει θεῷ, τὸ καὶ ἐν σαββάτῳ διδόναι τισι μετ' ἐξουσίας τὸν ἔλεον· διὰ τί δὲ ὅλως καὶ ἀργεῖν ἐκέλευσεν ἐν σαββάτῳ; ἵνα, φησὶ, ἀναπαύσῃται ὁ παῖς σου, καὶ ὁ βοῦς σου, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνος σου· ὅταν οὖν ἀναπαύσῃ τινὰς, νοσημάτων αὐτοὺς ἀνιείς, εἴτα τοῦτο κωλύης αὐτὸς, ἔλυσας ἐναργῶς τὸν ἐπὶ τῷ σαββάτῳ νόμον, οὐκ ἐὼν ἀναπαύεσθαι τοὺς ἐν ἀλλήμασιν ὄντας καὶ νόσοις, οὓς ἔδησεν ὁ σατὰνᾶς.

Ἄλλ' ὁ τῆς ἀχαρίστου συναγωγῆς ἀρχισυν- P. 191. b.
 ἄγωγος, ἐπειδὴ εἶδε τὴν τὰ μέλη δεδεμένην Γυναικα, καὶ ὀρθοποδεῖν μὴ δυναμένην, ἀλλ' εἰς γῆν καὶ ἐπὶ γαστέρα συννεύουσαν, ὑπὸ Χριστοῦ ἡλεημένην, καὶ ἀφῇ μόνη τέλεον ἀνορθωθεῖσαν, καὶ τὴν τοῖς ἀνθρώποις οἰκείαν πορείαν ἐν ὀρθίῳ τῷ σχήματι ὁδεύουσαν, καὶ ὑπὲρ τούτου τὸν θεὸν μεγαλύνουσαν, ἄχθεται τῇ ταύτης λύσει, καὶ ἐπὶ τῇ δόξῃ τοῦ κυρίου πυρπολούμενος, δεσμεῖται τῷ φθόνῳ· καὶ ἐπηρεάζει τῷ θαύματι, καὶ τὸν κύριον ἀφείς τὸν ἐλέγχοντα τὴν

XIII. σταχοῦ, καὶ ἐξ ἰδίας δυνάμεως οὐδὲν ἐνεργέ-
 σαντα παντελῶς· καὶ Γουὺν λεπρωθείσης τῆς Μα-
 ρριάμ διὰ τὸ εἰπεῖν τί μόνον κατ' αὐτοῦ ἐν κα-
 ταγνώσειως μέρει, καὶ τοῦτο ἀληθές· γυναῖκα
 γάρ, φησιν, αἰθιόπισσαν ἔλαβεν ἑαυτῷ· οὐ γέ-
 γονε κρείττων τοῦ κακοῦ, προσέπιπτε δὲ μᾶλ-
 λον τῷ Θεῷ λέγων· ὁ Θεός, δέομαί σου ἴασαι
 αὐτήν· καὶ ὅμως οὐδὲ ἰκετεύοντος συνεχωρήθη
 αὐτῇ τῆς ἁμαρτίας τὸ ἐπιτίμιον· καὶ ἕκαστος
 δὲ τῶν ἁγίων προφητῶν, εἴ που τί καὶ ἐνήργη-
 κεν ὅλως, ἐν δυνάμει Θεοῦ τοῦτο ποιήσας ὁρᾶ-
 ται· ἐνταῦθα δέ μοι βλέπε τὸν τῶν ὅλων σω-
 τῆρα Χριστὸν· εὐχὴν ἀνατείνεταί, ἀλλὰ τῇ ἑαυ-
 τοῦ δυνάμει ἀνατεθεικότα τοῦ πράγματος τὴν
 κατόρθωσιν, φωνῇ θεραπεύοντα, καὶ χειρὸς ἀφῇ·
 κύριος γὰρ ὢν καὶ θεός, ἰσοδυναμοῦσαν ἑαυτῷ
 πρὸς γε τὸ δύνασθαι φημὶ νοσημάτων ἐλευθε-
 ροῦν, τὴν ἰδίαν ἀπέφηνε σάρκα· ἔδει δὲ οὖν ἐν-
 τεῦθεν συνεῖναι λοιπὸν τοῦ κατ' αὐτὸν μυστη-
 ρίου τὴν δύναμιν· οὐκοῦν εἴπέρ τις ἦν ἀλχίνους
 ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἐνενόησεν ἂν τίς τε καὶ ὅσος
 ἐστὶν ὁ σωτὴρ, ἐκ τῆς οὕτω παραδόξου Θεοση-
 μείας, καὶ μὴ ταυτὰ λέγειν τοῖς ὄχλοις, μὴ δὲ
 τοῖς θεραπευομένοις ἐγκαλεῖν τοῦ νόμου τὴν
 λύσιν, τῆς κατὰ τὸ σάββατον ἀργίας τὴν παρά-
 δοσιν· ἐργάσασθαι γὰρ ὅλως ἐστὶ τὸ θεραπεύε-
 σθαι· ἀδικεῖται δὲ νόμος, θεοῦ κατοικτείροντος,

μακρον ὀλέθρου· φθόνῳ δὲ διαβόλου, θάνατος XIII.
εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἐπεὶ ἀνατροπῇ θανάτου, καὶ φθορᾶς, καὶ v. 14.
p. 190. b.
φθόνου τοῦ καθ' ἡμῶν γεγονότος παρὰ τοῦ πο-
νηροῦ καὶ ἀρχεκάκου δράκοντος, ἢ τοῦ λόγου
γέγονε σάρκωσις, ἢ γουν ἐνανθρώπησις· καὶ τοῦ-
το σαφῶς ἡμῖν, δι' αὐτῶν ἐκφαίνεται τῶν πραγ-
μάτων· ἡλευθέρου τοίνυν τὴν Ἀβραὰμ θυγατέ-
ρα, τῆς οὕτω μακρᾶς ἀρρώστιας, ἐπιφωνῶν τε
καὶ λέγων· γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας
σου· θεοπρεπεστάτη λίαν ἡ φωνὴ, ἐξουσίας γέ-
μουσα τῆς ἀνωτάτω· νεύματι γὰρ βασιλικῷ τὴν
νόσον ἐλαύνει· προσεπίθῃσι δὲ καὶ χεῖρας αὐ-
τῇ· καὶ ἀνωρθώθη φησὶ παραχρῆμα· ἔξεστι δὴ
οὖν κἀντεῦθεν ἰδεῖν, ὅτι τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν
τε καὶ ἐνέργειαν ἡ ἁγία πεφόρηκε σὰρξ· ἰδία
γὰρ ἦν αὐτοῦ, καὶ οὐχ' ἐτέρου τινὸς παρ' αὐ-
τὸν ὄντος υἱοῦ κατὰμόνας καὶ ἰδικῶς, κατὰ γε
τὸ τισὶν ἀνοσιώτατα δοκοῦν.

Καί τοι πῶς οὐκ ἔδει μᾶλλον θαυμάσαι Χρι-
στὸν ἀπολύσαντα τῶν δεσμῶν τὴν Ἀβραὰμ θυ-
γατέρα; εἶδες αὐτὴν παραδόξως τοῦ πάθους
ἀπηλλαγμένην· οὐκ εἶδες εὐχόμενον τὸν ἰατρὸν,
οὐχ' ὥς αἶτημά παρ' ἐτέρου λαβόντα τῆς καμ-
νούσης τὴν ἱασιν, ἀλλ' ἐξουσίας ἔργον ἀποτε-
λέσαντα· ἀρχισυνάγωγος ὢν, τὰ Μωϋσείως οἴ-
σθα που Γράμματα· εἶδες αὐτὸν εὐχόμενον πλει-

XIII. δώσει δὲ χώραν αὐτῷ πρὸς τοῦτο οἰκονομικώτα-
 τα λίαν ὁ παντεπόπτης Θεὸς· ἵνα τῷ τῆς δυ-
 σπράγίας βάρει κατηχθισμένοι, μεταφοιτᾶν ἔ-
 λοιντο πρὸς τὰ βελτίω· καὶ γοῦν ὁ σεφώτατος
 Παῦλος, ἐν Κορίνθῳ τινὰ διαβεβλημένον ἐπὶ
 πορνείᾳ, παραδέδωκε τῷ σατάνᾳ εἰς ὄλεθρον τῆς
 σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ· οὐκοῦν ἡ συγκε-
 κυφύῖα γυνὴ τοῦτο λέγεται παθεῖν ἐξ ἀγριό-
 τητος διαβολικῆς· ἥτοι, καθάπερ ἔφην, παρειω-
 ραμένη παρὰ θεοῦ δι' οἰκεῖα πταίσματα, ἡ γοῦν
 τῷ καθόλου λόγῳ καὶ γενικῶ· παραίτιος γὰρ
 τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι τοῦ νοσεῖν ὁ ἀλιτή-
 ριος γέγονε σατάνᾳ· ὅτι καὶ δι' αὐτοῦ τὴν πα-
 ράβασιν τὴν ἐν Ἀδὰμ ἡρτύθαι φαμέν, δι' ἧς
 εἰς ἀσθενείαν καὶ φθορὰν, τὰ τῶν ἀνθρώπων
 κατεχομίσθη σώματα· πλὴν ὄντων τῶν ἀνθρώ-
 πων ἐν τούτοις, οὐ παρεῖδεν ἡμᾶς ἀγαθὸς ὢν
 φύσει Θεὸς, μακρᾷ δὲ καὶ ἀφύκτῳ κηκολασμέ-
 νους νόσῳ τοὺς κάμνοντας, καὶ ἀπήλλαττε τῶν
 δεσμῶν, λυτικὴν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἀποφαί-
 νων εὖ μάλα τὴν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ παρουσίαν
 τὴν καὶ ἀνάδειξιν αὐτοῦ· ἀφίκετο γὰρ ἐμορφώ-
 σων τὰ κατ' ἡμᾶς πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς· ὁ γὰρ
 θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησε, κατὰ τὸ γεγραμμένον·
 οὐδὲ τίρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων· ἔκτισε γὰρ
 εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα· καὶ σωτήριοι αἱ γενέ-
 σεις τοῦ κόσμου· καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φάρ-

μακάριοι προφῆται μέχρις Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ἐν τούτοις γέγονε τοῖς καιροῖς ἄκαρπος ὁ Ἰσραὴλ· ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ, δῆλον δὲ ὅτι καὶ τοῦ υἱοῦ, ἀπαράδεκτος ἦν ὡς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις λατρείας, ἄκαρπος παντελῶς τό γε ἦκον εἰς πνευματικὴν εὐοσμίαν· γέγονεν οὖν καὶ ἀπόβλητος· καὶ τοῦτο διδάξει λέγων αὐτὸς ὁ σωτὴρ πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας, οὐκ εὐδόκησας· καὶ διὰ Ἡσαΐου· τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεις, εἰάν φέρητε σημίδαλιν, μάταιον θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστίν· ὃ δὴ μισεῖ καὶ βδελύσσεται Θεός, πῶς ἂν νοηθεῖν καρπὸς εἶναι ψυχῆς νοητὸς καὶ πνευματικὸς καὶ εὐπαράδεκτος αὐτῷ;

Ἦν δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ γυνὴ ἐκτωκαίδεκα ἔτη ἐξ ἀσθενείας συγκύπτουσα· ὀνίνησιν οὐ μετρίως τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ τοῦτο· δεῖ γὰρ ἡμᾶς πανταχόθεν τὸ χρήσιμον ἐρανίζεσθαι· ἐξεστι δὴ οὖν ἐντεῦθεν ἰδεῖν, ὅτι δέχεται πολλάκις τὴν κατὰ τινῶν ἐξουσίαν ὁ σατανᾶς, πλημμελούντων δηλονότι, καὶ τῶν εἰς εὐσέβειαν σπουδασμάτων ἀνθηρημένων τὸ ῥάθυμον· οὗς δ' ἂν λάβοι, τοιούτους ἐνίησιν ἀρρώσθημασιν ἴσθ' ὅτε σωματικοῖς, κολαστῆς ὑπάρχων καὶ ἀπηγῆς· δί-

γ. 11.
p. 190. a.

XIII. στα γὰρ τῶν προκειμένων θεωρημάτων ἔσθ' ὅτε ,
 καὶ ἡ τοῦ λόγον γίνεται διεκβολή· ὅτι δὲ ἔμελ-
 λε τὴν ἐκβολὴν ὑπομένειν ὁ Ἰσραὴλ διὰ πολ-
 λὴν ἀκαρπία, ὑπεσήμενέ πως καὶ ὁ μακάριος
 Βαπτιστῆς, λέγων· ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρί-
 ζαν τῶν δένδρων κεῖται, καὶ τὰ ἐξῆς· ἔοικε τοί-
 νυν συκῇ παραβάλλειν τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγω-
 γὴν· ὡς καὶ ἑτέροις αὐτὴν παραβάλλει φυτοῖς
 τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν· ἀμπέλω φημὶ καὶ ἐλαία
 καὶ δρυμοῖς· καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἰερεμίας πο-
 τὲ δὲ πάλιν πρὸς αὐτὴν· ἐλαίαν ὡραίαν, εὖ-
 σκιον τῷ· εἶδεις, ἐκάλεσε κύριος τὸ ὄνομά σου·
 εἰς καιρὸν περιτομῆς αὐτῆς· ἀνήφθη πῦρ ἐπ'
 αὐτὴν· μεγάλη ἡ θλίψις ἐπ' αὐτὴν, ἡχρειώθη-
 σαν οἱ κλάδοι αὐτῆς· ἕτερος δὲ τῶν προφητῶν,
 Λιβάνω τῷ ὄρει παρεικάζων αὐτὴν, οὕτω φησὶ·
 διάνοιξον ὁ Λίβανος τὰς θύρας σου, καὶ κατὰ-
 φαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου· δεδαπάνηται γὰρ
 ὡς ὑπὸ πυρὸς, ὁ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δρυμὸς,
 τοὔτέστιν ὁ ἐν αὐτῇ δῆμος· οὐκοῦν εἰς εἰκόνα
 δέχεται τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς, ὡς ἔφην, ἡ-
 γουν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τὴν ἐν τῇ παραβολῇ λε-
 γομένην συκὴν· ἦλθε δὲ φησι ζητῶν καρπὸν, καὶ
 οὐχ' εὔρε· τοῦτο τρίτον ἦλθε· τὸ πρῶτον, διὰ
 Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν· δεύτερον, καθ' ὃν ἦν Ἰη-
 σοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ κριταὶ·
 τρίτον δὲ μετὰ τούτους, καθ' ὃν γεγόνασιν οἱ

λων, τὰς ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀναφέρων λι-
τὰς· καὶ λέγων, κύριε παντοκράτορ, ἕως τίνος
οὐ μὴ ἐλεήσῃς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πό-
λεις Ἰούδα ἃς ὑπερεῖδες τοῦτο ἐβδομηκοστὸν
ἔτος; γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ ἐξόδῳ ὡς κατὰ-
διώκοντος τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὁμοίως τοῖς ἰδίῳις
ὑπασπισταῖς τοῦ τῆς Αἰγυπτίων ἐξάρχοντος γῆς,
εἴτα μέλλοντος συμπλέκεσθαι πρὸς μάχην αὐ-
τοῖς, ἔσθι ἄγγελος θεοῦ ἀνὰ μέσον τῆς παρεμ-
βολῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν Αἰ-
γυπτίων, καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν
νύκτα· ἔστι τοίνυν τὸ ἀπεικὸς οὐδὲν, καὶνθάδε
νοεῖν τὸν προεσθηκότα τῆς συναγωγῆς ἄγγελον,
ἀνατεῖναι ὑπὲρ αὐτῆς τὰς ἰκετηρίας· εἰ δὲ δὴ
τις λέγοι τὸν υἱὸν εἶναι τὸν γηπόνον, ἔχοι ἂν
καὶ τοῦτο τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς οὐκ ἀπεισι-
κότα λόγον· παράκλητος γὰρ ἡμῶν ἐστὶ πρὸς
τὸν πατέρα, ἱλαστήριόν τε καὶ γεωργὸς τῶν
ἡμετέρων ψυχῶν· καὶ Γουὺν αὐτὸς ἔφη περὶ ἑαυ-
τοῦ· ἐξῆλθεν ὁ ἀπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον
αὐτοῦ· ἀδικήσῃ δὲ τοῦτο εἰς δόξαν οὐδὲν τὸν
υἱὸν, τὸ περιχεῖσθαι φημὶ τοῦ Γηπόνου τὸ πρόσ-
ωπον· εὐρίσκεται γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ τοῦτο
λαβὼν, μῶμον οὐδένα ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας
ὑπομείνας πώποτε· ἔφη γὰρ ὁ υἱὸς τοῖς ἁγίοις
ἀποστόλοις· ἐγὼ εἰμι ἢ ἄγγελος· ὑμεῖς τὰ κλή-
ματα· ὁ πατήρ μου, ὁ γεωργὸς ἐστὶ πρὸς ἕκα-

ΧΙΙ. Πιλάτον , κελεύσαι παρ' αὐταῖς αἷς ἐδόκουν κατὰ τὸν νόμον προσφέρειν θυσίαις , αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι ὡς τότε ἀναμιχθῆναι ταῖς προσφερομέναις θυσίαις , τὸ αἷμα τῶν προσαλόντων ταῦτα οὖν ἐπείπερ ἐδόκει ὑπὲρ εὐσεβείας Γίνεσθαι , ἀπήγγελλον τῷ σωτῆρι , βουλόμενοι τὸ ἐπὶ τούτοις ἀρέσκον αὐτῷ μαθεῖν· ὁ δὲ οἰομένων τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ δικαιοτάτα κατὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν πεπονθέναι ταῦτα , ἀναιρεθέντας , ἅτε στάσιν κινήσαντας τῷ λαῷ , καὶ ἐπὶ τὸ μισεῖν ἐρεθίσαντας ἄρχοντας κατὰ τῶν ὑπηκόων , τὸ μὲν εἶναι αὐτοὺς ἀμαρτωλοὺς , τίθησιν· οὐ μὴν φησι ταῦτα αὐτοὺς πεπονθέναι , ὡς τῶν μὴ πεπονθότων χείρονας· εἴτ' ἐπὶ τούτοις φησὶν , ὅσοι ἐπὶ τῷ ῥητῷ ἀποτρίπων τῆς ἐμφυλίου στήσεως , προφάσει εὐσεβείας ἀναπτόμενης , τοὺς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ , τὸ ἐὰν μὴ μετάνοήσητε , τοῦτέστιν ἐὰν μὴ μεταβάλησθε τοῦ στασιάζειν καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς ἄρχουσιν , ὅπερ οὐ κατὰ βούλημα ποιεῖτε Θεοῦ , πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε , καὶ τὸ ὑμέτερον αἷμα ταῖς ὑμετέραις θυσίαις ἀναμιχθήσεται.

γ. 6.
p. 189. b.

Εἰ μὲν οὖν τίς βούλοιτο λέγειν , ἄγγελον εἶναι τὸν παρὰ Θεοῦ ταχθέντα προεστάναι τῆς ἰουδαίων συναγωγῆς , οὐ καὶ ἀμάρτοι τοῦ πρέποντος· μεμνήμεθα γὰρ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου γεγραφότος , ὅτι εἰσθήκει τίς τῶν ἁγίων ἀγγέ-

τοῖς πράκτορσιν, ἥτοι τοῖς κολασταῖς, ὧν οὐκ χιι. ἂν τις διαφύγοι τὸ ἀπηνὲς· ἀπαιτηθήσεται δὲ μᾶλλον τὰς ἐπὶ παντὶ πλημμελήματι δίκας μικρῶ καὶ μεγάλῳ· τούτων ἔσονται μακρὰν, οἱ τὸν τῆς Χριστοῦ παρουσίας καιρὸν δοκιμάζοντες, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον οὐκ ἠγνοηκότες.

C A P. XIII.

Ἐοίκασιν οἱ Γαλιλαῖοι κατὰ τοὺς χρόνους Πι-
λάτου ἐστιασιαχένοι, δόγμασιν ἐπόμενοι Ἰούδα XIII.
v. 1.
p. 188. a.
τοῦ γαλιλαίου, οὗ καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πρά-
ξεσι τῶν ἀποστόλων ἐμνήσθη· ἦν δὲ τὸ δόγμα
τοῦ Ἰούδα, ὡς καὶ Ἰώσηπος ἐν τοῖς τελευταίοις
τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας ἔδειξε, φαντασίαν
ἐξαποστέλλον πολλήν, δι' εὐσέβειαν εὐτονίας·
κύριον γὰρ μὴ δὲ μέχρι στόματος ἔφασκε δεῖν
τινα λέγειν, μηδὲ κατὰ τινα φιλοφροσύνην· οὕ-
τω δὲ μὴ δὲ τὸν βασιλεύοντα· καὶ πολλοὶ γε
αὐτῶν περὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν Καίσαρα κύριον, χα-
λεπητάτας αἰκίας ὑπέμειναν· οἱ καὶ ἐδίδασκον
μὴ δεῖν παρὰ τὰς διατεταγμένας ἐν τῷ Μωϋ-
σείῳ νόμῳ θυσίας, ἐτέρας ἀναφέρεισθαι τῷ θεῷ·
διόπερ ἐκώλυον τὰς ὑπὸ τῆς Γερουσίας τοῦ λαοῦ
παραδεδομένας γίνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ
βασιλέως καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἔθνους· εἰκὸς οὖν
ἐπὶ τούτοις ἀτανακτοῦντα πρὸς Γαλιλαίους τὸν

ΧΙ. σμοὶ, τοῦ λαοῦ ἡ καθαίρεισις, τῆς μητροπόλεως ἡ ἄλωσις, ἡ διαφθορὰ τοῦ ἔθνους· οὐδὲ ταῦτα ὑμᾶς εἰς συναίσθησιν ἄγει;

v. 58.
p. 187. b.

Θία δὲ τοῦ λόγου τὸ εὐτεχνές· ὑποκείσθω τίς φησι ἐφ' ἐνὸς τῶν τεταγμένων εἰς ἀρχὴν, αἰτίασίν τινα ποιησάμενος κατὰ σοῦ, εἴτα τοῖς ἀπάγουσιν ἐπὶ τὸ δικάστήριον ὑποδείξας, ἀποφέρεισθαι ποιεῖ· ἕως τοίνυν μετ' αὐτοῦ εἴ ἐν τῇ ὁδῷ, τοὔτέστι πρὶν ἀφικέσθαι πρὸς τὸν κρίτην, δὸς ἐργασίαν· ἀντὶ τοῦ πᾶσαν θέσθαι μὴ ὀκνήσης σπουδὴν, ἵνα ἀπαλλαγῇς αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο, παραδώσει σε τῷ κριτῇ· εἴτα, ὅταν ἔνοχος τοῖς ὀφλήμασιν εὐρεθῇς, παραδοθήσῃ τῷ πράκτορι, τοὔτέστι τοῖς ἀπαιτηταῖς· καὶ κεῖνοι σε κατὰκλείσαντες, ἀπαϊθήσουσι καὶ τὸ ἔσχατον λεπτόν· οὐκοῦν ἔνοχοι μὲν πλημμελήματι ἐσμέν ἅπαντες οἱ ὄντες ἐπὶ τῆς γῆς· ἐκάστου γε μὴν ἀντίδικος καὶ κατήγορος, ὁ σατανᾶς· ἐχθρὸς γάρ ἐστι καὶ ἐκδικητής· ἕως τοίνυν ἐσμέν ἐν τῇ ὁδῷ, τοὔτέστιν ἕως οὕπω πρὸς τὸ τῆς ἐνθάδε ζωῆς κατηντήσαμεν τέλος, ἀπαλλαγῶμεν αὐτοῦ· λύσωμεν τὰς κατ' ἐαυτῶν αἰτίας· τὴν διὰ Χριστοῦ χάριν ἀρπάσωμεν, ἐλευθεροῦσαν ἡμᾶς παντὸς ὀφλήματος, καὶ δίκης ἔξω τιθεῖσαν, κολάσεώς τε καὶ φόβου, μὴ ἄρα πῶς ἀναπόνιπτον ἐσχηκότας τὸν μολυσμὸν, ἀπενεχθῶμεν πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ παραδοθῶμεν

ρεύθη ἐαυτῷ, τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῇ, καιρὸς κπ. τῆς τομῆς ἔφθασεν· οὐκοῦν ὡς ἔφην, ἐαρινή τις ὥσπερ εὐδία τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν ἀνίσχειν ἔμελλεν· ὅτι δὲ καὶ οἱ μακάριοι προφηται πολυτρόπως διηγγέλκασιν τὸ Χριστοῦ μυστήριον, οὐκ ἂν ἐδοιάσει τις· ἔδει δὲ οὖν ἔδει συνέϊτους ὄντας, φησὶ, καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἰδότες κατάνοεῖν, καὶ πρὸς τὰ ἐσόμενα βλέπειν, καὶ τοὺς μετὰ τόνδε τὸν βίον χειμῶνας, μὴ ἀγνοεῖν· νότος γὰρ ἔσται καὶ ὄμβρος· τούτέστιν ἡ διὰ πυρὸς κόλασις· θερμὸς γὰρ ὁ νότος, καὶ δεινὴ καὶ ἄφυκτος τιμωριῶν καταφορὰ, ὑετοῦ δίκην κατεμπίπτουσα τῶν ἐαλωκότων, ἔδει τὸν τῆς σωτηρίας μὴ ἀγνοῆσαι καιρὸν· οὗτος δὲ ἦν, ὁ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, καθ' ἣν ἡ τελειοτάτη γνῶσις τῆς εὐσεβείας εἰσβέβηκε· καθ' ἣν ἀνέλαμψεν ἡ χάρις δικαιοῦσα τὸν ἀσεβῆ, καὶ οὐ διὰ γε τοῦ νόμου· τέτελείωκε γὰρ οὐδένα, τύπους ἔχων καὶ σκιάς· διὰ πίστεως δὲ μᾶλλον τῆς ἐν Χριστῷ, οὐκ ἐκβαλλούσης τὸν νόμον, ἀποπεραινούσης δ' αὐτὸν, διὰ λατρείας πνευματικῆς· οὐ δοκιμάζειτε τὸν καιρὸν, οὐκ ἐκ τῶν λόγων τὰ σπέρματα, οὐκ ἐκ τῶν πραγμάτων τοὺς λόγους· βλέπετε θαύματα, καὶ ὁρᾶτε σημεῖα βεβαιοῦντα τοὺς λόγους· εἰ μὴ πείθει ὑμᾶς ταῦτα, πειθίτωσαν οἱ μέλλοντες ὑμᾶς καταλήψεσθαι πειρα-

κπ. γα, τὴν τῶν ἁγίων πληθὺν ἔση σὺν αὐτοῖς κληρονόμος τῶν παρ' αὐτοῦ χαρισμάτων.

v. 54.
p. 187. a.

Ἐπισημαίνονται τὰ τοιάδε τινές, καὶ ὡς ἐκ πολλῆς ἄγαν ἐπιτηρήσεως, προαπαγγέλλουσιν ὑετῶν κατὰδύσεις, ἢ σκληρῶν ἀνέμων ἐφόδους· πῶς οὖν, φησὶ, τὰ ἐν οὐρανῷ δοκιμάζοντες, τὰ ἐν γῇ γινόμενα σημεῖα οὐ βλέπετε; οὐ δὲ δοκιμάζετε τὸν καιρὸν ἐὰν ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος.

Ἔδει τοίνυν τοὺς τὰ τῶν καιρῶν σημεῖα τεκμαιρομένους, καὶ τοὺς ἐσομένους ἔσθ' ὅτε χειμῶνας προαπαγγέλλοντες, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις πράγμασιν ἰσχνὸν ἐπαφεῖναι τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ποῖα ταῦτα ἐστὶ; προκατέδειξεν ὁ νόμος τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ ὅτι πάντα τὲ καὶ πάντως ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐπιλάμψειν ἔμελλε τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων σωτηρίας ὑπομεῖναι σφαγὴν· καὶ γοῦν προστέταχε θύεσθαι τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον αὐτοῦ, πρὸς ἐσπέραν καὶ ὑπὸ λύχνοις ἔμελλε δὲ πάντως τοῖς μὲν εἰς αὐτὸν πιστεύουσαις, ἢ τῆς σωτηρίας ἀνευρύνεσθαι φύλη, καὶ πολλὰ πραγμάτων ὑπάρξειν εὐδία· καὶ γοῦν ἐν τῷ ἁσμάτι τῶν ἁσμάτων τὴν γραφομένην νύμφην, ἢ τις καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπέχει πρόσωπον, καλῶς εὐρίσχεται Χριστὸς καὶ λέγων· ἀνάστα, ἔλθ' ἡ πλησίον μου, καλὴ μου περιστέρα, ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμὼν παρῆλθεν, ὁ ὑέτος ἀπῆλθεν, ἐπο-

φωτὶ πρὸς σκότος; οὐκοῦν ἀγαπήσωμεν τὴν πρὸς ΧΙΙ.
ἀδελφούς καὶ ὁμοπίστους εἰρήνην· παραιτῶμεθα
δὲ τὴν πρὸς ἐκείνους· δῆλον γάρ, ὅτι χρῆμα
μὲν ἡ εἰρήνη, καλὸν ἄλλ' οὐ πᾶσα πάντως εἰ-
ρήνη τὸ ἀκατάψεκτον ἔχει· ἄλλ' ἔστιν ἐπισφα-
λῆς πολλάκις, καὶ τῆς εἰς θεὸν ἀγάπης ἀποκο-
μίζουσα· ἀλυσιτελῆς γὰρ ἡ πρὸς τοὺς ἑτερό-
φρονας εἰρήνη, κατὰ τὸ τὰ ἴσα ἐκείνοις φρο-
νεῖν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῶν ἐπὶ γῆς φίλτρων
οἱ πιστοὶ ἀφίστανται· καὶ συγγενεῖς ἀγνοοῦσι,
καὶ πατὴρ υἱοῦ φιλίαν ἀναναίνεται· καὶ υἱὸς,
πατὴρ τιμὴν ἀγνοεῖ· καὶ μήτηρ, θυγατὸς φίλ-
τρον ἀπώσατο· δεῖ γὰρ τοῖς ὑψαίνουσι τὸν νοῦν,
ἔπεισθαι τοὺς πεπλανημένους, καὶ οὐκ αὐτοῖς
μᾶλλον τοὺς ὀρθὰ φρονεῖν αἰρουμένους· τοῦτο
καὶ ἑτέρως ἡμῖν ἔφη ὁ Χριστὸς· ὁ φιλῶν πατέ-
ρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ
ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι
μου ἄξιος· οὐκοῦν ὅταν εὐσεβείας ἕνεκα τῆς εἰς
Χριστὸν, ἐπίττειον ἀρνήσθαι πατέρα, τότε πλουτή-
σεις πατέρα τὸν ἐν οὐρανοῖς· καὶ ἀφῆς ἀδελ-
φὸν ἀτιμάζοντα θεὸν, διὰ τὸ βούλεσθαι λα-
τρεύειν αὐτῷ, παραδέξεται σε Χριστὸς εἰς ἀδελ-
φὸν, δέδωκε γὰρ ἡμῖν μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ
τοῦτο· ἀπαγγελῶ γάρ φησι τὸ ὄνομά σου τοῖς
ἀδελφοῖς μου· γένος εὐρήσεις λαμπρὸν καὶ μέ-

XII. περιελών συνῆψας δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πα-
 τρὶ καὶ τὴν εἰρήνην, ἰδίαν εἶναι ἔφης, εἰπὼν·
 εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· πῶς οὐκ οὐκ ἤλ-
 θες βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; πρὸς τί-
 νας ἡμῖν ἡ μάχη; καὶ ὁ τοῦ πολέμου τρόπος,
 πῶς ἂν γένοιτο παρ' ἡμῶν; ἵνα τὸ ἐπίπληκτον
 ἔχοι, καὶ ἀρέσῃ σοι τῷ τὴν εἰρήνην ἰδίαν εἶναι
 λέγοντι, καὶ ταύτην ἡμῖν δεδωκότι; οὐκοῦν λυέ-
 τω τὸ ζητούμενον Παῦλος, φήσας· εἴ τις ἀδελφὸς
 πόρνος, καὶ τὰ ἐξῆς, τῷ τοιούτῳ μὴ δὲ συν-
 εσθίειν· δεῖ γὰρ οἶμαι παραιτεῖσθαι πόρνους,
 καὶ τὴν πρὸς τούτους εἰρήνην, ζημίας ἡγεῖσθαι
 πρόξενον· φθείρουσι γὰρ ἥδη χρηστὰ, ὁμιλίας
 κακαί· καὶ καθά φησι Δαβὶδ, μετὰ ὀσίου ὀσιω-
 θήσῃ· καὶ μετὰ σίρεβλου, διαστρέτεις· βούλει
 καὶ ἑτέρους ἰδεῖν πρὸς οὓς τὸ ἀσπάζεσθαι τὴν
 εἰρήνην ἐπιζήμιον; ἄκουε γράφοντος ἑνὸς τῶν
 ἁγίων μαθητῶν· εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ
 ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, τούτῳ μὴ δὲ χαί-
 ρειν λέγετε· διδαχὴν δὲ ποίαν, ἢ πάντως ἐκεί-
 νην ἣν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται;
 λύκοις ἐοίκασι τῶν αἰρέσεων οἱ προεστηκότες,
 εἴτα πῶς εἰρηνεύσει πρὸς λύκον τὸ πρόβατον;
 καὶ σκοτεινοὶ μὲν ἐκεῖνοι· ὁ θεὸς γὰρ φησι τοῦ
 αἰῶνος τούτου, ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπί-
 στων· ἡμεῖς δὲ υἱοὶ φωτὸς· διηύγασε γὰρ ἡμῖν
 ἡ διὰ τοῦ πνεύματος χάρις· τίς οὖν κοινωνία

καὶ πιστώσεται λέγων ὁ Παῦλος, ὅτι ἐὰν εἴ-
 πης ἐν τῷ στόματί σου κύριος Ἰησοῦς, καὶ πι-
 στεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὡς ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγει-
 ρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· πλὴν ἄνθρακι καὶ πυρὶ
 τὴν τοῦ θεοῦ κηρύγματος δύναμιν, ἰοικένας φα-
 μέν, οὐ τὴν ἀναψιν ἐπισπεύδει ὁ κύριος· ἐπί-
 στευον γὰρ ἤδη τινὲς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ὧν ἀπαρ-
 χὴ γεγόνασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ· ἐξαφθὲν
 δὲ ἀπαξ τὸ πῦρ, ἀπάσης ἔμελλε καταδράττε-
 σθαι τῆς ὑπὸ οὐρανὸν ἐξενεχθείσης εἰς πέ-
 ρας τῆς πάσης οἰκονομίας· καὶ τοῦτο διδάσκει
 λέγων· βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι κ. τ. λ.

Καί τοι Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ὑμῶν κατὰ
 τὰς γραφὰς· αὐτὸς συνῆψε τοὺς δύο λαοὺς, εἰς
 ἓνα καινὸν ἄνθρωπον· ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀπο-
 καταλλάξας ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι, πρὸς
 τὸν πατέρα· αὐτὸς συνῆψε τοῖς ἄνω τὰ κάτω·
 πῶς οὖν ἔφη οὐκ ἦλθον εἰρήνην δοῦναι; τί φῆς
 ὦ δέσποτα; οὐκ ἦλθες βαλεῖν εἰρήνην; καί τοι
 γέγονας ἡμῖν εἰρήνη, κατέλυσας τὸ μεσότοιχον
 τοῦ φράγμοῦ, ἠφάνισας τὴν διϊστίῳσαν ἡμᾶς ἁ-
 μαρτίαν· εὐηγγελίσω τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγ-
 γύς· συνῆψας ἀγέλαις, ἀγέλας· ταῖς ἰουδαίων,
 τὰς ἐξ ἐθνῶν· κατειρήνευσας διὰ τοῦ σταυροῦ,
 τὰ τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, κα-
 θὰ γέγραπται, γέγονας ἡμῖν διαλλάκτης καὶ
 μεσίτης, καὶ τὴν διὰ μέσου κειμένην ἁμαρτίαν

τ. 51.
 p. 186. n.

XII. καὶ ἅγιον σῶμα, τὸ διὰ τῆς ἁγίας παρθένου
 ταχθὲν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν δυνάμει
 τοῦ πατρὸς· εἴρηται γάρ που πρὸς τὴν ἁγίαν
 παρθένον· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεῖται ἐπὶ σέ, καὶ
 δύνამις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· ἄγγελον δὲ
 διαθήκης αὐτὸν ὀνομάζει τὸν μονογενῆ, παρὰ
 τὸ ἀγγέλλειν καὶ διακονεῖν τῇ πατρὸς εὐδοκίᾳ
 τῇ εἰς ἡμᾶς γενομένη· καὶ γοῦν ἔφη πρὸς ἡμᾶς·
 ὅτι πάντα ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς, ἀπήγ-
 γειλα ὑμῖν· γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ προ-
 φήτης Ἡσαΐας, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς·
 καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐ-
 τοῦ· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης
 βουλῆς ἄγγελος· ὥσπερ οὖν οἱ τὸν χρυσόν τε
 καὶ ἄργυρον ἐκαθαίρειν εἰδότες, πυρὶ τὸν ἐν
 αὐτοῖς ἐκτίηκουσι ῥύπον, οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ διὰ
 τῶν εὐαγγελικῶν μαθημάτων, ἐν δυνάμει πνεύ-
 ματος, τὸν ἐκάστου σμήχει νοῦν τῶν πιστευσάν-
 των εἰς αὐτὸν· ἔφη δέ που καὶ ὁ τῶν ὅλων θεός,
 πρὸς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν· ἰδοὺ δέδωκα τοὺς
 λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου· πῦρ, καὶ τὸν λαὸν
 τοῦτον, ξύλα· καὶ πάλιν· οὐχ' οἱ λόγοι μου
 ὥσπερ πῦρ, λέγει κύριος; τίς δ' ἂν νοηθεῖν πρὸς
 ἡμῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ τῶν τοῦ προφήτου Ἡ-
 σαΐου χειλέων ἀψάμενος; καὶ ἡ τῆς εἰς Χρι-
 στὸν πίστεως ὁμολογία, ἣν εἴπέρ τις ἐν στόμα-
 τι λάβοι, πάντα τε καὶ πάντως διακαθαίρεται;

Τοῦτο τὸ πῦρ ἔχοντες οἱ περὶ Κλεόπαν, ἔλεγον, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; XII.
v. 49.
p. 185. b.

Πῦρ τοῦτο σωτήριον καὶ ἐπωφελές, δι' οὗ πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπεψυγμένοι τρόπον τινὰ καὶ νενεκρωμένοι διὰ τε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ μὴ εἰδέναι τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεόν, ἀναζωπυρούμεθα πρὸς τὴν κατ' εὐσέβειαν ζωὴν καὶ τῷ πνεύματι ζέοντες ἀποτελούμεθα κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴν, κερδαίνομεν δὲ πρὸς τούτῳ, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος μέθεξιν, πυρὸς δίκην ὄντος ἐν ἡμῖν· βεβαπτίσμεθα γὰρ ἐν πυρὶ ἁγίῳ πνεύματι· ἔθος δὲ τῇ θείᾳ Γραφῇ πῦρ ὀνομάζειν ἔσθ' ὅτε τοὺς θείους τὲ καὶ ἱεροὺς λόγους, καὶ τὴν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν· ἔφη μὲν γάρ τις τῶν ἁγίων προφητῶν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ὅτι ἐξαίφνης ἥξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θέλετε· ἰδοὺ ἔρχεται, λέγει, κύριος, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ὀπτασίαν αὐτοῦ; ἰδοὺ αὐτὸς ἐκπορεύεται, ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων· καὶ καθεδεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον καὶ ὡς τὸ χρυσίον· καὶ ναὸν μὲν φησιν ἐνθάδε, τὸ ἄχραντον ἀληθῶς

ΧΙΙ. ματαῖ ἔφη γὰρ ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος, ὁ γνούς
τὸ Θέλημα τοῦ κυρίου κ. τ. λ.

γ. 48.
p. 184. b.

Διὰ ποίαν αἰτίαν, καὶ τοι φαίη τίς ἂν; πῶς
ὁ μὴ γνούς, ὑπέχει λόγον; ὅτι μὴ ἠθέλησεν εἰ-
δέναι, καὶ τοι μαθεῖν ἐξόν· εἰ δὲ ὁ μὴ γνούς,
ὅλως οὐκ ἄμοιρος ὀργῆς, ὅτι δέον εἰδέναι, κατ-
ημέλησε τοῦ μαθεῖν, ποῖος ἀπαλλάξει λόγος,
τοῦ χρῆναι πολλὰς ὑπομεῖναι πληγὰς τὸν εἰδό-
τα καὶ ῥαθυμήσαντα;

p. 185. a.

Φορτικώτερον οὖν ἄρα τῶν διδασκόντων τὸ
κρίμα· καὶ τοῦτο διδάσκει λέγων ὁ Χριστοῦ μα-
θητῆς· μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί
μου, εἰδότες ὅτι· μεῖζον κρίμα ληψόμεθα· πλου-
σία γὰρ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἢ δόσις,
παρά γε τοῖς τῶν λαῶν ἡγουμένοις· οὕτω γάρ
που καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος Τιμοθέῳ Γράφει·
δώσει σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι· καὶ μὴ ἀμέ-
λει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι δι' ἐπι-
θέσεως τῶν χειρῶν μου· τοῖς δὲ τοιούτοις ὡς
πολλὰ διδούς ὁ σωτὴρ, πολλὰ ζητεῖ παρ' αὐ-
τῶν· καὶ ποῖα ταῦτά ἐστι; τὸ ἀραρὸς ἐν πί-
στει, τὸ ἀπλανὲς εἰς μυσταγωγίαν, τὸ βεβη-
κὸς ἐν ἐλπίδι, τὸ ἀκατάσειστον ἐν ὑπομονῇ,
τὸ ἄθραυστον ἐν ἰσχύϊ τῇ πνευματικῇ, τὸ εἰς
πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων ἀνδραγαθημάτων, πρό-
θυμόν τε καὶ εὐσθενὲς, ὡς καὶ ἑτέροις ὑποτύ-
πωσιν εἶναι πολιτείας ἀγγελικῆς.

ἐγχεχειρισμένων αὐτῷ ποιμνίων ἀλογῆσαι τολ-
μήσας, κατ' οὐδένα τρόπον διοίσει τῶν οὐκ εἰ-
δότων αὐτὸν καὶ γοῦν, ἔφη ποτὲ Χριστὸς πρὸς
τὸν μακάριον Πέτρον, Σίμων Ἰωνᾶ φιλεῖς με;
ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσχε τὰ ἀρνία μου·
εἰ δὲ ὁ ποιμαίνων φιλεῖ, μισεῖ που πάντως ὁ
τούτου καταφρονῶν· εἰ δὲ μισεῖ, καὶ κολάζε-
ται, καὶ τῇ τῶν ἀπίστων ὑποφέρεται δίκη, ὁ-
ποῖος τις ἦν ὁ τὸ τάλαντον λαβὼν, ἵνα ἐμπο-
ρεύσῃται νοητῶς, εἴτα τοῦτο μὲν οὐ πεπραχὼς,
προχομίσας δὲ μᾶλλον ἀπολυπλασίαστον τὸ δο-
θὲν· ἀλλ' οἷ γε τὰ πέντε λαβόντες, ἢ καὶ ἔτι
πλείονα, καμόντες τὲ καὶ φιλερῆσαντες, ἀξιώ-
μασι τετίμηνται τοῖς περιφανεστάτοις· ἤκουσε
γὰρ ὁ μὲν τις ἔσο ἐπάνω δέκα πόλεων, ὁ δὲ
πέντε· ὁ δὲ ὑβριστὴς τε καὶ ὀκνηρὸς οἰκέτις,
τὴν ἐσχάτην ὑπέμεινε δίκην· ἐπισφαλὲς οὖν παν-
ταχοῦ τὸ ῥάθυμον, εἰς μυσταγωγίαν· ὅθεν γρά-
φει μὲν τισιν ὁ μακάριος Πέτρος· ὅτι ποιμαίνε-
τε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἵν' ὀφθέντος
τοῦ πάντων ἀρχιποίμενος, κομίσῃσθε τὸν μισθὸν·
εἰδὼς δὲ τὸ ῥάθυμον ὀλέθρου πύλην, ἔφη Παῦ-
λος· οὐαί μοι ἐστὶν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

Ὅτι δὲ τοῖς ὀκνοῦσιν εἰς μυσταγωγίαν πι-
κρά τε καὶ ὀδυνηρά καὶ δυσδιάφευκτος ἐπικρέ-
μαται κόλασις, διαδείκνυσιν εὐθὺς ὁ σωτὴρ,
τοῖς πρώτοις ἐπενεγχὼν δύο ἐφεξῆς παραδείγ-

p. 184. a.

XII. μιάτων ἐπιστήμονας, ἐπὶ τῷ διδόναι τοῖς συν-
 δούλοις αὐτῶν τὸ σιτομέτριον καὶ οὐχ' ἀπλῶς
 καὶ ἀκατασκέπτως, ἐν καιρῷ δὲ μᾶλλον τῷ
 δέοντι, τοὔτέστι τὴν ἀρκοῦσαν τὴν καὶ πρέπου-
 σαν ἐκάστῳ τροφήν, δῆλον ὡς πνευματικὴν ἀρ-
 μόσειε. Γὰρ ἂν οὐχ' ἅπασιν ἀπλῶς τοῖς εἰς Χρι-
 στὸν πιστεύουσιν, ὁ περὶ τούτων λόγος γέγρα-
 πται γοῦν γνωστῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου
 σου· ἐτέρως μὲν γὰρ τὸν ἔτι κατῆχόμενον ταῖς
 τῆς ἀληθείας ἐμβιβάζομεν τρίβοις, ἀπλῶ καὶ
 οὐδὲν ἔχοντι βαθὺ χρώμενοι λόγῳ· ἐτέρως δὲ
 πάλιν τοὺς ἀδρότέρους τὸν νοῦν, καὶ συνιέναι
 δυναμένους τῆς θεολογίας τὸ ὕψος· ὁ τοίνυν
 εἰς δέον οἷς ἔλαβε χρησάμενος, ἐπὶ πᾶσι τοῖς
 ὑπάρχουσι τοῦ δεσπότου καταστήσεται· καὶ τοῦ-
 το ἡμᾶς αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἐδίδαξεν, ἐτέρωθί που
 τὸν σπουδαῖον καὶ γνήσιον οἰκέτην ἐπαινῶν τε
 καὶ λέγων· ἐπὶ ὀλίγα ἥς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν
 σε καταστήσω, εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυ-
 ρίου σου· εἰάν δέ φησι τὸ σπουδαῖος καὶ γνή-
 σιος εἶναι μεθεῖς, μερίμναις κοσμικαῖς τὸν οἰ-
 κεῖον μεθύσκηται νοῦν, καὶ ἀποφέρῃται πρὸς ἃ
 μὴ θέμις, βιαζόμενος καὶ πλεονεκτῶν τοὺς ὑπε-
 ζευγμένους, καὶ μὴ διδούς αὐτοῖς τὸ σιτομέ-
 τριον, ἐν παντὶ γενήσεται κακῷ· ἔσται δέ φησι
 καὶ ὁ κλῆρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων· ὁ γὰρ
 ὅλως ἐπιβουλεύσας τῇ δόξῃ Χριστοῦ, καὶ τῶν

σίων οἰκετῶν ἐνεχείρισε τοῦ παντὸς οἴκου τὴν xil οἰκονομίαν, ὥστε διδόναι τῇ θεραπίᾳ αὐτοῦ, τοὔτέστι τοῖς θεράπουσιν, ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον· ὅταν τοίνυν, φησὶν, ὑπονοστήσας ἐκεῖνος, καὶ οἴκοι πάλιν ἐλθὼν, οὕτως εὖροι ποιοῦντα, καθὼς καὶ διέταξεν, ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἔσται τρισμακάριος· καταστήσει γὰρ αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ.

Ὁ μὲν οὖν πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ἐν καιρῷ καὶ χρεῖα διανέμων ἐπιστημόνως τοῖς δούλοις τὸ σιτομέτριον, ἥτοι τε πνευματικὰς τροφὰς, μακάριος ἔσται κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνὴν· τεύξεται γὰρ τῶν ἔτι μειζόνων, καὶ τὰς τοῖς γνησίοις πρεπούσας ἀμοιβὰς ἀπολήψεται· εἰ δὲ δὴ γένοιτό τις καταφρονητὴς καὶ ῥάθυμος, ταῖς κατὰ τῶν ὁμοδούλων πλεονεξίαις ἐν-τρυφῶν, ἐσθίων τὲ καὶ πίνων, καὶ εἰς ἐκλύτους ἐξιπλητίας ἀπεννηνεγμένος, διχοτομηθήσεται· τοὔτέστι τὴν ἐσχάτην ὑποστήσεται δίχην, ἐπιφοιτήσαντος αὐτῷ τοῦ δεσπότου ἀδοκῆτως.

Ἡ μὲν οὖν ἀπλὴ καὶ πρόχειρος τῶν εἰρημέ- p. 1831 b. νων δύνამις, τοιαύτη τίς ἐστὶ· μάθωμεν δὲ ἀκριβῶς, τί τὸ ἐντεῦθεν ὑποδηλούμενόν ἐστὶ· χειροτόνηκεν ὁ σωτὴρ οἰκονόμους, ὥσπερ τῶν ἰδίων οἰκετῶν, τοὔτέστι τῶν διὰ πίστεως κεκλημένων εἰς ἐπίγνωσιν τῆς δόξης αὐτοῦ, πιστοὺς ἄνδρας καὶ συνετωτάτους, καὶ τῶν ἱερῶν δογ-

ΧΙΙ. πάντων ἔρχεται, ἥ μόνοις ἂν πρέποι τοῖς τῶν ἄλλων ἐξηρημένοις; εἴτα, τί τὸ θορυβῆσαν ἐστὶ τὸν σοφώτατον μαθητὴν, ἥ τί παρεκίνησεν εἰς τὸ θελῆσαι μαθεῖν τὰ τοιαῦτα παρὰ Χριστοῦ; οὐκοῦν ἐκεῖνο καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων ἐροῦμεν τῶν ἐντολῶν αἱ μὲν ἀποστολικοῖς πρέπουσιν ἀξιώμασιν· αἱ δὲ τοῖς τὴν μείζω τάξιν ἐπέχουσι· καὶ τοῦτό ἐστιν ἰδεῖν ἀληθεῖς ὄν καὶ οὕτως ἔχον, ὡς ἔφην, γεγραφότος τισὶ τοῦ μακαρίου Παύλου, γάλα ὑμᾶς ἐπότισα οὐ βρῶμα, οὕπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἔτι δύνασθε· τελείων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἑξιν ἐχόντων τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· τοῖς γὰρ τὴν διάνοιαν ἔχουσιν εὐσθενῇ, πρέποι ἂν εἰκότως τὰ μεγάλα καὶ ἐξαίρετα τῶν ἀγιοπρεπῶν ἐνταλμάτων· τοῖς δὲ οὕπω πρὸς τοῦτο ἐληλακόσιν ἰσχύος πνευματικῆς, τὰ δυσχερείας ἀπάσης ἀπηλλαγμένα· ἐννοήσας τοίνυν ὁ μακάριος Πέτρος τῶν εἰρημένων παρὰ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, εἰκότως διαψυνθάνεται· τί οὖν πρὸς ταῦτα Χριστός; σαφεῖ· καὶ ἐναργεστέρα παραδείγματι κέχρηται, πρέπουσαν ἀποφαίνων τὴν ἐντολήν τοῖς ὅτι μάλιστα διαφανιστέροις, καὶ μυσταγωγῶν ἐν τάξει παρειλημμένοις.

γ. 42. Ὑποκείσθω, φησὶν, ἄνθρωπος οἰκοδεσπότης, ὃς στείλασθαι μέλλων ἀποδημίαν, ἐνὶ τῶν Ἰνη-

ἡμῖν ἡλικίαι· πρώτη μὲν καθ' ἣν ἐσμὲν ἔτι παῖ- XII.
 δες ἄνηβοι, δευτέρα δὲ καθ' ἣν νεανία^ρ, καὶ
 τρίτη καθ' ἣν πρεσβύται· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη,
 καθ' ἣν ἔτι παῖδες ἐσμὲν, οὐκ εὐθύνεται παρὰ
 Θεοῦ, ἀξιοῦται δὲ συγγνώμης· ἡ γε μὴν δευ-
 τέρα καὶ ἡ τρίτη ὀφείλει τῷ Θεῷ τὴν ὑπακοήν,
 καὶ τὸ διαζῆν ὁσίως, κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν·
 οὐκοῦν καὶ εἴ τις καταληφθεὶς τυχὼν ἐν ἐγρη-
 γόρσει, καὶ οἷον ἐν εὐζωνότητι νέος ὢν ἔτι, καὶ
 εἴτουν τὴν πρεσβυτικὴν ἔχων ἡλικίαν, μακάριος
 ἔσται· τεύξεται γὰρ τῶν ἐπηγγελμένων παρὰ
 Χριστοῦ.

Ὅτι δὲ τὸ μὴ ἐγρηγορεῖν ἐπιζήμιον, εὐ p. 182. b.
 μάλα παραδείκνυσι διὰ τοῦδε τοῦ παραδείγμα-
 τος· ὡς γὰρ ὁ αὐτοῦ φησὶ μαθητῆς, ἥξει ἡ ἡμέ-
 ρα κυρίου, ὡς κλέπτῃς· ἐν ἣ οὐρανοὶ μὲν ῥοι-
 ζηδὸν παρελεύσονται· στοιχεῖα δὲ καυσούμενα,
 λυθήσεται· γῆν δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατα-
 καήσεται πάντα· καινοὺς δὲ οὐρανούς καὶ καινὴν
 γῆν, κατὰ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσδοκῶ-
 μεν· προσεπάγει δὲ τούτοις· τούτων δὲ πάντων
 λυομένων, πόταπούς δεῖ εὐρεθῆναι ἡμᾶς, ἁγίους
 καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ· οἶδε γὰρ ὅλως
 οὐδεὶς τὸν τῆς συντελείας καιρόν.

Ἐρωτᾷ Πέτρος εἰ πρὸς πάντας εἶπεν ὁ κύ- v. 41.
p. 183. a.
 ριος τὴν περὶ τῶν λύχνων παραβολὴν· ἄρα, φη-
 σὶ, γενικὸς ὁ νόμος, καὶ ἐν ἴσῳ μέτρῳ κατὰ

ΧΙΙ. δίαν, τότε δὴ τότε μακαρίους ἀποφανεῖ· περιζώσεται γὰρ καὶ διακονήσει αὐτοῖς· δι' οὗπερ ἐνεστὶ μαθεῖν, ὅτι τοῖς ἴσοις ἡμᾶς ἀνταμείψεται, καὶ οἷον καμόντας ἀνακτήσεται, τρυφὰς ἡμῖν παραθεῖς τὰς πνευματικὰς, καὶ ἀμφιλαφῇ τῶν παρ' ἑαυτοῦ χαρισμάτων ἀπλώσας τράπεζαν.

γ. 38. Ἐνταῦθά μοι βλέπε τὸ τῆς Θείας ἡμερότητος πλάτος, καὶ τῆς εἰς ἡμᾶς Γαληνότητος τὴν ὑπερβολὴν· οἶδε γὰρ οἶδε τὸ πλάσμα ἡμῶν, καὶ εὐόλισθον τῆς ἀνθρώπου διανοίας εἰς ἀμαρτίαν· οἶδεν ὅτι τετυράννιυκε καθ' ἡμῶν τῆς φιλοσαρκίας ἡ-δύναμις, καὶ ὁ τοῦ παρόντος βίου περισπασμὸς μονονουχὶ καὶ οὐχ' ἐκόντως καταβιάζεται· πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἀποφύγων τὸν νοῦν· ἐπειδὴ δέ ἐστὶν ἀγαθὸς, ἀπογινώσκειν οὐκ ἐᾷ, κατοικτεῖρει δὲ μᾶλλον, καὶ σωτήριας φάρμακον ἔδωκεν ἡμῖν τὴν μετάγνωσιν· διὰ τοῦτο φησὶ, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὖρῃ οὕτως ποιοῦντας, μακάριοι εἰσὶν· ἐκεῖνοι· ἐθελήσεις δὲ πάντως εἰδέναι σαφῶς, τί δὲ τοῦτο ἐστὶ· μερίζουσι τοίνυν τὴν νύκτα τινὲς εἰς τρεῖς ἢ εἰς τέσσaras φυλακὰς· οἱ γὰρ ταῖς τείχεσι τῶν πόλεων εἰσκαθήμενοι, καὶ τὰς τῶν πολεμίων τηροῦντες ἐφόδους, τρεῖς ἢ τέσσaras ὥρας διαγρηγορήσαντες, παραπέμπουσιν εἰς ἑτέρους τὴν φυλακὴν καὶ ἐγρηγόρουν· τρεῖς τοίνυν εἰσὶ καὶ παρ'

μῶς ἔχειν εἰς ἔρτα χωρεῖν ἅπερ ἂν ἁγίοις πρέ- xii
 πη· καὶ ἐν προθυμία βαδίζειν, οἷω περ ἂν ἡμᾶς
 ὁ θεῖος βούληται νόμος· ταύτη τοι μάλα εἰκό-
 τως ὁδοιπορικὸν αὐτοῖς περιϊέθεικε σχῆμα· ὥστε p. 181. b.
 τὸ μὲν διεζῶσθαι, σημαίνει τὸ οἶον εὐζωνόν τε
 καὶ ἔτοιμον ἐπὶ τὸ χρῆναι τληπαθεῖν ὑπὲρ τῆς
 εἰς Θεὸν ἀγάπης· τὸ δ' εὐπρεπὲς καὶ πρόθυμον
 πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου μετὰστασιν, τὸ ὑπο-
 δεδέσθαι, ὡς αὐτίκα βαδιουμένους, οὐ περ ἂν ὁ
 θεῖος βούλοιτο νόμος· τὸ δὲ καίεσθαι τοὺς λύχ-
 νους, τὸ μὴ ὡς ἐν σκότῳ καὶ ἀμαθία ζῆν ἀνέ-
 χεσθαί τινας· ἐν φωτὶ δὲ τῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ,
 τὴν πρὸς τὰ θαυμάσια ποιεῖσθαι πορείαν· ὅπερ
 ἐκ φρενοβλαβείας οὐκ ἀνεχομένοις δρᾶν τοῖς
 Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὁ σωτὴρ· περιπατεῖτε, ἕως τὸ
 φῶς ἔχετε.

Ὅτι δὲ χρὴ παλινδρομήσοντα Χριστὸν ἐξ v. 36.
 οὐρανοῦ προσδοκᾶν, καταβήσεται γὰρ ἐν δόξῃ
 τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἐδίδα-
 ξεν εἰπὼν· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι κ. τ. λ.

Καί μοι πάλιν ἐκεῖνο διανοοῦ· ἀναλύσει γὰρ
 ὡς ἐκ πανηγύρεως ὁ Χριστὸς· δι' οὗ διαδείκνυ-
 ται σαφῶς, ὡς ἔστιν αἰὲν τὸ θεῖον ἐν ταῖς αὐτῷ
 πρεπούσαις ἰορταῖς· ἐκεῖ γὰρ ὅλως τὸ κατ'ἡφείας
 οὐδαμοῦ· λυπεῖ γὰρ οὐδὲν τὴν ἀκήρατον φύσιν.

Ὅταν, φησὶν, ἐλθὼν εὐζώνους εὖρη καὶ εἰρη- v. 37.
 γορότας, καὶ πεφωτισμένην ἔχοντας τὴν καρ- p. 182. a.

XII. εσκευασμένους ἐφ' ἡμέραν εἶναι πρὸς τὴν ἐντεῦ-
 θεν ἀποδημίαν ἡμᾶς, καὶ τὸ τοῦ δεσπότου νεῦ-
 μα περιμένειν ἐστῶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἐγρη-
 γορέναι δὲ φαμὲν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ὅταν
 ἀποσειλήται τὸ νυστάζειν ἐπὶ τὸ ῥάθυμον, δι'
 οὗ πρὸς πᾶν εἶδος φαυλότητος καθικνεῖσθαι
 φιλεῖ, μονονουχὶ σβεννύμενος· ἐγρηγορέναι δὴ
 οὖν ἡμᾶς κελεύει Χριστὸς· καὶ πρὸς γε τοῦτο
 ἡμᾶς καταθήγει λέγων ὁ αὐτοῦ μαθητὴς, νή-
 φετε, γρηγορεῖτε· ναὶ μὴν καὶ ὁ πάνσοφος Παῦ-
 λος· ἔγειραι ὁ καθεύδων· νηφάλιον γὰρ ἔχειν
 χρὴ καὶ ἐγρηγορότα τὸν νοῦν καὶ τῇ τῆς ἀλη-
 θείας γνώσει καταλαμπόμενον· ὡς ἐπ' αὐτῷ δὴ
 τούτῳ χαίροντα, λέγειν· ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχ-
 τον μου κύριε, ὁ Θεός μου φωτιεῖς τὸ σκότος
 μου· ἰστίον δὲ ὅτι καὶ διὰ τοῦ πανσόφου Μωϋ-
 σέως, τοιοῦτόν τι προστεῖλαχὼς εὕρισκεται τοῖς
 ἐξ Ἰσραὴλ, ὅτε εἰς τύπον Χριστοῦ διακελεύε-
 ται σφάττεσθαι τὸν ἄμνεν, καθὰ μεμαρτύρη-
 κην ὁ ἱερώτατος Παῦλος, λέγων· τὸ γὰρ πᾶ-
 σχα ἡμῶν, ἐτύθη Χριστὸς· τοῖς γε μὴν ἐσθίου-
 σι τῶν κρεῶν αὐτοῦ, προσπεφώνηκε λέγων ὁ ἱε-
 ροφάντης Μωϋσῆς, μᾶλλον δὲ δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς·
 ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ τὰ
 ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βαχίτη-
 ριαί ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· χρῆναι γὰρ ἔγω γέ
 φημι τοὺς ἐν μεθέξει γεγονότας Χριστοῦ, ἐτοι-

θησαυρίζων, ἔξει τὴν ἐν οὐρανῷ βασιλείαν, μὴ ΧΙΓ.
 ὑπὸ σῆτὸς διαφθειρομένην· ἐπειδὴ ἄσυχλος ὁ οὐ-
 ράνιος πλοῦτος, καὶ ἀπαθὲς διαμένει· πρόσσιθι
 τοίνυν μὴ ὀκνηρῶς κτῆσαι τοῖς προσκαίροις τὰ
 αἰώνια· δὸς τὰ μὴ μένοντα, καὶ πλούτησον τὰ
 σωζόμενα· δὸς τὰ ἐπίγεια, καὶ κέρδανον τὰ ἐν
 οὐρανοῖς· παράθου θεῷ τὸν σεαυτοῦ πλοῦτον,
 καὶ εὐρήσεις πολύχουν ταμιευόμενον· αὐτὸς σε
 τοῦτο διδάξει καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ψάλλων
 τὰ καὶ λέγων ἐν πνεύματι περὶ παντὸς ἀγαθοῦ
 καὶ φιλοικτίρμονος· ἐσχόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πέ-
 νησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα
 τοῦ αἰῶνος.

Ἀληθεὶς καὶ τοῦτο· οἱ γὰρ φρονοῦντες τὰ v. 34.
p. 181.
 πρόσκαιρα, ὅλην ἔχουσιν ἐπ' αὐτοῖς τὴν ἐλπί-
 δα· καὶ οἱ ζητοῦντες τὰ ἐν οὐρανοῖς, ἐκείνους τὸν
 τῆς διανοίας πέμπουσιν ὀφθαλμόν.

Διαλέγεται μὲν ὡς πνευματικοῖς, Γράφει δὲ v. 35.
 πάλιν διὰ τῶν ἐμφανῶν τε καὶ ὁρατῶν πραγμά-
 μάτων τὰ νοητὰ· οὐ γὰρ που φαίνεται τίς ἂν, ὅτι
 τὸν τοῦ σώματος ὀσφῦν διεζωσμένην ἡμᾶς ἔχειν
 βούλεται, καὶ καιομένους ἐν χερσὶ τοὺς λύχνους·
 ἀλλὰ τὸ τῆς διανοίας ἔτοιμον εἰς φιλεργίαν τὴν
 ἐφ' ἅπασιν δηλονότι τοῖς ἐπαινουμένοις, ὑπερ-
 φήνειεν ἂν τὸ διεζῶσθαι τὴν ὀσφῦν· ὁ γὰρ μὲν
 λύχνος, τὴν τοῦ νοῦ γρηγόρησιν καὶ παιδρό-
 τητα νοητὴν ἔοικε παραδηλοῦν, καὶ ὅτι δεῖ παρ-

ΧΙΙ. καὶ ἡμᾶς καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδασκεν ὁ σωτὴρ, τὴν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις παραβολὴν ἄριστα συντεθεικώς· ἔφη γὰρ· ὅτι τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἔξει ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἐν ἑξ αὐτῶν, οὐκ ἀφήσει τὰ ἐνενήκονταεννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις· ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ὅταν εἰς δεκάδας δέκα τῶν λογικῶν κτίσμάτων ὁ ἀριθμὸς ἐκτείνηται, ὡς ἐν ἐν τοῖς ἑκατὸν τὸ ἐπὶ γῆς ἐστι ποιμνιον· ἀλλ' εἰ καὶ μικρὸν τοῦτο, καὶ φύσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ δόξῃ πρὸς τὰς ἀμετρήτους τῶν ἄνω πνευμάτων ἀγέλας, ἀλλ' ἢ τοῦ πατρὸς ἀγαθότης, πάντα λόγον ὑπερεκτείνουσα, δέδωκε καὶ αὐτῷ τῶν ὑπερκειμένων πνευμάτων τὸν κληρὸν, τοὔτέστι τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

v. 33. Φορτικὴ μὲν ἴσως τοῖς ἐν πλούτῳ ἢ ἐντολῇ ὡς γὰρ αὐτός που πάλιν φησὶ, δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες, εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· πλὴν τοῖς ἀρτίφροσιν οὐκ ἀγνόητος ἡ ἐντολὴ· θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδα· πρόσκαιρος γὰρ ὁ παρὼν βίος, καὶ βραχύς, καὶ συνεσφαλμένος· ἄπειρος δὲ καὶ μακρὸς, ὁ μετὰ ταῦτα ὁ ἐν οὐρανοῖς

εἰς ἄμαχον πίστιν, τοῦ ὅτι πάντα τὰ καὶ πάν- XII.
τως ἔξουσι τὸ ἀνενδεῆς· εὖ εἰδότος ὧν εἰσὶν ἐν
χρεῖα τοῦ πατρὸς αὐτῶν, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ ἐν
οὐρανοῖς, φησὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί
φάγητε κ. τ. λ.

Ἐπὶ καιροῦ δὲ σφόδρα πατέρα φησὶ τὸν θεόν v. 30.
p. 180. 1.
ἵνα εἰδεῖεν, ὅτι τῶν ἰδίων οὐκ ἂν ἐπιλάθοιτο
τέκνων, ἀλλ' ἔσται χρηστὸς καὶ φιλόπαις περὶ
αὐτοὺς· ζητῶμεν τοίνυν μὴ τροφὰς τὰς ἔξω λό-
γου καὶ περιττὰς, ἀλλ' ὅσα βλέπει πρὸς σω-
τήριαν ψυχῆς μὴ πολυτέλεις ἄμφιον, ἀλλ' ὅπως
ἂν ἐξελωμέθα καὶ πυρὸς καὶ δίκης τὸ ἴδιον
σῶμα, ζητοῦντες αὐτοῦ τὴν βασιλείαν.

Ἀντὶ τοῦ μὴ ἀπιστήσης, ὅτι πάντα τὰ καὶ v. 32.
πάντως χορηγήσει τὰ ζωαρχῇ τοῖς ἀγαπῶσιν
αὐτόν, ὁ ἐν οὐρανοῖς πατὴρ· οὐ γὰρ περιόψε-
ται τοὺς ἰδίους· ἀνοίξει δὲ μᾶλλον αὐτοῖς τὴν
χεῖρα, τὴν αἰὲ πληροῦσαν τὰ πάντα χρηστό-
τητος· καὶ ποῖα τούτων ἢ πίστις; εὐδόκησε, φη-
σὶν, ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν·
ὁ δὲ τὰ οὕτω μεγάλα καὶ ἐξαίρετα διδούς, πῶς
ὀκνήσει περὶ τὸ εἶναι χρηστὸς παρὰ ἡμᾶς; ἵνα
οὖν, φησὶ, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κατακτή-
σῃθε, τῶν ἐπὶ γῆς χρημάτων καταφρονήσατε·
μικρὸν δὲ ποίμνιον ὀνομάζει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς·
ἡττώμεθα γὰρ τῆς τῶν ἀγγέλων πληθύος ἀμε-
τρήτου οὐσης, καὶ ἀσυγκρίτως πλεονεκτούσης τὰ

ΧΙΙ. δα' μὴ μεριμνήσωμεν τί φάγωμεν ἢ τί πίνωμεν; ἢ τί περιβαλώμεθα; μὴ ἐν μικροῖς καὶ εὐτελέσι πράγμασιν ὁ μέγας ἡμῶν δαπανάσθω λογισμὸς, μὴ δοῦλον ἱματίου καὶ τροφῆς ἀπερῶσώμεθα τὸν ἐλεύθερον νοῦν· μεριμνάτω δὲ μᾶλλον ὅσα διασώζει ψυχὴν, ὅσα πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν ἀναφέρει βασιλείαν, ὅσα τοὺς στέφανους ἡμῖν προξενεῖ· ἔργον τοῦτο τῇ ἀνθρώπου διανοίᾳ πρεπωδέστατον· ἄρα γὰρ εἴ τις ἡμᾶς ἐρωτήσῃ, τί μείζον ἐστὶν ἐν ἡμῖν, τί δὲ εἶναι τὸ κάλλιον ὑπειλήφαμεν, τροφὴν ἢ σῶμα, ἢ ψυχὴν; τίς οὕτως ἐστὶν ἡλίθιος, τίς δὲ οὕτως βραδὺς εἰς τὸ νοῆσαι τὰ χρήσιμα, ὥς μὴ εὐθὺς ἀποκρίνασθαι τὴν ψυχὴν; ὅτε τοίνυν μείζων καὶ τροφῆς καὶ ἱματίου ψυχὴ, διὰ τί μὴ μᾶλλον ἐν τοῖς μείζουσιν ἀναλίσκομεν τὴν φροντίδα, τιμῶμεν δὲ οὕτως τὸ ἔλαττον, καὶ πᾶσαν αὐτῇ χαριζόμεθα τὴν διάνοιαν; μεριμνᾶς ἱματίου καὶ τροφῆς, διὰ τί μὴ μᾶλλον μεριμνᾶς ὅπως διασωθῇς; μεριμνᾶς τοῦ σώματος, διὰ τί μὴ μεριμνᾶς τῆς ψυχῆς;

γ. 28. Ὁ οὕτως ἀγαθὸς κύριος, ὁ τὸ εὐτελέστατον ἀποτρέφων πετεινόν, οὐ διαθρέψει τὸν κατ' εἰκόνα οἰκείαν γενόμενον; ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως τὴν περὶ τὰ προκείμενα φροντίδα κατακιβδηλεύει σοφῶς ὁ Χριστὸς, τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ταῦτα λέγων ἐπιζητεῖν· ἀναβιβάζει δὲ καὶ

ἡμᾶς, ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως τὴν παρ' αὐτοῦ κ11.
χαρίζεται φειδῶ, τὸ ἀνενδεὲς ἐφ' ὅπασι διδούς.

Ἀληθὲς δὲ τὸ καὶ τὸν Σολομῶντα ἡτῆσθαι v. 27.
p. 178. a.
τῆς τῶν κρίνων περιβολῆς· τὰ γὰρ τῶν χρωμά-
των ἄνθη, ποικίλα τε ὄντα καὶ πολυειδῆ, ἐν
κρίνοις μὲν, καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῶν φυομένων
ἐν ἀγροῖς, ἀξιοθαύμαστον ἔχει τὴν ὥραν· τὸ
δὲ πρὸς μίμησιν τὴν αὐτῶν ὑπότου τεχνουργού-
μενον, λείπεται πάντως ἐκείνων, καὶ μόλις ἔρ-
χεταιί πως τῆς ἀληθείας ἐγγύς· εἰ τοίνυν τοῦθ'
οὕτως ἔχει, πῶς οὐκ ἀληθὲς ὅτι οὐδὲ Σολομῶν
καὶ τοι φιλότιμος οὕτω γεγονώς ἐν ὅλῃ τῇ δό-
ξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων; ἀπόχρη
τοιγαροῦν τοῖς σοφοῖς τὸ χρεῖας ἕνεκα καὶ μό-
νης εὐσχήμονα καὶ εὐπόριστον ἔχειν τὴν σφόλην,
καὶ σίλίων λιτότητα μὴ ὑπεραίρουσαν τὸ ἀρκοῦν·
ἀρχέσει δὲ τοῖς ἀγίοις ἢ ἐν Χριστῷ τρυφῇ, ἢ
πνευματικῇ δηλονότι καὶ θείᾳ καὶ νοητῇ, καὶ
ἢ μετὰ ταῦτα δόξα· ἦν δὲ καὶ ἑτέρως ἀνάρμο-
στον, τοὺς ἑτέροις μέλλοντας ἔσεσθαι πολίτειας
εὐαγοῦς ὑποτύπωσιν καὶ ὑπογραμμὸν, εἰς ἐκεῖ-
να πίπτειν ἀτῆμελῶς, ὧν αὐτοὺς ἀποφοιτᾶν συμ-
βουλεύειν ἔδει, παιδαγωγοὺς ὄντας οἰκουμενι-
κοὺς· ἐπεβούλευσε δ' ἂν οὐ μετρίως καὶ τῇ τῶν
ἱερῶν κηρυγμάτων σπουδῇ τε καὶ χρείᾳ, τὸ φρον-
τίδος κοσμικῆς μεταποιεῖσθαι τοὺς μαθητάς.

Ἐπιρρίψωμεν τοίνυν ἐπὶ κύριον τὴν φροντί- p. 178. b.

χι. περιβλημάτων δὲ σῶμα· καὶ ἄθρει πῶς οὐχ' ἀπλῶς τὸ μὴ μεριμνᾶτε τίθησιν, ἀλλὰ καὶ ἐν- ταῦθα λογισμοὺς ἀνακινεῖ ἐκ τῶν ὑπηρεγμένων ἡμῖν ἤδη· ὁ γὰρ τὸ μεῖζον φησὶ δούε, πῶς τὸ ἔλαττον οὐ δώσει; ὁ τὴν τρεφομένην σάρκα δια- πλάσας, πῶς τὴν τροφήν οὐ παρέξει; ἀγῶνος τοίνυν προκειμένου τοῦ παρὰ ψυχῆς καὶ σώμα- τος, κολάσεώς τε καὶ δίκης ἐπηρτημένης τοῖς οὐκ ἐθέλουσι ζῆν ὀρθῶς, ἐρρίφθω φροντὶς ἢ ἐπ' ἀμφίοις καὶ τροφῇ· ἄλλως τε τοὺς τῆς ἀρε- τῆς ἐραστὰς, πῶς οὐκ αἰσχροὺς μεираκιωδῶς ἱμα- τίοις ἐφήδισθαι, καὶ τραπέζαις πολυτελέσιν; ἔψεται γὰρ τούτοις εὐθύς καὶ ἡ τῶν ἐτέρων ἐπι- θυμιῶν ἀγρία πληθὺς· τοῦτο δὲ ἐστὶν ὄλισθος ἀπὸ θεοῦ· χρὴ τοίνυν ἡμᾶς ἐφίεσθαι μᾶλλον τῶν ἀρεσκόντων θεῷ, χορηγήσει γὰρ αὐτὸς τὰ δέον- τα καὶ τὰ αὐτάρκη· ἀξιοχρεῶς δὲ ὁ δεσπότης, τοῦτό σοι σαφῶς ὑπισχνούμενος, καὶ ὡς ἀπὸ γε τῶν ἐλαττόνων, περὶ τῶν μειζόνων ἡμᾶς πλη- ροφορῶν.

v. 24.
p. 176. b.

Ὡςπερ εἰς εὐανδρίαν ἡμᾶς ἀναβιβάζων πνευ- ματικὴν, ὡς ἀπὸ γε τῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ κειμέ- νων πτηνῶν ἐποιεῖτο τὴν πληροφορίαν, λέγων, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς, οὕτω καὶ νῦν, ὡς ἀπὸ γε τῶν πτηνῶν, ἢ τῶν ἐν ἀγροῖς ἀνθῶν, ἰδρυμένην καὶ ἀκατάσειστον ἐνεργάζεταί σοι τὴν πίστιν· ἐνδοιάζειν δὲ ὅλως οὐκ ἐφήσιν

μὴ καταλαβὼν τὴν ἀκτῖνα· ἄκουε γὰρ ὅτι κε- κιδ
κολόβωται αὐτῷ ἡ ζωὴ ψήφῳ Θεοῦ.

Ἀληθεὺς οὖν ἄρα ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν p. 175. b.
τινὶ, ἔσται ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐ-
τῷ· τρισμακάριος δὲ καὶ ἐν ἐλπίσι λαμπραῖς,
ὁ κατὰ Θεὸν πλουτῶν· ὁ μὲν γὰρ ταῖς κατὰ
γῆν φροντίσι δαπανώμενος, ἐπιζήμιον ἔχει τὸ
τέλος, καὶ πένης ἀπελεύσεται πρὸς Θεὸν· ὁ δὲ
μεριμνῶν τὰ τοῦ κυρίου, πλουτήσει μὲν ἐν ἔρ-
γοις ἀγαθοῖς, ἔξει δὲ θησαυρὸν ἄσυλον ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

Τέθειται μὲν δὴ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ διὰ Μωϋ- v. 22.
σέως νόμος, ἀποφέρων εἰς ἕκαστα τῶν πρακτέων, p. 176. a.
καὶ τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν αὐτοῖς καθιστὰς ἐναρ-
γες· οἱ δὲ θυμηδίας τῆς ἀνωτάτω πρόφασιν ἐποι-
οῦντο τὸ χρῆμα, λέγοντες· μακάριοι ἐσμέν Ἰσ-
ραὴλ, ὅτῃ τὰ ἀρεστὰ κυρίῳ γνωστὰ ἡμῖν ἐστίν·
ἐγὼ δὲ φαίην ἂν· τρισμακάριοι ἐσμέν ἡμεῖς, παρ'
αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος διδασκόμενοι
τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ τὸ σωτήριοιὸν θέλημα, ἵνα τὴν
εὐαγγελικὴν ζωὴν πολίτευσάμενοι, συμβασιλεύ-
σωμεν αὐτῷ· ὅρα γὰρ, ὅπως ἡμᾶς μερίμνης ἐξί-
στησι περιττῆς, οὐχ' ἀπλῶς μὴ μεριμνᾶτε λέ-
γων, προσεπάγων δὲ ὅτι τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ἀν-
τὶ τοῦ μὴ ἐσπουδασμένην ἐν τούτοις δαπανᾶτε
φροντίδα, ἀλλὰ τοῖς ὑπερκειμένοις χαρίζεσθε
τὰς σπουδὰς· ὑπέρκειται δὲ τροφῆς μὲν ψυχῇ,

ΧΙΙ. δώσω, ἀλλ' ἐμαυτῷ καὶ τῇ ἐμῇ γαστρὶ πάντα ταμιεύσομαι· τίς γὰρ ἂν οὕτω διανοηθεῖν περὶ τῶν δεομένων, θεὸν εἰδὼς χορηγὸν ὧν κέχτηται; τῶν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἔχειν τέ τι παρὰ Θεοῦ, καὶ κεχρῆσθαι κατὰ Θεὸν οἷς περ ἔχουσιν.

γ. 19.
p. 173. b.

Ἄλλ' ὁ πλούσιος, οὐ τὰς μενούσας ἀποθήκας οἰκοδομεῖ, ἀλλὰ τὰς καταλυομένας· καὶ τὸ ἔτι τούτου παραλογώτερον, ἐαυτῷ μῆκος ὀρίζει ζωῆς, ὥσπερ ἐκ γῆς καὶ τοῦτο θερίσας· φησὶ γὰρ καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά.

Ἄλλ' ὦ πλούσιε, φαίη τίς ἂν, τοὺς μὲν καρπούς ἔχεις ἐν ἀποθήκαις, ἔτη δὲ πολλὰ πόθεν ἂν λάβῃς;

γ. 20.
p. 174. b.

Τί ὠφέλησε τοῦτον τὸν πλούσιον ἡ πολλὴ μέριμνα; ὅλος ἐστὶ τῆς σαρκὸς· ἀλλ' ὁρᾷς ὅσῃν ὑπέμεινε ζημίαν, ὁ μηδενὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀθάβος, ἐαυτῷ δὲ μόνῳ πλούσιος; πεφρόνισκεν, ἵνα πλουτήσῃ ἡγρύπνησεν, ἵνα συναγάγῃ πολλὰ· συγχαίρει τῇ ἐαυτοῦ γαστρὶ ὡς ἐχούσῃ πολλὰ τῶν ἐπιτηδείων· ὅλος ἐστὶ τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων· οὐκ ἀναβλέπει πρὸς Θεὸν· οὐχ' ὁρᾷ τὰ ἐσόμενα· οὐ λογίζεται τὸν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ βήματος δικάζοντα Θεὸν· οὐχ' ὁρᾷ τὸν γείτονα θάνατον, κατεδικάσθη γὰρ τελευτὴν ἀπροσδόκητον, ὁ μισόπτωχος πλούσιος· ἐν τῇ ἐσπέρᾳ τὴν ἐωθινὴν τροφὴν βουλευόμενος, καὶ τοῦ ὄρθρου

Γῶς ὑπέδειξεν ὁ σωτὴρ, τὴν τοῖς εἰρημένοις συν- XII.
 εἰσευγμένην παραβολὴν εὖ μάλα συντεθεικώς.

Σὺ δέ μοι πρόσχης ἀκριβῶς, ἵνα θαυμάσης v. 16.
p. 172. 2.
 τοῦ λόγου τὸ εὐτεχνές· οὐ γὰρ ἐν ἡμῖν εὐφο-
 ρῆσαν ἔδειξε χωρίον, ἀλλ' ὅλην ἔφη χώραν εὐ-
 καρπον γενέσθαι τῷ κεκτημένῳ, ἵνα μάθῃς τοῦ
 πλούτου τὸ βάθος· τί οὖν ὁ πλούσιος, ὁ τοῖς
 οὕτω πολλοῖς καὶ ἀμέτροις περιεχόμενος ἀγα-
 θοῖς, στένοχωρεῖται; πεφρονῖτικῶς; τὰς τοῦ πέ-
 νητος λέγει φωνὰς· τί γὰρ ποιήσω, φησὶν ἐκεῖ-
 νος, ἐν σπάνῃ τῶν ἀναγκαίων, ὑπάρχων; αἰετὴν
 οὕτως ἀθλίαν ἐπῷει φωνὴν· ἀλλ' ἰδοὺ ταῖς αὐ-
 ταῖς κέχρηται φωναῖς ὁ πλούσιος σφόδρα.

Θησαυροὺς οἰκοδομεῖν πλατυτέρους, ἐσχέ- v. 18.
 πτετο, μόνος ἀπολαύειν ἤθελε τῶν προσόντων
 αὐτῷ· οὐχ ὁρᾷ πρὸς τὸ μέλλον, οὐκ ἀναβλέπει
 πρὸς Θεὸν, οὐκ ἐρᾷ φιλοπῖτωχίας· τῶν ἐντεῦθεν
 αὐχμημάτων οὐκ ἐφίεται· ἀλλὰ φησὶ· καθελῶ
 μου τὰς ἀποθήκας.

Ἄθρει δὴ καὶ ἕτερον ἀνόητον αὐτοῦ λόγον· p. 172. h.
 συνάξω γάρ φησι τὰ γενήματά μου· οὐκ ἐνόμι-
 ζε ταῦτα ἐκ Θεοῦ ἔχειν ὡς ὁ Ἰωβ, ἥ γὰρ ἂν
 ὡς Θεοῦ οἰκονόμον περὶ ταῦτα διέκειτο· ἀλλ'
 οἰκείων πόνων γενήματα ᾤετο· ὅτι δὲ οὐκ ἐκ
 Θεοῦ τὸ εὖ πράττειν ἑαυτῷ εἶναι νομίζει, δη-
 λοῖ σαφῶς ἐξ ὧν λέγει, συνάξω γάρ φησι τὰ
 γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθὰ μου οὐδενὶ μετα-

XII. λάξασθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, τοὔτέστι μικρᾶς τε καὶ μεγάλης· ἀσθενὴς γὰρ πάντως ποὺ ὁ πλεονεκτούμενος, καὶ εἰς μόνον ἀνατρίνων τὸν ὀφθαλμόν, τὸν ἐφ' οἷς πέπονθεν ἀγανακτῆσαι δυνάμενον· ὁ δὲ, ἐπεὶ περ ἐστὶ δίκαιός τε καὶ ἀγαθός, προσίεται μὲν τὴν ἱκετηρίαν, ἐπάγει δὲ τοῖς ἡδίκηκόσι τὰς δίκας· καὶ τοῦτο μαθήσῃ λέγοντος αὐτοῦ διὰ φωνῆς ἁγίων προφητῶν· διὰ τοῦτο ἀνθ' ὧν κατέκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, καὶ δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρ' αὐτῶν, οἴκους ξυστοὺς οἰκοδομήσετε, καὶ οὐ μὴ πίνητε τὸν οἶνον αὐτῶν· ὅτι ἔγγων πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰσχυραὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν· καὶ πάλιν· οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πωλησίον ἀφέλωνταί τι· μὴ οἰκήσητε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; ἠκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα κυρίου ταῦτα· ἐὰν γὰρ γένωνται αἱ οἰκίαι ὑμῶν πολλαὶ, εἰς ἔρημον ἔσονται μεγάλαι καὶ καλαὶ· καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς· οὐ γὰρ ἐργῶνται δέκα ξέυγη βοῶν, ποιήσῃ κεράμιον ἓν· καὶ ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ, ποιήσῃ μέτρα τρία· οὐκ οὖν κατὰ πάντα τρόπον ἀνόνητος ἡ πλεονεξία· καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, ἀνωφελὴς· οὐ γὰρ ἐν τῷ περισσεύειν τινί φησιν ἐστὶν ἡ ζωὴ αὐτοῦ, τοὔτέστιν οὐ συνεκτείνεται τῷ πλούτῳ τὸ τῆς ζωῆς μέτρον· καὶ τοῦτο ἡμῖν σαφῶς τε καὶ ἐναρ-

σωτηρίαν ψυχῆς τοῖς οὕτω ζῆν εἰωθόσι, νόμους xii.
 ὀρίζει Χριστὸς, καθ' οὓς ἂν γένοιντο λαμπροὶ
 καὶ ἀπόβλεπτοι· ἔφη γοῦν μὴ κτήσησθε ἀργύ-
 ριον, μήτε χρυσίον, μήτε δύο χιτῶνας, μήτε
 πήραν, μήτε χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν καὶ
 πάλιν ποιήσατε ἐσῆτοῖς βαλάντια μὴ παλαιού-
 μενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
 καὶ αὖ, ἐπειδὴ τις προσελθὼν νεανίας ἤρετο· τί
 ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὕπαγε, φη-
 σί, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δὸς πτω-
 χοῖς· οὕκοῦν τοῖς μὲν ὑποφέρουσιν εὐήνιον αὐ-
 τῷ τὸν τῆς διανοίας αὐχένα, καὶ διατάττει, καὶ
 νομοθετεῖ, καὶ μερίζει τὸν οὐράνιον κλῆρον, καὶ
 διανέμει τὰς πνευματικὰς εὐλογίας· τοῖς γέ μὴν
 μόνα φρονοῦσι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἰκότως ἐρεῖ,
 τίς με κατέστησεν ἄρχοντα ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;
 ἀποσεύεται μὲν οὖν ἐκεῖνον, ὡς ὀχληρὸν, καὶ
 οὐδὲν ἐθέλοντα μαθεῖν ὧν εἰδέναι ἐχρῆν· ἀφίη-
 σί γε μὴν οὐχ' ἀνουθετήτους ἡμᾶς, εὐκαίρου
 δὲ ὥσπερ λαβόμενος ἀφορμῆς, ἐξυφαίνει λό-
 γον, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ διαμαρτύρεται.

Βόθρον ἡμῖν ὑπέδειξε διαβολικὸν, τὴν πλεο- τ. 15.
 νεξίαν, ἣν δὴ καὶ εἰδωλολατρείαν ὀνομάζει Παῦ-
 λος ὁ σοφὸς, ὡς μόνοις τάχά ποῦ πρέπουσαν
 τοῖς οὐκ εἰδόσι Θεὸν, ἢ καὶ ἰσοστάθμως ἔχου-
 σαν εἰς βεβήλωσιν τοῦ λατρεύειν τινὰς ξύλοις
 τὲ καὶ λίθοις· διὰ τοῦτο φησὶν, ὁρᾶτε καὶ φυ-

ΧΙΙ. λονῖι· πνεῦμα δέ φησιν ἐν τούτοις, οὐχὶ μόνον τὸ ἅγιον, ἀλλὰ γὰρ τὴν ὅλην τῆς θεότητος φύσιν· ἔφη δέ· που καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ, ὅτι πνεῦμα ὁ θεός· οὐκοῦν ἢ κατὰ τοῦ πνεύματος βλαφημία, καθ' ὅλης ἂν γένοιτο τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας· μία γὰρ ἡ τῆς Θεότητος φύσις ἐν ἁγία καὶ προσκυνητῇ νοεῖται τριάδι.

γ. 11.
p. 170. a.

Τοσοῦτον ἐπαρτήσας τὸν φόβον ὁ κύριος, καὶ παρασκεύασας εἰς τὸ γενικῶς ἀνθίστασθαι τοῖς ἀφιστάσι τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας, περὶ τῶν ἄλλων κελεύει μὴ μεριμνᾶν· τοὔτέστι περὶ ἀπολογίας, διότι τοῖς πιστῶς καὶ ἀγαπητικῶς διαχειμένοις, ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα τοὺς προσήκοντας λόγους, ὥσπερὶ διδάσκαλος ἑνδον ἐνοικῶς.

γ. 13.
p. 171. a.

Κεχειροτόνηται μὲν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ὁ υἱὸς, ὅτε πέφηνε καθ' ἡμᾶς, ἄρχων τὲ καὶ βασιλεὺς, ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνὴν· καὶ κατορθώσων, διατρανοῖ πάλιν αὐτὸς· ἀφῖγμαι γὰρ δὴ φησι διαγγέλλων τὸ ἐξόσταγμα κυρίου· καὶ ποῖόν τοῦτό ἐστι; βούλεται γὰρ ἡμᾶς ὁ φίλαρετος ἡμῶν δεσπότης, παντὸς ἀποφοιτᾶν γηίνου τὲ καὶ προσκαίρου πράγματος, μὴ φιλονεικοῦντας ἀδελφοῖς, εἰκονῆς δὲ μᾶλλον αὐτοῖς, καὶ βούλωνται πλεονεκτεῖν· ἀπὸ γὰρ τοῦ αἵροντος φησὶ τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει· ζητοῦντας δὲ μᾶλλον τὰ ὅσα πέρ ἐστι χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα, πρὸς

των ἐλευθεροῖ τοὺς μετανοεῖν ἐλομένους· εἰ δὲ xii.
ἐπ' αὐτὸν ὁ λόγος ἔρχεται τὸν τῶν ὅλων σω-
τῆρα Χριστὸν, πῶς ἀνεύθυνος ἢ καὶ ἔξω δίκης,
ὁ λόγον εἰς ἑαυτὸν εἰπὼν; φαμέν οὖν ὅτι ὅταν
τις οὕτω τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου τὴν δύνα-
μιν ἐκμεμαθηκῶς, οὔτε μὴν ἐγνωκῶς, ὅτι θεὸς
ὢν φύσει, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς,
καὶ κεχρημάτικεν ἄνθρωπος, εἶπη τί περὶ αὐ-
τοῦ τῶν μετρίων, καὶ ὅσα συγγνώμης ἐστὶν ἄ-
ξια, ταῦτα ὁ Θεὸς ἀφήσει τοῖς ἐξ ἀγνοίας ἡ-
μαρτηκόσιν· οἷον τί φημι· ἔφη που Χριστὸς ἐγὼ
εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς,
καὶ ζωὴν δίδους τῷ κόσμῳ· ἀγνοήσαντες δέ τι-
νες τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπον εἶναι κοι-
νὸν οἰηθέντες αὐτὸν, ἔφασκον· οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, οὐ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πα-
τέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει ὅτι ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβέβηκα; καὶ πάλιν, εἰσθήκει ποτὲ
μυσταγωγῶν ἐν συναγωγῇ, καὶ τεθαύμασται
μὲν παρὰ πάντων, τινὲς δὲ φησιν ἔλεγον· πῶς
οὗτος Γράμματα οἶδε, μὴ μεμαθηκῶς; ἠγνόησαν
γὰρ ὅτι πάντες ἔκειντο ἐν αὐτῷ οἱ Θησαυροὶ
τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι· ταῦτα
συγγνώμης ἄξια· ὡς ἐξ ἀγνοίας ἀτημελῶς εἰ-
ρημέναι· τοῖς γε μὴν εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον βλασφη-
μήσασιν, ἀδιάφυκτος ἡ δίκη, καὶ διηνεκὴς ἡ κό-
λασις καὶ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν τῷ μέλ-

ΧΠ. πῇ μαρτυρούμενον ὅς ἂν οὖν ὁμολογήσῃ Χριστὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὡς Θεὸν δηλονότι καὶ κύριον, ὁμολογηθήσεται παρ' αὐτοῦ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ· ποῦ δὲ καὶ ὅπως; ἢ πάντως κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ἐξ οὐρανοῦ καταβήσεται μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ παρόντος αἰῶνος· ἐκεῖ στεφανοῖ τὸν γνήσιον ὁμολογητὴν· οἱ γὰρ μὴν ἕτεροι, τοὔτέστιν οἱ ἀρνησάμενοί τε καὶ ἀτιμάσαντες, ἀρνηθήσονται· μονονουχὶ λέγοντος τοῦ κριτοῦ αὐτοῖς τὸ διὰ προφητῶν ἀγίων ἐπὶ τισιν εἰρημένον· καθὼς ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου, ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου· ἀρνήσεται δὲ αὐτοὺς ἐκεῖνο λέγων· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ ἐργάζεται τῆς ἀνομίας· οὐκ οἶδα ὑμᾶς· καὶ τίνες ἂν εἶεν οὗτοι; πρῶτον μὲν οἱ διωγμοῦ κατὰ λαβόντος τὴν πίστιν ἀποβαλόντες· ἀρνοῦνται δὲ αὐτὸν ὁμοίως αἰρετικῶν παῖδες καὶ διδάσκαλοι, ἀρειανοί τε καὶ τῆς Νεστόριου κενοφωνίας οἱ μαθταί.

v. 10.
p. 167. a.

Πῶς δὴ ἄρα καὶ τοῦτο νοεῖσθαι προσήκει; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο βούλεται δηλοῦν ὁ σωτὴρ, ὅτι εἰ λέγοιτό τις λόγος ὑβριστικὸς κατὰ ἀνθρώπου κοινοῦ πρὸς ἡμῶν, ἄφεισιν ἔξει μετανοήσας, δυσχερείας ἡμῖν ἀπάσης ὁ λόγος ἀπήλλαχται· ἀγαθὸς γὰρ ὢν φύσει Θεὸς, αἰτιαμά-

οὐσία, τὸ εἰσάπαν ἐλεύθερον, καὶ τὸ ἔξω κεῖ-
σθαι ζυγοῦ καὶ δουλείας· ἔχειν δὲ μᾶλλον ὑπὸ
πόδας δουλοπρεπῶς τὴν κτίσιν ὑποκειμένην διὰ
τοῦτο, καὶ τοι γενόμενος καθ' ἡμᾶς ὁ μονογε-
νὴς τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ τό γε ἦκον εἰς ἀνθρω-
πότητος μέτρον, ὑπὸ ζυγὰ καὶ δουλείαν ἐνηνεγ-
μένος, συνετέλεσε μὲν τοῖς Ἰουδαίων δασμολό-
γοις κατὰ τὸν Μωϋσείως νόμον τὸ δίδραγμα οἰ-
κονομικῶς· οὐκ ἔκρυψε δὲ τῆς ἐνούσης δόξης αὐ-
τῷ τὸ περιφανές· ἤρετο γὰρ τὸν μακάριον Πέ-
τρον, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, ἀπὸ τίνος λαμβά-
νουσι κῆνσον ἢ τέλη; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ
ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; εἰπόντος δὲ ὅτι ἐκ τῶν ἀλ-
λοτρίων· ἄρά γε, φησὶν, ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί·
κύριος οὖν κατὰ φύσιν ὁ υἱὸς, ὡς ἐλεύθερος·
καὶ τοῦτο πάλιν ὁ σοφὸς ἡμᾶς ἐδίδαξε Παῦ-
λος ὡδὶ γεγραφώς· ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκα-
λυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρι-
ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ
δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύμα-
τος· καὶ μικρὸν ἄνωθεν, ὁ δὲ κύριος, τὸ πνεῦ-
μα ἐστίν· οὐ δὲ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθε-
ρία· ἄθρει δὴ ὅπως τὸν κύριον τὸ πνεῦμα εἶ-
ναι φησὶν· οὐχ ὡς ἐν υἰότητι, πνεῦμα γάρ ἐστι
καὶ οὐχ' υἱὸς, ἀλλ' ὡς ὁμοούσιον τῷ υἱῷ, κυ-
ρίῳ τὲ ὄντι καὶ ἐλευθέρῳ, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν
ταυτότητι φυσικῇ πρὸς ἐλευθερίαν τὴν θεοπρε-

XII.

XII. νεκρῶν ἐπαγαγεῖν· ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου
 τὸ ῥῆμα ἐστὶν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ
 καρδίᾳ σου, τοὔτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ
 κηρύσσομεν· ὥς ἐὰν ὁμολογέσης ἐν τῷ στόματί
 σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ
 σου· ὥς ὁ θεὸς αὐτὸν ἡγείρεν ἐκ νεκρῶν, σωθή-
 ση· καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στό-
 ματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν· ὅλον ἐν τού-
 τοις τὸ Χριστοῦ μυστήριον εὖ μάλα διερμηνεύε-
 ται· χρὴ γὰρ πρότερον τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς πε-
 φηνότα υἱὸν, τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ μονογενῆ
 θεὸν λόγον, κύριον τῶν ὅλων ὁμολογεῖν· οὐχ'
 ὥς ἔξωθεν καὶ εἰσχεκριμένην λαχόντα τὴν κυ-
 ριότητην, ἀλλ' ὅντα τοῦτο κατὰ φύσιν καὶ ἀλη-
 θῶς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ πατὴρ· εἴθ' οὕτω
 πιστεύειν, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἡγείρεν ἐκ νεκρῶν,
 ἐνανθρωπήσαντα δηλονότι καὶ σαρκὶ παθόντα
 δι' ἡμᾶς· ἐγήγερται γὰρ οὕτως ἐκ νεκρῶν· κύ-
 ριος οὖν, ὥς ἔφην, ὁ υἱὸς· ἀσύνταχτος τοῖς ἄλ-
 λοις, οἷς τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα δοτὸν καὶ
 εἰσχεκριμένον· μόνος γὰρ κύριος κατὰ φύσιν, ὁ
 παντὸς ἐπέκεινα γεννητοῦ Θεὸς λόγος· εἷς γὰρ
 κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα· ἀλλ'
 οὔτε τοῦ εἶναι κύριος ὁ πατὴρ ἔξω κείσεται θεὸς
 ὢν φύσει, οὔτε μὲν ὁ υἱὸς ἀπολισθήσειεν ἀν-
 τοῦ εἶναι Θεός, κύριος γὰρ ἐστι κατὰ φύσιν·
 ἕνεστι δὲ μόνη τῇ θείᾳ τὲ καὶ ἀνωτάτῳ πασῶν

ἵνα δέ τι καὶ ἕτερον ἐπικούρημα ταῖς ἡμέ- χπ.
τέραις χαρίσῃται διανοαίαις, προστέθεικεν ἀναΓ-
καίως· οὐχὶ πέντε στρουθία κ. τ. λ. καὶ φησὶν ^{v. 6.}
ὅτι πέντε μὲν στρουθία, δύο που μόλις ἀσσα- ^{p. 166. a.}
ρίων εἰσὶν ἄξια· ἐν δ' ἐξ αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἐπι-
λελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Προσιπήσαγε δὲ ὅτι καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφα- v. 7.
λῆς ὑμῶν, πᾶσαι ἡρίθμηνται· ὁρᾷς ὅσῃν ποιεῖ-
ται πρόνοιαν τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν; εἰ γὰρ μέ-
χρι τῶν οὕτως εὐτελεστέων ἐκτείνεῖται, καὶ οἶον
κάτεισιν ἐπὶ τὰ πάντων σμικρότατα τῶν ζώων,
πῶς ἂν ἐπιλάθοιτο τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν, ἢ
ἀγνοήσειέ τι τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς; ὅς γε
τοσαύτην αὐτῶν ποιεῖται πρόνοιαν, ὥς ἕκαστα
τῶν κατ' αὐτοὺς εἰδέναι λεπτῶς, καὶ οἶον ἡριθ-
μημένας ἔχειν αὐτῶν τὰς τρίχας· ἢ γὰρ οὐκ ἐά-
σει πεσεῖν εἰς πειρασμὸν· ἢ γοῦν οἰκονομικῶς,
ἵνα παθόντες ἀδοκιμήσωμεν· ὁ γὰρ εἰς παγίδα
πείσῃν ἐπιτρέψας, χορηγήσει πάντως τὸ δύνα-
σθαι διενεγκεῖν.

Ἀλλὰ τίς ἂν εἴη λοιπὸν ὁ Χριστὸν ὁμολο- v. 8.
γῶν, ἢ καὶ ὅπως ἂν τις αὐτὸν ὁμολογήσειεν
ὁρθῶς, πρό γε τῶν ἄλλων, ἄξιον ἰδεῖν· γρά-
φει τοίνυν ἡμῖν ὁ πάνσοφος Παῦλος· μὴ εἴπῃς
ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἐπιβήσεται εἰς τὸν οὐρα-
νὸν; τοῦτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς κατα-
βήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτέστι Χριστὸν ἐκ

· XII. σασθε· ἐθέλοντῆς γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε θάνατον, ὥς ἀπαράβλητον ἔχων τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην· ἀκηκόαμεν γοῦν λέγοντος αὐτοῦ ἐναργῶς· μείζονα ταύτης τῆς ἀγάπης, οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· εἴτα πῶς οὐκ ἂν εἴη τῶν ἀτοπωτάτων, μὴ ὥσπερ τι τῶν ἀναγκαιοτάτων ὀφλημάτων ἐκτίσαι Χριστῷ ὅπερ ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ; χρὴ δὲ καὶ ἐτέρως ζωῆς ἡμᾶς ὄντας ὑπασπιστάς, μὴ δειδέναι τὸν θάνατον, ἀπομιμεῖσθαι δὲ μᾶλλον τῶν ἀγίων πατέρων τὴν πίστιν· προσκεκόμικεν ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ τὸν μονογενῆ πειραζόμενος, φημὶ δὲ τὸν Ἰσαὰκ λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δύναται ὁ Θεὸς· ποῖον οὖν ἔσται καθ' ἡμῶν τοῦ θανάτου τὸ δεῖμα, κατ' ἀργούσης αὐτὸν τῆς ζωῆς; προσενδυμεῖσθαι δὲ τούτοις καχεῖνο προσήκει· εὐρίσκονται γὰρ διὰ πόνων οἱ στέφανοι· καὶ ἄνθρωποι μὲν μέχρι σώματος ἐκτείνουσι τὰς ὀργὰς, καὶ πέρας αὐτοῖς τῆς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλῆς, ὁ τῆς σαρκὸς θάνατος· Θεοῦ δὲ κολάζοντος, οὐ μέχρι μόνης σαρκὸς ἢ ζημίας πόθεν; ἀλλὰ καὶ αὕτῃ συνυποφέρεται ταῖς αἰκίαις ἡ ἀθλία ψυχὴ· οὐχοῦν εἰσίτω μᾶλλον ὁ μετ' εὐκλείας θάνατος, εἰς ἀρχὰς ἡμᾶς ἀναφέρων ἀτελευτήτου ζωῆς, ἡτοιμασμένων πάντως σου καὶ τῶν ἐκ θείας φιλοτιμίας ἀγαθῶν.

τὸ χρῆμα· καὶ λανθάνει μὲν ἔσθ' ὅτε βραχὺ, xii.
 πλὴν διαπίπτει καὶ οὐκ εἰς μακρὰν· ὥς γὰρ οὐκ
 ἔνεστι λαθεῖν τὸν τῆς Θεότητος ὀφθαλμὸν τὰ
 παρ' ἡμῶν δρώμενα καὶ λεγόμενα, διέδειξεν εἰ-
 πὼν· οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον κ. τ. λ.

Ἄπας γὰρ ἡμῶν λόγος, καὶ πᾶν ἔργον, ἐν v. 2.
 ἡμέρα κρίσεως ἔσται φανερόν· περιττὴ τοιγαρ-
 οῦν ἢ ὑπόκρισις· δεῖ δὲ ἡμᾶς ἀληθείας ὁρᾶσθαι
 προσκυνητάς.

Ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν προτέραν ἐπιβολὴν v. 3.
 διδάσκει, ὅτι τὰ κρυφῇ παρ' ἡμῶν καὶ λεγό-
 μενα καὶ πραττόμενα, δῆλα ἔσται τῷ πάντα
 ὁρῶντι ὀφθαλμῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκκαλυφθή-
 σεται.

Εἰς πνευματικὴν εὐανδρίαν ἀλείφει τοὺς ἀγα- v. 4.
 πῶντας αὐτὸν· λέγω γὰρ ὑμῖν φησὶ τοῖς φί-
 λοις μου· οὐχ' ἅπασιν οὖν ἀπλῶς πρέποι ἂν
 ὡς ἔοικεν ὁ περὶ τούτων λόγος· ἐκείνοις δὲ μᾶλ-
 λον, οἷς ἂν ἐνυπάρχον ὁρῶ τὸ ἐξ ὅλης καρ-
 δίας ἀγαπᾶν αὐτὸν· οἷς καὶ ἀρμόζει λέγειν,
 τίς ἡμᾶς χωρήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;
 οἱ γὰρ μὴ τοιοῦτοι, εὐπαρακόμιστοι λίαν εἰ-
 σὶν, καὶ πρὸς ἀπόστασιν ἐτοιμότεροι· οἱ δὲ τὰ
 αὐτὰ φρονοῦντες αὐτῷ, καὶ τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ
 κατὰκολουθεῖν σπουδάζοντες, φαῖεν ἂν μετὰ τοῦ
 θεσπεσίου Πέτρου, Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν
 σαρκί, καὶ ὑμεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν ὀπλί-

XI. οἱ δὲ καὶ ταύτας αὐτοῦ τὰς μυστάγωγίας οὐκ ἁμωμήτους ἀφέντες εὐρίσκονται· προσεφώνουν γὰρ τοῖς ὄχλοις, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί ἀκούετε αὐτοῦ; ἤραν οὖν, κατὰ τὸ ἀληθές, τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον, κεκωλύκασι δὲ καὶ ἑτέρους.

v. 53.
p. 165. b.

Ἀσχάλλοντες πρὸς τοὺς ἐλέγχους, ἤρξαντο φησὶ δεινῶς ἐνέχειν αὐτῷ· τὸ δὲ ἐνέχειν, ἀντὶ τοῦ ἐγκεῖσθαι καὶ ἐγκοτεῖν ἥτοι δυσμαίνειν ἐστίν· ἐπεχείρουν δὲ αὐτόν φησι καὶ ἀποστοματίζειν περὶ πολλῶν· καὶ τί πάλιν τὸ ἀποστοματίζειν ἐστίν; ἀπήτουν ἐκ τοῦ παραχρῆμα καὶ οἶονεῖ ἀσκεπτὶ πρὸς τὰς πανούργους αὐτῶν ἀποκρίνεσθαι πειύσεις, οἰηθέντες ὅτι διαπεισεῖται πάντως, καὶ λαλήσει τί τῶν ὅσα ἐστὶν οὐκ ἔξω διαβολῆς· ἀλλ' οὐκ ἤδισαν ὄντα θεὸν, μᾶλλον δὲ καταφρονηταὶ γεγόνασιν, ἀλαζόνες καὶ ὑβρισταί.

C A P. XII.

XII.
v. 1. **Τ**αύτη τοι Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ γνωρίμοις, ἤγουν μαθηταῖς, φυλάττεσθαι ἀπ' αὐτῶν παρηγγύα· ἄκουε γοῦν· πρῶτον προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων· ἀφ' ἧς καὶ προσέχειν τοὺς μαθητὰς ὁ κύριος βούλεται· ζύμην ἐν τούτοις, τὴν ὑπόκρισιν λέγων· θεοστυγὲς γὰρ

ται· ἔδει δὴ οὖν τοὺς καλουμένους νομικοὺς, κί.
ἅτε δὴ τὸν Μωϋσέως πολυπραγμονοῦντας νό-
μον, καὶ τὰς τῶν ἁγίων προφητῶν οὐκ ἠγνοη-
κότας φωνὰς, ἀνοίγειν τρόπον τινὰ τοῖς Ἰουδαίων
δήμοις τὰς τῆς γνώσεως θύρας· παιδαγωγεῖ
γὰρ ὁ νόμος ἐπὶ Χριστὸν, ἀποφέρει δὲ εἰς ἐπί-
γνωσιν αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν ἁγίων προφητῶν εὐ-
σεβῆ κηρύγματα· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πεπράχα-
σιν οἱ καλούμενοι νομικοὶ· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων,
ἦραν τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· ἵνα τὴν διὰ νό-
μου χειραγωγίαν ἐννοῇς, ἢ τοι τὴν πίστιν, δῆ-
λον δὲ ὅτι τὴν εἰς Χριστὸν προσγίνεται γὰρ
διὰ τῆς ἀληθείας· καὶ Γοῦν ὁ προφήτης Ἡσαΐας,
οὕτω που φησὶ· καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδ'
οὐ μὴ συνῆτε· χωρὶς γὰρ πίστεως, ἀδύνατον
εὐαρεστῆσαι ποτὲ· ἦραν τοίνυν οἱ νομικοὶ τὴν
κλεῖδα τῆς γνώσεως· οὐ γὰρ εἶων πιστεῦσαί τι-
νας εἰς τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν· τεθαυ-
μαζούργηκε πολυτρόπως, οἱ δὲ καὶ τοι θαυμά-
σαι δέον ἐπὶ τούτοις αὐτὸν, διέσυρον τὰς θεο-
σημείας, καὶ τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς σκανδαλί-
ζοντες, ἔφασκον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμό-
νια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμο-
νίων· ὁρᾷς ἐν τούτοις τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως
αἶροντας; ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς· φανε-
ρὸν καθίστη τοῖς ἀκρωμένοις, τὸ θέλημα τοῦ
πατρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ εὐάρεστον·

χι. Γενεὰ ζητούντων τὸν κύριον καὶ διατηρήσεις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

v. 52.
p. 165. a.

Κλεῖδα γνώσεως, αὐτὸν εἶναι φαμέν τὸν νόμον καὶ τὴν ἐν Χριστῷ δικαίωσιν, διὰ πίστεως δὲ δηλονότι τῆς εἰς αὐτὸν ἥν μὲν γὰρ ὁ νόμος ἐν σκιᾷ καὶ τύπῳ, πλὴν οἱ τύποι διαμορφοῦσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ γράφουσιν αἱ σκιαὶ πολυτρόπως ἡμῖν τὸ Χριστοῦ μυστήριον ἀμνὸς ἐσφάζειτο κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον ἡσθιον τῶν κρεῶν αὐτοῦ, καὶ ἔχριον τῷ αἵματι τὰς φλιας καὶ νενικήκασι τὸν ὀλοθρευτὴν, ἀλλ' αἷμα προβάτου καινὸν, οὐχ ἂν ἴσχυσεν ἀνατρέψαι θάνατον ἐμορφουτο δὴ οὖν ὡς ἐν ἀμνῷ Χριστὸς, τὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ὑπομένων σφαγὴν, καὶ σώζων αἵματι τῷ ἰδίῳ τοὺς μετέχοντάς αὐτοῦ· πλεῖστα δ' ἂν τις πρὸς τοῦτο λέγοι, δι' ὧν ἐνεστὶν ἰδεῖν τὸ Χριστοῦ μυστήριον, διὰ τῆς τοῦ νόμου σκιᾶς γραφόμενον ἔφη δέ που καὶ αὐτὸς τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῶν ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε· εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοὶ· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε καὶ πάλιν ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ αὗται εἰσὶν αἱ περὶ ἐμοῦ μαρτυροῦσαι καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με ἵνα ζωὴν ἔχητε· ἅπας γὰρ λόγος τῆς Θεοπνεύστου γραφῆς, εἰς αὐτὸν ὁρᾷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ συντείνει-

νασι σειπτοὶ καὶ τίμιοι, περιήρμωσαν αὐτοῖς τοὺς χι-
τάφους ἥτοι τὰ μνημεῖα, τιμὴν ἀπονέμοντες τὴν
τοῖς ἀγίοις πρεπωδέστατην· οὐκοῦν ἀπεκτόνασι
μὲν οἱ πατέρες αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ προφήτας εἶ-
ναι πιστεύσαντες καὶ ἄνδρας ἁγίους, κριταὶ γε-
γόνاسι τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς· δι' ὧν γὰρ
τιμᾶν ἐγνώκασι τοὺς ἀνηρημένους, διὰ τούτων
αὐτῶν κατήγοροῦσι ὡς ἡσεβηκότων· ἀλλ' οἱ τῶν
ιδίων πατέρων ἐπὶ ταῖς οὕτω δειναῖς βιαιοφο-
νίαις καταψηφισάμενοι, τοῖς ἴσοις ἔμελλον ἀ-
λῶναι κακοῖς, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἶέναι πλημ-
μελημάτων, μᾶλλον δὲ διὰ τῶν ἔτι χειρόνων·
ἀπεκτόνασι μὲν γὰρ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς προσ-
τεθείκασι δὲ ταῖς κατ' αὐτοῦ δυσσεβείαις, μισαι-
φονίας ἑτέρας κατὰ τῶν Θεσπεισίων αὐτοῦ μα-
θητῶν· ἕως μὲν γὰρ τις τὰς ἑτέρων ἀδικίας ἐξε-
τάζει, φυσικῶ λογισμῶ κρίνων, ὁρᾷ τὸ φαῦ-
λον καὶ μέμφεται· αὐτὸς δὲ εἰς τὰ ἴσα πάθῃ
ψυχῆς προαγόμενος, οἷονεὶ τυφλὸς ἐπὶ ταῦτα
φέρεται.

Εἰ καὶ δεικτικῶς δὲ λέγει ἀπὸ τῆς γενεᾶς ^{v. 51.}
ταύτης, οὐχὶ μόνον τάχα που κατὰσημῆναι φα- ^{p. 164. b.}
μὲν τοὺς τότε παρόντας καὶ ἀχρωμένους, ἀλ-
λὰ πάντα τὸν φονευτὴν καὶ ὑπὸ τὴν μισαιφονίαν
πίπτοντα· συντέλλάζεται γὰρ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον,
ὡς ἀδελφὸν καὶ ὁμονογενὲς· κατὰ τὸ, αὕτη ἡ

χι. δυσβάστακτα γὰρ φορτία καταδισμεύοντες, εἴ-
 τα τοῖς ὑπὸ τὸν νόμον ἐπιτίθεντες αὐτὰ, αὐτοὶ
 τούτοις οὐ προσφάυετε· ἀπαράβατον γὰρ προσ-
 τάττοντες τηρεῖσθαι τὴν Μωϋσέως ἐντολὴν, καὶ
 δίκην τοῖς ἀθετοῦσιν ἐπάγοντες, αὐτοὶ λόγου
 τοῦ μηδενὸς ἠξίου τὸ ἐργάσασθαι τι τῶν δια-
 τιταγμένων· τοῖς ταῦτα δρᾶν εἰωθόσι, καὶ ὁ
 σοφώτατος Παῦλος ἐπιπλήττει, λέγων· ὁ διδά-
 σκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις· ὁ λέγων μὴ
 κλέπτειν, κλέπτεις· ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοι-
 χεύεις· ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδωλα, ἱεροσυλεῖς·
 ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶ, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ
 νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις· εὐδόκιμος γὰρ ὁ δι-
 δάσκων ἐστίν, ὅταν ἀσύμβατον ἔχῃ τῷ λόγῳ
 τὸν τρόπον, τούτῳ καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ πικρὰν
 ἐπήρτηκε δίκην, λέγων· ὡς ὁ μὲν διδάζας καὶ
 ποιήσας, μέγας κληθήσεται· ὃς δ' ἂν διδάξῃ
 μὲν, μὴ ποιήσῃ δέ, οὗτος ἐλάχιστος κληθήσεται
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

v. 47.
 p. 164. n.

Ἀδόκιμον ἀποφήνας καὶ αὐτὸ τῶν νομικῶν
 τὸ παμμόχθηρον ἐργαστήριον, κοινὸν ἅπασιν τοῖς
 ἰουδαίων καθηγηταῖς, ἐξυφαίνει τὸν ἔλεγχον·
 τί δὲ ἄρα φησὶν, ἐρευνήσωμεν ἀκριβῶς· οἱ μὲν
 τῶν ἰουδαίων πατέρες ἀπέκτενον κατὰ καιροῦς
 τοὺς ἁγίους προφήτας, τὸν Θεῖον αὐτοῖς δια-
 πορθεύοντας λόγον· οἱ γε μὴν ἐξ αὐτῶν γε-
 γονότες, ὁμολογοῦντες ὅτι οἱ προφῆται γεγό-

τοὺς γὰρ ὑποφέρουσι τοῖς ἐγκλήμασι, καὶ καθ' χι.
 ἑαυτῶν εἰρῆσθαι νομίζουσιν, ἃ πρὸς ἐκείνους.
 εἶπεν Χριστὸς· ἀλλ' ἦν δὴ που κρεῖττον ἀγαπῆ-
 σαι μὲν τὸν ἐλεγχόν, αἰτῆσαι δὲ τῶν ἀρρώστη-
 μάτων τὴν λύσιν, καὶ μὴ ὕβριν ἀμαθῶς τὸν
 ἐλεγχόν ὀνομάζειν, ἐπωφελῇ ὅντι καὶ χρήσιμον·
 τί οὖν πρὸς ταῦτα Χριστὸς; ἐπιτείνει τὸν ἐλεγ-
 χόν, καὶ τὴν εἰκαίαν αὐτῶν ὀφρῦν καταφέρει.

Ὡς ἐκ παραδείγματος ἐναργοῦς, τὸν πρὸς ν. 46.
 αὐτοὺς ἐξυφαίνει λόγον· φορτικὸς μὲν γὰρ ὁμο-
 λογουμένως ὁ νόμος ἦν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· ὁμο-
 λόγουν δὲ τοῦτο, καὶ οἱ Θεσπέσιοι μαθηταί,
 λέγοντες ἐν ταῖς πράξεσι· καὶ νῦν τί πειράζετε
 τὸν Θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν
 μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ὑμῶν ἴσχυσαν βα-
 στάσαι; καὶ αὐτὸς δὲ τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ
 Χριστὸς, προσφωνῶν καὶ λέγων· δεῦτε πρὸς με,
 πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ
 ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ἡμᾶς,
 καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ τα-
 πεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετέ ἀνάπαυσιν ταῖς
 ψυχαῖς ὑμῶν· κοπιῶντας δὲ καὶ πεφορτισμένους,
 τοὺς ὑπὸ νόμον εἶναι φησὶ, ἑαυτὸν δὲ πρᾶον
 ὠνόμαζεν, ὡς οὐκ ἔχοντος τοῦτο τοῦ νόμου· ὡς
 γὰρ Παῦλος φησὶν, ἀθετήσας τίς νόμον Μωϋ-
 σέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρ-
 τυσιν ἀποθνήσκει· οὐαὶ τοίνυν ὑμῖν ὧ νομικοί,

χι.
v. 43.

Δι' ὧν ἐκείνοις ἐπιτιμᾶ, διὰ τούτων αὐτῶν ἡμᾶς ἀμείνους ἀποτελεῖ· ἀφιλοδόξους γὰρ ἡμᾶς εἶναι βούλεται, καὶ μὴ τὸ δοκεῖν πρὸ τοῦ ἀληθῶς εἶναι, μεταδιώκειν ὅπερ ἐποιοῦν οἱ φαρισαῖοι· ἀσπασμὸς γὰρ ὁ παρά τινων, καὶ τὸ προεδρεῦσαι φιλεῖν, οὐ πάντως ἡμᾶς εὐδοκίμους ὄντας ἀποφαίνει· ὑπάρχει γὰρ τοῦτο πολλοῖς καὶ οὐκ ἀγαθοῖς οὖσι· διαδείκνυσι δὲ τοῦτο λέγων εὐθὺς ὁ σωτὴρ· οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς κ. τ. λ.

p. 163. b.

Τὸ γὰρ ἀσπασμοὺς ζητεῖν παρὰ πάντων τῶν ἐν ἀγορᾷ, καὶ τὸ προεδρεύειν συλλόγοις περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σπουδάζοντες, μνημάτων ἀδήλων οὐδὲν διαφέρουσιν, ἃ διαπρέπει μὲν τοῖς ἔξωθεν κόσμοις, μιστὰ δέ εἰσι πάσης ἀκαθαρσίας· ἐνταῦθα μοι βλέπε διαβεβλημένην ἐσχάτως τὴν ὑπόκρισιν, καὶ πρὸς ἀρέσκειαν ἀνθρώπων ἅπαντα διαπράττεσθαι· διὰ τοῦτο φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος· εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην.

v. 45.

Δυσφόρητον μὲν αἰεί πως ἐστὶ παντὶ ἀνθρώπῳ, τὸ ἐλέγχεσθαι, πλὴν οὐκ ἀνόνητον τοῖς ἐπεικίσι· μεθίστησι γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἀμεινον· ἄθρει τοῦτο πεπονθότας τοὺς παρά γε τοῖς ἰουδαίοις ὠνομασμένους νομικοὺς· ὁ μὲν γὰρ σωτὴρ τῶν ὅλων, ἐπιτίμα τοῖς φαρισαίοις ὡς ἔξω τρέχουσι τῆς εὐθείας ὁδοῦ· πρὸς τοῦτο δὲ τὸ τῶν ἀνοσίων νομικῶν ἐχαλέπαινε στίφος· ἑαυ-

ριον ὑμῶν ἀδόκιμον, οἱ κάπηλοι σου μίσγουςι χι.
 τὸν οἶνον ὕδατι, οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι,
 κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες
 ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ κρινόντες, καὶ κρίσει
 χήρας οὐ προσέχοντες· κεχώρηκε τοίνυν οἰκο-
 νομικῶς, κατὰ τοῦ κρατοῦντος αὐτῶν ἀρρώσθη-
 ματος.

Ἄ Γὰρ ἔδει μάλιστα κατ'ορθοῦν, ταῦτα παρ- v. 42.
p. 163. a.
 ἔγες ὡς ἔωλα, τοῦτέστι τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγά-
 πην τοῦ Θεοῦ, μόνας ἐκείνας ἀκριβῶς ἐτήρουν
 τὰς ἐντολάς, ἤγουν τηρεῖσθαι προσέταττον πα-
 ρὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν, αἱ πλείεστων αὐτοῖς
 λημμάτων ὁδὸς ἦσαν καὶ ἀφορμὴ· ὥστε μηδὲ τὰ
 τῶν λαχάνων λεπτὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια λόγου,
 παρατρέχειν αὐτοὺς· ἔργον δὲ ἀγάπης τῆς εἰς
 Θεὸν, τὸ κατὰ μηδένα τρόπον προσκρούειν αὐ-
 τῷ· δεδιέναι δὲ τοῦ παντὸς νόμου τὴν παρά-
 βασιν· κρίσεως δὲ ἡ δικαιοκρισία· καὶ τὸ φρον-
 τίδος ἴσως ἄξιοῦν τὰ τεθεισμένα· καὶ μὴ κα-
 τάρραθυμεῖν μὲν τῶν ἀναγκαίων, μόνοις δὲ τοῖς
 ἐπικερδέσιν ἀκριβῶς ἐνορᾶν, ἀλλ' ἀπροσκληνῇ
 ποιεῖσθαι τὴν ψῆφον, τὴν ἐφ' ἐκάστῳ πράγμα-
 τι· τὸ γὰρ ἄδिका κρίνειν, οὐκ ἀγάπην τὴν εἰς
 τοὺς ἀδελφοὺς τηρούντων ἐστὶ· τὰ τοίνυν ἀναγ-
 καῖα καὶ συνεκτικὰ μὴ τηροῦντες τοῦ νόμου, τὰς
 δεκάτας λαμβάνειν ἐσπούδαζον καὶ τῶν εὐτελε-
 στάτων.

ΧΙ. κεκονιαμένοις προσεικότες, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος φωνὴν, ἔξωθεν μὲν ὠραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμοντες ὁστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· ἀλλ' οὐ τοιούτους ἡμᾶς εἶναι βούλεται Χριστὸς· ἁγίους δὲ καὶ ἀμώμους ψυχῇ τε καὶ σώματι· καὶ γοῦν ἔφη τίς τῶν παρ' ἡμῖν, καθάρισατε χεῖρας, ἁμαρτωλοὶ· καὶ ἀγνίσαιτε καρδίας, δίψυχοι· καὶ μὴν, καὶ Ἡσαΐας ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· λούσασθε, φησὶ, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· ἐπιπλήρησον δὲ τοῦ λόγου τὸ ἀκριβές· πονηροὶ γὰρ ὄντες ἔσθ' ὅτε λάθοιεν ἂν τινες τοὺς ἀνθρώπων ὀφθαλμοὺς· τοὺς δὲ γε Θείους, οὐκ ἔνεστι λαθεῖν· ποῖον οὖν φάρμακον αὐτοῖς μετὰ τοὺς ἐλέγχους δέδωκεν ὁ σωτὴρ; πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην κ. τ. λ.

Καί τοι πλείστας εἶναι φαμέν τῆς εὐδοκίμησης τὰς ὁδοὺς· οἷον πραότητα, ταπεινοφροσύνην, καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ· ἀνθρώπου δὲ οὖν τῶν τοιούτων ἀφέντος, φιλοικτερίμονας αὐτοὺς γενέσθαι κελεύει· φιλάργυροι λίαν ἦσαν οἱ φαρισαῖοι, καὶ χρημάτων πορισμοὺς ἀχορέστω χειρὶ συλλέγοντες· καὶ γοῦν ἔφη που περὶ αὐτῶν ὁ τῶν ὅλων θεὸς· πῶς ἐγένετο πόρνη, πόλις πιστὴ Σιών, πλήρης κρίσεως; ἐν ἧ δικαιοσύνῃ ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταὶ τὸ ἀργύ-

ὁράται γε μὴν οὐδαμοῦ προστεταχὼς βαπτίζε-
σθαι πρὸ τροφῆς· τί οὖν τεθαύμακας, ἢ διὰ
ποίαν αἰτίαν ἐσκανδαλίσθης ὡς φαρισαῖος; τί οὖν
ὁ σωτὴρ; εὐάφορμον ποιεῖται τὴν ἐπίπληξιν·
ἄκουε γὰρ νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν
κ. τ. λ.

Ἐνῆν μὲν καὶ ἑτέροις λόγοις χρήσασθαι τὸν
κύριον, νοθετεῖν ἐθέλοντα τὸν ἀσύνετον φαρι-
σαῖον· ἐπιδράττεται δὲ τοῦ καιροῦ, καὶ οἷον ἐκ
τῶν ὄντων ἐν χερσὶν ἐξυφαίνει τὴν μυστικωγίαν·
ὥς γὰρ ἐν καιρῷ τροφῆς καὶ τραπέζης, ἐναρτῆς
ὑπόδειγμα δέχεται τὸ πότηριον καὶ τὸν πίνακα·
καὶ διαδείκνυσιν, ὡς καθαρὸς καὶ ἐκνευριμμέ-
νους εἶναι χρὴ τοὺς εἰλικρινῶς λατρεύοντάς τῷ
θεῷ, καὶ οὐδέηπου μόνης ἐξ ἀκαθαρσίας σωμα-
τικῆς· ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς εἰς νοῦν ἔσω καὶ κε-
κρυμμένης, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸ ταῖς τρα-
πέζαις ὑπηρετοῦντα τῶν σκευῶν, καὶ τῶν ἔξω-
θεν ἡλευθερουῖσθαι ρύπων, εὖ ἂν ἔχοι, καὶ
προσέτι τούτῳ, τῶν ἔσω· ὁ γὰρ ποιήσας, φησὶ,
τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἰποίησιν· τοῦτέστιν
ὁ τὸ σῶμα κτίσας, καὶ ψυχὴν εἰργάσατο· χρὴ
τοιγαροῦν ἐνὸς ὄντα ποιήματα τοῦ φιλαρέτου
θεοῦ, σύνδρομον ἔχειν τὴν ἀποκάθαρσιν· ἀλλ'
ἦν ἄηθες τοῦτο τοῖς γραμματεῦσι τὲ καὶ φα-
ρισαίοις· μέχρι γὰρ μόνου τοῦ δοκεῖν εἶναι καθ-
αρὸς αὐτοὺς, πάντα δρᾶν ἐσπούδαζον· τάφοις

v. 39.
p. 162. b.

XI. νίτῳς δὲ σφόδρᾱ καὶ τοῦτο· ἡ μὲν γὰρ διὰ τῶν
 ὑδάτων ἀπόνιψις, χρειωδεστάτη λίαν ἐστὶ τοῖς
 ῥυπῶσι σωματικῶς, ἀκαθαρσίας γε μὴν τῆς εἰς
 νοῦν καὶ καρδίαν, πῶς ἂν ἀπαλλάξειέ τις;
 πλὴν ἐκεῖνο φαμέν· ἀσύνεττε φαρισαῖε, μέγα πε-
 φρόνηκας ἐπὶ τῇ τῶν ἱερῶν εἰδήσει Γραμμάτων,
 τὸν Μωϋσέως νόμον γινώσκεις· εἰπέ τοιγαροῦν,
 ποῦ σοι τοῦτο προστίταχε Μωϋσῆς; ποίαν ἔχεις
 εἰπεῖν ἐντολὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ Θεοῦ, τὴν ἐπὶ
 γε τῷ δεῖν βαπτίζεσθαι πρὸ τροφῆς; δέδοται
 μὲν γὰρ διὰ τῆς Μωϋσέως ἐντολῆς εἰς ἀποκά-
 θαρσιν ῥύπου σωματικοῦ, τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγνι-
 σμοῦ, τύπον ἐπέχον τοῦ ἀληθῶς ἁγίου καὶ δια-
 σμηκτικοῦ βαπτίσματος, φημὶ δὴ τοῦ ἐν Χρι-
 στῷ· ἀπελούοντο δὲ ὕδατι, καὶ οἱ καλούμενοι
 πρὸς ἱερουργίαν· καὶ γοῦν ὁ Θεωπίσιος Μωϋ-
 σῆς ἔλουσιν ὕδατι τὸν Ἀαρὼν, καὶ σὺν αὐτῷ
 τοὺς λευίτας· καθ'αδελουῶντος τοῦ νόμου διὰ τοῦ
 τυπικοῦ καὶ ὡς ἐν σχιαῖς βαπτίσματος, ὅτι καὶ
 ἡ κατ' αὐτῶν ἱερουργία, τὸ τέλειον εἰς ἁγια-
 σμὸν οὐκ ἔχει· δεῖται δὲ μᾶλλον τοῦ θείου τε
 καὶ ἱεροῦ βαπτίσματος, εἰς ἀποκάθαρσιν ἀλη-
 θῆ· καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡμῖν ὑποφαί-
 νοντος, ὅτι τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον παρὰ Θεῷ
 γένος, τοὔτέστιν ἡμᾶς, τελειοῖ πρὸς ἁγιασμὸν,
 καὶ εἰς ἀπόθεσιν ῥύπου παντὸς ὁ τῶν ὅλων σω-
 τὴρ, διὰ τοῦ ἁγίου καὶ σιπτοῦ βαπτίσματος·

κός, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστήραφ᾽· τοῦτο Γε- κλ.
γονάς ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ διὰ γε τῶν προκειμένων
ρήτῶν· πῶς γὰρ οὐχ' ἅπασιν ἐναργές, ὅτι πο-
νηρὸν καὶ βέβηλον αἶψά τὸ τῶν φαρισαίων γέλο-
νεν ἐργαστήριον, βάσκανον καὶ ἀλαζονείᾳ σύν-
τροφον, καὶ καθ' αἰσχρονομίαν τοῦ πάντων ἡμῶν
σωτῆρος Χριστοῦ; πῶς οὖν ἄρα κατέλυσε παρ'
αὐτοῖς; ἄρα ἠγνόησε τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς σκαιό-
τητα; καὶ πῶς τοῦτο λέγειν ἀσφαλές; πάντα
γὰρ οἶδεν ὡς θεός· τί οὖν ἐστὶν; αὐτοὺς μάλι-
στα νοουθετεῖν ἠπεύγετο· τοὺς ἀρίστους τῶν ἰα-
τρῶν ἀπομιμούμενος, οἱ τοῖς ἀρρώστοις φορ-
τικώτερον, τὰς ἐκ τῶν οἰκείων ἐπιτηδευμάτων
προσάβουσαι ἐπικουρίας· ὡς γὰρ αὐτός που φη-
σὶν, οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ,
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκοῦν ὁ μὲν φαρισαῖος,
τό γε ἦκον εἰς τὸν ἐνόητα αὐτῷ σκοπὸν, ἐπὶ ἐσ-
τίαν καλεῖ· ὁ δέ γε τῶν ὅλων σωτὴρ, καθίστησι
μὲν ἑαυτὸν εἰς τοῦτο, καθάπερ ἔφην, οἰκονομι-
κῶς· μυσταγωγίας δὲ πρόφασιν ἐποιεῖτο τὸ χρῆ-
μα· ἐδίδου δὲ τῷ λόγῳ τὰς ἀφορμὰς ὁ δυσμα-
θὴς φαρισαῖος· ἐθαύμασε γάρ, φησὶν, ὡς οὐκ
ἐβαπτίσθη πρὸ ἀρίστου· ἐσκανδαλίσθη, φησὶν,
ὅτι δικαίου καὶ προφήτου δόξαν ἔχων παρ' αὐ-
τοῖς, ταῖς ἀλογωτάταις αὐτῶν οὐ συνεπλάττε-
το συνηθείαις· ἐβαπτίζοντο γὰρ πρὸ τροφῆς,
οἷον ρύπου παντὸς ἑαυτοὺς ἀπαλλάττοντες· ἀσυ-

XI. ται γὰρ ὁ λύχνος ὑψοῦ καὶ ἐπὶ λυχνίαν αἰεὶ,
 ἵν' εἴη τοῖς ὁρώσι χρήσιμος· καὶ τί τὸ ἐντεῦ-
 θεν, περινοήσωμεν· πρὸ μὲν γὰρ τῆς τοῦ σωτῆ-
 ρος ἡμῶν ἐπιδημίας, καῖεσκότισε τὴν ὑπ' οὐρα-
 νὸν ὁ τοῦ σκότους πατὴρ, τοὔτέστιν ὁ σατα-
 νᾶς· ἀχλύϊ τὲ νοητῇ τὰ πάντα κατεμελαίνετο·
 ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ἐν τούτοις, λύχνον ὥσπερ τινα
 τῇ ὑπ' οὐρανὸν δέδωκεν ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, ἵνα
 τὸ θεῖον ἡμῖν ἐνασφράψῃ φῶς, καὶ ἀχλύος ἡμᾶς
 ἐξέλῃται διαβολικῆς· ἀλλ' ὧ ἰουδαῖε, εἰ μὲν
 αἰτιᾷ τὸν λύχνον ὅτι μὴ κρύπτεται μᾶλλον,
 ἀλλ' ὑψοῦ καὶ ἐπὶ λυχνίᾳ κείμενος ἐνίσῃ τοῖς
 ὁρώσι τὸ φῶς, ἐλθάλει Χριστῷ μὴ λαθεῖν ἐθέ-
 λοντι μᾶλλον, ἀλλ' ὁρᾶσθαι παρὰ πάντων, καὶ
 φωτίζοντι τοὺς ἐσκοτισμένους, καὶ τὸ τῆς ἀλη-
 θεοῦς θεογνωσίας ἐνιέντι φῶς· οὐκοῦν οὐχ' ἵνα
 θαυμάζεται μᾶλλον ἐπλήρου τὰς θεοσημείας,
 καὶ δι' αὐτῶν ἡξίου ἰγνωρίζεσθαι, ἀλλ' ἵνα πι-
 στεύηται μᾶλλον ὅτι θεὸς ὢν φύσει, γέγονεν
 ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἀπέστη τοῦ εἶναι
 ὁ ἦν ὡς ἐπὶ λυχνίας δὲ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας
 τῷ κηρύγματι λάμπων, καταφωτίζει τὰς πάν-
 των διανοίας, θείας πληρῶν ἐπιγνώσεως.

v. 37.
 p. 162. a.

Ἀληθεύει λέγων ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὅτι
 Χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁματωλοὺς
 [σῶσαι· ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας, καθεὶς
 ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ἐπὶ γῆς ὥφθη μετὰ σαρ-

ταπεινοφρονεῖν, καὶ χαρισμάτων ὦμεν ἀνάμεστοι καὶ πνευματικοῖς· ἄλλως τε δὲ τὸ ἀπεικὸς ἦν οὐδὲν· Ἰουδαίους ἀκούσαντας ὅτι πλεῖον Σολομῶντος ἐστὶ παρ' ἐμοί, τὰ συνήθη πάλιν περὶ αὐτοῦ πειραθῆναι λαλεῖν· ἰδοὺ καὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐπισήμως βεβασιλευκότων, ἑαυτὸν εἶναι φησὶ, ἐν ἀμείνοσι· μετρίάζει τοίνυν οἰκονομικῶς ὁ σωτὴρ, τὸ ὧδε λέγων, ἀντὶ τοῦ παρ' ἐμοί.

Καὶ νινευίτας δὲ εἰς κατ'ἀκρισιν αὐτῶν ἔσε- γ. 32.
σθαι φησὶν ἐν τῷ τῆς κρίσεως καιρῷ· ἄνδρες γὰρ ἦσαν ὡμοί τε καὶ βάρβαροι, Θεὸν οὐκ εἰδότες πὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, τῶν διὰ Μωϋσείως τε Θεοπισμένων ἀνήκοοι παντελῶς· προφητικῆς εὐστομίας ἀνεπιστήμονες· ἀλλὰ καὶ οὕτω γνώμης ἔχοντες, μετενόησαν φησὶν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰω-
νᾶ· μακρῷ τοιγαροῦν ἀμείνους τῶν ἐξ Ἰσραὴλ· καὶ κατακρινούσι αὐτούς· ἀλλ' ἄκουε καὶ τῶν ῥημάτων· ἄνδρες Νινευί κ. τ. λ.

Καὶ ποῖα τίς ἦν τῶν τοιούτων λόγων ἡ χρεία; γ. 33.
p. 161. a.
ἀντιθέσει μάχεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ἐξέυρημένη διὰ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς σκαιότητός τε καὶ ἀμαθίας· ἔφασκον γὰρ θαυματουργεῖν αὐτὸν, οὐχ' ἵνα πιστεύηται μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα πολλοὺς ἔχῃ τοὺς ἐπομένους αὐτῷ, καὶ τοὺς παρὰ τῶν ὁρώντων τὰς Θεοσημείας ἀρπάζῃ κρότους· ἀποκρούεται τοίνυν τὴν ἐπὶ τούτῳ συκοφανσίαν, καὶ δέχεται πρὸς παράδειγμα τὴν τοῦ λύχνου χρείαν· κει-

κλ. μαθητῆς, κρεῖττον ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνώκῃναι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐπιγνοῦσιν, εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακάμψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς· συμβέβηκε γὰρ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παρσιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραςμα, καὶ ὥς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου· ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν τεῖτολμημένων κατὰ ἀθήσαιτό τις αὐτῶν, ὅτι τῶν ἰδίων ἐμέτων ἤπιοντο πάλιν, καὶ τοῖς ἄνωθεν ἐγκαλινδεῖσθαι βορβόροις ἐξ ὑποστρώφης ἐμελέτων· καὶ πεπλώκασιν εἰς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλάνησιν· εἰσέφρησε γὰρ πάλιν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα, καὶ γέγονεν αὐτοῖς, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνὴν, χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ ἔσχατα.

v. 31.
p. 159. a.

Ἐσπούδασε περὶ τὴν Σολομῶντος ἀκρόασιν, βάρβαρος γυνὴ καὶ τοσαύτην ὁδὸν, διὰ τοῦτο ἐστείλατο· σοφίαν τὴν περὶ τῶν ὀρατῶν, καὶ ζώων, καὶ βοτανῶν φύσεως ἀκουσομένη· ὑμεῖς δὲ παρόντες καὶ ἀκούοντες, περὶ ἀοράτων καὶ οὐρανίων πραγμάτων· αὐτῆς τῆς σοφίας ἡκούσης πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὸν λόγον ἔργοις καὶ τεραστίοις βεβαιούσης, ἀλλοτρίουσθε πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ θαῦμα τῶν λογίων, ἀναισθήτως παραπέμψετε· πῶς οὖν οὐ πλεῖον Σολομῶντος ὦδε, τοῦτέστι παρ' ἐμοὶ; καὶ ὅρα μοι πάλιν τοῦ λόγου τὸ εὐτεχνές· διὰ τί γὰρ τὸ ὦδε φησὶ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον παρ' ἐμοὶ; ἵν' ἡμᾶς ἀναπείσῃ

Ὅτι δὲ εἰς Ἰουδαίους ἐστὶ τὸ σύμπαν ταῦτο ΧΙ.
P. 157. b.
 παράδειγμα, δεδήλωκεν ὁ Ματθαῖος, ἐπιφωνή-
 σας· οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ τῇ πονηρᾷ ταύ-
 τη· ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἐν Αἰγύπτῳ θητεύοντες,
 καὶ τοῖς αἰγυπτίων διαζῶντες ἔθεσί τε καὶ νό-
 μοις, μιστοὶ πάσης ὑπῆρχον ἀκαθαρσίας, ἔνοι-
 κον ἦν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν· ἐπειδὴ δὲ
 λελύτρωνται διὰ Μωϋσέως κατ'οικτεῖρόντος θεοῦ,
 καὶ νόμον ἐσχήκασιν παιδαγωγὸν, πρὸς τὸ τῆς
 ἀληθοῦς θεογνωσίας καλοῦντα φῶς, ἀπελήλα-
 το τὸ βέβηλον καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα· ὅτε δὴ
 καὶ τεθύκασιν τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον Χριστοῦ,
 κατέχρισθασάν τε τῷ αἵματι, καὶ διέδρασαν τὸν
 ὀλοθρευτὴν· ἐπειδὴ δὲ οὐ πεπίστευκασιν εἰς Χρι-
 στὸν, ἀλλὰ παρώσαντο τὸν λυτρωτὴν, ἰδοὺ δὴ
 πάλιν εἰσπέπτωκε τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα, καὶ
 πολλὸ χειρόνως ἢ πάλαι· εὗρε γὰρ αὐτῶν τὴν
 καρδίαν γυμνὴν, καὶ σχολάζουσιν ἀπὸ πάσης
 εὐσεβείας, καὶ οἶον σησαρωμένην, καὶ κατ'ώκησιν
 ἐν αὐτοῖς· ὥσπερ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅταν
 ἴδῃ καρδίαν ἀνθρώπου σχολάζουσιν ἀπὸ πάσης
 ἀκαθαρσίας, ἐναυλίζεται καὶ κατοικεῖ, καὶ ἐπα-
 ναπαύεται αὐτῇ, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκά-
 θαρτον, ψυχαῖς ἀνόμων ἐνδιαιτᾶσθαι φιλεῖ·
 σχολάζουσι γὰρ, ὡς ἔφην, ἀπὸ πάσης ἀρετῆς·
 γέγονε τοίνυν τὰ ἔσχατα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, χεί-
 ρονα τῶν πρῶτων· ὡς γὰρ ὁ τοῦ σωτῆρος ἔφη

ΧΙ. ρος ἐπιδημίας, ἐν ἰσχύϊ πολλῇ τὰς ἀλλοτρίας ἀγέλας, δῆλον δὲ ὅτι τὰς τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ, συνελάσας ὥσπερ καὶ συνέχων εἰς ἰδίαν αὐλήν· ἐπειδὴ δὲ ὁ πάντων ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ πάσης ἰσχύος δοτὴρ, καὶ τῶν δυνάμεων κύριος, ἐπεωδήσεν αὐτῷ γενόμενος ἄνθρωπος, διηρπάσθη πάντα αὐτοῦ τὰ σκεύη, καὶ διεδόθη τὰ σκῦλα· οἱ γὰρ πάλαι παρ' αὐτοῦ συνεχόμενοι πρὸς ἀθεΐαν καὶ πλάνην, κέκληνται διὰ τῶν ἀγίων ἀποστόλων εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ προσεκομίσθησαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν υἱόν.

v. 23.
p. 157. a.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐπεδήμησα ἵνα πάντας ἐξέλωμαι τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν, ἵνα αἰχμαλώτους ὄντας ἐλευθερώσω, καὶ φωτίσω ἐσκοτισμένους, καὶ πεισόντας ἀναστήσω, καὶ συντεθραυσμένους ἰάσωμαι· ἵνα τὰ τέχνα τοῦ θεοῦ, τὰ διεσκορπισμένα παρ' ἐκείνου δηλονότι, συναγάγω εἰς ἓν· ὁ δὲ Ἰε σαττανᾶς μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, ἐπιχειρεῖ σκορπίζειν ἅ συνῆξα καὶ ἔσωσα· πῶς οὖν ὁ μαχόμενος ταῖς ἐμαῖς οἰκονομίαις, δίδωσί μοι δύναμιν καθ' ἑαυτοῦ; ἄρ' οὐκ εὐηθες τὸ οἶεσθαι τοιοῦτόν τι γεγενῆσθαι;

v. 24.

Πόθεν οὖν ἄρα συμβέβηκε τοῖς Ἰουδαίων δήμοις, τὸ κατ'ολισθεῖν εἰς τοιαύτας ἐννοίας περὶ Χριστοῦ, αὐτὸς διεσάφησεν εἰπὼν· ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα κ. τ. λ.

καὶ φύσις ἡ αὐτὴ· πανταχοῦ τοίνυν συγελαυνό- κι.
μενοι πρὸς τὸ ἀληθὲς οἱ πνευματομάχοι, μι-
σεῖτωςαν τοὺς τῶν πλάνων ἐμέτους· ἀνανηφέτω-
σαν πρὸς θεὸν· αἰτεῖτωςαν παρ' αὐτοῦ τῆς ἀλη-
θείας τὸ φῶς, χαρίζεται γὰρ φιλάνθρωπος ὢν
ὁ σωτήρ.

Εἰ τοίνυν φησὶν ἐγὼ ἄνθρωπος ὢν καὶ γενό- p. 156. b.
μενος καθ' ὑμᾶς, ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω
τὰ δαιμόνια, πεπλούτηκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις
ἐν ἐμοὶ καὶ πρώτῃ τὴν θεοπρεπῆ βασιλείαν· δε-
δόξασται γὰρ συντρίβουσα τὸν σατανᾶν, καὶ
ἀκαθάρτοις ἐπιτιμῶσα πνεύμασι· τοῦτό ἐστί το
ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ διὰ πολλῶν ἐννοιῶν, τὸν ἐπὶ τού- v. 21.
τοις ἶναί λόγον ἀναγκαῖον ἦν, κέχρηται πα-
ραδείγματι σαφεῖ καὶ ἐναργιστάτῳ· δι' οὗ πάρ-
εστι τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν, ὅτι νενίκηκε τὸν ἄρ-
χοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ οἷον ἀπὸνευρώ-
σας αὐτὸν, καὶ γυμνὸν ἀποφήνας τῆς ἐνούσης
ἰσχύος αὐτῷ, δέδωκεν εἰς διαρπαγὴν τοῖς ἑαυ-
τοῦ Ἰωρῖμοις· ἕως μὲν γάρ, φησιν, ὁ ἰσχυρὸς
ἔχει τὸ δύνασθαι, καὶ φυλάττει τὰ ἑαυτοῦ, οὐ-
δὲ μίαν ὑφορᾶται πλεονεξίαν· ἐπὰν δέ τις ἰσχυ-
ρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν χειρώσῃται αὐτὸν, τό-
τε διαρπάζεται· τοῦτο ὡς ἐπ' ἀνθρώπων εἴρη-
ται τὸ παράδειγμα· πέπονθε δὲ αὐτὸ καὶ ὁ μι-
σόκαλος διάβολος· ἦν μὲν γὰρ πρὸ τῆς σωτῆ-

XL λύουσι τὸν σατᾶνᾶν· καὶ οὐχ' ἐκόντ' αὐτῶν ἐχόντων αὐτὸν ἐκπέμποντες· ὑμεῖς δὲ λέγετε ταῖς ἐκείνου δυνάμεσι κεχρημένον, ἐνεργεῖν ἐμὲ τὰς Θεοσημείας.

v. 20. Ἐπειδὴ φησι τὸ παρ' ὑμῶν λεγόμενον οὐκ ἀληθεές, ἔωλον δὲ μᾶλλον ἐστὶ καὶ κατεψευσμένον, καὶ συκοφαντίας ἔχον γραφὴν, πρόδηλον ὅτι ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· δάκτυλον δὲ Θεοῦ, τὸ ἅγιον πνεῦμα φησὶ· χεὶρ μὲν γὰρ αὐτὸς καὶ βραχίων ὠνόμασται τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ· ἐνεργεῖ γὰρ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ· ἐνεργεῖ δὲ ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς ἐν πνεύματι· ὥσπερ οὖν ὁ δάκτυλος ἀπὸ τῆς χειρὸς, οὐκ ἀλλότριος ὢν αὐτῆς, ἀλλ' ἐν αὐτῇ φυσικῶς, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ τῆς ὁμοουσιότητος λόγῳ συνῆπται πρὸς ἑνωσιν τῷ υἱῷ, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπορεύεται· πάντα γὰρ ὡς ἔφην ὁ υἱὸς ἐργάζεται, διὰ τοῦ ὁμοουσίου πνεύματος· πλὴν ἐν δακτύλῳ Θεοῦ φησὶ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· καὶ νῦν οἰκονομικῶς ὡς ἄνθρωπος· οὐ γὰρ ἂν ἤνευκαν Ἰουδαῖοι, σαθρὸν καὶ ἀσύνετον ἔχοντες νοῦν, λέγοντες αὐτοῦ, ὅτι ἐν πνεύματι μου ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια.

Καί μοι πρόσχες ἀκριβῶς, ὅτι ἐνεργοῦντος τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ τὰ παράδοξα, τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ ἐνεργοῦν αὐτὰ· καὶ γὰρ αὐτὸ ἐνήργει ἐν ἐκείνῳ τῷ ναῷ· ὧν δὲ μία ἐνέργεια, τούτων

Τῶν ἀνοσίων φαρισαίων ἡ δυστροπότης πλη-
θὺς διαβεβλήκασιν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ συκο-
φαντεῖν ἀπετόλμων τὴν δόξαν αὐτοῦ, ταῖς τοῦ
Βεελζεβούλ συνεργίαις ἐπικουρούμενον, εἰς τὸ
δύνασθαι τὰ πονηρὰ τῶν ἡρώσθηκότων ἐξελαύ-
νειν πνεύματα, δυσσεβῶς ὀνομάζοντες· τοιγάρ-
τοι καὶ διὰ Ὡσηὲ προφήτου τῆς τῶν Ἰουδαίων
ἀθυροστομίας κατέκρεα γει λέγων αὐτὸς ὁ Ἐμ-
μανουὴλ· οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ·
δείλαιοι εἰσὶν ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμὲ· ἐγὼ δὲ ἐλυ-
τρωσάμην αὐτούς· αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ'
ἐμοῦ ψευδῆ.

Ἰουδαῖοι γὰρ καὶ ἐξ Ἰουδαίων κατὰ σάρκα
γεγόνασιν οἱ μακάριοι μαθηταὶ· οὗτοι τὴν κα-
τὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐξουσίαν ἐσχήκασιν πα-
ρὰ θεοῦ, καὶ δὴ καὶ ἀπήλαῖτον τοὺς ἐνισχημέ-
νους, ἐπιφώνουντες αὐτοῖς τὸ ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ
Χριστοῦ· ὅτε τοίνυν, φησὶν, οἱ ἐξ ὑμῶν γεγο-
νότες υἱοὶ, ἐν ὀνόματί μου τὸν Βεελζεβούλ συν-
τρίβουσιν, ἐπιωλήττοντες αὐτοῦ τοῖς δορυφό-
ροις, καὶ ἀμελητὶ τῶν ἐχόντων αὐτοὺς ἐκπέμ-
ποντες, πῶς οὐκ ἐναργὲς δυσφημία, πολὺ τὸ
ἀμαθὲς δὲ ἔχουσα συμπεπλεγμένον, τὸ λέγειν
ἐμὲ δύναμιν δανείζεσθαι τὴν παρὰ τοῦ Βεελζε-
βούλ; κατακριθήσεσθε τοίνυν ὑπὸ τῆς πίστεως
ἐξ ὑμῶν γεγονότων υἱῶν, εἴπερ αὐτοὶ μὲν τὴν
παρ' ἐμοῦ λαβόντες ἐξουσίαν καὶ δύναμιν παρα-

χι. μήκασι γὰρ εἰπεῖν ἔγκλημα ποιοῦμενοι τὴν τε-
ρατουργίαν· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια,
εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ.

v. 16. Ἄλλοι δὲ τοῖς ἴσοις τοῦ φθόγου διανυττό-
μενοι κέντροις, ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ σημεῖον ἰδεῖν
παρ' αὐτοῦ· μονογουχὶ βοῶντες, καὶ ἐξ ἀνθρώ-
που κακότητες ἐλάσης δαιμόνιον, ἀλλ' οὐπω μέ-
γα τὸ χρῆμα ἐστίν, οὐδὲ θείας ἐνεργείας ἀπό-
δειξιν ἔχει τὸ δρώμενον, οὐπω τί τεθεάμεθα
τοῖς ἀρχαίοις θαύμασιν ὅμοιον· δεῖξόν τι τῶν
ἄνωθεν ἀνενδοιάστως ἐνεργουμένων· διεβίβασε
Μωϋσῆς τὸν λαὸν, βάσιμον αὐτοῖς ἀποφήνας
τὴν διὰ μέσου θαλάτταν· ἐτύπησε τῇ ῥάβδῳ,
τὴν πέτραν, καὶ ποταμῶν αὐτὴν ἔδειξεν μητέ-
ρα· ἐξεδόθησαν ἐκ τῆς ἀκροτόμου πηγῇ· ὁ-
μοίως ὁ μετ' αὐτὸν Ἰησοῦς, ἔστησε τὸν ἥλιον
κατὰ Γαβαῶ, καὶ τὴν σελήνην κατὰ φάραγγα
Ἀρνῶν· ἔστησε τὸν Ἰορδάνην, καὶ τοῖς ἐκείνου
νάμασιν ἐνῆκε δεσμὸν· σὺ δὲ τούτων ἔδειξας οὐ-
δὲν· τὸ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ βούλεσθαι σημεῖον αἰ-
τεῖν, οὐδὲν ἕτερον ὑπεμφήνειεν ἂν, πλὴν ὅτι
τοιούτους ἐσχήκασιν ἐπ' αὐτῷ τότε διαλογι-
σμοὺς· καὶ τί πρὸς ταῦτα Χριστὸς; αὐτὸς δὲ
εἰδὼς κ. τ. λ.

Πρῶτον μὲν ὅντα θεὸν ἐαυτὸν ἀποφαίνει, διὰ
τοῦ καὶ τὸ λάθρα ψιθυρισθὲν παρ' αὐτοῖς, εἰ-
δέναι· ἔγνω γὰρ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν.

σχορπίου· ὅτε τοίνυν, φησὶν, ὑμεῖς ὄντες πονη- κί.
 ροὶ, τοῦτέστι κακίας δεκτικὴν ἔχοντες τὴν διά-
 νοιαν, καὶ οὐ μονότροπον εἰς τὸ ἀγαθὸν, καθὰ
 καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, οἶδατε διδόναι δόματα
 ἀγαθὰ τοῖς τέκνοις, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
 ὁ οὐράνιος δώσει πνεῦμα ἀγαθὸν τοῖς αἰτουῦσιν
 αὐτόν; τοῦτέστι χάριν πνευματικὴν, ἀγαθὴν δὲ
 πάντως· ἥν εἴπέρ τις λάβοι, τρισμακάριος ἔσ-
 ται· οὐκοῦν εἴ τι τῶν τοιούτων ἐθέλοις λαβεῖν,
 πρόσσιθι· χαίρων· κατανεύσει γὰρ ἐτοίμως, φι-
 λάρετος· ὧν ὁ ἐν οὐρανοῖς πατήρ.

Τούτου καθαρισθέντος καὶ τελεσθέντος τοῦ ν. 14.
 θαύματος, κατεκρότει μὲν ἡ πληθὺς ταῖς εὐφη-
 μίαις αὐτόν, καὶ δόξῃ θεοπρεπεῖ στέφανοῦν ἠπεί-
 γετο τὸν θαυματουργόν· τινὲς δέ, φησιν, ἐξ
 αὐτῶν, οὗτοι δὲ ἦσαν Γραμματεῖς τε καὶ φαρι-
 σαῖοι, ἀπονοία καὶ φθόνῳ μεθύουσαν ἔχοντες
 τὴν καρδίαν, προσθήκην τῇ νόσῳ τὸ θαῦμα πε-
 ποίηνται· ἀφιστάντες γὰρ αὐτοῦ τὰ θεοπρεπῶς
 εἰργασμένα, τῷ διαβόλῳ προσενεμήκασιν τὸ πάν-
 τα δύνασθαι κατορθοῦν· δι' αὐτοῦ γὰρ αὐτόν
 ἐκβάλλειν ἔφασαν τὰ δαιμόνια.

Καταχωννύων τοῦν ὥσπερ εἰς ἄβυσσον ὁ Χρι- ν. 15.
p. 155. b.
 στὸς τὰ πονηρὰ δαιμόνια, καὶ οὐχ' ἐκόντα μεθ-
 ιστὰς, διὰ τοῦ τῶν ἐχόντων ἐκπέμπειν αὐτὰ· καί
 τοι δέον ἐπὶ τούτῳ θαυμάζεσθαι τοὺς τῶν εἰω-
 θότων φιλοφρογεῖν, οὐ διέδρα λόγους· τετολ-

XI.
p. 155. a.

Διδάσκει πάλιν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ, ἕτερόν τι τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν· πρόσκεινεν γὰρ ἔσθ' ὅτε τῶν φιλαγάθων θεῶν, τὰς λιτὰς ποιοῦμενοι, τὰς ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι κατὰ τὸ ἐκάστω δοκοῦν· ἀλλ' οὐ διακρίνοντες ἔσθ' ὅτε, ἢ βασανίζοντες, τί μὲν ἐστὶ τὸ ἀληθῶς συμφέρον, καὶ ὅπερ ὀνίνησι δοθὲν παρὰ Θεοῦ· τί δὲ καὶ τὸ ἀδικοῦν, εἰ λάβοιμεν· ἀκατασκέπτοις δὲ μᾶλλον θελημάτων ὁρμαῖς, ἐμπίπτομεν εἰς ἐπιθυμίας ὀλέθρου μεστὰς· ὅταν οὖν τι τοιοῦτον αἰτῶμεν παρὰ θεοῦ, ληψόμεθα μὲν αὐδαμῶς, γέλωτος δὲ μᾶλλον ἀξίας ποιοῦμεθα τὴν λιτὴν· καὶ ποῖα τίς ἐστίν· ἢ τούτου πρόφασις, παρ' αὐτοῦ μάθωμεν· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ὡς ἐξ εἰκότος φησὶ ἦτοι παραδείγματος ἐναργοῦς, ἐκ τῶν καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς, τὴν τῶν παρ' ἐμοῦ λεγομένων δύναμιν ἐννοήσαίτε· πατὴρ γέγονας τέκνων; διὰ τρόπου παντὸς ἐκ πολλῆς ἄγαν φιλοστοργίας ὠφελεῖν ἐθέλεις αὐτὰ· ὅταν τοίγυν ἄρτον αἰτήσῃ, ἀμελητὶ καὶ χαίρων προσάξεις, εὖ εἰδὼς ὅτι τροφῆς μεταποιεῖται τῆς ἐπιωφελοῦς· ὅταν δὲ διὰ φρενῶν ἐνδεῖαν τὸ βραχὺ παιδίον, οὐπω διακρίνειν εἰδὼς τὰ ὀρώμενα, αἰτήσῃ, δίδως ἄρα, φησὶν, ἢ μᾶλλον ἀποφέρεις αὐτὸ τῆς εἰς τοῦτο βλαβεράς ἐπιθυμίας; ὁ δὲ αὐτὸς ἔστω λόγος ἐπὶ τε ὄφειος καὶ ἰχθύος, ὡοῦ καὶ

ἀνιδρωτὶ πορισθὲν καὶ ἐξ ἐτοίμου ληφθὲν, κα-
ταφρονεῖσθαι φιλεῖ.

Ἐνταῦθα τὸ λέγω ὑμῖν, ὅρκου δύναμιν ἀπο-
πληροῖ· οὐ ψεύδεται δὲ θεὸς, καὶ ὅρκου δίχα
γένηται τὸ ἐπηγγελμένον· ἀπροφάσιστον δὲ ἀπο-
φαίνων τὴν ἡμῶν ὀλιγοπιστίαν, ἔσθ' ὅτε ὅρκῳ
βεβαιοῖ τοὺς ἀκρωμένους· τὸ δὲ ζητεῖτε λέ-
γων, τὸ πονεῖν ἐπιτάττει· πόνῳ γὰρ αἰεὶ πως,
εὕρεσκειται τὸ ζητούμενον· ὁ κρούων, τῇ χειρὶ
προσαράττει τὴν θύραν, ἵνα τὴν τῶν κρουμάτων
ὄχλησιν οὐκ ἐγεγκῶν ὁ τῆς ἐστίας δεσποότης,
ἀνοίξῃ καὶ οὐχ ἐκὼν· μάθε τοίνυν ἐκ τῶν καθ'
ἡμᾶς πραγμάτων, τοῦ χρησίμου τὴν θήραν· κρού-
σον, ὄχλησον, αἴτησον· τοιοῦτους εἶναι χρὴ τοὺς
αἰτοῦντάς τι παρὰ θεοῦ· γράφει γοῦν ὁ σοφώ-
τατος Παῦλος, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· Σο-
ρυβεῖ μὲν γὰρ ὁ διάβολος, οὐ μετρίως ἀδοκῇ-
τοις ἔσθ' ὅτε περιστάσεις ἐνιείς, καὶ καταφέ-
ρων εἰς πολύτροπον ἀμαρτίαν· εἴτα πρὸς τούτῳ,
τῆς ἐμφύτου φιληδονίας ὁ νόμος, ἐμφωλεύει
τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς, ἀντιστρατευόμενος τῷ
νόμῳ τοῦ νοῦς ἡμῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ναὶ
μὴν, καὶ οἱ τοῖς τῆς ἀληθείας πολεμοῦντες δόγ-
μασιν αἰρετικοί· χρεῖα τοίνυν συχνῆς καὶ ἀλ-
λεπαλλήλου προσευχῆς· τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν, οὐ
σαρκικά κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλὰ δυνατὰ
τῷ θεῷ.

τ. 8.
p. 154. a.

χι. τὰς λιτὰς κατὰ τὸν δοθέντα τύπον, ἀψικόρως
 δὲ τοῦτο δρᾶν καὶ ῥαθύμως· εἴτα μὴ ἀκουσθέν-
 τας ἐκ πρώτης εὐχῆς, ἢ Γουὺν καὶ δευτέρας, ἀνα-
 κόψαι τὰς ἱκετείας, ὥς οὐδὲν ἐχούσας τὸ τε-
 λοῦν εἰς ὄνησιν· ἵνα τοίνυν μὴ τοῦτο πάθοιμεν,
 μήτε μὴν ἐκ τῆς τοιαύτης μικροψυχίας ὑποστῶ-
 μεν ζημίαν, ἐν τρόπῳ παραβολῆς διαδείκνυσιν
 ἐναργῶς· ὥς τὸ ῥάθυμον μὲν εἰς προσευχὰς ἐπι-
 ζήμιον· ἐπωφελεστέρα δὲ λίαν, ἢ ἔν γε τούτοις
 ὑπομονή· φέρε δὴ μεταστήσωμεν τὸ, ὥς ἐν τύπῳ
 παραβολῆς δεικνύμενον, εἰς ἀλήθειαν· ὅχλησον
 διὰ προσευχῆς· πρὸσιθι τῷ φιλαγάθῳ Θεῷ,
 καὶ μάλα συχνῶς· καὶ ἴδης μέλλουσαν τῆς χά-
 ριτος τὴν ἐπίδοσιν, μὴ ἀπεγνῶς τῶν προσδοκω-
 μένων, μήτε ἀπολισθήσης τῆς προκείμενης ἐλ-
 πίδος, ἐκεῖνα ἴσως λέγων καθ' ἑαυτὸν, ἀσυνέτως·
 προσῆλθον πολλάκις, δεδάκρυκα, ἐδεήθην, καὶ
 οὐ προσεδέχθην· οὐ γὰρ ἐκβέβηκέ τι πρὸς πέ-
 ρας, τῶν αἰτηθέντων παρ' ἐμοῦ· ἐκεῖνο δὲ μάλ-
 λον ἐννοήσει κατὰ σαυτὸν, ὑπὲρ ἡμᾶς οἶδε τὰ
 καθ' ἡμᾶς, ὃ τῶν ὅλων ταμίας· αἰτεῖς ἔσθ' ὅτε
 τὰ τῶν σῶν ἐπέκεινα μέτρων· οἶδεν αὐτὸς ὁ δι-
 δούς, τὸν ταῖς φιλοτιμίαις πρέποντα καιρὸν·
 χρὴ τοιγαροῦν ἡμᾶς ἐμφρόνως τὸ ὁμοῦ καὶ ἐν-
 τόνως, τὰς πρὸς Θεὸν ποιεῖσθαι λιτὰς· καὶ εἰ
 γένοιτό τις τῶν αἰτημάτων ἀνάκλησις· τὸ γὰρ

ἐπαινομένοις· πρὸς δὲ αὐτοῖς, καὶ μετριο-
φρονας καὶ πτωχοὺς τῷ πνεύματι, καὶ μὴ νο-
μίζειν ὅτι πάντα τὰ καὶ πάντως, παντὸς περιε-
σόμεθα πειρασμοῦ· ἀφόρητον γὰρ ἔσθ' ὅτε κατ-
εμπίπτει δέος τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς, καὶ εὐτολ-
μότατον συνδραύει φρόνημα τοῦ πειρασμοῦ τὸ
βάρος· χρὴ τοίνυν μὴ καταδρασύνεσθαι πειρα-
σμῶν, διαλογίζεσθαι δὲ μᾶλλον τῆς ἐν ἡμῖν
διανοίας τὸ ἀσθενές· οὐκοῦν παραιτώμεθα μὲν,
τὸ πειράζεσθαι· καιροῦ δὲ καλεῦντος ὡς ἐξ
ἀνάγκης εἰς τοῦτο, τότε δὴ τότε παντὶ σθένει
χρωμένους ἀγωνίζεσθαι· χρὴ διπλὸν δὲ τὸ εἶ-
δος τῶν πειρασμῶν· ἢ γὰρ τις ὑπὸ τῶν ἐτερο-
φρόνων πειράζεται, ἢ ὑπὸ τῶν τῆς ἀτιμίας πα-
θῶν· δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοῖς οὕτω δεινοῖς ἐνομι-
λουῖντας καχοῖς, ἢ γοῦν οὕτω γεγονότας ἐν αὐ-
τοῖς, προσεύχεσθαι τε καὶ λέγειν, μὴ εἰσαγά-
γῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἐπιπηδήσαντος δὲ πει-
ρασμοῦ, τότε γενναίως ἴστασο, ἐπιτίμησον τῇ
σαρκὶ, χαλινὸν ἐπίθες τῷ νῷ, αἴτησον ἐπικου-
ρίαν τὴν παρὰ Θεοῦ· ἐπικουρήσει γὰρ τότε καὶ
παρέξει τὸ νικᾶν ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος.

Θαυμάσῃ τῶν ἐννοιῶν ἡ τάξις· ἐδίδαξε μὲν
γὰρ ὁ σωτὴρ, τίνα δεῖ προσεύχεσθαι τρόπον, γ. 153. α.
αἰτησάντων τοῦτο τῶν ἁγίων ἀποστόλων· ἀλλ'
εἰκὸς τοὺς τὸ σιωπῶν δὴ τοῦτο καὶ σωτήριον
ἐσχηκότας μάθημα παρ' αὐτοῦ, ποιεῖσθαι μὲν

χι. καὶ ἦν ἂν αὐτοὶ παράσχωνται τοῖς ὁμοδούλοις χρηστότητα, ταύτην ἐν ἴσῳ μέτρῳ ζητοῦσι λαβεῖν παρὰ τοῦ τὰ δίκαια νέμοντος, καὶ κατοικτεῖρουν ἅπαντας εἰδότος Θεοῦ· καὶ μή τις οἴεσθω τοῖς τυχοῦσιν ἀπλῶς ἐξεῖναι λείπειν, ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν· οὐ γὰρ τοῖς οὖσιν ἐν τῷ πλημμελεῖν ἔτι ᾧρέποι ἂν λέγειν τὸ ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν· ἐκείνοις μᾶλλον οἵπερ ἂν εἶεν ἀποφοιτήσαντες μὲν τῶν ἤδη προεπταισμένων, ἀντεχόμενοι δὲ τοῦ διαζῆν λοιπὸν ἐθέλουν ἀγιοπρεπῶς· δεῖ τοίνυν αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ τῶν ἡμαρτημένων τὴν ἄφεσιν, προαφέντας ἡμᾶς τοῖς κατὰ τι γοῦν προσκεκρουκόσιν, ὅταν εἰς ἡμᾶς καὶ μὴ εἰς αὐτὴν τὴν Θεῖαν καὶ ὑπερτάτην ἀμαρτάνωσι δόξαν· οὐ γὰρ ἐκείνων ἡμεῖς ἐσμέν κύριοι, μόνον δὲ τῶν εἰς ἡμᾶς γεγονότων.

p. 152. a.

Μέχρι μὲν τούτου τὴν προσευχὴν ἴστησιν ὁ Λουκᾶς· ὁ δὲ γε Ματθαῖος εὕρίσκεται προσεπενεγκῶν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἐνεστι δὲ τοῖς λόγοις πλείστη τις ἀκολουθία· ἔψεται γὰρ πάντως τῷ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, τὸ ἐκ τοῦ πονηροῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς· ἢ τάχα που, ταυτὸν εἶναί τις εἰπὼν τὸ ῥυσθῆναι τῷ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τὰληθοῦς· οὐκ ἀνάνδρους δὲ ἡμᾶς οὔτε δειλοὺς εἶναι βούλεται, ταῦτα διδάσκων λέγειν, νεανικοὺς δὲ μᾶλλον, καὶ ἐφ' ἅπατιν εὐτόλμους τοῖς

Ξειεν ἂν εἰρωνεύεσθαι μᾶλλον, ἢ γοῦν ἀληθῶς χι-
 βούλεσθαι λαβεῖν ἄρτον δὲ τὸν ἐπιούσιον, οἱ
 μὲν εἶναι φασὶ τὸν ἥξοντά τε καὶ δοθησόμενον
 κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα, ἵνα νοῆται πάλιν
 πνευματικῶς· οἱ δὲ καὶ ἑτέρας ἐννοίας ἀπο-
 φέρουσι τὴν φωνὴν· ἀλλ' εἴπωρ ἦν ἀληθὲς ὡς
 ἄρτου τοῦ δοθησομένου κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλ-
 λοντα μνήμην ποιοῦνται προσευχόμενοι, διὰ τί
 προσεπάγουσι τὸ, δίδου ἡμῖν τὸ καθημέραν;
 ἔστι γὰρ ἔτι διὰ τούτων ἰδεῖν, ὅτι τῆς ἐφημέ-
 ρου τροφῆς ποιοῦνται τὴν αἵτησιν, ὡς ἀκτήμο-
 νες δηλονότι· ἐπιούσιον δὲ τὸν αὐτάρκη νοεῖ-
 σθαι χρὴ τέθεικέ που τὴν λέξιν, καὶ ὁ μακά-
 ριος ἀποστόλος, βραχὺ παραλλάξας, ἐπὶ τοῦ
 πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ἔφη γὰρ αὐτὸν
 ἑαυτῷ κατὰσκευάσαι λαὸν περιούσιον, ἀντὶ τοῦ
 ἐπιουσίου, τὸν περιούσιον εἰπὼν· τοὔτέστι, τὸν
 ἀρχοῦντα, καὶ τοῦ τελείως ἔχειν οὐχ' ἡττώμενον.

Βούλεται χρηστοὺς καὶ ἀμνησικάκους εἶναι
 τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, ὁ κύριος ὡς ἀνεπιπλή-
 κτως δύνασθαι λέγειν ἐν προσευχαῖς· ἄφες ἡμῖν,
 ὅτι ἀφήκαμεν ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας,
 καὶ γνώσεως· πρῶτον, αἰτεῖν ἐπιτάττει τῶν αὐ-
 τοῖς ἡμαρτημένων τὴν ἄφεσιν, εἴθ' οὕτως ὁμο-
 λογεῖν ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως ἀφήσουσι καὶ
 αὐτοὶ· καὶ ἵνα οὕτως εἴπω, τῆς ἐνούσης αὐτοῖς
 ἀνεξικακίας μιμητὰς ἐθέλουσι γενέσθαι τὸν θεόν,

v. 4.
p. 151. a.

ΧΙ. τῶν πρωτότόκων ἐκκλησίας, τῆς ἁγῶ φημί, μίμημα καὶ εἰκὼν, ὥσπερ τις ἢ ἐπὶ γῆς ὀρωμένη, κατευφραίνει Χριστόν.

Οἷονται δὲ ἴσως τινὲς, ἀνάρμοστον εἶναι καὶ ἀπειρὸς ἁγίοις, τὸ αἰτεῖν παρὰ θεοῦ τὰ σωματικά· καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, ἀποφέρουσι τὸ εἰρημένον εἰς πνευματικὴν θεωρίαν· καὶ δὴ καὶ ἄρτον φασὶν αὐτοὺς αἰτεῖν, οὐκ ἐπίγειον, οὐ σωματικόν, ἐκεῖνον δὲ μᾶλλον, τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνοντα, καὶ ζῶν τὸ κόσμῳ παρέχοντα· ἢ ὡς φασιν ἀληθεῖ οὐσία καὶ ἄσωμάτω, τοὔτέστι τῇ ψυχῇ· αὕτη γὰρ διὰ τὸ μὴ ῥευστὸν, κυρίως οὐσία ἐστίν· ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ἁγίοις πρέποι ἂν ὅτι μάλιστα τὸ πνευματικῶν χαρισμάτων ἐπείγεσθαι μετ' ἀλαχειν, φαίην ἂν, ἐνδοιάσας οὐδὲν· πλὴν ἐκεῖνο ἄξιον ἰδεῖν, ὅτι καὶ ἄρτον αἰτῶσι κοινόν, καὶ τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς προσέταχεν ὁ σωτὴρ, μώμου παντός ἐλευθερίαν ποιοῦνται τὴν πρόσοδον· ἄθρ' ἔτι γὰρ ὅποῖος τοῖς εἰρημένοις ἐγκέκρυπται νοῦς· δι' ὧν γὰρ προσέταχεν ἄρτον αἰτεῖν, ἥτοι τροφήν τὴν ἐφήμερον· δηλὸς ἂν εἴη δήπουθεν, μηδὲν ἔχειν αὐτοῖς ἐφιεῖς, ἁγιοπρεπῇ δὲ μᾶλλον ἐπιτηδεύειν πτωχείαν· οὐ γὰρ τῶν ἐχόντων τὸ αἰτεῖν, ἀλλὰ τῶν ἐν σπάνει καθεστηκότων· ἐπεὶ δὲ τις οὐδενὸς ἐν χρεῖα καθίστηκώς, θεῷ τῷ πάντα εἰδότη· λέγει δὲ ἄρτον ἡμῖν τὸν ἐφήμερον, δό-

ρίου, καὶ αὕτη ἐστὶ σκότος καὶ οὐ φῶς, καὶ κτε-
 γνόφος οὐκ ἔχων φέγγος· οὐκοῦν αἰτοῦσιν οἱ
 ἅγιοι τὸν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἁλοῦτελουῦς βα-
 σιλείας ἐπιστῆναι καιρὸν, ἅτε δὴ πεπονηκότων
 ἃ δεῖ, καὶ τῶν ἤδη προειργασμένων αὐτοῖς ζη-
 τοῦντες τὰς ἀμοιβὰς· τεθαρρήκασι γὰρ ὅτι λαμ-
 προὶ παραστήσονται τῷ κριτῇ.

Ἄγιοπρεπές δὲ καὶ τοῦτο, καὶ πάντως ἐπαί- p. 150. b
 νου μεστόν· τὸ γὰρ ἐν γῇ βούλεσθαι κρατεῖν
 τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ θεοῦ, τί ἂν ἕτερον εἴη,
 πλὴν ὅτι τὸ πάντας ἐθέλειν ἀπάσης ἀρετῆς ἀπο-
 τελεσθᾶς εἶναι καὶ ἐπιστήμονας; οὕτω καὶ δια-
 πρέπειν ἐν οὐρανοῖς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους φα-
 μέν· γέγραπται γὰρ περὶ αὐτῶν· εὐλογεῖτε τὸν
 κύριον πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτούργοι αὐ-
 τοῦ, ποιοῦντες τὰ θελήματα αὐτοῦ· ἰσχύοντοί-
 νυν παρακαλοῦσι δοθῆναι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἱ
 τοῦτο λέγοντες, ἵνα ποιῶσι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ·
 καὶ τὴν ἄνω καὶ ἐν οὐρανοῖς ἀπομιμῶνται πα-
 λιτείαν, τὴν παρά γε φημὶ τοῖς ἁγίοις ἀγγέ-
 λοις· ἵνα ὡς ὁ Παῦλος φησὶν, ἐπὶ γῆς περιπα-
 τοῦντες, ἔχωσιν ἐν οὐρανῷ τὸ πολίτευμα· πρὸς
 δ' αὖ τούτοις φαμέν ὅτι τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀναί-
 ρεσιν αἰτοῦσιν ἰδεῖν οἱ λέγοντες, γενηθήτω τὸ
 θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· θέ-
 λημα γὰρ, ὡς ἔφην, τοῦ ἐπὶ πάντας θεοῦ, τὸ
 ἁγίως πολιτεύεσθαι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα τῆς

χι. τῷ ἡ βασιλεία σου; εἰκόασι τοίνυν ἐπιθυμεῖν οἱ
 τοῦτο λέγοντες ἐν προσευχαῖς, ἐπιλάμψαντα
 πάλιν ἰδεῖν ἐν κόσμῳ, τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα
 Χριστὸν ἥξει γὰρ ἥξει, καὶ καταβήσεται κρι-
 τῆς, καὶ οὐκ ἐν ὑφέσει τότε τῇ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ'
 ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ δορυφορούντων ἀγγέλων, ἵνα
 κρίνῃ τὸν κόσμον ἀπολογίας τοίνυν ὁ τότε και-
 ρὸς, μᾶλλον δὲ δοκιμασίας καὶ ἀνταποδώσεως
 πῦρ κητρέπισθαι τοῖς ἀνόμοις, καὶ δίκη μακρὰ,
 διηνεκὴ κολαστήρια· εἴτα πῶς ἰδεῖν ἐκεῖνον εὖ-
 χονταί τὸν καιρὸν; ἄθρει δὴ μοι πάλιν τοῦ σω-
 τῆρος τὸ εὐτεχνές, καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πραγ-
 μάτων ἀξιοθαύμαστον οἰκονομίαν· ἐκέλευσε γὰρ
 διὰ προσευχῆς αἰτεῖν αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὄντως
 φρικτὸν ἐπιστῆναι καιρὸν, ἵνα εἰδεῖεν ὅτι δια-
 βιοῦν αὐτοὺς ἀναγκαῖον, οὐ ῥαθύμως ἢ παρει-
 μένως, ἀλλ' ὡς θεοπρεπῶς δὲ μᾶλλον, καὶ κατὰ γε τὸ
 αὐτῷ δοκεῖν· ἵνα στεφάνων αὐτοῖς εὐρεθῇ πρό-
 ξενος ὁ καιρὸς, καὶ μὴ πυρὸς καὶ δίκης· τοῖς
 γὰρ ἀνόμοις καὶ βεβήλοις, πρέποι ἂν κατ' οὐ-
 δένα τρόπον τὸ λέγειν ἐν προσευχαῖς, ἐλθέτω
 ἡ βασιλεία σου· ἤγουν ἴστωσαν ὡς τοῦτο λέ-
 γοντες, μονονουχὶ καταιτιῶνται θεὸν, ὅτι μὴ
 θαῖπτον αὐτοῖς ὁ τοῦ κολάζεσθαι καιρὸς ἀνί-
 σχει καὶ φαίνεται· τούτοις ἐπιφθέγγεται τις τῶν
 ἁγίων προφητῶν· οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέ-
 ραν κυρίου· ἵνα τί; ὑμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα τοῦ κυ-

τότε μαθόντες τίς τε καὶ ὅσος ἐστὶν, ἅγιον ἀ-
 γίων ὁμολογοῦσιν αὐτὸν· ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως
 ἔχει, συνήσεις ἐντεῦθεν· ἔφη τίς τῶν ἁγίων
 προφητῶν· κύριον αὐτὸν ἀγιάσατε, καὶ αὐτὸς
 ἔσται σοι φόβος· καὶ ἐὰν ἐπ' αὐτῷ πεποιοθῶς
 ᾖς, ἔσται σοι εἰς ἁγιασμόν· ἄρα οὖν ἡμεῖς ἅ-
 γιον ἀποτελοῦμεν τὸν θεόν, τὸν ἐξ ἰδίου πλη-
 ρώματος διανέμοντα πλουσίως τῇ κτίσει τὰ παρ'
 ἑαυτοῦ; ἀλλὰ δῆλον ὡς ἐκεῖνο διδάσκειν φα-
 μέν αὐτὸν, ὅτι ἅγιον εἶναι αὐτὸν πιστεύετε, τό-
 τε γὰρ αὐτὸν φοβηθήσεσθε· ἔσται δὲ οὗτος
 ὑμῖν καὶ εἰς ἁγιασμόν· γέγραπται δὲ πάλιν
 περὶ Χριστοῦ· ἀγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυ-
 χὴν· τοῦτέστι, παρ' οὐδὲν αὐτὴν ἡγήσατο· τέ-
 θεικε γὰρ αὐτὴν ὑπὲρ ἡμῶν· πλήν ἀγιαζέσθω,
 φησὶ, παρ' ὑμῶν, τοῦτέστιν ὁμολογείσθω ἅγιος·
 καὶ γὰρ ἐστὶ τοῦτο κατὰ φύσιν, θεὸς ὢν ἀλη-
 θινός, καὶ υἱὸς θεοῦ· τὸ γὰρ ἅγιον οὐσιωδῶς,
 πρέπτοι ἂν οὐδενὶ μὲν τῶν ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ
 εἶναι παρεννηγεμένων, μόνη δὲ τῇ ἀνωτάτῳ καὶ
 ὑπὲρ πάντα φύσει· ὅταν οὖν πιστεύωμεν ὅτι κα-
 τὰ φύσιν ἅγιος ἐστὶ, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἀγιά-
 ζειν αὐτὸν, τότε προσομολογοῦμεν ὅτι καὶ θεός
 ἐστὶν ἀληθινός, ἔτι δὲ κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν
 λοιπῶν, καὶ ἐν ὑπεροχῇ μεγίστη.

Ἄει γε μὴν βασιλεύοντος τοῦ θεοῦ, καὶ κα-
 τακρατοῦντος ὅλων, τί δὴ βούλεται τὸ, ἐλθέ-

χι. μᾶλλον ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τὰς
 λιτὰς; τί οὖν ἄρα ἐστὶ τὸ ἁγιασθήτω τὸ ὄνο-
 μά σου; φαμὲν, ὅτι οὐχ' ἁγιασμοῦ προσθήκην
 ἐνυπάρξαι παρακαλοῦσι τῷ ἐπὶ πάντας Θεῷ·
 τίς γάρ ἐστιν ὁ μείζων αὐτοῦ, καὶ προσδοῦναί
 τι δυνάμενος; χωρὶς γὰρ πάσης ἀντίλογίας, τὸ
 ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται· ἐκεῖνο
 δὲ μᾶλλον, ἑαυτοῖς τε καὶ πᾶσιν ὑπάρξαι πα-
 ρακαλοῦσιν· ὅτε διακείμεθα καὶ πιστεύομεν ὅτι
 θεὸς ὁ φύσει καὶ ἐπὶ πάντας, ἅγιος ἁγίων ἐστὶ,
 τότε τὸν φόβον αὐτοῦ λαβόντες εἰς νοῦν, ὀρ-
 θήν τε καὶ ἀνεπίληπτον ἐπιτηδεύομεν ζῶν· ἵνα
 οὕτως ἅγιοι γεγονότες, ἐλγὺς εἶναι δυνηθῶμεν
 τοῦ ἁγίου θεοῦ· γέγραπται γὰρ ὅτι ἅγιοι ἕσε-
 σθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος εἰμὶ· ἔφη δὴ πού καὶ πρὸς
 τὸν ἱεροφάντην Μωϋσέα· ἐν τοῖς ἐγγίζουσί μοι
 ἁγιασθήσομαι· οὐκοῦν ἐν ἡμῖν, φησὶν, ἅγιον
 ἔστω τὸ ὄνομά σου· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ ἁγιαθή-
 τω δηλοῖ· καὶ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου, τοῦτο παρακα-
 λοῦσιν· ἐννόησαν γὰρ ὅτι παρὰ τοῖς οὕτω τὸ
 τῆς ἀληθείας πλουτήσασι φῶς, μήτε μὴν τὴν
 πίστιν παραδεξαμένοις, ἔτι καταπεφρόνηται τὸ
 ὄνομα τοῦ Θεοῦ· οὕπω γὰρ αὐτοῖς ἅγιον εἶναι
 δοκεῖ, καὶ σεπτὸν καὶ προσκυνητὸν· ἐπ' αὐτὸν δὲ τὸ
 τῆς ἀληθείας αὐτοῖς ἐλλάμψῃ φῶς, καὶ ὥς
 ἐκ νυκτὸς καὶ σκότους διαγρηγορήσωσι, μόλις

ἤτοι τὰ ἀνθρώπινα· πλοῦτος δὲ τῇ ἀνθρώπου κτ.
 φύσει, τὸ λαβεῖν τὰ αὐτοῦ· ὧν ἔν ἐστι τὸ ἐλεύ-
 θερον ἀξίωμα, πρέπον ὡς μάλιστα τοῖς εἰς υἰό-
 τητα κεκλημένοις· αὐτοῦ δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ἔφην,
 τὸ δῶρον· ἔφη γὰρ πρὸς ἡμᾶς, καὶ πατέρα μὴ
 καλέσητε ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ
 ὑμῶν, ὁ οὐράνιος· πάντες δὲ ὑμεῖς, ἀδελφοί
 ἐστε· ἐπειδὴ γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, διὰ τοῦτο
 πεπωλουτήκαμεν ἡμεῖς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδελφό-
 τητα· κελεύει τοίνυν παρρησιάζεσθαι τε καὶ λί-
 γειν ἐν προσευχαῖς πατέρα· οἰκονομικώτατα δὲ
 λίαν δίδωσι καὶ κεῖνο τοῖς προσευχομένοις ἐν-
 νοεῖν· εἰ γὰρ πατέρα καλοῦμεν τὸν Θεὸν, καὶ
 τῆς οὕτω λαμπρᾶς ἡξιώθημεν τιμῆς, πῶς οὐκ
 ἀξίως τοῦ τετιμηκότος πολιτευσόμεθα; τοῦτό
 τις ἔφη τῶν ἁγίων ἀποστόλων· εἰ πατέρα ἐπι-
 καλεῖσθε τὸν ἀπροσοπολήπτως κρίνοντα κατὰ
 τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας
 ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε.

Ἄρα ἁγιασμοῦ προσθήκην ἐγγενέσθαι πα- p. 149. b.
 ρακαλοῦμεν τῷ παναγίῳ Θεῷ; καὶ μὴν τοῦτο
 ἐστὶν οὐκ ἄμεμπτον παντελῶς· πλήρης γάρ ἐστι,
 καθὰ φησὶν αὐτός, ἐξ ἑαυτοῦ τε, καὶ ἐν ἑαυτῷ
 παντέλειος, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ χορηγῶν τῇ κτί-
 σει τὸν ἁγιασμὸν, ἐξ ἰδίου πληρώματος· πρὸς
 δὲ αὐτοῦ τούτοις, εὐηθες καὶ καταγέλαστον τὸ νο-
 μίζεσθαι τοὺς προσευχομένους οὐχ' ὑπὲρ γε

ΧΙ. μένοντος, καθὰ γέγραπται· βουληθεὶς γὰρ ἀπε-
κύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
ἀπαρχὴν τινα τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων· ἔφη γὰρ
οὕτω τίς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ αὐτὸς δὲ
που Χριστὸς, τὴν τοῦ πραγμάτος ὁδὸν ἐναργῆ
καθίστη, λέγων· ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδα-
τος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δὲ, δεῖ γὰρ
πρὸς ὑμᾶς, καί τι τῶν ἀπορρήτων εἰπεῖν· αὐ-
τὸς ἡμῖν γέγονε τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ ἀξιο-
κτήτου χάριτος ὁδὸς, καὶ θύρα, καὶ ἀφορμὴ,
τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑπελθὼν· ἔλαβε γὰρ
δούλου μορφήν, καὶ τοι καθὸ νοεῖται καὶ ἔσ-
τιν θεὸς, ἐλεύθερος ὢν, ἵν' ἡμῖν τὰ ἑαυτοῦ χα-
ρίσηται· μόνος γὰρ κατὰ φύσιν ἐλεύθερος αὐ-
τὸς, ὅτι καὶ μόνος ἐστὶν υἱὸς τοῦ τὰ πάντα
ὑπερκειμένου καὶ κατεξουσίαζοντος τῶν ὅλων,
φύσει τὲ καὶ ἀληθῶς ἐλευθέρου πατρὸς· πάν
γὰρ τὸ παρενεχθὲν εἰς γένεσιν, δοῦλον ὑπέχει
τῷ κτίσαντι, τὸν αὐχένα· ψάλλει γοῦν ὁ μελω-
δὸς, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν· ὡς τὰ σύμπαντα δοῦ-
λα σου· ὅτι δὲ τὰ ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖς,
οἰκονομικῶς δέδωκεν ἡμῖν τὰ ἑαυτοῦ, πιστῶσε-
ται γράφων ὁ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων ἱερουργὸς,
ὁ πάνσοφος Παῦλος· ὅτι πλούσιος ὢν, ἐπ' ὧχευ-
σεν, ἵν' ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν·
πτωχεῖα μὲν γὰρ τῷ θεῷ λόγῳ, τὰ καθ' ἡμᾶς,

συγκαθιστάμενος μέτροις, καὶ ἀνθρώπινην δι-
 καιοσύνην ἀποπληρῶν, οὐκ ἀνεπιτήδευτον ἐποιεῖ-
 το τὴν προσευχὴν, ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ μὴ ῥαθύ-
 μους εἶναι πρὸς τοῦτο· συντείνεσθαι δὲ μᾶλ-
 λον λιτάς· οὐκ ἐν πλατείαις ἐστῶτας μέσαις·
 ἔδρων γὰρ τοῦτο τῶν ἰουδαίων τινές, γραμμα-
 τεῖς δὲ εἰσιν οὗτοι καὶ φαρισαῖοι, φιλοδοξίας
 ἀφορμὴν τὸ χρῆμα ποιοῦμενοι· καταμόνας δὲ
 μᾶλλον, ἡσυχῇ τε καὶ ἀνακεχωρημένως, καὶ
 οἷον μόνους μόνῳ λαλοῦντας θεῷ καθαρῷ καὶ
 ἀπερισπάτῳ νῷ· ἔδει γὰρ ἀγαθοῦ παντὸς καὶ
 ἐπωφειεστάτου πράγματος ἀρχὴν καὶ διδάσκα-
 λον, οὐχ' ἑτερόν τινα ἡμῖν γενέσθαι μᾶλλον,
 ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἐν πᾶσι πρωτεύοντα καὶ τὰς πα-
 ρὰ πάντων δεχόμενον λιτάς.

*Ω πολλῆς ἀφθονίας, ὃ γαληνότητος ἀσυγ-
 κρίτου, καὶ μόνῳ πρεπούσης αὐτῷ τὴν ἰδίαν
 ἡμῖν χαρίζεται δόξαν, ἀναβιβάζει τὸ δοῦλον εἰς
 ἐλεύθερον ἀξίωμα, πατέρα καλεῖν ἐφίησι τὸν
 θεόν, ὡς ἐν υἱῶν τάξει γεγενημένους παρ' αὐ-
 τοῦ δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐσχήκαμεν·
 καὶ μαρτυρηθήσεται λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης περὶ
 αὐτοῦ· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς
 ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι· μεμορφώμεθα
 γὰρ εἰς υἰότητα, διὰ γεννήσεως τῆς πνευματι-
 κῆς, τελουμένης ἐν ἡμῖν οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρ-
 τῆς μᾶλλον, ἀλλὰ διὰ λόγον ζῶντος θεοῦ καὶ

γ. 2.
 ρ. 149. α.

χ. κονίαν, μὴ ζητείωσαν τὰ ὑπὲρ χειρὰ καὶ χρεῖαν·
 λυπεῖ γὰρ πανταχοῦ ἐν παντί πράγματι τὸ περιτ-
 τὸν ἐνεργάζεται μὲν γὰρ τοῖς φιλοξενεῖν ἐθέ-
 λουσι, ὅκνον· καμάτου δὲ τοῖς ἰστιωμένοις εὐ-
 ρίσκεται πρόξενον.

C A P. XI.

^{XI.}
^{v. 1.}
^{p. 147. 2.} **Κ**αὶ τοι Θεός ἐστιν ἀληθινός, καὶ υἱὸς τοῦ
 ἐπὶ πάντας θεοῦ, καὶ διανέμει μὲν αὐτὸς τῇ κτί-
 σει τὰ πάντα· δι' ὧν ἂν εὖ ἔχοι καὶ σώζεται·
 δεῖται δὲ ὅλως αὐτὸς οὐδενός· πλήρης γάρ ἐστι
 φησὶν αὐτὸς· τίνας οὖν ἐν χρεῖα καθεστάναι φαίη
 τίς ἂν αὐτὸν, πάντα ἔχοντα φυσικῶς τὰ τοῦ πα-
 τρός; ἔφη γὰρ ἐναργῶς, ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ
 πατήρ, ἐμά ἐστίν· ἔχει δὲ ὁ πατήρ τὸ εἶναι πλή-
 ρης ἀγαθοῦ παντός καὶ Θεοπρεπῶν ἀξιωμαίων·
 ἔστι δὲ τοῦτο καὶ τοῦ υἱοῦ· καὶ τοῦτο εἰδό-
 τες οἱ ἅγιοι, λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος
 αὐτοῦ πάντες ἡμεῖς ἐλάβομεν· τί δῆτα οὖν προσ-
 εύχεται φησὶν, εἰ ὁλῆρης ἐστὶ, καὶ οὐδενός
 ὅλως δεῖται τῶν τοῦ πατρὸς; πρὸς τοῦτο φαμέν
 ὅτι δίδωσι μὲν αὐτῷ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκono-
 μίας ὁ τρόπος, τὸ εἶ περ ἔλοιτο ὁληροῦν τὰ
 ἀνθρώπινα, καιροῦ καλοῦντος εἰς τοῦτο· εἰ γὰρ
 ἔφαγε καὶ πέπωκεν, ὕπνου τὲ μέτεσχηκὼς εὐρί-
 σκεται, τί τὸ ἄτοπον; καὶ εἰ τοῖς καθ' ἡμᾶς

βούμενος αὐτὸν καὶ ποίῳ δικαιοσύνην, δεκτὸς κ. αὐτῷ ἐστὶ· προσίεται γὰρ ἅπαντας τοὺς τῶν ἁλ-
θῶν ἐπιτηδευμάτων ἐραστὰς ὁ φιλάρετος κύριος.

Πλὴν κατὰ τὴν ἱστορίαν, μέγα τι χρῆμα καὶ p. 146. b.
ἀξιοκτήτον, ὁ τῆς φιλοξενίας τρόπος· καὶ μαρ-
τυρήσει λέγων ὁ σοφώτατος Παῦλος, τῆς φιλο-
ξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύτη τίς ἡ Μάρ-
θα ὑποδεχομένη τὸν κύριον, ἦν καλὸν καὶ μι-
μήσασθαι ὥσπερ καὶ τὴν φιλομαθεστάτην αὐ-
τῆς ἀδελφὴν Μαρίαν, ἡ τοῖς τοῦ σωτῆρος ποσὶ
προσιζήσασα, τῶν παρ' αὐτοῦ διδαγμάτων τὴν
ἑαυτῆς ἐμπίπλησι φρένα· ὀνίνησι δὲ πάλιν καὶ
διὰ τούτων ὁ σωτὴρ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ἵν'
εἰδεῖεν, ὅπως τε καὶ τίνα τρόπον, ταῖς τῶν ἐπι-
δεχομένων αὐτοὺς οἰκίαις ἐνδιαϊτᾶσθαι χρή· δεῖ
γὰρ εἰσβάλλοντας, οὐκ ὑπτιοῦσθαι μᾶλλον εἰς
ἀνέσεις, οὔτε μὴν ὅλως δοκεῖν ταύτης ἕνεκα τῆς
αἰτίας, κατὰλύειν παρά τισιν· ἀλλ' ἵνα μᾶλλον
αὐτοὺς ἐπιμεστώσειαν μαθημάτων θείων καὶ ἱε-
ρῶν· οἱ δὲ τὴν ἐστίαν αὐτοῖς ἀνευρύοντες, ὑπαν-
τάτωσαν ἱλαροὶ καὶ πρόθυμοι· οὐχ' ὥς διδόν-
τές τι μᾶλλον, ἀλλ' ὥς αὐτοὶ ληψόμενοι, κα-
τὰ διττὸν τρόπον· πρῶτον μὲν γὰρ ταῖς παρὰ
τῶν ξενιζομένων ἐντρυφήσουσι μυσταγωγίαις· εἴ-
τα πρὸς τούτῳ, καὶ τὸν τῆς φιλοξενίας κερδα-
νοῦσι μισθόν· ἐπιδεχόμενοι δὲ εἰς ἐστίαν τοὺς
ἀδελφούς, μὴ περισπάσθωσαν περὶ πολλὴν δια-

κ. τῆς δαπάνης μᾶλλον αὐξήσαντες· τοιοῦτον γὰρ τὸ νοητὸν ἀργύριον ἐξ ὧν δαπανᾶται, μὴ μειούμενον ἀλλ' αὐξόμενον, ὅπερ ὁ τῆς διδασκαλίας λόγος ἐστὶν· ἐπανερχόμενῳ τῷ δεισώτῃ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἐροῦσιν ἕκαστος· κύριε, δύο δηνάρια δέδωκάς μοι· ἰδοὺ προσδαπανήσας οἴκοθεν, ἕτερα δύο κεκέρδηκα, δι' ὧν τὸ ποίμνιον ἠύξησα· καὶ ἀποκριθεὶς, ἐρεῖ· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

ν. 36.
p. 146. a.

Εἰκότως ὁ κύριος ἤρετο· τίνα τῶν τριῶν πλησίον γενέσθαι νενόμικε τοῦ πεπονθότος; ὁ δὲ, ὁ ποιήσας, φησὶ, τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ· οὔτε γὰρ ὁ ἱερεὺς, οὔτε ὁ λευίτης πλῆσιον γέγονε τοῦ πεπονθότος, ἀλλ' ὁ οἰκτίσάμενος· καὶ πρὸς ταῦτα Χριστὸς, πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως· ἀτόνητον γὰρ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, τοῖς λαχοῦσιν αὐτὸ· καὶ τοῖς δοκοῦσιν εἶναι νομομαθεῖς, τὸ ὠνομάσθαι νομομαθεῖς, εἰ μὴ δι' αὐτῶν εὐδοχιμοῦσι τῶν ἔργων· ἰδοὺ γὰρ πέπλεκται τῆς ἀγάπης ὁ στέφανος, τῷ τὸν πλησίον ἠγαπηκότι· σαμαρείτης οὗτος ἦν· ἀλλ' οὐκ ἀπόβλητος· διὰ τοῦτο μεμαρτύρηκεν ὁ πρῶτος ἐν μαθηταῖς, τοῦτέστιν ὁ μακάριος Πέτρος, ὃνδε πως φήσας ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομεν ὅτι οὐκέτι προσωπολήπτης ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φο-

μένων ἐθνῶν, αὐτὸς ἦν ὁ Χριστὸς ἐν αὐτῇ, κα- κ.
τὰ τὸ γεγραμμένον, οἰκῶν καὶ ἐμπεριπατῶν,
καὶ πᾶσαν πνευματικὴν δωρούμενος χάριν· ὅθεν
καὶ τῷ προεστῶτι τοῦ πανδοχείου, νοηθεῖν δ'
ἂν οὗτος τύπον ἐπέχειν τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν
μετ' αὐτοὺς ποιμένων καὶ διδασκάλων εἰς οὐ-
ρανούς· ἀνιῶν, ἔδωκε δύο δηνάρια, προνοεῖν ἐπι-
μελῶς τοῦ ἡρρώσθηκότος· καὶ προσθεῖς, ὡς εἴαν
τι προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με
ἀποδώσω σοι· δύο δηνάρια, τὰς δύο διαθήκας
φησὶ, τὴν τε διὰ τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν
προφητῶν, τὴν τε διὰ τῶν εὐαγγελίων δοθεῖ-
σαν, καὶ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων· καὶ ἀμ-
φοτέρας ἐνὸς οὔσας Θεοῦ· καὶ μίαν εἰκόνα τοῦ
ἄνω καὶ ἐνὸς βασιλείως, φερούσας ὡς τὰ δηνά-
ρια, καὶ τὸν αὐτὸν μὲν χαρακτῆρα ταῖς καρ-
δίαις ἡμῶν, διὰ τῶν ἱερῶν λόγων ἐσφραγιζο-
μένας καὶ ἐντυπούσας, ἐπείπερ καὶ ἐν αὐτάς
καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα λελάληκεν· ἐρρέτω γὰρ Μά-
νης, καὶ πρὸ αὐτοῦ Μαρτίων, οἱ ἀθεώτατοι, δια-
φόροις Θεοῖς ταύτας μερίζοντες· ἐνὸς γὰρ βα-
σιλείως ἐστὶ τὰ δύο δηνάρια, καὶ κατὰ ταυτὸν
καὶ ὁμοτίμως δοθέντα τῷ προεστῶτι τοῦ παν-
δοχείου, παρὰ Χριστοῦ· ἃ δὲ καὶ λαβόντες οἱ
τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ποιμένες, καὶ μετὰ
πόνων καὶ ἰδρώτων ταῖς διδασκαλίαις πλατύ-
ναγτες, καὶ οἴκοθεν προσδαπανήσαντες· καὶ διὰ

κ. οὐδὲ εἶναι τινὰ πλησίον αὐτοῦ λογίζεται· δῆλον δὲ ὅτι τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀγαπῶν ὃν ἐώρακεν, οὐ δύναται θεὸν ἀγαπᾶν ὃν οὐχ' ἐώρακεν.

γ. 30.
p. 144. a.

Ἄλλως δὲ, ἐπειδὴ κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ παρα-
συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιώ-
θη αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν μὲν ἐπιθυμίαν βοσκημα-
τώδη καὶ ἀκόλαστον, κατηρρώστησεν· ἀπαρχὴ
γενόμενος τοῦ γένους ἡμῶν, ὁ Χριστὸς, ὁ μὴ
εἰδὼς ἁμαρτίαν, ἐν ἑαυτῷ πρῶτον ἔδειξε τού-
των τῶν κτηνωδῶν παθῶν ὑπεραναβάντας ἡμᾶς·
αὐτὸς γὰρ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς
νόσους ἐβάστασε· διὰ τοῦτο εἶπεν, ὡς τὸν τυ-
χόντα τῆς θεραπείας, ἐπὶ τὸ ἴδιον ὑποζύγιον
ἀνεβίβασεν· ἐν ἑαυτῷ γὰρ ἡμᾶς ἔφερεν· ὅτι ἐσμέν
μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ· ἀλλὰ μὴν, καὶ εἰς
πανδοχεῖον ἀπήγαγε· πανδοχεῖον δὲ, τὴν ἐκκλη-
σίαν καλεῖ, τὴν πάντων γενομένην δεκτικὴν καὶ
χωρητικὴν· οὐκέτι γὰρ κατὰ τὸ στενὸν τῆς νο-
μικῆς σκιᾶς καὶ τῆς ἐν τύποις λατρείας ἀκού-
σομεν, οὐκ εἰσελεύσεται ἁμμανίτης καὶ μωαβί-
της εἰς ἐκκλησίαν θεοῦ, ἀλλὰ πορευθέντες, μα-
θητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει
ὁ φοβούμενος τὸν κύριον καὶ ἐργαζόμενος δι-
καιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι· καὶ ἀπαγαγὼν,
μείζονος ἐπιμελείας ἡξίωσε· καὶ γὰρ τῆς ἐκκλη-
σίας συλλεγείσης ἐκ τῶν τῇ πολυθείᾳ ἠνεκρω-

νοις ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιττεινομένοις ὑπὲρ τὰ μέ-
τρα τὰ ἰουδαϊκὰ, καὶ τῆς ἐπιτάσεως ἐμπεριε-
χομένης δυνάμει, τοῖς εἰρημένοις ἐπιτάγμασι·
τὸ γὰρ ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ψυχῆς, καὶ ἰσ-
χύος τὸν θεὸν ἀγαπᾶν, ὑπεξαίρει τὴν πρὸς χρη-
μαῖα, τὴν πρὸς ἡδονὴν, τὴν πρὸς δόξαν ἀγάπην·
ἐξάγει κοσμικῆς διαθέσεως, ἐκλεκτὸν ἐπὶ κό-
σμου καθίστησι, συνάπτει Χριστῷ, καὶ τὸ ὅλον
εἰπεῖν, χριστιανὸν ἐξ ἰουδαίου ποιεῖ· ἢ τε πρὸς
τὸν πλησίον ἀγάπη καλῶς νοουμένη, ὅταν μὴ
πρὸς τὸ ὁμοεθνὲς ἢ μόνον, ἀλλὰ πρὸς πᾶν τὸ
ὁμογενὲς, ἀκόλουθος τῇ πρὸς θεὸν ἀγάπῃ καθ-
ίσταται· προσλαμβάνουσα καὶ τὸ κατὰ μίμησιν
Χριστοῦ, τὸ μὴ μόνον ὡς ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ
ὑπὲρ ἑαυτὸν· ὥστε θεῖναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν
φίλων, ὅπερ ὁ κύριος πεποίηκεν· ἐπαινεθεὶς μέν
τοι ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ὁ νομικὸς, ὡς καλὴν τὴν
ἐκκρίσιν ἐποίησατο, τὴν ἀλαζονείαν ἐξέρρηξεν·
οὐδένα εἶναι πλεσιόν αὐτοῦ τιθέμενος· ὡς οὐ-
δενὸς ὄντος αὐτῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην ἐφα-
μίλλου· τοιαῦτα δὲ φρονῶν οἷα ἐκεῖνος ὁ φα-
ρισαῖος, ὁ λέγων· οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν
ἀνθρώπων· οὐκ εἰδὼς ὡς τοῦτο διαφθείρει τὴν
δικαιοσύνην τὸ μὴ ἐξ ἀγάπης ὁ πράττει ποιεῖν,
ἐνδεὴς οὖν καὶ οὗτος τῆς ἀγάπης ἀλισκέται·
πάντως μὲν καὶ τῆς πρὸς θεὸν, οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ τῆς γε πρὸς τὸν πλησίον, ἐμφανῶς· ὅπου

κ. συχνῶς τοῖς προσίουσιν αὐτῷ, διαλεγόμενος ὡς ἔφην ὁ περίαυτος νομικός, ταῖς αὐτοῦ κέχρηται φωναῖς· ἀλλ' εἴπερ ἤσθα φιλομαθὴς ἀληθῶς, ὦ νομικὲ, ἤκουσας ἂν παρ' αὐτοῦ τὰ εἰς ζωὴν ἀποφέροντα τὴν αἰώνιον, ἐπεὶ δὲ πειράζεις κακούργως, οὐδὲν ἕτερον ἀκούσῃ, πλὴν ὅτι μόνον τὰ διὰ Μωϋσέως τοῖς πάλαι τεθεσπισμένα.

v. 28.
p. 143. a.

Πλὴν ἀπαγγείλαντος τοῦ νομικοῦ τὰ ἐγχείμενα τῷ νόμῳ, κολλάζων αὐτοῦ τὴν πονηρίαν, καὶ τὸ δύστροπον ἐλέγχων φρόνημα Χριστὸς ὁ πάντα εἰδὼς, ἀπεκρίθης φησὶ· τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ· ἐκπέπτωκε τῆς θήρας, ὁ νομικός· ἐρράγη τῆς ἀπάτης τὸ λῖνον· οὐκοῦν ἐπιφωνῶμεν αὐτῷ τὸ διὰ τῆς Ἰερεμίου φωνῆς, ἡγρεύθης καὶ ἐλήφθης.

v. 29.
p. 143. b.

Ἀποτυχὼν τῆς θήρας, ἐκκεχύλισται πρὸς φιλοδοξίαν· ἐξ ἀπάτης, εἰς ὑπεροψίαν· ἀλλήλαις ὥσπερ αὐτὸν αἱ κακίαι, κιχρῶσιν· ἠρώτησε γὰρ οὐ μαθεῖν θέλων ἀλλ' ἢ φησιν ὁ εὐαγγελιστῆς θέλων ἑαυτὸν δικαιῶσαι· ἄθρει δὲ ὅπως ἐκ φιλαυτίας τὲ ὁμοῦ καὶ ὑπεροψίας, ἀνέδην ἀνεφώνει· καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον; οὐδεὶς ὦ νομικὲ κατὰ σέ, πάντων ἐπέκεινα σαυτὸν ἀποφέρεις, κατῆνεγκε τὴν ὀφρῦν· μέμνησο τοῦ λέγοντος παροιμιαστοῦ· οἱ δὲ ἑαυτοῖς ἐπιγνώμονες, σοφοὶ· ὄντως ἐν τούτοις ἡ τῆς ζωῆς δύναμις, ἐν τῷ ἀπαπᾶν τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον· οὐκ ἀλλαττομέ-

και φάσκοντες, ὅτι τὴν μὲν διὰ τοῦ Μωϋσέως ἐντολὴν ἀνόνητον εἶναι φησὶ,· καινὰ δὲ αὐτὸς εἰσφέρει διδάγματα· ἦσαν δὲ τῶν πιστευσάντων ἤδη τινὲς, οἱ τοῖς παρ' ἐκείνων ἀντέπράττον λόγοις, ἀποδεχόμενοι πανταχοῦ τὸ εὐαγγελικὸν σωτήριον κήρυγμα· ἐθελήσας τοίνυν ὁ νομικὸς, ἤγουν οἰηθεὶς δύνασθαι παγιδεῦσαι Χριστὸν εἰς τὸ λαλῆσαι τι κατὰ Μωϋσέως, ἤγουν τῆς δι' αὐτοῦ λαληθείσης ἐντολῆς, κρείττονα τὴν παρ' ἑαυτοῦ διδασκαλίαν εἰπεῖν, πρόσσεισι πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· τί ποιήσας, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ἀλλ' εἶπεν ἄν τις αὐτῷ τῶν εὖ εἰδότεων τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον· εἰ νόμον ἠπίστασο, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ κεκρυμμένης θεωρίας τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν ἠγνόησας ὃν πειράζειν ἐπιχείρεις, εἰδότα τὰ κεκρυμμένα, καὶ καθορᾶν ἰσχύοντα τὰς τῶν προσιόντων αὐτῷ καρδίας· διδάσκαλον ἀποκαλεῖς, μανθάνειν οὐκ ἀνεχόμενος· ὑποκρίνη τιμᾶν, συναρπάσαι προσδοκῶν· ἄθρει δέ μοι τὸ κακόν· θες εἰς λόγους, τοῦ νομικοῦ· ἐξῆν μὲν γὰρ εἰπεῖν· τί ποιήσας, σωθήσομαι, ἤγουν ἀρέσω θεῷ, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ λήψομαι μισθόν· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀφίησι· κέχρηται δὲ μᾶλλον ταῖς τοῦ σωτῆρος φωναῖς, τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς καταχέων τὸν γέλωτα· ἐπειδὴ γὰρ ἔθος ἦν τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ περὶ ζωῆς αἰωνίου διαλέγεσθαι

κ. ξεν ἡμῖν αὐτὸν ἐν ἰδίᾳ φύσει· ἰμφανῇ κατέσθη-
 σε τῶν διὰ Μωϋσείως τύπων τὴν ἀλήθειαν· ταῦ-
 τα πολλοὶ τῶν προφητῶν ἐπεθύμησαν ἰδεῖν,
 πλεῖστοι δὲ καὶ βασιλεῖς· καὶ γοῦν εὐρήσομεν
 ποτὲ μὲν λέγοντας, δεῖξον ἡμῖν κύριε τὸ ἔλεός
 σου, καὶ τὸ σωτήριον σου δώῃς ἡμῖν· ἔλεος γὰρ
 σωτήριον ὀνομάζουσι τὸν υἱὸν· ποτὲ δὲ πάλιν·
 μνήσθητι ἡμῶν κύριε ἐπὶ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου,
 ἐπίσχεψαι ἡμᾶς ἐν τῷ σωτήριῳ σου· τοῦ ἰδεῖν
 ἐν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν σου, τοῦ εὐ-
 φρανθῆναι ἐν εὐφροσύνῃ, μετὰ τοῦ ἔθνους σου·
 ἔθνος δὲ ποῖον ἐστὶ τὸ ἐξειλεγμένον ἐν Χριστῷ
 παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐξηγήσεται λέγων
 ὁ σοφώτατος Πέτρος πρὸς τοὺς διὰ πίστεως
 εὐδοχιμηκότας· ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασι-
 λειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον· λαὸς εἰς περι-
 ποίησιν, ἵνα τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ
 σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐ-
 τοῦ φωτός.

v. 25.
p. 141. a.

Νομικὸν ἐν τούτοις φησὶν ὁ εὐαγγελιστής,
 τὸν νομοῖστορα, κατὰ γε τὴν παρὰ Ἰουδαίων,
 ἤγουν τὸν οἰόμενον εἰδέναί τὸν νόμον, οὐ μὴν
 ἔτι καὶ εἰδότα κατὰ ἀλήθειαν· οὗτος ἐνόμισε
 συναρπάσαι Χριστὸν καὶ ἐπὶ τίσιν, ἐρῶ λογο-
 ποιοί τινες ἀθυροστομεῖν εἰωθότες, ἅπασαν περι-
 [εφοίτων τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν, καὶ αὐτὴν
 δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ, κατηγοροῦντες Χριστοῦ,

ἄτιμον, τὸν ποτὲ προσκυνούμενον τὸν ἐν ὑπο- κ.
λήψει θεότητος, ὑπὸ πόδας ἀγγέλων· ἔλαβον γὰρ
ἐξουσίαν πνεύμασιν ἀκαθάρτοις ἐπιτίμαν· ἀξίω-
μα δὲ τοῦτο, πάμμεγα καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπου φύ-
σιν, καὶ μόνῳ πρέπον τῷ πάντων ἐπέκεινα θεῷ·
ἀρχὴ δὲ τούτου γέγονεν ἡμῖν, ἐν ἀνθρωπείᾳ μορ-
φῇ πεφηνῶς ὁ λόγος· καὶ γοῦν ἐπέωληττε μὲν
τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν· ἔφασκον δὲ οἱ τά-
λαγες ἰουδαῖοι· ὅτι οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαι-
μόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβοῦλ ἄρχοντι τῶν δαι-
μονίων· πρὸς ταύτας αὐτῶν τὰς ἀνοσίους φωνὰς
ὑπήντα λέγων ὁ κύριος· εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκ-
βάλλουσι; εἰ δ' ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλ-
λω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βα-
σιλεία τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ ἐγώ, φησιν, ἄνθρωπος
καθ' ὑμᾶς γεγονώς, ἔχω καὶ οὕτως τῆς Θεο-
πρεποῦς ἐξουσίας τὴν ἐνέργειαν, ἐφ' ὑμᾶς κα-
τέβη τὸ οὕτω μέγα καὶ ἐξαίρετον ἀγαθόν· εὐ-
δοκιμεῖ· Γάρ φησι ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν ἐμοὶ πα-
τοῦσα τὸν σατανᾶν· οὐκοῦν ἐφ' ἡμᾶς ἔφθασεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, τοῦ καθ' ἡμᾶς γεγονότος
λόγου, καὶ μετὰ σαρκὸς ἐνεργοῦντος τὰ Θεο-
πρεπῆ· ἐν τούτοις ὄντας ἑαυτοὺς τεθεάμεθα· καὶ
μακάριοι γεγόνασιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ· ἠκού-
σαμεν αὐτοῦ τῆς ἀρρήτου μυσταγωγίας· ἐδίδα-
ξεν ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς· ἔδει-

χ. οἱ ὀφθαλμοὶ· τί δὲ ἄρα τεθεαμένοι; εἶδομεν
 τὸν ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρὸς Θεὸν λόγον,
 δι' ἡμᾶς γενόμενον ἄνθρωπον· τὸν ὁμόθρονον
 τῷ πατρὶ μεθ' ἡμῶν ἤγουν ἐν εἵδει τῷ καθ'
 ἡμᾶς· ἵν' ἡμᾶς ἑαυτῷ συμμόρφους ἀποτελέσῃ
 δι' ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης, ἐγχαράτῳ ἡμῖν
 τὸ τῆς ἑαυτοῦ Θεότητος κάλλος, νοητῶς δηλο-
 νότι καὶ πνευματικῶς καὶ τούτου μάρτυς, ὁ
 Παῦλος, οὕτω γεγραφώς· ὥσπερ γὰρ ἐφορέσα-
 μεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, οὕτω φορέσομεν καὶ
 τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου· χοϊκὸν κενὸν ἄνθρω-
 πον εἶναι λέγων, τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ·
 ἐπουράνιον δὲ, τὸν ἄνωθεν καὶ ἐκ τῆς οὐσίας
 τοῦ πατὴρὸς ἐλάμψαντα λόγον· εἶτα γενόμενον
 ὡς ἔφην, ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁ κατὰ φύ-
 σιν υἱὸς ἔλαβε δούλου μορφὴν, ἵν' ἡμᾶς τοὺς
 ἐν ζυγῷ δουλείας κατεσφιγμένους, φύσει γὰρ
 δοῦλον ἐστὶ τὸ ποιηθῆν, ἐλευθέρους ἀποφῆνῃ,
 τὰ αὐτοῦ κερδαίνοντας· ὠνομάσμεθα γὰρ υἱοὶ
 δι' αὐτόν τε καὶ σὺν αὐτῷ συνεκλώχευσεν ἡμῖν
 πλούσιος ὢν, ἵνα τὴν ἀνθρώπου φύσιν εἰς τὸν
 ἴδιον ἀγάγῃ πλοῦτον· ἐγεύσατο θανάτου, διὰ
 ξύλου καὶ σταυροῦ, ἵν' ἐκ μέσου ποιήσῃ τὴν
 διὰ ξύλου παράβασιν, καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς δὴ
 τούτοις αἰτιάματα κάταλύσῃ, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν
 τυραννίδος ἀποστήσῃ τὸν θάνατον· εἶδομεν πε-
 σόντα τὸν σατανᾶν ἐν ταπεινώσει, τὸν ἀλαζόνα·

ἀποστροφῇ ποιησάμενος τοὺς μήτε ὁρᾶν μήτε κ.
ἀκούειν ἐθέλοντας, ἀνηκόους, δὲ ὄντας, καὶ τυ-
φλὸν ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς τὸν νοῦν, ὅλον ἑαυτὸν
ἐχαρίζετο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ εἰς αὐτοὺς
ἀφορῶν, μακαρίους ἔφη τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς
ὁρῶντας ἡγρουν ὀφθόμενους ἅ παρὰ τῶν ἄλλων,
αὐτοὶ καὶ πρῶτοι τεθέανται· πεποίηται μὲν οὖν
ὁ ἐπὶ τούτοις λόγος, ὡς ἀπὸ γε τῆς παρὰ πᾶ-
σι καὶ κοινῆς συνηθείας· πλὴν ἐκεῖνο ἡμᾶς ἐξε-
πίσταςθαι χρὴ· τὸ γὰρ βλέπειν ἐν τούτοις, οὐκ
ἐνεργείας τῆς δι' ὀμμάτων σωματικῶν εἰσκομί-
ζει δῆλωαιν, ἀπολαύσεως δὲ μᾶλλον τῶν δι'
αὐτοῦ τοῖς εὐσεβέσι δηδωρημένων, οἷον· ὡς εἴ-
τις λέγει, ὁ δεῖνα τυχὸν καιροὺς εἶδε καλοὺς,
ἀντὶ τοῦ, ἐν ἀπολαύσει γέγονε καιρῶν ἀγαθῶν·
καὶ τὸ, ἴδοις δὲ τὰ ἀθάτα Ἱερουσαλήμ ἐν ψαλ-
μοῖς εἰρημένον, οὕτω νοήσεις· ἀντὶ τοῦ, γένοι-
τό σοι μετ' ἀσχεῖν τῶν ἀθῶν τῆς Ἱερουσαλήμ,
τῆς ἄνω δηλονότι καὶ ἐν οὐρανοῖς· ὅτι γὰρ οὐχ'
οἱ γεγονότες θεωροὶ τῆς διὰ Χριστοῦ Θεοση-
μείας, εἶεν ἂν μακάριοι πάντα τὰ καὶ πάντως,
πῶς ἐσθὶν ἀμφιβάλλειν; πλεῖστοι μὲν γὰρ ἰου-
δαῖοι τεθέανται θεοπρεπῶς ἐνεργουῖντα Χριστὸν·
ἀλλ' οὐχ' ἅπασιν ἂν πρέποι τὸ μακαρίζεσθαι·
πεπιστεύκασι γὰρ οὐδαμῶς· ἀλλ' οὐδὲ τεθέαν-
ται τὴν δόξαν αὐτοῦ, τοῖς τῆς διανοίας ὀμμα-
σιν· ἀλλὰ γὰρ τίνα τρόπον ἐμακαρίσθησαν ἡμῶν

κ. ἐκεῖνον; καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς
κ. τ. λ.

p. 139. b. Οἱ τοίνυν τὰς πρῶτας λέξεις, τὰς λεγού-
σας πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς, εἰς
ὑφῆσιν ἐχλαμβάνοντες τοῦ υἱοῦ, μανθανέτωσαν
διὰ τῶν ἐφεξῆς τὴν κατὰ πᾶν ὁτιοῦν τοῦ υἱοῦ
πρὸς τὸν πατέρα ἀπαραλλαξίαν· πῶς γὰρ οὐδε-
νὸς εἰδότος, καθὰ φησὶ, τὸν υἱὸν, εἰ μὴ μό-
νου τοῦ πατρὸς, αὐτοὶ τετολμήκατε φρονεῖν καὶ
λέγειν, ὥς ἐλάττων ἐστὶν αὐτοῦ, ὥς ἀκριβῶς
εἰδότες αὐτὸν; καὶ πῶς ὁ ὑπὸ μόνου γινωσκό-
μενος τοῦ ἰδίου γεννήματος; μόνη γὰρ οἶδεν
ἐαυτὸν ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος τριάς, ἡ παντὸς
ἐπέκεινα καὶ νοῦ καὶ λόγου.

v. 23.
p. 140. a.

Τὰ τῶν πραγμάτων ἀπορρήτοτερα, τοῖς ἀναγ-
καίοις μάλιστα τῶν ἐπιτηδείων, ἀνακοινοῦσθαι
χρὴ, καὶ οὐχὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀπλῶς· φίλοι δὲ
αὐτοῦ πάντες εἰσὶν, οἱ τῆς παρ' αὐτοῦ μαθη-
τείας ἡξιωμένοι, καὶ πεφῳτισμένον ἔχοντες τῆς
καρδίας τὸν ὀφθαλμόν, καὶ τὸ οὖς ἑτοιμόν εἰς
ὑπακοήν· καὶ γοῦν ἔφη ποτὲ πρὸς τοὺς ἁγίους
ἀποστέλλοντας· οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους· ὑμεῖς
φίλοι μου ἐστέ· ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐ-
τοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρημα φίλους, ὅτι πάν-
τα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου, ἐγνώρισα
ὑμῖν· τούτοις καὶ τὰ γεγραμμένα φησὶν οἰκο-
νομικώτατα σφραφεῖς πρὸς αὐτοὺς· τοῦτέστιν ἐν

δίδοται Γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δίδοται· ὑμῖν δὲ τίσι; τοῖς πιστεύουσαι δηλονότι, τοῖς ἐπεγνωκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, τοῖς τὸν νόμον νοοῦσι πνευματικῶς, τούτοις εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ἀποκαλύψαι τὸν ἴδιον υἱόν.

Ἐμφανίζει γοῦν πάλιν ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, καὶ τῆς θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς τὸ ἀξίωμα· καὶ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ εὐτεχνές, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς· ὅση τε γέγονεν ἐντεῦθεν ἡ ὄνησις, τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς καθίστησιν ἐναργές· πάντα μοι, φησὶ, παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· ἦν μὲν γὰρ καὶ ἔστιν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς κύριος, καὶ σύνθρονος τῷ πατρὶ, καὶ συγκατάρχων αὐτῷ τῶν ὅλων· ἐπειδὴ καὶ καθεὶς ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς κεχρημάτικεν ἄνθρωπος, διαλέγεται πάλιν οὐκ ἀπειχότως τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ, καὶ τὰς πρεπούσας τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις οὐ παραιτεῖται φωνὰς, ἵνα πιστεύηται Γεγονώς καθ' ἡμᾶς, καὶ τὴν ἡμῶν φορέσας πτωχείαν· ὁ τοίνυν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ συλλήβδην τῶν ὅλων κύριος, ἑαυτῷ πάντα παραδεδόσθαι φησὶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς κεκυρίευκε γὰρ τῆς ὑπ' οὐρανὸν· ἀλλὰ τοῦτο εἰπὼν, ἄνεισιν εὐθύς εἰς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, καὶ ὑπεροχὴν καὶ διαδείκνυσι κατ' οὐδένα τρόπον, τοῦ ἰδίου πατρὸς ἑαυτὸν ἡττώμενον· τί γὰρ ἔφη πρὸς

v. 32.
p. 139. a.

κ. ἀληθοῦς Θεοπατίας τὸ φῶς, οὗτος σοφός ἐστιν παρὰ τῷ Θεῷ· οὐκοῦν τοῖς δοκοῦσιν εἶναι μωροῖς, ἤγουν ἄκακον καὶ νηπιάζουσιν ἐπὶ κακία τὴν διάνοιαν ἔχουσιν, ἀπεκάλυψεν ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν ἅτε δὴ καὶ προεγνωσμένοις καὶ προωρισμένοις εἰς υἱοθεσίαν· οὐκ ἀπίθανον δὲ, ὥς γε οἶμαι, καὶ κεῖνο τούτοις ἐπενεγχεῖν· οἱ γραμματεῖς τὲ καὶ οἱ φαρισαῖοι, καὶ οἱ τῶν ἰουδαϊκῶν κρατοῦντες ταγμάτων, νομομαθείας δόκησιν ἔχοντες, ἐνομίζοντέ τινες εἶναι σοφοί, ἀλλ' οὐκ ὄντες τοιοῦτοι κατὰ τὸ ἀληθές, δι' αὐτῶν ἡλέγχοντο τῶν πραγμάτων· καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἰερεμίας, οὕτω που φησὶ πρὸς αὐτοὺς· πῶς ἐρεῖτε ὡς σοφοί ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ λόγος κυρίου μεθ' ἡμῶν ἐστίν; εἰς μάτην ἐγενήθη σχοῖνος ψευδῆς γραμματεῦσιν· ἡσχύνθησαν σοφοί, ἐπτοήθησαν, καὶ ἐάλωσαν· σοφία τίς ἐστίν ἐν αὐτοῖς; ὅτι τὸν λόγον κυρίου ἀπεδοκίμασαν· ἐπειδὴ δὲ ἀπεδοκίμασαν αὐτοὶ τοῦ σωτῆρος τὸν λόγον, τοῦτέστι τὸ εὐαγγελικὸν καὶ σωτήριον κήρυγμα, ἤγουν τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς λόγον, τὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον ἄνθρωπον, αὐτοὶ γεγόνασιν ἀδόκιμοι· ἔφη οὖν Ἰερεμίας περὶ αὐτῶν· ἀργύριον ἀποδοκιμασμένον καλέσαίτε αὐτοὺς, ὅτι ἀπεδοκίμησα αὐτοὺς κύριος· κέκρυπται καὶ ἀπὸ τούτων τὸ Χριστοῦ μυστήριον· καὶ γοῦν ἔφη πού τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ κύριος περὶ αὐτῶν· ὑμῖν

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς κ.
ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν ἐπουρανίοις ἐν
Χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν Χριστῷ πρὸ
καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἁμώ-
μους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ προορίσας
ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐ-
τὸν· ἡμῖν οὖν ἄρα τοῖς νηπίοις τὸ κεκρυμμένον
καὶ σεσιγημένον ἐκ τῶν αἰώνων μυστήριον, ἀπε-
κάλυψεν ὁ πατὴρ· καὶ τοι πρὸ ἡμῶν ᾠλεῖστοι
τε ὅσοι καὶ ἀριθμοῦ κρείττονες ἦσαν κατὰ τόν-
δε τὸν βίον ἄνδρες τό γε ἤχον, ἐν λόγοις σο-
φοῖ· ἀλλ' ὡς ὁ Παῦλος φησὶ, ἐματαιώθησαν
ἐν διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύ-
νετος αὐτῶν καρδιά· φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμω-
ράνθησαν, καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρ-
του Θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ πέτεινῶν, καὶ τέτραπόδων, καὶ ἐρ-
πετῶν· ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, παρεδόθησαν
εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ οὐκ ἐγνώρισεν αὐτοῖς
τὸ μυστήριον· γέγραπται δὲ καὶ ἡμῖν· εἴ τις
δοκεῖ ἐν τῷ κόσμῳ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γενέσθω,
ἵνα γένηται σοφός· ἡ γὰρ τοῦ κόσμου τοῦτου
σοφία, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν· οὐκοῦν ἀλη-
θεὺς εἰπεῖν, ὅτι ὁ ψιλὴν καὶ μόνην ἔχων τὴν τοῦ
κόσμου σοφίαν, μωρός ἐστι καὶ ἀσύνετος παρὰ
Θεῷ· ὁ δὲ μωρὸς εἶναι δοκῶν παρὰ τοῖς τοῦ κό-
σμου σοφοῖς, ἔχων δὲ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τῆς

ΙΧ. ἁγίου πνεύματος, καὶ ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς
ἐναυλίζεται κύριος.

C A P. X.

^{Χ.}
^{ν. 21.} ^{ρ. 137. α.} Ἰδωμεν δὲ καὶ τοὺς λόγους, οὓς δι' ἡμᾶς ὑπὲρ
ἡμῶν Χριστὸς ἐποίησά το πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέ-
ρα· ἐξομολογοῦμαι σοι πάτερ κ. τ. λ.
^{ρ. 137. β.} Ἡμῖν ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τὸ πρὸ
τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς κεκρυμμένον καὶ σε-
σιγημένον παρ' αὐτῷ μυστήριον· δῆλον δὲ, ὅτι
τὸ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, ὃ
προεγνώσθη μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, πεφα-
νέρωται δὲ τοῖς ἐπὶ Γῆς, ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶ-
νος καιροῖς· γράφει γοῦν ὁ μακάριος Παῦλος·
ὅτι ἔμοι τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων, ἐδό-
θη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι
τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ
φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστη-
ρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἐπὶ τῶν αἰώνων ἐν τῷ
θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι· οὐκοῦν ἐν τῇ τοῦ
πατρὸς γνώσει κέκρυπτο καὶ πρὸ τῆς τοῦ κό-
σμου καταβολῆς, τὸ σεπτὸν καὶ μέγα τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν μυστήριον· οὕτω καὶ ἡμεῖς προε-
γνώμεθα καὶ προωρίσθημεν εἰς υἱοθεσίαν· καὶ
τοῦτο πάλιν ἡμᾶς ὁ σοφώτατος Παῦλος διδά-
ξει γράφων· εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ

λείποντα τοῖς ἔδη προτετελεσμένοις· τοῦτο δὲ ΙΧ.
ἦν ὁ σταυρὸς, τὸ μᾶθος, ὁ κατὰ σὰρξ θάνα-
τος, ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις· τὸ μέγα καὶ ἐξαί-
σιον ἀληθῶς σημεῖον, δι' οὗ μεμαρτύρηται θεὸς
ὢν ἀληθινός, καὶ υἱὸς κατὰ φύσιν τοῦ θεοῦ καὶ
πατὴρ, ὁ Ἐμμανουὴλ· τὸ γὰρ ὅλως κατ'αργῇ-
σαι θάνατον, καὶ ἀνατρέψαι τὴν φθορὰν, καὶ
σκυλεῦσαι τὸν ἄδην, καὶ καταλῦσαι τοῦ δια-
βόλου τὴν τυραννίδα, καὶ ἐκ μέσου ποιῆσαι τὴν
ἁμαρτίαν, καὶ ἀνοῖξαι τοῖς ἐπὶ γῆς τὰς ἄνω
πύλας, καὶ συνάψαι τὴν γῆν οὐρανῷ, θεὸν ὄν-
τα κατὰ ἀλήθειαν ἀπέφηνεν αὐτὸν· οὐκοῦν ἐν
καιρῷ κελεύει σιγῆσαι τὸ μυστήριον, ἄχρις ἂν
ὁ σύμπας τῆς οἰκονομίας λόγος, εἰς τὸ αὐτῷ
πρέπον ἐξέλθῃ πέρας· τότε γὰρ ἐγηγερμένος ἐκ
νεκρῶν, ἀπογυμνοῦσθαι τοῖς ἀπανταχόσε γῆς
προστέταχε τὸ μυστήριον, προθεῖς ἅπασιν τὴν
ἐν πίστει δικαίωσιν, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτί-
σματος κάθαρσιν· ἔφη γὰρ· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξου-
σία, ἐν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· πορευθέν-
τες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
εἰς τὸν ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάν-
τα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ'
ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντε-
λείας· μεθ' ἡμῶν γὰρ ἐστὶν καὶ ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ

ΙΚ. ἔνα τὸν Χριστὸν ὡμολόγει ὁ σοφώτατος Πέτρος ,
 διὰ τοὺς εἰς δύο τέμνειν τολμῶντας Χριστοὺς
 τὸν Ἑμμανουήλ· οὐ γὰρ ἤρετο αὐτοὺς λέγων·
 τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν τοῦ θεοῦ
 λόγον, ἀλλὰ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ τοῦ-
 τον ὁ Πέτρος ὡμολόγει εἶναι τὸν Χριστὸν τοῦ
 Θεοῦ· πῶς δὲ ἀξιοθαύμαστος ἡ ὁμολογία Πέ-
 τρου, εἰ μηδὲν ἔχοι τὸ βαθὺ καὶ κεκρυμμένον,
 καὶ οἷον ἄποπτον τοῖς πολλοῖς; τί γὰρ ὅλως
 ἀπικάλυψεν αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ; ὅτι ἄν-
 θρωπὸς ἐστὶ· τοῦτο Θεοδίδακτόν ἐστιν μυστή-
 ριον, ἐπὶ τούτῳ τεθαύμασται, καὶ τῶν οὕτως
 ἐξαιρέτων ἡξιώθη Γερῶν; ἤκουσε γὰρ· μακάριος
 εἰ Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ· ἀλλὰ τεθαύμασται, καὶ
 σφόδρα δικαίως· διὰ ποίαν αἰτίαν; ὃν γὰρ τε-
 θέαται ἐν εἵδει τῷ καθ' ἡμᾶς, τοῦτον πεπί-
 στευκεν εἶναι τὸν Χριστὸν τοῦ πατρὸς, τοῦτέστι
 σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα τὸν ἐκ τῆς οὐ-
 σίας αὐτοῦ προελθόντα λόγον.

ν. 21.
 ρ. 136. β.

Ὁμολογήσαντος τὴν πίστιν τοῦ μαθητοῦ,
 ἐπέτίμησεν αὐτοῖς ὁ κύριος, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν
 ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς· καὶ τοι πῶς μᾶλλον
 ἔδει τοὺς μαθητὰς, τοῖς ἀπανταχόσε κηρύττειν
 αὐτόν; τοῦτο γὰρ ἦν ἔργον τῶν παρ' αὐτοῦ προ-
 κεχειρισμένων εἰς ἀποστολὴν· ἀλλ' ὥς φησι τὸ
 γράμμα τὸ ἱερὸν, καιρὸς παντὶ πράγματι· ἔδει
 τοῖς παρ' ἑαυτοῦ κηρύγμασι ἀκολουθεῖν τὰ

ριαν λαοῦ σου, τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου· ΙΚ.
οὐκοῦν πλεῖστοι μὲν οἱ χριστοὶ· κέκληνται δὲ
οὕτως ἐπὶ τοῦ πράγματος· εἷς δὲ καὶ μένος ὁ
τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς· οὐχ' ὡς ἡμῶν μὲν ὄντων
χριστῶν, καὶ οὐ θεοῦ μᾶλλον, ἀλλ' ἐτέρου τι-
νός· ἀλλ' ὡς αὐτοῦ καὶ μόνου, ἴδιον ἔχοντος
πατέρα, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· δῆλον οὖν ἐστὶν
ὅτι τῆς ἐτέρων πληθύος ὑπεξαίρων αὐτὸν, προσ-
γενέμηκε τῷ πατρὶ, ὡς ὄντα μόνον αὐτοῦ· θεὸς
γὰρ ὢν φύσει, καὶ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἐλλάμψας
ἐξαιρέτως ὁ μονογενὴς αὐτοῦ λόγος, γέγονε
σὰρξ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐκεῖνο ἴε μὴν ἀναγ-
καῖον εἰδέναι· ἐν γὰρ τῇ τοῦ Ματθαίου συγ-
γραφῇ, τὸν μακάριον μαθητὴν εὐρήσομεν εἰπόν-
τα, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶν-
τος· ἐπίτεμὼν δὲ ὥσπερ τὴν οἰκονομίαν ὁ σοφώ-
τατος Λουκᾶς, συμφέρεται μὲν κατὰ τὰς ἐν-
νοίας, βραχυλογῆσας δὲ φησὶ, εἰπεῖν αὐτὸν τὸν
Χριστὸν τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὁ παρὰ
τοῦ σωτῆρος γεγονώς πρὸς αὐτὸν, σεσίγηται λό-
γος· ἐν δὲ τῷ Ματθαίῳ πάλιν εἰπόντα σαφῶς
εὐρήσομεν· μακάριος εἶ Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι
σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πα-
τήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἐστὶν οὖν ὁμολο-
γουμένως Θεοδίδακτος ὁ μαθητὴς, εἰς ἐπίγνω-
σιν αὐτὸν τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, ποδη-
γήσαντος αὐτοῦ τοῦ πατρὸς· σημειωτέον δὲ ὡς

ΙΧ. Ξαν ἀληθινὴν, ὃ δὴ καὶ πέπρακται· εἰπόντων γὰρ τῶν μαθητῶν τὴν τοῦ ὄχλου δόξαν, ἔφη αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ὃ πῶς ἐξαίρετον τὸ, ὑμεῖς; ἔξω τίθησιν αὐτοὺς τῶν ἄλλων, ἵνα καὶ τὰς ἐκείνων φύλῳσιν ὑπονοίας, καὶ μὴ μικρὰν ἔχῃσι περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν· ὑμεῖς φησιν οἱ ἐξελεγμένοι, οἱ ψήφῳ τῇ παρ' ἐμοῦ κεκλημένοι πρὸς ἀποστολὴν, οἱ τῶν ἐμῶν τερατουργημάτων μάρτυρες, τίνα με εἶναι φατέ; προπηδᾷ δὲ πάλιν τῶν ἄλλων ὁ Πέτρος, καὶ παντὸς τοῦ χοροῦ γίνεται στόμα, καὶ τὰς φιλοθέους ἐρεύγεται φωνὰς· ἀκριβῇ δὲ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ὁμολογίαν, ἐκφέρει, λέγων, τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ· ἀσφαλὴς ὁ μαθητὴς· οὐ γάρ τοι φησὶν ἀπλῶς Χριστὸν αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, τὸν Χριστὸν δὲ μᾶλλον· πλεῖστοι μὲν γὰρ, οἱ ὡς ἀπὸ γε τοῦ κεχρίσθαι παρὰ Θεοῦ, κατὰ διαφόρους τρόπους ὀνομασμένοι χριστοὶ· οἱ μὲν γὰρ ἐχρίσθησαν εἰς βασιλέας, οἱ δὲ εἰς προφῆτας, οἱ δὲ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ λαβόντες λύτρωσιν· τοῦτέστιν ἡμεῖς καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καταχειρισμένοι, τὴν τοῦ Χριστοῦ κλήσιν ἐσχήκαμεν· εἶρηται Γοῦν διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων· μὴ ἄπτεισθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε· ἡμῶν δὲ πέρι διὰ φωνῆς Ἀββαχοῦμ, ἐξῆλθες εἰς σωτή-

πράγμασιν ἀναγκαίοις εἶναι διὰ παντὸς, καὶ κεῖ- 1κ.
να δρῶντας ὁρᾶσθαι, τὰ ἐφ' οἷς ἤδηται θεὸς·
καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἀδιαλεί-
πτως προσεύχεσθε φησὶν· οὐκοῦν ὁ μὲν τῶν ὅλων
σωτὴρ καὶ κύριος, τύπον ἑαυτοῦ ὡς ἔφην πολι-
τείας ἀγιοπρεποῦς ἐποιεῖτο τοῖς μαθηταῖς,
καταμόνας προσευχόμενος μετὰ μόνων αὐτῶν·
ἀλλ' ἦν εἰκὸς θορυβεῖν τὸ πρᾶγμα τοὺς μα-
θητάς· ἐώρων γὰρ ἀνθρωπίνως εὐχόμενον, ὃν
χθρὲς τεθέανται θαυματουργοῦντα θεοπρεπῶς·
οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ ἀπεικὸς, ἐκεῖνό που τάχα
πρὸς ἑαυτοὺς εἰπεῖν, τίνα τοῦτον εἶναι νομίσο-
μεν; ἄρα θεὸν; ἢ ἄνθρωπον, καὶ ὡς ἓνα τῶν
καθ' ἡμᾶς ἡγουν τῶν ἀγίων προφητῶν; θαυμα-
τουργεῖ μὲν γὰρ, ὡς θεὸς· ἔστι δὲ ἀνάρμοστον
αὐτῷ κατὰ φύσιν θεῷ τὸ προσεύχεσθαι· τίνοσ
γὰρ ὅλως δεῖται θεὸς; ἵνα τοίνυν τὸν τῶν τοι-
ούτων ἐννοιῶν ἀποσοβήσῃ θόρυβον, ποιεῖται τὴν
πεῦσιν· οὐδὲν μὲν ἡγνοηκὼς τῶν περὶ αὐτοῦ
θρυλλουμένων παρὰ γε τοῖς ἔξω· ἀποφέρων δὲ
μᾶλλον τῆς τῶν πολλῶν ὑπονοίας, καὶ ὁρθὴν
αὐτοῖς τὴν πίστιν ἐμφυτεῦσαι θέλων· τίνα δὴ
οὖν, φησιν, οἱ ὄχλοι λέγουσιν εἶναι; ὁρᾷς τὸ
τῆς πεύσεως εὐτεχνές; οὐκ εὐθὺς εἶπεν, ὑμεῖς
τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποφέρει δὲ μᾶλλον, ἐπὶ
τὸν τῶν ἔξω θρύλλον· ἵν' ἐκβαλὼν αὐτὸν καὶ
ἀδόκιμον ἀποφήνας, μετὰσοβέσῃ λοιπὸν εἰς δό-

IX ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἁγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον· ἀλλ' ἰδοὺ πάλιν ἐν ἐρήμῳ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ τροφῆς, κεκορήγηκεν ἀφθόγως, οἶον ἐξ οὐρανοῦ καθιεῖς αὐτήν· τὸ γὰρ πολυπλασιάσαι τὸ βραχὺ, καὶ οἶον ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν οὕτω πολλὴν ἀποθρέψαι πληθὺν, οὐκ ἀπεικότως ἂν εἴη τῷ πρώτῳ σημείῳ.

v. 18.
p. 135. b.

Πρῶτον ἐκεῖνο καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἄξιον ἰδεῖν, τί τὸ κεκληκὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ τοῦτο δραμεῖν, καὶ προτεῖναι τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις τὴν πεῦσιν, ἥγουν τὴν ἐρώτησιν· οὐδὲν γὰρ ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ καθήκοντος λόγου, καὶ λαλεῖ καὶ ἐργάζεται· τί οὖν ἄρα φαμέν; ἔθρεψεν ἐν ἐρήμῳ τοὺς ὄχλους οὐκ εὐαριθμήτους ὄντας ἄρτοις πέντε, συνδιαθρέψας ἰχθύδια δύο· πεπλεόνακε δὲ οὕτως τὰ ἐκ μηδενὸς, ὥστε καὶ κλασμάτων ληφθῆναι κοφίνους δώδεκα· κατεπλήττοντο τοίνυν ὁμοῦ τοῖς ὄχλοις οἱ μακάριοι μαθηταὶ· καὶ Θεὸν ὄντα, καὶ Θεοῦ υἱὸν κατὰ ἀλήθειαν, δι' αὐτῶν τε θεανῆται τῶν κατ'ωρθωμένων· εἴτα τῶν ὄχλων ἀποφοιτήσας, καὶ γεγονὼς καταμόνας, εἰς προσευχὰς συνετείνετο, τύπον ἡμῖν ἑαυτὸν καὶ κατὰ τοῦτο τιθεῖς· μᾶλλον δὲ διδασκαλικῶν μαθημάτων εὐτεχνίαν δίδασκων τοὺς μαθητὰς· δεῖ γὰρ οἶμαι τοὺς λαῶν προεστηκότας, καὶ καθ'ηγεῖσθαι λαχόντας τῶν αὐτοῦ θρεμμάτων, ἐν

το γὰρ οὐδὲν, πλὴν ἄρτων πέντε καὶ ἰχθύων ἑξήκοντα καὶ ἀπήγγελλον τοῦτο προσιόντες αὐτῷ· ἵνα δὲ καὶ ἔτι μεῖζον εἰς ὕψος τὸ θαῦμα τρέχῃ, καὶ θεὸς ὧν φύσει, διὰ τρόπου παντὸς ἐπιγινώσκηται, πολυπλασιάζει τὰ βραχὺ· βλέπει τὲ εἰς οὐρανὸν, οἷον τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν αἰτῶν· ἔδρα δὲ καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς, οἰκονομικῶς· ἔστι μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ πάντα πληρῶν, ἡ ἄνωθεν καὶ παρὰ πατρὸς εὐδοκία· ἵνα δὲ μάθωμεν ὅτι τραπέζης ἀρχόμενοι, καὶ μέλλοντες ἄρτον διακλῆν, θεῷ προσάγειν ὀφείλομεν, ὑπτίαις ὥσπερ ἐνθέντες χερσὶ, καὶ τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν ἐπ' αὐτὸν κατὰφέρειν· ἀρχὴ καὶ τύπος καὶ ὁδὸς τοῦ πράγματός γεγονεν ἡμῖν οἰκονομικῶς· εἴτα ὅποι ποτὲ προέβη τὸ θαῦμα, κατεκορέσθη πλεθρὺς ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων, εἰς πάντες γὰρ ἐξετείνετο χιλιάδας, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων· τοῦτο γὰρ ἕτερός τις τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν τοῖς ἑαυτοῦ προσεπήνεγκε λόγοις· καὶ οὐ μέχρι τοῦτου τὸ παράδοξον· ἀλλὰ γὰρ καὶ κόφινοι συνελέγησαν κλασμάτων, δώδεκα· καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; πληροφορία σαφὴς, ὅτι τῆς φιλοξενίας τὸ χρῆμα, πλουσίαν ἔχει παρὰ Θεοῦ τὴν ἀντέκτισιν· ἔξεστί δὲ καὶ ἰδεῖν τοῖς ἀρχαιοτέροις θαύμασι τὰ νέα συμβαίνοντα, καὶ μιᾶς ὄντα καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐνεργήματα· ἔβρεξεν ἐν ἐρήμῳ τὸ μάννα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· ἄρτον οὐρανοῦ

ΙΧ. δὲ καὶ ἀρρώστημάτων ἀπόθεσιν ἦσαν, οἱ καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ μυσταγωγίας γλιχόμενοι, προσεδριύοντές τε καὶ μάλα εὐτόνως.

Υ. 12. Κλινούσης τῆς ἡμέρας, καὶ ὅσον οὐδέπω προσδοκωμένης ἔσεσθαι τῆς ἐσπέρας, προεινόουν τῶν ὄχλων οἱ μαθηταί, καὶ δὴ καὶ προσήεσαν, τὰς ὑπὲρ αὐτῶν παρακλήσεις προσάγοντες· καὶ τί τὸ ἀπόλυσόν ἐστιν, ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς· οἱ μὲν, ὡς ἔφην, τῶν ἐπομένων αὐτῷ πονηρῶν πνεύματων συνεχόντων αὐτούς, ἀπαλλάττεσθαι παρακάλουν· οἱ δὲ καὶ ἐτέρων ἀρρώστημάτων ἐζήτουν ἔκθεσιν· ὡς οὖν εἰδότες μαθηταὶ ὅτι κατὰ νεύσας μόνον, ἀποπεραίνει τοῖς κάμνουσι τὸ ποθούμενον, τὸ ἀπόλυσον αὐτούς φησὶ· καὶ οὐκ αὐτοὶ μᾶλλον ἀκηδιῶντες ὡς παρακμάσαντος τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ τῆς εἰς τοὺς ὄχλους ἀγάπης ἐχόμενοι, καὶ οἷον μελετῶντες ἤδη τὴν ποιμενικὴν ἐπιστήμην, καὶ τοῦ κήδεσθαι λαῶν ἀρχόμενοι· πλὴν ὅρα τὴν ἀπαράβλητον ἡμερότητα τοῦ παρακαλουμένου· οὐ γὰρ μόνον ἐκεῖνα δίδωσιν, ἅπερ ἂν αἰτῶσιν ὑπάρξαι παρ' αὐτοῦ τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ, ἀλλὰ γὰρ προστίθησιν αὐτοῖς τὰ ἐκ τῆς φιλοτίμου δεξιᾶς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, διὰ τρόπου παντὸς ἀνακτώμενος καὶ τρέφων εἰς εὐανδρίαν δηλονότι πνευματικὴν· ἐκέλευε γὰρ καὶ διανέμειν αὐτοῖς τροφὰς· ἀλλ' ἦν ἄπορον τὸ χρῆμα τοῖς μαθηταῖς ἐπικομίζον-

ἀγίους ἀποστόλους, ἐγκοπὴν τινα δοῦναι ταῖς ΙΧ· εἰς τὸ Θεῖον κήρυγμα σπουδαῖς τε καὶ προθυμίαις· ἐλκομένους παρὰ πολλῶν, οὐχ' ἵνα τι τῶν ἀναγκαίων ἔσθ' ὅτε μανθάνωσιν, ἀλλ' ἵνα τράπεζαν αὐτοῖς παραθεῖεν ἀβρὰν, καὶ πέρα τῆς χρείας.

Ὅτι δὲ οὐκ ἄμισθον τὸ τιμᾶν ἀγίους, ἐκ τῶν τοῦ σωτῆρος εἰσόμεθα λόγων· ἔφη γὰρ πρὸς τοῦθ' μαθητὰς· ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται καὶ τὸν ὑποστείλαντά με· οἰκειοῦται γὰρ οἰκονομικῶς, καὶ εἰς ἴδιον πρόσωπον τὰς εἰς τοὺς ἀγίους ἀναφέρει τιμὰς, ἵνα πανταχόθεν αὐτοῖς ὑπάρχη τὸ ἀσφαλές· καὶ εἵπέρ ἐστιν ἐν παντὶ καλῶ καὶ ἐν ἐλπίσι λαμπραῖς ὁ δεχόμενος αὐτοὺς, πῶς οὐ πάντα τε καὶ πάντως, καὶ ἔμπαινον, ἀληθεῖς; ἀθλιότητος γὰρ τῆς ἐσχάτης ἐπίμιστος ἂν γένοιτό τις, τὸ χρῆναι τιμᾶν τοὺς ἀγίους, οὐδενὸς ἀξιώσας λόγου· διὰ τοῦτο φησὶν καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς κ. τ. λ.

Δεῖ γὰρ παρὰ τῶν μὴ δεξαμένων αὐτοὺς, τ. 5. μήτε μὴν ἀνασχομένων τῶν ἱερῶν κηρυγμάτων, μηδὲν τὸ παράπαν ἐθελῆσαι λαβεῖν· ἀπίθανον γὰρ κομιδῇ τοὺς ἀτιμάζοντας τὸ σωτήριο κήρυγμα καὶ τὸν οἰκοδεσπότην, περὶ τοὺς οἰκέτας ὁρᾶσθαι χρηστούς, ἢ τὰς παρ' αὐτῶν εὐλογίας ζητεῖν.

Οἱ μὲν δαιμονίων ζητοῦντες ἀπαλλαγὴν, οἱ

v. 10.
p. 134. b.

ΙΧ. ταύτη τοι καὶ εὐζωνοτάτους εἶναι κελεύει, καὶ μερίμνης ἀπάσης κοσμικῶς ἀπαλλάττεσθαι βούλεται, ὥς μὴ δὲ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καὶ ἀπαραιτήτου ποιεῖσθαι τινὰ λόγον· κόσμον γὰρ αὐτοῖς, καὶ οἷόν τινα στέφανον ἔσεσθαι φησὶ, τὸ κεκτῆσθαι μηδὲν· μήτε μὴν ἐπικομίζεσθαι τι παράπαν, μὴ ῥάβδον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ ἀργύριον, μὴ χιτῶνας δύο· μονονουχὶ τὸ ἐν ψαλμοῖς ἐκεῖνο λέγων· ἐπὶ ῥῥίψον ἐπὶ κύριον τὴν μερίμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς ὅπερ αὐτὸς ἔφη Χριστὸς· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ· ἵνα τοίνυν μονοειδῇ καὶ μονότροπον ἔχωσι τὴν ζωὴν, εἰς μόνον ὁρῶντες τὸ χρῆναι μυσταγωγεῖν, μηδένα προστέταχε ποιεῖσθαι λόγον ἢ ἀμφίων ἢ τροφῆς· ἀλλὰ φαίη τίς ἂν καὶ πόθεν αὐτοῖς προσλένοιτο τῶν ἀπαραιτήτως ζητουμένων ὁ πόρος; διαδείκνυσι καὶ τοῦτο εὐθύς λέγων· καὶ εἰς ἣν οἰκίαν εἰσέλθῃτε κ. τ. λ.

Ἀρκέσει φησὶν ὁ παρὰ τῶν μυσταγουμένων καρπὸς· ἐκεῖνοι παρ' ὑμῶν τὰ πνευματικὰ λαμβάνοντες, ποιήσουσιν· ἐν οἰκίᾳ δὲ μιᾷ μένειν τὸ αὐτοὺς προστέταχε καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐξέρχεσθαι· ὥστε μήτε τὸν δεχόμενον λυπεῖν, μήτε αὐτοὺς δόξαν λαβεῖν γαστριμαργίας καὶ εὐκολίας· ἔδει γὰρ μήτε τοὺς ἀπαξ λαβόντας ἀποστερεῖσθαι τῆς δωρεᾶς, μήτε μὴν αὐτοὺς τοὺς

εἰς ἀνθρώπους ἢ λαμπρὰ καὶ διαβόητος οὕτω ΙΚ.
κατενήμεται χάρις, πολυπραγμονῶμεν εἰ δοκεῖ·
οὐκοῦν ἐστεφάνωσε τῇ τοιαύτῃ τιμῇ τὴν ἀνθρώ-
που φύσιν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, γενό-
μενος ἄνθρωπος, καὶ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς κατ'
οὐδένα τρόπον ἐκβεβηκώς, ἐνήργηκε τὰ θεοπρε-
πῆ, συνέτριψε τὸν σατανᾶν ῥήματι τῷ πανσθε-
νεστάτῳ, ἐπέτίμησε πνεύμασι πονηροῖς· αὕτη γέ-
γονεν ὁδὸς τοῦ δύνασθαι πονηροῖς ἐπιπλήττειν
πνεύμασι, τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς.

Τί δὲ ἄρα γε εἰκὴ τοιούτους ἀπέφηνε τοὺς P. 132. b.
ἀποστόλους, καὶ ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἀναγκαίων ἐκ-
πρεπεστάτους; καὶ τοι πῶς τοῦτο ἐστὶν ἀληθές;
ἔδει γὰρ ἔδει τῶν ἱερῶν κηρυγμάτων διακόνους
ἐπιδεδειγμένους κατορθοῦν δύνασθαι τὰ παρά-
δοξα, καὶ δι' αὐτῶν πιστεῦσθαι τῶν ἐκτελε-
σμάτων ὅτι τέ εἰσι θεοῦ διάκονοι, καὶ μεσῖται
τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καλοῦντες ἅπαντας εἰς διαλ-
λαγὴν καὶ εἰς τὴν ἐν πίστει δικαίωσιν· τοῖς μὲν
γὰρ νουνεχεστέροις, ἀπόχρη καὶ λόγος ἔσθ' ὅτε
πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· τοῖς γε μὴν
οὐχ' ἐτοίμως ἔχουσιν εἰς παραδοχὴν ὧν ἂν τις
λέγοι, δεῖ δὴ θαυμάτων καὶ τερατουργίας· κα-
λοῦνται γὰρ οὕτω μόλις πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Οὕτω δὲ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους κατακο- P. 133. a.
σμήσας, ἰέναι προστέταχεν ἐπὶ τὸ χρῆναι λα-
λεῖν τοῖς ἀπανταχόσε γῆς τὸ αὐτοῦ μυστήριον·

ΙΚ. λημμένους, καὶ μόνου θεοῦ· ἡ γὰρ τῆς ἀνωτάτω φύσεως ὑπεροχὴ τε καὶ δόξα οὐδενὶ τῶν ὄντων ἔνεστι φυσικῶς, πλὴν ὅτι αὐτῷ τὲ καὶ μόνῳ ἀξία τοίνυν θαύματος ἢ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐκνεμηθεῖσα χάρις· ἐπέκεινα δὲ παντὸς ἐπαίνου καὶ θαύματος, ἡ τοῦ νέμοντος ἀφθονία· τὴν ἑαυτοῦ γὰρ αὐτοῖς, ὡς ἔφην, χαρίζεται δόξαν· ἄνθρωπος ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων δέχεται πονηρῶν, καὶ τὴν οὕτως ὑπέρωτον ὄφρυν, τὴν τοῦ διαβόλου φημί, καταστρέφει· καὶ τοι λέγοντός ποτε τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ ὡς νοσσίαν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ, καὶ οὐκ ἔστιν ὅς διαφεύξεται ἢ ἀντείπῃ μοι· ἐσφάλλετο δὲ τῆς ἀληθείας, καὶ διημάρτηκε τῆς ἐλπίδος, ὁ σοβαρὸς καὶ θρασὺς, καὶ τῆς ἀπάντων ἀσθενείας κατακαυχώμενος· ἀντέταξε γὰρ αὐτῷ τοὺς τῶν ἱερῶν κηρυγμάτων ἱεουργοὺς, ὁ τῶν δυνάμεων κύριος· καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν προκεκηρυγμένον, περὶ τε τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν, ὡς ἐξαίφνης ἀναστήσονται οἱ δάκνοῦνται αὐτὸν καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπιβουλοὶ σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς· μόνον γὰρ οὐχὶ κατεδεδόκασι τὸν σατανὰν, ἐπιβουλεύοντες αὐτοῦ τῇ δόξῃ, καὶ διαρπάζοντες αὐτοῦ τὰ σκεύη, καὶ προσκομίζοντες Χριστῷ διὰ πίστεως τῆς εἰς αὐτὸν εἶτα πόθεν

σει· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐν τοῖς κτίσμασι φέρει τινὰ νηι.
δύναμιν ἰατρικὴν, ἢ γοῦν ἑτέραν τινὰ ἰδίαν,
ἀλλὰ Θεόδοτον.

C A P. IX.

Ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι πόνων ἀγαθῶν ὁ καρπὸς ^{IX.}
εὐκλεὲς· τοὺς γάρ τοι τὴν πᾶναγνον καὶ ἀβέ- ^{v. r.}
βηλον, κατὰ γε τὸ ἀνθρώποις ἐλχωροῦν κατορ- ^{p. 132. a.}
θοῦν ἐθέλοντας ζωὴν, τοῖς παρ' ἑαυτοῦ χαρί-
σμασι κατὰφαιδρύνει Χριστὸς, καὶ πλουσίαν αὐ-
τοῖς τῶν κατορθωμένων ἀγιοπρεπῶς χαρίζεται
τὴν ἀντέχισιν, καὶ δόξης αὐτοὺς τῆς ἰδίας καθ-
ίστησι κοινωνοὺς· δέχου τοῦ πράγματός ἀπόδει-
ξιν σαφῇ τε καὶ ἐναργῇ, τοὺς ἁγίους ἀποστό-
λους· ὅρα γεγονότας ἐκπρεπεστάτους, καὶ τῇ
ὑπὲρ ἄνθρωπον δόξῃ κατεστεμμένους, νέμοντος
αὐτοῖς μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο Χριστοῦ·
δέδωκα γὰρ αὐτοῖς, φησι, δύναμιν καὶ ἐξου-
σίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θερα-
πεύειν· ἀλλ' ὅρα πάλιν τὸν ἐνανθρωπήσαντα τοῦ
Θεοῦ λόγον, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπερτρέχον-
τα μέτρον, καὶ τοῖς τῆς θεότητος ἀξιώμασι δια-
πρέποντα· ἐπέκεινα γὰρ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος
μέτρων, τὸ δίδόναι κατὰ πνεύματων ἀκαθάρ-
των οἷς ἂν βούληται τὴν ἐξουσίαν· καὶ μὴν καὶ
τὸ δύνασθαι νοσημάτων ἐλευθεροῦν τοὺς ἐνει-

viii. ἔγνω δύνάμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ, πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν ἀκουόντων παχύτερον ἀποκρινόμενος.

Ἄρ' οὖν φιλοδόξως ὁ κύριος οὐκ ἀφῆκε λαθεῖν τῆς θεοπρεποῦς ἐνεργείας τὴν ἐνδειξιν, ἥτοι τὸ συμβάνον ἐπὶ τῷ γυναίῳ παράδοξον; οὐ τοῦτο φαμέν· πῶς γὰρ ὁ κελεύων σιγαῖν πολλαχοῦ; ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον· βλέπει γὰρ εἰς ὄνησιν πανταχοῦ τῶν καλουμένων εἰς τὴν διὰ πίστεως χάριν· οὐκοῦν πολλοὺς μὲν ἠδίκησεν ἀγνοηθὲν τὸ σημεῖον· γεγονὸς δὲ γνώριμον, ὠφέλησεν οὐ μετρίως, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὸν ἄρχοντα τῆς συναγωγῆς· ἀσφαλεστέραν γὰρ ἐτίθει τὴν τοῦ προσδοκηθέντος ἐλπίδα· καὶ ἀραρότως ἐδίδου θαρρεῖν, ὅτι καὶ τῶν τοῦ θανάτου βρόχων ἐξαρπάσει Χριστὸς τὸ θυγάτριον αὐτοῦ.

p. 130. b.

Οὐ γὰρ ἐξῆν τοῖς μὴ καθαροῖς, ἢ ἄψασθαι τινος τῶν ἁγίων, ἢ ἐγγὺς γενέσθαι ἀνδρὸς ἱεροῦ· πεπληροφορήμεθα τοίνυν ὡς θεὸς ἀληθινός ἐστιν ὁ Ἑμμανουήλ, καὶ ἀπὸ γε τοῦ παρὰ δόξως ἐνηργημένου, καὶ ἐξ ὧν ἔφη θεοπρεπῶς· ἐγὼ γὰρ καὶ ἔγνω, φησὶ, δύνάμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ· ἔστι δὲ μέτρων ἐπέκεινα τῶν κατ' ἡμᾶς, ἢ τάχ' αὖτε καὶ ἀγγελικῶν, τὸ δύνασθαι δύνάμιν ἐκπέμψαι τινα, καὶ ὡς ἀπὸ τῆς ἰδίας φύσεως, τοὔτέστιν ἀφ' ἐαυτῶν· πρέπει δὲ μόνῃ τὸ χρῆμα τῇ πάντων ἐπέκεινα καὶ ἀνωτάτῳ φύ-

κὼς· δέδωκε γὰρ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῖς, ἵνα ἡμῖν VIII.
 γένηται καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, ὥφειλίας
 πρόφασις καὶ ἀσφαλείας ἐλπίς· αἰτοῦσι γὰρ χοί-
 ρων τὴν ἐξουσίαν, ὡς οὐκ ἔχοντες δηλονότι· οἱ
 δὲ τῶν οὕτω μικρῶν καὶ εὐτελεστέων οὐκ ἔχον-
 τες ἐξουσίαν, πῶς ἂν ἀδικήσειάν τινα τῶν ἐσ-
 φραγισμένων παρὰ Χριστοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν
 ἐλπίδος ἀνηρτημένους; καὶ μὴν καὶ τοῦτο πρὸς
 τούτοις ἔξεστί μαθεῖν, ὡς ἀπὸ γε τοῦ συμβε-
 βηκότος τῇ τῶν χοίρων ἀγέλῃ, ὡς εἰσὶν οἱ ἀλι-
 τήριοι δαίμονες κακοὶ, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς γεν-
 ομένων ἐπίβουλοι· τοῦτο γὰρ ἐκδείξειεν ἂν καὶ
 μάλα σαφῶς τὸ κατακρημνίσαι τοὺς χοίρους,
 ἐναποπνίξαι τὲ τοῖς ὕδασι, καὶ διὰ τοῦτο κατ'-
 ἐνευσεν αἰτοῦσιν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς, ἵνα ἐκ τοῦ
 συμβεβηκότος μάθωμεν ἡμεῖς, ὅποιοι τινὲς εἰ-
 σὶν, ὡς ἀπηγεῖς τε καὶ θηριώδεις.

Οὐκ ἠγνοήθη δὲ τὸ παράδοξον, καὶ τοι γὰρ v. 45.
p. 130. a.
 πάντα εἰδὼς ὁ σωτὴρ, ὡς μὴ εἰδὼς ἐρωτᾷ· καὶ
 φησὶ· τίς ὁ ἀψάμενός μου; οὐκ ἀπιθάνως δὲ
 τῶν ἀγίων ἀποστόλων εἰπόντων, ὅτι οἱ ὄχλοι
 συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσιν, ὃ μέγιστον ἦν
 σημεῖον τοῦ καὶ σάρκα αὐτὸν ἀληθῆ περικεῖ-
 σθαι, καὶ πάντα τυφὸν καταπατεῖν· οὐδὲ γὰρ
 πόρρωθεν εἶποντο, ἀλλὰ συνεῖχον αὐτὸν πάν-
 τοθεν, αὐτὸς τὸ πρᾶχθῆν εἰς μέσον συνάγει,
 καὶ ἐπέμεινε λέγων· ὅτι ἡψάτό μου τίς, ἐγὼ γὰρ

VIII. τὴν ἀκαταγώνιστον ἰσχύϊν συντρίβει τὸν σατανᾶν, ἐθειλήσας μόνον τοῦτο παθεῖν αὐτὸν· πῦρ αὐτῷ καὶ φλόγες εἰσὶ τὰ Χριστοῦ ῥήματα· ἀληθὲς οὖν ὅτι καθά φησιν ὁ μακάριος ψαλμωδὸς, τὰ ὄρη ἐτάκhsαν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ· ὄρεσι γὰρ τὰς ὑψηλὰς καὶ ὑπερηφάνους παρεικάζει δυνάμεις πονηρὰς δηλονότι· πλήν ὡς πυρὶ προσβαλοῦσαι τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δυνάμει τὲ καὶ ἐξουσίᾳ κατατήκονται κηροῦ δίκην.

v. 30.
p. 127. a.

Ἡρώτα Χριστὸς, καὶ προστέταχεν εἰπεῖν τί τὸ ὄνομα αὐτῷ· ἄρ' οὖν οὐκ εἰδὼς ἤρετο; καὶ ὡς εἷς τῶν καθ' ἡμᾶς ἐζήτει μαθεῖν; καί τοι πῶς οὐκ ἀσύνητον παντελῶς τὸ φράσαι τι τοιοῦτον ἢ νοεῖν; πάντα γὰρ οἶδεν ὡς Θεὸς, καὶ καρδίαν ἐξετάζει καὶ νεφροὺς· ἤρετο οἰκονομικῶς, ἵνα μάθωμεν ὅτι πολλὰ δαιμονίων πληθὺς μίαν ἀνθρώπου ψυχὴν κατένειματο· ἐπειδὴ γὰρ ὁ κύριος ἤδει τὸ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων δαιμόνων, οἱ δὲ ὁρῶντες, ἵνα μὲν ἄνδρα ἔβλεπον, μιᾶς δὲ προφερομένης φωνῆς ἤκουον, λέγει· εἰπέ, τί ὄνομά σοι· ἵνα μὴ αὐτὸς εἰπὼν ὅτι πολλοὶ εἰσιν, ἀπιστηθῇ, ἀλλ' αὐτοὶ ὁμολογήσωσιν ὅτι πολλοὶ τυγχάνουσι.

v. 32.
p. 127. b.

Ἡτῆσέ γε μὴν ἡ τῶν ἀκαθάρτων πνεύματων ἀγέλη τὴν ἴσην τὲ καὶ ὁμοίαν ἑαυτῇ τῶν χοίρων ἀγέλην· κατένευσε δὲ Χριστὸς οἰκονομικῶς, καί τοι τὸ παρ' αὐτῶν ἐσόμενον οὐκ ἠγνοη-

χείροσι· γυμνὸς γὰρ τὰ τῶν τεθνεώτων μνήμα- VIII.
 .α. περιφοιτῶν, τῆς τῶν δαιμονίων ἀπανθρωπίας
 ἀπόδειξις ἦν· ἐφίησι γάρ τινες οἰκονομικῶς ὁ
 τῶν ὅλων Θεὸς ὑπ' αὐτοῖς γίνεσθαι, οὐχ' ἵνα
 πάθωσι μάλ' ὅν, ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς δι' αὐτῶν μά-
 θωμεν ὅποιοί τινες εἰσὶν ἐκεῖνοι περὶ ἡμᾶς, οὕτω
 τε παραιτώμεθα τὴν ὑποκεῖσθαι θέλαιν αὐτοῖς·
 ἐνὸς γοῦν πεπονθότος, οἰκοδομοῦνται πολλοί.

Ὁ γεργερσηνὸς, ἤγουν ἡ ἐν αὐτῷ λανθάνου- v. 28.
 σα τῶν δαιμονίων ἀγέλη, προσέπιπτε τῷ Χρι-
 στῷ, καὶ ταῦτα ἐβόα.

Καὶ μοι ἐνταῦθα βλέπε, θράσει πολλῷ καὶ
 ἀπονοίᾳ συμπεπλεγμένην δειλίαν· δεῖγμα μὲν
 γὰρ ἀπονοίας διαβολικῆς, τὸ τολμῆσαι λέγειν
 τί ἐμοὶ καὶ σοὶ υἱὲ τοῦ Θεοῦ· δειλίας δὲ, τὸ
 δέεσθαι ἵνα μὴ βασανισθῇ· ἀλλὰ γὰρ εἰ οἶδας
 ὅλως αὐτὸν υἱὸν ὄντα τοῦ ὑψίστου θεοῦ, ὁμο-
 λογεῖς ὅτι Θεός ἐστιν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ
 τῶν ἐν αὐτοῖς· εἶτα πῶς τὰ μὴ σὰ, μᾶλλον δὲ
 τὰ αὐτοῦ, διαρπάζεις; εἶτα λέγεις τί ἐμοὶ καὶ
 σοὶ· καὶ τίς ἀνέξεται τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων
 μέχρι παντὸς ἀνεῖναι βαρβάρους τοὺς ὑπὸ σκῆ-
 πτρα κειμένους; τὰς σαυτῷ πριπούσας ἐρεύγου
 φωνὰς· αὗται δὲ εἰσιν ἐν τῷ δεόμαί σου μή με
 βασάνισης.

Καὶ ἄθρει δὴ μοι πάλιν τὴν ἀπαράβλητον
 δόξαν τοῦ πάντων ἐπέχεινα, φημὶ δὴ Χριστοῦ

VIII. σμένους, οἱ καὶ διὰ τοῦ καταδέξασθαι τὴν πίστιν, συνόντα διὰ παντὸς ἔχουσι τὸν Χριστὸν· ἀλλὰ καὶ δεινὸς ἔσθ' ὅτε χειμῶν καταρρήγνυται, καὶ μυρία περιστάσεων τοῦ ἁγίου σκάφους κατεξανίσταται κύματα· ἀναρίθμητοι δὲ ὥσπερ παφλάζουσι πειρασμοὶ, καὶ μὴν καὶ πνεύματων πονηρῶν ἀγριότης ἐγκατασκήψασα, πρὸς αὐτὸ καταφέρει τοῦ θανάτου τὸ δεῖμα· καὶ σύνεστι μὲν τοῖς ἑαυτοῦ γνωρίμοις, Χριστὸς· διὰ δὲ τὸ πολλὰς ἐφεῖναι παθεῖν οἰκονομικῶς, ἀπομιμεῖσθαι πῶς δοκεῖ τὸν νυστάζοντα· ὅταν τρίνυν ὑπέρμετρος ἀληθῶς, καὶ οὐκέτι τοῖς πλωτῆρσι φορητὸς ὁ θόρυβος ἦ, καὶ πρὸς ἄκρον ἤδη τοῦ κακοῦ τὰ πρόβατα βλέπη, τότε προσήκει βοᾶν μονονουχὶ λείγοντας, ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς κύριε; ἀμελητὶ γὰρ διαναστήσεται, καὶ πάντα μὲν ἐκποδῶν ποιήσει φόβον· ἐπιτιμήσει δὲ τοῖς πειράζουσι, καὶ μεταστήσει τὸ πένθος εἰς εὐθυμίαν, εὐδλίαν ἀπλώσας τὴν ἀπαλὴν καὶ ἀκύμονα· περιόψεται γὰρ οὐδαμῶς τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποιθότας.

γ. 26.
p. 127. a.

Προσωρμίσθη ὁ σωτὴρ τῇ Γερύσηνῶν, ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς· εἰτά τις ὑπήντησεν ἀνὴρ, ὃς ἦν ἐνδιαίτημα πολλῶν καὶ ἀκαθάρτων πνεύματων, ἔξω καὶ νοῦ καὶ φρενὸς ὑπάρχων, καὶ οὐδὲν ἀπιοικῶς τῶν τεθνεώτων ἤδη καὶ ἐν γῇ κειμένων· μᾶλλον δὲ τάχα που καὶ ἐν τοῖς ἔτι

γουςι τὸ, τίς οὗτος ἐστὶν, ἀντὶ τοῦ πόσος καὶ νηϊ-
οῖος, καὶ ἐν ὅσῃ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ ὅτι καὶ
αὐτοῖς ἐπιτάσσει τοῖς ὕδασι καὶ τῷ ἀνέμῳ, καὶ
ὑπακούουσιν αὐτῷ ἐπιταχτικὸν γάρ ἐστι τὸ ἔρ-
γον· δεισποτικὴ πρόσταξις, καὶ οὐκ ἀξιώσις οἰ-
κετικὴ μέγα καὶ τοῦτο πρὸς θαῦμα καὶ ὄνησιν
τοῖς ἀκρωμένοις ὑπακούει γὰρ ἡ χτίσις οἷς ἂν
ἐπιτάττειν βούλεται Χριστὸς ἀμέλει καὶ τὸν
τῆς ἐπιτιμῆσεως τρόπον ἐν ἐξουσίᾳ Θεοωρεπεῖ
γενέσθαι φησὶν ὁ Ματθαῖος· ἔφη γὰρ εἰπεῖν τῇ
θαλάσσῃ τὸν κύριον, σιώπα, πεφίμωσο· καὶ ἅμα
τῷ λόγῳ, ἠκολούθησε τὸ πρόσταγμα· καὶ ἡ θά-
λασσα ἐπαφρίζουσα τοῖς κύμασι, ἤκουσε τοῦ
σαρκωθέντος λόγου, καὶ πέπαυται τοῦ χειμῶ-
νος, καὶ γινώσκει τὸν ἀπ' ἀρχῆς αὐτὴν συναγα-
γόντα προστάγματι, τὸν θεμένον ἄμμον ὄριον
αὐτῇ, ὃ οὐχ' ὑπερβήσεται.

Καὶ τύπος τοῦ περὶ τοὺς μαθητὰς συμβάν- p. 126. α-
τος ὕστερον· λύμνη γὰρ ἡ Ἰουδαία, περὶ ἣν κατ-
έβη λαίλαψ πολλὴ τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ μα-
νίας τῶν Ἰουδαίων· ἐταράχθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ,
ὥστε καὶ φυγεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ὕπνου ἀνέστη
ὁ σωτὴρ, καὶ πάλιν οἱ μαθηταὶ ἐν Γαλήνῃ ἐπι-
στάς γὰρ αὐτοῖς, εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν.

Ἐτέρως δὲ, ἐν σχήματι θαλάσσης τοῦδε τοῦ
καθ' ἡμᾶς νοουμένου κόσμου, σκάφος ἡ ἐκκλη-
σία νοηθήσεται, πλωτῆρας ἔχουσα τοὺς ἁγία-

viii. ἐστὶ, ὀλιγόπιστοι; Θορυβεῖ γὰρ ἔσθ' ὅτι καὶ
 τὸν εὖ βεβηκότα νοῦν, ἐπισκήψας ἀδοκῆτως φό-
 βος θανάτου· διὰ τοῦτο προσήεσάν ποτε λέγον-
 τες τῷ Χριστῷ· πρόσθε ἡμῖν πίστιν· λείπεται
 τοῦ τελείου πρὸς πίστιν, ὁ τοῖς τῆς ὀλιγοπι-
 στίας ἐγκλήμασιν ὑπειννεγμένος· ὥσπερ γὰρ ὁ
 χρυσὸς ἐν πυρὶ δοκιμάζεται, οὕτως καὶ πίστις
 ἐν πειρασμοῖς· πλὴν ἀσθενὴς ὁ ἀνθρώπου νοῦς·
 δεῖται δὲ πάντως τῆς ἄνωθεν χειρὸς, εἰς τὸ
 δύνασθαι διενεγκεῖν ἀνδρείως τὰ παρεμπίπτον-
 τα· καὶ τοῦτο ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἐδίδασκεν εἰπὼν·
 χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν· ὁμολογεῖ
 δὲ τοῦτο καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, γράφων·
 πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με Χριστῷ·
 παυσαμένου δὲ τοῦ χειμῶνος, καὶ εἰς γαλήνην
 καὶ εὐδίαν, νεύματι Χριστοῦ, τῆς θαλάσσης
 μεταβληθείσης, καταπειωληγμένοι τὴν θεοση-
 μείαν οἱ μαθηταί, παρεψιθύριζον ἀλλήλοις λέ-
 γοντες· τίς ἄρα οὗτος ἐστίν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέ-
 μοις ἐπιτάσσει, καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν
 αὐτῷ; ἄρ' οὖν ὥς οὐκ εἰδότες αὐτὸν, τὸ τίς οὗ-
 τος ἐστὶ παρηγόρευον ἀλλήλων; εἶτα, πῶς οὐκ
 ἀπίθανον παντελῶς τὸ χρῆμα ἐστίν; ἤδεσαν γὰρ
 ὄντα θεὸν καὶ υἱὸν θεοῦ, τὸν Ἰησοῦν, καταπλητ-
 τόμενοι δὲ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυνάμεως τὴν ὑπερ-
 βολὴν, καὶ τὴν τῆς θεότητος δόξαν· καὶ τοι καθ'
 ἡμᾶς ὄντι· τὲ καὶ ὀρωμένῳ κατὰ τὴν σάρκα, λέ-

ναι συμφερόντως ἐγίνετο, ὥστε μείζον φανῆναι τοῦ θαύματος, καὶ διηγεῖσθαι τοῦ συμβάντος τὴν μνήμην· προσδοκήσαντων γὰρ ἀπολλύσθαι πρότερον, τότε ἐσώθησαν· ἵνα ὁμολογήσαντες τὸν κίνδυνον, μάθωσι τοῦ θαύματος τὸ μέγεθος· πλὴν ὡς ἔφην διανιστῶσι λέγοντες, σῶσον, ἀπολλύμεθα· οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν ἀπολέσθαι ποτε, συνόντος αὐτοῖς τοῦ πάντα ἰσχύοντος· ἀλλ' ἐγέρταί παραχρῆμα Χριστὸς, ὁ πάντων ἔχων τὸν ἐξουσίαν, καὶ καθίστησι μὲν εὐθὺς τὸν κλύδωνα, συνέσπει δὲ τὰς τῶν πνεύματων ὁρμὰς, καὶ τὸν θόρυβον ἔπαυσε, καὶ δι' αὐτῶν ἔδειξε τῶν πραγμάτων ὅτι θεὸς ἐστὶ· λεγέσθω τοίνυν παρ' ἡμῶν τὸ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸν σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ κατὰπραύνεις· καταστήσας δὲ τὸν κλύδωνα τῆς θαλάσσης, καὶ χειμαζομένην ἅμα τῷ σκάφει τῶν ἁγίων μαθητῶν τὴν πίστιν, μεθίστησι πρὸς τὸ ἀραρὸς, καὶ οἶονεὶ γαλήνην αὐτοῖς ἐνεργάζεται, τὰ τῆς ὀλιγοπιστίας περιστείλας κύματα· καὶ μετὰ τοῦ χειμῶνος τῶν ὑδάτων, τὸν χειμῶνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν λύει, ἐπιτιμῶν καὶ παιδεύων ὁμοῦ, ὡς τὸν φόβον οὐχ' ἢ τῶν πειρασμῶν ἐρσάζεται ἐπαγωγῇ, ἀλλὰ τὸ τῆς διανοίας ἀσθενὲς· ἔφη Ἰούν, ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; ὃ γε μὴν ἕτερος τῶν εὐαγγελιστῶν, εἰπεῖν αὐτὸν διατείνεται· τί δειλοὶ

·viii. αὐτοὺς ἐκάλει δειλίαν, ὡς ἑτέραν οὐκ ἔχοντες τοῦ σώζεσθαι τὴν ἐλπίδα, πλὴν ὡς μόνον αὐτὸν τὸν τῶν δυνάμεων κύριον· δῆλον δὲ ὅτι Χριστὸν διανιστῶσι λείγοντες· ἐπιστάτα, σῶσον, ἀπολλύμεθα· καθευδῆσαι γὰρ αὐτὸν ὁ εὐαγγελιστῆς φησὶ· ὁ δὲ Μάρκος προστίθησιν ὡς καὶ ἐν προσκεφαλαίῳ, δεικνὺς τὸ ἄτυφον, καὶ πολλὴν ἐνθεῦθεν ἡμᾶς παιδεύων φιλοσοφίαν· οἰκονομικώτατα δέ μοι καὶ τοῦτο λίαν πεπράχθαι δοκεῖ, ἵνα μὴ εὐθὺς ἀρξαμένου τοῦ κλύδωνος ἐπισηδᾶν τῷ σκάφει, τὴν παρ' αὐτοῦ ζητῶσιν ἐπικουρίαν· ἀλλ' οἷον ἀκμάσαντος ἤδη τοῦ κακοῦ, ἐμφανεστέρα γένηται τῆς Θεοπρεποῦς ἐξουσίας ἡ δύναμις, μαινομένην καθιστῶσα θάλασσαν, καὶ μεθιστῶσα πρὸς γαλήνην μεγάλην, ὡς μὴ δὲ ἔχνος ἐπιμεῖναι τῆς ταραχῆς· εἰ γὰρ ἐγρηγορότος ἐγένετο, ἢ οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν, ἢ οὐκ ἂν παρεκάλεισαν, ἢ οὐδ' ἂν ἐνόμισαν αὐτὸν δύνασθαι τι τοιοῦτον εἰπεῖν· διὰ τοῦτο καθεύδει, διδούς καιρὸν τῇ δειλίᾳ, τρανοτέραν αὐτοῖς ποιῶν τῶν γινομένων τὴν αἴσθησιν· οὐ γὰρ ὁμοίως τίς ὁρᾷ τὰ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις σώμασι γινόμενα, καὶ τὰ ἐν ἑαυτῷ· ἐπεὶ οὖν πάντας εὐργέτηθέντας εἶδον, ἑαυτοὺς δὲ οὐδενὸς ἀπολελαυκότας, ὑπῆλοί τε ἦσαν, ἔδει δὲ αὐτοὺς διὰ τῆς οἰκείας αἰσθήσεως ἀπολαῦσαι τῶν εὐεργεσιῶν, συγχωρεῖ τὸν χειμῶνα γυμνασίας ἕνεκεν, καὶ τὸ θορυβεθῆ-

λαιον ἡμῖν ἐξηγούμενος, τὴν ἀγαθὴν ἔφη γῆν viii.
 ἐκδοῦναι καρποὺς ἐν τρισὶ διαφοραῖς· ἡ μὲν γὰρ
 φησιν, ἐποίησεν ἑκατὸν, ἡ δὲ ἐξήκοντα, ἡ δὲ
 τριάκοντα· ἄθρει δὴ οὖν ὅπως τρεῖς ἔφη Χρι-
 στὸς εἶναι τὰς βλάβας, καὶ ὁμοίως ἰσαριθμούς
 αὐταῖς τὰς εὐδοκιμήσεις· τὰ μὲν γὰρ εἰς τὴν ὁδὸν
 πίπτοντα τῶν σπερμάτων, ὑπὸ πτηνῶν διαρπά-
 ζεται, τὰ δὲ ἐν τοῖς πετρώδεσιν ἐξανθήσαντα
 μόνον οὐκ εἰς μακρὰν ξηραίνεται· τὰ δὲ ταῖς
 ἀκάνθαις ἐναποπνίγεται· γῆ δὲ ἡ θελητὴ καρ-
 ποὺς ἀποτίκτει, τοὺς ἐν τρισὶν ὡς ἔφην διαφο-
 ραῖς, ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα καὶ τριάκοντα· ὡς
 γὰρ ὁ πάνσοφος Γράφει Παῦλος, ἕκαστος ἡμῶν
 ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ
 οὕτως· οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ μέτρῳ πάντα τε καὶ πάν-
 τως τὰς τῶν ἀγίων εὐδοκιμήσεις γεγεννημένας
 εὐρίσκομεν· πλὴν ζηλοῦν ἀναγκαῖον τὰ μείζονά
 τε καὶ ὑπερκείμενα τῶν χθαμαλωτέρων.

Διέπλει μὲν ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις v. 22.
p. 125. b.
 Χριστὸς τὴν Τιβεριάδα θάλασσαν ἥτοι λίμνην
 ἐγήγερται δὲ κατὰ τοῦ σκάφους ἀδόκητός τε καὶ
 ἀπηνῆς χειμῶν, καὶ ταῖς τῶν ἀνέμων ἐμβολαῖς
 ὑψοῦτο κύμα κυρτούμενον, τὸ τοῦ θανάτου δέος
 ἐνετίθει τοῖς μαθηταῖς· τεθορύβηνται γὰρ οὐ
 μετρίως, καὶ τοι τὸ θαλασσορρεῖν εἰδότες, καὶ
 κλύδωνος οὐκ ὄντες ἀπείρατοι· ἐπειδὴ δὲ λοι-
 πὸν τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος πρὸς ἀφόρητον

VIII. καὶ ἔξῃσιν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύ-
 σῃ· ἴδωμεν δὲ καὶ τὰς ἀκάνθας αἷς ὁ θεῖος ἀπο-
 πνίγεται σπόρος, τί πάλιν φησὶν ὁ σωτὴρ· ἐνίη-
 σι μὲν οὖν αὐτὸς τὸν σπόρον, ὁ δὲ καὶ τοὶ ταῖς
 τῶν δεξαμένων ἐναπομείνας ψυχαῖς, καὶ οἷον
 ἀνασχῶν ἤδη καὶ ἐν ἀργαῖς τοῦ φαίνεσθαι διε-
 λάσας, ὑπὸ μεριμνῶν συμπνίγεται κοσμικῶν,
 καὶ καθά φησιν Ἰερεμίας, γίνεται δράγμα μὴ
 ἔχον ἰσχὺν τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον· νεώσατε τοί-
 ρυν ἑαυτοῖς νεώματα, ἕτερος προφήτης φησὶ, καὶ
 μὴ σπείρητε ἐν ἀκάνθαῖς· οὐκοῦν ἵνα ὁ θεῖος
 ἡμῖν ἐξανθήσῃ σπόρος, προαποβάλωμεν τῆς ἑαυ-
 τῶν διανοίας μερίμνας κοσμικὰς.

γ. δ.
p. 123. b.

Εἴη δ' ἂν γῇ πῶν καὶ εὐτοκος, ποιοῦσα
 καρπὸν ἑκατοντάπλασίονα, ψυχαὶ καλαί τε καὶ
 ἀγαθαί, εἰς βάθος δεχόμεναι τὰ τοῦ λόγου
 σπέρματα, καὶ κατέχουσαι, καὶ γενναίως τρέ-
 φουται· περὶ τῶν τοιούτων ἂν λέγοιτο καὶ μά-
 λα δικαίως, τὸ δι' ἐνὸς τῶν ἀγίων προφητῶν
 εἰρημένον παρὰ θεοῦ· καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς πάν-
 τα τὰ ἔθνη, διότι ἐγένεσθε ὑμεῖς γῇ θελητῇ·
 ὅταν γὰρ εἰς νοῦν καθαρὸν τῶν παρενοχλεῖν εἰω-
 θότων θεῖος ποτὲ λόγος κατενεχθῇ, τότε δί-
 δωσι ρίζαν εἰς βάθος· καὶ ἀστάχυος δίκην ἐπι-
 πηδᾷ, καὶ τελεσφορεῖται καλῶς· πλὴν ἐκεῖνο
 χρήσιμον οἶμαι χρηστόμαθεῖν ἐλομένοις εἰπεῖν·
 ὁ γάρ τοι Ματθαῖος αὐτὸ δὲ τουτὶ τὸ κεφά-

γυνῆται μὲν τῷ πλήθει τῶν συναγηγερμένων, καὶ VIIII.
ἀσμένως προσίενται τὰς μυσταγωγίας· πλὴν οὐ
κεκριμένως, ἀλλ' ἐξ ἐλαφρῶν θελημάτων· ἀπο-
φοιτήσαντες δὲ τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς λήθην εὐθὺς
ἀποφέρονται τῶν ἱερῶν μαθημάτων· καὶ μὲν μὴ
χειμάζῃται τὰ χριστιανῶν, σώζουσιν ἐκεῖνοι τὴν
πίστιν· διωγμοῦ δὲ θορυβήσαντος, φυγάδα τὸν
νοῦν ἔχουσι· πρὸς οὓς ὁ προφήτης Ἰερεμίας,
φησὶν· ἀναλάβετε ὄπλα καὶ ἀσπίδας· μάλιστα
μὲν γὰρ ἄμαχον ἔχει τὴν χεῖρα ὁ διασώζων
θεὸς, καὶ καθά φησὶν ὁ πάνσοφος Παῦλος, πι-
στὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι
ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρα-
σμῷ, καὶ τὴν ἐκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν·
πλὴν εἰ γένοιτό πως καὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσε-
βείας ὑπεραθλοῦντας παθεῖν, τότε πάντῃ τὲ καὶ
πάντως ἐσόμεθα ζηλωτοὶ· καὶ γοῦν τοῖς ἁγίοις
ἀποστόλοις ἔφασκεν ὁ σωτὴρ· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ
τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ
δυναμένων ἀποκτεῖναι, καὶ τὰ ἐξῆς· σὺ μόνοις
δὲ λόγοις ταῦτα ἡμᾶς ἐξεπαιδεύειν, ἀλλὰ καὶ
ἔργοις· τέθεικε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
χὴν, καὶ αἵματι τῷ ἰδίῳ κατεκτήσατο τὴν ὑπ'
οὐρανὸν ἐσμέν τοιγαρεῦν οὐχ' ἑαυτῶν, τοῦ πρια-
μένου δὲ μᾶλλον καὶ διασώσαντος, καὶ αὐτῷ
τὴν ἑαυτῶν ὀφείλομεν ζωὴν· ὡς γάρ φησιν ὁ θε-
σπέσιος Παῦλος· διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε

υπὶ. οὐκ ἔνεστι τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς, τοῦτο δείκνυσιν ἡ παραβολὴ τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασι, διὰ τῶν ἐν αἰσθήσει καὶ οἷον ἀπτῶν πραγμάτων διαμορφοῦσα καλῶς τὴν τῶν νοητῶν ἰσχύοντά· ἴδωμεν τοίνυν ὁποίαν ἡμῖν ἐξυφαίνει τὴν νόησιν, τοῦ σωτῆρος ὁ λόγος.

v. 5.
p. 122. b.

Τίς δὲ ἄρα ἐστὶ τῆς παραβολῆς ὁ σκοπὸς, καὶ ὅποι ποτὲ βλέπει τῆς παραβολῆς τὸ βάθος, παρ' αὐτοῦ μάθωμεν τοῦ συνθέντος αὐτὴν ἡγνόησαν ταῦτα πρὸ ἡμῶν οἱ μακάριοι μαθηταί, καὶ προσήεσαν τῷ σωτῆρι, παρακαλοῦντες καὶ λέγοντες, τί ἐστὶ αὕτη ἡ παραβολή;

p. 123. a.

Ἄλλ' ἴδωμεν ποία τίς ἐστὶν ἡ πρόφασις, δι' ἣν ἀρπάζεται τὰ ἐν ταῖς ὁδοῖς σκληρὰ καὶ ἀνήροτος ἐστὶ πᾶσα πῶς ὁδὸς, διὰ τὸ τοῖς ἀπάντων ὑποκεῖσθαι ποσὶ, καὶ οὐδὲν αὐταῖς ἐλχώννυται τῶν σπερμάτων· οὐκοῦν ὅσοι τὸν νοῦν ἔχουσι σκληρὸν, οὐκ εἰσδύεται ἐν αὐτοῖς θεῖόν τι καὶ ἱερὸν νοουθένμα, δι' οὗ δύναται καρποφορεῖν τὰ εἰς ἀρετὴν αὐχήματα· οὗτοί τοις ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ αὐτῷ δὴ τῷ σατανᾷ, πεπατημένη γέγονασιν ὁδὸς, οὗς οὐκ ἔστι ποτὲ καρπῶν ἀγίων γενέσθαι τροφούς, στεῖραν καὶ ἄγονον ἔχοντας τὴν καρδίαν· πάλιν εἰσὶ τινὲς ἀπεριεργάστως ἔχοντες τὴν πίστιν ἐν ἑαυτοῖς, ὡς ἐν ἀπλότητι λόγων· οὗτοι ἄρριζον ἔχουσι τὴν εὐσέβειαν, εἰσιόντες γὰρ ἐν ἐκκλησίαις, ἐπιδάν-

λόγους αὐτοῦ, καὶ κρυβήσεται ὡς ἀφ' ὕδατος νηπι-
φερομένου.

Ὅτι δὲ κεκρυμμένος αἰεί πως τοῦ σωτῆρος ὁ
λόγος, δῆλον· οὕτως ἡμῖν αὐτὸν καὶ ὁ μακά-
ριος ψαλμωδὸς εἰσκεχόμενε λέγοντα, ἀνοίξω ἐν
παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἄθρει δὲ οὖν εἰς πέ-
ρας ἐκβεβηκὸς τὸ παρ' αὐτοῦ διηγορευμένον,
πλείστη μὲν γὰρ πληθὺς συναγήγερτο περὶ αὐ-
τὸν, τοῖς ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰουδαίας· προσελάλει
δὲ αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν οὐκ
οὔσιν ἀξίοις μαθεῖν τὰ μυστήρια τῆς τῶν οὐ-
ρανῶν βασιλείας, ἀσυμφανῆς ἦν ὁ λόγος· λό-
γου γὰρ ἡξίου οὐδενὸς, τὸ τὴν εἰς αὐτὸν πί-
στιν προσήκασθαι· ἀντίπραττον δὲ ἀνοσίως, καὶ
τοῖς δι' αὐτοῦ κηρύγμασι, καὶ γοῦν ἐπετίμων
ταῖς ἐθέλουσι προσεδρεύειν αὐτῷ, καὶ τὴν παρ'
αὐτοῖς διψῶσι μυσταγωγίαν, δυσσεβοῦντές τε
καὶ λέγοντες· δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται, τί
ἀκούετε αὐτοῦ; οὐκοῦν οὐκ ἐκείνοις δέδοται γινῶ-
ναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,
ἡμῖν δὲ μᾶλλον τοῖς ἐτοιμοτέροις εἰς πίστιν·
δίδωκε γὰρ ἡμῖν αὐτὸς τὸ δύνασθαι νοεῖν πα-
ραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τὲ σοφῶν
καὶ αἰνίγματα.

Ῥητίον δὲ καὶ ἔτι, ὅτι εἰκόνες εἰσὶν ὥσπερ p. 122. α.
αἱ παραβολαὶ πραγμάτων οὐχ' ὁρατῶν, νοη-
τῶν δὲ μᾶλλον καὶ πνευματικῶν· ὃ γὰρ ἰδεῖν

VI. των φευγέτω συνήθειαν· φθείρουσι γὰρ ἡθὴ χρη-
στὰ ὁμιλίας κακαί· νουθετεῖν δὲ τοὺς τοιούτους,
τὸ κωλύον οὐδέν.

v. 36.
p. 109. b.

Κέκληται μὲν οὖν παρ' ἐνὸς τῶν φαρισαίων
ὁ κύριος· ἐπειδὴ δὲ χρηστός ἐστὶ καὶ φιλόανθρω-
πος, καὶ πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ
εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, κατένευσεν αἰ-
τοῦντι τὴν χάριν· καὶ εἰσελθὼν, κατεκλίθη· εἴ-
τα γύναιον ἐπειστρέχει, ἀκόλαστον μὲν ἐν τῇ
βίῳ γερόμενον, πιστὴν δὲ προαίρεσιν ἐπιδεικνύ-
μενον, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς φθάσασι μῶμον οὐκ ἀγ-
νοήσασα, παρεκάλει Χριστὸν ὡς ἀποσμηῆσαι δυν-
άμενον καὶ ἀπαλλάξαι παντὸς αἰτιάματος, καὶ
τῶν ἡμαρτημένων δωρήσασθαι ἄφεσιν· ἔδρα δὲ
τοῦτο στάσα ὁπίσω· ἔμωροσθαι γὰρ ἐστάναι,
οὐπω ἡδύνατο πρὸ τῆς ἀφίσεως τῶν ἀμαρτιῶν.

C A P. VIII.

VIII.
v. 4.
p. 121. a.

Οἱ μακάριοι προφῆται, πολυτρόπως τοὺς πε-
ρὶ Χριστοῦ πεποίηνται λόγους· οἱ μὲν γὰρ ὡς
φῶς ἡξοῖτα προαπήγγελον, οἱ δὲ καὶ ἐν τάξει
καὶ ὑπεροχῇ τῇ βασιλικῇ· καὶ Γοῦν ἔφη τίς αὐ-
τοῖς· μακάριος ὃς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα, καὶ
οἰκεῖους ἐν Ἱερουσαλὴμ· ἰδοὺ καὶ βασιλεὺς δί-
καιος βασιλεύσει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως
ἄρξουσι, καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρύπτων τοὺς

λείας καὶ σωτήριας ἐγένετο πρόξενος· ἔλεγε γὰρ νπ.
οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῖ, ἀλλ'
οἱ κακῶς ἔχοντες· ὑμᾶς μὲν γὰρ ὁ διὰ Μωϋ-
σέως νόμος μὴ συνδιαιτᾶσθαι πονηροῖς ἐκέλευ-
σεν, ἵνα μὴ ὡς ἀσθενεῖς καὶ πρὸς ἀμαρτίαν εὐ-
κολοί, ῥαδίως εἰς τὸν αὐτὸν τῆς ἀσεβείας ἐμ-
πέσητε βυθὸν· εἰ γὰρ ἐδραῖοι ἦτε πρὸς ἀρετὴν,
καὶ πρὸς εὐσέβειαν εἵχετε βεβηκότα τὸν νοῦν,
οὐκ ἂν κεκώλυκε· Χριστὸς δὲ τί ἂν πάθοι τῶν
ἀδικεῖν πεφυκότων; ἀλλ' ἠγνόησας παντελῶς τὸ
περὶ αὐτοῦ μυστήριον θεὸς γὰρ ὦν λόγος, γέ-
γονε μεθ' ἡμῶν, τοὔτέστιν ἐσαρκώθη δι' ἡμᾶς,
οὐκ ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κό-
σμος δι' αὐτοῦ· τοῦ δὲ κατὰκρίνοντος ἦν, τὸ μὴ
συνεῖναι θέλειν τοῖς οὖσιν ἐν ἀμαρτίαις· τοῦ δὲ
σώζειν ἐθέλοντος, τὸ καὶ συνεῖναι καὶ νοθε-
τεῖν, καὶ τῶν αἰσχιόνων ἀναπεῖθαι ἀποφοιτᾶν
καὶ τῆς εἰς τὸ φαῦλον ὁδοῦ, τὴν τῆς εἰς αἰῶνα
ζωῆς ἀνθελέσθαι τρίβον· οὐκ ἤλθε καλέσαι δι-
καίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· οὐ μω-
λύνεται ἥλιος πᾶσαν φωτίζων τὴν ὑπ' οὐρανόν,
καὶ ἀκαθάρτοις πολλοῖς σώμασιν ὁμιλῶν· οὐδὲ
ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀδικηθεῖν ἂν κατ' οὐδέ-
να τρόπον, πονηροῖς ἀνθρώποις συναστρεφόμενος·
μηδεὶς δὲ τὸ ἑαυτοῦ μέτρον δεσποτικοῖς ἀξιώ-
μασιν ἀμιλλᾶσθαι ζητείτω· ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ
ἀσθένειαν ἕκαστος λογιζόμενος, τὴν τῶν τοιού-

V.I. τολμᾶς, ὃν ἔδει μᾶλλον τοῦ παντός ἀξιοῦσθαι
 θαύματος; δαιμονᾶν ἔφης τὸν κατ'ανεκροῦντα ταῖς
 ἀπ'ἰτίαις τῆς ἁμαρτίας τὸν νόμον, τὸν ἐμφωλεύον-
 τα τοῖς μέλεσι τῆς σαρκός, καὶ ἀντιστρατευό-
 μενον τῷ νόμῳ τοῦ νοὸς ἡμῶν; ὁδὸς ἦν ὁ μακά-
 ριος Βαπτιστῆς τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας· ἴδω-
 μεν δὲ καὶ τὸν ἕτερον, ὃς δοκεῖ πῶς τὴν ἐναν-
 τίαν ἰέναι τρίβον τῆς τοῦ ἁγίου Βαπτιστοῦ πο-
 λιτείας· οὐκ ἦν ἐν ἐρήμῳ Χριστὸς, ἐν ἄστει δὲ
 μᾶλλον ἐποιεῖτο τὴν διατρίβην ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις
 ἀποστόλοις· καὶ ἡ δίαιτα δὲ οὐ σκληραγωγίαν
 εἶχε τοιαύτην, ὅποια τις ἦν ἡ τοῦ ἁγίου Βα-
 πτιστοῦ· ἄρ' οὖν ἐπαινεῖς καὶ τοῦτον; οὐδαμῶς·
 γέγονας δὲ φιλαίτιος καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ Χριστῷ·
 ἔφης γὰρ· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάτος καὶ οἰνοπότης,
 ποῦ δὲ τοῦτο δεικνύειν ἔχεις; καὶ τοὶ Μαρίας
 καὶ Μάρθας ὑποδεξαμένων ἐν Βηθανίᾳ ποτὲ,
 εἴτα μιᾶς τῶν ὀνομασμένων περὶ πολλὴν δια-
 κονίαν περισπωμένης, ἀνακόπτων ὁρᾶται Χριστὸς
 τὸ πέρα μέτρου, καὶ καταρρύθμιζων ἡμᾶς εἰς
 αὐτάρκειαν, ἔφη γὰρ· μεριμνᾶς καὶ τυρβάζῃ πε-
 ρὶ πολλὰ· ὀλίγων δὲ ἐστὶ χρεία, ἢ ἑνὸς· ἦν δὲ
 τοιοῦτος αἰεὶ τε καὶ πανταχοῦ· τελώναις δὲ συν-
 ηυλίζετο, ἀνάλωτος ὢν αὐτὸς ἁμαρτίας παντε-
 λῶς· ἔφη γὰρ· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ
 ἁμαρτίας; οὐκοῦν οὐδὲν ἂν ἠδικήθῃ καὶ συνὼν
 ἁμαρτωλοῖς, τούναντίον δὲ πάσης αὐτοῖς ὠφε-

προφητῶν ἡ ἐλπὶς οἰχήσεται; τί δὲ ὁ τοσοῦτος vii.
 τῶν ἀγίων πράξει χορὸς, εἴπερ ἔξω τῆς τῶν
 οὐρανῶν βασιλείας κείσεται; ἀλλ' ὥς κατὰ τὸν
 Ἰωάννου καιρὸν, καὶ λοιπὸν ἐφεξῆς ἡ τοῦ πνεύ-
 ματος δόσις, καὶ ἡ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος
 εἰς Θεὸν ἀναγέννησις, διὰ πίστεως ἀρπάζεταιται.

Ἦν τάχα που παιγνίου τίς τρόπος παρὰ τῶν
 Ἰουδαίων παισὶν οὕτως ἔχων εἰς μέρη δύο πλη-
 θὺς παιδίων ἐτέμνετο, ἃ καὶ τὴν τοῦ βίου γε-
 λῶντα τύρβην, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων τὸ
 ἀνώμαλον, καὶ τῶν ἐτέρων τὴν εἰς ἕτερα δει-
 νὴν καὶ ἀθρόαν μεταβολὴν· τὰ μὲν ἡϋλουν, τὰ
 δὲ ἐθρήνουν· ἀλλ' οὔτε τοῖς αὐλοῦσι καὶ χαί-
 ρουσιν οἱ θρηνοῦντες συηδοντο, οὔτε μὴν τοῖς
 κλαίουσιν οἱ τὸν αὐλὸν ἔχοντες, συνεπλάττον-
 το· εἴτα ἀλλήλοις ἐνεκάλουν τρόπον τίνα, τὸ
 ἀσυμπαθὲς ἤγουν ἀδιάθετον τοιοῦτόν τι πε-
 πονθέναι τοὺς τῶν Ἰουδαίων δήμους ὁμοῦ τοῖς
 προεστηκόσιν, ἰσχυρίζετο Χριστός.

Διὰ ποίου πράγματος σαγηνευθήσῃ πρὸς πί- v. 33.
 στιν, ἀσύνετε φαρισαῖε, πάντα διασύρων ἀδια-
 κρίτως, καὶ οὐδὲν ἀξίων ἐπαινεῖν; προειβάδισε
 τοῦ σωτῆρος ὁ μακάριος Βαπτιστῆς, μετανοεῖτε
 λέγων, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν·
 ἐξιόχρεως ἦν εἰς τὸ δύνασθαι πείθειν, καὶ ἐξ
 αὐτῆς τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ ἀξιαλάστου ζωῆς
 μαρτυρούμενος· εἴτα κακίζειν τὸν τοιοῦτον ἀπο-

v. 31.
p. 118. b.

VII. τοῖς ἀκροώμενοις ἐδείκνυεν· εἶτα εἰκόνα ὥσπερ αὐτὸν ἀναθεὶς τῆς ἐνούσης ἀρετῆς, ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ἔχουσιν τὸ ἀκρότατον, ἀντιπαρατίθουσι τὸ μείζονος ἀγαθόν, τὸν ἄρτι τῆς βασιλείας ἀψάμενον, καὶ εἰς υἷὸν ἀναγεννηθέντα θεοῦ διὰ τοῦ πνεύματος· βασιλείαν γὰρ οὐρανῶν τὴν τοῦ πνεύματος δόσιν εἶναι φαμέν, κατὰ τὸ, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ· μείζων οὖν ἄρα παντὸς γεννητοῦ γυναικός, ὁ τῇ τοῦ πνεύματος ἀναγεννήσει τετιμημένος· οἱ μὲν γὰρ ἔτι τέκνα καλοῦνται σαρκός, οἱ δὲ πατέρα τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἐπιγράφονται, οὐκέτι χρηματίζοντες γεννητοὶ γυναικῶν, ὡς Ἰωάννης καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ θεοῦ γεννηθέντες, καὶ Θείας κοινωνοὶ γεγόμενοι φύσεως· οὐκοῦν καὶ ἐλάττονες ὦμεν τῶν τὴν ἐν νόμῳ δικαιοσύνην κατωρθώκων, κατὰ γε τὴν τῆς ζωῆς ἀγιότητά φημι, ἀλλ' ἐν μείζοσι γεγόναμεν διὰ Χριστὸν· μεμνήσθαι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ τοι τοιοῦτος ὑπάρχων εἰς ἀρετὴν ὁ Βαπτιστής, ὁμολογεῖ σαφῶς ἐν χρείᾳ καθεστηκέναι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἐγὼ γὰρ φησι χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι· οὐκ ἂν δὲ ἐδεήθη, εἰ μὴ τι πλέον ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ τῆς ἐν νόμῳ δικαιοσύνης ὑπερκείμενον· καχεῖνο δὲ τὸ, ἐκ τῶν Ἰωάννου ἡμερῶν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀρπάζεσθαι, οὐκ εἴρηται ὡς οὐδενὸς πρὸ αὐτοῦ ταύτην ἀρπάσαντος· ποῦ γὰρ ποτε τῶν

εἰμι, ἀλλ' ἀποφέρει μᾶλλον αὐτοὺς εἰς τὴν δι' vii.
αὐτῶν τῶν πραγμάτων πληροφορίαν, ἵνα εὐα-
φόρμως τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν παραδεξάμενοι,
ὑπονοστήσωσι πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτοὺς
ὄθεν οὐδὲ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν Γνώ-
μην τοῦ πέμψαντος ἀπεκρίνατο· πορευθέντες γάρ
φησι, ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἅπερ ἠκούσατε μὲν
διὰ τῶν προφητῶν, εἶδετε δὲ πληρωθέντα δι'
ἐμοῦ· ἐκεῖνα γὰρ οἰκονομικῶς εἰργάζετο κατ'
ἐκεῖνο μάλιστα καιροῦ, ἅπερ αὐτὸν ἐπιτελέσειν,
ὅταν ἦκοι πρὸς ἡμᾶς, οἱ προφῆται διήγγελλον·
τίνα δὲ ταῦτα; τυφλῶν διόρθωσις, λεπρῶν κάθ-
αρσις, κωφῶν ἀκοή, νεκρῶν ἔγερσις, καὶ τὰ ἑξῆς·
ἐφ' οἷς ἐπάγει θεοπρεπῶς, καὶ μακάριος ἐστὶν
ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί· τί τοῦτο λέ-
γων, ἢ δεῖξαι βουλόμενος ὥς καὶ αὐτοῦ τὰ βλέ-
φαρα, ἢ φησιν ὁ Θεῖος Δαβὶδ, ἐξετάζει τοὺς
υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἐν καρδίᾳ αὐτοῖς
στρεφόμενα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνου διέφυγεν
οὐδαμῶς· αὐτοὶ γὰρ ἄντικρυς οἱ σκανδαλιζό-
μενοι.

Ὅρα δὲ πάλιν ἐν τούτοις ὅσῃν ἐποιήσατο τὴν v. 28.
p. 118. a.
οἰκονομίαν ὁ σωτὴρ· πολὺς αὐτῷ καὶ μακρὸς πε-
ρὶ τοῦ ἁγίου Βαπτιστοῦ κεκίνηται λόγος· τὴν
μὲν γὰρ, ὅθεν ἦν εἰκὸς ἀδικηθήσεσθαι πῶς αὐ-
τὸν, ἀπεκρούσατο δόξαν προφήτου δέ τι πλεόν
ἔχειν εἰπὼν, ἐξιοθαύμαστον ἤδη διὰ ἀξιέραστον

vii. ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ· ναὶ μὴν καὶ δι' ἑτέρου προφήτου πάλιν ὧδε φησὶν ὁ μονογεγὴς τοῦ Θεοῦ λόγος· χαῖρε καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύριος· καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν κύριον, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ, ἔσονται μοι λαὸς· ὃ δὴ καὶ εἰς πέρας ἐκβεβηκὸς, δι' αὐτῶν ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων· οὐκοῦν ὡς ἔκ γε τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὸ ὄνομα λαβὼν ὁ Θεσπέσιος Βαπτιστῆς, ἐρομένους ἀπέστειλεν τῶν αὐτοῦ Ἰωρὶμων τινὰς, εἰ αὐτός ἐστιν ὁ ἐρχόμενος.

v. 21.
p. 116. b.

Εἰδὼς τοίνυν ἅτε θεὸς ὢν τὴν διάνοιαν, μεθ' ἧς αὐτοὺς ἐπεμψεν ὁ Ἰωάννης, καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ πράγματος, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκείνων ἀφίξεως, κατ' ἐκεῖνο δὴ μάλιστα τοῦ καιροῦ, πολλαπλασίως τῶν ἤδη γεγενημένων εἰργάζετο τὰς θεοσημείας, καὶ πολλοὺς ἐθεράπευσεν· οὐκ ἐκεῖνον διδάσκων, πῶς γὰρ τὸν πεπεισμένον; ἀλλὰ τούτους τοὺς ἀμφιβάλλοντας· Γεγοιότες οὖν ἄρα τῆς ἐνούσης μεγαλοπρεπείας ἐπόπται καὶ θεωροὶ, καὶ πολὺ τὸ θαῦμα τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυνάμεώς τε καὶ ἐνεργείας ἐν ἑαυτοῖς συλλέξαντες, προσάγουσι τὴν ἐρώτησιν, ὡς ἐξ Ἰωάννου λέγοντες, εἰ αὐτός ἐστίν ὁ ἐρχόμενος; ἐνταῦθα μοι βλέπε τῆς τοῦ σωτῆρος οἰκονομίας τὸ εὐτεχνές· οὐ γὰρ ἀπλῶς ἔφη τὸ ἐγώ

λος φησὶ, καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ· τί νῦν οὖν ἄρα βούλεται νοεῖν, ἐρωτῶν καὶ λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ἔφην, ὥς πλάττεται τὴν ἄγνοιαν οἰκονομικῶς, οὐχ ἵνα μάθοι μάλλον αὐτὸς, ἥδει γὰρ ὥς πρόδρομος τὸ μυστήριον, ἀλλ' ἵνα πληροφορηθεῖεν οἱ αὐτοῦ μαθηταί, ὅση τίς ἐστὶν ἡ τοῦ σωτῆρος ὑπεροχὴ, καὶ ὥς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὁ λόγος, τὸν μὲν ὥς θεὸν καὶ κύριον ἥζοντα, προμεμήνυκεν· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἦσαν οἰκέται, προαπεσταλμένοι δεσπότου, ἐτοιμάζοντες τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὰ γέγραπται· ἐκλήθη τοίνυν διὰ τῶν [προφητῶν ὁ ἐρχόμενος, ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος· ψάλλει γοῦν ὁ προφήτης Δαβὶδ, καὶ φησὶν· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦτέστιν ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ, καὶ ἐν κυριότητι καὶ ὑπεροχῇ τῇ πάντων ἐπέκεινα· καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸς καταμεμήνυκεν ἐφεξῆς, εἰπὼν· θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· ἦλθε μὲν γὰρ Μωϋσῆς, καὶ μετ' αὐτὸν ἐστράτησεν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ καθεξῆς, οἱ μακάριοι προφῆται, καὶ οὐδεὶς ἐκείνων ἐν ὀνόματι κυρίου τοῖς ἐπὶ γῆς ἐπιλάμψαι λέγεται· θεὸς δὲ κύριος ὧν φύσει καὶ ἀληθῶς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ἐπέφανεν ἡμῖν· οὕτως αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ὠνόμαζε, λέγων Ἀβρααμ· τῷ προφῆτῃ ἔτι μικρὸν ὁ ἐρχόμενος;

VII. πρέπουσαν ἐνφοιτῶν, παρὰ πάντων ἐθαυμάζετο· ταύτη τοι φησὶ ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι· τοῦ γὰρ αἰὶ προκόπτοντος, ὁ ἐν ταυτότητι μένων, ἐλαττοῦσθαι δοκεῖ, ἕως τοίνυν βεβαίαν ἐργάσεται πίστιν, εἰς αὐτὸν δηλονότι τοῖς ἔτι ὁ κλάζουσι, καὶ οὐπω πεπληροφορημένοις ὡς αὐτὸς εἶη Χριστὸς, προσποιεῖται τὴν ἄγνοιαν· εἴτα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἐρομένους καὶ λέγοντας· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ἐρχόμενος δὲ ποῦ; φαῖεν ἂν ἴσως τινες· καὶ δοκεῖ μὲν τισι, τοιοῦτόν τι νοεῖν· ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλέ φησι πρὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν ἐκ τῆς Ἡρώδου σκαιότητος θάνατον ὑπομένειν ὁ Βαπτιστὴς, προαποδημεῖν δὲ ὥσπερ Χριστοῦ, καὶ τῆς εἰς τὸν ἄδην ἀφίξεως προβαδίζειν ὡς πρόδρομος, ἔρωτᾷ φησὶ, εἰ αὐτὸς ἔξει καχεῖσε, λυτρωσάμενος τοὺς ἐν σκότῳ καὶ σκιᾷ θανάτου; ἐκβλητος δὲ παντελῶς, ἢ τοιάδε δόξα· οὐδαμοῦ γὰρ εὐρήσομεν τὴν θεόπνευστον Γραφὴν, ἀπαγγείλασαν ὡς καὶ τοῖς ἐν ἄδῃ πνεύμασι προκατήγγειλε τοῦ σωτῆρος τὴν ἀφίξιν ὁ μακάριος Βαπτιστὴς· ἀληθεὲς δὲ καχεῖνο εἰπεῖν ὅλην γὰρ ἅπαξ οὐκ ἡγνοηκὼς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς τὴν δύναμιν, ἥδεις πάντως που ἐστὶ τῶν ἄλλων, ὡς καὶ τοὺς ἐν ἄδῃ λυτρώσεται, καὶ αὐτοῖς ἐπιλάμψει· χάριτι θεοῦ ὑπὲρ πάντῃς γεγόμενος θανάτου, ἕως, ὡς Παῦ-

πτιστήν· καὶ δὲ προσήεσάν ποτε, φθόνῳ τὲ καὶ VII.
λύπῃ κατατετηγμένοι, καὶ νοσημάτων ἰουδαϊ-
κῶν οὐκ ἀμοιροῦσαν ἔχοντες τὴν καρδίαν· ἔφα-
σκόν τε τῷ μακαρίῳ Βαπτιστῇ· ῥαββὶ, ὃς ἦν με-
τὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὃ σὺ μεμαρτύρη-
κας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται
πρὸς αὐτὸν· οὐ γὰρ ἤθελον ἕτερόν τινα βαπτί-
ζειν ὅλως, καὶ τῆς Ἰωάννου κατεπαίρεισθαι τι-
μῆς· ἐδιδάσκοντα δὲ παρ' αὐτοῦ τῆς Χριστοῦ
δόξης τὸ ὑπερκείμενον, καὶ τὴν ἀπαράβλητον
ὑπερβολὴν ἤκουον γὰρ λέγοντος αὐτοῦ, αὐτοὶ
ὕμεῖς μαρτυρεῖτε ὡς εἶπον· ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χρι-
στὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν
ἐκείνου· ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ
φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐ-
τοῦ τῆς φωνῆς, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν χαρὰν τοῦ
νυμφίου· αὕτη οὖν ἡ ἐμὴ χαρὰ πεπλήρωται· ἐκεῖ-
νον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι· καὶ οὐ
δὴ που φαμέν ὡς ἐλάττων ἐαυτοῦ γέγονε· κα-
τά τι γοῦν ὅλως ὁ μακάριος Βαπτιστῆς, προσ-
θήκην αἰὲ δεχομένης τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ,
παρά γε τοῖς πιστευούσιν εἰς αὐτὸν· ἐπειδὴ δὲ
ἐν τοῖς τῆς ἀνθρώποτητος μέτροις μεμένηκεν ὁ
μακάριος Ἰωάννης, οὐ γὰρ ἦν ἐτέρωσέ ποι προελ-
θεῖν αὐτὸν δύνασθαι ποτε· Θεὸς δὲ ὢν φύσει,
καὶ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἀπορρήτως γεγεννημένος ὁ
ἐνανθρώπησας λόγος, εἰς δυνάμιν αἰὲ τὴν αὐτῷ

νii. νος ὅσα περ ἂν βούλοιτο, ἀλλ' ἐπέτίθει τῇ σο-
ρῶ καὶ τὰς χεῖρας, δεικνὺς ὡς καὶ τὸ σῶμα
αὐτοῦ, τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν ἔχει.

γ. 16. Μέγα καὶ τοῦτο παρά γε ἀναισθήτῳ εὐχα-
ρίστῳ λαῷ, μικρὸν γὰρ ὕστερον οὐδὲ προφήτην
οὐδὲ εἰς ἀγαθὸν τοῦ λαοῦ πεφηνότα νομίζουσιν
αὐτὸν· ἀλλὰ τὸν θανάτου καταλύτην, θανάτῳ
παραδίδωσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι τότε δὴ τότε κατ-
έλυε θάνατον, ἥνίκα ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀνάστασιν
ἐποιήσατο.

γ. 17.
p. 116. α. Ἐλαθε τὸ παράδοξον τοῦ θαύματος οὐδέ-
να τῶν ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπαγγέλλουσι δὲ
τοῦτο καὶ αὐτῷ τῷ ἁγίῳ Βαπτιστῇ τῶν ἐπιτη-
δείων τινὲς ἦτοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· ὁ δὲ δύο
τινὰς ἀπολέγδην ὑποκρίνας τῶν ἄλλων, πέμπει
πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἐρομένους αὐτὸν, εἰ αὐτός ἐστιν
ὁ ἐρχόμενος, ἢ γοῦν ἕτερον προσδοκᾶσθαι χρὴ·
οὐκ ἠγνόησε γε μὴν ὁ μακάριος Βαπτιστῆς τὸν
ἐνανθρωπήσαντα τοῦ πατρὸς λόγον· μὴ τοῦτο
ὑπολάβῃς· ἦδει γὰρ καὶ μάλα σαφῶς, ὅτι αὐ-
τός ἐστιν ὁ ἐρχόμενος· εἰργάζετο δέ τι σοφὸν
καὶ εὐμήχανον, καὶ ὅπερ ἦν εἰκὸς οὐ μετρίως
ὀνήσειν τοὺς ὑπ' αὐτοῦ μαθητευομένους· οἱ μὲν
γὰρ οὐπω Χριστὸν ἰδόντες, ἦτοι τὴν δύναμιν αὐ-
τοῦ, καὶ τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν, ἡρέμα πῶς
καὶ ὑποδάκνοντο, θαυματουργοῦντος αὐτοῦ καὶ
ταῖς τῶν δρωμένων ὑπερβολαῖς νικῶντος τὸν Βα-

ὅτε τῇ τοῦ σωτῆρος δόξῃ μαχόμενος· εἶτα λέ- VII.
γων, τί τὸ θαῦμα ἐπὶ γε τῷ παιδὶ τοῦ ἑκατον-
τάρχου τετελεσμένον· ἄρρωστος ἦν, οὐ πάντως
ἔμελλε τελευτᾶν, καὶ τοῦτο γέγραφεν ὁ εὐαγ-
γελιστῆς, τὰ πρὸς χάριν μᾶλλον ἢ τὰ πρὸς ἀλή-
θειαν ἀφηγούμενος· ἕως τοίνυν τὴν ἀκόλαστον
τῶν τοιούτων ἀποφράξῃ γλῶσσαν, τεθνεῶτι τῷ
νεανίσκῳ Χριστὸν ὑπαντήσας φησὶ· μονογενεῖ υἱῷ
χήρας, ἐλεεινὸν το πάθος καὶ θρῆνον κινῆσαι
δυνάμενον, καὶ δακρύων ἀφορμὰς· εἶπετο δὲ τῷ
πάθει μεθύουσα καὶ παρειμένη λοιπὸν ἡ γυνή,
καὶ πολλοὶ σὺν αὐτῇ.

Διὰ τί δὲ οὐ λόγῳ μόνον ἐπλήρου τὸ θαῦ- v. 14.
μα, ἀλλὰ καὶ ἤψατο τῆς σοροῦ; ἵνα γνοίης ὡς
ἔστιν ἐνεργὴς πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου τὸ ἅγιον
σῶμα Χριστοῦ· σῶμα γὰρ ἐστὶ ζωῆς, καὶ σὰρξ
τοῦ πάντα ἰσχύοντος λόγου καὶ τὴν αὐτοῦ πε-
φόρηκε δύναμιν· ὥσπερ γὰρ σίδηρος ὁμιλήσας
πυρὶ, τὰ πυρὸς ἐνεργεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ χρεῖαν
πληροῖ, οὕτως ἐπειδήπερ ἰδία γέγονε τοῦ λό-
γου ἡ σὰρξ τοῦ τὰ πάντα ζωογονοῦντος, ταύτη
τοι ζωοποιός τι καὶ αὕτη, καὶ θανάτου καὶ
φθορᾶς ἀναιρετική· ζωοποιὸν γὰρ τὸ σῶμα Χρι-
στοῦ εἶναι πιστεύομεν· ἐπεὶ ἐστὶ τοῦ ζῶντος
λόγου ναός τε καὶ ἐνδιαίτημα, πᾶσαν ἔχον αὐ-
τοῦ τὴν ἐνέργειαν· οὐκ ἠρξέσθη τοίνυν μόνῳ τῷ
προστάξαι, καὶ τοὶ λόγῳ κατορθοῦν εἰθισμέ-

VI. δὲ ὀλίγον ἐπισχόντα πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰ πνεύματα.

C A P. VII.

VII.
V. 10.
P. 114. a. **Ο**σα δὲ οὖν ψήφω Θεοῦ, τῆς μὲν πρὸς αὐ-
τὸν οἰκειότητος ἀπώλισθαι ὁ Ἰσραὴλ· ἀντὶσεχέ-
κληται δὲ καὶ προσελήφθη τὰ ἔθνη· ἐτοιμοτέραν
ἔχοντα τὴν καρδίαν εἰς τὸ πιστεύειν εἰς αὐτὸν·
καὶ πιστῶσεται πάλιν ἡμᾶς τοῦτο λέγων ὁ θε-
σπέσιος μελωδὸς περὶ αὐτῶν· ποτὲ μὲν, ὡς τὴν
ἐτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν, προσέσχε τὸ οὖς
σου· ποτὲ δὲ, ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐ-
τῶν· μετὰ ταῦτα, ἐτάχυναν· εἰ γὰρ καὶ πολ-
λαῖς ἀμαρτίαις ἦσαν βεβαρημένοι, ἀλλ' ὅμως
ἐτάχυναν πρὸς παροδοχὴν τῶν Χριστοῦ παιδευ-
μάτων· περὶ δέ γε τοῦ Ἰσραὴλ προφητικὸς φη-
σι λόγος· ἀπώσεται αὐτοὺς ὁ θεὸς ὡς οὐκ εἰσ-
ῆκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται πλανῆται ἐν τοῖς
ἔθνεσιν.

V. 11.
P. 115. b. **Ὅ**ρα δὲ πῶς παραδόξοις συνείρει παράδοξα·
καὶ ἐκεῖ μὲν καλούμενος, ἀπαντᾷ· ἐνταῦθα μὴ
καλούμενος, παραγίνεται· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ἐκά-
λει ἐπὶ νεκροῦ ἀνάστασιν, ἀλλ' αὐτόκλητος ἐπὶ
ταύτην ἀφικνεῖται· οἰκονομικώτατα δέ μοι δο-
κεῖ, τῷ πρώτῳ συνάψαι καὶ τοῦτο· οὐδὲν γὰρ
ἦν τὸ ἀπεικὸς ἐνγοεῖν, ὡς ἐνστήσεται τις ἔσθ'

δαξεν ὁ σωτὴρ εἰπὼν· πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με VI.
 κ. τ. λ.

Ὁ γὰρ εὐπειθὴς καὶ εὐάγωγος, οὐκ ἀκροα- v. 48.
p. 112. b.
 τῆς νόμου γενόμενος μᾶλλον, ἀλλὰ ποιητῆς ἔρ-
 γων, ἐδραιωτάτην ἔξει τὴν στάσιν, τὴν ἐν παν-
 τὶ πράγματι καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ· ἔσται δὲ οἰ-
 κία παραπλήσιος ἰδρυμένη καλῶς, καὶ ἀκατά-
 σειστόν ἐχούσῃ τὸν θεμέλιον ὥστε καὶ χειμάρ-
 ρου δίκην ἢ τοι πλημμύρας ὕδατων προσβάλω-
 σιν οἱ πειρασμοὶ, καὶ ἡ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν
 ἀγριότης, πείσεται τῶν ἀπευκτῶν οὐδὲν· ὁ δὲ
 μόνην ὑπέχων τὴν ἀκοὴν οἷς ἂν λέγοι Χριστὸς,
 ἀπόθετον δὲ εἰς νοῦν ἔχων οὐδὲν, οὔτε μὴν κατ-
 ορθώσας τί τῶν κεκελευσμένων, ἔσται πάλιν οἰ-
 κία προσεικῶς ἐτοιμοτάτῃ πρὸς πλῶσιν· κατενεχ-
 θήσεται γὰρ ἐφ' ἃ μὴ θέμις, κατεριδιζούσης
 ἡδονῆς, καὶ εἰς τοὺς τῆς ἀμαρτίας ἐκφερούσης
 βόθρους.

Ἀθλίους δὲ ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἡ περὶ
 τοὺς πόνους ὀλιγωρία, καὶ τὸ τῆς κρίσεως σα-
 θρὸν καὶ ἀβέβαιον· οὗτοι εἰσὶν οἱ τοῖς μωροῖς
 ὁμοιωθέντες, οἱ ἐπὶ τῆς ψάμμου τῆς κατὰ τὴν
 γνώμην ἀβεβαιότητος, τὸν θεμέλιον τῆς πνευ-
 ματικῆς τιθέντες οἰκοδομῆς· ὃν ὀλίγαι ψεκά-
 δες πειρασμῶν, καὶ βραχὺς χειμάρρους τῶν
 τοῦ πονηροῦ προσπαιγμάτων ὑφελκύσας, τὴν
 ὑποβάθραν διέλυσέ τε καὶ διεσχόρωσε, μὴ

VI. κτῶ περιβέβληκε δίκη· κακέينو δὲ οἶμαι τῶν εἰρημένων προσεπενεχθῆναι δεῖ· ἐν γὰρ τῷ βούλεσθαι τοῖς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑποκεῖσθαι λόγοις, καὶ δουλεύειν αὐτῷ, τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα διὰ τῶν αὐτοῦ πάλιν νευμάτων καταπλουτήσομεν· ἔφη Γοῦν τοῖς πιστεύουσαις εἰς αὐτὸν· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθεροῖ ὑμᾶς· οὐκοῦν τῆς ἐλευθερίας τὴν δόσιν διὰ τῆς ὑπακοῆς κερδαίνομεν· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ ὑπὸ αὐτῷ δουλεία· τοῦτο καὶ υἱοὺς ἡμᾶς ἀποτέλει καὶ κληρονόμους θεοῦ, καὶ συκληρονόμους αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· καὶ αὐτός σε πάλιν πιστώσεται λέγων· πᾶς ὁ ποιῶν ἁμαρτίαν, δοῦλος ἐστὶν τῆς ἁμαρτίας· ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὥντως ἐλεύθεροι ἐστέ· οὐκοῦν εἰ δεσπότην ὀνομάζομεν τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν, ποιῶμεν ἅ λέγει· οὐ πᾶς γάρ φησιν ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐποία γε μὴν ἡ ὄνησις ἐν τῷ βούλεσθαι τηρεῖν τὰ προστεταγμένα, τί δ' ἂν γένοιτο βλάβος ἐν τῷ μὴ ὑποτάττεσθαι θέλῃν; αὐτὸν ἐδί-

Μόνη μὲν τοι πρέπει τῇ πάντων ἐπέκεινα καὶ ^{VI.}
ἀνωτάτῳ φύσει τὸ τῆς κυριότητος ὄνομά τε καὶ ^{v. 46.}
πράγματα· κρατεῖ γὰρ καὶ κατεξουσιάζει τῶν
ὅλων· εἷς γὰρ κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα·
καὶ αὐθις, εἴ περ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι
πολλοὶ ἐν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἡμῖν
εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύ-
ριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· μόνον
οὖν εἰδότες τὸν φύσει τὸ καὶ ἀληθῶς κύριον,
τὸν συμβασιλεύοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ θεὸν λό-
γον, οὕτως αὐτὸν ὀνομάζομεν· ἀλλὰ τί δῆτα
φησὶ καλεῖτε κύριον, οὐ ποιεῖτε δὲ ἅ λέγω;
ἀληθεῖς γὰρ τὸ δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν
εἰρημένον· εἰ πατὴρ εἰμὶ ἐγὼ, ποῦ ἦν ἡ δόξα
μου; καὶ εἰ κύριος εἰμὶ ἐγὼ, ποῦ ἐστὶν ὁ φό-
βος; υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύ-
ριον αὐτοῦ, λέγει κύριος παντοκράτωρ· ἐπισφα-
λὲς οὖν ἄρα καὶ τῆς ἐσχάτης ἄξιον δίχης, τὸ
μὴ ὑποκεῖσθαι θέλειν τῷ τῶν ὅλων κρατοῦντι
Χριστῷ· κατίδη δ' ἄν τις ἐκ πολλῶν μὲν καὶ
ἄλλων, καὶ τῶνδε μὲν τοι· τὸν μὲν γὰρ γνή-
σιον οἰκέτην, ἐξαιρέτοις τιμαῖς στέφανούμενον,
τὸν δὲ ἀπειθῆ καὶ ῥάθυμον, εἰς τὸ σκότος δρα-
μόντα τὸ ἐξώτερον· οἱ γὰρ λαβόντες τὰ τάλαν-
τα, καὶ διπλασιάσαντες τῷ δεσπότῃ τὸ δοθὲν,
ἐπαίνοις τετίμηνται· τὸν γε μὴν εἰς γῆν κατα-
χώσαντα τὸ δοθὲν ὡς ῥάθυμον, σκληρᾷ καὶ ἀφύ-

VI. τοὺς ἐπιτάττει Χριστὸς· ἀπὸ γὰρ τοῦ καρποῦ, φησὶ, τὸ δένδρον γινώσκεται.

v. 44. Ὡσπερ ἐστὶν ἀμαθὲς τὸ ἐν ἀκάνθαις ζητεῖν τὰ τῶν ὀρίμων ἐξαίρετα, σῖαφυλὴν τε φημὶ καὶ σύκον, οὕτω καταλέλαστον ἐννοεῖν ἐν ὑποκρίταις καὶ βεβήλοις εὐρεῖν δύνασθαι τι τῶν τεθαυμασμένων, ἥγουν ἀρετῆς εὐγένειαν· τούτους καὶ τριβόλους καὶ βάτους φαίη τίς ἂν παρὰ τοῖς τοιούτοις, γλυκὺ μὲν οὐδὲν, πικρὰ δὲ πάντα καὶ δυσγενῆ· οὐ γὰρ ἐν ἀκάνθαις φύεται σύκον, οὐδὲ ἐν βάτῳ τίκτεται σῖαφυλὴ· οὐκοῦν οὐκ ἀπὸ γε τῶν σχημάτων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐκάστῳ βεβιωμένων, διαγνωστέον τὸν διδάσκαλον.

v. 45.
p. 112. a.

Ἀποδείξας ἐν τοῖς προλαβοῦσι, πόθεν ἂν διαγνωσθεῖν ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ πονηρὸς, ὡς ἐπὶ τῶν ἔργων, ὡς τὸ δένδρον ἐξ τοῦ καρποῦ, νῦν καὶ δι' ἑτέρου σημείου τοῦτο κατασκευάζει· ὁ μὲν γὰρ ἀγαθός, φησιν, ὡς ἐξ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας, πηγάζει τὰ ἀγαθὰ· ὁ δὲ μὴ οὕτως ἔχων, φαυλότητι δὲ καὶ πονηρίᾳ κεκρατημένον ἔχων τὸν νοῦν, ἐνδύσει πάντως τὰ ἐν τῷ βάθει κεκρυμμένα· τὰ γὰρ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἐπιπηδᾷ, διὰ τοῦ πρὸς τὰ ἄνω τρέχοντος λόγου.

Οὐκοῦν ὁ χρηστὸς τοὺς τρόπους, τὰ αὐτῷ πρέποντα λαλεῖ· ὁ δὲ φαῦλος τὲ καὶ πονηρὸς, τὴν ἐν τῷ βάθει κειμένην ἀκαθαρσίαν ἐρεύξειται.

ὀλίγα παντελῶς ἢ καὶ ἔσθ' ὅτε μηδὲν ἡμαρτη-
κότα; VI.

Τοῦτέστι, σαυτὸν ἐπίδειξον καθαρὸν τῶν με-
γάλων ἁμαρτημάτων, καὶ τότε σύμβουλος ἔσῃ
τῷ πτῖαίοντι μικρὰ· οὐκοῦν ἐαυτῷ μὲν ἔσται δι-
δάσκαλος ὁ σοφὸς, ἑτέρον δὲ οὐ κατακρινεῖ·
τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως παραγ-
γέλλει, λέγων· πρόσεχε φησὶ σεαυτῷ, οὐχ' ἑτέ-
ρῳ· τὸ δὲ πρόσεχε, ἀντὶ τοῦ περιβλέπου τὰ κα-
τὰ σαυτόν.

Ἄλλ' ὧ δέσποτα, φαίη ἂν οἶμαί τις, πῶς
ἄρα διαγνωσόμεθα τὸν ἔχοντα μὲν ἐν ὀφθαλ-
μῷ τὴν δοκὸν, ἐπιπλήττοντα δὲ τοῖς κάρφον
ἔχουσι καὶ ἀσθενοῦσιν ἐκ μέρους; χαλεπὸν οὐ-
δὲν ἐν τούτῳ φησὶ, πρόκειται γὰρ τοῖς ἐθέλου-
σιν εὐκόλως ἰδεῖν.

Οὐκοῦν ὁ ἐκάστου βίος τῶν αὐτοῦ τρόπων
ἔσται παραδεικτικὸς· οὐ γὰρ τοῖς ἔξωθεν ὡραϊ-
σμοῖς, καὶ πεπλασμέναις ἐπικεῖλαις τὸ τῆς ἀλη-
θοῦς εὐζωίας χαρακτῆρίζεται κάλλος, ἀλλ' ἐξ
ᾧν ἂν ἐργάσαιτό τις· τοῦτο πάλιν ἔφη πού ὁ
Χριστὸς, προσέχετε ἀπὸ τῶν ἐρχομένων πρὸς
ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι
λύκοι ἄρπαγες· ἰδοὺ δὴ πάλιν οὐκ ἐκ τῶν ἐν-
δυμάτων, ἀλλ' ἐξ ᾧν εἰσι κατὰ ἀλήθειαν οἱ
πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενοι, διαγινώσκεισθαι δεῖν αὐ-

VI. τί γὰρ εἰ νοσῶν αὐτὸς τὰ ἔτι μείζω καὶ χαλεπώτερα τῶν ὄντων ἐν ἑτέροις, ἀφείς τὰ κατὰ σαυτὸν ἐκείνοις ἐπιτιμᾶς; οὐκοῦν ἅπασι μὲν τοῖς ἐθέλουσιν εὐσεβεῖν, ἀναγκαῖα εἰς ὄνησιν ἢ ἐντολὴ, μάλιστα δὲ τοῖς τὸ διδάσκειν ἑτέρους ἐλκεχειρισμένοις· εἰ μὲν γὰρ εἶεν ἀγαθοὶ καὶ νηφάλιοι, καθάπερ εἰκόνα ζωῆς εὐαγγελικῆς τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐνστήσαντες, τοῖς μὴ τὰ ἴσα δρᾶν ἐλομένοις εὐπροσώπως ἐπιτιμήσουσι, ὥς μὴ τοὺς ἐνούσης αὐτοῖς ἐπεικείας ἀνιμάξαντας τρόπους· εἰ δὲ ῥάθυμοί τινες εἶεν, καὶ ταῖς εἰς τὸ φαῦλον ἡδογαῖς εὐάλωτοι, πῶς ἂν ἑτέροις τὰ ἴσα νοσοῦσιν ἐπιτιμήσειαν; διὰ τοῦτο σοφῶς οἱ μακάριοι μαθηταὶ γεγράφεσσι τε καὶ λέγουσι· μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθαι ἀδελφοί μοι, εἰδότες ὡς μεῖζον κρίμα ληψόμεθα, ὡς ἔφη Χριστὸς, ὁ τῶν στεφάνων διανομεὺς καὶ τοῖς πλημελοῦσι τὰς δίκας ἐπάγων· ὅς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁ δὲ μὴ ποιήσας καὶ διδάξας, ἐλάχιστος· ἐπεὶ, πῶς ὁ πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἔσθ' ὅτε κατὰπνιγόμενος ἀμαρτίαις κατακρίνεις τὸν ὀλίγοις ἔνοχον πταίσμασι; πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἀναβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, αὐτὸς τὴν δοκὸν ἔχων ἐν σεαυτῷ, ὁ μεγάλαις ἀμαρτίαις ἔνοχος; τοῦτο γὰρ ἢ δοκὸς σημαίνει· πῶς κατακρίνεις τὸν

δὸν, καὶ τεχνίτας εἶναι πρὸς πᾶν ἔργον ἀγα- νι.
 θὸν, καὶ τὸν ἀκριβῆ καὶ σωτήριον καὶ ἀποξε-
 σμένον εἰς ἀλήθειαν ἐνιέναι λόγον τοῖς πεπαι-
 δευμένοις· ὥς ἤδη προειβλέψαντας, καὶ τῷ θείῳ
 φωτὶ κατὰ λαμπομένην τὴν διάνοιαν ἔχοντας· ἕως
 μὴ τυφλοὶ τυφλῶν εἶεν ὁδηγοὶ, καὶ εἰ γένοιτο
 προελθεῖν εἰς τοῦτό τινας ὥστε καὶ ἰσάμιλλον
 τοῖς παιδεύουσι κατακτήσασθαι τὴν ἀρετὴν, ἐπ-
 τὸς τῶν διδασκόντων στήσονταί μετρῶν, ἐκείνων
 ἔσονται μιμηταὶ· καὶ πιστώσει πάλιν ὁ Παῦ-
 λος, λέγων· μιμηταὶ γίνεσθε καθὼς καὶ ἡμεῖς Χρι-
 στοῦ· τοῦ τοίνυν διδασκάλου μήπω κρίνοντος,
 τί κρίνεις αὐτόν; οὐ γὰρ ἦλθε κρίναι τὸν κόσ-
 μον, ἀλλ' ἐλεῆσαι.

Κατὰ δέ γε τὴν προτέραν διάνοιαν, εἰ ἐγώ
 φησιν οὐ κρίνω, μὴ δὲ σὺ ὁ μαθητὴς· εἰ δὲ καὶ
 μείζουσιν ἐνέχη ἐφ' οἷς ἕτερον κρίνεις, πῶς οὐκ
 ἂν αἰσχυνθείης εἰς αἴσθησιν ἐλθὼν; τοῦτο διὰ
 παραβολῆς ἐτέρας ὁ κύριος παρίστη λέγων· τί
 δὲ βλέπεις τὸ κάρφος κ. τ. λ.

Ἐξ ἀναγκαίων ἡμᾶς ἀναπείθει συλλογισμῶν, γ. 41.
 ἀποσχέσθαι μὲν τοῦ βούλεσθαι κρίνειν ἑτέρους,
 τὰς ἐαυτῶν δὲ μᾶλλον καρδίας περιεργάζεσθαι,
 καὶ τῶν ἐνόντων αὐταῖς παθῶν ἀπαλλάττεσθαι
 ζητεῖν, αἰτοῦντας τοῦτο παρὰ θεοῦ· αὐτὸς γάρ
 ἐστὶν ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τὴν καρ-
 διάν, καὶ ψυχικῶν ἡμᾶς νοσημάτων ἐλευθερῶν·

VI.
v. 38.

Καὶ δοκεῖ μὲν πως εἰσφέρεισθαι τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον· εἰ γὰρ μέτρον ὑπερεκχυνόμενον ληψόμεθα, πῶς ᾧ μέτρῳ μετροῦμεν ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν; ἔοικε γὰρ ἐν τούτοις ἰσότης μᾶλλον οὐ πλεονασμὸς εἶναι τις τῆς δοθεισομένης ἡμῖν ἀμοιβῆς· τί οὖν ἄρα φαμέν; ἀπαλλάξει πραγμάτων ἡμᾶς ὁ σοφώτατος Παῦλος, τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν ἐπενέγκων· ἔφη γὰρ, ὡς ὁ σπείρων φειδομένως ἀντὶ τοῦ, συμμέτρως καὶ συνεσταλμένη χειρὶ, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει· τοῦτέστι, εἰ δέ τις μὴ ἔχοι, οὐχ' ἥμαρτε τοῦτο μὴ δρῶν· καθὼ γὰρ ἂν ἔχοι, εὐπρόσδεχτος, οὐ καθὼ οὐκ ἔχει τοῦτο καὶ ὁ διὰ Μωϋσείως ὑπεῖτύπου νόμος· προσεκόμιζον γὰρ εἰς θυσίαν τῷ θεῷ, τὸ κατὰ χεῖρα τὲ καὶ ἰσχὺν, ἕκαστος τῶν ὑπὸ τὸν νόμον· οἱ μὲν μόσχους, οἱ δὲ κριοὺς, ἢ ἀμνοὺς, ἢ τρυφόνας, ἢ περιστέρας, ἢ σεμίδαλιν ἐλαιοβρεχῇ· πλὴν ὁ καὶ τοῦτο προσάγων τὸ οὕτω μικρὸν καὶ εὐπόριστον, διὰ τὸ μόσχον μὴ ἔχειν, ἴσος ἦν ἐκείνῳ κατὰ πρόθεσιν.

v. 39.

Ἀναγκαιοτάτην ταύτην τῶν εἰρημένων προσέθηκε τὴν παραβολὴν· ἔμελλον ἔσεσθαι μυσταγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς ὑπὸ οὐρανὸν οἱ μακάριοι μαθηταί· ἔδει τοίνυν αὐτοὺς, ἀρτίως ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν ἀναφαίνεσθαι τῶν ἀπάντων, ἐχρῆν εἰδέναι τῆς εὐαγγελικῆς πολίτειας τὴν ὁ-

φησὶν ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς, καταλαλεῖ νό-
μου, καὶ κρίνει νόμον· εἰς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ
κριτὴς· ἄνω γὰρ δεῖ τῆς ἀμαρτανούσης ψυχῆς
εἶναι τὸν ταύτης κριτὴν· σὺ δὲ μὴ τοιοῦτος ὢν,
τί κρίνεις τὸν πλησίον; ἀπολογήσεται τῷ κριτῇ
ὁ ἀμαρτάνων· εἰ δὲ τολμᾷς κατὰκρίνειν, καὶ τοι
τούτου μὴ ἔχων τὴν ἐξουσίαν, κατὰκριθήσῃ μᾶλ-
λον αὐτὸς, ὥς οὐκ ἐὼντος τοῦ νόμου τὸ κρίνειν
ἐτέρους· ὃ γε μὴν συνέσει κυβερνώμενος, οὐκ εἰς
τὰς ἐτέρων ἀμαρτίας ὁρᾷ, οὐδὲ τί ἐστὶ τὸ φαῦ-
λον ἐν τῷ πέλας περιεργάζεται· ἄλλον τοῖς ἰδίοις
ἐνατενίζει κακοῖς· τοιοῦτο ἦν ὁ μακάριος ψαλ-
μωδὸς, προσπίπτων Θεῷ καὶ λέγων ὑπὲρ τῶν
ἰδίων ἀμαρτημάτων, ἐὰν ἀνομίας παρατήρησῃ
κύριε κύριε, τίς ὑποστήσεται; ποτὲ δὲ πάλιν τῆς
ἀνθρωπείας φύσεως τὴν ἀσθένειαν προῖσχύμενος
εὐλογον ἀπῆτει συγγνώμην, λέγων· μνήσθητι
ὡς χοῦς ἐσμέν.

Γείτονα ὥσπερ ταῖς εἰρημέναις ἐπεικείαις τὸν
περὶ τῆς ἐλεημοσύνης ποιεῖται λόγον· ἄριστον
γὰρ τὸ χρῆμα καὶ Θεῷ θυμηρέστατον, καὶ ὁ-
σίαις ψυχαῖς ὅτι μάλιστα πρέπον· γίνεσθαι γάρ
φησιν οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν· ὡς δὲ
πλουσιωτέρα χειρὶ ληψόμεθα τὴν ἀνταπόδοσιν
παρὰ τοῦ πάντα πλουσίως νέμοντος Θεοῦ τοῖς
ἀγαπῶσιν αὐτὸν, αὐτὸς πεπληροφόρηκεν εἰπὼν·
μέτρον καλὸν κ. τ. λ.

v. 36.

p. 111. a.

vi. νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.

p. 109. b. Μέγα τῆς ἐλεημοσύνης τὸ καύχημα· καὶ τοῦν γέγραπται, ὡς μέγα ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων· μορφοῖ γὰρ ἡμᾶς πρὸς θεὸν ἡ ἀρετὴ, καὶ τῆς ἀνωτάτω φύσεως οἶονεῖ τινὰς χαρακτῆρας ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐνεργάζεται.

p. 110. a. Παγχάλεπον ἀποκείρει πάθος τῶν ἡμετέρων διανοιῶν, ὑπεροψίας ἀρχὴν καὶ γενέσιν· καί τοι γὰρ δεὸν τινὰς ἑαυτοὺς κατὰσκέπτεσθαι καὶ κατὰ θεὸν πολιτεύεσθαι, τοῦτο μὲν οὐ δρῶσιν, πολυπραγμονοῦσι δὲ τὰ ἐτέρων· καὶ ἀσθενοῦντας ἴδωσί τινὰς, ὥσπερ εἰς λήθην ἐρχόμενοι τῶν ἰδίων ἀρρώστημάτων, φιλοψογίας ὑπόθεσιν ποιοῦνται τὸ χρῆμα, καὶ κατὰλαλιᾶς ἀφορμὴν· καταψηφίζονται γὰρ αὐτῶν, οὐκ εἰδότες ὡς νοσοῦντες τὰ ἴσα τοῖς παρ' αὐτῶν διαβεβλημένοις, ἑαυτοὺς κατακρίνουσι· οὕτω που καὶ ὁ σοφώτατος γράφει Παῦλος· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράξεις ὁ κρίνων· καί τοι μᾶλλον ἐχρῆν, ἀσθενοῦντας ἐλεεῖν, ὡς ταῖς τῶν παθῶν ἐφόδων ὑπεσῆρμένους, καὶ τοῖς τῆς ἀμαρτίας βρόχοις ἀφύκτως ἐνειλημμένους, καὶ ὑπερεύχασθαι τῶν τούτων, καὶ παρακαλεῖν αὐτοὺς καὶ διεγείρειν εἰς νῆψιν, καὶ πειρᾶσθαι μὴ τοῖς ἴσοις περιπεσεῖν αἰτίμασιν· ὁ γὰρ κρίνων τὸν ἀδελφόν, καθὰ

τὴν ἄλλην τῆς εἰς λῆξιν ἀνεξικακίας ἐν τού- VI.
τοις, ὁδὸς ἡμῖν ὑποδείκνυται· βούλεται δὲ πρὸς
τούτῳ, καὶ χρημάτων εἶναι κατὰφρονητὴν, ὥστε
ἂν εἰ μόνον ἱμάτιον ἔχοι, μὴ ἀφόρητον ἡγεῖ-
σθαι τὸ συναποβαλεῖν αὐτῷ καὶ τὸν χιτῶνα τυ-
χόν· ἀρετὴ δὲ αὕτη ψυχῆς ὁλοτρόπως ἀπεστραμ-
μένης τὸ φιλόπλουτον πάθος· μὴ γὰρ ἀπαίτει,
φησὶ, τὸν αἶρον ἴά τι τῶν σῶν· ἀλλὰ καὶ παντὶ
τῷ αἰτοῦντι σε, δίδου· ὅπερ ἀγάπης καὶ φιλο-
πτωχίας τεκμήριον· τὸν δὲ φιλοικτίρμονα, χρὴ
πάντως εἶναι καὶ ἀμνησικάκον· ὥστε καὶ τὰ φί-
λων, εἰς ἐχθροὺς ἐργάζεσθαι.

Ἄλλ' ἦν εἰκὸς οἰηθῆναι τοὺς ἁγίους ἀπο- v. 31.
σφόλους τάχά που δυσκατόρθωτα εἶναι ταυτὶ· ὁ p. 106. a.
τοίνυν πάντα εἰδὼς, τὸν τῆς ἐν ἡμῖν φιλαυτίας
δέχεται νόμον βραβευτὴν ὧν ἂν βούλοιτό τις
παρ' ἐτέρου τυχεῖν· γενοῦ τοιοῦτος, φησὶν εἰς
ἐτέρους αὐτὸς, ὁποίους περ ἂν εἶναι θέλῃς· περὶ
σὲ· εἰ μὲν σκληροὺς καὶ ἀσυμβαθεῖς, θρασεῖς
καὶ ὀργίλους, μνησικάκους καὶ πονηροὺς, ἔσο
καὶ αὐτὸς τοιοῦτος· εἰ δὲ τουναντίον, χρηστούς
καὶ ἀμνησικάκους, μὴ ἀφόρητον ἡγοῦ τὸ εἶναι
τοιοῦτος· καὶ τάχα που τοῖς οὕτω διακειμένοις,
περιττὸς ὁ νόμος, ἐγγράφοντος θεοῦ ταῖς καρ-
δίαις ἡμῶν τὴν τοῦ ἰδίου θελήματος ἰνῶσιν· ἐν
γὰρ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, φησὶ κύριος, διδοὺς

vi. αὐτὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εἶτα, τί τὸ περιττὸν ἐν δικαιοσύνῃ τῇ κατὰ γε φημὶ τὸ εὐαγγελικὸν καὶ σωτήριον κήρυγμα, διειπεῖν ἀναγκαῖον· ὁ νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως τοῖς ἀρχαιοτέροις τεθεισπισμένος διὰ τῶν ἴσων ἔρχεσθαι πραγμάτων ἐκέλευε· κεκώλυκε δὲ τὸ ἀδικεῖν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον προηδικημένους ἀνεξικακεῖν, ὅπερ ὁ τοῦ εὐαγγελίου βούλεται νόμος· οὐ γὰρ φονεύσεις φησὶ, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιорκήσεις· ἔτι τε πρὸς τούτοις, ὀφθαλμὸν ἐπὶ ὀφθαλμοῦ, χεῖρα ἐπὶ χειρὸς, πόδα ἐπὶ ποδὸς, τραῦμα ἐπὶ τραύματος, μώλωπα ἐπὶ μώλωπος· ταυτὶ δὲ κελεύοντος ἦν μὴ ἀδικεῖν ἑτέρους, ἢ γοῦν προηδικημένους, μὴ πέρα τῶν ἴσων τὰς κατὰ τὸν ἀδικήσαντα ἐκτείνειν ὀργὰς· ἀλλ' ἦν οὐ πάντως ἀρέσκουσα τῷ Θεῷ τῆς κατὰ νόμον πολιτείας ἡ δυνάμις· γέγονε δὲ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐν τάξει παιδαγωγοῦ καταβραχὺ προσεθίζοντος εἰς δικαιοσύνην σύμμετρον, καὶ ἀναβιβάζοντος εὐφυῶς ἐπὶ τὸ τελέως ἔχειν ἀγαθόν· γέγραπται γὰρ· ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς, τὸ ποιεῖν τὰ δίκαια· πᾶσα δὲ λοιπὸν τελειότης ἐν Χριστῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ θεισπίσμασι· τῷ γὰρ τύποντί σε, φησὶν, ἐπὶ τὴν σιαγόνα, παρέχε καὶ

πάσχων οὐκ ἠπέιλει· παρεδίδου τῷ κρίνοντι δι- vi
καίως· ἀλλ' ἴσως κατὰ σαυτὸν, ἐκεῖνο ἐρεῖς· θεὸς
ἦν ὁ Χριστὸς, ἐγὼ δὲ ἄνθρωπος ἀσθενής, ἔχων
τὴν διάνοιαν ἀσθενῇ, καὶ ἀνικάνως ἔχουσαν πρὸς
τὸ δύνασθαι καὶ πλεονεξίας καὶ λύπης κατευ-
μεγεθῆσαι· ὁρθῶς ἐρεῖς· εὐόλισθος γὰρ ὁ ἄν-
θρωπίνος νοῦς εἰς τὸ πλημμελεῖν· πλὴν ἐκεῖνο
φημί· οὐκ ἀφῆκε σε Γυμνὸν τῆς παρ' αὐτοῦ φει-
δοῦς καὶ ἀλάπης ὁ κύριος· ἔχεις αὐτὸν ἐν σεαυ-
τῷ, ἥτοι ἐντὸς, διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· οἶ-
κος γὰρ ἐσμεν αὐτοῦ, καὶ ταῖς τῶν ἀγαπώντων
αὐτὸν ψυχαῖς, ἐναυλίζεῖται· αὐτός σε νευροῖ πρὸς
τὸ φέρειν γενναίως τὰ παρεμπίπτοντα, καὶ ταῖς
τῶν πειρασμῶν ἐμβολαῖς ἀντανίστασθαι νεανι-
κῶς· μὴ νικῶ τοίνυν ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα
ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Τέλος νόμου καὶ προφητῶν γενέσθαι Χρι- v. 29.
στὸν, ὁ σοφώτατος ἔφη Παῦλος· παιδαγωγεῖ p. 103. a.
γὰρ ὁ νόμος ἐπὶ τὸ αὐτοῦ μυστήριον· ἀλλ' ὡς
αὐτὸν ἔφη πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος, ἐλθούσης
τῆς πίστεως, οὐκέτι· ὑπὸ διαγωγὸν ἐσμέν· οὐ
γὰρ ἔτι τὰς φρένας νηπιάζομεν, νύξήθη μὲν δὲ
μᾶλλον εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας
τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἔδει τοίνυν ἡμῖν
οὐ γάλακτος, τροφῆς δὲ μᾶλλον τῆς στερεωτέ-
ρας· τοῦτο ἡμῖν χαρίζεται Χριστὸς, τῆς ὑπὲρ
νόμον δικαιοσύνης ἐμφανίζων τὴν ὁδὸν· ἔφη γὰρ

vi. το καὶ πρό γε τῶν ἄλλων αὐτὸς εἰς ὑποτύπω-
 σιν ἡμέτεραν· ἔτι γὰρ ἀπηρτημένοι τοῦ τιμίου
 σταυροῦ, καὶ τοι τῆς Ἰουδαίων πληθύος ἐπιγε-
 λώσης αὐτῷ, τὰς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα λι-
 τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἐποιεῖτο, λέγων· ἄφες αὐτοῖς
 ὥς οὐκ οἶδασι τί ποιοῦσι· ναὶ μὲν καὶ ὁ μακά-
 ριος Στέφανος, καὶ τοι βαλλόμενος λίθοις, θεὸς
 τὰ γόνατα, προσηύξατο λέγων· κύριε, μὴ στή-
 σης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· καὶ ὁ θεῖος δὲ
 Παῦλος φησὶ· λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· δυσ-
 φημούμενοι, παρακαλοῦμεν· οὐκοῦν ἀναγκαία
 μὲν ἢ τοιαύδε παραίνεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων·
 χρησιμωτάτη δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, εἰς γε τὸ χρῆ-
 ναι βιοῦν ὀρθῶς καὶ τεθουμασμένως· μεστὴ γάρ
 ἐστὶ πάσης φιλοσοφίας· δυσκατόρθωτον δὲ ἀπο-
 τελοῦσιν αὐτὴν ταῖς ἡμετέραις διανοαῖς προ-
 λήψεις οὐκ ἀγαθαὶ, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν ὄντων πα-
 θῶν ἢ δυσκαταγώνιστος τυραννὶς· διόπερ εἰδὼς
 ὥς ψυχικὸς ἄνθρωπος ταῦτα οὐ δέχεται, μω-
 ρίαν ἡγούμενος τὰ τοῦ πνεύματος λόγια καὶ
 ἀδύνατα εἰς κατόρθωσιν, διαιρῶν τοὺς τοιού-
 τους ἀπὸ τῶν ἀκούειν δυναμένων, ὑμῖν λέγω
 φησὶ τοῖς ἀκούουσιν, καὶ ποιεῖν ἐτοίμως τὰ λε-
 γόμενα προαιρουμένοις· τὸ γὰρ εὐδόκιμον εἰς
 ἀνδρείαν τὴν πνευματικὴν, ἐν τοῖς πειρασμοῖς
 καὶ πόνοις διαφαίνεται· μίμησαι οὖν ἐν τούτοις
 Χριστὸν, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ,

ἐλεεῖσθαι παρὰ Θεοῦ; οὐ τοῦτο φάμεν ἐκεῖνο VI.
 δὲ μᾶλλον, ἐξῆν τῷ πλουσίῳ κατελεῆσαι τὸν
 Λάζαρον, ὡς καὶ τῆς αὐτοῦ παρακλήσεως γένη-
 ται κοινωνός· καὶ γοῦν ὁ σωτὴρ τοῖς τὸν ἐπι-
 λειπόν ἔχουσι πλοῦτον, ὁδὸν ὑπέδειξε σωτηρίας,
 εἰπὼν· ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου
 μαμωνᾶ, ὡς ὑποδέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς ἑαυτῶν
 σκηνάς.

Ἀληθεύει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· ὅτι εἴ v. 27.
p. 101. b.
 τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, πάντα γὰρ γέγο-
 νεν ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ καινὰ, καὶ δια-
 θήκη, καὶ νόμος, καὶ πολιτεία· ἄθρει δὲ ὅπως
 πρεπωδεδotάτη λίαν ἐστὶ τοῖς ἁγίοις μυσταγω-
 γοῖς, ἡ τοιαύδε πολιτεία τὴ καὶ ζωὴ· οἱ ἔμιλ-
 λον τοῖς ἀπανταχόσε γῆς, τὸ σωτήριο ἐξαγ-
 γέλλειν κήρυγμα· καὶ ἦν ἐντεῦθεν προσδοκᾶν,
 οὐκ εὐαριθμήτους ἔσεσθαι τοὺς διώκοντας αὐ-
 τοὺς καὶ πολυτρόπως ἐπιβουλεύοντας, ἀλλ' εἰ
 συνέβη ταῖς τοιαύταις λύπαις ἀχθεσθῆναι τοὺς
 μαθητὰς, εἴτα θέλειν ἀμύνεσθαι τοὺς λελυπη-
 κότας, εἰσίστησαν ἅν καὶ παρέδραμον αὐτοὺς· οὐκ-
 ἔτι τὸ θεῖον αὐτοῖς παρατιθέντες κήρυγμα, οὐ
 καλοῦνται εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· ἔδει τοίνυν
 ταῖς οὕτω σεπταῖς ἀνεξικακίαις, τὸν τῶν ἁγίων
 μυσταγωγῶν ἀναχαιτίσαι νοῦν, ἵνα πάντα γεν-
 ναίως φέρωσι τὰ συμβαίνοντα, καὶ ὑβρίζωσί τι-
 νες, καὶ ἀνοσίως ἐπιβουλεύωσι· πέπραχε δὲ τοῦ-

VI. τοῖς ἐπενηνεγμένων· οὐχοῦν δίδωσιν ἐκεῖνο νοεῖν,
ὥς ὧν ἂν γένοιτο μιμηταὶ, τούτων ἔσονται καὶ
κοινωνοὶ· καὶ προφητικῶν στεφάνων οὐκ ἀμοιρή-
σουσι, τὴν ἐκείνων ἐν τριβῇ βαδίσαντες ὁδόν.

γ. 24.
p. 100. b.

Προαναφωνήσας αἰτίαν παντὸς ἀγαθοῦ τὴν
διὰ Θεὸν πτωχείαν, καὶ τὸ πεινῆν καὶ κλαίειν
οὐκ ἄμισθον ἔσεσθαι τοῖς ἀγίοις εἰπὼν, μεθί-
στησι τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἐναντίως ἔχοντα τού-
των· καὶ διαδείκνυσιν αὐτὰ κολάσεως ὄντα καὶ
δίκης ἐμποιήτικα, ὥς τῇ μὲν τῶν στεφάνων ἐπι-
θυμία, καὶ τῇ τοῦ μακαρισμοῦ ἐφέσει, σαγη-
νεύωνται πρὸς τοὺς πόρους, καὶ τὴν διὰ Θεὸν
αἰρεῖσθαι πτωχείαν πείθωνται· τῷ δὲ φόβῳ τῆς
ἐπηρετημένης κολάσεως, φεύγῃσι τὸ πλουτεῖν,
καὶ τὸ ἐν τρυφαῖς εἶναι καὶ γέλωτι, τοὔτέστιν
ἐν τέρψει κοσμικαῖς· καὶ τοὺς μὲν κληρονόμους
ἔσεσθαι τῆς τῶν τῶν οὐρανῶν βασιλείας φησὶ,
τοὺς δὲ ἐσχάταις περιπεσεῖσθαι συμφοραῖς· ἀ-
πέχετε γάρ φησι τὴν παράκλησιν ὑμῶν· ἔξεστι
δὲ τοῦτο ἰδεῖν, ὥς ἐν πίνακι καλῶς γεγραμμέ-
νον, ἐν τῇ περὶ τοῦ πλουσίου καὶ Λαζάρου πα-
ραβολῇ· ἀπέλαβες γάρ, φησι πρὸς τὸν πλου-
σίον, τὰ ἀγαθὰ σου ἐπὶ ζωῇ σου· καὶ Λάζα-
ρος, τὰ κακὰ· νῦν δὲ αὐτὸς ὧδε παρακαλεῖται,
σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι· ἀλλὰ φέρε καθ' ἐαυτοὺς ἐκεῖ-
νο Γυμνάσωμεν· ἄρα εἴ τις ἐστὶ πλούσιος ἐν κό-
σμῳ, οὗτος ἀπώλισθε πάντως τοῦ προσδοκᾶν

ρυγμα, καὶ ἰουδαίους μὲν ἀφιστῶντας τῆς κα- νι-
τὰ νόμον λατρείας, ἕως τῆς εὐαγγελικῆς εὐ-
ζωΐας εἰδεῖεν τὴν ὁδὸν, τοὺς δὲ γε εἰδωλολά-
τρας εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν σαληνεύον-
τας, προσκροῦσαι πολλοῖς ἀφιλοθέοις τὲ καὶ
ἀνοσίοις ἀνδράσιν· οὗτοι γὰρ πολέμους καὶ διωγ-
μοὺς τοῖς τὸν Ἰησοῦν καταγγέλλουσιν ἐπαγεί-
ρουσι· διώκοντες τὴν εὐσέβειαν· ἡ τοίνυν ἐνσῆάν-
τος τοῦ καιροῦ, καὶ ὃν ἔμελλεν ἔσεσθαι ταῦ-
τα παρά τινων, μὴ εἰς ἀνοήτους ἐμπίπτωσιν ἀκη-
δίας, προαπαγγέλλει χρησίμως, ὡς καὶ τῶν
σχυθρωπῶν ἡ ἔφοδος, ἔμμισθος ἔσται καὶ ἐπο-
φελὴς αὐτοῖς· ὀνειδίσουσι γάρ φησιν ὑμᾶς ὡς
πλάνους καὶ ἀπαταιῶνας· ἀφορίσουσιν ἑαυτῶν,
τούτέστι τῆς πρὸς ἑαυτοὺς φιλίας καὶ κοινω-
νίας· ἀλλὰ μηδεὶς ἔστω παρ' ὑμῖν· φησι τῶν
τοιούτων ὁ λόγος· τί γὰρ ἀδικήσει τῆς ἐκείνων
γλώττης τὸ ἄτακτον, τὸν εὖ βεβηκότα νοῦν;
τοῖς γὰρ εὐσεβῶς εἰδόσι φιλοσοφεῖν, οὐκ ἄκαρ-
πον ἔσεσθαι φησὶ τὴν ἐπὶ τούτων ὑπομονὴν, ἀλλ'
εὐθυμίας τῆς ἀνωτάτω πρόξενον· διαδείκνυσι δὲ
πρὸς τούτῳ χρησίμως, ὡς ξένον αὐτῶν οὐδὲν
συμβήσεται καὶ ταῦτα παθοῦσιν· ἔσονται δὲ μάλ-
λον κατ' ἐκείνους, οἳ καὶ πρὸ αὐτῶν τοὺς θείους
καὶ ἄνωθεν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ διαπορθμεύοντες λό-
γους· ἐδιώχθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαί-
ρας ἀπέθανον, λοιδοριῶν ἠνέσχοντο, ἀδίκως αὐ-

VI. σματα, τούτοις ἀρκέσθηςόμεθα· ἔδει γὰρ ἔδει τὸ σωτήριον καὶ εὐαγγελικὸν μέλλοντας αὐτοὺς διαγγέλλειν κήρυγμα, ἀφιλόπλουτον ἔχειν τὸ φρόνημα, καὶ εὐσχολον ἐπὶ τὰ κρείττω τὴν ἐπιθυμίαν.

v. 21.
p. 98. b.

Μακαρίζει τοὺς κλαίοντας, καὶ φησὶν ὅτι Γελάσουσι· κλαίειν δὲ φαμέν, οὐ τοὺς ἀπλῶς τὸ ἐξ ὀμμάτων καθιέντας δάκρυον, κοινὸν γὰρ τοῦτο καὶ πᾶσι συμβαῖνον πιστοῖς καὶ ἀπίστοις, εἴπέρ τι γένοιτο τῶν εἰωθότων καταλυπεῖν, ἐκείνους δὲ μᾶλλον τοὺς τὸν ἱλαρὸν καὶ ἐξίτηλον, καὶ ἐν τρυφαῖς ὄντα ταῖς σαρκικαῖς φεύγοντας βίον· ἐκείνους μὲν γὰρ ἐν τῷ τέρπεσθαι καὶ γελᾶν εἶναι φαμέν· τοὺς δὲ γε τὸ τρυφᾶν καὶ ἀνίσθαι σαρκικῶν παραιτουμένους, καὶ μονονουχὶ κλαίοντας διὰ τοῦ μισεῖν τὰ ἐν κόσμῳ, μακαρίους εἶναι φησὶν ὁ σωτὴρ· οὐκοῦν πτωχεῦσαι κελεύσας, καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ πτωχείᾳ τιμαῖς στεφανοῖ· ταῦτα δὲ ἐστὶ, τῶν εἰς τρυφὰς ἐπιτηδείων ἢ σπάνις, καὶ τὸ κατηφὲς διὰ τὴν θλίψιν· γέγραπται γὰρ ὡς πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ κύριος.

v. 22.
p. 99. b.

Ἦδη μὲν τοι ὁ κύριος τὸν διωγμὸν ἀπήγγειλε, πρὶν ἀποσταλῆναι τοὺς ἀποστόλους· προέλαβε τὸ εὐαγγέλιον τὴν ἐκβασιν· ἐχρῆν γὰρ πάντως αὐτοὺς τὸ εὐαγγελικὸν διαγγέλλοντας κή-

τῶν εἶναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἵνα νοῶ-
μεν πτωχὸν τῷ πνεύματι, τὸν μετριοφρονα καὶ
καὶ συνεσταλμένον ὥσπερ ἔχοντα νοῦν· ἀξιοζή-
λωτος δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ Θεῷ γνώριμος· καὶ
γοῦν ἔφη δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν, ἐπὶ
τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡ-
σύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ἔφη δὲ
καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ· ὅτι καρδίαν συντετριμ-
μένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώ-
σει· ναὶ μὲν καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ, μάθετε ἀπ'
ἐμοῦ φησιν ὅτι πρᾶος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρ-
δίᾳ· ἐν δέ γε τοῖς προκειμένοις ἡμῖν ἀναγνώ-
σμασι, μακαρίους ἔσσεσθαι φησὶ τοὺς πτωχοὺς
οὐ προσκειμένου τοῦ, πνεύματι· οὕτω δέ φασιν
οἱ εὐαγγελισταὶ, οὐκ ἀλλήλοις ἐναντιούμενοι,
ἀλλὰ μεριζόμενοι πολλάκις τὰ διηγήματα· καὶ
ποτὲ μὲν διὰ τῶν αὐτῶν βαδίζουσι κεφαλαίων,
ποτὲ δὲ τὸ τῷ ἐνὶ παραλειφθέν, ἕτερος ταῖς
ἰδίαις ἐντίθῃσι συγγραφαῖς· ἵνα μηδὲν τῶν ἀναγ-
καίων εἰς ὄνησιν λαθεῖν δυνήσῃ τοὺς πιστεύον-
τας εἰς Χριστὸν· ἔοικε τοίνυν πτωχοὺς ὀνομά-
ζειν ἐν τούτοις, τοὺς φιλοκερδείας κρείττονας,
καὶ τὸν τρόπον ἔχοντας ἀφιλάργυρον· καὶ γοῦν
ὁ σοφώτατος Παῦλος, ἀρίστων ἡμῖν μαθημάτων
εἰσηγητῆς ἀναδείκνυται, λέγων· ἀφιλάργυρος ὁ
τρόπος, ἀρχούμενος τοῖς παροῦσι· προστίθει δὲ
τούτοις, ὡς ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σχευά-

VI. νων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἵν' εἰδεῖεν οἱ ἐπ' αὐ-
 τῷ συνδεδραμηκότες Ἰουδαῖοι τὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς
 ἑλλήνων χώρας, ὅτι τετίμηνται τῷ τῆς ἀποστο-
 λῆς ἀξιώματι παρὰ Χριστοῦ, καὶ οὐχ' ἐνὸς ὄν-
 τος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου κοινοῦ, Θεοῦ δὲ
 μᾶλλον ὡς ἐνανθρωπήσαντος λόγου, καὶ τὴν
 ἰδίαν σώζοντος δόξαν· δύναμις γὰρ παρ' αὐτοῦ
 ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας· οὐ γὰρ ἰσχὺν ἐδα-
 νείζετο τὴν παρ' ἐτέρου Χριστὸς, ἀλλ' αὐτὸς
 ὢν φύσει Θεὸς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ, τὴν ἐπὶ τοῖς
 κάμνουσιν ἐκπέμπων δύναμιν, ἰᾶτο πάντας· εἰ
 δὲ βούλει καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀποστολικῶν
 μαθεῖν ὀνομάτων, ἴσθι ὅτι Πέτρος μὲν ἐρμη-
 νεύεται, ἐπιλύων ἢ ἐπιγινούς· Ἀνδρέας δὲ, δύν-
 αμις εὐπρεπῆς, ἢ ἀποκρινόμενος· Ἰάκωβος, πτερ-
 νιστῆς πόνου· Ἰωάννης, κυρίου χάρις· Ματθαῖος,
 δειδωρημένος· Φίλιππος, στόμα χειρῶν, ἢ στό-
 μα λαμπάδος· Βαρθολομαῖος, υἱὸς κρεμάσας
 ὕδατα· Θωμᾶς, ἄβυσσος, ἢ δίδυμος· Ἰάκωβος
 Ἀλφαίου, πτερνισμὸς βαδίσειως ζωῆς· Ἰούδας,
 ἐξομολόγησις· καὶ Σίμων, ὑπακοή.

v. 20.
r. 95. b.

Εἰς καινότητα μὲν οὖν ζωῆς εὐαγγελικῆς με-
 τὰ τὴν χειροτονίαν καταρρύθμιζων τοὺς ἑαυτοῦ
 μαθητὰς ὁ σωτὴρ, ταῦτα φησὶ περὶ ποίων δὲ
 ἄρα πτωχῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀναγκαῖον ἰδεῖν· ἐν
 μὲν γὰρ τῷ κατὰ Ματθαῖον, μακαρίους ἔσε-
 σθαι φησὶ τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι, καὶ αὐ-

εὐαγγελικῶν Γραμμάτων ὀνομασμένους, καὶ τὸν νι.
μετ' ἐκείνους ἀναδειγμένον, τὸν σοφώτατον
Παῦλον ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ μεμαρτύρηκε λέ-
γων, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστὶ μοι οὗτος τοῦ
βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον πάντων τῶν
ἔθνων.

*Ἄθρει δὴ μοι τῆς χειροτονίας τὸν τρόπον, v. 17.
p. 94. b.
οὐ γὰρ ἐν παραβύστῳ, καὶ ληληθότως πεπράχ-
θαι φησὶν αὐτὸς ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστῆς,
συναγερμένων δὲ μᾶλλον πολλῶν μαθητῶν,
ὄχλου τε πολλοῦ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰουδαίων χώ-
ρας, καὶ ἐκ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος·
οὗτοι δὲ ἦσαν εἰδωλολάτραι, ἤγουν ἐπ' ἀμφο-
τέραις ταῖς ἰγνύαις χωλεύοντες, καὶ τιμῶντες
μὲν ἐκ μέρους τὰ τῶν Ἰουδαίων ἔθνη, τῶν γε-
μὴν τῆς εἰδωλολατρίας αἰτιαμάτων, οὐκ εἰς-
άπαν ἀποφοιτήσαντες· πέπρακται τοίνυν ἡ χει-
ροτονία, τούτων πάντων παρόντων· καὶ ἐφ' ἅπα-
σαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, τέθεινται μυσταγωγοὶ· ὁ
δὲ καὶ πεπράχασι, καλοῦντες μὲν Ἰουδαίους ἐκ
νομικῆς λατρείας, τοὺς δὲ γε τῶν δαιμονίων
θεραπευτὰς ἐκ πλάνης ἐλληνικῆς, εἰς τὴν τῆς
ἀληθείας ἐπίγνωσιν· ἀναδείξας δὲ τοὺς ἁγίους
ἀποστόλους, πλείστων ὅσων καὶ ἀξιαγάστων
σημείων γέγονεν ἀποτελεστής, δαιμονίοις ἐπι-
πλήττων, ἀνιάτων ἀρρώσθημάτων ἐλευθερῶν τοὺς
προσιόντας αὐτῷ, καὶ θεοπρεπεστάτην ἀποφαί-

VI. διαπρέποντες, τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων τὴν διακονίαν ἐνεχειρίζοντο· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτοὺς· ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε· καὶ γοῦν, τὴν Χριστοῦ φοροῦντες δύναμιν, κατέπληττον πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· πλὴν ὅρα τὴν εἰς ἄκρον νῆψιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ· οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀναδειχθῆναι τοὺς ἁγίους ἀποστόλους φησὶν, ὀνομαστὶ δὲ μᾶλλον ἐπενηνεγμένης αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προτέρων μνήμης· ἵνα μή τις ἑαυτὸν ἐγγράψαι τολμήσῃ τῷ χορῷ τῶν ἐξελεΓμένων· ὡς γὰρ ὁ Παῦλος φησὶν· οὐχ' ἑαυτῷ τίς λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· καὶ γοῦν ὀνομαστὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κεκλημένων εἰς τὸ μέγα τοῦτο καὶ λαμπρὸν ἀξίωμα· πρὸς τοῦτο τινὲς καθίσκοντο κατὰ καιροὺς ἀπονοίας καὶ θράσους, ὡς ἀποστόλους ἑαυτοὺς ὀνομάσαι Χριστοῦ, καὶ τιμὴν ἀρπάσαι τὴν οὐκ ἐκνεμηθεῖσαν αὐτοῖς· τούτων οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, πεποίηνται μνήμην· φασὶ γὰρ· οἱ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματίζόμενοι εἰς ἁγγέλους δικαιοσύνης· καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς, μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται εἰς ἁγγέλους δικαιοσύνης· οὐδένα τοίνυν ἴσμεν ἡμεῖς ἢ παραδεξόμεθα, πλὴν ὅτι μόνους τοὺς διὰ τῶν

καθ' ἑαυτὸν ἴν', ὡς ἔφην, τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ VI.
κατακολουθεῖν σπουδάσωμεν.

Διανυκτερεύσας εἰς προσευχὴν ὁ κύριος ἡμῶν v. 13.
p. 93. b.
Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ἀρρήτως τε καὶ ἀπερινοή-
τως, καὶ ὡς μόνος οἶδεν αὐτὸς, τὰς πρὸς γε
τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ θεὸν διαλέξεις ποι-
ησάμενος, καὶ τύπον ἡμῖν σωτηριώδους πράγ-
ματος ἑαυτὸν παραθεῖς· ἐδίδαξε γὰρ τίνα τρό-
πον ὀρθῶς τε καὶ ἀμωμήτως χρῆ ποιεῖσθαι τὰς
προσευχὰς, κάτεισιν ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ τοὺς τῆς
οἰκουμένης μυστικῶς ἀναδείκνυσιν· ἔφη γὰρ
πρὸς αὐτοὺς· ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου·
ταύτης δὲ τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων προβολῆς
μνημονεύει λέγων καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὡς
πρὸς Χριστὸν καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ
πᾶσαν τὴν γῆν, μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός σου
ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· ἔτι μὲν γὰρ ὄντες ἐν
σωμάτι, ἐμνημόνευον τῆς δόξης Χριστοῦ, πό-
λεσί τε καὶ χώραις τὸ αὐτοῦ λαλοῦντες μυστή-
ριον· ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰς ἄνω κέκληται μονὰς,
οὐδὲν ἥττον ἡμῖν καὶ οὕτω διαλέγονται περὶ
αὐτοῦ, διὰ τῆς πανσόφου συγγραφῆς ἧς πε-
ποίηται περὶ αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν κατὰ τὸν Μωϋ-
σέως νόμον χειροτονηθέντες ἱεροῦργοί, Ἰσραὴλ
δηλονότι καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἱεροπρεπέσιν ἐσθή-
μασιν αἰσθητῶς κατεκαλύοντο· οἱ δὲ γε θε-
σπέσιοι μαθηταί, χαρίσμασι τοῖς πνευματικοῖς

vi. μὲν πρὸς ἐκείνους· φασὶ δὲ καὶ οἱ ταῖς Νεστο-
 ρίου κενοφωνίαις συνηρπασμένοι, ὡς ἀνάρμοστον
 δὲ παντελῶς θειῷ κατὰ φύσιν ὄντι τῷ υἱῷ, προσ-
 εὔχεσθαι· πρέπει δὲ μᾶλλον ἀνθρώπῳ τῷ κατὰ
 συνάφειαν αὐτῷ συναφθέντι· τοῦτέστι, τῷ ἐκ
 σπέρματος Δαβὶδ· αὐτὸς οὖν ἄρα ἦν, ὁ τὴν εὐ-
 χὴν ἀναΐεινων· τί οὖν πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν; ἡγνοή-
 σατε παντελῶς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογε-
 νοῦς τὸ μυστήριον· μνημονεύσατε λέγοντος τοῦ
 μακαρίου εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ ὁ λόγος,
 σὰρξ ἐγένετο· καὶ τοῦτο ἡμῖν ὁ πάνσοφος Παῦ-
 λος ἐμφανὲς κατέστησε· λέγων περὶ αὐτοῦ· οὐ
 γὰρ δὴ πού τις ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρ-
 ματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὥφειλε κα-
 τὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεή-
 μων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν
 Θεὸν, εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ
 λαοῦ· ἀνθρώπου δὲ οὖν τὸν γεννηθέντα μὲν Θεϊ-
 κῶς, ὡς ὁ λόγον ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐαυ-
 τὸν δὲ καθέντα πρὸς κένωσιν, καὶ πρὸς ἀδελ-
 φότητα τὴν πρὸς ἡμᾶς, διὰ τοῦ γενέσθαι καθ'
 ἡμᾶς, ὁμοιωθῆναί τε κατὰ πάντα τοῖς ἐπὶ τῆς
 γῆς, δίχα μόνης ἁμαρτίας, τῶν τῆς ἀνθρωπό-
 τητος ἐκπέμπεται μέτρων· ἐπειδὴ γὰρ γέγονε
 καθ' ἡμᾶς, ἐκ πολλῆς ἄγαν ἡμερότητος καὶ φι-
 λανθρωπίας, οὐκ ἀπαξιοῖ τὰ ἀνθρώπινα· τύπους
 ἡμεῖς τῆς εἰς λῆξιν ἐπιεικείας ποιούμενος τὰ

·σιν, καὶ ζωοποιὸς, καὶ τῶν δυνάμεων κύριος, VI.
 σοφία καὶ δικαιοσύνη, κτίστης καὶ δημιουργὸς
 τῶν ὅλων, παντὸς ἐπέκεινα γεννητοῦ, βασιλεὺς
 τῶν ὅλων, ταμίας οὐρανοῦ καὶ γῆς, δοτὴρ ἀγα-
 θοῦ παντὸς ὁμοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ· καὶ τοῦτο
 μαθήσῃ γεγραφότος τισὶ τοῦ μακαρίου Παύλου,
 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν
 καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· τοῖς ἀνωτάτω θρό-
 νοις ἐμωρέπει, δοξολογεῖται παρὰ πάσης κτί-
 σεως λογικῆς· οὐκοῦν ἀπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ Θεοῦ
 καὶ πατρὸς θεοπρεπῶν ἀξιωματῶν οὐσιωδῶς κλη-
 ρονόμος· καὶ γοῦν ἔφη πρὸς αὐτὸν· ὡς πάντα
 τὰ ἐμὰ, σὰ ἐστὶ· καὶ τὰ σὰ, ἐμὰ· καὶ δεδόξα-
 σμαι ἐν αὐτοῖς· ὁ δὲ πάντα ἔχων ἴδια τὰ τοῦ
 Θεοῦ καὶ πατρὸς, τίνος ἔτι λείπεται; εἰ δὲ ὅλως
 λείπεται τινος, καὶ τοῦτο εἶναι φασὶν ἀληθεῖς,
 οὐδὲν ἐστὶ τὸ κωλύον εἰπεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ
 πατὴρ ἐν χρείᾳ κατέστηκέ τινων· εἰ γὰρ πάντα
 τὰ τοῦ υἱοῦ, τοῦ πατρὸς ἐστὶ, λείπεται δὲ τινος
 ὁ υἱὸς, τοιοῦτος ἄρα ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ· αὐτοῦ
 γὰρ ἐστὶ πάντα τὰ τοῦ υἱοῦ· ἀλλ' ἐστὶ παντέ-
 λειος ὁ πατὴρ, δεῖται δὲ ὅλως οὐδενὸς τῶν θεο-
 πρεπῶν ἀγαθῶν· οὐκοῦν παντέλειος ὁ υἱὸς, ὡς
 πάντα ἔχων τὰ τοῦ πατρὸς, εἰκὼν ἐστὶ καὶ χα-
 ρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ χαρα-
 κτῆρι φαίνεται πάντως τὸ πρωτότυπον, καὶ ἐν
 τῷ πρωτοτύπῳ πάντα ὁ χαρακτὴρ· καὶ ταῦτα

νι. κεκρυμμένως, καὶ οὐδενὸς ὁρῶντος, προσεύχε-
 σθαι χρὴ· τοῦτο γὰρ ὑποδηλοῖ τὸ εἰς ὄρος κα-
 τὰ μόνας καὶ ὡς ἐν σχολῇ προσεύχεσθαι τὸν
 Ἰησοῦν, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν εἰπὼν·
 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖον
 σου· ἀφιλοδόξως γὰρ καὶ ὀσίους ἐπαίροντας χεῖ-
 ρας προσεύχεσθαι δεῖ, καὶ ὥσπερ εἰς ὕψος εἰς
 τὸ τῆς Θεοωτίας ὕψος ἀναπηδῶντος τοῦ νοῦ,
 καὶ ἀποφοιτῶντος μὲν θορύβου παντός, ἀποτρέ-
 χοντος δὲ καὶ μερίμνης κοσμικῆς· δεῖ δὲ τοῦ-
 το δρᾶν, οὔτε ἀψικόρως, οὔτε ἀδρανῇ ἔχοντας
 ὀλιγοψυχίαν· ἐνθόνως δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν σπου-
 δῇ, καὶ οὐκ ἀθαύμαστον ἔχοντας τὴν ὑπομονὴν·
 ἀκήκοας γὰρ ὅτι οὐχ' ἀπλῶς ηὔξατο Χριστὸς,
 ἀλλ' ὅτι καὶ διεκνυκτέρευσε τοῦτο δρῶν· οὐκ
 ἀνέξεῖται δὲ ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας ἰχθρὸς ταῦτα
 λεγόντων ἡμῶν· φησὶ γὰρ· προσεύχεται καὶ ζη-
 τεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἅπερ οὐκ ἔχει πῶς οὖν
 ἔτι φατὲ καὶ ὁμοούσιον αὐτῷ ἴσον τε κατὰ πάν-
 τα, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἀπειοικότα; χωρὶς
 γὰρ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ
 κρείττονος εὐλογεῖται· μείζων δὲ πάντως ὁ δι-
 δούς, τοῦ παρακαλοῦντος τί λαβεῖν οὐκοῦν,
 ἐκεῖνο καὶ πρό γε τῶν ἄλλων διδασκέτωσαν ἡμᾶς
 οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, τίνος εἶναι νομίζου-
 σιν ἐπιδιᾶ τὸν υἱόν; τί δὲ ὡς οὐκ ἔχων ἐζήτει
 λαβεῖν; φῶς ἐστὶ τὸ ἀληθινόν, ζωὴ κατὰ φύ-

τοὺς λόγους· οὐκοῦν ἀνάγκης καὶ νόμου τὸ θεῖον vi.
 ἐλεύθερον· πῶς οὖν αἰτιᾶ καὶ ἐν σαββάτῳ Χρι-
 στὸν, ἐλεεῖν ἐθέλοντα καὶ εὐεργετοῦντα ψυχὴν;
 ὅταν δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τῷ σαββάτῳ τεθέντα νόμον
 πολυπραγμονεῖν ἐθέλωμεν, ἐλεημοσύνης ἕνεκα
 τῆς παρὰ Θεοῦ διωρισμένον εὐρήσομεν· ἐκέλευ-
 σε γὰρ ἀργεῖν ἐν σαββάτῳ, καὶ μηδενὸς τὸ σύμ-
 παν ἄπτεισθαι πόγου, ἀνίσσθαι δὲ μᾶλλον καὶ
 αὐτοῖς ὁμοῦ τοῖς ἀλόγοις τῶν ζώων· ἔφη γὰρ
 ὅτι ἵνα ἀναπαύσῃται ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδί-
 σκη σου, ὁ βοῦς σου, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου,
 καὶ πᾶν κτῆνος σου· ὁ δὲ καὶ βοῦν ἐλεῶν, καὶ
 τὰ ἑτέρα τῶν κτηνῶν, πῶς οὐκ ἂν ἠλέησεν ἄν-
 θρωπον ἐν σαββάτῳ, δεινῇ καὶ ἀφύκτῳ περιπε-
 σόντα νόσω.

Οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ παράδοξον εἰς πίστιν; ὁρᾷς v. 10.
p. 93. a.
 ἐνεργοῦντα Θεοπρεπῶς, καὶ μετ' ἐξουσίας τῆς
 ἀνωτάτῳ Θεραπεύοντα τοὺς ἐν ἀρρώστiais, καὶ
 τὸν ἐκ φθόνου καὶ βασκανίας ὠδίνεις φόνον;

Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν ἡμετέραν, καὶ εἰς ὄνη- v. 21.
 σιν τῶν πιστευόντων εἰς αὐτὸν εἰργάζεταιτο Χρι-
 στὸς, καὶ πνευματικῆς πόλιτείας εἰκόνα τρόπον
 τινὰ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀναθεῖς, ἀληθινοὺς ἤθε-
 λεν ἀποφαίνειν προσκυνητὰς· ἴδωμεν τοίνυν ὡς
 ἐν εἰκόνι καὶ τύπῳ πραγμάτων τῶν γεγενημέ-
 νων διὰ Χριστοῦ, τίνα τρόπον ἡμᾶς ποιεῖσθαι
 προσήκει τὰς πρὸς Θεὸν ἰκετείας· λάθρα καὶ

vi. ἀδίκως ἐπιμαίνεται, καὶ τί πρὸς τοῦτο πάλιν ὁ πάντα εἰδὼς, ὁ τὰς καρδίας ἐτάζων καὶ γινώσκων τὰ ἐν αὐταῖς· τὸ γὰρ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστὶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· εἶπε τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ τίς ὁ λόγος τοῦ πράγματος; τάχα ὅπως καλέσῃ πρὸς ἔλεον, τὸν ἀπηνῆ καὶ ἀφιλοικτίρμονα φαρισαῖον· τάχα δυσωπήσει τὸ πάθος αὐτοῦς, καὶ τὰς τοῦ φθόνου φλόγας ἡρέμεῖν ἀναπείσει.

v. 9. Σοφωτάτη δὲ λῖαν ἡ πεῦσις, πρέπουσα ταῖς ἐκείνων ἀβελτηρίαις, ἡ πρότασις· εἰ μὲν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοποιεῖν ἐν σαββάτῳ, καὶ τὸ κωλύον οὐδὲν ἐλεεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τοὺς κάμνοντας, παῦσαι συλλέγων τῆς κατὰ Χριστοῦ συκοφαντίας τὰς ἀφορμὰς, καὶ τῆς σαυτοῦ κεφαλῆς καταχέων τὴν δίκην· ἣν ἐπῆρτησεν ὁ πατὴρ τοῖς ἀτιμάζουσι τὸν υἱὸν· ἤκουσας λέγοντος περὶ αὐτοῦ, διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ, καὶ συλκόψω τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ· καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν, τροπώσομαι· εἰ δὲ οὐκ ἔξεστιν εὖ ποιεῖν ἐν σαββάτῳ, καὶ κεκώλυκεν ὁ νόμος σῶζεσθαι ψυχὴν, γέγονας τοῦ νομοθέτου κατήγορος· διαβέβληκας ἐντολὴν, ἐφ' ἣ καὶ τεθαύμασται ἡ διὰ Μωϋσέως διακονία· ἀλλ' οὐχ' ἑαυτῷ φησιν ὁ τῶν ὅλων θεὸς τὸν ἐπὶ τῷ σαββάτῳ τέθεικε νόμον, ἡμῖν δὲ μᾶλλον τοῖς ὑπέχουσιν αὐτῷ τὸν αὐχένα· καλῶς ἔφησ' ἐπαινω

ται θαύματος, ὀρθῶς καὶ δικαίως· καὶ γὰρ ἦν VI.
ἀληθῶς ἅγιος καὶ προφήτης· οὐκοῦν τοῦ διὰ
Μωϋσέως νόμου φάσκοντος ἐναργῶς, κρίμα δί-
καιον κρίνατε, καὶ οὐ λήψῃ πρόσωπον ἐν κρίσει,
ὡς τοὺς ἐμούς, φησι, κατεκρίνατε μαθητὰς;
καὶ εἰς δεῦρο θαυμάζοντες ὡς ἅγιον καὶ προ-
φήτην τὸν μακάριον Δαβὶδ, καὶ τοι τὴν Μωϋ-
σέως ἐντολὴν οὐ τετηρηκότα.

Διὰ μὲν οὖν τῶν ἁρτίων, σαφῶς ὁ ἅρτιος ἡμῖν
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δείκνυται προχεισόμενος ἐν ἀγίαις
τραπέζαις ἐκκλησιῶν· ὅσα δὲ σκεύη τῆς τραπέ-
ζης δι' ὧν ἡ μυστικὴ χρεία πληροῦται, τῶν
θείων χειμηλίων τύπος ἂν εἴη σαφής.

Πνευματικῶς δὲ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους· πε-
ρὶ ὧν ἐξῆς εἰρήσεται, ὅτε εἰς αὐτοὺς δὴ τοὺς
μαθητὰς ἡμῖν ὁ λόγος περιελεύσεται.

Ἐδίδασκε δὲ πάντως τοῦ τὰ ὑπὲρ νοῦν, καὶ v. 6.
p. 92. b.
ὅσα τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας ἐμφανῆ καθίστη τὴν
ὁδὸν τοῖς ἀχρωμένοις· εἴτα ταῖς μυσταγωγίαις
ἐπομένην εὐθὺς τῆς θεοωρεποῦς ἰσχύος ἐποιεῖ-
το τὴν ἐπιδείξιν· μονονουχὶ κατὰ λαιίνων τῷ λό-
γῳ τὴν εἰς τὸ πιστεῦσθαι τρίβον μεθίστησι
γὰρ ἔσθ' ὅτε τὸ θαῦμα πρὸς πίστιν, καὶ ἀπι-
στῆται λόγος· φαρισαῖοι δὲ παριτηροῦντο αὐ-
τὸν, εἰ ἐν σαββάτῳ θεραπεύσει· τοιοῦτος γάρ
ἐστι βάσκανος ἀνὴρ, τὰς ἐτέρων εὐφημίας τρο-
φὴν ποιεῖται τῇ νόσῳ, καὶ ταῖς ἐτέρων εὐκλείαις

νι. ρα ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, τοῦ
 ἐξαλαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς Λιβύης· οὐκοῦν εἰ ἐτέ-
 ρα παρὰ τὴν πρώτην ἐστὶ καὶ δευτέρα ἢ καινὴ,
 πᾶσα πῶς ἀνάγκη τοὺς ἀποπεραίνειν αὐτὴν ἐθέ-
 λοντας οὐχὶ τοῖς ἀρχαίοις κεχρῆσθαι νόμοις,
 ἀλλὰ τοῖς εἰς καινότητα πολιτείας εὐαγγελικῆς
 ἀποφέρειν εἰδόσιν· ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς
 νοῦν ἐσχηκότας ἔνεστιν ἰδεῖν τοὺς γραμματέας
 τὲ καὶ φαρισαίους· ἀνεπιστήμονες γὰρ παντελῶν
 τῶν ἱερῶν εἰσὶ γραμμάτων· εἰς δὲ γέγονεν αὐ-
 τοῖς ὁ σκοπὸς, τὸ διασύρειν αἰεὶ τὸ θεῖον τὲ
 καὶ οὐράνιον κήρυγμα· ἐφιδρεύουσι γοῦν τοῖς
 ἀλίοις ἀποστόλοις, ἐπομένοις ἀπερισπάστως τῷ
 πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, καὶ φασὶν αὐτῷ
 περὶ αὐτῶν· ἰδοὺ τοῖς νομικοῖς ἐνστάλμασιν ἐναν-
 τιουμένους ὁρῶμεν τοὺς ὑπὸ σοῦ παιδαγωγου-
 μένους· δρῶσι γὰρ ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν τοῖς σάβ-
 βασι· τοῦ γὰρ νόμου κωλύοντος ἀργεῖν ἐν σαβ-
 βάτῳ, καὶ μηδενὸς παντάπασιν ἄπτεσθαι πόνου,
 περιίριβουσι ταῖς χερσὶν ἀστιάχυας οἱ μαθηταί·
 σὺ δὲ αὐτὸς, εἰπέ μοι, τὴν σαββατικὴν σου τῷ
 τράπεζαν παραθεῖς, οὐ συνθραύεις τὸν ἄρτον;
 τί οὖν ἐτέρους αἰτιάῃ; ἵνα δέ σοι καὶ αὐτοὺς ἐπι-
 τειχίσωμεν τοῦ σωτῆρος τοὺς λόγους, ἄκουε
 καὶ ἀποκριθεῖς κ. τ. λ.

p. 92. a. Ἀλλὰ καὶ τοι ταῦτα πεπραχὼς, παρὰ γὰρ τὸ
 τῷ νόμῳ δοκοῦν, τοῦ παντὸς παρ' ἡμῖν ἀξιοῦ-

δε καὶ ἀποδύσασθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρω- ν.
πον, ἐνδύσασθαι δὲ τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον
κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν· συμβουλεύει
δὲ καὶ Παῦλος λέγων· μὴ συσχηματίζεσθε τῷ
αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαι-
νώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς
τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρε-
στον καὶ τέλειον· οὐκοῦν οἱ μήπω τὸν ἐν πνεύ-
ματι λαχόντες ἀνακαινισμόν, οὐδὲ δοκιμάζειν
ἴσασι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐά-
ρεστον καὶ τέλειον· ἀσχὸς τοιγαροῦν παλαιὸς,
ἢ τῶν ἰουδαίων καρδία· καὶ οὐ κεχώρηκε διὰ
τοῦτο τὸν οἶνον τὸν νέον, τούτέστι τὸ εὐαγγε-
λικὸν καὶ σωτήριον θείσπισμα, τὸ καρδίαν εὐ-
φραΐνον ἀνθρώπου, ἡμᾶς δὲ μεσσοῦς τῶν τοιού-
των ἀγαθῶν ἀπέφηνεν ὁ Χριστός.

C A P. VI.

Ἐτι καινὴν διαθήκην ἡμῖν ὑπισχνεῖται Θεός, ^{VI.}
ὡς παλαιωθείσης τῆς πρώτης, καὶ ἐγγὺς γενο- ^{v. 2.}
μένης ἀφανισμοῦ, κατὰ τὴν τοῦ θεσπεσίου Παύ- ^{P. 91. b.}
λου φωνὴν· καὶ ἴε φησὶ δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προ-
φητῶν· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ
συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν
οἶκον Ἰούδα, διαθήκην καινὴν· οὐ κατὰ τὴν δια-
θήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέ-

ν. ναι πονεῖν, ὡς ἑορτὴν τελοῦντας πνευματικὴν, ἵνα μὴ ἀπόβλητος ἡ νηστεία γένηται παρ' ἡμῖν εἰς ἅπαν, οἰκονομικώτατα λίαν ἐπιφέρει λείων ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι κ. τ. λ.

Πάντα γὰρ καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν· τί δὲ ἐστὶ τὸ ἀρθῆναι ἀπ' αὐτῶν τὸν νυμφίον; τὸ ἀναληφθῆναι δηλονότι.

v. 36.
p. 90. b.

Ὅτι δὲ ἀπαράδεκτα τοῖς τὴν νομικὴν ἔχουσιν ἀγωγὴν τὰ διὰ Χριστοῦ θεσπίσματα, καὶ ἀχώρητά πως εἰσὶν ἀνθρώπων καρδίαις οὕτω λαχούσαις τὸν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνακαινισμόν, διαδείκνυσι λείων ὁ κύριος· μὴ δύνασθαι ῥάκος ἱματίου καινῷ προσβάλλεσθαι· μήτε μὴν ἀσκούς παλαιούς οἶνον νέον δύνασθαι χωρεῖν· πεπαλαιώται μὲν γὰρ ἡ πρώτη διαθήκη, καὶ οὐκ ἦν ἄμεμπτος· οὐκοῦν οἱ ταύτῃ προσκαθήμενοι, καὶ τὴν τηράσανσαν ἐντολὴν εἰς νοῦν ἔχοντες, ἀμέτοχοι μὲν εἰσι τῆς ἐν Χριστῷ καινότητος· πάντα γὰρ γέγονεν ἐν αὐτῷ καινὰ· σεσαθρωμένην δὲ τὴν διάνοιαν ἔχοντες, ἀσύμβατοί τε καὶ ἀσυναφεῖς εἰσι τοῖς τῆς νέας διαθήκης ἱεουργοῖς· καὶ γοῦν δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἔφη πρὸς αὐτῶν ὁ τῶν ὅλων θεός, ὅτι καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν αὐτοῖς· ψάλλει δὲ καὶ Δαβὶδ· καρδίαν καθάραν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ θεός· καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου· προστετάλμεθα

σιν, ἵνα κατατήκοντες τὸ σῶμα, κατευνάσωσι τὰ ἦν· ἐν αὐτῷ πάθῃ· ὁ δὲ Χριστὸς οὐ χρείαν εἶχε νηστείας πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς, παντὸς ὧν πάθους, ὡς θεὸς, ἐλεύθερος· πλὴν οὔτε οἱ συνόντες αὐτῷ, μεταλαμβάνοντες τῆς δι' αὐτοῦ χάριτος, καὶ ἰσχυροποιούμενοι, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐργαζόμενοι καὶ δίχα νηστείας· εἰ δὲ καὶ ἐνήστευσε τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, οὐχ ἵνα νεκρώσῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ πάθη, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἀνθρώποις τὴν τῆς ἐγκρατείας ἐν ἑαυτῷ διαγράψῃ νόμον· εἰκότως τοίνυν ἀπολογεῖται λέγων ταῦτα ἅπερ ἐπάγει ὁ εὐαγγελιστής.

Ἄθρει δὴ μοι πάλιν, πῶς αὐτοὺς ἀποφαίνει Χριστὸς οὐ μετисχηκότας τῆς ἐορτῆς, ἀλλ' ἡμοιρηκότας εἰσάπαν τῆς ἐπ' αὐτῷ θυμηδίας, ἔξω τὲ κειμένους πανηγύρεως οἰκουμενικῆς· πανήγυρις γὰρ, καὶ ἕτερον οὐδὲν, ἢ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀνάδειξις, καθάπερ τινα νύμφην συνάπτουσα νοητῶς αὐτῷ τὴν ἀνθρώπου φύσιν· ἵν' ἡ πάλαι στεῖρα, εὐκαρπὸς γένηται καὶ γονιμωτάτη· οὐκοῦν τοῦ μὲν νυμφῶνος υἱοὶ πάντες, ὅσοι κέκληνται παρ' αὐτοῦ διὰ τοῦ νέου τὲ καὶ εὐαγγελικοῦ κηρυγμάτος· οὐκέτι δὲ καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, μόνη προσέχοντες τῇ τοῦ νόμου σκιᾷ.

Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ τοῖς τοῦ νυμφῶνος υἱοῖς συλκείχωρηκε τὸ ὥς ἐν καιρῷ καὶ χρεῖα μὴ χρῆ-

ν. 34.
p. 90. a.

ν. τοῦ παραβαίνειν τὸν νόμον, ἡ φιλανθρωπία γέγονε· διὰ τί μὴ νηστεύετε κατὰ γε τὸ εἰωθὸς τοῖς ἐπειχέσι καὶ ζῆν ἐθέλουσι νομικῶς; πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα, φαίη τίς ἂν· ὅλως γὰρ οἶδας ὧ Ἰουδαῖε τοῦ νηστεύειν τὴν ὁδὸν· γενήστευκας ποτὲ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ· ὡς γὰρ φησιν ὁ προφήτης Ἑσαΐας· ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν, εὐρίσκετε τὰ θελήματ᾽ ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν ὑπονύσσετε· εἰ εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινὸν, ἵνα τί μοι νηστεύετε; οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει κύριος· εἴτα πῶς ὁ νηστεύσας μὴ εἰδῶς, αἰτιᾷ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὅτι μὴ νηστεύουσι κατὰ σέ; καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον· οἱ διὰ τῆς νέας καὶ ἐν Χριστῷ διαθήκης σεσοφωμένοι, νηστεύουσι λογικῶς· τοῦτο μὲν, ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτόβλητον ὥσπερ ἐφ' ἑαυτοῖς ἄγοντες δίκην, τὴν ἀπὸ γε τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀσκήσεως, ἵνα πλημμελημάτων ἀμνησίαν κομίσωνται, ἢ γοῦν ἕτερον χάρισμα κερδάνωσι πνευματικὸν, ἢ καὶ τὸν τῆς ἁμαρτίας κατανεκροῦντες νόμον τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς· ταύτην δὲ οὐκ οἶσθα τὴν ὁδὸν ὧ φαρισαῖε· οὐ γὰρ παρεδέξω τὸν ἐξ οὐρανοῦ νυμφίον, τὸν ἀπάσης ἀρετῆς σπορέα καὶ διδάσκαλον, δηλονότι Χριστὸν· ἔτι οἱ μὲν ἅγιοι διὰ τοῦτο νηστεύου-

εἶτα προσιόντες τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, κατη- ν.
 τιῶντο λέγοντες· διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν ἐσθίε-
 τε καὶ πίνετε; ἀλλ' ἤκουον, οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
 οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ· ὁ γὰρ τῶν ὅλων σωτὴρ,
 ἅτε δὴ ἱατρὸς ὑπάρχων πνεύματων, οὐκ ἀπο-
 φοιτᾷ τῶν δεομένων αὐτοῦ, καὶ ὡς διασμήξαι
 δυνάμενος, τοῖς οὕτω κεκαθαρμένοις, οἰκονομι-
 κῶς συνηυλίζετο· ἴδωμεν δὲ φαρισαῖε τοῦ σοῦ
 φρονήματος τὴν ἐξερωχίαν· ὁποῖων σοι γέγονεναι
 αἰτιαμάτων πρόξενος, ἢ κατὰ τῶν ἐν ἁμαρτίαις
 ὀφρῦς· αὐτὸν λάβωμεν ἐξηγητὴν τὸν πάντα εἰ-
 δότα Χριστὸν· ἔφη γὰρ περὶ φαρισαίου μέγαλ-
 αυχοῦντος ἐν τῷ προσεύχεσθαι, καὶ τελώνου
 τινὸς ἑαυτοῦ κατηγοροῦντος· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
 ὅτι κατέβη δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
 παρ' ἐκεῖνον τὸν φαρισαῖον· ἄρ' οὖν δεδικαίω-
 ται ὁ τελώνης, ὁμολογήσας τὴν ἁμαρτίαν ὑπὲρ
 τὸν ὑπερόπτην φαρισαῖον.

Ὅρα δὲ τὴν ἐπιμονὴν τῆς κακουργίας αὐτῶν· p. 89. b.
 ἐπειδὴ τοῦ πρώτου τὸν λόγον εἰδέξαντο, ἀπ'
 ἄλλων εἰς ἄλλα μετὰβαίνουσι, βουλόμενοι λα-
 βὴν ποιήσασθαι καὶ ἀποφῆναι τοὺς ἁγίους μα-
 θητὰς, καὶ αὐτὸν δὲ σὺν αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν,
 ὀλίγῳ τοῦ νόμου πεφροντικότες· ναὶ γὰρ φασὶ
 συνεστιᾶσθε τελώναις καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ τοι
 τοῦ νόμου προστάττοντος μὴ συναναμίγισθαι
 τοῖς ἀκαθάρτοις τὸν καθαρὸν καὶ πρόφασις ὑμῖν

ν. τῶν ἠρπάζετο τῶν τῆς ἀδικίας ἐργαστηρίων , καὶ σέσωσται παραδόξως , κεκληκότος αὐτὸν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ἔφη γὰρ αὐτῷ , ἀκολούθει μοι· ὁ δὲ πάντα ἀφείς , ἠκολούθησεν αὐτῷ.

ν. 29.
ρ. 89. α.

Ὅρᾳς ὡς ἀληθεύει λέγων ὁ σοφώτατος Παῦλος , ὡς Χριστὸς ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι ; ὁρᾳς ὡς σαρκωθείς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος , τὰ σκεύη τοῦ διαβόλου μετέστησεν εἰς ἑαυτὸν ; καὶ σέσωσται μὲν ὁ Λεὺις , ἡμῖν δὲ τὸ πρᾶγμα χρηστάς ἐνεποίησε τὰς ἐλπίδας· ὡς γὰρ σώζει τὸ μετανοεῖν , ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος δεδιδάγμεθα· πιστώσεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης Θεὸς διὰ φωνῆς προφήτου λέγων· ἐπιστρέφητε πρὸς με , καὶ σωθήσεσθε οἱ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς· ἅλλ' οὐδὲν τούτων τοὺς φαρισαίους ἐνετρεψεν· ἅλλ' ἐγκαλοῦσι τοῖς μαθηταῖς , ἀκουε γὰρ καὶ ἐγγόγγιζον κ. τ. λ.

ν. 31.

Ἄλλ' εἰσὶ τινες οἱ τῆς θείας γαληνότητος ἐπιχειροῦντες ἀποστερεῖν τοὺς ταῖς ἁμαρτίαις ἐνειλημμένους· οὐ γὰρ παραδέχονται τὴν μετάνοιαν , ἅλλ' οἷον ἐπιτιμῶσι τῷ σώζοντι , ζητοῦντι τὰ ἑαυτοῦ , καὶ πανταχόθεν συλλέγοντι τὸ ἐσχορπισμένον· πρὸς οὓς ἐροῦμεν· ἐγόγγυζον πρὸ ὑμῶν οἱ φαρισαῖοι , κεκλημένον ὁρῶντες τὸν Λεὺιν , καὶ τελωνῶν ὄχλον συναγηγερμένων καὶ συνεστιωμένων τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ·

ἀληθὲς τοῦτο τὲ καὶ κεῖνο· αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς υ. ἐνανθρωπήσας θεὸς, ὡς τοῦ νόμου κύριος, ἀφίησιν ἁμαρτίας· ἐλάβομεν δὲ καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ τὴν οὕτω λαμπρὰν καὶ ἐξιοθαύμαστον χάριν· ἐστεφάνωσε γὰρ τὴν ἀνθρώπου φύσιν καὶ τῇ τοιαύτῃ τιμῇ· καὶ Γουὺν ἔφη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ πάλιν· ἂν τινων ἀφῇτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῇτε, κεκράτηνται· ποτὲ δὲ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς εὐρίσκεται λέγων· ὅτε πατήσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος καὶ ἐγεγερμένος ἐκ νεκρῶν, ἐνεφύσησεν αὐτοῖς λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἀποδείξας γὰρ αὐτοὺς τῆς αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὺς, καὶ ἐνοικίσας αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τότε καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀπέφηνε κοινωνοὺς, δοὺς ἐξουσίαν ἀφίεναι τὲ καὶ κρατεῖν ἁμαρτίας· ὅτι τοίνυν ἡμεῖς αὐτὸ δὴ τοῦτο πληροῦν προστετάγμεθα, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον αὐτὸς ἀφίησιν ἁμαρτίας, ὁ δοὺς ἐτέροις τὴν ἐξουσίαν τοῦ δύνασθαι τοῦτο δοῦν;

Τελώνης γὰρ ἦν ὁ Λευὶς, ἀνὴρ ἁπλοῦς εἰς v. 27.
p. 88. b. φιλοκερδείας, ἀχάλινος εἰς πλεονεξίαν, τῶν οὐδὲν αὐτῷ προσηκόντων ἄδικος ἐραστὴς· τοῦτο γὰρ τοῖς τελώναις τὸ ἐπιτήδευμα· ἀλλ' ἐξ αὐ-

γ. κνυσιν εὐθὺς ὅτι Θεός ἐστιν, ἵνα πάλιν οὐ φορητῶς δυσσεβοῦντας ἐλέγξῃ· τί γάρ φησι διαλογίζεσθαι ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; οὐκοῦν, ὅταν λέγεις ὡς φαρισαῖε· τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφιέναι, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; ἐρῶ σοι καὶ γὰρ τίς δύναται καρδίας εἰδέναι, καὶ τοὺς ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας λογισμοὺς καθορᾶν, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός; αὐτὸς γάρ ποτε φησὶ διὰ φωνῆς τῶν προφητῶν, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐτάζων καρδίας, καὶ δοκιμάζων νεφροὺς· ἔφη δέ ποτε καὶ ὁ Δαβὶδ περὶ τε αὐτοῦ καὶ ἡμῶν· ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν· οὐκοῦν ὁ εἰδὼς καρδίας τε καὶ νεφροὺς ὡς Θεός, οὗτος ἀφήσει καὶ ἁμαρτίας ὡς Θεός.

γ. 24.
p. 88. a.

Ἐν μὲν γὰρ τῷ εἰπεῖν ἀφίονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, τόπος ἐστὶ πολλάκις ἀπιστίας εὐάφορμος· ἀφιεμένας γὰρ ἁμαρτίας ἄνθρωπος οὐχ' ὁρᾷ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς· τὸ δὲ ἀποβαλεῖν τὴν νόσον, καὶ ἀναστάντα περιπατεῖν τὸν παράλυτον, ἀπόδειξιν ἔχει σαφῆ τῆς Θεοωρεποῦς ἰσχύος.

γ. 25.

Ὁ δὲ καὶ πέπρακται, ὑπεινόστησε γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν, τῆς οὕτω μακρᾶς ἀρρώστιας ἀπηλλαγμένος· δέδεικται τοίνυν δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· καὶ περὶ τίνος ἄρα τοῦτο φησὶν; ἄρα περὶ αὐτοῦ, ἢ καὶ περὶ ἡμῶν;

ρώστίαν ἐμβάλλων τῷ σώματι· οὕτω γάρ που ν. φησὶ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου· πόνῳ καὶ μάστιγι παιδευθήσῃ, Ἱερουσαλήμ· ἔφη δέ που καὶ ὁ παρ-
οιμιαστῆς· υἱὲ μὴ ὀλιγώρει παιδείαν κυρίου, μὴ δὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· ὃν γὰρ ἁβ-
πα κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται· καλῶς οὖν ἄρα Χριστὸς τὰς τοῦ νοσεῖν ἀφορμὰς, καὶ οἶον τοῦ πάθους τὴν ρίζαν, τοὔτέστι τὴν ἁμαρτίαν, προαποκείρειν ἐπαγγέλλεται· ἐξαιρεθείσης γὰρ ταύτης, δι' ἣν καὶ τὸ πάθος, ἔδει πάντως συναναιρεθῆναι τὴν νόσον.

Ὁ μὲν οὖν, ὅπερ εἴρηται, Θεοπρεπεστάτην v. 21.
p. 87. b. ἔχων τὴν ἐξουσίαν, τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν ἐπαγγέλλετο· θορυβεῖ δὲ πάλιν ὁ λόγος τὸ δυσμαθὲς καὶ βάσκανον τῶν φαρισαίων ἐργαστήριον· προσελάλουν γὰρ ἀλλήλοις, τίς οὗτος ἐστὶν ὃς λαλεῖ βλασφημίας· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔφης ταῦτα ὧ φαρισαῖε περὶ αὐτοῦ, εἰ τὰς θείας ἠπί-
σταςο γραφὰς, εἰ τῶν προφητικῶν ἐμέμνησο λόγων, εἰ τὸ σεπτὸν καὶ μέγα τῆς ἐνανθρωπή-
σεως συνῆκας μυστήριον· βλασφημίας δὲ ἐγκλή-
ματι περιβάλλουσι τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ καθορί-
ζοντες δίκην, καὶ θάνατον καταψηφίζόμενοι· τὸν γὰρ εἰπόντα δυσφημίας κατὰ τοῦ Θεοῦ, θάνα-
τον ὑπομένειν ὁ διὰ τοῦ Μωϋσέως προσέταττε νόμος· ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ τοῦτο τετολμήκασι, δεί-

v. πίνη μάλλον, ἀλλὰ καὶ θεία καὶ ἄμαχος ἰσχὺς·
 Θεὸς γὰρ ἦν, καὶ υἱὸς Θεοῦ.

v. 18. Ἐπειδὴ ἀναγκαῖον ἦν οὐκ εὐαριθμήτου πλη-
 θύος τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων συνειλεγ-
 μένης, γενέσθαι τι τῶν ὅτι μάλιστα Θεοπρεπε-
 στάτων εἰς ὄνησιν αὐτῶν, μικρὰ γὰρ ἐφρόνουν
 περὶ αὐτοῦ, ὥκονομήθη τί πάλιν τῶν τεθαυμα-
 σμένων· ἔρριπτο μὲν γὰρ ἐπὶ κλίνης παράλυ-
 τος ἀνὴρ, ἀνιάτῳ νόσῳ κεκρατημένος, ἐπειδὴ
 ἀσθενοῦσα πρὸς τὸ συμβὰν ἢ τῶν ἰατρῶν ἠλέγ-
 χιτο τέχνη, πρὸς τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανῶν
 ἰατρὸν, παρὰ τῶν οἰκείων ἀπεκομίζετο· ὥς δὲ
 ἦν ἐν ὄψει λοιπὸν τοῦ Θεραπεύειν ἰσχύοντος,
 δεκτὴ μὲν αὐτοῦ γέγονεν ἡ πίστις· ὅτι δὲ ἐστὶν
 ἁμαρτίας ἀναιρετικὴ, δείκνυσιν εὐθὺς ὁ Χρι-
 στός· ἐπεφώνει γὰρ τῷ κειμένῳ· ἀφένῃταί σοι αἱ
 ἁμαρτίαι σου· ἀλλ' ὥς γε οἶμαί, πρὸς τοῦτο
 ἐρεῖ τις, ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου ἐβούλετο· καὶ
 πῶς ἄφεισιν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας Χριστὸς ἐπηγ-
 γέλλετο; ἵνα μάθῃς ὅτι σεισγημένως καὶ ἀψο-
 φητὶ Θεὸς κατασκέπτεται τὰ ἀνθρώπινα, καὶ
 ἐφορᾷ τῆς ἐκάστου ζωῆς τὴν ὁδὸν· οὕτω καὶ Γέ-
 γραπται· ἐνώπιον γὰρ εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλ-
 μῶν ὁδοὶ ἀνδρὸς, εἰς δὲ πᾶσας τὰς τροχιάς
 αὐτοῦ σκοπεύει· ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἀγαθός, καὶ
 πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, διασμήχει
 πολλάκις ἐξ ἁμαρτιῶν τοὺς ἐνειλημμένους, ἀρ-

ὑπὲρ θανάτου· καὶ ἀναβαίνων εἰς οὐρανοὺς ἀπαρ- v.
 χή τις ὥσπερ δευτέρα τῆς ἀνθρωπότητος ἀνανεω-
 θείσης εἰς ἀφθαρσίαν· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐνεκαί-
 νισε τὴν εἰς τὸ ἄνω τρίβον, καὶ ἐψόμεθα κατὰ
 καιροὺς αὐτῷ· τό γε μὴν τὸ ἐν τῶν ὀρνιθίων
 σφάζεσθαι· ἐν δὲ τῷ τοῦ σφαγέντος αἵματι τὸ
 ἕτερον βαπτίζεσθαι μὲν, ἀποπέμπεσθαι δὲ τῆς
 σφαγῆς, ἀντίτυπον δ' ἂν εἴη τῶν ἀληθινῶν·
 ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, καὶ ἡμεῖς
 εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον βεβαπτίσμεθα, καὶ σέ-
 σωκεν ἡμᾶς αἵματι τῷ ἰδίῳ.

Περὶ αὐτὸν μὲν ἦν τῶν βασκάνων τὸ θεῖόν· v. 17.
 γραμματεῖς δὲ οὗτοι καὶ φαρισαῖοι, καὶ τῶν p. 37. a.
 παραδόξως ἐπιτελουμένων ἐγίνοντο θεωροὶ, καὶ
 κατηκροῶντο διδάσκοντες, καὶ ἦν φησὶ δύνამις
 θεοῦ εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτὸν· ἄρα ὡς τοῦ θεοῦ δι-
 δόντος αὐτῷ τὸ δύνασθαι κατορθοῦν τὰς θεο-
 σημείας; ἄρα τὴν παρ' ἑτέρου δύναμιν ἐδανεί-
 ζετο; καὶ τίς ὁ φάναι ταῦτα τολμῶν; αὐτὸς
 γὰρ μᾶλλον ἦν ἐξ ἰδίας ἰσχύος ἐνεργῶν ὡς θεὸς
 καὶ κύριος, καὶ οὐχ' ὡς θείας χάριτος μέτοχος·
 ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἀξιοῦνται πολλάκις χαρι-
 σμάτων πνευματικῶν· ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν ἐνιαχοῦ,
 καὶ ἀσθενοῦντας ἔσθ' ὅτε καθ' ὃν οἶδε λόγον
 αὐτὸς ὁ πῶν· θείων χαρισμάτων διανομεὺς· ἐπὶ
 δέ γε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος τοιοῦτον οὐ-
 δὲν· ἀλλ' ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτὸν, οὐκ ἄνθρω-

ν. εδείκνυ δὲ τὸν αὐτὸν ἐν ἑτέρῳ ζῶντ' αὖτε καὶ ἀφει-
 μένον ἀποφῆναι δὲ τὸν ἐπὶ τῷδε λόγον οὐκ ἔξω
 βαίνοντα τοῦ εἰκότος, δι' ἑτέρας ἱστορίας πει-
 ράσομαι· εἰ γὰρ τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπεθύμησεν
 ἰδεῖν κατὰ γειγραμμένην ὡς ἐν πίνακι τὴν ἐπὶ τῷ
 Ἀβραὰμ ἱστορίαν, πῶς αὖ αὐτὸν ἐχάραξε ζω-
 γράφος; ἄρ' ἐν ἐνὶ πάντα δρῶντα, ἢ ἀνὰ μέρος
 καὶ ἑτεροίως, ἥγουν ἑτεροειδῶς πλεισταχοῦ τὸν
 αὐτὸν οἶον φημί, ποτὲ μὲν ἐφιζήτанта τῇ ὄνῳ
 συμπαραληφθέντος τοῦ παιδὸς καὶ ἐπομένων τῶν
 οἰκέτων· ποτὲ δὲ αὖ πάλιν ἀπομεινάσης τῆς ὄνου
 κάτω τοῖς οἰκέταις ὁμοῦ, καταφορτίσαντα μὲν
 τοῖς ξύλοις τὸν Ἰσαὰκ, ἔχοντα δὲ μετὰ χειρας
 τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πῦρ καὶ μὴν καὶ ἑτέρω-
 θι τὸν αὐτὸν, ἐν εἶδει πάλιν ἑτέρῳ συμποδί-
 σαντα μὲν τὸ μεираκιον, καὶ τὰ ξύλα ὀπλίσαν-
 τα δὲ τῇ μαχαίρᾳ τὴν δεξιάν, ἵν' ἐπαγύγοι
 τὴν σφαγὴν· ἀλλ' ἦν οὐχ' ἕτερος καὶ ἕτερος Ἀ-
 βραὰμ, πλεισταχοῦ τῆς γραφῆς ὁρώμενος ἑτέ-
 ρως, ἀλλ' ὁ αὐτὸς πανταχοῦ ταῖς τῶν πραγ-
 μάτων χρείαις, συγκαθισταμένης αἰετῆς τοῦ
 ἱεράροντος τέχνης· οὐ γὰρ ἦν ἐνδεχόμενον ἐν ἐνὶ
 κατ' ἰδεῖν αὐτὸν πάντα δρῶντα τὰ εἰρημένα· γρα-
 φὴ τοιγαροῦν καὶ τύπος ἦν ὁ νόμος, πραγ-
 μάτων ὠδινόντων ἀλήθειαν· ὥστε καὶ δυὰς ὁρ-
 νέων ἦν, ἀλλ' εἷς ἦν ὁ ἐν ἀμφοῖν καὶ ὡς ἐν
 πάθει καὶ ἔξω πάθους, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ

σὶν υἱοὺς, ἓνα μὲν ἰδικῶς τὸν ἐκ σπέρματος Δα- ν. βίδ, ἕτερον δ' αὖ ἀνὰ μέρος τὸν ἐκ Θεοῦ πα- τρὸς λόγον, ἅρ' οὐκ ἀμείνων κατὰ φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβίδ; εἴτα τί δράσομεν τὰ δύο ὁρῶντες πτηνὰ; οὐχ' ἑτεροφυῇ ὄντα ἀλλήλων, ὁμοειδῇ δὲ μᾶλλον, καὶ κατ' οὐδὲν ἀλλήλων διαφέροντα· κατὰ γε τοῦ εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστίν· οὐκοῦν συγχωρεί- τωσαν διὰ τὸ τῶν πτηνῶν ὁμοειδὲς μηδὲν ἀν- θρώπου διαφέρειν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, ἀλλ' οὐκ αὖξονται, πολὺ γὰρ τὸ μεταξύ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος· πλὴν χρή τὰ παραδείγματα, κατὰ τὸν αὐτῶν πρέποντα νοεῖσθαι λόγον· ἡτ- τᾶται γὰρ τῶν ἀληθῶν, καὶ μερικὴν ἔσθ' ὅτε ποιεῖται τῶν σημαινομένων τὴν ἔνδειξιν· φαμὲν δὲ, ὡς σκιά καὶ τύπος, ὁ νόμος ἦν, καὶ οἷόν τις γραφὴ παρατιθεῖσα πρὸς Θεὸν τοῖς ὁρῶσι τὰ πράγματα· αἱ δὲ σκιαί τῆς τῶν γραφόντων ἐν πίνακι τέχνης, τὰ πρῶτα τῶν χρωμάτων εἰ- σὶν· αἷς, εἵπερ ἐπενεχθεῖεν τῶν χρωμάτων τὰ ἄκθῃ, τότε δὴ τότε τῆς γραφῆς ἀπαστράψει τὸ κάλλος· ἐπειδὴ οὖν ἔδει τὸν διὰ Μωϋσέως νό- μον καταγράψαι σαφῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, οὐκ ἐν ἐνὶ τῶν ὀρνιθίων ἀποθνήσκοντά τε ὁμοῦ καὶ ζῶντα καταδείκνυσιν αὐτὸν, ἵνα μὴ τερατο- ποιῆται σκηνικὴ δόξῃ εἶναι τὸ δρώμενον· ἀλλ' ἐδέ- χετο μὲν, ὡς ἐν ἐνὶ παθόντι τὴν σφαγὴν· κατ-

γ. αὐτάς· ἐγὼ γιγνώσκω γὰρ ἐκ νεκρῶν, ἀπεδύσατο
 τὴν φθορὰν, καὶ σὺν αὐτῇ πάντα τὰ ἐξ αὐ-
 τῆς· ἀλλ' ἵνα οἰκονομικῶς νῦν γνωρισθῇ ταῖς
 ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς ἐκκλησίας
 ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, ἣν ἐποίησεν ἐν
 τῷ Χριστῷ· ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, πῶς οὖν ἓνα
 καὶ τὸν αὐτὸν φῆς υἱὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν, καὶ τοὶ δύο παρενηνεγμένων ὀρνιθίων; ἢ
 τάχα που καταδείξειεν ἂν οὐκ ἀσυμφανῶς ὁ νό-
 μος, ὥς δύο πάντως εἶσιν υἱοὶ καὶ Χριστοὶ;
 καὶ δυσσεβείας μὲν εἰς τοῦτο κατεβιβάσθησαν
 ἤδη τινές, ὥς οἶεσθαί τε καὶ λέγειν, ἕτερον μὲν
 εἶναι Χριστὸν ἰδικῶς τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λό-
 γον, ἕτερον δ' αὖ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ·
 ἡμεῖς δὲ φαμέν τοῖς ὧδε ταῦτ' ἔχειν ἐξ ἀμα-
 ρτίας ὑπείληφόσιν ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος·
 εἷς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα· οὐκοῦν εἰ
 δύο φασὶν υἱοὺς, δύο δὴ πάντως ἂν εἶεν οἱ κύ-
 ριοι· δύο δὲ πίστεις, τοσαῦτα δὲ βαπτίσματα·
 ψευδομαθήσει οὖν ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λα-
 λοῦντα, καθά φησιν αὐτὸς· ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα,
 μὴ γένοιτο· οὐκοῦν ἓνα κύριον ἴσμεν, τοῦτέστι
 μονογενῆ τοῦ θεοῦ λόγον σεσαρκωμένον· οὐκ ἀνά-
 μέρος τιθέντες ἄνθρωπον καὶ θεόν, ἀλλ' αὐ-
 τὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, ἄνθρωπον γεν-
 ἔσθαι διαβεβαιούμενοι, μετὰ τοῦ μεῖναι θεόν·
 ἐπειδὴ λεγέτωσαν οἱ δι' ἐναντίας· εἰ δύο φα-

εἰς ἰδίαν φύσιν ἄμοιρος ἦν ὁ λόγος· ἀλλ' οὖν ν. οἰκειοῦται τὸ πάθος τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς· ἐβαπτίζετο γὰρ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἐν τῷ αἵματι· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ κοιωνῆσαν τοῦ πάθους, εἰς τὴν ἔρημον ἐξεπέμπετο· ἀναπεφοίτηκε γὰρ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, μετὰ τῆς ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς· καὶ ξένον ἦν ἐν οὐρανοῖς τὸ θέαμα· κατεπλήττετο γοῦν ἡ τῶν ἀγγέλων πληθὺς, ἐν εἵδει βλέπουσα τῷ καθ' ἡμᾶς, τὸν βασιλέα τῆς Γῆς, καὶ τῶν δυνάμεων κύριον· καὶ δὴ καὶ ἔφασκον· τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ Ἑδῶμ; τούτέστιν ἐκ γῆς· ἐρυθῆμα ἱματίων αὐτοῦ ἐκ Βοσδὸρ· διερμηνεύεται δὲ σὰρξ, ἥτοι συνοχή καὶ θλίψις· εἶτα τούτοις προσεπυνθάνοντο· τοιαῦται αἱ πληγαὶ αἱ ἀνὰ μέσον τῶν χειρῶν σου; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς· ὥς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀγαπητοῦ μου· ὥσπερ γὰρ ἀπιστήσαντί τῷ Θωμᾷ, οἰκονομικώτατα λίαν καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ἐπιδεικνύς τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς τῶν ἡλῶν τύπους ἐκέλευε ψηλαφᾶν καὶ τὰς ἐν τῇ πλευρᾷ διατρήσεις, οὕτω καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ γεγρανώς, πεπωληροφόρηκε τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ὡς δικαίως τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἐκβέβληται, καὶ ἀπώλισθεν ὁ Ἰσραὴλ· διὰ τοῦτο πεφυρμένον ἐν αἵματι τὸ ἄμφιον, καὶ τὰς ἐν χρεαὶν ἐπεδείκνυτο πληγὰς, οὐκ ἀναποβλήτους ἔχων

ν. καὶ ἀκίβδηλα, τοὔτέστι καθαρά, καὶ μηδὲ μίαν
 ἔχοντα διαβολὴν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου· καὶ τὸ
 μὲν ἐν, ἐσφάζετο ἐφ' ὕδατι ζῶντι· τό γε μὴν
 ἕτερον μένον ἔξω σφαγῆς, εἴτα βαπτισθὲν ἐν
 τῷ αἵματι τοῦ τετελευκότος, ἐξεπέμπετο· ὑπερ-
 φαίνει δ' ἂν ὁ τύπος ἡμῖν τὸ μέγα καὶ σεπτὸν
 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μυστήριον· ἦν μὲν γὰρ ἄνω-
 θεν, τοὔτέστιν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐξ οὐρανῶν,
 ὁ λόγος· ταύτῃ τοι, καὶ μάλα εἰκότως πτηνῷ
 παρεικάζεται· καταπεφοίτηκε δὲ οἰκονομικῶς,
 εἰς ὁμοίωσιν τὴν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔλαβε δούλου
 μορφήν· πλὴν καὶ οὕτως ἄνωθεν ἦν· καὶ δ' οὖν
 ἔφασκεν Ἰουδαίοις ἐναργῶς προσλαλῶν, ὑμεῖς
 ἐκ τῶν κάτω ἐστέ· ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμὶ· ἐγὼ
 οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· καὶ πάλιν οὐ-
 δεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὥς
 γὰρ ἔφην ἀρτίως καὶ σὰρξ γεγονῶς, ἥγουν τέ-
 λειος ἄνθρωπος, οὐ γήϊνος ἦν, οὐ χοϊκὸς καθ'
 ἡμᾶς, ἀλλ' οὐράνιος καὶ ὑπερκόσμιος καθὼς νοεῖ-
 ται Θεὸς· πλὴν ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς ὀρνιθίοις,
 σαρκὶ μὲν παθόντα κατὰ τὰς γραφὰς, μέιναντα
 δὲ καὶ ἐπέκεινα τοῦ παθεῖν· καὶ ἀποθνήσκοντα
 μὲν ἀνθρωπίνως, ζῶντα δὲ Θεϊκῶς· ζωὴ γὰρ ὁ
 λόγος· καὶ γοῦν ὁ πάνσοφος μαθητὴς, θανα-
 τωθῆναι μὲν αὐτὸν ἔφη σαρκὶ· ζωοποιηθῆναι δὲ
 πνεύματι· πλὴν εἰ καὶ τοῦ παθεῖν τὸν θάνατον

βαδίζουσιν· ἔδει γὰρ ἔδει, Μωϋσεία μὲν θαυμά- ν.
ζειν ὡς νόμου διάκονον, καὶ χάριτος ὑπουργὸν
λαληθείσης δι' ἀγγέλων, ὑπερθαυμάζειν δὲ τὸν
Ἑμμανουήλ, καὶ δοξολογεῖν αὐτὸν ὡς υἱὸν ἀλη-
θινὸν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός.

Ἴδοι δ' ἂν τις τὸ κατὰ Χριστὸν βαθὺ καὶ p. 85. α.
μύγα μυστήριον, ἐν τῷ λευϊτικῷ ἡμῖν γραφό-
μενον· μεμολυσμένον μὲν γὰρ ἀποφαίνει τὸν λε-
πρὸν ὁ διὰ Μωϋσείως νόμος· ἐκπίμπεισθαι δὲ
προστέταχε τῆς παρεμβολῆς, ὡς ἀκάθαρτον· ὅτε
δὲ συμβαίνοι καταλωφῆσαι τὸ πάθος, τότε δὴ
τότε παραδεκτὸν γενέσθαι κελεύει· εἴτα καὶ τίνα
τρόπον ἔσται καθαρὸς, διασαφεῖ λέγων· οὗτος
ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ· ἢ ἂν ἡμέρα καθαρισθῇ,
καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ἐξε-
λεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ
ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἰᾶται ἡ ἀφὴ τῆς λέ-
πρας ἀπὸ τοῦ λεπροῦ· καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς,
καὶ λήψονταί τῳ κεκαθαρμένῳ δύο ὀρνίθια ζῶν-
τα καθαρὰ, καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς· καὶ σφά-
ξουσιν τὸν ἓν, εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδα-
τι ζῶντι, καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν λήφεται αὐ-
τὸ, καὶ βάψει εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ
σφαγέντος ἐφ' ὕδατι ζῶντι, καὶ περιρράνει ἐπὶ
τὸν καθαρισθέντα ἀπὸ τῆς λέπρας ἐπτάκις, καὶ
καθαρισθήσεται· καὶ ἐξαποστελεῖ τὸ ὀρνίθιον
τὸ ζῶν, εἰς τὸ πεδίον· δύο μὲν οὖν τὰ πτηνὰ

ν. αἰὲ ποιοῦμενοι τὴν εἰς τὸν νόμον αἰδῶ, καὶ διά-
 χονον τῆς ἀνώθεν ἐντολῆς γεγενῆσθαι λέγοντες
 τὸν ἱεροφάντην Μωϋσεία, μικρὰ φρονεῖν ἐσπού-
 दाζον περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ.
 καὶ γοῦν ἔφασκον ἐναργῶς, ἡμεῖς οἵδαμεν ὡς
 Μωϋσεῖ λειλάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ, οὐκ οἴ-
 δαμεν πόθεν ἐστὶν· ἴδει τοίνυν αὐτοὺς ἐξ αὐ-
 τῶν ἀναπειθεῖσθαι τῶν πραγμάτων· ὅτι τὸ Μωϋ-
 σείως μέτρον, κατόπιν ἔρχεται τῆς δόξης τοῦ
 Χριστοῦ· ὁ μὲν γὰρ ἦν ὡς θεράπων πιστός, ἐπὶ
 τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὁ δὲ ὡς υἱός, ἐπὶ τὸν οἶκον
 τοῦ πατρὸς, καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεραπεῦσαι
 τὸν λεπρὸν ἔξεστιν ἰδεῖν, καὶ μάλα σαφῶς ἐν
 ἀπαραβλήτοις ὑπεροχαῖς τῶν Μωϋσείως νόμων,
 ὄντα Χριστὸν· ἐλεπρώθη μὲν γὰρ ἡ Μαριάμ,
 ἀδελφὴ δὲ Μωϋσείως αὕτη, κατελάλησε γὰρ αὐ-
 τοῦ, καὶ κατεδάκνυτο μὲν λίαν ἐπὶ τούτῳ Μωϋ-
 σῆς· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν ἱκανὸς ἀποσῆσαι τοῦ γυν-
 αίου τὴν νόσον, προσέπιπτε τῷ Θεῷ λέγων· ὁ
 Θεὸς δέομαί σου· ἴασαί ταύτην· πρόσχες τοίνυν
 ἀκριβῶς αἰτησίς ἦν ἐκεῖ, διὰ προσευχῆς, τῆς
 ἀνωθεν ἡμερότητος ἡξίου τυχεῖν· ὁ δὲ γε τῶν
 ὅλων σωτὴρ μετ' ἐξουσίας ἔφη τῆς θεοπρεποῦς,
 θέλω καθαρίσθῃτι οὐκοῦν μαρτύριον τοῖς ἱε-
 ρεῦσιν ἦν ἡ τῆς λέπρας ἀποβολή, καὶ ἦν ἐν-
 τεῦθεν εἰδέναι, τοὺς τὴν κρείττονα ψῆφον ἀπο-
 νέμοντας τῷ Μωϋσεῖ, ὅτι τῆς ἀληθείας ἔξω

τὸ δύνασθαι, καὶ φησὶ· θέλω, καθαρίσθητι· χα- ν
ρίζεται δὲ αὐτῷ καὶ ἀφ' ἧν τῆς ἀγίας αὐτοῦ καὶ
πανσθενεστιάτης χειρὸς, καὶ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ'
αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ τὸ πάθος ἦν ἐκποδὼν.

Σὺ δέ μοι θαύμασον ἐν τούτοις, θεῖχῳς τε v. 13.
p. 84. b.
ἅμα καὶ σωματικῶς ἐνεργοῦντα Χριστὸν· θεῖ-
χον μὲν γὰρ τὸ θέλειν οὕτως, ὥς παρίστασθαι
αὐτῷ πάντα ὅσα ἠθέλησεν· ἀνθρώπινον δὲ τὸ
ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα· εἰς οὖν ἐξ ἀμφοῖν νοεῖται
Χριστὸς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος.

Τί δήποτε; ἵνα μάθωσιν ἐντεῦθεν οἱ τῆς τῶν v. 14.
ιαμάτων χάριν παρὰ Θεοῦ δεχόμενοι, μὴ τὰς
παρὰ τῶν θεραπευομένων εὐφημίας αἰτεῖν· μήτε
μὴν τοὺς παρὰ τίνων ἐπαίνους, ἵνα μὴ εἰς ὑπερ-
οψίαν ἐκπέσοιεν, τὸ πάντων τῶν κακῶν αἴσχι-
στον πάθος· καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, καὶ
σιωπῶντος τοῦ λεπροῦ, ἥρκει καὶ αὐτὴ τοῦ θε-
ραπεύσαντος δύναμις.

Οἰκονομικῶς ἐφίησι προσάγειν τὸ δῶρον τῷ
λεπρῷ κατὰ τὸν Μωϋσείως νόμον τοῖς ἱερεῦσιν·
ἠθέλει μὲν γὰρ ὁμολογουμένως μεταστῆσαι τὴν
σχιάν, καὶ μεταπλάσαι τοὺς τύπους, εἰς πνευ-
ματικὴν λατρείαν· ἀλλ' ἐπειδὴ μήπω πιστεύ-
σαντες εἰς αὐτὸν Ἰουδαῖοι προσέκειντο ταῖς Μωϋ-
σείως ἐντολαῖς, ὥς ἔτι τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἰσχυόν-
των, ἐπιτρέπει τῷ λεπρῷ τοῦτο ποιεῖν εἰς μαρ-
τύριον αὐτῶν· καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι; πρόφασιν

ν. δογματῶν ἐπιστήμονες· ἀναφέρεται γὰρ ἔτι τὸ λῖνον, πληροῦντος αὐτὸ Χριστοῦ, καὶ καλοῦντος εἰς ἐπιστροφὴν τοὺς ἐν βυθοῖς θαλάσσης, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τοῦτέστι τοὺς ἐν ζάλῃ καὶ κύμασιν ὄντας κοσμικοῖς.

γ. 8.
p. 83. α.

Διὰ ταῦτα καὶ Πέτρος, ἐπειδὴ τῇ μνήμῃ τῶν πρότερων ἁμαρτημάτων προσέπεσε, τρέμει καὶ δέδοικε, καὶ ὡς ἄναγνος, τὸν καθαρὸν οὐ θάρρει ὑποδέξασθαι, διὰ δειλίαν ἐπαινουμένην· ἔμαθε γὰρ κατὰ τὸν νόμον, ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου διαστέλλειν.

γ. 12.
p. 84. α.

Πλὴν ἐπαίνου παντὸς ἀξία, τοῦ προσελθόντος ἡ πίστις· μεμάρτύρηκε γὰρ τὸ πάντα δύνασθαι κατορθοῦν τῷ Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ νευμάτων θεοπρεπῶν ἐλευθεροῦσθαι ζητεῖ, καὶ τοι τὸ πάθος οὐκ ἰάσιμον· οὐ γὰρ οἶδεν ἡ λέωρα ταῖς τῶν ἱατρῶν ἐμπειρίαις παραχωρεῖν· ἀλλὰ τεθέαμαι φησὶν ἐλαυνομένους ἐν ἐξουσίᾳ θεοπρεπεῖ τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας· νοσημάτων πολλῶν ἀπαλλαττομένους ἑτέρους· συνῆκα ὡς θεῖα τινὶ καὶ ἀμάχῳ χειρὶ τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι· ὁρῶ δὲ πρὸς τούτῳ, χρηστὸν ὄντα καὶ ἐτοιμότατον, κατοικτεῖροντα τοὺς προσιόντας αὐτῷ· τί τοίνυν τὸ κωλύον ἐλεεῖσθαι καμὲ; καὶ τί πρὸς ταῦτα Χριστὸς; βεβαιοῖ ἐν αὐτῷ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ δὲ τούτῳ πληροφορίαν ἐργάζεται· δέχεται γὰρ τὴν αἴτησιν, καὶ ὁμολογεῖ.

ἔπειδὴ καὶ ἔργον ἔδει θεῖον προσθεῖναι τοῖς ν. λόγοις ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν θεωμένων, προσέταξε τοῖς περὶ τὸν Σίμωνα, βραχὺ τῆς γῆς ἀποφέρεισθαι, καὶ καθεῖναι πρὸς ἄγραν τὸ δίκτυον· οἱ δὲ δι' ὅλης μὲν ἔφασκον κοπιᾶσαι νυκτὸς, λαβεῖν δὲ μηδὲν, πλὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καθῆκαν τὸ λῖνον, καὶ μεστὸν εἶχον εὐθύς τῶν τεθηρευμένων· ἵνα διὰ πράγματος ἐναργοῦς, καὶ ὡς ἐκ τύπου καὶ εἰκότος, τοῦ παραδόξως τετελεσμένου, πληροφορηθῶσιν, ὥς οὐκ ἄμισθος ὁ πόνος αὐτῶν, οὔτε ἄκαρπος ἡ σπουδὴ ἣν ἂν ποιήσαιντο· τῆς εὐαγγελικῆς μυστικῆς τὸ λῖνον ἀπλώσαντες· ἀλλ' ἐν αὐτῷ πάντα τε καὶ πάντως, τὰς τῶν ἐθνῶν ἀγέλας συλλέξουσι· πλὴν ἐκεῖνο ἄθρει· οὐ γὰρ ἰσχύσαντες ἀνελκύσαι τὸ λῖνον Σίμων τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐκπλήξεως μὴ τολμῶντες λαλῆσαι, ἀπὸ γὰρ τοῦ θαυμάζειν, εἰς ἀφωνίαν περιέστησαν, κατένευσαν φησὶ τοῖς μετόχοις, δῆλον δὲ ὅτι τῶν ἀλιευτικῶν ἐπιτηδευμάτων· ὥστε συλλαβέσθαι αὐτοῖς, καὶ συνδιασῶσαι τὴν ἄγραν· πολλοὶ γὰρ τοῖς τῶν ἁγίων ἀποστόλων συνῆραντο καὶ συναίρονται πόνοις, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, οἱ τὰς ἱεράς ἡμῖν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἀνερευνόντες Γραφάς, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι ποιμένες τε καὶ διδάσκαλοι, καὶ λαῶν ἡγούμενοι, καὶ τῶν τῆς ἀληθείας

C A P. V.

V. ^{v. 4.} ^{p. 82. b.} **Θ**αυμάσωμεν τῆς οἰκονομίας τὸ εὐτεχνον, τὸ ἐπὶ γε τῇ θήρᾳ τῶν τεθηρευκότων τὴν ὑπ' οὐρανὸν, φημὶ δὴ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, οἱ καὶ ἀλιεύειν εἰδότες, ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ γερόνασι λίνον· ἵνα καὶ αὐτοὶ τὴν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων σαφήνην χαλάσαντες, προσκόμεσθαι αὐτῷ τοὺς κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ γοῦν ἔφη· που δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ἀλιεῖς πολλοὺς, λέγει κύριος, καὶ ἀλιεύσουσιν αὐτοὺς· καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστελῶ πολλοὺς θηρευτάς, καὶ θηρεύσουσιν αὐτοὺς· καὶ τοὺς μὲν ἀλιεῖς, τοὺς ἁγίους ἀποστόλους φησὶ, θηρευτάς δὲ τοὺς κατὰ καιροὺς τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἡγουμένους τὲ καὶ μυσταγωγούς· σὺ δέ μοι σκόπει, ὥς οὐ κηρύττει μόνον, ἀλλὰ καὶ σημεῖα ἐπιδείκνυται, ἐνέχυρα τῆς αὐτοῦ παρήχων δυνάμεως, καὶ τῇ τῶν θαυμάτων ἐπιδείξει βεβαιῶν τὰ λεγόμενα· ἐπειδὴ γὰρ ἀρκούντως τοῖς ὄχλοις διείλεχται, τρέπεται πάλιν πρὸς τὴν συνήθη μεγαλοῦργίαν, καὶ διὰ τῶν ἀλιευτικῶν ἐπιτηδευμάτων ἀλιεύει τοὺς μαθητάς· ἵν' εἰδεῖεν ὥς πανσθενὲς ἔχει τὸ θέλημα, καὶ τοῖς θεοπρεπεστάτοις αὐτοῦ νεύμασιν ἢ κτίσις ὑπηρετεῖ.

Καὶ γοῦν μετὰ τὴν αὐτάρκη διδασκαλίαν,

ποικίλας νόσους, καὶ δαιμονίων ὄχλον, καὶ τὴν ἱ. τοῦ διαβόλου δύναμιν καταστρέφει, καὶ τοσοῦτον δῆμον θεραπεύει ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ· καί τοι γὰρ λόγῳ καὶ νεύματι πληροῦν δυνάμενος τὰς τερατουργίας, ἵνα τί ταῖς ἀνάγκαις διδάξῃ, καὶ τὰς χεῖρας ἐπιφέρει τοῖς οὖσιν ἐν ἀρρώσταις· ἔδει γὰρ ἔδει μαθεῖν ἡμᾶς, ὅτι τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν πεφόρηκεν ἡ ἁγία σὰρξ, ἣν αὐτὸς ἰδίαν ἐποίησατο, θεοπρεπῆ τὴν δύναμιν ἐμφυτεύσας αὐτῇ· οὐκοῦν ἀπτέσθω καὶ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ἡμεῖς αὐτοῦ διὰ τῆς μυστικῆς εὐλόγιας, ἵνα καὶ ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ ψυχικῶν ἀρρώστημάτων, καὶ τῆς τῶν δαιμονίων ἐφόδου καὶ πλεονεξίας.

Οὐκ ἠφίει τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας ὁμο- v. 41.
λογεῖν αὐτὸν· οὐ γὰρ ἔδει τῆς ἀποστολικῆς λειτουργίας τὴν δόξαν ἀρπάζειν αὐτοὺς· ἀλλ' οὔτε ἔδει ἐξ ἀκαθάρτου γλώττης λαλεῖσθαι τοῦ Χριστοῦ μυστήριον· ὥστε καὶ λέγων τι τῶν ἀληθῶν, πιστεύετω μηδεὶς· οὐ γὰρ διὰ σκότους τὸ φῶς γινώσκειται· καὶ τοῦτο διδάξει λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητῆς· τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν;

ΙΥ. γοῦν ἰουδαίους ἐκδυσωπῶν, εἰ οὐ ποιῶ φησὶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, καὶ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε· ἔτι τοίνυν ἰδεῖν μαρτυρούσης ἀληθείας αὐτῆς, ὡς οὐχ' ὡς ἀνθρώπῳ παρ' ἑαυτὸν ἀνὰ μέρος ὄντι καὶ νοουμένῳ τῷ ἐκ γυναικὸς, τὴν ἰδίαν ἔδωκε δόξαν ὁ μονογενὴς· ἀλλ' ὡς εἰς ὑπάρχων υἱὸς, μετὰ τοῦ ἐνωθέντος αὐτῷ ἀγίου σώματος, εἰργάζετο τὰς θεοσημείας· προσκυνεῖται δὲ καὶ παρὰ τῆς κτίσεως, ὡς θεὸς· καὶ Γοῦν εἰσῆλθε μὲν εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου· ἐπειδὴ γύναιον ἐπὶ κλίνης ἔρριπτο, λάβρῳ πυρετῷ δαπανώμενον, καὶ τοι δυνάμενος εἰπεῖν ὡς θεὸς, ἀπόθου τὴν νόσον, ἀνάσθηθι, τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκεν· ἐνεργὸν δὲ πρὸς Θεραπείαν ἀποφαίνων τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, Θεοῦ γὰρ ἦν σὰρξ, ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ παραχρῆμα, φησὶ, ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός.

Ἄλλ' ὑποδεξώμεθα καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν· ὅταν γὰρ εἰσβάλη καὶ ἐν ἡμῖν, καὶ ἔχωμεν αὐτὸν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν, τότε τῶν ἐκτόπων ἡδονῶν τὴν πύρωσιν ἀποσβέσει, ἐγερεῖ δὲ καὶ εὐρώστους ἀποφανεῖ, πνευματικῶς δηλονότι, ὥστε καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῷ, τοῦτέστι τὰ δοκοῦντα αὐτῷ πληροῦν.

γ. 40. Ἀθρεῖ δέ μοι πάλιν ὅσην ἔχει τὴν ὠφέλειαν τῆς ἀγίας αὐτοῦ σαρκὸς ἐπαφῇ· ἐλαύνει γὰρ καὶ

λων θεωροὶ γεγονότες, καταπλήττονται τοῦ λό- IV.
γου τὴν ἐξουσίαν· οὐ γὰρ εὐχὴν ἀνατείνων, ἢ
γοῦν παρ' ἑτέρου τὸ δύνασθαι κατορθοῦν αἰτή-
σας πώποτε, τὰς θεοσημείας ἐπλήρου, ἀλλ' αὐ-
τὸς ὢν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ, ὁ ζῶν
τε καὶ ἐνεργῆς, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν
ᾧ τὰ πάντα, ἐκεῖνος ἦν ὁ συντρίβων τὸν σατα-
νᾶν, καὶ τῶν ἀκαθάρτων δαίμονων ἀποφράττων
τὸ βέβηλον στόμα.

Θέασαι τοίνυν, πῶς κατέλυσε παρ' ἐνὶ τῶν v. 38.
μαθητῶν, ἀνθρώπῳ πένητι καὶ ἀσήμεῳ κατὰ τὸν p. 81. a.
βίον, ὁ τὴν ἐκούσιον δι' ἡμᾶς ὑπομείνας πτω-
χείαν, ἵν' ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσω-
μεν, καὶ μάθωμεν τοῖς ταπεινοῖς συναπάγεσθαι,
καὶ μὴ κατεπαίρεσθαι τῶν ἐν ἐνδείᾳ καὶ θλίψει.

Ἵνα μάθωμεν ὡς καὶ τοι καθ' ἡμᾶς γεγο- p. 81. b.
νὼς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὐδὲν ἥττον
ἐστὶ καὶ οὕτω θεὸς, πάντα πληρῶν εὐκόλως καὶ
διὰ τῆς οἰκείας σαρκὸς· εἰργάζετο γὰρ καὶ δι'
αὐτῆς τὰ παράδοξα· καὶ μὴ σφόδρα θαυμάσης,
διαλογίζου δὲ μᾶλλον ὡς καὶ ἐν σκεύει χαλ-
κῷ γεγονὸς τὸ πῦρ, τῆς ἰδίας αὐτῷ θερμότη-
τος ἐντίθησι τὴν ἐνέργειαν· οὕτω τοίνυν καὶ ὁ
παναλκῆς τοῦ θεοῦ λόγος, ἐνώσας ἑαυτῷ κατὰ
ἀλήθειαν, ἔμψυχόν τε καὶ ἔνουν τὸν ἐκ τῆς
ἀγίας παρθένου ναὸν, τῆς ἰδίας αὐτῷ καὶ θεο-
πρεποῦς ἰσχύος ἐνεφύτευσε τὴν ἐνέργειαν· καὶ

ΙΥ. τος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντα τῶν δαιμονίων· εἶτα πρὸς αὐτοὺς πλείστ' αὖτε ὅσα καὶ ἀναγκαῖα προειρηκώς, ὑστέρον ἔφη· εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ ἄνθρωπος γεγωνώς καθ' ὑμᾶς, φησὶ, ἐν ἐξουσίᾳ καὶ βασιλείᾳ τῇ Θεοπριπεῖ τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιπλήττω πνεύμασιν, ἡ ὑμετέρα φύσις ἐστὶ τῇ τοιαύτῃ δόξῃ στεφανουμένη· ὑμεῖς γὰρ ὁρᾶσθε δι' ἐμοῦ τε καὶ ἐν ἐμοὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν καταπλουτήσαντες· ἡλαύνοντο τοίνυν τὰ πονηρὰ δαιμόνια, καὶ δὴ καὶ πρὸς αἴσθησιν ἐννευγμένα τῆς ἀνίκητου δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ μὴ φέροντες τὰς προσβολὰς τῆς Θεότητος, τυραννικὸν καὶ πανοῦργον ἀνεφθέγγοντο· ἔα, λέγοντα· τί ἡμῖν καὶ σοὶ; τοῦτέστι· τί οὐκ ἔᾶς ἡμᾶς χώραν ἔχειν, περιαιρῶν τῆς ἀσεβείας τὴν πλάνην; εἶτα εὐφημεῖν ὑποκρίνονται, καὶ ἅγιον τοῦ Θεοῦ καλοῦσιν αὐτὸν· ὡμήθησαν γὰρ ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης εὐφημίας, κενῆς δόξης ἀποτελοῦσιν αὐτὸν ἐραστὴν, καὶ ἀποσχέσθαι παρασκευάζουσι τοῦ ἐπιπλήττειν αὐτοῖς, οἷον ἀντὶ χάριτος διδόντα χάριν· ἀλλ' οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας· Θεὸς γὰρ οὐ μυκτῆρίζεται, ἀποφράττει δὲ αὐτῶν τὰς ἀκαθάρτους γλώσσας ὁ κύριος· εἶτα προστάττει τῶν ἐχόντων ἀποφοιτᾶν· οἱ δὲ τῶν οὕτω μεγάλων

οἰκετικὸν, τὸ τάδε λέγει κύριος, ἐπεφώνουν αἰὲν ΙΥ.
 τοῖς ἀκρωμένοις· οὐχ' ὡς προστάσσοντες μᾶλ-
 λον, ἀλλ' ὡς θείαις διακονοῦντες φωναῖς· ὁ δέ
 γε κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς θεοπρεπιστά-
 τους ἐποιεῖτο λόγους· ἐθαυμάζετο τοῦν καὶ παρ'
 αὐτοῖς τοῖς ἰουδαίοις, ὡς ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λό-
 γος αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξου-
 σίαν ἔχων, καὶ οὐχ' ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν·
 οὐ γὰρ ἦν ὁ λόγος αὐτῷ τῆς τοῦ νόμου σχιᾶς,
 ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὢν ὁ νομοθέτης, μετέτιθει τὸ
 γράμμα πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τοὺς τύπους εἰς
 ἐμφάνειαν τὴν πνευματικὴν· ἄρχων γὰρ ἦν, καὶ
 τοῦ προστάττειν ταύτην ἔχων τὴν ἐξουσίαν.

Καὶ μετ' ἐξουσίας τῆς θεοπρεποῦς τοῖς ἀχα- Υ. 33.
 θάρτοις ἐπιτίμα πνεύμασιν· ἵνα τοῦν μὴ ἀπι-
 στῶμεν, γείτονα τοῖς λόγοις ἐποιεῖτο τὴν θεο-
 σημείαν.

Εἶδομεν ἐν τῇ ἐρήμῳ νενικημένον παρ' αὐτοῦ
 τὸν ἀλιτήριον σατανᾶν, καὶ τρισὶ καταρῥαγέ-
 ντα πτώμασιν· εἶδομεν αὐτοῦ πάλιν κατασειομέ-
 νην τὴν δύναμιν, καὶ πίπτουσαν τὴν καθ' ἡμῶν
 ἐξουσίαν, εἶδομεν ἑαυτοὺς ὡς ἐν ἀπαρχῇ τῷ
 Χριστῷ τοῖς πονηροῖς ἐπιπλήττοντας πνεύμασιν·
 ὡς γὰρ καὶ τοῦτο πρὸς καύχημα βλέπει τῆς
 ἀνθρωπείας φύσεως, ἐξ αὐτῶν μαθήσῃ τῶν τοῦ
 σωτῆρος ῥημάτων· κατεφεύδοντο μὲν γὰρ ἰου-
 δαῖοι τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ ἔφασκον οὐ-

ἰν. κύριος, τὰ ὑπὲρ νόμον ἐλάλει· ἔλεγε γοῦν ὁ
 Θεὸς διὰ Ἰσαΐου καὶ διαθήσομαι ὑμῖν δια-
 θήκην αἰώνιον, τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστὰ· ἰδοὺ
 μαρτύριον ἐν ἔθνεσι δέδωκα αὐτὸν, ἄρχοντα καὶ
 προστάσσοντα ἔθνεσιν· ἔδει γὰρ οἰκέτην μὲν ὄν-
 τα Μωϋσεία, τῆς μὴ μενούσης σκιᾶς γενέσθαι
 διάκονον, ἐξαγγελία δὲ τῆς διηνεκοῦς καὶ μεν-
 ούσης λατρείας τὸν αἰώνιον, φημὶ δὴ τὸν Χρι-
 στὸν· τίς δὲ ἡ αἰώνιος διαθήκη; τὰ ἱερὰ Θε-
 σπίσματα τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα
 Χριστοῦ· τὰ ὁσιουργὰ καὶ πιστοποιὰ, καθάπερ
 καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, ἀγνὸς ὡς ἀγνωποιὸς·
 καὶ τὸ εὐαγγελικὸν ῥῆμα, ζωὴ, ὡς ζωοποιόν·
 τὰ ῥήματα γὰρ φησι ἃ ἐγὼ ἐλάλησα ὑμῖν, πνεῦ-
 μα ἐστὶ καὶ ζωὴ· τοῦτέστι πνευματικὰ καὶ ζωο-
 ποιὰ· πλὴν ἄθρει τῆς προφητείας τὸ ἀκριβὲς·
 εἰπὼν Ἰσαΐας ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ
 πατρὸς περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἰδοὺ μαρτύριον
 τοῖς ἔθνεσι δέδωκα αὐτὸν, διαμαρτυρούμενον ὡς-
 περ ὡς δεκτὰ καὶ ταῦτα γεύονασι, ἵνα μὴ τις
 ἓνα τῶν ἁγίων προφητῶν ὑπάρχειν αὐτὸν ὑπο-
 τοπήσειεν, εἰδείη δὲ μᾶλλον πᾶς ὁστισοῦν, ὡς
 τῇ τῆς κυριότητος διαπρέπει δόξῃ, θεὸς γὰρ ὢν
 ἐπέφανέν ἡμῖν, οὐ μόνον αὐτὸν μαρτύριον δεδό-
 σθαι φησὶν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντα καὶ προσ-
 τάσσοντα ἔθνεσιν· οἱ μὲν μακάριοι προφηῆται,
 καὶ πρὸ αὐτῶν ἔτι Μωϋσῆς, μέτρον ἔχοντες τὸ

κύριος λέγων· καὶ σὺ Καπερναοὺμ, ἡ ἕως οὐ- 19.
 ρανοῦ ὑψωθείσα, ἕως ἁδου κατὰβιβασθήσῃ· ἀλ-
 λὰ καὶ τοὶ γινώσκων ὡς ἀπειθεῖς τε καὶ σκλη-
 ροκάρδιοι, προσέβαλε μὲν αὐτοῖς ὥσπερ ἰατρὸς
 ἄριστος τοῖς εἰς ἐσχάτην πεσοῦσι νόσον· πειρᾶ-
 ται δὲ ἀπαλλάττειν τοῦ κακοῦ· φησὶ γὰρ αὐτὸς,
 ὅτι οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ,
 ἀλλ' οἱ κακῶν ἔχοντες· ἐδίδασκε τοίνυν ἐν συν-
 αγωγαῖς ἐν πολλῇ παρρησίᾳ· τοῦτο γὰρ καὶ διὰ
 φωνῆς Ἡσαίου προηγόρευσεν λέγων· οὐκ ἐν κρυ-
 φῇ λελάληκα, οὐδ' ἐν τόπῳ γῆς σκοτεινῇ· ἀλ-
 λὰ καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐν παρρησίᾳ πολ-
 λῇ τοὺς περὶ αὐτοῦ ποιεῖσθαι λόγους προσ-
 ἔταπτε, λέγων· ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἵ-
 πατε ἐν τῇ φωτὶ, καὶ ὁ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε,
 κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων· καὶ ἐν σαββάτῳ ὅτε
 ἤργουν, διελέγετο αὐτοῖς· τεθαυμάκασι τοίνυν
 τῆς μυσταγωγίας τὴν δύναμιν, καὶ τὸ τῆς ἐξου-
 σίας μέγεθος· ἦν γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ, φησὶν, ὁ λό-
 γος, οὐ κωλυτικὸς ἀλλὰ προτρεπτικὸς εἰς σω-
 τηρίαν· Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐνόμιζον
 εἶναι Χριστὸν, πλὴν ὅτι καθ' ἓνα τῶν ἁγίων,
 καὶ ἐν τάξει προφήτου παρελθεῖν εἰς μέσον· ἵνα
 δὲ μείζονα τὴν παρ' αὐτοῦ δόξαν τὴν καὶ ὑπό-
 νοιαν ἔχωσι, τὸ προφητικὸν ἐμβαίνει μέτρον· οὐ
 γὰρ εἴρηκέ ποτε, τάδε λέγει κύριος, καθάπερ
 ἀμέλει κακείοις ἦν ἔθος, ἀλλ' ὡς τοῦ νόμου

iv. πτώκασι γὰρ αὐτοὶ τῆς ἄνω πόλεως, τὸν Χριστὸν μὴ προσδεξάμενοι· ἵνα δὲ μὴ μόνον ἐλέγξη δυσσεβήσαντας μέχρις ἐπιχειρημάτων, συγχεχώρηκε προελθεῖν τὰ κατ' ἐαυτοῦ τολμήματα· τῶν μὲν γὰρ ἄκριτος ἦν ἡ ὁρμή, καὶ ὁ φθόνος ἀτίθασσος· μέχρι γοῦν ὀφρύος τοῦ ὄρους ἀποχομίζοντες, κρημνῶν ἐνιέναι ἐπεχείρουν· ὁ δὲ διεξήει διὰ μέσου αὐτῶν· οὐδ' ὅσον εἰπεῖν λόγον τινὰ θέμενός τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῶν· οὐ τὸ παθεῖν φεύγων, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐλήλυθεν, ἀλλὰ καιρὸν ἀναμένων ἐπιτήδειον· ἀρχὴ γὰρ νῦν τοῦ κηρύγματος, καὶ ἄκαιρον ἦν τὸ παθεῖν, πρὶν ἢ κηρύξαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· ἦν γὰρ ἐπ' αὐτῷ τὸ παθεῖν καὶ τὸ μὴ παθεῖν, καὶ κύριος ἦν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων· τοῦτο τεκμήριον τοῦ, καὶ ὅτε ἔπαθεν ἔχοντα πεπονθέναι, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἔπαθεν, εἰ μὴ ἐαυτὸν ἐπέδωκεν.

v. 31.
p. 80. b.

Οὕς οὐ μεθίστησι λόγος πρὸς τὸ εἰδέναι σαφῶς τίς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστὶ Θεὸς καὶ κύριος, τούτους σαφηνεῖ πρὸς τὸ εὐήνιον, ἢ τῶν σημείων ἐπίδειξις· χρησίμως οὖν καὶ ἀναγκαίως προσεπάγει πολλάκις ταῖς μυσταγωγίαις τὰς μεγαλουργίας· ἄπιστοι μὲν γὰρ οἱ τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορες, καὶ τοὺς τῶν καλούντων εἰς σωτηρίαν ἀτιμάζοντες λόγους· μάλιστα δὲ πάντων οἱ ἀπὸ τῆς Καπερναοῦμ· ἠτιᾶτο γοῦν αὐτὴν ὁ

αὐτὰ οὕτω καὶ ἐπ' ἀνθρώπων ὁ γὰρ συνήθης IV.
καὶ παρὼν αἰὶ, καὶ τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ τι-
μῆς ἀποστερεῖται πολλάκις παρὰ τῶν εἰδότων
αὐτόν.

Ἦλεγξε μὲν οὖν αὐτοὺς ἀσυνέτως τὰ τοιά-
δε λέγοντας, οὐχ' ὁ υἱὸς ἐστι τοῦ Ἰωσήφ οὗ-
τος; πλὴν, ἔχεται τοῦ σκοποῦ τῆς μυσταγω-
γίας; καὶ φησὶν.

Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἔφην, τὰς περὶ αὐτοῦ προ- v. 26.
p. 78. b.
φητείας εἰς τέλος ἤχθαι, διεβεβαιοῦντο τινὲς
τῶν Ἰουδαίων, ἢ ἐπὶ προφήταις ἀγίοις, ἢ ἐπὶ
τισι τῶν ἐνδόξων παρ' αὐταῖς γεγονότων, ἀπα-
φέρει χρησίμως αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ὑπονοίας,
πρὸς μίαν χήραν ἀπεστέλλθαι Ἠλίαν εἰπὼν, ἕνα
δὲ θεραπεῦσαι λεπρὸν τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον,
Νεεμὰν τὸν σύρον διὰ τούτων, τὴν ἐξ ἐθνῶν ση-
μαίνων ἐκκλησίαν, τὴν μέλλουσαν αὐτὸν ὑπο-
δέχεσθαι, καὶ τῆς λέπρας ἐλευθεροῦσθαι, διὰ
τὴν ἀναισθησίαν τοῦ Ἰσραὴλ.

Ἐπειδὴ τὴν πονηρὰν αὐτῶν γνώμην ἔστιξε, v. 28.
p. 80. a.
διὰ τοῦτο πρὸς ὀργὰς ἀνεκαίοντο καὶ διὰ τὸ
εἰπεῖν, σήμερον ἡ γραφὴ αὕτη πεπλήρωται, ἡ
λέγουσα πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, καὶ τὰ ἐξῆς
ἐνόμισαν γὰρ αὐτὸν ἐξισοῦν ἑαυτὸν ταῖς προφή-
ταις, καὶ τῆς πόλεως αὐτὸν ἐκβάλλουσι καθ'
ἑαυτῶν μᾶλλον τὴν δόξαν ὀρίζοντες, καὶ βε-
βαιοῦντες τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον ἐκπε-

- ΙV. μάτων ἀποτελεσθῆν, εἰς τὰ συνήθη κατεκομίζοντο, καὶ ψυχρολογοῦσιν ἀβούλως· καὶ τοὶ γὰρ τε θαυμακότες ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τῶν ἐκπορευομένων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, κατευτελίζειν ἤθελόν· ἔφασκον γὰρ, οὐχ' υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος; καὶ τί τοῦτο παραλύει τοῦ θαυματουργοῦ τὴν δόξαν; τί τὸ κωλύον αὐτὸν εἶναι σεπτὸν τε καὶ ἐξιάλαστον; εἰ καὶ υἱὸς ἦν ὡς ἐνομίζετο τοῦ Ἰωσήφ; οὐχ' ὁρᾷς τὰς θεοσημείας, πεσόντα τὸν σατάναν, νενικημένας τὰς τῶν δαιμονίων ἀγέλας, διαφόρων νοσημάτων ἐλευθέρους γεγονότας πολλοὺς; ἐπαινεῖς τὴν χάριν τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῦ ταῖς διδασκαλίαις, εἴτα σμικρολογεῖς ἰουδαϊκῶς ὅτι πατέρα τὸν Ἰωσήφ ἐπεγράφετο; ὦ πολλῆς ἀβουλίας ἀληθεὺς ἐπ' αὐτοῖς εἰπεῖν, ἰδοὺ λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος· ὀφθαλμοὶ αὐτοῖς, καὶ οὐ βλέπουσιν ὧτα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀκούουσιν.
- V. 23. Κοινὸς λόγος παρὰ ἰουδαίων ἦν, ἀστεισμοῦ χάριν ἐξευρημένος· τοῖς γὰρ ἀρρώστουσι τῶν ἱατρῶν ἐπεφώνουν τινές, ἱατρὲ θεράπευσον σεαυτὸν· ἴσως τοίνυν, φησὶ, πολλὰ βούλεσθε παρ' ἐμοῦ γενέσθαι σημεῖα παρ' ὑμῖν, μάλιστα παρ' οἷς καὶ ἐτράφη· ἀλλ' οἶδα τὸ κοινὸν δὴ πᾶσι καὶ ἅπασιν συμβαῖνον πάθος· καταφρονεῖται γάρ πως αἰεὶ καὶ τὰ ἐξαίρετα τῶν πραγμάτων, ὅταν μὴ σπανίζῃ παρὰ τισιν, ἀλλ' ἔχωσιν ἐπ' ἀδείας

τα, μὴ μεμαθηκώς· ἐπειδὴ δὲ ἔθος ἦν τοῖς ἐξ Ἰν.
 Ἰσραὴλ, τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐκπεπεράν-
 θαι λέγειν, ἢ ἐπὶ τισι τῶν παρ' αὐτοῖς βεβα-
 σιλευκότων, ἢ τοῦν ἐπὶ προφήταις ἁγίοις· συνιέν-
 τες γὰρ οὐδὲν τῶν γεγραμμένων ὀρθῶς, ἑτέραν
 ὥχοντο τρίβον, ἔξω πίπτοντες σκοποῦ· ἵνα δὲ
 μὴ πάλιν λέγῳσιν τι τοιοῦτον, ἀναγκαίως προα-
 σφαλίζεται, ἑαυτὸν ἐναργῶς παριστὰς ἐν τού- ν. 21.
 τοις τὸν διὰ τῆς προφητείας προηγορευμένον·
 αὐτὸς γὰρ εὐηγγελίσαστο τὴν τῶν οὐρανῶν βα-
 σιλείαν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν· αὐτοὶ γὰρ ἦσαν
 πτωχοὶ μηδὲν ἔχοντες, μὴ θεὸν, μὴ νόμον, μὴ
 προφήτας· ἢ καὶ ἅπασιν ἀπλῶς τὸν πλοῦτον οὐκ
 ἔχουσι πνευματικόν, αὐτὸς αἰχμαλώτους ὄντας
 ἐρρύσατο· τὸν ἀποστάτην τύραννον καθελὼν,
 τοῦτέστι τὸν σαττανᾶν· αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ νοητὸν
 φῶς ἐνήστραψε τοῖς ἐσκοτισμένην ἔχουσι τὴν
 καρδίαν· ἔφη γοῦν, ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον
 ἐλήλυθα τοῦτον· αὐτὸς ἀπέλυσε δεσμῶν, δη-
 λονότι τῶν εἰς ἁμαρτίας τοὺς συντεθραυσμένην
 ἔχοντες καρδίαν· αὐτὸς ἐκήρυξεν ἐνῆαυτὸν κυ-
 ρίου δεκτὸν, καθ' ὃν τὸ κήρυγμα τοῦ σωτῆρος
 ἐγένετο· οὗ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος διαμνημο-
 νεύει λέγων, ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεχτος, ἰδοὺ
 νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

Μὴ γὰρ συνιέντες τὸν χειρισμένον καὶ ἀπε- ν. 22.
 σπασμένον, καὶ τῶν οὕτω τεθαυμασμένων πραγ- p. 78. 2.

ΙV. τὸς γεγόνاسι τέκνα· διηύλασε γὰρ αὐτῶν ἡ ἡμέ-
ρα, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνίσχεν ἥλιος, καὶ
λαμπρὸς ἀνέτειλεν ἑωσφόρος· λυπεῖ δὲ οὐδὲν
καὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἀφαρμόσαι πάντα
τὰ εἰρημένα· καὶ γὰρ ἦσαν πτωχοὶ καὶ συντε-
τριμμένοι τὴν καρδίαν, καὶ οἷον αἰχμάλωτοι
καὶ ἐσκοτισμένοι· οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς ὁ ποιῶν
χρηστότητα, οὐκ ἦν ἕως ἐνὸς· ἀλλὰ πάντες ἐξέ-
κλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν· ἀφίχται δὲ ὁ Χρι-
στὸς, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων εὐαγγελιζόμενος
τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας τὰ κατ'ορ-
θώματα· τοιαῦτα δὲ ἦν καὶ τὰ τῶν ἐθνῶν ἀρ-
ρώστημά· λελύτρωνται δὲ δι' αὐτοῦ, πεπλου-
τήκασιν γὰρ τὴν παρ' αὐτοῦ σοφίαν, καὶ συνε-
τοὶ γεγόνασιν καὶ ἀσθενῆ καὶ συντεθραυσμένην
οὐκέτι τὴν διάνοιαν ἀνέχουσιν· ὑγιαῖ δὲ καὶ ἐρ-
ρώμένην, καὶ ἐπιτηδείως ἔχουσιν πρὸς παραδο-
χὴν καὶ κατόρθωσιν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ σωτη-
ρίου πράγματος· ἔδει γὰρ σοφίας καὶ συνέσεως
τοῖς πεπλανημένοις, οἱ διὰ πολλὴν ἀβελτηρίαν
προσεκύνησαν τῇ κτρίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ
ξύλα καὶ λίθους ἐπεγράφοντο θεοὺς· ἀλλ' οἱ
πάσαι Χριστὸν οὐκ εἰδότες· διὰ τὸ ἐν ἀχλύϊ
καὶ σκότῳ τελεῖν, θεὸν αὐτὸν ἐπεγράφαντο· τού-
των ὑπαναγνωσθέντων τοῖς συνειλεγμένοις, ὁ
μὲν πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἐπέ-
στρεφε· θαυμαζόντων τάχα, πῶς οἶδε γράμμα-

τὸν Θεῖον τὲ καὶ οὐράνιον κεκερδάσαι. ΙΝ.
ρὸν, τὸ εὐαγγελικὸν δηλονότι καὶ σωτήριον κή-
ρυγμα, δι' οὗ γεγόνασι καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν
βασιλείας μέτοχοι, καὶ συμμερισταὶ τῶν ἁγίων,
καὶ κληρονόμοι τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὁφ-
θαλμὸς γὰρ οὐκ εἶδε φησὶ, καὶ οὖς οὐκ ἤκου-
σε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ
ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἁλαπῶσιν αὐτὸν· ἢ τάχά
που καὶ τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι, δεδωρῆσθαι
φησὶν ὁ λόγος ἐν τούτοις τῶν διὰ Χριστοῦ χα-
ρισμάτων τὴν ἄφθονον χορηγίαν· συντετριμμέ-
νους δὲ φησι τὴν καρδίαν, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ
εὐδιάθρυπτον ἔχοντας νοῦν, καὶ ταῖς τῶν πα-
θῶν προσβολαῖς, ἀντιφέρεσθαι μὴ δυναμένους,
ὑπενηνεγμένους δὲ οὕτως αὐταῖς, ὡς αἰχμαλώ-
τους εἶναι δοκεῖν, τούτοις ἴασίν τε καὶ ἄφεισιν
ἐπαγγέλλεται· τυφλοῖς δὲ οὖσιν αὐτοῖς δίδω-
σι καὶ ἀνάβλεψιν· οἱ γὰρ τῇ κτίσει παρὰ τὸν
κτίσαντα λατρεύοντες, καὶ τῷ ξύλῳ λέγοντες
πατήρ μου εἶ σὺ καὶ τῷ λίθῳ, σὺ ἐγέννησάς
με, εἶτα τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν οὐκ
ἐπεγνώχότες, πῶς οὐκ ἂν εἶεν τυφλοὶ, καὶ φω-
τὸς τοῦ Θεοῦ καὶ νοητοῦ γυμνὴν ἔχοντες τὴν
καρδίαν; τούτοις ἐνίησιν ὁ πατήρ, τῆς ἀληθοῦς
θειογνωσίας τὸ φῶς· κέκληνται γὰρ διὰ πίστεως
καὶ ἔγνωσαν αὐτὸν· μᾶλλον δὲ ἐγνώσθησαν ὑπ'
αὐτοῦ, καὶ υἱοὶ νυκτὸς ὄντες καὶ σκότους, φω-

ΙV. σμένους ἐν ἀφίσει; τὸ ἐλευθέρους ἐκπέμψαι, οὓς συνέθραυσε νοητῶς ῥαβδίζων ὁ σατανᾶς· τί δὲ τὸ κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτὸν; τὸ τὴν ἑαυτοῦ εὐαγγελίσασθαι παρουσίαν, τὸ τὸν καιρὸν ἐνστήναι τοῦ κυρίου, τοῦτέστι τοῦ υἱοῦ· δεκτὸς γὰρ ἐνιαυτὸς, καθ' ὃν ἐσταυρώθη Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν· δεκτοὶ γὰρ τότε γεγόναμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καρποφορηθέντες δι' αὐτοῦ· διὸ ἔλεγεν, ὅταν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν· καὶ γοῦν ἀνεβίω τριήμερος, πατήσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος, εἶτα τοῖς μαθηταῖς προσεφώνει· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία, καὶ τὰ ἐξῆς· δεκτὸς οὖν ἐνιαυτὸς ἐκεῖνος που πάντως, καθ' ὃν εἰσεδέχθημεν τὴν πρὸς αὐτὸν λαχόντες οἰκείωσιν, ἀπονιψάμενοι τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως γενόμενοι κοινωνοὶ, διὰ μέτοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἡγοῦν δεκτὸς ἐνιαυτὸς, καθ' ὃν πεφανέρωκε τὴν δόξαν αὐτοῦ, διὰ τῆς ὑπὲρ λόγον θεοσημείας· ἐδεξάμεθα γὰρ ἀσμένως τὸν τῆς παρ' αὐτοῦ σωτηρίας καιρὸν· ὃν δὴ καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος καταμεμήνυκεν λέγων, ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεχτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· ὅτε οἱ πτωχοὶ, οἱ παντὸς ἀγαθοῦ νεοσηκότες τὴν ἔνδειαν ποτὲ, ἐλπίδα τὲ μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ, οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ ἐξ ἐθνῶν, τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐπλούτησαν·

Καὶ τοὺς πάλαι τὴν ἐκ τοῦ διαβόλου ἀχλὺν ^{IV.}
^{P. 77. b.} ἔχοντας εἰς καρδίαν, λαμπροὺς ἀπέφηνεν· οἳ ἄ-
 τις δικαιοσύνης ἥλιος ἀνίσχων, καὶ υἱοὺς ἀπο-
 φήνας οὐκέτι νυκτὸς καὶ σκότους ἀλλὰ φωτὸς
 καὶ ἡμέρας, κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν· καὶ οἱ τυ-
 φλοὶ ὄντες, ἐτύφλωσε γὰρ τὰς καρδίας αὐτῶν
 ὁ ἀποστάτης, ἀνέβλεψαν· καὶ ἐπέγνωσαν τὴν
 ἀλήθειαν, καὶ καθὼς φησὶν Ἡσαΐας, γέγονεν
 αὐτοῖς τὸ σκότος εἰς φῶς· τοῦτέστιν οἱ ἀμαθεῖς
 γεγόνασι σοφοί· οἱ ποτὲ πλανώμενοι, τὰς τῆς
 δικαιοσύνης ἐγνώκασιν ὁδοὺς· φησὶ δέ που καὶ
 πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ· δέδωκά σε εἰς
 διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφ-
 θαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδε-
 μένους, καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν
 σκότει· ἀφίκετο γὰρ ὁ μονογενὴς εἰς τόνδε τὸν
 κόσμον, καὶ τοῖς ἐκ γένους, τοῦτέστι τοῖς ἐξ
 αἵματος Ἰσραὴλ, ἐξ αὐτῶν γὰρ πέφηνε τὸ κατὰ
 σάρκα, τὴν καινὴν δέδωκε διαθήκην, τὴν πάλαι
 προηγγελμένην διὰ φωνῆς προφητῶν· ἐνήστραψε
 δὲ καὶ τοῖς ἔθνεσι τὸ θεῖόν τε καὶ οὐράνιον φῶς·
 καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασι πορευθεῖς ἐκήρυξε·
 καὶ τοῖς καθευργμένοις ἐν οἴκῳ φυλακῆς ἐπε-
 φάνη· καὶ πάντας ἀνῆκε δεσμῶν καὶ ἀνάγκης·
 ταῦτα δὲ πῶς οὐκ ἂν ἔχοι σαφῇ τὴν ἀπόδει-
 ξιν τοῦ, ὅτι καὶ θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν
 ἐστὶν ὁ Χριστὸς; τί δὲ τὸ ἀποστεῖλαι τετραυ-

ΙV. ἐνανθρωπήσεως ἐκλάμψαι μυστήριον τοῖς οὐκ εἰ-
 ὄσιν αὐτὸ, καὶ ὅτι κέχρισται περὶ τοῦ Θεοῦ
 καὶ πατρὸς εἰς σωτηρίαν τῆς ὑπὸ οὐρανὸν, παν-
 σόφως καὶ τοῦτο οἰκονομεῖ· χαρίζεται δὲ τοῦτο
 πρό γε τῶν ἄλλων, τοῖς ἐν Ναζαρέτ, οἷς καὶ
 συνετράφη, κατὰ γε φημὶ τὴν σάρκα· εἰσελθὼν
 τοίνυν ἐν τῇ συναγωγῇ, δέχεται βιβλίον εἰς ἀνά-
 Ἰωσιν· καὶ ἀνοίξας, προφητικὴν ἐπελέξατο ῥῆ-
 σιν, τὸ περὶ αὐτοῦ λαλοῦσαν μυστήριον.

Ἐναργεστάτα δὲ διὰ τούτων αὐτὸς ἦν ὁ λέ-
 γων διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, ὡς καὶ ἐναν-
 θρωπήσει καὶ ἀφίξεται διασώσων τὴν ὑπ' οὐρα-
 νὸν· κεχρίσθαι γὰρ οὐχ' ἐτέρως φαμέν τὸν υἱὸν,
 πλὴν ὅτι κατὰ τὴν σάρκα γινόμενον δηλονότι
 καθ' ἡμᾶς καὶ ἐνανθρωπήσαντα· θεὸς γὰρ ὑπάρ-
 χων ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος· ὁ αὐτὸς δίδωσι μὲν
 θεϊκῶς τὸ πνεῦμα τῇ κτίσει, δέχεται δὲ αὐτὸ
 παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς· κατὰ τὸ ἀνθρώπινον,
 ὁ πᾶσαν ἀγιάζων τὴν κτίσιν, ἅτε καὶ ἐξ ἀγίου
 πατρὸς πεφηνῶς, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ προχεόμενον
 πνεῦμα· καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐνιείς ὡς ἐαυ-
 τοῦ, καὶ προσέτι τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτοῦ τὴν
 ἐπιφάνειαν.

v. 18. Ὡσπερ μὲν τοι τὸ ἔχρισέ με, τῇ ἀνθρωπό-
 τητι πρέπει, κρίεται γὰρ οὐχ' ἡ θεία φύσις ἀλ-
 λά τὸ ἡμῖν ὁμογενές, οὕτω καὶ τὸ, ἀπέσταλκέ
 με τῷ ἀνθρωπίνῳ λογιστέον.

πονεῖν ἰσχύοντας, νηπιοπρεπῇ δέ πως τὴν διά- iv.
νοϊαν ἔχοντας, οὐκ ἐῷσι πονεῖν ὑπὲρ δύναμιν,
ἀλλὰ παντὸς ἐξέλκουσι πειρασμοῦ.

Ἀφείς τὰς ἐν ταῖς πόλεσι διατριβάς, ταῖς v. 14.
p. 77. a.
ἐρήμοις ἐνηυλίζετο· ἐκεῖ γενήστευκε πειραζόμε-
νος ὑπὸ τοῦ σατᾶνᾶ, ἐκεῖ νενίκηκεν ὑπὲρ ἡμῶν,
ἐκεῖ συνέτριψε τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων, ἐκεῖ
καθὰ φησιν ὁ μακάριος Δαβὶδ, τοῦ ἐχθροῦ ἐξέ-
λιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθή-
ρηνται, τοῦτέστιν ὡς πύργοι καὶ πόλεις ὄντες·
κατευμεγεθήσας τοίνυν τοῦ σατανᾶ, καὶ στεφα-
νώσας ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν τοῖς
κατ' ἐκείνου βραβείοις, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Γα-
λιλαίαν, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, ἐνεργεία
τὲ καὶ δυνάμει χρώμενος, πλείστας τὲ θεοση-
μείας ἀποτελῶν, καὶ πολὺ τὸ θαῦμα παρεχόμε-
νος· εἰργάζετο δὲ τὰς θεοσημείας, οὐκ ἔξωθεν
καὶ πιπορισμένην τὴν τοῦ πνεύματος χάριν λα-
βὼν, καθὰ καὶ ὁ τῶν ἁγίων χορὸς· ὑπάρχων δὲ
μᾶλλον φύσει τὲ καὶ ἀληθῶς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ
πατρὸς, καὶ κληρὸν ἴδιον ἔχων τὰ αὐτοῦ· καὶ
γὰρ ἔφη πρὸς αὐτὸν· ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ, σὰ
ἐστί· καὶ τὰ σὰ, ἐμὰ· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς·
δεδόξασται τοίνυν ὡς ἰδίᾳ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ
χρώμενος τῇ τοῦ ὁμοουσίου πνεύματος.

Ἐπειδὴ ἐχρῆν λοιπὸν ἐμφανῇ ἑαυτὸν κατα- v. 16.
p. 77. a.
στῆσαι τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, καὶ τὸ τῆς

ΙΥ. δὴ γὰρ ἐστὶν ὅλος σκότος, καὶ κατεσκοτισμένην ἔχει τὴν διάνοιαν, οὐ συνῆκε τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν· ὅτι ὁ ψαλμὸς ἐκ προσώπου παντὸς δικαίου εἴρηται βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ ὑψίστου, ὄντος Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ· ἠγνόησέ τε πρὸς τούτῳ ὅτι Θεὸς ὦν ὁ λόγος, γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς ἦν οἰκονομικῶς πείραζόμενος· ὁ μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου κοινοῦ, ἢ καὶ ὡς ἐφ' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν εἰρῆσθαι τοὺς λόγους ὑπελάμβανεν· ἄτοπον δὲ ἡμᾶς τοὺς εἰδότας ἀκριβῶς τὸ μυστήριον, καὶ πεπιστευκότας ὅτι θεὸς ἐστὶ καὶ υἱὸς θεοῦ, καὶ ὅτι δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, ὑπονοεῖν περὶ αὐτοῦ τοὺς στίχους εἰρῆσθαι· οὐχ' ἀρμόζει τοίνυν τῷ προσώπῳ τοῦ σωτῆρος τὸ λέγεσθαι τὸν ὑψίστον ἔθου καταφυγὴν σου· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ὑψίστος, ἡ πάντων καταφυγὴ, ἡ πάντων ἐλπίς, ἡ πάντα ἰσχύουσα τοῦ πατρὸς δεξιὰ· καὶ ἂν τις αὐτὸν καταφυγὴν θεῖτο, οὐ προσελεύσεται πρὸς αὐτὸν κακὰ· αὐτὸς γὰρ ἐντελεῖται τοῖς ἀγγέλοις, λειτουργικοῖς οὖσι πνεύμασιν, ὅπως φρουρῶσι τὸν δίκαιον· ὥσπερ γὰρ οἱ κατὰ σάρκα πατέρες ὅταν ἴδωσιν ὁδὸν τραχεῖαν καὶ δύσβατον, ἀρπάζουσιν εἰς χεῖρας τὰ βρέφη, μή πως ἀδικηθῇ τρυφερόν ἔχοντα τὸν πόδα, καὶ οὕτω διὰ σκληρᾶς ὁδοῦ βῆναι δυνάμενα, οὕτω καὶ αἱ λογικαὶ δυνάμεις τοὺς οὕτω

τὸν ὕψιστον, δηλονότι τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέ- IV.
ρα· γέγονε δὲ πρόφασις αὐτῶν τῆς τοιαύτης ἐν-
νοίας, ὁ σατανᾶς· αὐτὸς γὰρ οὕτω νενόηκε τοὺς
στίχους· εἰπὼν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυ-
τὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὡς τοῖς ἁγγέλοις αὐ-
τοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ· συκοφάντης γὰρ ὑπάρ-
χων καὶ πλάνος ὁ σατανᾶς, καὶ τὰ περὶ ἡμῶν
εἰρημένα, αὐτῷ προσάπτει τῷ προσώπῳ τοῦ πάν-
των ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ἀλλ' ἡμεῖς οὐχ'
οὕτως νοοῦμεν, ὡς νοεῖν ἔθος τῷ σατανᾷ· εἰ δὲ
οὕτω νενόηκασιν Ἀρειανοὶ, θαυμαστὸν οὐδὲν·
ἀκολοθοῦσι γὰρ τῷ ἰδίῳ πατρὶ, ὃς ψεύστης ἐστὶ,
καὶ ἀλήθεια ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι, κατὰ τὴν τοῦ
σωτῆρος φωνὴν· εἰ γὰρ ἐστὶ κατ' αὐτοὺς ἀλη-
θεὺς τὸ τοιοῦτον, ἐλπίδα μὲν ἡμεῖς τὸν Χριστὸν
πεποιήμεθα· αὐτὸς δὲ καταφυγὴν ἔχει τὸν πα-
τέρα· οὐκοῦν βοηθουμένῳ προσπεφύγαμεν, σω-
τῆρα καλοῦμεν τὸν παρ' ἐτέρου σωζόμενον· οὐκ
ἔστι ταῦτα, μὴ γένοιτο· λέγομεν τοίνυν τοῖς
οὕτω φρονεῖν εἰωθόσιν, ἐτέραν ἡμῖν ἀναγγέλ-
λετε πλάνησιν· ἔξω τῆς βασιλικῆς καὶ εὐθείας
ἔρχεσθε τρίβου· εἰς ἀκάνθας καὶ βόθρους πί-
πτετε· τῆς ἀληθείας ἐκπεπτώκατε· ἴσος ἐστὶ κα-
τὰ πάντα τοῦ πατρὸς, ὁ υἱὸς· χαρακτὴρ τῆς
ὑποστάσεως αὐτοῦ· ὕψιστος καθὰ καὶ ὁ πατὴρ·
ὁ μὲν οὖν σατανᾶς τούτοις ἐχρήσατο τοῖς στί-
χοις ὡς ἐπ' ἀνθρώπου κοινοῦ τοῦ σωτῆρος· ἐπει-

IV. καὶ ἀληθῶς ὄντι Θεῷ, πρόσεταξε προσκυνεῖν, καὶ αὐτῷ μόνῳ τὰς λατρείας ἐπιτελεῖν.

γ. 9.
p. 75. b.

Τρίτην πεῖραν ὁ διάβολος προσάγει τὴν τῆς κενοδοξίας· βάλε σεαυτὸν κάτω λέγων, εἰς ἐπίδειξιν τῆς θεότητος· ἀλλ' οὐ κατήνευχε διὰ τῆς ἐπάρσεως, ἀλλ' ἔξω βέβληκε· καὶ εἰς τοῦτο σκοποῦ· εἴρηται γάρ φησι οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου· οὐ γὰρ τοῖς πειράζουσι χαρίζεται ὁ Θεὸς τὰς ἐπικουρίας, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν· οὐ γὰρ ὅτι φειδοῦς ἡμᾶς ἀξιοῖ, διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐπιδεικτιᾶν ὀφείλομεν πρὸς τούτοις οὐδέποτε Χριστὸς τοῖς πειράζουσιν αὐτὸν ἐδίδου σημεῖον· γενεὰ πονηρὰ, σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ· τοῦτο καὶ νῦν ἀκουέτω πειράζων ὁ σατανᾶς· οὐκοῦν νενικήκαμεν ἐν Χριστῷ· καὶ ὁ ποτὲ κρατήσας ἐν Ἀδὰμ, ἀπῆλθε κατησχυμμένος, ἵν' ἡμεῖς ὑπὸ πόδας ἔχωμεν αὐτὸν· ὅτε γὰρ νενίκηκεν ὁ Χριστὸς, τότε καὶ εἰς ἡμᾶς παραπέμπων τὸ δύνασθαι νικᾶν, ἰδοὺ δέδωκα φησὶν ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ δὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀναφέρουσι μὲν τοι κακῶς τινὲς τὸν ψαλμὸν, εἰς τὸ τοῦ κυρίου πρόσωπον· καὶ τοὺς στίχους συνάπτοντες, οὕτως ἀναγινώσκουσι· ὡς σὺ κύριε ἡ ἐλπίς μου· τὸν ὑψιστον ἔθου καταφυγὴν σου· φασὶ γοῦν ὅτι ὁ κύριος καταφυγὴν ἔχει

τας δὲ εἶναι φαμέν, καὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἁγ- IV.
γέλων τὰς τροφάς.

Ἄλλ' ὦ κακοῦργε καὶ πονηρὲ καὶ ἀλιτῆριε, v. 5.
πῶς ἐτόλμησας τῷ κυρίῳ πάσης τῆς κτίσεως δεῖ-
ξαι πάσας βασιλείας, καὶ εἰπεῖν ὡς ταῦτα πάν-
τα ἐμὰ ἐστί; νῦν οὖν εἰ πεσὼν προσκυνήσεις μοι,
σοὶ δώσω· πῶς ἐπαγγέλλῃ τὰ μὴ σα; τίς σε
κατέστησε κληρονόμον τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας;
τίς ὑπέταξέ σοι τὴν ὑπ' οὐρανὸν; ἐξ ἀπάτης ἤρ-
πασας, οὐκοῦν ἀπόδος ἐνανθρωπήσαντι τῷ υἱῷ
τῷ πάντων δεσπότη· ἄκουε τί φησιν ὁ προφήτης
Ἡσαΐας περὶ σοῦ· μὴ καὶ σοὶ ἡτοιμάσθῃ βα-
σιλεύειν, φάραγγα βαθεῖαν; πῦρ καὶ Θεῖον καὶ
ξύλα κείμενα· ὁ θυμὸς κυρίου ὡς φάραγξ ὑπὸ
Θείου καιομένη· ὁ δὲ κληρὸς ἔχων τὴν ἄσβε-
στον φλόγα, πῶς τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων ἐπαγ-
γέλλει τὰ αὐτοῦ; προσεδόκησας ἔχειν προσκυ-
νητὴν ὃν τρέμει τὰ σύμπαντα, καὶ δοξολογοῦσι
τὰ σεραφίμ καὶ πᾶσαι αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις·
γέγραπται, κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, v. 8.
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· ἀπτόμενος ὥσπερ
τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ, ταύτην παρεκόμισεν εὐ-
καίρως τὴν ἐντολὴν· πρὸ μὲν γὰρ τῆς ἐπιδημίας
αὐτοῦ, πᾶσαν ἐπλάνησε τὴν ὑπ' οὐρανὸν· αὐτὸς
ἦν ὁ πανταχοῦ προσκυνούμενος, ὁ δέ γε τοῦ
Θεοῦ νόμος ἔξω τιθεὶς αὐτὸν τῆς ἐξ ἀπάτης
αὐτῷ πεπορισμένης ἀρχῆς, ἐνὶ τῷ κατὰ φύσιν

ΙV. Ὑποπτος ἦν, μὴ ἄρα πῶς αὐτὸς εἶη ὁ Χριστὸς·
 πῶς οὖν ἠθέλησε τοῦτο μαθεῖν; ἐνενόησεν ὡς
 θεοπρεποῦς ἰσχύος ἀποτέλεσμα καὶ ἔργον ἐστὶ,
 τὸ μεταστῆσαι φύσιν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν· θεὸς γάρ
 ἐστὶν ὁ ποιῶν ταῦτα καὶ μετασκευάζων· οὐκοῦν
 ἂν τοῦτο φησὶ γένηται, αὐτός που πάντως ἐκεῖ-
 νος ἐστὶν, ὁ κατὰ τῆς ἐμῆς δυναστείας ἔξειν
 προσδοκώμενος· ἐὰν δὲ μὴ μεταβάλῃ πρὸς ἄν-
 θρωπον ἔχω, καὶ ἀποβέβληκα τὸν φόβον; καὶ
 τῶν κινδύνων ἀπήλλαγμα· διὰ τοῦτο Χριστὸς,
 ἅτε δὴ εἰδὼς τοῦ θηρίου τὴν σκέπην, οὔτε μετ-
 αβέβληκεν, οὔτε μὴν ἔφη μὴ δύνασθαι τοῦτο
 δοῦναι, ἥγουν μὴ ἐθέλῃν ἀποσειέται δὲ μᾶλλον
 ὡς ὀχληρόν.

Γ. 74. α. Καί μοι ὄρα τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐν Χρι-
 στῷ, τὰ τῆς ἐν Ἀδὰμ ἀκρασίας ἀποβάλλουσιν
 αἰτιάματα· διὰ βρώσεως ἐν Ἀδὰμ νενικήμεθα,
 δι' ἀγράτειαν ἐν Χριστῷ νενικήκαμεν.

Γ. 74. β. Τοῖς μὲν ἀπὸ γῆς σιτίοις, τὸ γήϊνον ἡμῶν
 τρέφεται σῶμα, καὶ ζητεῖ πρὸς ἐπικουρίαν τὸ
 συγγενές· ψυχὴ δὲ ἡ λογικὴ λόγῳ τῷ θείῳ πρὸς
 εὐξίαν ἀδρύνεται τὴν πνευματικὴν· αἱ μὲν γὰρ
 ἀπὸ γῆς τροφαί, τὸ συγγενές τρέφουσι σῶμα·
 αἱ δὲ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, νευροῦσι τὸ πνεῦ-
 μα· τροφὴ νοῦ, ὁ λόγος ὁ παρὰ Θεοῦ· καὶ ἄρ-
 τος πνευματικός, στηρίζων ἀνθρώπου καρδίαν·
 κατὰ τὸ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, ὑμνούμενον· τοιαύ-

δαπανηθείσης ἡμέρας, ὅσῳ ἑπείνασε· καὶ τοι IV.
 δίδωσιν αὐτὸς τοῖς πεινῶσι τροφήν· καὶ αὐτός
 ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατὰ βᾶς, καὶ ζωὴν
 δίδους τῷ κόσμῳ· ἢ τῶν ὅλων σύσταισις· ἐπειδὴ
 δὲ πάλιν ἐχρῆν τὴν καθ' ἡμᾶς πτωχείαν οὐκ ἀτι-
 μάσαντα, τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων μὴ εἰσ-
 ἅπαν ἀποφοιτᾶν, συλκεχώρηκε τῇ τῆς σαρκὸς φύ-
 σει ζητῆσαι τὰ ἑαυτῆς, οὕτως αὐτὸν πεινάσαι
 φαμὲν.

Νηστεύσας γε μὴν ἀποχρώντως, καὶ δυνά-
 μει θεοπρεπεῖ, ποτοῦ καὶ σιτίων δίχα τὴν σάρ-
 κα τηρήσας ἀδιάφθορον, ἐφίησι μόλις τὰ οἰ-
 κεῖα παθεῖν αὐτὴν· πεινῆσαι γὰρ λέγει, καὶ
 διὰ ποίαν αἰτίαν, ἵνα δι' ἀμφοῖν εὐτίχνως θεός
 τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὑπάρχων, ἐπιγινώσκηται
 εἰς καὶ ὁ αὐτὸς δηλονότι, καὶ θεϊκῶς ὑπὲρ ἡ-
 μᾶς, καὶ καθ' ἡμῶν ἀνθρώπινως.

Προσέρχεται πειράζων ὁ σατανᾶς· v. 3.
p. 73. b. συνέργον
 ὥσπερ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυστροπίας, τὸ τοῦ λι-
 μοῦ πάθος ἔσσεσθαι προδοκῶν· κατισχύει γὰρ
 ἡμῶν πολλάκις, τὰς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας εἰς ἐπι-
 κουρίαν δεχόμενος τῶν ἑαυτοῦ σκευμάτων ἥτοι
 ἐπιχειρημάτων· ἐνόμισεν αὐτὸν ἐτοίμως ἐπιπη-
 δᾶν, τῷ βούλεσθαι παρακειμένους ἰδεῖν ἄρτους·
 ἔφη γοῦν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ ἵνα ὁ λί-
 θος οὗτος, ἄρτος γένηται· προσέρχεται μὲν, ὡς
 ἀνθρώπῳ κοινῷ, καὶ ὡς ἐνὶ τῶν ἁγίων πλὴν

IV.
v. 2.

Νενήστευκε τοίνυν ὁ κύριος, οὐδὲν παντὲλῶς τῇ τῆς σώματος χρεῖα δίδους εἰς τροφήν· οὐκ αὐτὸς νηστείας προσδεόμενος, ἀλλὰ τύπον ἡμῖν τὰ καθ' ἑαυτὸν εἰς ὑπογραμμὸν ἀνατίθεις, καὶ εἰκόνα ποιούμενος τῆς παρ' ἡμῖν ἐξαίρετου καὶ τεθαυμασμένης ζωῆς· πόθεν γὰρ ἦν εἰδέναι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι τὸ ταῖς ἐρήμοις ἐνδιστοιχεῖσθαι χρήσιμον αὐτοῖς καὶ ἀναγκαῖον εἰς σωτηρίαν; ἀποφυτῶσι γὰρ ὥσπερ κυμάτων ζάλης, καὶ τῶν εἰκαίως τοῦ παρόντος βίου περισπασμῶν, καὶ μονονουχὶ κατὰ τὸν μακάριον Ἰωσήφ ἀποδύονταί τῳ κόσμῳ πάντα τὰ αὐτοῦ· δείκνυσι τοίνυν τοῖς οὕτω ζῆν ἐλομένοις, ἀναγκαίαν οὔσαν τὴν ἐγκράτειαν, ἧς νηστεία καρπὸς· ἡττηθήσεται γὰρ οὕτω πειράζων ὁ σατανᾶς· καὶ σὲ τοίνυν δεῖ πρότερον ἐνδύσασθαι τὴν ἐξ ὕψους δυνάμιν, τοῦτ' ἐστὶ μέτοχον ἀποφανθῆναι τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τότε τὴν ἐξιέραστον καὶ τετιμημένην παρὰ Θεῷ κατορθοῦν ἐλέσθαι ζωὴν· τότε τὰς ἐρήμους καταλήψῃ σὺν ἀνδρείᾳ πνευματικῇ· τότε νηστεύσεις ἁγίως, καὶ κατανεκρώσεις τὰς ἡδονὰς, καὶ κρείττων ἔσῃ τοῦ πειράζοντος σατανᾶ.

Γ. 73. α.

Ἰδοὺ γέγονεν ἐν τοῖς ἀθλοῦσιν ὁ ἀθλοθέτης ὡς θεὸς· ἐν τοῖς στεφανουμένοις, ὁ τὰς τῶν ἁγίων στεφανῶν κεφαλὰς· ἴδωμεν τοίνυν τῶν παλαισμάτων τὸ εὐτεχνές, τῆς τοῦ διαβόλου σκαιότητος τὴν ἀνὰτροπὴν· τεσσαρακοστῆς εἰς νηστείαν

φοῖς, καθείς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, δέχεται πρῶ- IV.
τος τὸ πνεῦμα· καί τοι τοῦ πνεύματος δοτὴρ
ὑπάρχων αὐτός, ἵνα καὶ εἰς ἡμᾶς ἔρχηται δι'
αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα, καὶ τῆς πρὸς τὸ ἅγιον πνεῦ-
μα κοινωνίας ἡ χάρις· τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Παῦ-
λος διδάσκει ἡμᾶς, λέγων περὶ τε αὐτοῦ καὶ
ἡμῶν· ὁ τε γὰρ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι,
ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεσθαι
ἀδελφούς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ
ὄνομά σου, τοῖς ἀδελφοῖς μου· ἐπειδὴ γὰρ ὅλως
οὐκ ἐπαισχύνεται καλεῖν ἡμᾶς ἀδελφούς, διὰ
τοι τὸ ὑπελθεῖν τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν,· διὰ
τοῦτο τὴν ἡμῶν πτωχείαν εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖς,
ἀγιάζεται μεθ' ἡμῶν, καί τοι τὴν κτίσιν ἅπα-
σαν ἀδιάζων αὐτός, ἵνα μὴ φαίνηται τὸ τῆς ἀν-
θρωπότητος παραϊτούμενος μέτρον, ὁ τῆς ἀπάν-
των σωτηρίας ἕνεκα καὶ ζωῆς, ἄνθρωπος γενέ-
σθαι μὴ φυγὼν, καὶ ἐν ὁμοιώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς
γενόμενος κατὰ πᾶν ἐτιοῦν, δίχα μόνης ἀμαρ-
τίας.

Τὸ γὰρ ἤθετο, οὐ τὸ ἀπεφέρειτο μᾶλλον ἐσ- p. 72. b.
τὴν, ἀλλ' ὅτι διῆγε καὶ ἐπολιτεύετο· κατειδί-
σμεθα γὰρ πού καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ περὶ παντός
ζῶντος ἐν ἐπιεικείᾳ, λέγειν· ὁ δεῖνα τυχὸν κα-
λῶς ἑαυτὸν ἄγει· ἐπολιτεύετο τοίνυν ὁ κύριος
ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῷ πνεύματι, τοῦτέστι πνευ-
ματικῶς.

III. πλημμελημάτων τὴν ἄφρῃσιν, καὶ τὸ τάλαντον ἀποκομίζει τῷ δεσπότῃ ξηρὸν, οὐδὲν ἐπεργάσασθαι σχολάσας αὐτῷ.

C A P. IV.

IV. ^{γ. 1.} ^{ρ. 72. α.} Ἐνταῦθα μοι βλέπε τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, ὡς ἐν ἀπαρχῇ τῷ Χριστῷ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι κατακεχρησμένην, καὶ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐστεφανωμένην· πάλαι μὲν γὰρ ὑπὸ χυεῖτο λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεός, ὅτι ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐν Χριστῷ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου δὲ πᾶσα σὰρξ· πεπλήρωται δὲ εἰς ἡμᾶς ὡς ἐν πρῶτῳ Χριστῷ τὸ ἐπηγγελημένον· καὶ περὶ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀκαθέκτως ἐκκεκλικότων εἰς φιλοσαρκίαν, ἔφη που Θεός· οὐ μὴ κατὰμείνη τὸ πνεῦμα μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας· ἐπειδὴ δὲ πάντα γέγονεν ἐν Χριστῷ καινὰ, καὶ τὴν διὰ πνεύματος τε καὶ ὕδατος ἀνάγεννησιν πεπλουήκαμεν· χρηματίζομεν δὲ οὐκέτι σαρκὸς καὶ αἵματος τέκνα, πατέρα δὲ μᾶλλον καλοῦμεν τὸν θεὸν· ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως ὡς τετιμημένοι λοιπὸν καὶ τὸ λαμπρὸν ἔχοντες τῆς υἱοθεσίας καύχημα, θείας φύσεως γεγόναμεν κοινωνοὶ διὰ μετοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ δὲ ἐν ἡμῖν πρωτότοκος ὅτε γέγονεν ἐν πολλοῖς ἀδελ-

σημαίνει τὸ αὐτοῦ· οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ καθαί- III.
ρει, διίστας καὶ διακρίνων ἀπὸ τοῦ σίτου τὸ
ἄχυρον· διανομέα τε καὶ οἶονεὶ σημάτων τῶν
ἐκάστω πρεπόντων, ὁφθῆσθαι λέγει, ὡς τὸν
μὲν δίκαιόν τε καὶ ἀγαθόν, σίτου δίκην ταῖς
οὐρανίαις εἰσκομίζειν αὐλαῖς, πυρὸς δὲ ποιεῖ-
σθαι τροφήν, ἄχυρου τρόπον ἀποτιναχθέντα
τὸν ἄδικον· ὁ μὲν γὰρ σίτος, φησὶ, εἰς ἀποθή-
κην εἰσκομίζεται, τοῦτέστιν ἀσφαλείας ἀξιοῦται
τῆς παρὰ Θεοῦ, φειδοῦς τε καὶ φυλακῆς καὶ
ἀγάπης· τό γε μὴν ἄχυρον ὡς ἄχρηστος ὕλη,
πυρὶ δαπανᾶται.

Ἄκουε δὲ τί καὶ διὰ Ἱερεμίου φησὶν ὁ θεός, p. 56. b.
σύγκρισιν προφητῶν καὶ ψευδοπροφητῶν ποιού-
μενος, τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον; ἤγουν ἡ
κουφολογία πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ὁ μὲν γὰρ πα-
ρὰ Θεοῦ λόγος, τροφιμωτάτην ἔχει τὴν δύνα-
μιν· ὁ δὲ τῶν ἀνοσίων ψευδοδιδασκάλων, εὐ-
διαθρυπτότατός τε καὶ ἀχυρώδης ὑπάρχων, οὐ-
δὲ μίαν τοῖς ἀκρωμένοις ἐμποιεῖ τὴν ὄνησιν.

Οὕτω πολὺ τι τὸ βλάβος καὶ ἀδόκητον συμ- v. 23.
βαίνει ἐκ τοῦ φυλάττεσθαι τὴν διὰ τοῦ βαπτί- p. 62. b.
σματος χάριν εἰς μακρὰν καὶ ὑπέρωρον ἀναβο-
λὴν· μάλιστα μὲν γὰρ οὐκ ἀσφαλὴς ἡ ἐλπὶς,
εἰ καὶ τῶν οἰκείων τίς ἐπιτεύξεται βουλευμά-
των· ἐκβεβηκότος δὲ πάλιν εἰς τέλος αὐτῷ τοῦ
σκοποῦ, ἀγιάζεται μὲν, πλὴν μόνην ἔχει τῶν

ΠΙ. μαῖτι ἀγίῳ, καὶ γὰρ ἐώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὡς οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἰδοὺ δὲ σαφῶς ἄνδρα λέγων, πρὸ αὐτοῦ γενέσθαι φησὶ· καὶ εἶναι πρῶτον αὐτοῦ, προϋπάρχοντα δῆλον ὡς θεϊκῶς, κατὰ γε τὸ παρ' αὐτοῦ σαφῶς εἰρημένον τοῖς Ἰουδαίων δήμοις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι· εἴτα πρὸς τούτῳ καὶ καταβῆναι φησὶν ἐπ' αὐτόν, τὸ πνεῦμα ἐξ οὐρανοῦ· ἃρ' ἐπὶ γυμνὸν καὶ ἄσαρκον ἔτι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον καταβῆναι φασὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; καὶ τὸν τοῦ πνεύματος χορηγόν, τοῦ ἰδίου πνεύματος μέτεχον ἀποφαίνουσιν; ἢ μᾶλλον ἐκεῖνο φασὶν ὅτι τὸ πνεῦμα λαβὼν ἀνθρωπίνως, βαπτίζει θεϊκῶς ἐν ἀγίῳ πνεύματι, καὶ ἔστιν αὐτὸς ὁ εἷς τε καὶ μόνος, καὶ ἀληθῶς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρ, ὡς αὐτὸς μεμαρτύρηκεν ὁ μακάριος βαπτιστής;

γ. 16.
p. 54. b.

Τάχα δὲ τῇ τοῦ πνεύματος σημασίᾳ, τὴν τοῦ πυρὸς συνέδησεν ὁ μακάριος βαπτιστής· οὐκ ἐν πυρὶ πάντας βαπτισθήσεσθαι λέγων ἡμᾶς διὰ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν τὴν ζωοποιὸν διὰ τῆς τοῦ πυρὸς σημασίας σημαίνων· ἐκ γὰρ τῆς διαφόρου περὶ τὸ ὑποχείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τὸ ἐν πνεύματι τὰς προσηγορίας.

γ. 17.
p. 56. a.

Ἰδοὺ δὲ φησὶν ὁ μακάριος βαπτιστής, Χριστῷ διαφέρειν ὡς δεσπότη τὴν ἄλῳ, τοῦτο γὰρ

πὸς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατὴρς, ὁ ἐναν- III.
θρωπήσας λόγος· ἀλλ' ἔδρα· τοῦτο καὶ ὅτε γέ-
γονεν ἄνθρωπος, εἷς ὢν υἱὸς, μετὰ τῆς ἀρρή-
τως τὲ καὶ ἀπερινοήτως ἐνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς·
καὶ γοῦν ὁ μακάριος βαπτιστὴς προειπὼν, οὐκ
εἰμὶ ἄξιός, ἵνα λύσω τὸν σφαιρωτῆρα τῶν ὑπο-
δημάτων, οὕτω δὲ εἰώθασι λέγειν τὸ ἄκρον τοῦ
ὑποδήματος, τὸ εἰς ὃξὺ λῆγον· τοιούτοις γὰρ
χρῶνται οἱ βάρβαροι· προσεπήνεγκεν εὐθὺς· οὗ-
τος ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ,
καὶ πόδας δηλονότι καὶ ὑποδήματα ἔχων· οὐ
γάρ τοι φαίη τίς ἂν, εἴθε γοῦν ἔχοι, ὡς ἄσαρ-
κος ὢν ὁ λόγος καὶ οὕτω γενόμενος καθ' ἡμᾶς,
πόδας εἶχε καὶ ὑποδήματα, ἀλλ' ὅτε γέγονεν
ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τὸ εἶναι Θεὸς οὐκ ἀπώλεσεν,
ἐνήργηκε πάλιν· καὶ οὕτω Θεοπρεπῶς τὸ πνεῦ-
μα διδούς τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν· ἦν γὰρ
ἐν ταυτῷ Θεὸς τὲ ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός·
ἀλλὰ ναί φησιν ἐνέργηκεν ὁ λόγος τὰ θεοπρεπῆ
διὰ τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ· οὐκοῦν ἀντεροῦ-
μεν σοι ταῦτα λέγοντι, τοῦ Ἰωάννου τὰ ῥήμα-
τα· ἔφη γάρ· που πρὸς Ἰουδαίους· ὀπίσω μου
ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι
πρῶτος μου, καὶ γὰρ οὐκ ἤδειν αὐτὸν· ἀλλ' ὁ πέμ-
ψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, αὐτός μοι εἶπεν·
ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς καταβαῖνον τὸ πνεῦμα, καὶ μέ-
νον ἐπ' αὐτὸν, οὗτος ἐστὶν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύ-

III. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ εἰς τοῦτο ὑπονοίας προῆλθον
 τινές, ἀποκείρει τὴν ὑπόψιν, δεσποτικοῖς ἀξιώ-
 μασι ὡς οἰκέτης παραχωρῶν· ἀμέτρητον γὰρ τὸ
 μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου· καὶ που ταῦτα λέ-
 γοντα τὸν ἱερὸν εὐρήσομεν βαπτιστὴν; ἐν τῇ κα-
 τὰ τὸν Ἰωάννην εὐαγγελικῇ συγγραφῇ· ἔφη γὰρ
 οὕτως· αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον ὡς
 οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσπάλμενος εἰ-
 μὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου· ἀποφήνας τοίνυν ἑαυτὸν
 οὐκ ὄντα Χριστὸν, ἐπιφέρει λοιπὸν ἀποδείξεις,
 δι' ὧν ἐστὶ μαθεῖν, ὡς ἀμέτρητόν τι μεταξὺ δια-
 φαίνεται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, δούλου καὶ δεσπό-
 του· τοῦ προβαδίζοντος οἰκετικῶς, καὶ τοῦ Θεο-
 πρεπῶς ἀναλάμποντος· εἶπερ ὑπάρχων τοσοῦτος
 εἰς ἀρετὴν ὁ μακάριος βαπτιστής, οὐκ ἄξιον
 ἑαυτὸν εἶναι φησὶν, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν τοῦ ἀπο-
 θίγειν τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· εἶτα τούτοις ἐτέ-
 ραν ἀπόδειξιν εὐθὺς ἐπιφέρει· ἐγὼ μὲν βαπτί-
 ζω ὑμᾶς ὕδατι, ἐκεῖνος δὲ ὑμᾶς βαπτίσει ἐν
 πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ· μόνης γὰρ καὶ ἰδικῶς
 ἔργον ἐστὶ τῆς πάντα ὑπερκειμένης οὐσίας, τὸ
 ἐνιέναι δύνασθαι τισι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ
 θείας φύσεως κοινωνοὺς ἀποφαίνειν τοὺς προσ-
 ιόντας αὐτῇ· ἐνυπάρχει δὲ τοῦτο, οὐ κατὰ λῆ-
 ψιν καὶ μέθεξιν τὴν παρ' ἐτέρου τινός, ἀλλ'
 οἴκοθεν καὶ οὐσιωδῶς τῷ Χριστῷ· βαπτίζει γὰρ
 ἐν ἁγίῳ πνεύματι· Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶ καὶ καρ-

καῖαφυτεύσας σε, ἐλάλησεν δὲ σὲ κακὰ· εἰς τοῦ- III.
το λήψῃ καὶ τὴν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις περὶ τῆς
συκῆς παραβολὴν· οὐκοῦν ὡς ἄκαρπον καὶ οὐκ
εὐγενὲς ἔτι φυτὸν, ἐξεκόπη παρὰ Θεοῦ· πλὴν
οὐκ εἰς τὴν ῥίζαν τὴν ἀξίνην τεθεῖσθαι φησὶν,
ἀλλὰ πρὸς τὴν ῥίζαν, τοὔτέστιν ἐγγὺς τῆς ῥί-
ζης· ἐξεκόπησαν γὰρ οἱ κλάδοι, καὶ οὐκ ἐκ ῥί-
ζης αὐτῆς ἀνεβοθρεύθη τὸ φυτὸν· σέσωσται γὰρ
τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ οὐχ' ὁλόρρι-
ζος ἀπόλωλεν.

Τρία τάγματα εἰσήγαγε Λουκᾶς ὁ μακάριος, γ. 10.
πυνθανόμενα τοῦ Ἰωάννου, ὄχλους, τελώνας, p. 53. a.
στρατιώτας τὸ τρίτον· καθάπερ δέ τις ἐπιστή-
μων ἰατρὸς ἐκάστω τῶν παθῶν τὸ πρόσφορόν
τε καὶ εἰκὸς ἐπιφέρει βοήθημα, οὕτως καὶ ὁ
βαπτιστὴς ἐκάστω τῶν ἐπιτηδευμάτων τὸν ἐπω-
φιλῇ καὶ πρέποντα λόγον ἐδίδου, τοῖς μὲν ὄ-
χλοις βαδίζουσιν εἰς μετάνοιαν, φιλαλλήλῳ
φρονήματι κεχρηῆσθαι κελεύων· τελώναις δὲ, τὴν
εἰς ἀκαθέκτους πλεονεξίας ἀποκλείων ὁδὸν· τοῖς
γε μὴν στρατιώταις τὸ μηδένα διασεῖειν, παν-
σόφως ἐπιφωνῶν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς ὀψωνίοις.

Οὕτως ἦν ἐξιάλαστος καὶ μέγας ὁ Ζαχαρίου γ. 15.
παῖς, ὡς εἰς τοῦτο ὑπονοίας ἐλθεῖν τοὺς τῶν p. 53. b.
Ἰουδαίων δήμους, μὴ ἄρα πῶς αὐτὸς εἶη ὁ Χρι-
στὸς, ὃ καὶ διὰ τῆς τοῦ νόμου σκιαῆς Γραφόμε-
νος, καὶ διὰ προφητῶν ἀγίων προκεκηρυγμένος·

III. ἄσῑρα τοῦ οὐρανοῦ; διὰ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως ᾧ ἰουδαῖε· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀβραάμ, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα· καὶ ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· δηλοῖ δὲ τὸ ἐν Ἰσαὰκ, τὸ κατ' ἐπαγγελίαν· οὐκοῦν πατὴρ τέθεται πολλῶν ἐθνῶν, τῶν διὰ πίστεως δηλονότι τῆς ἐν Χριστῷ, καὶ περὶ αὐτῶν ἔφη πού θεός, καὶ διὰ φωνῆς τοῦ Ἰεζεκιήλ· καὶ ἐκσπάσω τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην τοῦ εἰδέναί αὐτοὺς ἐμὲ, ὅτι ἐγὼ εἰμι κύριος.

v. 9.
p. 52. b.

Ἵνα δὲ καὶ ἔτι μειζόνως ὠφελῇ τοὺς ἀκροωμένους ὁ μακάριος βαπτιστής, προσειπάγει τί καὶ ἕτερον, ἥδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται.

Ἡ ἀξίνη ἐν τούτοις ὀνομάζει τὴν τομωτὰν ὀργὴν· ἣν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπὴνέγκεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ, τῆς εἰς Χριστὸν δυσσεβείας ἕνεκα· ἐπενένηγεται γὰρ αὐτοῖς ὡς πέλεκυς, ἡ ὀργὴ· καὶ τοῦτο ἡμῖν ὁ προφήτης Ζαχαρίας φανερόν ἐποίει, λέγων· ἔσται ὁ κοπετὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ὡς κοπετὸς ῥοῶνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένου· ἔφη δὲ καὶ Ἱερεμίας, ὡς πρὸς αὐτὴν· ἐλαίαν ὠραίαν εὐσχιον τῷ εἶδει ἐκάλεσε κύριος τὸ ὄνομά σου· εἰς φωνὴν περιτομῆς αὐτῆς· ἀνήφθη πῦρ ἐπ' αὐτὴν· μεγάλη ἡ θλίψις ἐπ' αὐτὴν, ἠχρειώθησαν οἱ κλάδοι αὐτῆς, καὶ κύριος τῶν δυνάμεων ὁ

σεις προφητῶν ἀποφερούσας εἰς τοῦτο, νῶθροὶ III.
 γερόνασι ταῖς ἀκοαῖς, καὶ ὀκνηροὶ πρὸς πίστιν
 τὴν ἐπὶ γε τῷ πάντων σωτῇρι Χριστῷ· τίς γὰρ
 ὑμῖν ὑπέδειξε φυγεῖν ἀπὸ τῆς ὀργῆς; ἄρ' οὐχ
 ἡ θεόπνευστος γραφὴ τοὺς μὲν εἰς Χριστὸν πι-
 στεύσαντας, μακαρίους εἶναι λέγουσα, τοὺς γε
 μὴν ἀπίστους καὶ ἁμαθεῖς, σκληραῖς καὶ ἀφύ-
 κτων ὑποπειθεῖσθαι δίκαις προαπαγγέλλουσα.

Ἔτι καρποὶ μετανοίας προηγουμένως μὲν, ἡ v. 8.
p. 51. h.
 εἰς Χριστὸν πίστις· πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ ἡ εὐαγ-
 γελικὴ πολιτεία.

Ὅρᾳς ὅπως εὐτεχνέστατα λίαν τὴν ἀσύνητον
 αὐτῶν ὀφρῦν καταφέρει, καὶ ἀσυντελὲς εἰς ὄνε-
 σιν αὐτοῖς φαίνει τὸ, ἐξ Ἀβραὰμ γενέσθαι κα-
 τὰ τὴν σάρκα; τί γὰρ ἡ σαρκὸς εὐγένεια τοὺς
 ἔχοντας ὠφελεῖ, εἰ μὴ διὰ τῶν ὁμοίων ἔρχοιν-
 το σπουδασμάτων, καὶ τῆς τῶν τεκόντων ἀρετῆς
 κατόπιν; εἰ γὰρ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, φησὶ
 πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτὴρ, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ
 ἐποιεῖτε ἂν· τὴν ἐν ἡθελ καὶ τρόποις συγγέ-
 νειαν ζητεῖ ὁ Θεὸς· μάταιον οὖν τὸ προγόνοις
 ἐπαυχεῖν ἁγίοις καὶ ἀγαθοῖς, ἀπολιμπάνεσθαι
 δὲ μακρὰν τῆς ἐκείνων ἀρετῆς.

Ἀλλ' εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, φησὶν ὁ Ἰουδαῖος, p. 52. z.
 πῶς ἔτι τὸ σπέρμα Ἀβραὰμ πληθύνεται, καὶ
 ἡ πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελία σωθήσεται,
 ἡ φάσκουσα πληθύνειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα, ὥς τὰ

III. λων τὲ καὶ λέγων, οὐκ ἐκόλληθη μοι καρδία
σκαμβή.

p. 49. b. Τεθέαται δὲ πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ
θεοῦ, δηλονότι τοῦ πατρὸς· σωτῆρα γὰρ ἡμῖν
πέπομφε τὸν υἱὸν· σάρκα δὲ ἐν τούτοις ὁλο-
κλήρως τὸν ἄνθρωπον νοητέον.

v. 6.
p. 50. a. Οὕτω γὰρ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον
τοῦ θεοῦ, οὐκέτι μόνος ὁ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ πᾶσα
σὰρξ· ὁ γὰρ τῶν ὅλων σωτὴρ καὶ κύριος, οὐ
συνεσπάλμενὴν ἔχει τὴν ἡμερότητα, οὔτε μὴν ἐν
διέσωσιν ἔθνος, σεσαγήνευκε δὲ μᾶλλον τὴν ὑπ'
οὐρανὸν, ἐφώτισε τοὺς ἐσκοτισμένους· καὶ τοῦ-
το ἦν ἄρα τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας ὑμ-
νούμενον· πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας, ἥξουσι
καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου κύριε· σέσω-
σται δὲ ὁμοῦ τὸ κατάλειμμα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ,
ὥς καὶ τοῦτο πάλαι προανεφώνηκεν ὁ Μωϋσῆς,
οὕτω λέγων· εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ
αὐτοῦ.

p. 51. a. Καὶ νῦν δὲ πνεύματος ἁγίου μεμεστωμένος,
ὁ μακάριος βαπτιστής, οὐκ ἠγνόησε τῆς Ἰου-
δαίων δυστροπίας τὰ κατὰ Χριστοῦ τολμήμα-
τα· προέγνω γὰρ, ὅτι καὶ ἀπιστήσουσιν αὐτῷ,
καὶ τὴν ἰοβόλον αὐτῶν κινήσαντες Γλωττίαν λοι-
δορίας βαλοῦσι· πρὸς ἐκεῖνα τοίνυν βλέπων,
ἐλέγχει αὐτοὺς, ὅτι καὶ τοι νόμον ἔχοντες λα-
λοῦντα τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ προαγορεύ-

το εὐλόγως τὸ πρόκοπτειν· οὕτω γὰρ ἕκαστον II.
τῶν λεγομένων ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει κείσεται, οὔ-
τε τῶν ὅσα πρέπει γυμνῶ τῷ λόγῳ καταφερο-
μένων εἰς τὸ ἀνθρώπινον, οὔτε μὲν τῶν ἀνθρώ-
πινων ἀναβαινόντων εἰς τὸν τῆς θεότητος λόγον.

C A P. III.

Ἀπόλεκτος εἰς ἀποστολὴν καὶ τέλος ἦν προ- III.
φήτων ἁγίων ὁ Ἰωάννης· ὅθεν ὡς μὲν οὕτω παρ- V. 4.
ρόντος κύριου, τὸ ἐτοιμάσατε φησὶ τὴν ὁδὸν κυ- P. 49. a.
ρίου· τοὔτέστιν εὐτρεπίσθητε πρὸς παραδοχὴν ὧν
ἂν βούλοιτο νομοθετεῖν· ἀποστήσατε τὰς καρ-
δίας τῆς τοῦ νόμου σκιᾶς· παύσασθε τοῦ φρονεῖν
τὰ διεστραμμένα· κατέδειξε δὲ καὶ παρόντα, λέ-
γων· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἶρων τὴν ἁμαρ-
τίαν τοῦ κόσμου.

Τί δὲ βούλεται τὸ, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρί-
βους τοῦ θεοῦ ἡμῶν; εὐθεῖα μὲν, πᾶσα λεία
τὲ καὶ εὐχερὴς, ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀποφέρουσα
τρίβος· διεστραμμένη γέ μὴν, ἡ ἑτέρα· τοὔτέστιν,
ἡ εἰς φαυλότητα κατασύρουσα τοὺς δι' αὐτῆς
ἐρχομένους· γέγραπται γὰρ περὶ τῶν τοιούτων,
ὧν αἱ τρίβοι σχολιαὶ, καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ
αὐτῶν· οὐκοῦν ἡ τῆς διανοίας εὐθύτης, ὁρθή τις
ὥσπερ ἐστὶν ὁδὸς, οὐκ ἔχουσα τὸ διεστραμμέ-
νον· τοιοῦτος ἦν ὁ Θεσπέσιος ψαλμωδὸς, ψάλ-

11. δὲ καὶ ἀληθεία Θεὸς ἦν, καὶ υἱὸς τοῦ ἐν οὐ-
 ρανοῖς ὄντος πατρὸς, φησὶν· οὐκ ἤδeite ὡς ἐν
 τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με;

v. 52.
 p. 46. a.

Φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· καὶ ἐθεασά-
 μεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς
 παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας· εἰ
 τοίνυν πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, ποῖ ποτε
 προκόψει τὸ πλήρες, ἢ ποῖαν ὅλως ἐπιδέξεται
 προσθήκην, οὐ ἐπέκεινα μηδὲν; οὐκοῦν οὐχ' ἢ
 λόγος ἐστὶ καὶ Θεὸς προκόπτειν εἴρηται, ἀλλ'
 ὅτι μειζόνως αἰὲ θυμαζόμενος, χαριέστερος πα-
 ρὰ τοῖς ὁρῶσι διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀπεδεί-
 χνυτο, προκοπτούσης ὡς ἔστι μᾶλλον εἰπεῖν ἀλη-
 θέστερον τῆς τῶν θαυμαζόντων ἕξεως, ἢ περ
 αὐτοῦ τοῦ τελείου πρὸς χάριν ὡς Θεοῦ· σκόπει
 δὲ ὡς τὸ ἐν τινι προκόπτον, ἑτέρόν ἐστι παρ'
 ἐκεῖνο ἐν ᾧ προκόπτειν λέγεται· εἰ τοίνυν ἐν σο-
 φία εἴρηται, οὐχ' ἢ σοφία προέκοπτεν, ἀλλ' ἐν
 αὐτῇ τὸ ἀνθρώπινον ἀποκαλυπτομένης γὰρ καὶ
 φανερουμένης ὁσημέραι τῆς Θεότητος ἐν αὐτῷ,
 αἰὲ θαυμαστότερος παρὰ τῶν ὁρῶσιν ἐγίνετο·
 καὶ ἐπιτήρει ὡς οὐκ εἶπεν ὡς ὁ λόγος δὲ προέ-
 κοπτεν, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ἵνα μὴ γυμνὸν νοήσης
 τὸν λόγον· ἀλλ' ὅτι γέγονε σὰρξ, καὶ προκό-
 πτειν λέγεται, ὅτε τὸ προκόπτειν πεφυκὸς ἀνε-
 δέξατο, τοῦτέστι τὸ ἀνθρώπινον τῆς οὖν ἀν-
 θρωπότητος ἂν εἴη, καὶ κατὰ ταύτης ἂν φέροι-

λὰ τοῦ θεοῦ λόγου τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ συν- II.
εκτείνοντες κατὰ βραχὺ τῆς σοφίας τὴν ἔκφασιν.

Προκόπτει δὲ ἡλικία μὲν σῶμα, σοφία δὲ p. 42. b.
ψυχὴ· θεότης γὰρ οὐδετέραν ἐπίδοσιν ἐπιδέχε-
ται· παντέλειος γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος· εἰκό-
τως δὲ συνέζευξε τῇ τῆς ἡλικίας αὐξήσει, τὴν
τῆς σοφίας ἐπίδοσιν· πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῆς
τοῦ σώματος ἡλικίας, ἀπεκάλυπτεν ἡ θεία φύ-
σις τὴν οἰκείαν σοφίαν.

Εἰπὼν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὡς προείκοπτεν ὁ Ἰη-
σοῦς ἐν σοφίᾳ καὶ χάριτι παρά τε θεῷ καὶ ἀν-
θρώποις, δείκνυσιν τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἀληθῆ·
ἀποφέρει γὰρ αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅμα τῇ
ἀγία παρθένῳ, ἑορτῆς καλούσης εἰς τοῦτο· εἴ-
τα φησὶν ἀπομεῖναι μὲν αὐτὸν, ἐγκαταλειφθῆ-
ναι δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ ἱερῷ μεταξὺ τῶν δι-
δασκάλων καθήμενον, ἐρωτῶντά τε, καὶ ἀπο-
κρινόμενον, δῆλον δὲ ὅτι τὰ πάλαι τῷ νόμῳ
διηγορευμένα· εἴτα θαυμαζόμενον ἐπὶ ταῖς ἐρω-
τήσεσιν ὑπὸ πάντων, καὶ ταῖς ἀπολογίαις ὁρᾷς
ἐν σοφίᾳ καὶ χάριτι προκόπτοντα διὰ τοῦ γινώ-
σκεσθαι πολλοῖς ὅτι τοιοῦτος ἐστίν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἔφασκεν ἡ ἀγία παρθένος τέ- v. 48.
κνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; τότε δὴ τότε τῶν p. 45. b.
ἀνθρώπων ἐπέκεινα μέτρων ἑαυτὸν ὄντα δει-
κνὺς, καὶ διδάσκων ὅτι γέγονε μὲν ὑπερργὸς
τῆς οἰκονομίας αὐτὴ τεκοῦσα τὴν σάρκα, φύσει

11. ἄθρει δέ μοι τῆς οἰκονομίας τὸ βάθος· ἀνθρώ-
 πινον ὑπομένει τόκον, καί τοι τὸ ἄναρχον ἐν
 χρόνῳ θεϊκῶς ἔχων ὁ λόγος· ἐν αὐξήσει σώμα-
 τος ὁ παντέλειος ὡς Θεὸς, ἐν ἀδρότητι μελῶν
 ὁ ἀσώματος· πληροῦται σοφίας, αὐτὸς ὢν ἡ πᾶ-
 σα σοφία· καὶ τί πρὸς τοῦτο φαμέν; ὅρα διὰ
 τούτων τὸν ἐν μορφῇ τοῦ πατρὸς ἐν ὁμοιώσει τῇ
 πρὸς ἡμᾶς, τὸν πλούσιον ἐν πτωχείᾳ, ἐν ταπει-
 νώσει τὸν ὑψηλόν, τὸν τὸ πλήρες ἔχοντα θεϊ-
 κῶς, ἐν τῷ λέγεσθαι λαβεῖν, οὕτω κεκένωκεν
 ἑαυτὸν Θεὸς ὢν ὁ λόγος· τὰ γὰρ ἀνθρωπίνως
 περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, τὸν τῆς κενώσεως δια-
 δείκνυσι τρόπον· οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐνδεχομένων
 εἰς ἰδίαν φύσιν ὑποστῆναί τι τοιούτων, τὸν ἐκ
 θεοῦ πατρὸς φύντα λόγον· ἀλλ' ὅτε γέγονε σὰρξ
 ἡγουν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, τότε τίκτεται μὲν
 ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα, λέγεται δὲ καὶ ὑπο-
 μεῖναι τὰ ἀνθρώπινα· ἦν μὲν γὰρ ἰκανὸς Θεὸς
 ὢν ὁ λόγος, εἰς μέτρον ἀνδρὸς τελείου, καὶ ἐκ
 μήτρας εὐθύς τὴν ἰδίαν ἀναβιβάσαι σάρκα· ἀλλ'
 ἦν οὐ μακρὰν τερατοποιῖας τὸ δρώμενον· διὰ
 τοῦτο τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος ἔθεσί τε καὶ νό-
 μοις, τὸ κρατεῖν ἐδίδου καὶ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ
 σαρκὸς· οὕτω καὶ ἐν σοφίᾳ προκόπτειν ἂν λέ-
 γοιτο, οὐ προσθήκην σοφίας δεχόμενος καθὼς
 νοεῖται Θεὸς ὁ ἐν πᾶσι παντέλειος, καὶ ἀπροσ-
 δεῆς εἰσάπαν τῶν θεοπρεπῶν ἀξιωμαίων, ἀλ-

ται σοι εἰς ἀγίασμόν, καὶ οὐχ' ὡς λίθου προσ- II.
κόμματι συναντήσῃς αὐτῷ, οὐδὲ ὡς πέτρας
πτώματι.

Οὐκοῦν ἐπειδήπερ κύριον καὶ Θεὸν ὄντα τὸν
Ἑρμανουὴλ οὐχ' ἡγίασεν ὁ Ἰσραὴλ, οὔτε μὲν
ἠθέλησεν ἐπ' αὐτῷ πεποιθέναί, περιωταίσας
ὡς λίθῳ διὰ τὴν ἀπιστίαν, συνετρίβη καὶ πέ-
πτωκεν· ἀνέστησαν δὲ πολλοὶ, τοῦτέσιν οἱ τὴν
εἰς αὐτὸν πίστιν παραδεξάμενοι.

*Ἡ καὶ ὡς ὁ σοφώτατος Γράφει Παῦλος, Ἰου- p. 39. b.
δαίοις μὲν ἔστι σκάνδαλον, ὁ σταυρὸς, ἔθνεσι
δὲ μωρία· καὶ πάλιν ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ,
τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, μωρία ἐστὶ· τοῖς δὲ σω-
ζομένοις ἡμῖν, δύναμις Θεοῦ εἰς σωτηρίαν.

Συντομώτερον δὲ εἰπεῖν, ῥομφαίαν ἐν τού- v. 35.
τοις καταδηλοῦσθαι φαμέν, ὡς ἐν εἵδει μαχαί- p. 40. a.
ρας τὸν πειρασμόν· ἢ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τὸ ἐκ
τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀπονοίας ἐπενεγεγμένον· τῷ
Ἑρμανουὴλ καὶ ἔοικέ γε συνιέναι οὕτως, καὶ
μὴν καὶ εἰπεῖν ὁ δίκαιος Συμεὼν· μόνον γὰρ οὐ-
χὶ ῥομφαία κατ'εσφάζετο ἢ ἀγία παρθένος, σταυ-
ρούμενον ὁρῶσα τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα κατὰ
γε τὴν σάρκα· τοιοῦτον καὶ τὸ παρὰ τῷ Ζαχα-
ρίᾳ· ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου,
τοῦτέσιν ἐνεργείσθω λοιπὸν τὸ σωτήριο πάθος,
καὶ ὁ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀναδείξεως ἡκέτω καιρός.

Ταῦτα κατὰ τὸ ἀνθρώπινον εἰρῆσθαι δεκτέον· v. 40.
p. 41. a.

11. καὶ πεπλανημένοις καὶ ὑπὸ χεῖρα πεισοῦσι διαβολικὴν κέκληνται Ἰὰρ παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ υἱοῦ, ὅς ἐστι φῶς τὸ ἀληθινόν· ἀλλὰ καὶ εἰς δόξαν τοῦ Ἰσραὴλ· εἰ γὰρ καὶ γεγόνασι τινες ἐξ αὐτῶν ὑβρισταὶ καὶ ἀπειθεῖς καὶ ἀσυνεσίας ὁμως πλείω τὴν διάνοιαν ἔχοντες, ἀλλ' οὖν σέσωσται τὸ κατάλειμμα, καὶ δεδόξασται διὰ Χριστοῦ· ἀπαρχὴ δὲ τούτων οἱ θεισπέσιοι γεγόνασι μαθηταὶ ὧν ἡ τῆς εὐκλείας φαιδρότης, ὅλην περιαστράπτει τὴν ὑπ' οὐρανόν· δόξα δὲ καὶ ἐτέρως τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Χριστός, ὅτι προῆλθεν ἐξ αὐτῶν κατὰ σάρκα, καὶ τοι θεὸς ὧν ἐπὶ πάντας, καὶ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

γ. 34.
ρ. 39. α.

Τέθειται μὲν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πνεύματος ὁ Ἐμμανουὴλ εἰς τὰ θεμέλια Σιών, λίθος ὧν ἐκλεκτὸς ἀκρογωνιαίος, ἔντιμος· ἀλλ' οἱ μὲν ἐπ' αὐτῷ πιστεύσαντες, οὐ κατησχύνθησαν· οἱ δὲ ἄπιστοι, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον οὐκ ἰσχύσαντες ἰδεῖν, πεισόντες συνετρίβησαν· ἔφη γὰρ που πάλιν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ· ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ· ἐφ' ὃν δ' ἂν πείσῃ, λικμήσει αὐτὸν· ἀλλ' ἠσφαλίσατο τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ προφήτης, λέγων· κύριον αὐτὸν ἀγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος· καὶ ἐὰν ἐπ' αὐτῷ πεποιθὼς ᾖς, ἔσ-

Πάλιν συνετέλεσε τοῖς δασμολογοῦσι τὸ δί- 11.
v. 24.
p. 36. b.
δραχμον· καὶ τοι συντέλεισαι μὴ ὀφείλων διὰ τοι
τὸ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν υἱὸς· συντετέλεικε δὲ,
ὅτε γέγονεν ὑπὸ νόμον· ἔδει γὰρ ἔδει πληροῦν
τὴν οἰκονομίαν, ἣν κατέδεδέξατο δι' ἡμᾶς· αὐτὸν
δὲ δὴ καὶ ἐν τῇ τοῦ διδράχμου καταβολῇ Γρα-
φόμενον, ὡς σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν εὐρήσομεν·
ἦν μὲν γὰρ τὸ δίδραχμον νομισμάτος εἶδος βα-
σιλικὴν ἔχοντος εἰκόνα· συνετελείτο δὲ κατὰ τὸν
νόμον ὑπὲρ δύο κεφαλῶν· ὅρα τοίνυν ἐν τῷ δι-
δράχμῳ πάλιν τὸν Χριστὸν ἀνατυπούμενον· αὐ-
τὸς γὰρ ὑπάρχων ἡ εἰκὼν τοῦ πατρὸς, ὁ χαρα-
κτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, τὸ νόμισμα τὸ ἐξ
οὐρανοῦ, προσεκόμισεν ἑαυτὸν τῶν δύο λαῶν τὸ
ἀντίλυτρον, τοῦ τὲ ἐξ Ἰουδαίων φημὶ καὶ τοῦ
ἐξ ἐθνῶν.

Εἰσεφέρετο μὲν ἐν τῷ ἱερῷ Χριστὸς βρέφος p. 38. a.
ὦν ἔτι βραχύ τε καὶ ὑπομάζιον· ὁ δὲ γε μα-
κάριος Συμεὼν προφητικῇ χάριτι τετιμημένος,
δέχεται μὲν εἰς ἀγκάλας αὐτὸν· θυμηδίας δὲ
τῆς ἀνωτάτω πιμπλάμενος, εὐλογεῖ τὸν Θεόν,
λέγων· νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου, ὅτι εἶ-
δον τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσω-
πον πάντων τῶν λαῶν· προητοίμαστο γὰρ τὸ Χρι-
στοῦ μυστήριον καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς τοῦ κόσμου
καταβολῆς· πεφανέρωται δὲ ἐν ἐσχάτοις τοῦ
αἰῶνος καιροῖς· γέγονε δὲ φῶς τοῖς ἐν σκότῳ

11. τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τελειῖσθαι δὲ φαμέν τὴν ἐν πνεύματι περιτομὴν, ἐν καιρῷ μάλιστα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὅτε καὶ μετόχους ἡμᾶς ἀποφαίνει Χριστὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ τούτου πάλιν εἰς τύπον ἦν ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος Ἰησοῦς, ὁ μετὰ Μωϋσέως στρατηγήσας· διεβίβατε γὰρ πρότερον τὸν Ἰορδάνην τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ· εἶτα καθίσας εὐθὺς περιέτεμε μαχαίραις πετρίναις· οὐκοῦν ὅταν διαβῶμεν τὸν Ἰορδάνην, τότε Χριστὸς ἡμᾶς περιτέμνει τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐ σὰρκα καθαίρων, ἀποκείρων δὲ μᾶλλον τὸν ἐν ψυχαῖς μολυσμὸν· ἐν ὁδῷ τοιγαροῦν περιτέμνεται Χριστὸς, καὶ τὴν κλῆσιν ὡς ἔφην, λαμβάνει· τότε γὰρ τότε σεσώσμεθα δι' αὐτοῦ· ἐν ᾧ γὰρ φησι περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκὸς ἐν τῇ περιτομῇ· ἀπέθανε γὰρ, ἵνα ἡμεῖς οἱ συναποθανόντες αὐτῷ αὐτοῦ ἀποθανόντος τῇ ἁμαρτίᾳ, μηκέτι ζήσωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ· διὸ εἴρηται· εἰ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· ἀποθανεῖν δὲ λέγεται τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐχ' ὅτι ἡμαρτέν· οὐδὲ γὰρ ἁμαρτίαν ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐμὴν ἁμαρτίαν· ὥσπερ οὖν συναπεθάνομεν αὐτῷ ἀποθνήσκοντι, καὶ συναναστῶμεν αὐτῷ.

κατεστιάθησαν οἱ πολλοὶ, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπα- II.
κοῆς τοῦ ἐνὸς, δίκαιοι καταστιάθήσονται οἱ πολ-
λοί· ὑφῆκε τοίνυν τῷ νόμῳ μεθ' ἡμῶν, τὸν αὐ-
χένα· οἰκονομικῶς καὶ τοῦτο πράττων· ἔπρεπε
γὰρ αὐτῷ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· ἐνστά-
σης δὴ οὖν τῆς ὁλδότης, ἐν ἣ συνήθεις ἦν τὴν ἐν
σαρκὶ τελεῖσθαι περιτομὴν, κατὰ γε τὸ δοκοῦν
τῷ νόμῳ, δέχεται τὸ ὄνομα τοῦτέστι τὸ Ἰη-
σοῦς· ἐρμηνεύεται δὲ τοῦτο σωτήρ ἢ λαοῦ· οὕ-
τω γὰρ ἠθέλησεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ὀνομάζεσθαι
τὸν ἴδιον υἱὸν γεννηθέντα κατὰ σάρκα ἐκ γυν-
αικὸς· γέγονε γὰρ τότε σωτήρ ἢ λαοῦ, καὶ οὐχ'
ἐνὸς, μᾶλλον δὲ παντὸς ἔθνους, καὶ ἀπάσης τῆς
ὑπ' οὐρανὸν· ἐν ταυτῷ τοιγαροῦν τὸ τῆς περι-
τομῆς ἐτελεῖτο χρῆμα· καὶ τὴν κλῆσιν ἐδέχετο·
καὶ τί τὸ αἶνίγμα φέρε δὴ πάλιν ἴδωμεν· ὁ μα-
κάριος ἔφη Παῦλος· ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ, καὶ
ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν· ἄρ' οὖν τὸ μηδὲν τη-
ρεῖσθαι προστέταχε διὰ τοῦ πανσόφου Μωϋσέως
ὁ τῶν ὅλων θεός, καὶ κόλασιν ἐπαρτήσας τοῖς
παραβαίνουσιν αὐτὴν· ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς τὴν
τοῦ πράγματος φύσιν, οὐδὲν ἐστὶ παντελῶς·
ὠδίνει δὲ μυστηρίου τύπον· κατὰ γὰρ τὴν ὁγ-
δόην ἡμέραν, ἀνεβίω Χριστὸς ἐκ νεκρῶν· καὶ δέ-
δωκεν ἡμῖν τὴν ἐν πνεύματι περιτομὴν· προστέ-
ταχε γὰρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, πορευθέντες
μαθητήσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐ-

II. τοὺς ὄντας μακρὰν· καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, κτίσας τοὺς δύο λαοὺς, εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξας ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι πρὸς τὸν πατέρα· εὐδοκήσε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ· συνεῖραί τε τοῖς ἄνω τὰ κάτω· καὶ ἀγέλην ἀποφῆναι μίαν, τοὺς τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· γέγονεν οὖν ἡμῖν εἰρήνη τε καὶ εὐδοκία Χριστός.

v. 22.
p. 33. b.

Τέως δὲ ἴδωμεν αὐτὸν διὰ τῶν ἀρτίως ἀνεγνωσμένων, τοῖς διὰ Μωϋσείως εἰχοντα νόμοις· μᾶλλον δὲ τὸν νομοθέτην ὡς Θεὸν, τοῖς ἑαυτοῦ θεσπίσμασιν ὑποκείμενον· καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, διδάξει λέγων ὁ σοφώτατος Παῦλος· ὅτε ἤμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἤμεν δεδουλωμένοι· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ θυγατρὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ· οὐκοῦν τῆς τοῦ νόμου κατάρτας ἐξεπρίατο Χριστὸς τοὺς ὄντας μὲν ὑπὸ νόμον· οὐ μὲν ἔτι καὶ τετηρηκότας αὐτὸν· ἐξεπρίατο δὲ πῶς; πληρώσας αὐτὸν καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον· ἵνα λύσῃ τῆς ἐν Ἀδὰμ παραβάσεως τὰ ἐγκλήματα, εὐπειθῇ καὶ εὐήνιον πρὸς πάντας ὁτιοῦν ἑαυτὸν παραστήσας ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ· γέγραπται γὰρ, ὅτι ὥσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ

λίπος τὴν Γλυκύτητά· εἴ γε πάντα τὰ τοῦ θεοῦ, ἢ γλυκύτερά ἐστιν ὑπὲρ μέλι κηρίον.

Ἐπειδὴ γὰρ Θεὸς ἦν ἀπορρήτως σαρκαρνωμένος, μόνον ἤδει τὸ ἀγαθόν, καὶ πονηρίας τῆς ἐν ἀνθρώποις ἐλεύθερος ἦν ἴδιον δὲ τοῦτο τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας· τὸ γὰρ φύσει καὶ ἀραρότως καὶ ἀμεταπτώτως ἀγαθόν, πρέποι ἂν αὐτῇ τε καὶ μόνη ἰδικῶς· οὐδεὶς γὰρ ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος φωνὴν· οὐκοῦν, μὴ ὡς βρέφος ἴδης ἀπλῶς τὸν ἐν φάτνῃ κείμενον· ἀλλ' ἐν πτωχείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς, τὸν πλούσιον ὡς Θεόν· καὶ διὰ τοῦτο δοξολογούμενον καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀγίων ἀγγέλων· ὁποῖος δὲ καὶ ὁ ὕμνος ἦν, δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ· ἄγγελοι μὲν γὰρ καὶ πᾶσαι αἱ ἀνωτάτω δυνάμεις τὴν ἐκνεμηθεῖσαν αὐτοῖς οὔζοντες τάξιν, εἰρηνεύουσι πρὸς Θεόν· κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον, τὸ αὐτῷ δοκοῦν παρατρέχουσιν, ἀλλ' εἰσὶν ἐν ἐδραιότητι τῇ κατὰ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν· ἡμεῖς δὲ οἱ τάλανες, τοῖς τοῦ δεσπότου θελήμασι τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας ἀνταναστήσαντες, πολεμίων ἐν τάξει γεγόναμεν αὐτῷ· λέλυται δὲ τοῦτο διὰ Χριστοῦ· καὶ γὰρ ἦν αὐτὸς ἡ εἰρήνη ἡμῶν· συνηψὲ γὰρ ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, τὴν ἐχθροποιὸν ἁμαρτίαν ἐκ μέσου τιθεὶς, καὶ δικαίων ἐν πίστει, καὶ καλῶν ἐγγύς

II. τίς ὁμοιωθήσεται ἐν υἱοῖς θεοῦ; ἡρῖν μὲν γὰρ τοῖς ὑπὸ ζυγὰ καὶ φυσικὴν δουλείαν, ἐν χάριτος τάξει προσενέμῃται παρ' αὐτοῦ τὸ τῆς υἰότητος ὄνομα· Χριστὸς δ' ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, τοῦτ' ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς κατὰ φύσιν υἱός, καὶ ὅτε γέγονε σὰρξ· μεμίνηκε γὰρ ὁ ἦν, καὶ τοι προσλαβὼν ὁ οὐκ ἦν· ὅτι ἐστὶν ἀληθὲς ὃ φημι, πιστῶσεται πάλιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγων· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουὴλ· βούτυρον καὶ μέλι φάγεται· πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν προειλέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν· διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν· καὶ τοι πῶς οὐχ' ἅπασιν ἐναργές, ὅτι παιδίον νεογνόν, καὶ οὐκ ἔχον ἀπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἡλικίας τὸ δύνασθαι τι νοεῖν, ἀνικάνως ἔχει πρὸς διάκρισιν πονηροῦ τε καὶ ἀγαθοῦ πράγματος; οἶδε γὰρ ὅλως οὐδέν· ἀλλ' ἐν γε τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ θαῦμα μέγα καὶ ἐξαίσιον ἦν· ἥσθιε μὲν γὰρ, ὡς βρέφος ὢν ἔτι, βούτυρόν τε καὶ μέλι· βούτυρον δὲ καλεῖ τὸ γάλα τῆς παρθένου, ὁ προφήτης, διὰ τὸ μὴ ἐκ θηλυότητος, καὶ ἡδονῆς καὶ ἐκλύσεως γεγενῆσθαι αὐτὸ· πεπηγὸς δὲ εἶναι καὶ στερεόν, μὴ δὲ πικρίαν ἔχειν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τοῦ μέ-

εἶχε τὴν σάρκα καὶ πάνταγον ἀληθῶς· καὶ ἐν π.
ὁμοιώσει μὲν τῆς ἡμετέρας σαρκὸς, οὐ μὴν ἔτι
καὶ κατ' αὐτὴν ἀπήλλακτο γὰρ εἰς ἅπαν τῶν
ἐμπεφυκότων τοῖς ἡμετέροις σώμασι μολυσμῶν,
κινήματος καὶ ῥοπῆς τῆς ἡμᾶς ἀποφερούσης ἐφ'
ἃ μὴ θέμις· ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ αἰτία τῆς τοῦ σω-
τῆρος σαρκώσεως.

Ὅταν ἴδῃς βρέφος ἐσπαργανωμένον, μὴ μέ- p. 30. b.
χρι μόνης τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως αὐτοῦ τὴν
σεαυτοῦ διάνοιαν στήσης, ἀλλ' ἀναπήδησον εἰς
θεωρίαν τῆς Θεοπρεποῦς δόξης αὐτοῦ· ἀνάβηθι
τὸν οὐρανὸν· οὕτως αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνωτάτω θεω-
ρήσεις ὑψώμασι, τὴν ὑπερτάτην ἔχοντα δόξαν,
ὅφει καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρ-
μένου· ἀκούσῃ τῶν σεραφὶμ ὑμνολογούντων αὐ-
τὸν, πλήρη τὲ εἶναι λεγόντων τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν τῆς δόξης αὐτοῦ· γέγονε δὲ τοῦτο καὶ
ἐπὶ τῆς γῆς· δόξα γὰρ θεοῦ περιήστραψε τοὺς
ποιμένας· καὶ πλῆθος ἦν στρατῖα^ς οὐρανό^υ δο-
ξολογούντων Χριστὸν· πλεῖστοι μὲν γὰρ ἐγεν-
νήθησαν κατὰ καιροὺς ἅγιοι προφηταί, ἀλλ'
οὐδεὶς ἐκείνων ἐδοξολογήθη πώποτε διὰ φωνῆς
ἀγγέλων· ἄνθρωποι γὰρ ἦσαν καὶ ἐν μέτροις·
τοῖς κατ' ἡμᾶς οἰκέται θεοῦ γνήσιοι· Χριστὸς
δὲ οὐχ' οὕτως· θεὸς γὰρ ἐστὶ καὶ κύριος καὶ
προφητῶν ἁγίων ἀποστόλεὺς· καὶ ὡς ὁ ψάλλων
φησὶ, τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ; καὶ

II. ποιμένες ἐδιδάσκοντο μὲν παρὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· δραμόντις δὲ, τοῖς ἑτεροῖς ἀπήγγελλον· ἄγγελοι δὲ οὖν τῶν περὶ αὐτοῦ κηρυγμάτων ἀπάρχονται· καὶ δοξολογοῦσιν ὡς θεὸν τὸν κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς παραδόξως γεγεννημένον· θεὸς γὰρ ἦν ἐν εἵδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων κύριος, ἵνα λύσῃ τὴν ἀρὰν τὴν ἐπὶ τῇ πρῶτῃ· Γυναικὶ· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὴν, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα· ὡς γὰρ εἰς θάνατον τίχτουςαι, τὸ τῆς ἀνίας ἐσχήκασιν κέντρον· ἐπειδὴ δὲ γυνὴ τέτοκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουὴλ ὅς ἐστι ζωὴ, λέλυται τῆς ἀρᾶς ἡ δύναμις, συναπέσβη τῷ θανάτῳ καὶ τὸ ἐν λύπαις γεννᾶν τὰς ἐπὶ γῆς μητέρας· βούλει καὶ ἑτέραν αἰτίαν τοῦ πράγματος ἐκμαθεῖν; μέμνησο τοῦ σοφωτάτου Παύλου γεγραφότος περὶ Χριστοῦ· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς ὁ υἱός, τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας· καὶ περὶ ἁμαρτίας· κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· τί οὖν ἐστὶ τὸ, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας ἀπιστάλθαι λείπειν τὸν υἱόν; ἐμφωλεύει μὲν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἡμῶν, τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, καὶ τῶν ἐμφύτων ἐπιθυμιῶν τὸ ἔκτοπον κίνημα· ὁ δὲ γε τοῦ Θεοῦ λόγος γινόμενος ἄνθρωπος, ἁγίαν

Χριστόν· ἐκεῖνον που πάντως , περὶ οὗ φησὶν ὁ Π.
 Θεὸς καὶ πατὴρ διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ , καὶ γὰρ
 πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν , ὑψηλὸν παρὰ τοῖς
 βασιλεῦσι τῆς γῆς· τούτου καὶ ὁ πάνσοφος Παῦ-
 λος διαμνημονεύει λέγων· ὅταν δὲ εἰσαγάγει
 τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην , λέγει· καὶ
 προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ·
 εἶτα πῶς εἰσβέβηκεν εἰς τὴν οἰκουμένην ; ἔξω
 γὰρ ὑπάρχει αὐτῆς , οὐ τοπικῶς μᾶλλον , ἀλλὰ
 φυσικῶς· ἕτερος γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ , παρὰ γε
 τοὺς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· εἰσβέβηκε δὲ
 εἰς αὐτήν , γενόμενος ἄνθρωπος , καὶ μέρος αὐ-
 τῆς χρηματίσας διὰ τὴν σάρκωσιν· καὶ τοι μο-
 νογενὴς ὑπάρχων θεϊκῶς , ἐπειδὴ γέγονεν ἡμῶν
 ἀδελφός , ταύτῃ τοι καὶ ὠνομάσθαι πρωτότοκος.

Εὗρεν ἀποκλίνωνθέντα τὸν ἄνθρωπον· διὰ τοῦ- p. 29. a.
 το ἐν φάτνῃ ὡς ἐν τάξει τροφῆς τέθεται , ἵνα
 τὸν κτηνοπρεπῇ μετὰμείψαντες βίον , εἰς τὴν ἀν-
 θρώπῳ πρέπουσαν ἀναχομισθῶμεν σύνεσιν· καὶ
 οἱ κτηνώδεις τῇ ψυχῇ , προσελθόντες τῇ οἰκείᾳ
 τραπέζῃ τῇ φάτνῃ , εὖρωμεν μηκέτι χόρτον , ἀλλ'
 ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ , τὸ τῆς ζωῆς σῶμα.

Ποιμένες γεγόνασι τῶν μυσταγωγουμένων ἀπ- γ. 8.
p. 29. b.
 αρχῇ· βλέπει δὲ πάλιν ὁ τύπος εἰς ἀλήθειαν·
 ποιμέσι γὰρ τοῖς πνευματικοῖς ἐμφανῇ καθίστη-
 σιν ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς , ἵν' αὐτόν τοῖς ἄλλοις
 εὐαγγελίζωνται· καθάπερ ἀμέλει καὶ οἱ τότε

II. σμάτων, ὡς ὑπὸ σκήπτρα λοιπὸν ἔχοντος μετὰ τῶν ἄλλων τὴν Ἰουδαίαν· οὕτω γὰρ κεκέλευε γενέσθαι τὴν ἀπογραφὴν.

v. 5.
p. 14. a.

Ὁ δέ γε ἱερὸς εὐαγγελιστὴς, μεμνησθεῖσθαι φησὶ τῷ Ἰωσήφ τὴν Μαριάμ· δεικνὺς ὡς ἐπὶ μόνοις τοῖς μνήστροις ἢ σύλληψις, καὶ παράδοξος ἢ γέννησις τοῦ Ἐμμανοὺήλ, καὶ τοῖς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως οὐκ ἀκολουθοῦσα νόμοις· οὐ γὰρ τέτοκεν ἢ ἁγία παρθένος, ἀνθρωπίνου σπέρματος λαβοῦσα κατὰβολὴν· καὶ τίς ὁ τοῦδε λόγος; ἢ πάντων ἀπαρχὴ Χριστὸς, ὁ δεύτερος Ἀδὰμ κατὰ τὰς γραφάς, γεννητὸς γέγονε πνεύματος, ἵνα καὶ εἰς ἡμᾶς παραπέμψῃ τὴν χάριν· ἐμέλλομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς, οὐκ ἀνθρώπων ἔτι χρηματίζειν τέκνα· θεοῦ δὲ μᾶλλον τὴν διὰ τοῦ πνεύματος ἀναγέννησιν ἐν πρώτῳ λαχόντες Χριστῷ· ἵνα γένηται αὐτὸς πρωτεύων ἐν πᾶσι, καθά φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος· οἰκονομικώτατα δὲ τῆς ἀπογραφῆς ὁ καιρὸς πέπομφεν εἰς Βηθλεὲμ τὴν ἁγίαν παρθένον, ἵνα ἐτέραν ἴδωμεν προφητείαν ἐκτέλεσμένην· γέγραπται γὰρ ὡς ἔφημεν· καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐφραθὰ, ὀλιγοσπὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ.

v. 7.
p. 26. a.

Ποῖον ἄρα πρωτότοκον; ἕτερον γὰρ οὐκ ἔσχεν υἱὸν, ἀλλ' ἦν ἔτι παρθένος, καὶ τοι τεκοῦσα

τε καὶ διάβολος, ἐλλήνων τὲ σοφοὶ, καὶ φα- I.
 ρισαῖοι καὶ γραμματεῖς· ἀλλὰ τούτους καθεῖ-
 λε, καὶ ὕψωσε τοὺς ταπεινώσαντας ἑαυτοὺς, ὑπὸ
 τὴν κραταίαν αὐτοῦ χεῖρα· δειδωκὼς αὐτοῖς ἐξ-
 ουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ
 ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· ἀπρακτῆσαι
 δὲ τὰς καθ' ἡμῶν ποιήσας βουλὰς τῶν τῇ δια-
 νοίᾳ ὑπερηφάνων· ἥσάν ποτε καὶ Ἰουδαῖοι τῇ
 δυναστείᾳ γαυρούμενοι· ἀλλὰ καθηρέθυσαν δι'
 ἀπιστίαν· οἱ δὲ ἐξ ἐθνῶν ἄσημοι ὄντες καὶ εὐ-
 τελεῖς, διὰ πίστιν ὑψώθησαν.

Εἰ οὖν ὑψιστός ἐστιν ὁ Χριστός, οὗ προέ- γ. 76.
 δραμεν Ἰωάννης καὶ τῇ γεννήσει καὶ τῷ κηρύγ- p. 12. b.
 μαῖτι, τί φήσουσιν οἱ ἐλαττοῦντες αὐτοῦ τὴν θεό-
 τητα; πῶς δὲ οὐ βούλονται συνιέναι, ὅτι τὸ καὶ
 σὺ προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, περὶ Ζαχαρίου
 εἴρηται, ὡς καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν αὐτοῦ γε-
 γονότων, ὡς Θεοῦ δηλαδὴ;

C A P. II.

Χρησίμως δὲ καὶ ἀναγκαίως ἐπεσημνήνατο ὁ II.
 εὐαγγελιστὴς τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γεννήσεως γ. 1.
 καιρὸν· ἵνα γὰρ μάθωμεν, ὡς βασιλεὺς τῶν ἐκ p. 14. b.
 φυλῆς Δαβὶδ, οὐκ ἦν παρὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ,
 ἀλλ' οἱ παρ' αὐτοῖς ἄρχοντες ἐκλειοίπασιν,
 εἰκότως διαμέμνηται τῶν τοῦ Καίσαρος Θεσπι-

1. ἂν εἰκότως· οὐ γὰρ ὥς γέγονεν ἄνθρωπος οἰκο-
νομικῶς μειονεκτεῖτο κατὰ τι τοῦ ὅλως αὐτοῦ·
οὐδὲν γὰρ εἰς ἰδίαν ἡδικήθη φύσιν, ἀπὸ τοῦ
καθ' ἡμᾶς γενέσθαι δι' ἡμᾶς· ἐπειδὴ ἄτρεπτος
κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος· διὰ τοῦτο καὶ
θεὸς καὶ ὑψιστος καὶ κύριος ὀνομάζεται καὶ διὰ
τῆς ἀγγέλων φωνῆς.

v. 42. Οὐκ ἀκούεις καὶ τοῦ Δαβὶδ ψάλλοντος, ἰδοὺ
ἡ κληρονομία κυρίου, υἱοὶ ὁ μισθὸς τοῦ καρ-
ποῦ τῆς γαστρὸς; κληρονομία γὰρ κυρίου οἱ
διὰ πίστεως αὐτῷ υἱοθετηθέντες, οἱ καὶ μισθὸς
εἰσι Χριστοῦ, τοῦ γεγονότος καρποῦ τῆς παρ-
θενικῆς γαστρὸς· κατὰ τὸ, αἴτησαι παρ' ἐμοῦ,
καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου.

v. 51.
p. 9. b. Οἰκειότερον δὲ ταῦτα περὶ τῶν ἀλιτηρίων
δαιμόνων νοεῖν· τούτους γὰρ κατὰ θρασυνομένους
τῆς ὑπ' οὐρανὸν διεσκόρπισεν ἐπιδημήσας ὁ κύ-
ριος, καὶ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπ' αὐτῶν,
πρὸς τὴν ὑπακοὴν ἑαυτοῦ ἀντιμετέσθησε· καὶ ἀ-
πλῶς εἰπεῖν διεσκόρπισε τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκα-
θάρτους δαίμονας, τὸν τούτων ἄρχοντα πεσόν-
τα δι' ἑπάρσιν, τοὺς τῶν ἐλλήνων σοφοὺς τὴν
δοκοῦσαν τοῦ κηρύγματος μωρίαν μὴ παραδέ-
ξαμένους, τὸν τῶν Ἰουδαίων δῆμον πιστεῦσαι
μὴ βουληθέντα· ταῦτα γὰρ πάντα ἠκολούθησε
τῇ προφητείᾳ.

v. 52. Μεγάλα ἐφρόνουν οἱ σκορπισθέντες δαίμονες

I
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

C A P. I.

Τοῦ λόγου δὲ τοῦ ἐνυποστάτου καὶ ζῶντος I.
αὐτόπτας εἰπὼν τοὺς ἀποστόλους, συμπεφώνηκε v. 3.
τῷ Ἰωάννῃ λέγοντι τὸν λόγον σάρκα γεγονέναι Cod.
καὶ ἐσκηνωθέναι ἐν ἡμῖν, καὶ θεωρηθῆσθαι τὴν p. 2. b.
δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατέρα·
διὰ γὰρ τῆς σαρκὸς, θεωρητὸς ὁ λόγος κατ-
έστη, ὁρατῆς οὐσῆς καὶ ψηλαφητῆς καὶ ἀντι-
τύπου· ἀθεώρητος ὢν τὸ κατ' ἐαυτὸν καὶ πάλιν ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ ἐπιστολῇ· ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς,
ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐώρακαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ-
μῶν, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ
λόγου ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· οὐκ ἀκούεις
ὡς ψηλαφητὴν ὀνομάζει τὴν ζωὴν; ἵνα ἐνανθρω-
πήσῃ πάντα νοῆς τὸν υἱὸν καὶ ὁρατὸν μὲν κατὰ σάρ-
κα, ἀόρατον δὲ κατὰ τὴν Θεότητα.

Ἰσοκλεὲς γὰρ τῷ φύσαντι, κατὰ πᾶν ὁτιοῦν v. 31.
ἰσομέτρως ἔχων ὁ ἐξ αὐτοῦ πεφηνῶς, υἱὸς νοοῖτ'

I

Ne unus ineditus in vaticano codice restaret Timotheus, presbyter aeque hierosolymitanus, homiliam eius de Simone sene et propheta vulgavi: quamquam oratoris neque aetatem neque reliquas vitae rationes compertas habebam.

Postremam Eusebii collocavi orationem, qui archiepiscopus quidem dicitur alexandrinus in hoc aliisque codicibus, Alexandriae tamen aegyptiacae sedem numquam tenuit: quare cum critici ad Alexandriam potius syriaticam ablegandum putant. Hic quidem eius sermo de secundo Christi adventu supremoque iudicio, laude eloquentiae non videtur carere.

Iobius monachus, sexto saeculo clarus (nam et contra Severum scripsit) praestans opus composuerat de dominica incarnatione *περὶ ἐκταστικῆς πράγματείας*, libris novem absolutum, quorum uberem descriptionem dat Photius cod. 222. Huius quum mihi genuina fragmenta (et quidem ipsorum primo titulus argumenti inscribitur) in vaticana catena sese obtulissent, cupide exscripsi, et nunc lectoribus meis laetus trado.

Quum otthobonianum vaticanae bibliothecae codicem, palaeographiâ (quippe saeculi decimi) valde conspicuum inspicerem, quinque in eo comprehendebam sermones graecos, nondum ut reor vulgatos; quorum primus totus est dogmaticus de Christi persona unica, adversus haeresim praecipue nestorianam, et de eius divinitate atque admirabili incarnatione. Sermonis auctor Gregorius presbyter, deinde patriarcha antiochenus, is videlicet qui Anastasio sinaitae pulso successit, et circa annum 594. obiit, sedente Romae Gregorio magno, Alexandriae autem Eulogio. In hoc antiocheno Gregorio historiam suam conclusit Evagrius, qui etiam multa sub eius nomine scripsisse narrat (lib. VI. cap. ult.) nominatimque sermones. Erat ergo hic Gregorii sermo prorsus luce dignus.

Iohannis presbyteri cuboici, qui se concionari anno Christi 744. testatur p. 573, sermonem de sanctorum infantium caede idcirco edidi, ut sacrae per illud tempus eloquentiae specimen darem.

Multo antiquior fuit Hesychius presbyter hierosolymitanus, qui hunc inter ceteros de oblatione Domini in templo sermonem composuit: quod unum e multis scriptis eius, nunc typis mandare placuit. Etenim omnium Hesychii operum, magnam partem adhuc ineditorum, una cum S. Sophronii item hierosolymitani scriptis nondum collectis, editionem criticam molior.

minatim inscribitur *de paenitentia*. Sane in decreto gelasiano sic legimus: *liber qui appellatur paenitentia S. Cypriani apocryphus*. Cypriani tamen martyris antiocheni oratiunculae duae, quae cum operibus Carthaginiensis coniungi solent, nihil habent nostro fragmento simile. Verum et Cyprianus nisibenus metropolita, saeculo octavo scriptis theologicis liturgicisque clarus, memoratur in Ebediesu catalogo Scriptorum cap. 73. Cypriani quidem ex opere cognito de eleemosyna conversum in graecam linguam fragmentum in codice quodam vat. vidi. Cypriani demum *de misericordia* fragmentum latinum est apud M. Mercatorem Bibl. Galland. T. VIII. p. 664.

Ex Apollinaris in Lucam commentariis mediocrem fragmentorum numerum iis adiungimus, quae primo in tomo scriptorum veterum dedimus.

Porro ad Athanasium corinthium quod attinet, nihil ei brevi notitiae addimus, quam iam p. 499. scripsimus.

Arsenii, satis in ecclesiastica historia clari (si certe est ille $\pi\alpha\rho\nu$, aetatis theodosianae) multae erant in mss. catenis reliquiae; nos tamen uno loco satis luculento contenti fuimus contra nomicum tentatorem.

Nihil denique heic dicam de Ephraemii antiocheni fragmento, quod iam proprio in loco satis declaravi.

Origenis extitisse in Lucam commentarios, cognoscimus tum ex superstitibus apud interpretem Hieronymum homiliis, tum etiam ex catenis graecis mss., ubi is auctor passim interseritur. Et quidem eius operis fragmenta aliquot graeca attexta sunt hieronymianis homiliis in Origenis maurina editione; et multo plura a Gallandio scribuntur in suae bibliothecae appendice. Nos demum scholiorum Origenis in Lucae evangelium specimen novum exhibemus: iisque p. 600. fragmentum eiusdem in leviticum subtexuimus, quod in Gallandii spicilegio non apparebat.

Eulogii alexandrini saeculo sexto patriarchae locos duos, unum scilicet de Christo oves curae Petri commendante, alterum de turturum oblatione, ex catena item mss. excerptimus; cuius auctoris fragmentum quoddam de ss. Trinitate, et complures aliae cum Anastasio reliquiae septimo in tomo Scriptorum veterum sunt. Eulogii autem lectio eximia *προβήτια*, de qua disserit, ab aliis etiam codicibus confirmatur.

Dionysii quoque fragmentum de lapsis vel peccatoribus ad paenitentiam recipiendis, e catenis sumpsimus. Auctorem arbitror patriarcham illum sanctissimum alexandrinum, cuius romanam operum editionem oppido decoram ante hos annos curatam videmus. Ceteroqui rem valde brevem diutius considerare non placuit.

Sequitur Cypriani mediocris tractus, qui no-

Cyrillum expressi, non paucas Severi partes viderem, utile putavi Cyrillo ipsi eas subiungere, cui tantopere deditus fuit Severus; quamquam reapse eius nomine, et scriptis in suam prave sententiam vi pertractis, ad defendendam haeresim monophysiticam abusus est: cuius quidem labis nullum apparere vestigium in his Severi reliquiis videtur; sed tamen in loco insigni et prolixo de boni latronis paradiso p. 442-457, Severus paradisum distinguit a caelorum regno; et illum quidem putat esse terrestrem, id est adamiticum, et usque ad extremi iudicii diem duraturum; hoc autem caeleste ac sempiternum: quam ego pravam distinctionem (praesertim quia latronem bonum aliasque animas iustas usque ad mundi finem illuc relegant cacodoxi) in sexta quoque Photii amphilochiana quaestione reprehendisse me memini, et in aliis etiam orientalium auctorum scriptis legisse. Reapse autem hic est e multis Monophysitarum erroribus, ceu bene adnotavit Assemanus in dissertatione de Monoph. p. 20. bibl. or. T. II. Attamen in his Severi scholiis complura bona leguntur, veluti contra Phantasiastas et Manichaeos, p. 412-514., et de corpore ac sanguine Domini sub eucharistica specie latentibus praeclara doctrina p. 438-439. Sequitur Severi eiusdem explicatio textus lucani de Spiritus sancti adventu, quam ex integro Severi in acta apostolica tractatu aliquo detractam arbitror.

odicam epistolam , et post chalcedonensem definitionem , unius naturae phrasim nulla pertinacia apud orthodoxos certe retinere poterit. Generatim autem observo , schismaticorum orientalium nostro etiam tempore sive in scriptis sive oretenus sermonem , ab illis priscis sectarum corruptarum auctoribus nequaquam abhorre : quare qui neotericorum errores sive in liturgiis sive in aliis libris latentes dignoscere volet , is cum veteribus coryphaeorum scriptis conferat , ut filios scilicet ex parentum lineamentis cognoscat. Hic inquam lydius veluti lapis veritatem rei , quantumlibet fucatam aut abditam , comprobabit.

P A R S II.

DE ALIIS QUI IN HOC VOLUME

EDUNTUR AUCTORIBUS.

Severi patriarchae antiocheni , Monophysitarum antesignani , qui sub Iustiniano et Anastasio imperatoribus vixit , commentarium ad Lucae evangelium extitisse demonstrant passim catenae Patrum ad Lucam in codicibus obviarum , ubi Severi partes multae leguntur : regius autem parisiacus codex , catenam in libros regum continens , *Severi in Lucae evangelium nominatim commentarium* memorat , eiusque locum recitat , teste Montfauconio in bibliotheca Coisliniana p. 54. Quare et ego , quum in vaticanis codicibus , unde

ωπα δύο τὴν εἰκονεμίαν μερίζομεν, εὐδὲ υἱοὺς δύο ἀντὶ τοῦ μονογενεῶς κηρύττομεν τὲ καὶ δογματίζομεν, ἀλλὰ δύο μὲν τὰς φύσεις εἶναι καὶ μεμαθήκαμεν καὶ διδάσκομεν. — Οὐ τὰς φύσεις τείνυν συγχέομεν, εὐδὲ κράσιν ποιητοῦ καὶ ποιήματος δογματίζομεν, καὶ τῆς κράσεως ὀνόματι τὴν σύγχυσιν συνεισφέρομεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ λόγου τὴν φύσιν γνωρίζομεν, καὶ τῆς μορφῆς τοῦ δούλου τὴν οὐσίαν γινώσκομεν. *Quid evidentius pro catholico dogmate dici potest? duas esse naturas, inquit Cyrillus, et didicimus et docemus — Et Dei verbi naturam scimus, et servilis formae substantiam cognoscimus.* Hoc, ut reor, et alia huiusmodi Cyrilli testimonia quum Severus legeret, ac veritate iugularetur, eo demum confugit, teste apud me Eustathio (1), ut et *duas* naturas in Christo diceret, et eodem tempore *unam*; illud quidem, veritati obsequens; hoc autem, veluti excusans aut placans magistros suos phantasiastas Timotheum aelurum atque Dioscorum: Σευτήρες ὡς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ θελεῖ, δύο φύσεις λέγει καὶ μίαν, ταῖς μὲν τὴν ἀλήθειαν δυσωπῶν, τῇ δὲ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ ἀφροσιούμενος τοὺς φαντασιανιστὰς Τιμόθειον τὸν αἰλευρον καὶ Διόσκωρον. Atque hanc duplicem, quae absurditate non caret, loquendi rationem, in aliis quoque orientalium recentiorum scriptis, altius scilicet derivatam, dolens legi, a quibus nunc nominandis abstineo. Atqui post Leonis papae syn-

(1) Scriptor. vet. T. VII. part. I. p. 289.

id opus, praeter aliorum patrum χρήσεις, Cyrilli quoque, ut dixi, redundat auctoritatibus, et quidem ex operibus etiam desideratis. Porro Severus hanc libri sui machinam struxerat contra Iohannem caesariensem grammaticum, et episcopum, qui vir egregie catholicus apologiam pro chalcedonensi synodo ediderat, per capitula plus centum digestam; quae sane iamdiu vixit, sed cum Severus, si non integram, certe per summa capita praelibatam ante suum Philalethem collocavit; itaque et ipsa in manus meas incidit, eamque veluti editione dignissimam cum publico postea communicabo. Iamvero hic pariter auctor libros Cyrilli non solum editos, verum etiam ineditos pro recta fide tuenda recitat, puta contra Theodorum mopsuestenum, contra tarsensem Diodorum, contra Synchyticos, itemque varios Cyrilli laudat generali nomine commentarios, quos inter illum sine dubio in Lucam, quia in pagina operis ultima eum tractum adamussim scribit, qui est apud me praesenti in volumine p. 505, a verbis ἰόντες τείνου τοῦ νόμου κατὰ γυναικὸς usque ad illa ἐνεργεῖα δὲ τῇ διὰ πνεύματος τὸ θεῖον ἡμῖν ἀπικυήσασα βρίσκει.

Dixi Severum vanissime laborare ut Cyrilli scripta ad monophysiticas partes trahat. Nam vel unus locus capitulorum Cyrilli a me editorum (1) Severi nervos tenedia securi praecidit: οὐκ εἰς πρόσ-

(1) Scriptor. vet. T. VIII. part. II. p. 99-100.

inique varii argumenti possideo reliquias. In summa tantum mihi ineditorum Cyrilli operum deprehensum est, ut iustum totum parisiacae Auberti editioni additurus sim; quod revera me esse facturum, publice spondere non dubito.

Postulat autem hic locus, ut alterius cuiusdam operis, quod in manibus habeo, mentionem faciam, in quo permultae deperditorum Cyrilli scriptorum, aliorumque patrum, continentur sectiones. Est id Severi antiocheni patriarchae opus, cui duplicem titulum fecit *Philalethes*, seu *Cyrillus*, propterea quod doctrinam suam de unica in Christo natura, contortis ad suum libitum Cyrilli praesertim sententiis defendit. Is liber apud veteres satis famigeratus, graece nusquam apparet (exceptis brevibus fragmentis aliquot); sed extat syriace integer in codice perraro vel potius unico, cuius ego mihi interpretationem a peritissimo linguae magistro, Matthaeo Sciuhan maronita, faciendam curavi. Sane toto illo libro frustra est Severus, oleumque et operam perdit; nihil enim apud Cyrillum evidentius est, quam orthodoxa de duabus naturis doctrina; allatae autem abs Severo sententiae nihil probant: qua super re legendi sunt editi a me auctores prolixi Anastasius, Leontius, atque Eustathius, qui rem pro catholico dogmate, suffragante etiam Cyrillo, adeo conficiunt, ut iam nemo nisi plane hebes aut perfide pertinax Severi castra secuturus sit. Iamvero

Σῶς, μάρτυρα παρέχοιμ ἐν ἀξιώπῳ, τὸν ἀγιώτατον καὶ ἀρ-
 χιεπίσκοπον πάσης τῆς οἰκουμένης, πατέρα τε καὶ πατριάρ-
 χην Κελεστίνον τὸν τῆς μεγαλοπόλεως Ῥώμης: *quod au-*
tem haec ita se habeant, testem proferamus fide
dignum, sanctissimum scilicet et totius mundi
ARCHIEPISCOPUM, patremque et patriarcham Cae-
lestinum magnae urbis Romae.

Utinam vero non Commentarium tantummodo
 in Lucam, sed illa omnia Cyrilli opera, quae multa
 nimis perierunt, in vitam possem revocare! Ecce
 enim vel unus septimus Scriptorum veterum to-
 mus meus, complurium ineditorum notitiam con-
 tinet (1). Cyrilli quidem adversus apostatam Iu-
 lianum opus in editionibus imperfectissimum est,
 quod tamen nemo criticus dixerat. Certe decem li-
 bri editi neque Iuliani obiectionum nisi minimam
 partem continent, neque plenam idcirco perni-
 ciosissimi operis refutationem. Nunc apud Anasta-
 sium atque Leontium et Iohannem a me praedicto
 in volumine editos, citantur Cyrilli contra Iulia-
 num libri consequentes usque ad decimum nonum.
 Sic item laudantur cyrilliani loci ex deperditis in
 Matthaeum, in epistolam ad Hebraeos, et in quin-
 tum psalmum commentariis; ex libro vel sermo-
 ne contra Synusiastas, ex opere contra Diodo-
 rum, ex homiliis, et ex aliis aliquot lucubratio-
 nibus quae lucem numquam aspexerunt. Cyrilli de-

(1) Videsis indicem generalem Scriptor. vet. T. X.
 part. II. p. 376-377

quandoquidem ipse manifeste dixit : hoc est corpus meum ; et hic est sanguis meus. Immo vero Servatoris verba cum fide recipe ; qui quum sit veritas , non mentitur (1). Quid ergo heterodoxi a suis decepti pseudo-magistris dicent? Quas tantae veritatis luci offundent tenebras? Et non potius in catholici coetus sententiam pedibus ibunt? Egregia quoque prae ceteris homilia est Cyrilli inter editas apud Aubertum de sanctissima Eucharistia , quam is ultimam habuisse videtur ad populum , quandoquidem vitae se iam fessum , curvumque et pedibus vix insistentem dicit ; quo in sermone catholicam quoque sententiam tuetur quod ipsis Christi verbis fiat consecratio , ἐσθῆναι διὰ γράμματος. Haec , inquam , extrema fortasse fuit Cyrilli homilia ; sicuti illa prima paschalis , primus sine dubio sermo fuit archiepiscopi Cyrilli ad populum dictus , quia ibi se Theophilo successisse nunciat , ut paulo ante retulimus. Admirandus profecto vir , qui et de ipso Catholicorum in terris magistro coryphaeoque ac firmamento Petro recte sentit in hisce scriptis (p. 380.) , et successorem eius Caelestinum , cuius etiam vice apud synodum ephesinam functus est , memorandis his in homilia de S. Deipara (2) verbis prosecutus est : ὅτι γὰρ τούτων εὐτως ὄντων ἀλη-

(1) Confer aliud testimonium Cyrilli apud nos T. IX. classicor. Auctor. p. 409.

(2) Opp. T. V. part. II. p. 384.

munerationem post mortuorum resurrectionem Christique reditum fore, id non ita intelligendum esse, ut schismatici Graeci Armeniique solent, sed potius (ut dixi in scholio) de plena corporis cum anima remuneratione, demonstrat ipse Cyrillus in homilia prima paschali, de patriarcha Theophilo decessore suo scribens, quod is videlicet, morte interveniente, *ad caelestes sedes, Deo sic iudicante nuper avolasset*: κρίσει θεοῦ καλῶς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀπαλλάξαντες βίην, καὶ πρὸς τὰς εὐρανίους ἀναπτάντες μενᾶς, τοῦ τῆς ἀειδύμου καὶ πανευφύμου μνήμης πατρὸς ἡμῶν Θεοφίλου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου, εἰς ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἢ τῆς ἐπισκοπῆς κατήντησε διαδοχῇ. Venerabile denique Christi corporis sub eucharistico velo praesentis mysterium, perspicue docet Cyrillus pp. 31. 53. 77. 170. 370-374. Quin adeo p. 375. transubstantiationem ipsam aperte confirmat dicens: *oportebat per sanctum Spiritum intra nos, eo quo decet Deum modo versari; nostrisque veluti propinari corporibus per suum corpus sanguinemque pretiosum: quae sane per vivificam benedictionem habemus, tamquam in pane ac vino. Ne forte enim obtorperemus, si carnem et sanguinem in sanctis ecclesiarum mensis propositos aspiceremus, indulgens nostris infirmitatibus Deus, vitalem vim propositis speciebus inspirat, easque ad sui corporis efficientiam transmutat. Insigni deinde sententia sermonem concludit sic: neque ambigas, utrum id verum sit nec ne;*

et 517. paenitentialis sacramenti institutionem ; p. 93. 252. 524. divinae gratiae auxilium ac necessitatem ; p. 373. humanae carnis resurrectionem ; p. 534. animae poenarumque immortalitatem ; ut alia multa omittam.) Ethnicos , Iudaeos , Macedonianos , Eutychianos ac Phantasiastas , Marcionitas etiam ac Manichaeos , atque omnes haereses refutat , quas p. 224. portas inferi appellat. Arianos tamen praecipue ac Nestorianos insectatur ; illos quidem ut episcopus urbis quae Arium aluit ; hos ut pestem nuper grassantem , et se duce depulsam : evangelicas parabolas , dominicam orationem atque conciones , divinae bonitatis thesauros , mira facundia edisserit : Mariae perpetuam virginitatem , et divinam maternitatem celebrat : novum cum vetere testamento , evangelium cum Moyse ac prophetis , Paulum cum psalmis felicissime miscet ac nectit : interpretationes novas pulcherrimas spontanea quadam et subita ingenii vi , et tamquam caelitus data auctoritate , in medium affert : monita ethica de fuga voluptatum , de eleemosyna , de iniuriarum oblivione , de fraterno amore , de vita apostolica , de fortitudine animi in retinenda orthodoxia adversus haereses , de orandi studio , de salutari ieiunio , de animi pia demissione , de odio saeculi , de divitiarum contemptu , et de futurorum bonorum expectatione , manibus ut ita dicam plenis accumulat. Nam quod p. 298. ait divinum iudicium ac re-

ne verbum quidem dicit Montfauconius, nedum illum in suam editionem infert; quod, nisi penitus rem ignorasset, nunquam commisisset. Haec ego de magnorum virorum lapsibus maerens dico; meae vicissim tenuitatis errores alii suo iure arguent.

Quaerent multi, cur Cyrillum, atque alios heic et alibi auctores graece tantum ediderim; quibus ut respondeam, aio, me tot bonorum scriptorum copia obrutum, temporis tamen penuria pressum, sed quietem et eruditum otium deinde sperantem, id nunc egisse quod plurimi intererat, nempe ut has pretiosas sacrae praesertim antiquitatis reliquias, morae diuturnioris impatiens, typis committerem, atque ab interitu aut a variae fortunae casibus in incolumitatem aeternam vindicaret. Quare et chartae tam fui parcus, ut evangelicos ipsos textus ex his commentariis submoverem, quia nimirum versiculorum adnotatio vicem indicii implebat. Ceteroqui Cyrillum saltem, vita comite, in latinam linguam translaturus postea sum, ne graece nescios, tam salutari sanctissimi Patris doctrina carere sinam. Ecce enim in singulis prope paginis Verbi divinitatem, et ineffabilem humanae carnis assumptionem, totamque oeconomiam, duarum etiam naturarum et operationum in Christo distinctionem pp. 49. 506. 508. 553 Cyrillus explicat et propugnat; alia multa christianae theologiae dogmata passim adserit (veluti p. 69.

autem semel p. 542. appellantur Cyrilli λέγει, id de fusiore potius ad eum locum disputatione intelligendum videtur. (Attamen Glaphyrorum quoque capitula, more homiletico desinunt, ita ut recitata ad populum fuisse suspiceris.) Quod si Corderius homileticum Cyrilli commentarium ad Hieremiam prophetam a se deprehensum in scorialensi codice existimavit et edidit, cognitum deinde est eas esse non Cyrilli, sed Origenis homilias, quarum latine duodecim Hieronymo interprete extabant; reliquas septem Gislerius ante Corderium iam graece ediderat cum sua ad Hieremiam catena; postrema denique, liber Clementis alexandrini erat. Neque idcirco laus Corderii non plurima est, a quo graecum duodecim Origenis homiliarum textum accepimus.

Atque ut neminem omnia scire, lucidius adhuc demonstrem, magnus ille Iohannis Chrysostomi editor atque ampliator Montfauconius, ignoravit aequae Gislerii catenam, tribus grandibus voluminibus graece latineque in Gallia iamdiu ante se editam. Quum enim sexto in tomo p. 457. ad Hieremiam ventum est, narrat quidem de spurio quodam in eum prophetam commentario, quem Chrysostomo multi codices tribuunt, eiusque specimen a Savilio sumptum perbreve tradit; de genuino tamen et amplo (quamquam minime integro) Chrysostomi in Hieremiam commentario, qui cunctas fere gislerianae editionis paginas occupat,

minis Christi caput pedesque ungentibus, latine sub Servii nomine a Corderio recitatum, graece nos legimus in codice vaticano sub iusto Severi nomine, idque in hoc libro nostro p. 421. exhibuimus.

6. Certissimum aequè Corderii sphalma est distinguentis in auctorum indiculo *Victorium* a *Victore*: quod enim ipse fragmentum latine recitat Luc. cap. VII. n. 40. sub corrupto *Victorii* nomine, id graece apud nos (1) sub iusta Βικτωρος appellatione ponitur, duce optimo codice vaticano.

7. Postremo apud divum quoque Thomam in catena cap. XII. v. 23., mendo ut puto typographi potius quam auctoris, *Theodoricus* interpres legitur pro *Theodoritus*, seu ut vulgo scribitur *Theodoretus*.

Cyrelliani in Lucam commentarii formam haud equidem per homilias ad populum dictas elaboratam fuisse arbitror, sed per continuam potius et umbratilem lucubrationem; veluti a Cyrillo factum videmus ad Pentateuchum, ad Isaiam, atque ad Iohannem. Quid quod in codice vaticano homiletici loci diserte ab aliis distinguuntur? Quid quod in catena prophetica citatur ἐκ τοῦ (non ἐκ τῶν) εἰς τὸ κατὰ Λευκᾶν εὐαγγέλιον? Quid quod denique ab anonymo interprete dicitur Cyrilli ἐρμηνεία, veluti illi ad Matthaeum et Paulum commentarii appellantur ὑπόμνημα vel ἐρμηνεία? Quod

(1) Script. vet. T. IX. p. 634.

Τρηγούλου legendum est Φωτίου, uti nos edidimus T. IX. p. 632: κατετροπώσατο τῆσιν ἐν αἰγυπτίους etc. Altero autem in loco legendum est Ὀργύενους, ut est in codice vaticano, cuius locus latine a Corderio editus, reapse sub Origenis nomine extat graece in eius operibus T. III. p. 979.

3. Leguntur in corderiano indiculo *Isaacus archiepiscopus*, itemque *Marcus archiepiscopus*; mendosa vero utraque lectio fuit graeci compendii quo μοναχὸς denotatur non autem ἀρχιεπίσκοπος, id quod palaeographiae initiati sciunt. Iam ut ignoti sunt hi archiepiscopi, ita notissimi monachi Isaacus et Marcus.

4. Methodius patriarcha (c̄politanus) scribitur a Corderio, qui reapse est Methodius patarensis, clarissimus auctor. Est in codice apud nos p. 460, in editione autem tom. praedict. p. 680 Μεθoδίου Πατάρ, quod est Πατάρων, non πατριάρχου.

5. Severus antiochenus quis fuerit, ignorare propemodum se fatetur Corderius. Atqui is est illustrissimus in ecclesiasticis fastis homo, et innumerorum scriptorum parens, in catenis passim laudatus, quamquam eius operum nonnisi plerumque tituli et fragmenta extant. Nec sane levius peccat infra Corderius, ubi *Servium* inter suae catenae auctores scribit, disputatque inutiliter de *Servio* et *Sergio*: etenim unus idemque *Severus* est antiochenus archiepiscopus, cuius fragmentum (Luc. cap. VII. n. 38.) de tribus se-

Causa autem errandi Corderio fuit compendium graphicum, quo Basilii in codice nomen effingitur, nimirum cum β (formae similis ferme $\tau\eta$ α , ut palaeographi norunt) superpositâ lineâ cum α . At Κύριλλος scribitur per α , superposita υ , cum duabus $\lambda\lambda$, qui interdum nexus ad Basilii nomen valde inclinât. Hac ergo specie deceptus Corderius, Cyrillum scripsit pro Basilio. Quod ut credibilius faciam, omnemque calumniandi suspicionem vitem, quodque magis interest historicos errores veritatis evidentia coarguam, immorabor paululum in auctorum indiculo, quem tomo suo Corderius praeposuit.

1. Legitur ergo in indiculo *Eutyches patriarcha, seu archimandrita monachorum*. Atqui nec Eutyches patriarcha c̄polititanus fuit, neque haereticus archimandrita fragmentorum nostrorum parens est. Error autem inde manavit, quia nominis compendium Εὐτυχ. lectum fuit Εὐτυχῆς pro Εὐτύχιος, quae vera nominis positio est. Et reapse Eutychii patriarchae c̄polititani fragmenta ex hac in Lucam catena nosmet edidimus partim in hoc volumine, partim in veterum Scriptorum nono.

2. Aestuat Corderius de Gregorio quodam, homine sine patria vel titulo, cuius duo fragmenta recitat Luc. cap. I. n. 32. et 36. Sed enim nihil id esse aliud, quam pravam codicis lectionem, cuius sigla similitudine quadam imperitos fallunt, certissimum est. Priore autem in loco pro

plis, et ex uberrima Cyrilli scribentis facultate, lucubrationem item ad Lucam magnopere copiosam fuisse, augurari licet; id quod persuadent etiam catenae tum thomistica tum corderiana, nec non varii codices, apud quos plurimae desflorationes leguntur, non repetitae solum, verum etiam diversae ac dissitae, ex eodem sparsim praelectae.

Ferret animus, et si otium suppeteret, operae pretium videretur, comparisonem graeci nostri commentarii cum latinis Corderii excerptis persequi, qui doctus ceteroqui vir, et de sacris litteris plurimum meritus, in errores varios, non tam propria quam aliena culpa, delapsus est. Quum enim catenae apographum, quo Corderius est usus, haud ipse manu sua confecerit, sed alius nescio quis, palaeographiae parum peritus, ex veneto codice sumptum in Germaniam ad illum miserit, haud rara nec levia menda extiterunt: cuius ego rei exemplum iamdiu protuli, cum *Theophanem* pro *theophania Eusebii*, sibi et nobis confinxisse Corderium, vel potius amanuensem Corderii, demonstravi (1). Nunc autem quod est secundum apud Corderium Cyrilli fragmentum (Luc. I. 73.), id in codice vaticano non Cyrillo sed Basilio auctori tribuitur, sub cuius reapse id nomine nos in sylloge nostra alibi (2) edidimus.

(1) Scriptor. vet. T. I. nov. ed. praef. p. XIII.

(2) Scriptor. vet. T. X. p. 635.

propheticum Hieremiae dictum paulo supra explanavit sanctus Cyrillus.

Postremum testimonium est catena vaticana in prophetas Isaiam, Ezechielem, ac Hieremiam, ex quarum prioribus nos ipsi locos quindecim sumpsimus S. Cyrilli nominatim commentarii in Lucam; in postrema autem, a Gislerio iamdiu graece latineque vulgata, locum T. II. p. 886. item legimus, qui ex cyrilliano in Lucam commentario decerptus dicitur. Sunt autem hi sexdecim loci, totidem testimonia cyrilliani in Lucam commentarii; quandoquidem eius operis titulus unicuique fragmento praeponitur.

Est igitur undequaque manifestum, et a Cyrillo scriptum fuisse in Lucae evangelium commentarium, et nos hunc ipsum e vaticanis codicibus sumptum, haud sane integrum sed copiosum tamen et nobilem, in lucem nunc emitte: quem quidem spatiosum admodum ab auctore confectum fuisse arbitror, si certe de commentariis eiusdem in Iohannem atque Matthaeum coniecturam facere volumus; quorum priorem latissimum in editione videmus; alterius autem desperditi, citantur ab Anastasio apud me (1) libri II. III. et VI; in theologicis autem apud me (2) rursus excerptis, libri V. et VII; et in sextae synodi actis, libri XI. et XII. Ex his, inquam exem-

(1) Scriptor. vet. T. VII.

(2) T. VIII. sub fin.

rio dant codices vaticani, catenas Patrum ad Lucam continentes, qui eiusdem nomen constanter inscriptum habent: sunt autem hi complures; quamquam ego tres tantummodo praestantiores adhibui.

Anonymus praeterea quidam Lucae interpres cap. III. 19, in libro nostro p. 508. Cyrilli explanationem in Lucam memorat, ubi ait ipsum, Herodis Baptistam occidentis, eo loco non meminisse: ὁ μακάριος Κύριλλος τοῦ Ἡρώδου ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ οὐκ ἐπεμνήσθη. Itaque in nostro Cyrilli libro nullum eius narrationis vestigium est. Denuo Interpres anonymus apud nos p. 512-513. Cyrilli commentarium in Lucam diserte appellat, ubi ait legendam esse Cyrilli admirabilem interpretationem loci evangelici, ubi Christus Isaiae librum coram populo in templo legit: ζήτησον περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐβδόμου κεφαλαίου τοῦ παρόντος εὐαγγελιστοῦ, ἔνθα ὁ Χριστὸς λαβὼν τὸ βιβλίον Ἰσαΐου τοῦ προφήτου ἀνέγνω· εὐρήσεις γὰρ ἐκεῖ ἐρμηνείαν θαυμαστὴν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἣν παιῖται εἰς τὸ κηρύττειν ἐν αὐτὸν κυρίῳ δεκτέν. Illa autem mira anni acceptabilis interpretatio, apud nos extat copiosa in commentario p. 40-43.

Adhuc anonymus Lucae Interpres nostro in libro p. 511. post recitatum Cyrilli locum, qui est apud nos p. 54, de quibusdam Hieremiae verbis, ait: προφητικὸν ῥητὸν τοῦ Θεοῦ Ἱερεμίου, ὅπερ ἄνωθεν ἐξηγήσατο ὁ ἅγιος Κύριλλος, τὸ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ἄλλοις πολλοῖς, λέγει κύριος, καὶ ἀλιεύσουσιν αὐτούς: quod

in nobis, et vidimus gloriam eius; Verbum namque, mediante carne, visibile factum est. Id, inquam, primum in libro aequae nostro fragmentum est, sed duplo apud nos auctius.

Iam ut ad ipsos cyrilliani operis testes veniam, Scholiastes pervetus palatinus, a me in nono volumine editus, ad Luc. VI. 42. p. 442. Cyrilli laudat de evangelico illo loco auctoritatem, quae reapse occurrit in commentario, qui nunc editur, p. 79. et 83. Sic enim Scholiastes: ἔδειξε διὰ τούτου, ὡς Κύριλλος φησὶ, τύπον ἀσκητικὸν, ὑποδεικνύων διὰ πραγμάτων αὐτοῖς, ὡς διὰ λόγων, ὅτ' ἂν λέγῃ, σὺ δ' ὅτ' ἂν προσεύχῃ κλείσῃ τὴν θύραν σου. In commentario autem p. 83. adamussim legitur: διανυκτερεύσας εἰς προσευχὴν ὁ κύριος — τὰς πρὸς γε τὸν ἐν εὐρενοῖς πατέρα καὶ θεὸν διαλέξεις πειρασάμενος, καὶ τύπον ἡμῶν σωτηριώδους πράγματος ἑαυτὸν παραδείξῃς. Rursus palatinus Scholiastes ad Luc. XV. 4. relata quorundam interpretum opinione, qui in filio prodigo ethnicos, in seniore autem filio sobrio Israëlem denotari putaverant, subdit, Cyrillum hanc explicationem non recepisse: ἕτεροι μὲν πρεσβύτερον, τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ· διὰ δὲ τοῦ νεωτέρου, τὰ ἔθνη· ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος ταῦτά αὐτὸν δέχεται. Revera Cyrillus in commentario apud nos p. 277, praedicta nonnullorum recitata sententia, ait: ἀπέψαφος δὲ ταῖς περὶ τούτων δόξαις εἰμὶ μὲν ἐγώ: *ab huiusmodi opinionibus ego quidem dissentio.*

Tertium testimonium huic Cyrilli commenta-

lias Cyrilli in Pauli epistolas ad Corinthios et ad Colossenses memorat Severus antiochenus. Tertium adhuc accessit catenae in Lucam exemplar, ex quo locos Cyrilli octo detraxi. Postremo quum grandem priscumque inspicerem codicem vaticanum, ex quo olim catenam Patrum in Daniele prophetam edidi, in simili ibidem ad Isaiam atque Ezechielem catena complures offendi breviores locos cum hoc diserte singulos titulo τοῦ ἀγιοτάτου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον : *sanctissimi Cyrilli archiepiscopi Alexandriae, ex eius in Lucae evangelium commentario*; quae fragmenta, omnia, pretiosi instar pulvisculi, diligenti studio conquisita, in meam rem sevocavi.

Nunc de novo Cyrilli opere argumenta in medium a me proferri necesse est. Latina, ut dixi, D. Thomae et Corderii excerpta cum graecis nostris saepe conspirant : quod vero graeca nostra saepe in latinis desiderantur, vicissimque latina graecis nuper repertis haud raro non respondent, id a voluntate excerptentium profectum est, qui modo hoc modo illud, modo plura modo pauciora, ex integro Cyrilli opere, pro suo quisque instituto aut libito, in propriam syllogen derivaverunt. Ecce enim primum apud Thomam fragmentum est : *quod autem dicit huius Verbi visores fuisse apostolos, concordat cum Iohanne qui dicit, Verbum caro factum est, et habitavit*

lis, consarcinatum, uti videre est in nono Scriptorum veterum a me editorum volumine, ubi hanc syllogen quatenus erat inedita collocavi. Hos inter patres, antiquitate, copia, et merito, eminebat Cyrillus alexandrinus, cuius nomen in singulis prope paginis mihi occurrebat. Statim ergo agnovi, me si non omnem Commentarii eius desperditi in Lucam, certe copiosam partem tenere, quam seorsum a reliquis edere, praesertim quia mediocre volumen ferme implebat, prudens consilium visum est.

Interim levi instituta vaticani codicis graeci cum latinis D. Thomae et Corderii excerptis comparatione, videbam quidem homines ex eodem veluti fonte potantes, sed longe parcius quam Nicetas; ita ut abundantes Cyrilli latices, per illorum rivulos et quidem alieno colore imbutos, aegre difflicerent, neque studiosorum siti nec gustui satis facerent. Quamobrem ad genuinum et uberem Cyrilli textum ex vaticano codice hauriendum constante animo incubui. Quod quum fecissem, alium deinde sum nactus codicem a nice-tiano prorsus diversum, in quo item Cyrilli in Lucam excerpta non pauca erant, quae in consequente voluminis parte attexui, additis etiam homiliarum fragmentis aliquot, nondum ut reor cognitis, quae commentarii locum tenebant. Nam multas Cyrilli homilias desiderari, tituli earum apud varios auctores demonstrant. Utique homi-

Atque in primis reapse S. Cyrillum Commentarios scripsisse ad Lucae evangelium, dubitari non poterat. Quamquam enim hi inter edita opera nusquam apparent, sanctus tamen Thomas aquinas in aurea sua latina catena (cuius nobile exemplar, Romae anno 1470. impressum, in domestica bibliotheca lego); praetereaue Balthasar Corderius in latina aeque catena abs se edita, permultas S. Cyrilli recitant auctoritates, quas neque ex aliis eiusdem Patris operibus esse detractas, et reapse ad Commentarios eius in Lucam (qui olim extiterant) pertinere, luce meridiana manifestius est. Verumtamen hoc valde molestum erat, quod utraque catena, tam S. Thomae quam etiam Corderii, latina tantum lingua, ut dixi, sonabant; graecam ipsam Cyrilli loquelam non audiebamus: praeterea nec admodum copiosae erant apud utrumque librum reliquiae Cyrilli, nec iustam commentarii rationem aut modulum habebamus.

Ad graecos igitur codices respiciendum erat, id quod a me factum non sine prospero eventu fuit. Etenim mirum deprehendi codicem, formae maximae, litteris minimis, foliis 320. constantem, sacculo ferme XII. exaratum, in quo Nicetas constantinopolitanus diaconus, et deinde Serarum in Macedonia episcopus, thesaurum, ingentem congegisset Commentariorum ad Lucam, ex plurimis patribus, retento cuiusque nomine et ver-

EDITORIS PRAEFATIO.

P A R S I.

DE S. CYRILLI ALEXANDRINI

COMMENTARIO IN LUCAM.

Ex quo tempore nova scripta S. Cyrilli Alexandriae patriarchae edidi de sanctissima Trinitate, et de Verbi incarnatione, et de beata Maria dei-para, cum eiusdem S. Patris nonnullis epistolis, atque operum deperditorum fragmentis (1); magna me cupiditas numquam deseruit, augendorum adhuc, si fieri posset, admirandi viri summique theologi operum, quem Bellarminus (2) circa mysterium quidem incarnationis dominicae, ab ipso Deo doctum existimavit. Tanta est Cyrilli hac in re doctrinae profunditas, tam acutus intellectus, tam copiosa narrandi ubertas, et cum perspicuitate facilitas! Converti igitur animum ad codices vaticanos, quos quum diu manu olim tractavissem, non me fugerat, latere ibi Commentariorum Cyrilli ad Lucam partes non modicas, quas si publici iuris facerem, bene me de ecclesia et de sacris litteris meritum esse sperabam.

(1) T. VIII. Scriptor. vet. part. 1. Item T. VII. inserta operibus Anastasii atque Leontii. Denique classic. Auctor. tom. IX. partem Cyrilli commentariorum in Cant. Salom. dedimus.

(2) De Scriptor. eccles. ad an. 430.

tue rationi , tuisque solandis pro religione laboribus idoneum est. Sic enim p. 140. Cyrillus ait: existimo praesules populorum , et qui Christi gregi ductando electi sunt , necessarijs semper negotiis occupari debere , atque id publice agere quod Deo gratum est. Revera Cyrillus ipse in omni vita sua actuosissimus fuit , fugamque otii et laboris perseverantiam scriptis suis saepe laudavit , veluti exordio homiliae paschalis XVII; et rursus homilia XXVI , his brevibus verbis : φιλει γὰρ ἰδρῶτας ἡ ἀρετὴ : sudores virtuti iucundi sunt. Denique dialogo VII. de Trinitate : τὸ γὰρ ταχῆναι τληπαθεῖν , ἀγιοπρεπὲς : laborum patientia sanctos utique viros decet. Accipe igitur , Aloisi Cardinalis , a Collega tui studiosissimo litterarium munus , ingenio dignitati religionique tuae valde conveniens ; quod dum perleges , de plurimo amore eius , qui tibi id obtulit , benigne ut spero cogitabis.

v

Aloisio Laubruschinio
S. R. E. Cardinali Bibliothecario
SS. Domini Gregorii PP. XVI.
Administro

Angelus Maius S. R. E. Cardinalis
tit. S. Anastasiae.

*V*igilanti tibi, Domine mi eminentissime, in gravissimis Ecclesiae negotiis ad nutum sanctissimi D. N. Pontificis Maximi sapienter et sine requie expediendis, neque tamen sacra litterarum studia, quibus a pueritia innutritus es, omittenti, novum ego Cyrilli alexandrini, viri eloquentissimi, scriptum, e vaticanis codicibus te favente depromptum, cum aliorum aliquot Patrum ex eodem fonte derivatorum fragmentis, libens exhibeo. Neque vero apud te Cyrillum, tam splendidum Ecclesiae sidus, pluribus verbis commendabo, de cuius inedito opere, in praefatione ad lectores satis disputavi. Unum commemorabo ex hoc libro dictum, quod tuae vi-

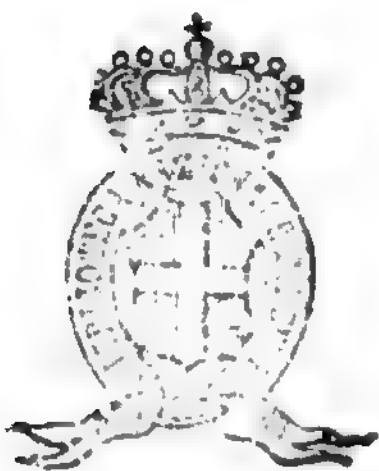
A. D. V. TOR

CLASSICORUM AUCTORUM

E VATICANIS CODICIBUS EDITORUM

T O M U S X.

S. CYRILLI ALEXANDRINI
COMMENTARIUS IN LUCAE EVANGELIUM.
ITEM ALIORUM PATRUM
FRAGMENTA.

R O M A E
TYPIS COLLEGII URBANI
M·DCCC·XXXVIII·

CLASSICORUM
AUCTORUM
E VATICANIS CODICIBUS EDITORUM
TOMUS X.

12 N. J.

ς' συνόδῳ, καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ εἰς τοῖς τῷ κλήρῳ καταλεγόμενοις εἰς ἀναγνώστας, εἴτε καὶ ψάλλτας τελούσι, νομίμως συγχωροῦσι γαμήϊον. μετὰ δὲ γε τὸ εἰς βαδμόν προαχθῆναι ὑποδικόνου, ἡ διακόνου, ἡ πρεσβυτέρου, οὐκ εἴτε τῶν γὰρ ἱερωμένων τοὺς πρὸς γάμον ἐκκλίνοντες καὶ διακίρουσιν εὐθὺς.

Νιοκαισαρείας α'.

Καὶ ὁ α' γὰρ τῆς ἐν Νιοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼν, τὸν δῆθεν νομίμως γυναικὶ συναρθίττα πρεσβύτερον, τῆς ἱερωσύνης ἀπογυμνῇ.

Συνόδῳ ε' κανὼν ιγ'.

Οἱ δὲ τῆς ε' συνόδου διόλοι πατέρες ἐν τῇ εἰς κανόνι ἀνατρίπονται τὸ ἐν τῇ Λατίνων ἐκκλησίᾳ κρατήσαν ἔθος, τὸ τοὺς χειροτονουμένους εἰς τὴν τε καὶ διακόνους πίστεις πρότερον διδόναι ἢ μὲν τελίως μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀφίξεσθαι τῶν πρὸ ταύτης νομίμως συζευχθεισῶν αὐτοῖς γυναικῶν ἡμεῖς, φησὶ, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐρῶσθαι τὰ συνοικίτια βουλόμεθα τῶν ἀξίως τῆς ἱερωσύνης ἄξιωμένων, ἵνα μὴ τὸν εὐλογηθέντα τῇ τοῦ κυρίου παρουσίᾳ γάμον λάθωμεν ὑβρίζοντες, καὶ προσέτ' ἀποφνημαίνου, ἃ ὁ Θεὸς συνέτευξεν, ἀνθρῶπος μὴ χωρίζτω· καὶ μὴν ὁ ἀπόστολος, τίς... εἶναι λέγει τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαν-

κόσμῳ δέμεναι τὸ πρῶτον φέρειν ὑπογενομένους· ἵσως γὰρ τοῦτο γε καὶ αὐτοῖς καὶ τῆς τούτων γαμεταῖς τοῦ μὴ σωφρονεῖν αἰτία γινώσκεται· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν τοὺς μὲν ἀγάμονες τοῦ ἱερατικοῦ τάγματός κοινωνήσαντας, μηκέτι γαμῶν, τοὺς δὲ μετὰ γάμον εἰς ἱερωσύνην προεβιβασθέντας, ὧν ἔχουσι γαμετῶν μὴ χωρίζεσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ὁ Παρνούτιος καὶ περ γάμου αἰτίρας ὧν ἐπύρρει δὲ τὴν τοῦ διόπιστου ἀνδρὸς εἰσοίκησιν καὶ ἡ σύννομος, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου νομοθετεῖται, ἀλλὰ τῇ ἐκείνης γνώμῃ τὸ πρῶτον, καὶ οὐκ ἀνάγκη διαδοῖαι νομίμην· οὕτω Θεοφίλης ὁ Παρνούτιος οὗτος εἴ, ὥς καὶ σαρμεία θανατῶν γίνεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· σφόδρα δὲ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐτίμα τὴν ἀνδρα, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βασιλεία μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὁρθαλμὸν κατεφίλει.

Ἀγκύρας κανὼν ι'.

Τῷ δὲ δικάτῳ κανόνι τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδῳ μὴ δ' ὅλως πρόσχης τὸν νοῦν, δύνασθαι λέγοντι γαμῶν τὸν διάκονον καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, τῇ τοῦ ἐπισκόπου ἐπιτροπῇ.

Νόμοι.

Φησὶ γὰρ ἡ ιερά Λέοντος τοῦ σοφοῦ ὥς, εἰ καὶ ἀπὸ συνουθίας ἐγγράγγοι, ἐξὴν τοῖς ἱερωμένοις ἐντός δικαστίας μετὰ τὴν χειροτονίαν ψα-

CLASSICI
AUCTORES

